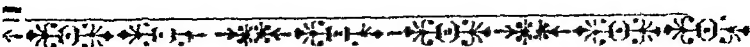
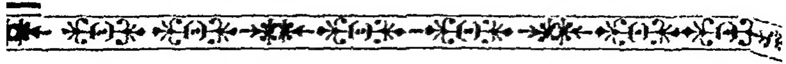
इति श्री उत्तराध्ययन सूत्र.

पूर्व विभाग समाप्त.

सतो (अविहेडए) कोइने बाधा करनार थाय नहीं, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे १५

असिप्पजीवी अगिहे अमित्ते, जिइंदिए सव्वओ विप्पमुक्के ।
अणुक्कसाई लहुअप्पभक्खी, चिच्चा गिहं एगचरे स भिक्खू त्ति बेमि ॥ १६ ॥

अर्थ—जे साधु (असिप्पजीवी) चित्रादिक शिल्पवडे आजीविका करनार न होय, तथा (अगिहे) स्त्रीना अथवा गृहिओना परिचय रहित होय, तथा (अमित्ते) मित्र अने उपलक्षणथी शत्रु रहित होय, तथा (जिइंदिए) जितेन्द्रिय होय, तथा (सव्वओ) बाह्य अने आभ्यंतर सर्वथा प्रकारे परिग्रहथी (विप्पमुक्के) विप्रमुक्त-रहित होय, तथा (अणुक्कसाई) अल्प कषायवाळो होय, तथा (लहुअप्पभक्खी) लघु एटले चोळा विगेरे असार अने अल्प एटले थोडु भोजन करनार होय, तथा (गिहं) द्रव्य अने भाव ए बे प्रकारना घरनो (चिच्चा) त्याग करी जे साधु (एगचरे) एकलो एटले रागद्वेष रहितपणे संयममार्गमां विचरे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे (त्तिबेमि) ए प्रमाणे हे जंबू ! में श्रीवर्धमानस्वामी पासेथी जेम सांभळ्युं छे तेम तने हुं कहुं छुं १६

॥ इति पंचदशमध्ययनम् ॥ १५

॥ इति श्रीउत्तराध्ययन पूर्वविभाग ॥

अर्थ—(लोए) आ लोकने विषे (दिव्वा) देव संबंधी, (माणुस्सा) मनुष्य संबंधी, (तहा) तथा (तिरिच्छा) तिर्यंच संबंधी अर्थात् देवादिकना करेला (विविहा) विविध प्रकारना-परीक्षा करवा माटे अथवा द्वेषादिकने लीधे करेला होवाथी अनेक प्रकारना (भीमा) भयंकर (भयभेरवा) भयवडे भैरव एटले महाभयने उत्पन्न करनारा (उराला) मोटा (सद्दा) शब्दो (भवंति) थाय छे, ते शब्दोने (जो) जे साधु (सोच्चा) सांभळीने (न विहिज्जइ) बीक न पामे-भय न पामे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. १४.

आ प्रमाणे सिंहपणे विचरवानुं निमित्त कह्युं, हवे समग्र धर्मनुं मूळ जे समकित छे तेनी स्थिरताने माटे कहे छे—

वायं विविहं समिच्च लोए, सहिए खेदाणुगए अ कोविअप्पा ।
पन्ने अभिभूअ सव्वदंसी, उवसंते अविहेडए स भिक्खू ॥ १५ ॥

अर्थ—(लोए) लोकने विषे (विविहं) विविध प्रकारना-भिन्न भिन्न (वायं) वादने-मतने (समिच्च) जाणीने जे साधु (सहिए) ज्ञान, दर्शन अने चारित्र सहित, अथवा आत्माना हित सहित वर्तनार, तथा (खेदाणुगए अ) कर्मने खेद-नाश पमाडनार एवा संयमने प्राप्त थयेलो, तथा (कोविअप्पा) कोविद एटले आगमना रहस्यने जाणनार छे आत्मा जेनो एवो, तथा (पन्ने) प्राज्ञ एटले बीजा दर्शनीओ करतां अधिक ज्ञानवाळो, तथा (अभिभूय) परीषह अने उपसर्गोनो पराभव करीने (सव्वदंसी) सर्व प्राणीवर्गने पोतानी समान जोनार, तथा (उवसंते) उपशांत एटले कषाय रहित एवो

प्रमाणे वृद्धनी करेली व्याख्या छे हवे सूत्रना अक्षरो प्रमाणे अर्थ करीए तो तेनी व्याख्या आ प्रमाणे संभवे छे,—जे काइ आहारादिक गृहस्थीओ पासेथी पामीने (जो) जे साधु (त) ते दातारोनो (तिविहेण) त्रिविधे करी (नाणुकंपे) उपकार न करे एटले साधु मुधाजीवी होवाथी तेमनो सांसारिक उपकार करवाने इच्छे नहीं, (स) ते (मणवयकाय सवुडे) मन, वचन अने कायाए करी सारी रीते संवरवाळो सतो (भिक्खू) भिक्षु कहेवाय छे १२.

आयामगं चेव जवोदणं च, सीअं सोवीरजवोदगं चं ।

नो हीलए पिंडं नीरसं तु, पंतकुलाणि परिव्वए स भिक्खू ॥ १३ ॥

अर्थ—(आयामग) धान्यनु ओसामण, (चेव) तथा (जवोदण च) यवोदन एटले यवनु भोजन, तथा (सीअ) शीतळ-टाढु थयेलु भोजन, (च) तथा (सोवीरजवोदग) सौवीर एटले कांजी अने यवोदक एटले यव धोयेलु पाणी, ए सर्व (नीरस तु) नीरस एवा पण (पिंड) पिंडनी जे साधु (नो हीलए) हीलना न करे-निंदे नहीं. तथा जे साधु (पतकुलाणि) प्रांत एटले निर्धन मनुष्योना कुळमां (परिव्वए) गोचरी पाणीने माटे अटन करे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे १३

संद्दा विविहा भवंति लोए, दिव्वा माणुस्सा तहा तिरिच्छा ।

भीमा भयभेरवा उराला, जो सोच्चा न विहिज्जइ स भिक्खू ॥ १४ ॥

सयणासणपाणभोअणं, विविहं खाइमसाइमं परेसिं ।
अदए पडिसेहिए निअंठे, जे तत्थ न पदूसई से भिक्खू ॥ ११ ॥

अर्थ—(सयणासणपाणभोअणं) शयन, आसन, पान—पाणी अने भोजन, तथा (विविहं) विविध प्रकारनुं (खाइम-साइमं) खादिम अने स्वादिम ए वस्तुओने (अदए) नहीं देता एवा (परेसिं) गृहस्थीओए (पडिसेहिए) माग्या छतां निषेध करायो एवो (जे) जे (निअंठे) साधु (तत्थ) ते नहीं देनार उपर (न पदूसई) प्रद्वेष न पामे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. ११.

जं किंचि आहारपाणं, विविहं खाइमसाइमं परेसिं लध्धुं ।
जो तं तिविहेणं नाणुकंपे, मणवयकायसुसंवुडे से भिक्खू ॥ १२ ॥

अर्थ—(जं किंचि) जे कांइ थोडुं पण (आहारपाणं) आहार, पाणी, तथा (विविहं) विविध प्रकारनुं (खाइम-साइमं) खादिम अने स्वादिमने (परेसिं) गृहस्थीओ पासेथी (लध्धुं) पामीने (जो) जे साधु (तं) ते आहारादिकवडे (तिविहेण) त्रण प्रकारे एटले मन, वचन अने कायवडे बाळ तथा ग्लानादिक साधुने (नाणुकंपे) उपकार न करे—तेमने तेमांथी न आपे ते भिक्षु कहेवाय नहीं. परंतु (मणवयकायसुसंवुडे) मन, वचन अने कायावडे सारी रीते संवरवाळो जे साधु ते आहारादिकवडे बाल, ग्लान आदिक साधुओनो उपकार करे—तेमने आपे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. आ

(विविहा य) तथा विविध प्रकारना (सिप्पिणो) शिल्पीओ एटले सुतार विगेरे कारीगरो, (तेसिं) आ सर्वेनी (स लोगपूअं) श्लोक अने पूजाने-प्रशंसाने (नो वयइ) कहेवी नहीं तेमा श्लोक एटले कीर्ति जेमके आ पुरुषो सारा छे एम कहेवु ते, अने पूजा एटले आ पुरुषो पूजवा योग्य छे एम कहेवु ते आ प्रमाणे तेमनी कीर्ति गाथाथी के पूजानो उपदेश करवाथी साधुने काइपण लाभ नथी, तेथी ते करवा नहीं (त)ते सर्वेने (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यान परिज्ञाए तजीने जे साधु (परिव्वए) संयममार्गमा विचरे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे ९

तथा वळी—

गिहिणो जे पव्वइएण दिट्ठा, अप्पव्वइएण वे संथुआ हविज्जा ।
तेसिं इहलोइअफलट्ठा, जो संथवं न करेइ स भिक्खू ॥ १० ॥

अर्थ—(जे) जे (गिहिणो) गृहस्थीओने (पव्वइएण) प्रव्रज्या लीधा पछी (दिट्ठा) जोया होय, तथा उपलक्षणथी परिचित कर्या होय, (व) अथवा (अप्पव्वइएण) प्रव्रज्या लीधा पहेला (संथुआ) परिचय करेला (हविज्जा) होय, (तेसिं) ते गृहस्थीयो साथे (इहलोइअफलट्ठा) वस्त्र, पात्र, भिक्षा विगेरे आलोकना फळने अर्थे (जो) जे साधु (संथवं) परिचयने (न करेइ) न करे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे १०.

तथा—

अर्थ—(मंतं) मंत्र, तथा (मूलं) मूळीयां–वनस्पतिरूप औषधिओना गुण कहेनारुं शास्त्र, तथा (विविहं विज्जचिंतं) विविध प्रकारनी वैद्य संबंधी पथ्य अने औषध विगेरेनी चिंता–विचार, तथा (वमण) वमन–उलटी, तथा (विरेअण) विरेचन–रेच, तथा (धूम) भूत प्रेतने त्रास पमाडवा माटे मणशील विगेरेनो धूमाडो देवो ते, तथा (नित्त) नेत्रने संस्कार करनारुं सोयरुं–अंजन विगेरे, तथा (सिणाणं) पुत्रादिक थवा माटे मंत्र अने औषधादिकथी संस्कार करेला जळवडे स्नान कराववुं अथवा रोगथी मुक्त थयेलाने स्नान कराववुं एटले के तेवा स्नाननो विधि बताववो ते, तथा (आउरे सरणं) पोते आतुर थया छतां एटले मांदा थया छतां ' हा ! माता ! हा पिता ! ' ए रीते मातादिकनुं स्मरण करवुं, (च) तथा (तिगिच्छत्तं) पोताना रोगनी चिकित्सा करवी, (तं) ते सर्वने (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यान–परिज्ञाए त्याग करीने जे साधु (परिव्वए) संयममार्गमां विचरे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. ८.

तथा—

खत्तियगणउग्गरायपुत्ता, माहण भोईअ विविहा य सिप्पिणो ।
नो तेसिं वयइ सिलोगपूअं, तं परिण्णाय परिव्वए स भिक्खू ॥ ९ ॥

अर्थ—(खत्तियगणउग्गरायपुत्ता) क्षत्रिय एटले राजाओ, गण एटले मल्लादिकना समूह, उग्र एटले आरक्षकादिक अने राजपुत्रो एटले राजकुमारो, तथा (माहण) ब्राह्मणो, तथा (भोइअ) विशेष नेपथ्यादिक भोगवाळा मंत्री विगेरे,

विद्याओ आ प्रमाणे-(छिन्न) वस्त्र, हाथीदांत, काष्ठ विगेरेमा कोइ ठेकाणे फाट तुट थइ होय ते उपरथी तेनु शुभाशुभ फळ कहेवु ते छिन्न विद्या कहेवाय छे, तथा (सर) षड्ज, मध्यम, विगेरे स्वरोनु स्वरूप कहेवु, बतावबु के गावु ए विगेरे स्वरविद्या कहेवाय छे, तथा (भोम) भूकंपादिकनु लक्षण तथा तेनु फळ कहेवु, तेमज ऋतु विना वृक्षादिक फळ आपे तेनु कारण कहेवु ए विगेरे भौमविद्या कहेवाय छे, तथा (अंतलिक्ख) आकाशमां गधर्वनगर विगेरे जोवामां आवे छे तेनु लक्षण तथा फळ कहेवु ते आंतरिक्ष विद्या कहेवाय छे तथा (सुविण) स्वप्ननु शुभाशुभ फळ कहेवु ते स्वप्नविद्या कहेवाय छे, तथा (लक्खण) जेमां स्त्री पुरुषादिकनां लक्षणो कह्यां होय ते लक्षणविद्या एटले सामुद्रिक विद्या कहेवाय छे, तथा (दंड) वांसना दंड विगेरेनु शुभाशुभ स्वरूप कहेवु ते दंडविद्या कहेवाय छे, तथा (वत्थुविज्ज) प्रासाद विगेरेनां लक्षणो कहेनारु शास्त्र वास्तुविद्या कहेवाय छे, तथा (अंगविआर) नेत्र, मस्तक, हाथ विगेरे फरकवाथी तेना शुभाशुभ फळने कहेनार शास्त्र अंगविकार विद्या कहेवाय छे, तथा (सरस्स विजय) दुर्गा-चीबरी अने शिवा-शियाळ विगेरेना शब्दनो विजय एटले तेनु शुभाशुभ फळ कहेवु ते स्वरविजयविद्या कहेवाय छे. आवी विद्याओनो उपयोग करी एटले गृहस्थो पासे तेने प्रगट करी जे साधु तेनावडे आजीविका करे ते भिक्षु कहेवाय नहीं परंतु ते विद्याओवडे जे आजीविका न करे ते ज भिक्षु कहेवाय छे ७

तथा—

मंतं मूलं विविहं विज्जचिंतं, वमणविरेअणधूमनित्तसिणाणं ।
आउरे संरणं तिगिच्छियं च, तं परिन्नाय परिव्वए स भिक्खू ॥ ८ ॥

तथा—

जेण पुण जहाइ जीविअं, मोहं वा कसिणं निअच्छइ ।
नरनारिं पजहे सया तवस्सी, न य कोऊहलं उवेइ स भिक्खू ॥ ६ ॥

अर्थ—(पुण) वळी (जेण) जेनाथी एटले जे पुरुष अथवा स्त्रीथी (जीविअं) संयम-चारित्ररूपी जीवितनो (जहाइ) त्याग थाय तेम होय (वा) अथवा जेनाथी (कसिणं) समग्र (मोहं) कषाय अने नोकषायरूप मोहनीय कर्मनो (निअच्छइ) बंध थाय तेम होय तेवा (नरनारिं) पुरुष अने स्त्रीनो (सया) सदा (तवस्सी) तपस्वी-मुनि (पजहे) त्याग करे. (य) तथा जे साधु (कोऊहलं) स्त्री संबंधथी कौतुकने (न उवेइ) न पामे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. प्रथमथी भोग भोगव्या न होय तो 'स्त्रीनो भोग केवो हशे ?' एम जे कौतुक पामे नहीं अने प्रथम भोग भोगव्या होय तो जे तेनुं स्मरण न करे, ते भिक्षु कहेवाय छे. ६.

हवे पिंडविशुद्धिद्वारा भिक्षुपणुं कहे छे.—

छिन्नं सरं भोममंतलिक्खं, सुविणं लक्खणदंडवत्थुविज्जं ।
अंगविआरं सरस्स विजयं, जो विज्जाहिं न जीवई स भिक्खू ॥ ७ ॥

अर्थ—(जो) जे साधु (विज्जाहिं) आ विद्याओवडे (न जीवई) आजीविका न करे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. ते

भजीने-सेवीने, (च) तथा (विविह) विविध प्रकारना (सीउण्ह) शीत, उष्ण, (दसमसग) डांस, मच्छर विगेरे उपसर्गो-परिसहोने पामीने (अव्वग्गमणे) अव्यग्र छे मन जेनुं एवो अने (असपहिट्ठे) असंप्रहृष्ट-आक्रोशादिकने विषे हर्ष न पामे एवो (जो) जे साधु (कसिण) ते समग्रने (आहियासए) समभावे सहन करे (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे ४

वळी बीजुं —

णो सक्किअमिच्छई न पूंअं, नो विअ वंदणग कओ पसंस ।
से संजए सुव्वए तवस्सी, सहिए आयगवेसए स भिक्खू ॥ ५ ॥

अर्थ—जे (सक्किअ) अभ्युत्थानादिक सत्कारने (णो इच्छई) इच्छतो न होय, तथा (पूअ) वस्त्रादिकवडे पूजाने (न) इच्छतो न होय (वि अ) तथा (वंदणग) द्वादशावर्त विगेरे वंदनाने (नो) इच्छतो न होय, तो पछी (पसंस) गुणना कीर्तनरूप प्रशंसाने तो (कओ) क्यांथी ज इच्छे ? अर्थात् प्रशंसाने पण इच्छतो न होय, (से) एवो ते (संजए) सारा अनुष्ठानने विषे सारी रीते यतना करनार होय, तथा (सुव्वए) सारा व्रतवाळो होय, तथा (तवस्सी) उत्कृष्ट तपवाळो होय, तथा (सहिए) ज्ञान अने क्रियावडे सहित होय, अथवा हितकारक अनुष्ठान सहित होय, तथा जे (आयगवेसए) कर्ममळ दूर थवाथी शुद्ध एवा आत्मानी गवेषणा करनार होय, (स भिक्खू) ते ज भिक्षु कहेवाय छे ५

अर्थ—(अक्कोसवहं) आक्रोश एटले वचनवडे तर्जना अने वध एटले ताडन, तेने पाम्ये सते (विइत्तु) ' पोते ज करेला कर्मनुं आ फळ छे ' एम जाणीने जे (धीरे मुणी) धीर एवो साधु (लाडे) संयम पाळवामां तत्पर तथा (निच्चं आयगुत्ते) निरंतर असंयमना स्थानकोथी आत्मानुं रक्षण करतो सतो (चरे) विचरे, तथा (अव्वग्गमणे) अव्यग्र एटले अशुभ ध्यानथी विरम्युं छे मन जेनुं एवो अने (असंपहिट्ठे) असंप्रहृष्ट–आक्रोशादिकने विषे हर्ष न पामे एवो एटले कोइ कोइने आक्रोश करतो होय ते देखीने हर्ष न पामे अथवा पोते बीजाने आक्रोश करवामां हर्ष न पामे एवो सतो (जो) जे साधु (कसिणं) समग्र आक्रोशादिकने (अहियासए) सहन करे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. पोताने कोइ आक्रोशादिक करे तो पोते मनमां एम विचारे के—" आ आक्रोशना वचनो मारां कर्मनो क्षय करनारां छे तेथी ते मने आनंद आपनारां छे, परंतु आ बिचारो साधुनी आशातना करवाथी कइ गतिने पामशे ? " इत्यादिक वचनो बोल्या विना ज समग्र आक्रोशादिकने सहन करे ते ज भिक्षु कहेवाय छे. ३.

तथा.—

पंतं सयणासणं भइत्ता, सीउण्हं विविहं च दंसमसगं ।
अव्वग्गमणे असंपहिट्ठे, जो कसिणं अहिआसए स भिक्खू ॥ ४ ॥

अर्थ—(पंतं) निःसार एवा (सयणासणं) शयन, आसन अने उपलक्षणथी भोजन, आच्छादन विगेरेने (भइत्ता)

अने शीयाळपणे पाळे २, सिंहपणे दीक्षा ले अने शीयाळपणे पाळे ३ तथा शीयाळपणे दीक्षा ले अने सिंहपणे पाळे ४ तेमां पहेलो भांगो श्रेष्ठ छे ’

सिंहपणे विचरवानुं ज–पाळवानुं ज विशेषे करीने कहे छे—

> रॉओवरय चॅरिज्ज लॉढे, विॅरए वेॲवि ऑयरक्खिए।
> पॅन्नो ॲभिभूय सॅव्वदसी, ’जे कम्हिंवि नॅ मुच्छिॅए सॅ भिॅक्खू ॥ २ ॥

अर्थ—(लाढे) सारुं अनुष्ठान करवाथी प्रधान एवो जे साधु (रागोवरय) राग रहितपणे (चरिज्ज) विचरे, तथा जे (विरए) असंयमथी विरतिवाळो होय, तथा जे (वेअवि) वेद एटले आगमने जाणतो होय, तथा जे (आयरक्खिए) दुर्गतिथी आत्मानुं रक्षण करतो होय, अथवा वेदवित एटले आगमना ज्ञानवडे आत्मानुं रक्षण करतो होय, तथा जे (पन्ने) प्राज्ञ एटले हेय अने उपादेयने जाणतो होय, तथा जे (अभिभूय) परीषह अने उपसर्गनो पराभव करीने रहेतो होय, तथा जे (सव्वदसी) सर्व प्राणीवर्गने पोताना आत्मानी जेवा ज जोतो होय, तथा (जे) जे (कम्हिवि) सचित्त के अचित्त कोइने विषे पण (न मुच्छिए) मूर्छावाळो न होय, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे २ तथा —

> ॲक्कोसवह विॅइत्तु धीॅरे, मुॅणी चॅरे लॉढे निॅच्चमायॅगुत्ते।
> ॲव्वग्गमणे ॲसपहिट्ठे, ’जो कॅसिण ॲहिआसए सॅ भिक्खॅू ॥ ३ ॥

अथ सभिक्खु नामनुं पंदरमुं अध्ययन. १५.

चौदमा अध्ययनमां नियाणा रहितपणानो गुण कह्यो. ते गुण मुख्यत्वे करीने भिक्षुने ज–साधुने ज होय छे, तेथी आ अध्ययनमां भिक्षुना गुणो कहेवाय छे. आ संबंधथी आवेला आ अध्ययननुं पहेलुं सूत्र कहे छे.—

मोणं[1] चरिस्सामि[2] समेच्च[3] धम्मं,[4] सहिए[5] उज्जुकडे[6] निआणछिन्ने[7] ।
संथवं[8] जहिज्ज[9] अकामकामे,[10] अण्णाएसी[11] परिव्वए[12] स[13] भिक्खू[14] ॥ १ ॥

अर्थ—जे मनुष्य (मोण चरिस्सामि) हुं मुनिपणानुं आचरण करीश एवा अभिप्रायवडे (धम्मं समेच्च) श्रुत चारित्र धर्मने अंगीकार करी (सहिए) बीजा स्थविर साधुओनी साथे रहेतो होय, तथा (उज्जुकडे) जे ऋजु एटले माया रहित–सरळताथी क्रिया अनुष्ठान करतो होय, तथा (निआणछिन्ने) नियाणारूपी शल्यने जेणे छेदी नांख्युं होय, तथा जे (संथवं) माता, पिता अने बीजा सर्व संबंधीओना परिचयने (जहिज्ज) तजतो होय, तथा जे (अकामकामे) कामभोगनी कामना–इच्छा रहित होय, तथा जे (अण्णाएसी) अज्ञाततपी एटले जे कुळमां पोताना तप, नियमादिक जाणवामां न होय एवा अजाण्या कुळमां भिक्षा ग्रहण करवाने इच्छतो सतो (परिव्वए) विचरे, (स भिक्खू) ते भिक्षु कहेवाय छे. अर्थात् सिंहपणे नीकळवुं–प्रव्रज्या लेवी अने सिंहपणे विचरवुं एटले निरतिचारपणे प्रव्रज्यानुं पालन करवुं एम भिक्षुनुं लक्षण कह्युं छे. अहीं साधुना चार भांगा आ प्रमाणे थाय छे—सिंहपणे दीक्षा ले अने सिंहपणे ज तेने पाळे १, शीयाळपणे दीक्षा ले

मब्भोव्विग्गा) जन्म अने मृत्युना भयथी उद्वेग पामेला, तथा (दुक्खस्सतगवेसिणो) दु खना अतनी गवेषणा करनारा एटले ससारनो नाश करवा माटे उद्यम करनारा, तथा (पुव्व) पूर्व जन्ममां (विगयमोहाण) मोह रहित एवा जिनेश्वरना (सासणे) शासनने विषे (भावणभाविया) धर्मना अभ्यासरूप भावनावडे भावित एटले वासित थयेला ते छए (अचिरेणेव कालेण) थोडा काळमां ज (दुक्खस्सत उवागया) दु खना अतने पाम्या, अर्थात् मोक्षने पाम्या ५१-५२

फरीथी मद मतिवाळा शिष्यने स्मरण करावा माटे अध्ययनना अर्थने समाप्त करता सता कहे छे —

राया य सह देवीए, माहणो अ पुरोहिओ। माहणी दारगा चेव, सव्वे ते परिनिव्वुडे "त्ति बेमि॥५३॥

अर्थ—(देवीए सह) कमळावती राणी सहित (राया य) इषुकार नामनो राजा, (माहणो अ) तथा ब्राह्मण भृगु नामनो (पुरोहिओ) पुरोहित, तथा (माहणी) यशा नामनी ब्राह्मणी, (चेव) तथा (दारगा) तेमना बे पुत्रो (ते सव्वे) ते सर्वे-छए जणा (परिनिव्वुडे) निर्वृति-मोक्ष पाम्या (त्ति बेमि) एम हु कहु छु ५३

॥ इति चतुर्दशमध्ययनम् ॥ १४

सम्मं धम्मं विआणित्ता, चिच्चा कामगुणे वरे । तवं पगिज्झ जहक्खायं, घोरं घोरपरक्कमा ॥ ५० ॥

अर्थ—(विउलं) विपुल एटले मोटा (रज्जं) राज्यने (चइत्ता) तजीने, (अ) तथा (दुचए) दुःखे करीने त्याग करी शकाय एवा (कामभोगे) कामभोगोने तजीने (निव्विसया) विषय रहित थयेला, तथा (निरामिसा) सर्व संग रहित थयेला, तथा (निन्नेहा) स्नेह–प्रतिबंध रहित थयेला, तथा (निप्परिग्गहा) बाह्य आभ्यंतर परिग्रह रहित थयेला एवा ते राजा तथा राणी (सम्मं) सम्यक् प्रकारे (धम्मं) श्रुत चारित्ररूप धर्मने (विआणित्ता) जाणीने, तथा (वरे) श्रेष्ठ एवा (कामगुणे) कामभोगने (चिच्चा) तजीने (जहक्खायं) जे प्रकारे जिनेश्वरोए कह्यो छे ते प्रकारे (घोरं) घोर–अति दुष्कर एवा (तवं) अनशनादिक तपने (पगिज्झ) ग्रहण करीने (घोरपरक्कमा) कर्मरूपी शत्रुने जीतवा माटे घोर–भयंकर छे पराक्रम जेमनुं एवा ते राजा अने राणी प्रव्रज्या लेता हवा. ४९–५०.

हवे समग्र अध्ययनने समाप्त करे छे.—

एवं ते कमसो बुद्धा, सव्वे धम्मपरायणा । जम्ममच्चुभओव्विग्गा, दुक्खस्संतगवेसिणो ॥ ५१ ॥
सासणे विगयमोहाणं, पुव्वं भावणभाविआ । अचिरेणेव कालेणं, दुक्खस्संतमुवागया ॥ ५२ ॥

अर्थ—(एवं) ए प्रमाणे एटले पूर्वे कह्या प्रमाणे (ते) ते छए जनो (कमसो) उपर कहेला अनुक्रमे करीने (बुद्धा) प्रतिबोध पाम्या, तथा (सव्वे) सर्वे एटले ते छए (धम्मपरायणा) धर्मने विषे तत्पर एवा, तथा (जम्ममच्चु-

सर्पनी जेम तमे विषयोथी (सकमाणो) शंका पामता सता (तणु) धीमे धीमे (चरे) चालो जेम गरुडनी पासे रहेलो सर्प तेनाथी शंका पामतो सतो गरुड न जाणे तेम धीमे धीमे चाले छे, तेम तमे पण गरुडनी जेवा विषयोथी शंका पामीने तेनाथी तमने बाधा न थाय तेम क्रियामां प्रवर्तो–यत्न करो. ४७

आ प्रमाणे राणीए राजाने बोध आपी कह्यु के–" आ प्रमाणे करवाथी—

नागो व्व बंधणं छित्ता, अप्पणो वसइं वए । एअं पत्थं महाराय, इसुआरे त्ति मे सुअं ॥ ४८ ॥

अर्थ—(नागो व्व) हाथीनी जेम (बंधणं छित्ता) बंधनने छेदीने (अप्पणो) पोतानी (वसइं) वसतिमां–रहेवाना स्थानमां (वए) तमे जशो जेम हाथी बंधननी सांकळने तोडीने पोतानी वसतिरूप विंध्याचळनी अटवीमां जाय छे, तेम तमे पण कर्मरूपी बंधनने तोडीने पोतानी एटले शुद्ध जीवनी वसति जे मुक्ति, तेमां जशो आम कहेवाथी दीक्षानु फळ मोक्ष छे एम कह्यु हवे राणी उपदेशने समाप्त करती सती कहे छे के—(इसुआरे) हे इषुकार नामना (महाराय) महा राजा ! (एअं) आ में तमने जे कह्यु ते सर्व (पत्थं) आत्माने हितकारक छे, (त्ति) ए प्रमाणे (मे सुअं) में सांभळ्यु छे, अर्थात् गुरुना मुखथी सांभळीने में तमने कह्यु छे, पण मारी बुद्धि कल्पनाथी कह्यु नथी ४८.

आ प्रमाणे राणीनु वचन सांभळी राजा प्रतिबोध पाम्या त्यारपछी ते बन्नेए शुं कर्यु ? ते कहे छे —

चइत्ता विउलं रज्जं, कामभोगे अ दुच्चए । निव्विसया निरामिसा, निन्नेहा निप्परिग्गहा ॥ ४९ ॥

स्सामो) थइए, एटले के जेम आ पुरोहित विगेरेए विषयोनी चंचळता जोइ तेमनो त्याग कर्यो छे, तेम आपणे पण तेनो त्याग करीए. ४५.

अहीं राजा शंका करे के—" कामभोग अस्थिर छे तोपण तेनाथी सुख तो थाय छे, तेथी तेनो त्याग शामाटे करवो ? " ते उपर कहे छे.—

सामिसं कुललं दिस्स, बज्झमाणं निरामिसं। आमिसं सव्वमुज्झित्ता, विहरिस्सामो निरामिसा ॥४६॥

अर्थ—(सामिसं) मांसरूपी आमिषे करीने सहित एवा (कुललं) गीध के समळीने (बज्झमाणं) बीजा पक्षीओवडे बाधा-पीडा पमाडाता (दिस्स) जोइने, तथा (निरामिसं) मांसरूपी आमिष रहित एवा जे होय छे तेने ज निर्भय जोइने (सव्वं आमिसं) धन धान्यादिक सर्व प्रकारना आमिषनो (उज्झित्ता) त्याग करीने (निरामिसा) निःसंग थइ सती हुं (विहरिस्सामो) अप्रतिबद्धपणे विचरीश. ४६.

कहेलाना अनुवादवडे ज उपदेश आपवा माटे कहे छे.—

गिद्धोवमे उ नच्चा णं, कामे संसारवड्ढणे। उरगो सुवण्णपासे वा, संकमाणो तणुं चरे ॥ ४७ ॥

अर्थ—हे राजा ! (गिद्धोवमे उ) उपर कहेला आमिष सहित गीधनी उपमावाळा विषयलुब्ध मनुष्योने (नच्चा णं) जाणीने तथा (कामे) कामभोगने (संसारवड्ढणे) संसारने वधारनारा जाणीने (सुवण्णपासे) गरुडनी पासे (उरगो वा)

अर्थ—जे विवेकी होय ते प्रथम (भोगे) कामभोगोने (भुच्चा) भोगवीने (य) अने त्यारपछी ते भोगोने (वमित्ता) वमीने (लहुभूयविहारिणो) लघु एटले वायु, तेनी जेवा भूत एटले थया थका विचरवाना स्वभाववाळा एटले वायुनी जेम अप्रतिबद्ध विहारवाळा, तथा (आमोदमाणा) साधुनी क्रिया करवाथी हर्ष पामता सता (गच्छंति) इच्छित स्थाने जाय छे कोनी जेम? (कामकमा) स्वेच्छाए विचरनारा (दिया) द्विजो–पक्षीओ (इव) जेम एटले के जेम पक्षीओ स्वेच्छाए विचरवाथी ज्यां ज्यां इच्छा होय त्यां त्यां हर्ष पामता सता जाय छे, तेम प्रतिबंध रहित मुनिओ पण ज्यां ज्यां संयमनो निर्वाह सुखे थाय त्यां त्यां विचरे छे ४४

फरीथी धनादिकने विषे रागने दूर करवा माटे कहे छे—

इमे अ बद्धा फंदंति, मम हत्थज्जमागया। वयं च सत्ता कामेसु, भविस्सामो जहा इमे ॥ ४५ ॥

अर्थ—(अज्ज) हे आर्य! हे राजा! (मम) मारा अने उपलक्षणथी तमारा (हत्थं) हाथमां (आगया) आवेला एटले आधीन थयेला (इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता शब्दादिक विषयो (बद्धा अ) बांध्या सता पण एटले घणा उपायवडे रक्षण कर्या सता पण (फंदंति) अस्थिरपणाए करीने कंपे छे एटले जाणे कंपता होय तेवा देखाय छे,—परिणामे नाश पामे छे (च) अने (वयं) आपणे तो (कामेसु) ते विषयोने विषे (सत्ता) आसक्त थया छीए अहो! मोहनो विलास केवो छे! तेथी करीने हे स्वामी! (जहा इमे) जेम आ पुरोहित विगेरे चारे जण मुनि थया छे तेम आपणे पण (भवि-

दवग्गिणा जहाऽरण्णे, डज्झमाणेसु जंतुसु । अन्ने सत्ता पमोअंति, रागद्दोसवसंगया ॥ ४२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (अरण्णे) अरण्यने विषे (दवग्गिणा) दावानळवडे (जंतुसु) प्राणीओ (डज्झमाणेसु) बळते सते (अन्ने सत्ता) बीजा एटले नहीं बळता सत्त्वो एटले प्राणीओ (रागद्दोसवसंगया) राग द्वेषने वश थया सता (पमोअंति) हर्ष पामे छे. ४२.

एवमेव वयं मूढा, कामभोगेसु मुच्छिआ । डज्झमाणं न बुज्झामो, रागदोसग्गिणा जगं ॥ ४३ ॥

अर्थ—(एवमेव) ए ज प्रमाणे (वयं) अमे (मूढा) मूढ एटले अविवेकी अने (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (मुच्छिआ) मूर्छा पाम्या सता (रागदोसग्गिणा) राग द्वेषरूपी अग्निवडे (डज्झमाणं) बळता एवा (जगं) जगतने एटले प्राणीओना समूहने (न बुज्झामो) जाणता नथी. जे विवेकी अने राग द्वेष रहित होय छे ते तो दावाग्निवडे बळता बीजा प्राणीओने जोइने पोताना रक्षणनो उपाय करवामां तत्पर थाय छे, पण हर्ष पामता नथी. परंतु जे विवेक रहित अने रागादिकवाळा होय छे ते उत्तरकाळनो विचार कर्या विना ज हर्ष पामे छे. अमे पण भोगनो त्याग करता नथी, तेथी अविवेकी ज छीए. ४३.

जेओ एवा अविवेकी नथी, तेओ शुं करे छे ? ते कहे छे.—

भोगे भुच्चा वमित्ता य, लहुभूयविहारिणो । आमोदमाणा गच्छंति, दिया कामकमा इव ॥ ४४ ॥

नहीं परतु (इक्को हु धम्मो) एक धर्म ज (नरदेव) हे राजा ! (ताण) रक्षण करनार छे-साथे आवनार छे (इह) आ जगतमां (इह) ए मृत्युने वखते (अन्न) बीजु (किंची) कांइ पण (न विज्जई) रक्षण करनार छे नहीं. ४०

ज्यारे धर्म विना बीजु कोइ रक्षण करनार नथी, तेथी ज—

नाहं रमे पक्खिणि पंजरे वा, संताणछिन्ना चरिस्सामि मोणं ।
अकिंचणा उज्जुकडा निरामिसा, परिग्गहारंभनिअत्तदोसा ॥ ४१ ॥

अर्थ—हे राना ! (पक्खिणि) पक्षीणी (पजरे वा) पांजराने विषे जेम रति पामती नथी, तेम (अह) हु जरा-मरणादिक उपद्रववाळा आ भवरूपी पांजराने विषे (न रमे) रतिने-प्रीतिने पामती नथी तेथी करीने हु (संताणछिन्ना) नाश करी छे स्नेहनी संतति जेणे एवी, तथा (अकिंचणा) सचित्त अने अचित्त एवा सर्व प्रकारना परिग्रह रहित एवी, तथा (उज्जुकडा) माया रहित छे कृत-अनुष्ठान जेनु एवी, तथा (निरामिसा) विषयरूपी आमिष-मांस रहित एवी, तथा (परिग्गहारंभनिअत्तदोसा) परिग्रह अने आरंभरूपी दोषोथी निवृत्ति पामेली एवी सती-एवी थइने हु (मोण) मुनिपणाने-चारित्रने (चरिस्सामि) आचरीश-ग्रहण करीश ४१

तथा—

वमन तुल्य छे, तेने तमे ग्रहण करवाने इच्छो छो, तेथी तमे वमन करेलाने खानारा थाओ छो, ते तमारी जेवाने उचित नथी. ३८. तथा.—

सव्वं जगं जइ तुहं, सव्वं वा वि धणं भवे। सव्वं पि ते अपज्जत्तं, नेव ताणाय तं तव ॥ ३९ ॥

अर्थ—हे राजा ! (जइ) जो कदाच (सव्वं जगं) आ सर्व जगत (तुहं) तमारे आधीन होय, (वा वि) अथवा (सव्वं धणं) सर्व धन (भवे) तमारे आधीन होय, तो (सव्वं पि) ते सर्व जगत अने सर्व धन पण (ते) तमने एटले तमारी इच्छाने पूर्ण करवाने (अपज्जत्तं) अपर्याप्त–असमर्थ छे. कारण के इच्छानी पूर्णता थती ज नथी. तथा (तं) ते जगत तथा धन (तव) तमारुं (ताणाय) रक्षण करवा माटे एटले जन्म मरणादिक दूर करवा माटे (नेव) समर्थ नथी ज. ३९. तथा—

मरिहिसि राय जया तया वा, मणोरमे कामगुणे पहाय ।
इक्को हु धम्मो नरदेव ताणं, न विज्जई अन्नमिहेह किंची ॥ ४० ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (जया तया वा) ज्यारे त्यारे पण एटले कोइ पण काळे (मणोरमे) मनोहर एवा (कामगुणे) कामभोगोने (पहाय) तजीने (मरिहिसि) तमे मृत्यु पामवाना छो. ते वखते तमारी साथे कोइ पण आवशे

आ प्रमाणे निर्णय करीने ते चारेए एक साथे व्रत ग्रहण कर्यु, त्यारे जे थयु, ते चार गाथाओवडे बतावे छे —

पुरोहिअ तं ससुअं सदारं, सुच्चाऽभिणिक्खम्म पहाय भोए ।
कुडुंबसारं विउलुत्तमं तं, रायं अभिक्खं समुवाय देवी[13] ॥ ३७ ॥

अर्थ—(ससुअ) पुत्रो सहित अने (सदार) स्त्री सहित (त) ते (पुरोहिअ) पुरोहितने (अभिणिक्खम्म) घरनी बहार नीकळीने तथा (भोए) भोगोने (पहाय) तजीने व्रत ग्रहण करेला (सुच्चा) सांभळीने (विउलुत्तम) विपुल एटले घणा अने उत्तम एवा (त) ते (कुडुंबसार) कुटुंबना सारभूत द्रव्यादिकने ग्रहण करता एवा (राय) राजा प्रत्ये (देवी) कमळावती नामनी राणी (अभिक्ख) वारंवार (समुवाय) कहेती हवी ३७

राणी राजाने शु कहेती हवी ? ते कहे छे —

वंतासी पुरिसो रायं न सो होइ पसंसिओ । माहणेण परिच्चत्तं, धणं आयाउमिच्छसि ॥ ३८ ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (पुरिसो) जे पुरुष (वंतासी) वमन करेलाने खानारो होय (सो) ते (पसंसिओ) पंडितोने प्रशंसा करवा लायक (न होइ) होतो नथी ते सांभळी राजाए कह्यु के—' हु वमन करेलाने खानारो शी रीते छु ? ' त्यारे राणी बोली के—जे कारण माटे (माहणेण) आ भृगु नामना ब्राह्मणे (परिच्चत्त) त्याग करेला (धण) धनने (आयाउ) ग्रहण करवाने (इच्छसि) तमे इच्छो छो ते ब्राह्मणे त्याग करेलु धन प्रथम ग्रहण करीने तजेलु होवाथी

एवी (जालं) जाळने (छिंदित्तु) छेदीने निर्भयपणे विचरे छे, ते ज प्रमाणे (धीरा हु) धीर पुरुषो (कामगुणे) जाळनी जेवा कामभोगोने (पहाय) तजीने (धोरेज्जसीला) धोरी बळदनी जेवा शीळवाळा अने (तवसा) अनशनादिक तपवडे (उदारा) उदार एटले प्रधान एवा धीर पुरुषो (भिक्खायरियं) भिक्षाचर्याने एटले चारित्रने (चरंति) आचरे छे, तेथी हुं पण ए ज रीते व्रतने ग्रहण करीश. ३५.

आवा भृगुना वचनथी प्रतिबोध पामेली जया ब्राह्मणी बोली के—

नभे[1] व[2] कोंचा[3] समइक्कमंता[4], तताणि[5] जालाणि[6] दलित्तु[7] हंसा[8] ।
पलिंति[9] पुत्ता[10] य पई[11] अ मज्झं[12], तेऽहं[13][14] कहं[16] नाणुगमिस्समिक्का[15][17] ॥ ३६ ॥

अर्थ—(नभे व) आकाशमां जेम (कोंचा) क्रौंच पक्षीओ तथा (हंसा) हंस पक्षीओ (समइक्कमंता) ते ते स्थानोने उल्लंघन करता सता (तताणि) विस्तारवाळा (जालाणि) जाळरूप बंधनोने (दलित्तु) भेदीने (पलिंति) चोतरफ जाय छे–फरे छे, ते ज प्रमाणे (मज्झं) मारा (पुत्ता य) बन्ने पुत्रो अने (पइ अ) पति मोटा जाळना बंधन जेवा कामभोगोनो त्याग करीने आकाश जेवा निर्लेप चारित्रमार्गने विषे ते ते संयमनां स्थानोने उल्लंघन करी आगळ वधता चोतरफ निर्भयपणे जो विचरे छे—विचरवाना छे, तो (ते) तेमने (अहं) हुं (इक्का) एकली–सहाय रहित थइ सती (कहं) केम (नाणुगमिस्सामि) न अनुसरुं ? तेमनी पाछळ हुं पण केम न जाउं ? ३६.

ते सांभळीने भृगु कहे छे—

जहा य भोई तणुअं भुअंगमो, निम्मोअणिं हिच्च पलेइ मुत्तो ।
एमेए जाया पयहंति भोए, "तेऽहं" कहं नाणुगमिस्समिक्को ॥ ३४ ॥

अर्थ—(भोई) हे भवति–हे प्रिया ! (जहा य) जेम (भुअगमो) सर्प (तणुअ) शरीरथी उत्पन्न थयेली (निम्मोअणिं) कांचळीने (हिच्च) तजीने (मुत्तो) मुक्त–छूटो थयो थको पाछु जोया विना (पलेइ) चोतरफ ज्यां इच्छा होय त्यां गति करे छे, (एमेए) ए ज रीते आ बन्ने (जाया) पुत्रो (भोए) कामभोगने (पयहंति) तजे छे, माटे (ते) ते बन्ने पुत्रोनी पाछळ (अहं) हु (इक्को) एकलो–सहाय रहित थयो सतो अहीं शामाटे रहु ? तेनी साथे (कहं) केम (नाणुगमिस्सामि) न जाउ ? एटले तेमनी पाछळ–साथे हु प्रव्रज्या केम न लउ ? आ बन्ने पुत्रोने धन्य छे के जेओ युवान छतां पण कंचुकनी जेम विषयसुखनो त्याग करी सर्पनी जेम स्वतंत्र विचरवा तैयार थया छे ३४

तथा—

छिंदित्तु जालं अबलं व रोहिआ, मच्छा जहा कामगुणे पहाय ।
धोरेज्जसीला तवसा उदारा, धीरा हु भिक्खायरिअं चरंति ॥ ३५ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (रोहिआ) रोहित जातिना (मच्छा) मत्स्यो (अबलं व) दुर्बळ एटले जीर्ण थइ गयेली

(लाभं) लाभने (अलाभं च) तथा अलाभने, तेमज (सुहं च) सुखने अने (दुक्खं) दुःखने (संविक्खमाणो) समपणाए जोतो एटले लाभ, अलाभ, सुख, दुःख, जीवित अने मरण विगेरेमां समताने ज भावतो सतो हुं (मोणं) मुनिपणाने (चरिस्सामि) सेवीश, अर्थात् मुक्तिने माटे ज मारे दीक्षा लेवानी छे; कामभोगने माटे लेवानी नथी. ३२.

ते सांभळी यशा ब्राह्मणी कहे छे.—

मा हु तुमं सोअरिआण संभरे, जुण्णो व्व हंसो पडिसोअगामी ।
भुंजाहि भोगाइँ मए समाणं, दुक्खं खु भिक्खायरिआ विहारो ॥ ३३ ॥

अर्थ—हे प्रिय ! (पडिसोअगामी) प्रतिश्रोत एटले सामे पूरे गति करनारा (जुण्णो) जीर्ण-घरडा (हंसो व्व) हंसनी जेम (तुमं) तमे (सोअरिआण) सहोदरने-भाइओने तथा उपलक्षणथी बीजा स्वजनोने (मा हु संभरे) स्मरण करशो नहीं. एटले के जेम वृद्ध हंस सामे पूरे तरवानो आरंभ करी पछी शक्ति नहीं होवाथी पाछो सवळे पूरे चाले छे अने स्वजनोने संभारे छे तेम तमे पण व्रतनो भार उपाडवामां असमर्थ थइने पछी स्वजनोने तथा भोगोने संभारशो. तेथी करीने (मए समाणं) मारी साथे (भोगाइं) भोगोने (भुंजाहि) तमे सारी रीते भोगवो. कारण के-(भिक्खायरिआ) भिक्षाचर्या करवी तथा (विहारो) ग्रामादिकमां अप्रतिबद्ध विहार करवो तथा उपलक्षणथी लोच विगेरे कष्ट सहन करवां ए (दुक्खं खु) दुःख ज छे. ३३.

पुनरूप करेला छे, एटले के जमे तेम अस्तव्यस्त पडेला नथी, तथा (अग्गरसप्पभूआ) मधुरादिक प्रधान रसवडे करीने प्रभूत-पुष्कळ छे अथवा प्रधान रसवाळा छे अने पुष्फळ छे (ता) तेथी करीने (पगाम) इच्छा प्रमाणे हाल तो (कामगुणे) ते कामभोगोने (भुनासु) आपणे भोगवीए, अने (पच्छा) पछी एटले वृद्धावस्थामां आपणे बन्ने (पहा णमग्ग) प्रधानमार्ग एटले चारित्ररूप मुक्तिमार्गमां (गमिस्सामि) जइशु-चारित्र ग्रहण करशु ३१

ते सांभळी भृगु पुरोहित कहे छे —

> भुत्ता रसा भोई जहाइ णे वओ, न जीवियट्ठा पजहामि भोए ।
> लाभं अलाभं च सुहं च दुक्खं, संचिक्खमाणो चरिस्सामि मोणं ॥ ३२ ॥

अर्थ—(भोइ) भवति-हे प्रिया ! (रसा) रसो तथा उपलक्षणथी सर्व कामभोगो वारंवार (भुत्ता) भोगव्या छे पथी (वओ) इष्ट क्रिया करवामां समर्थ एवु वय (णे) आपणने (जहाइ) तजे छे, उपलक्षणथी जीवित पण आपणने तजे छे, तेथी करीने जेटलामां ते वय अने जीवित आपणने न तजे तेटलामां ज आपणे प्रव्रज्या अंगीकार करी लइए

अहीं ते भार्यावी कदी शका करे के—" दीक्षा तो तमे परभवमां प्राप्त थनारा भोगोने माटे ग्रहण करो छो, ते भोगो तो आ भवमां ज प्रत्यक्ष प्राप्त थयेला छे, तो पछी दीक्षा लेवाथी शु फळ छे ? " ते पर कहे छे के— (जीवियट्ठा) असयम-सयम रहित एवा जीवितने माटे हु (भोए) आ भोगोने (न पजहामि) तजतो नथी परतु

हे पुत्रो ! (कुले कुले) घेर घेर (भिक्खमाणा) भिक्षा मागता सता आपणे (गमिस्सामो) दीक्षा लइने मासकल्पादिकने क्रमे विहार करशुं. २६.

ते सांभळी कुमारो बोल्या के—

जस्स त्थि मच्चुणा सक्खं, जस्स वे त्थि पलायणं। जो जाणे न मरिस्सामि, सो हु कंखे सुए सिआ ॥२७॥

अर्थ—हे पिता ! (जस्स) जे प्राणीने (मच्चुणा) मृत्युनी साथे (सक्खं) मैत्री (अत्थि) छे-होय, (व) अथवा (जस्स) जेने ते मृत्यु थकी (पलायणं) नाशी जवानुं (अत्थि) छे-तेवी शक्ति होय, तथा (जो) जे प्राणी (जाणे) एम जाणतो होय के (न मरिस्सामि) हुं नहीं मरुं, (सो हु) ते ज प्राणी (कंखे) इच्छा करी शके के-आ कार्य (सुए) आवती काले (सिआ) थशे-हुं करीश. २७.

तेथी करीने—

> **अज्जेव धम्मं पडिवज्जयामो, जहिं पवन्ना न पुण ब्भवामो ।**
> **अणागयं नेव य अत्थि किंचि, सद्धा खमं णे विणइत्तु रागं ॥ २८ ॥**

अर्थ—हे पिता ! (अज्जेव) आजे ज (धम्मं) चारित्रधर्मने (पडिवज्जयामो) आपणे अंगीकार करीए, के (जहिं) जे चारित्रधर्मने (पवन्ना) पाम्या एवा आपणे (पुण) फरीथी (न भवामो) जन्म, जरा अने मरणादिक वडे व्याप्त

अर्थ—(जा जा) जे जे (रयणी) रात्रि तथा उपलक्षणथी जे ने दिवस (वच्चइ) जाय छे, (सा) ते (न पडिनिअत्तइ) पाछी आवती नथी. तेथी (अहम्म) अधर्मने (कुणमाणस्स) करता एवा एटले धर्मने नहीं करता एवा प्राणीनी (राइओ) रात्रिओ उपलक्षणथी दिवसो (अहला) निष्फळ (जंति) जाय छे अर्थात् गृहस्थाश्रम ए अधर्मनुं कारण छे, तेथी तेनो त्याग करवो ज योग्य छे २४

तथा—

जा जा वच्चइ रयणी, न सा पडिनिअत्तइ । धम्मं च कुणमाणस्स, सहला जंति राइओ ॥ २५ ॥

अर्थ—(जा जा) जे जे (रयणी) रात्रि ने दिवसो (वच्चइ) जाय छे, (सा) ते (न पडिनिअत्तइ) पाछी आवती नथी (च) तेथी (धम्म) धर्मने (कुणमाणस्स) करता एवा प्राणीनी (राइओ) रात्रिओ ने दिवसो (सहला) सफळ (जंति) जाय छे, केमके मनुष्यजन्मनु फळ धर्म ज छे अने ते धर्म, व्रत ग्रहण कर्या विना थइ शकतो नथी, तेथी अमे व्रतने ज अंगीकार करशु २५

आवा पुत्रोना वचनथी प्रतिबोध पामेला भृगु पुरोहित कहे छे —

एगओ संवसित्ता णं, दुहओ सम्मत्तसंजुआ । पच्छा जाया गमिस्सामो, भिक्खमाणा कुले कुले ॥२६॥

अर्थ—(सम्मत्तसंजुआ) सम्यक्त्ववडे युक्त तथा उपलक्षणथी देशविरतिवडे युक्त एवा (दुहओ) तमे बे अने अमे बे सर्वे (एगओ) एक स्थाने एटले गृहवासमां (संवसित्ता णं) साथे रहीने (पच्छा) पछी वृद्धावस्थामां (जाया)

अर्थ—(लोओ) आ लोक (केण) शीकारी जेवा कोनावडे (अब्भाहओ) हणायो छे ? एटले पीडा पामेलो छे ? (वा) अथवा (केण) जाळ तुल्य कोनावडे (परिवारितो) वींटायेलो छे ? (वा) अथवा (अमोहा) अमोघ एटले सफळ एवा शस्त्रना प्रहारो (का) कया (वुत्ता) कह्या छे ? आ वात्रतमां (जाया) हे पुत्रो ! (चिंतापरो) हुं चिंतातुर (हुमि) छुं. तेथी तमारा वचननो भावार्थ मने कहो–समजावो. २२.

आ प्रमाणे पूछवाथी ते कुमारो बोल्या के—

मच्चुणऽब्भाहओ लोओ, जराए परिवारिओ । अमोहा रयणी वुत्ता, एवं ताय विआणह ॥ २३ ॥

अर्थ—(लोओ) आ लोक (मच्चुणा) मृत्युवडे (अब्भाहओ) हणायेलो छे, कारण के तेनो प्रचार सर्वत्र अस्खलित छे. तथा (जराए) वृद्धावस्थावडे (परिवारिओ) वींटायेलो छे, कारण के ते जरा ज प्राणीओने मरणयोग्य बनावे छे. तथा (रयणी) रात्रिओ अने उपलक्षणथी दिवसो (अमोहा) अमोघ–सफळ प्रहारो (वुत्ता) कह्या छे, कारण के तेना पडवाथी–व्यतीत थवाथी आयुष्य पूर्ण थये प्राणीओनो घात अवश्य थवानो छे–मृत्यु पामवानुं छे. (एवं) ए प्रमाणे (ताय) हे पिता ! तमे (विआणह) जाणो–समजो. २३.

तथा—

जा जा वच्चइ रयणी, न सा पडिनिअत्तइ । अहम्मं कुणमाणस्स, अहला जंति राइओ ॥ २४ ॥

तेवो (नो) नथी जे वस्तु अमूर्त्त होय तेने शब्द, रूप, रस, गध अने स्पर्श होता नथी, तेथी ते इद्रियोवडे ग्रहण करी शकाती नथी. जे घटादिक वस्तु मूर्तिमान होय तेने शब्दादिक होय छे तेथी ते इद्रियोवडे ग्रहण करी शकाय छे (वि अ) वळी (अमुत्तभावा) अमूर्त्तपणाने लीधे ज ते आत्मा (निच्चो होइ) नित्य छे. जे द्रव्य अमूर्त्त होय ते नित्य ज होय छे, जेम आकाश अमूर्त्त छे तो ते नित्य पण छे. अहीं कोइने शका थाय के—“ जो आत्मा अमूर्त्त छे तो तेने बध शी रीते समवे ? जेम आकाश अमूर्त्त छे तेथी तेने अनुग्रह के उपघात विगेरे कांइ पण थता नथी ” आनो उत्तर ए छे जे—(अस्स बधो) आ आत्मानो शरीरने विषे जे बध छे ते (अज्झत्थहेउ) आत्माने विषे रहेला मिथ्यात्व, अविरति, कषाय विगेरेना हेतुवाळो–निमित्तवाळो (निययो) निश्चे छे जेम आकाश अमूर्त्त छे तो पण घटादिकने विषे तेनो बध निश्चे छे ते ज रीते आत्मानो शरीरने विषे बध थाय छे (च) तथा (बध) बधने (ससारहेउ) ससारनु कारणभूत (वयति) पडितो कहे छे ज्यांसुधी आत्मानो शरीर साथे बध छे त्यांसुधी ते आत्मा भवभ्रमण कर्या करे छे वेदांतमां पण कह्यु छे के—“ कर्मबद्धो भवेज्जीव कर्ममुक्तो भवेच्छिव ”—कर्मथी बधायो होय त्यांसुधी जीव होय छे–जीव कहेवाय छे अने कर्मथी मुक्त–रहित थाय त्यारे ते शिव–सिद्ध थाय छे–सिद्ध कहेवाय छे १९

जहा वँय धम्मँमयाणमाणा, पाव पुँरा कम्ममकासि मोहा ।

*उरुँभमाणा पँरिरक्खिअता, त॒ नेवँ भुँज्जो वि सँमायरामो ॥ २० ॥

* ओरुज्झमाणा इति पाठ साधु ।

अर्थ—(जहा) जेम (पुरा) पहेलां (मोहा) अज्ञानने लीधे (धम्मं अयाणमाणा) धर्मने नहीं जाणता, तथा (उरुभमाणा) अवरोध कराता एटले घरथी नीकळवानुं नहीं पामता, तथा (परिरक्खिअंता) सारी रीते रक्षण कराता एटले साधुना दर्शननो निषेध कराता एवा (वयं) अमे (पावं) पापवाळा (कम्मं) कर्मने (अकासि) करता हवा. (तं) तेवा पापकर्मने (अज्जो वि) हवे फरीथी (नेव समायरामो) अमे नहीं ज करीए. २०.

तथा वळी.—

अब्भाहयम्मि लोगम्मि, सव्वओ परिवारिए । अमोहाहिं पडंतीहिं, गिहंसि न रइं लभे ॥ २१ ॥

अर्थ—हे पिता ! (अमोहाहिं) अमोघ एटले सफळ एवी (पडंतीहिं) आवी पडती शस्त्रनी धारावडे (अब्भाहयम्मि) पीडा पामता, तथा (सव्वओ) सर्व दिशाओथी-चोतरफथी (परिवारिए) वींटायेला (लोगम्मि) जगतमां (गिहंसि) घरने विषे रहेवामां अमे हवे (रइं) प्रीतिने (न लभे) पामता नथी. जेम जाळथी वींटायेलो अने शीकारीए शस्त्रना प्रहारवडे हणेलो मृग प्रीतिने न पामे, तेम अमे संसारमां प्रीतिने पामता नथी. माटे अमने जवा द्यो. २१.

ते सांभळी भृगु पुरोहित कहे छे—

केण अब्भाहओ लोओ, केण वा परिवारितो । का वा अमोहा वुत्ता, जाया चिंतापरो हुमि ॥२२॥

अर्थ—(जहा य) जेम (अग्गी) अग्नि (अरणी) अरणिना काष्ठमांथी (असतो) प्रथम नहीं छतां पण उत्पन्न थाय छे, तथा (खीरे) दूधमां प्रथम अछतु एवु पण (घय) घी उत्पन्न थाय छे, (अहा) तथा (तिलेसु) तलने विषे प्रथम अछतु एवु पण (तिल्ल) तेल उत्पन्न थाय छे (एमेव) ए ज प्रमाणे (जाया) हे पुत्रो ! (सरिरम्मि) शरीरने विषे प्रथम अछता एवा पण (सत्ता) प्राणीओ–जीवो (समुच्छई) उत्पन्न थाय छे, तथा (नासइ) नाश पामे छे, एटले वादळानी जेम वीखराइ जाय छे, (न अवचिट्ठे) ते जीवो कायम रहेता नथी, अर्थात् शरीरनो नाश थवाथी जीवनो पण नाश थइ जाय छे, तेथी जीव रहेता नथी जेम बोरडीनी छाल, गोळ, महुडानां पुष्पो अने जळ विगेरेना संयोगथी तेमां प्रथम नहीं एवी पण मदशक्ति उत्पन्न थाय छे, ते ज प्रमाणे पृथ्वी, अप, तेज, वायु अने आकाश ए पांच महाभूतोनो संयोग थवाथी तेमां प्रथम अछतो एवो पण आत्मा उत्पन्न थाय छे, अने पछी ते पंचभूतो नाश पामे त्यारे आत्मा पण नाश पामे छ तेथी करीने आत्माने परलोकमां जवानु नथी–परलोकमा जनार आत्मा ज नथी १८

ते सांभळीने कुमारो कहे छे —

नो इंदिंअग्गिज्झो अमुत्तभावा, अमुत्तभावा विं अ होइ निच्चो ।
अज्झत्थहेउ निंअओऽस्स बंधो, संसारहेउ च वयंति बंध ॥ १९ ॥

अर्थ—हे पिता ! (अमुत्तभावा) अमूर्तपणु होवाथी आ आत्मा (इंदिअग्गिज्झो) इन्द्रियोवडे ग्रहण करी शकाय

(लोओ) जगतना लोक (जस्स कए) जे धनादिकने माटे (तवं) तपने (तप्पति) तपे छे-करे छे, (तंसव्व) ते सर्व (तुब्भं) तमारे (इहेव) अहीं आपणा घरमां ज (साहीणं) स्वाधीन छे. माटे तेनो उपभोग ल्यो. १६.

ते सांभळी कुमारो कहे छे.—

धणेण किं धम्मधुराहिगारे, सयणेण वा कामगुणेहिं चेव ।
समणा भविस्सामु गुणोहधारी, बहिंविहारा अभिगम्म भिक्खं ॥ १७ ॥

अर्थ—हे पिता ! (धम्मधुराहिगारे) दश प्रकारना यतिधर्मरूप धूसरीने वहन करवाना अधिकारमां (धणेण) धनवडे (वा) अथवा (सयणेण) स्वजनवडे (चेव) तेम ज (कामगुणेहिं) कामभोगवडे-इंद्रियोना विषयोवडे (किं) अमारे शुं प्रयोजन छे ? कांइ ज नथी. तेथी अमे (भिक्खं) भिक्षानो (अभिगम्म) आश्रय करीने (बहिंविहारा) द्रव्यथी ग्रामादिकनी बहार विहार करवावाळा अने भावथी अप्रतिबद्ध विहार करवावाळा अने (गुणोहधारी) गुणना समूहने धारण करवावाळा (समणा) साधु (भविस्सामु) थइशुं. १७.

आ प्रमाणे पुत्रोनुं वचन सांभळी भृगु पुरोहित धर्म तथा परलोकनुं निराकरण करवा माटे आत्मानो ज अभाव बतावे छे.

जहा य अग्गी अरणी असंतो, खीरे घयं तिल्लमहा तिलेसु ।
एमेव जाया सरीरम्मि सत्ता, संमुच्छई नासइ नावचिट्ठे ॥ १८ ॥

इमं च मे अत्थि इमं च नत्थि, इमं च मे किच्चमिमं अकिच्चं ।
तं एवमेव लालप्पमाणं, हरा हरंति त्ति कहं पमाओ ॥ १५ ॥

अर्थ—(इम च) वळी आ धान्यादिक (मे) मारे (अत्थि) छे, (इम च) अने आ धनादिक मारे (नत्थि) नथी, (इम च) वळी आ छए ऋतुमां अनुकूळ सुख करनार घर विगेरे (मे) मारे (किच्च) करवा लायक छे, अने (इम) आ वाणिज्यादिक मारे लाभ न होवाथी (अकिच्च) करवा लायक नथी (एवमेव) ए प्रमाणे (लालप्पमाण) वारंवार बोलता एवा (त) तेओने (हरा) आयुष्यने हरण करनारा रात्रि दिवसो (हरंति) हरण करे छे–भवांतरमां लइ जाय छे (त्ति) ए हेतु माटे (पमाओ) प्रमाद (कह) शा माटे करवो ? धर्म करवामां प्रमादी थवु कोइ रीते योग्य नथी १५

आवां कुमारनां वचन सांभळी ते कुमारोने धनादिकवडे लोभ पमाडवा माटे पुरोहित कहे छे —

धणं पभूअं सह इत्थिआहिं, सयणा तहा कामगुणा पगामा ।
तवं कए तप्पति जस्स लोओ, तं सव्व साहीणमिहेव तुब्भं ॥ १६ ॥

अर्थ—हे पुत्रो ! (इत्थिआहिं) स्त्रीओनी (सह) साथे (पभूअ) पुष्कळ (धण) धन, तथा (सयणा) माता, पिता, काका विगेरे स्वजनो, (तहा) तथा (पगामा) प्रकाम–उत्कृष्ट (कामगुणा) कामभोगो आपणे घेर वर्ते छे. तथा

चिरकाळ भोगववां पडे छे, तेथी ते कामभोगो (पगामदुक्खा) अत्यंत दुःख आपनारा छे, अने (अनिगामसुक्खा) अल्प एटले तुच्छ सुख आपनारा छे, तथा कामभोगो (संसारमोक्खस्स) संसारथकी ज मूकावुं तेना (विपक्खभूआ) शत्रुभूत छे, अने (अणत्थाण) अनर्थोनी (खाणी उ) खाणरूप ज छे. १३.

कामभोग अनर्थनी खाणरूप छे एम जे कह्युं, तेने ज विशेष स्पष्ट करे छे.—

परिव्वयंते अनिअत्तकामे, अहो अ राओ परितप्पमाणे ।
अन्नप्पमत्ते धणमेसमाणे, पप्पोति मच्चुं पुरिसे जरं च ॥ १४ ॥

अर्थ—(परिव्वयंते) विषयसुखना लाभने माटे आम तेम भमतो, तथा (अनिअत्तकामे) नथी निवृत्ति पाम्यो काम-मनोरथ जेनो एवो, तथा (अहो अ राओ) दिवस रात (परितप्पमाणे) ताप पामतो एटले कामनी प्राप्तिने माटे चोतरफ चितारूपी अग्निथी बळतो, तथा (अन्नप्पमत्ते) अन्यने माटे एटले स्वजनोने माटे थइने प्रमत्त एटले तेना ज कार्य करवामां आसक्त चित्तवाळो सतो (धणं एसमाणे) विविध उपायोवडे धननी गवेषणा करतो एवो (पुरिसे) पुरुष (मच्चुं) मृत्युने (जरं च) तथा वृद्धावस्थाने (पप्पोति) पामे छे. अर्थात् अपूर्ण मनोरथवाळो ज ते मूढ वृद्ध थइने मरण पामे छे, पोताना आत्मानुं कांइ पण कार्य साधी शकतो नथी. १४.

तथा—

छे, वीना वेद मात्रथी आजीविका करनारा काइ ब्राह्मण कहेवाता नथी "

पुत्रो रक्षण करनार नथी, ते उपर पण कयु छे के—

" यदि पुत्राद्भवेत्स्वर्गो, दानधर्मो निरर्थक । धनधान्यव्यय कृत्वा, रिक्त कुर्यान्न मन्दिरम् ॥ "

" जो कदाच पुत्रथी ज स्वर्ग मळतु होय तो दान एटले दान विगेरे सर्व धर्म निरर्थक छे, तेथी दानने माटे धन धान्यनो व्यय करीने घर खाली करवु ज नहीं " पण ए वात खरी नथी वळी जो पुत्रोथी सद्गति मळती होय तो—

" बहुपुत्रा दुली गोधा, ताम्रचूडस्तथैव च । तेषां च प्रथम स्वर्ग., पश्चाल्लोको गमिष्यति ॥ "

" दुली, घो अने कुकडा ए घणा पुत्रोवाळा होय छे, तेथी तेमने प्रथम स्वर्गनी प्राप्ति थशे अने त्यारपछी बीजा लोको स्वर्गे जशे " १२

वळी तमे कामभोग भोगववानु कहो छो पण ते केवा छे ?

खणमित्तसुक्खा बहुकालदुक्खा, पगामदुक्खा अनिगामसुक्खा ।

संसारमोक्खस्स विपक्खभूआ, खाणी अणत्थाण उ कामभोगा ॥ १३ ॥

अर्थ—हे पिता ! (कामभोगा) कामभोगो (खणमित्तसुक्खा) क्षणमात्र एटले मात्र भोगवती वखते ज सुख आपनारा छे, अने (बहुकालदुक्खा) घणा काळ सुधी दुःख आपनारा छे, कारण के कामभोगथी नरकादिकना दुःखो

तथा (जहक्कमं) अनुक्रमे (कामगुणेहिं) कामभोगवडे निमंत्रण करता एवा (तं पुरोहिअं) ते पुरोहितने (पसमिक्ख) मोहवडे आच्छादित बुद्धिवाळा जोइने (ते कुमारगा) ते बन्ने कुमारो (वकं) आ प्रमाणे वाक्यने बोलता हवा. १०-११.

शुं बोल्या ? ते कहे छे.—

वेआ अहीआ न हवंति ताणं, भुत्ता दिआ निंति तमंतमे णं ।
जाया य पुत्ता न हवंति ताणं, को नाम ते अणुमन्निज्ज एअं ॥ १२ ॥

अर्थ—(वेआ) वेदो (अहीआ) भण्या थका-भणवा मात्रथी ज (ताणं) रक्षण करनार (न हवंति) थता नथी. अने (भुत्ता) भोजन कराव्या एवा (दिआ) द्विजो-ब्राह्मणो तो (तमंतमे णं) अति रौद्र नरकमां (निंति) लइ जाय छे. कारण के तेओ पशुवधादिक कुमार्गनो उपदेश आपनारा तथा अनाचारने सेवनारा होवाथी तेमने भोजन कराववुं ए उलटुं नरकनुं कारण छे. (य) तथा (जाया) उत्पन्न थयेला (पुत्ता) पुत्रो पण (ताणं) रक्षण करनार (न हवंति) थता नथी. तो हे पिता ! (ते) तमारा (एअं) वेदाध्ययनादिक आ वचनने (को नाम) कोण बुद्धिमान (अणुमन्निज्ज) माने ? वेदाध्ययन रक्षण करनार नथी, ते उपर कह्युं छे के—

" शिल्पमध्ययनं नाम, वृत्तं ब्राह्मणलक्षणम् । वृत्तस्थं ब्राह्मणं प्राहु-र्नेतरान् वेदजीवकान् ॥ "

" भणवुं ते एक जातनुं शिल्प छे, ब्राह्मणनुं लक्षण तो आचार ज छे. जे आचारमां रह्यो होय ते ज ब्राह्मण कहेवाय

जमाईने, तथा (पुत्ते) पुत्रोने (गिहसि) घरने विषे (परिठ्ठप्प) स्थापन करीने तथा (इत्थिआहिं सह) स्त्रीओनी साथे (भोए) भोगोने (भुच्चा ण) भोगवीने पछी तमे बन्ने माइओ (आरण्णगा) अरण्यवासी (पसत्था) श्रेष्ठ (मुणी) मुनिओ-तापसो (होह) थजो ९.

आ प्रमाणे भृगुए कह्यु त्यारे ते कुमारोए शु कर्युं? ते कहे छे.—

सोअग्गिणा आयगुणिंधणेणं, मोहानिला पज्जलणाहिएणं ।
संतत्तभावं परितप्पमाणं, लालप्पमाणं बहुहा बहुं च ॥ १० ॥
पुरोहिअं तं कमसोऽणुणिंतं, निमंतयंतं च सुए धणेणं ।
जहक्कमं कामगुणेहिं चेवं, कुमारगा ते पसमिक्ख वक्कं ॥ ११ ॥

अर्थ—(आयगुणिंधणेण) आत्माना गुणो जे रागादिक ते रूपी इंधणावाळा अने (मोहानिला) अज्ञानरूपी वायुथी (पज्जलणाहिएण) अधिक प्रज्वलित थयेला-सळगेला (सोअग्गिणा) शोकरूपी अग्निवडे (संतत्तभावं) ताप पाम्युं छे अंतःकरण जेनु एवा, तथा (परितप्पमाणं) अत्यंत ताप पामता, तथा (बहुहा) बहु प्रकारे (बहुं च) अने घणु-वारंवार (लालप्पमाणं) दीन वचन बोलता एवा, तथा (कमसो) अनुक्रमे (अणुणिंतं) अनुनय करता एटले पोतानो अभिप्राय जणावता, (च) तथा (सुए) पुत्रोने (धणेणं) धनवडे (निमंतयंतं) निमंत्रण करता, (चेवं)

अह तायओ तत्थ मुणीण तेसिं, तवस्स वाघायकरं वयासि ।
इमं वयं वेदविदो वयंति, जहा न होई असुआण लोगो ॥ ८ ॥

अर्थ—(अह) हवे (तायओ) तेमना पिता भृगु (तत्थ) ते अवसरे (मुणीण) भावथी मुनिपणाने पामेला (तेसिं) ते पुत्रोने (तवस्स) तपना एटले चारित्रना (वाघायकरं) व्याघातने एटले विघ्नने करनारुं वचन (वयासि) कहेता हवा के 'हे पुत्रो ! (वेदविदो) वेदने जाणनारा पंडितो (इमं वयं) आवुं वचन (वयंति) कहे छे, (जहा) के—(असुआण) पुत्र रहित मनुष्योने (लोगो) परलोक एटले उत्तम गतिनी प्राप्ति (न होई) होती नथी. कह्युं छे के—

"अपुत्रस्य गतिर्नास्ति, स्वर्गे नैव च नैव च । तस्मात् पुत्रमुखं दृष्ट्वा, पश्चाद्धर्मं समाचरेत् ॥"

"पुत्र रहित माणसनी सद्गति थती नथी, स्वर्ग पण मळतुं ज नथी; तेथी पुत्रनुं मुख जोइने पछी धर्मनुं आचरण करवुं." विगेरे. ८.

आ प्रमाणे शास्त्रनो नियम छे तेथी—

अहिज्ज वेए परिविस्स विप्पे, पुत्ते परिट्ठप्प गिहंसि जाया ।
भुच्चा ण भोए सह इत्थिआहिं, आरण्णगा होह मुणी पसत्था ॥ ९ ॥

अर्थ—(जाया) हे पुत्रो ! प्रथम (वेए) वेदोने (अहिज्ज) भणीने, तथा (विप्पे) ब्राह्मणोने (परिविस्स)

मातापिताए खोटु कहीने छेतर्या छे " एम विचारी तत्काळ वृक्षपरथी नीचे उतरी साधुओने वदना करी ते बन्ने भाइओ पोताने घेर गया अने त्या पोताना पितानी पासे तेओ मधुर वचनथी कहेवा लाग्या

(आ प्रमाणे प्रथमनी छ गाथाओनो भावार्थ सप्रदायथी कह्यो हवे बाकीनो कथासप्रदाय सूत्रकार ज कहे छे, माटे हवे ते सूत्र ज कहीए छीए)

ते कुमारोए तेना पिताने शु कह्यु ? ते कहे छे —

असासय दट्ठुमिमं विहार, बहुअतराय न य दीहमाउ ।
तम्हा "गिहसी न रइ लभामो, आमतयामो चरिसामु मोण ॥ ७ ॥

अर्थ—(इम) आ (विहार) मनष्यभव (असासय) अशाश्वत एटले अनित्य छे तथा (बहुअतराय) घणा रोगादिक अतरायवाळो छे एम (दट्ठु) जोइने-जाणीने (य) तथा (दीह आउ) आ काळे पल्योपमादिक जेटलु दीर्घ आयुष्य पण (न) नथी, (तम्हा) ते कारण माटे (गिहसी) अमे घरने विषे (रइ) रतिने (न लभामो) पामता नथी तेथी (आमतयामो) अमे तमने पूछीए छीए-तमारी पासे रजा मागीए छीए के अमे (मोण) मुनिपणाने (चरिसामु) आचरण करीए-दीक्षा लइए ७

आ प्रमाणे पुत्रोए कह्यु, त्यारे—

विचारी पुत्रपरना मोहरूपी अन्धकारथी जेमनां ज्ञानरूप नेत्रो ढंकाइ गयां छे एवा ते भृगु पुरोहिते अने तेनी पत्नी यशाए एकदा बन्ने पुत्रोने शीखामण आपी के—" हे पुत्रो ! माथे मुंडा होय, हाथमां दंडादिक धारण कर्यां होय अने बगलानी जेम कपटथी नीची दृष्टि राखीने चालता होय एवा यतिओ कदाच तमारा जोवामां आवे, तो तमे तेमनी सन्मुख जोया विना तेमनाथी दूर जता रहेजो. कारण के तेओ राक्षसनी जेवा निर्दय होय छे अने तेओ नाना बाळकोने पकडी तरत ज तेमने मारी नांखीने तेमनुं मांस खाइ जाय छे माटे तमारे तेमनी पासे जवुं नहीं अने ते विश्वासघातीओनो विश्वास करवो नहीं." आ प्रमाणे मोहथी मूढ थयेला मातापिताए तेमने शीखामण आपी.

एकदा ते बन्ने पुत्रो क्रीडा करता करता गाम बहार गया. त्यां तेमणे दूरथी साधुओने आवता जोया. तेमना भयथी तेओ नाशीने पक्षीनी जेम एक वटवृक्षपर चडी गया. परंतु दैवयोगे ते साधुओ ते ज वटवृक्षनी नीचे आव्या अने पोते गाममांथी आणेली भिक्षाने छोडीने त्यां ज आहार करवा बेठा. तेमनी भिक्षामां साधारण अन्न जोइने वृक्षपर रहेला ते बन्ने भाइओए विचार कर्यो के—" आ यतिओ तो साधारण अन्न ज खाय छे, तेमनी पासे मांस तो छे ज नहीं, तो आमने विषे आपणने कहेलुं मातापितानुं वचन शी रीते मळतुं आवे ? आ साधुओ दोषवाळा नहीं छतां आपणने आपणा मातापिताए शामाटे तेवा दोषवाळा कह्या हशे ? वळी आवा वेषवाळा साधुओने आपणे पहेलां कोइ पण ठेकाणे जोया होय तेवो भास थाय छे." आ प्रमाणे विचारतां ते बन्ने भाइओने जातिस्मरण ज्ञान थयुं. तरत ज पूर्वभवे पालन करेलुं चारित्र स्मरणमां आवतां तेओ प्रतिबोध पाम्या, अने विचारवा लाग्या के—" अहो ! मोहने लीधे आपणने आपणा

हित हमेशा जोशीओने पुत्रप्राप्तिना उपायो पूछवा लाग्यो, अने देवोनी मानता करवा लाग्यो "पुत्रने माटे पीडाता मनुष्यो देवादिकनी घणी सेवा करता देखाय छे "

अहीं स्वर्गमां रहेला ते बन्ने गोपदेवोए अवधिज्ञानथी जाण्यु के—"आपणे अहींथी च्यवीने भृगु पुरोहितना पुत्रो थइशु " आ प्रमाणे जाणी तेओ साधुनो वेष धारण करी भृगुने घेर आव्या तेमन जोइ आनंद पामेला भृगुए पोतानी पत्नी सहित तेमने वंदना करी मुनिओए तेमन धर्मलाभनी आशीष आपी धर्मनो उपदेश आप्यो तेथी बोध पामी ते बन्ने दंपतीए श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो. पछी भृगुए तेमने पूछ्यु के—"हे पूज्य ! मारे पुत्रो थशे के नहीं थाय ? " त्यारे तेओ बोल्या के—"तमारे श्रेष्ठ बुद्धिवाळा बे पुत्रो थशे, परंतु तेओ बाल्यावस्थामां ज दीक्षा ग्रहण करशे माटे तेमने प्रव्रज्या लेतां तमारे अंतराय करवो नहीं कारण के तेओ दीक्षा लइने घणा जीवोने प्रतिबोध पमाडशे " आ प्रमाणे कही ते वात कबुल करावी ते बन्ने देवो स्वर्गे गया

केटलेक काळे ते बन्ने गोपदेवो स्वर्गमांथी च्यवीने भृगुनी पत्नी यशानी कुक्षिमां अवतर्या. त्यारे ते भृगु पोताना पुत्रोने जींदगी पर्यंत साधुना दर्शन ज न थवा देवाना हेतुथी पोतानी पत्नी सहित पासेना कोइ नाना गाममां जइने रह्यो. पछी त्यां समय पूर्ण थये यशाए पुत्रयुगलने प्रसव्या ते बन्ने बाळको द्रहमां कमळनी जेम प्रतिदिन वृद्धि पामवा लाग्या ते पुत्रो काइक मोटा थइ समजवा जेवा थया त्यारे भृगुए विचार कर्यो के—"कदाच दैवयोगे अहीं कोइ साधु आवशे अने तेने जो आ पुत्रो देखशे तो तत्काळ तेओ दीक्षा लइ लेशे माटे तेओ साधु पासे जाय ज नहीं एम करवु " आ प्रमाणे

जेने एवा (ते) ते बन्ने पुरोहितना कुमारो (तायं) पिता पासे (उवागम्म) जइने (इमं) आ प्रमाणे (उदाहु) कहेता हवा. ६

आ गाथाओनो भावार्थ कथानक थकी जाणवो. तेनी कथा आ प्रमाणे.—

चित्र अने संभूतना पहेलाना भवमां बीजा तेना मित्रो के जे गोवाळ हता, तेणे पण तेमनी साथे दीक्षा लीधी हती, तेओ पण चारित्रनुं आराधन करी देवो थया हता. "चारित्र पाळवाथी कदाच मोक्ष न मळे तो अवश्य स्वर्ग तो मळे ज छे." त्यांथी चवीने ते बन्ने क्षितिप्रतिष्ठित नगरमां कोइ इभ्यने घेर अश्विनीकुमार जेवा मनोहर रूपवाळा पुत्रो थया. त्यां मोटी ऋद्धिवाळा बीजा चार इभ्यपुत्रो तेमना मित्रो थया हता. तेओए चिरकाळ सुधी भोग भोगवीने एकदा गुरु पासे धर्म सांभळी वैराग्यथी ते ज गुरु पासे दीक्षा लीधी. त्यां चिरकाळ दीक्षानुं पालन करी, विविध श्रुतनो अभ्यास करी तथा छेवट विधिपूर्वक अनशन ग्रहण करी ते छए महर्षिओ काळधर्म पामी पहेला देवलोकमां नलिनीगुल्म नामना विमानने विषे चार पल्योपमना आयुष्यवाळा श्रेष्ठ देवो थया. त्यां पण विविध प्रकारना भोग भोगवी आयुष्य पूर्ण करी ते बे गोपना जीवने मूकीने बाकीना चार देवो प्रथम चव्या. तेमांथी एक देव कुरुदेशमां इषुकार नामना नगरमां इषुकार नामे राजा थयो, बीजो देव ते ज राजानी राणी कमलावती नामे थयो, त्रीजो देव ते ज राजानो भृगु नामे पुरोहित थयो, अने चोथो देव ते ज पुरोहितनी पत्नी यशा नामे थयो.

हवे ते भृगु पुरोहितने घणे काळे पण पुत्र थयो नहीं, त्यारे ते अत्यंत चिंतातुर थयो. तेणे विचार कर्यो के— "चित्तने आनंद आपनार पुत्र विना आ मारुं घर वृक्ष विनाना वननी जेवुं शून्य भासे छे." आ प्रमाणे विचारी ते पुरो-

आग्रहवाळु-तेने प्राप्त करवानी इच्छावाळु चित्त छे जेमनु एवा (ते) ते बे कुमारो (दट्ठुण) साधुओने जोइने तथा भोगोनी अनित्यता जोइने-जाणीने (ससारचक्कस्स) ससाररूपी चक्रना (विमोक्खणट्ठा) मोचने माटे एटले ससारचक्रथी मुक्त थवा माटे (कामगुणे) कामभोगने विषे-कामभोगथी (विरत्ता) विरक्त थया (४) (माहणस्स) ब्राह्मण जातिना तथा (सकम्मसीलस्स) पोताना षट्कर्ममां आसक्त-तत्पर एवा (पुरोहिअस्स) भृगु पुरोहितना (दोणि वि) बन्ने (पिअपुत्तगा) वहाला पुत्रो (तत्थ) ते गाममां (पोराणिअ) पूर्वनी (जाइ) जातिने-जन्मने-भवने (सरित्तु) स्मरण करीने (तहा) तथा (सुचिण्ण) नियाणादिक रहितपणे सारी रीते आचरण करेला (तवसजम च) बार प्रकारना तप अने सत्तर प्रकारना सयमने याद करीने-जातिस्मरण ज्ञानथी जाणीने कामभोगथी विरक्त थया ५

त्यारपछी तेओए जे कर्यु ते कहे छे —

ते कामभोगेसु असज्जमाणा, माणुस्सएसु जे आवि दिव्वा ।
मोक्खाभिकखी अभिजायसड्ढा, ताय उवागम्म इम उदाहु ॥ ६ ॥

अर्थ—(माणुस्सएसु) मनुष्य सबधी (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (असज्जमाणा) अनासक्त एटले सग नहीं करनारा, (जे आवि) तथा वळी जे (दिव्वा) दिव्य एटले देवसबधी कामभोगोना सगने पण नहीं इच्छनारा, मात्र (मोक्खाभिकखी) मोक्ष मेळववानी ज अभिलाषावाळा, तथा (अभिजायसड्ढा) उत्पन्न थइ छे पूर्ण श्रद्धा-तत्त्वरुचि

सुलभबोधि हता तथा बीजा चार जीवोने बोधि पमाडवामां तेओ कारणभूत थया छे तेथी तेमनुं प्राधान्य जणाववा माटे प्रथम ग्रहण कर्युं छे. तेओ भृगु पुरोहितना पुत्रो थया. तथा (पुरोहिओ) त्रीजो जीव भृगु नामनो पुरोहित थयो, (य) अ) विशाळ कीर्त्तिवाळो, (इसुआरो) इषुकार नामे (राया) राजा थयो ते पांचमो जीव. (तहा) तथा (विसालकित्ती भवमां ज (देवी) इषुकार राजानी मुख्य राणीरूपे थयेली (कमलावई) कमलावती ते छठो जीव जाणवो. आ छए जीवो पोतपोताना आयुष चये अनुक्रमे आगळ पाछळ चवीने पूर्वना संबंधथी एक ज नगरमां एकठा थया. ३.

हवे तेओनी मध्ये प्रथम बे कुमारोने जे प्रकारे जिनेंद्रमार्गनी प्राप्ति थइ ते देखाडे छे.—

जाईजरामच्चुभयाभिभूआ, बहिंविहाराभिणिविट्ठचित्ता ।
संसारचक्कस्स विमोक्खणट्ठा, दट्ठूण ते कामगुणे विरत्ता ॥ ४ ॥
पिअपुत्तगा दोण्णि वि माहणस्स, सकम्मसीलस्स पुरोहिअस्स ।
सरित्तु पोराणिअ तत्थ जाइं, तहा सुचिण्णं तवसंजमं च ॥ ५ ॥

अर्थ—(जाईजरामच्चुभयाभिभूआ) जाति-जन्म, जरा अने मृत्युना भयथी पराभव-पीडा पामेला तथा (बहिंविहाराभिणिविट्ठचित्ता) बहि एटले संसारनी बहार विहार एटले स्थान जे मोक्ष तेने विषे अभिनिविष्ट एटले

अर्थ—(कामेहिं) कामभोगथी (विरत्तकामो) निवृत्त थइ छे अभिलापा जेनी एवा, तथा (उदत्तचारित्तवो) उदात्त एटले श्रेष्ठ छे सर्वविरतिरूप चारित्र अने बार प्रकारनो तप जेनो एवा (महेसी) महर्षि (चित्तो वि) चित्र पण (अणुत्तरं) सर्वोत्कृष्ट (संजम) सत्तर प्रकारना संयमने (पालइत्ता) पाळीने (अणुत्तरं) जेनाथी उपर कांइ पण नथी एवी सर्व लोकाकाश उपर रहेली (सिद्धिगइं) सिद्धिगतिने (गया) पाम्या. (त्ति बेमि) एम हुं कहुं छुं. ३५.

॥ इति त्रयोदशमध्ययनम् ॥ १३ ॥

अथ इषुकारीय नामनुं चौदमुं अध्ययन. १४.

तेरमा अध्ययनमां मुख्यपणे नियाणा करवानो दोप कह्यो छे, अने तेना प्रसंगथी नियाणा रहितनो गुण कह्यो छे, आ अध्ययनमां पण मुख्यपणे नियाणा रहितनो गुण ज बतावे छे. आ संबंधथी प्राप्त थयेला आ अध्ययनना प्रथम त्रण सूत्र-त्रण गाथा कहे छे.—

देवा भवित्ताण पुरेभवम्मि, केई चुआ एगविमाणवासी ।
पुरे पुराणे उसुआरनामे, खाए समिद्धे सुरलोअरम्मे ॥ १ ॥

नेत्रो फुटी गयां ! तरत ज ए प्रमाणे गोळी मारनारनो तपास करीने राजाना अगरक्षकोए ते पशुपाळने पकड्यो, अने बांधीने खूब मार मार्यो, त्यार तेणे पोताने कुबुद्धि आपनार पेला अपकारी ब्राह्मणनु नाम लीधु ते जाणी राजाए कोपथी तरत ज पुत्र, मित्र अने बधु सहित ते ब्राह्मणनो वध कराव्यो "मोटाओनो क्रोध निष्फळ थतो नथी." त्यारपछी ते चक्रीए पुरोहित विगेरे ते नगरना रहीश सर्व ब्राह्मणोनो घात कराव्यो 'क्रोधांध पुरुषोने विवेकबुद्धि क्यांथी होय ?' पछी राजाए प्रधानने कह्यु के— "हमेशां ब्राह्मणोनां नेत्रोनो थाळ भरी मारी पासे मूकवो के जेथी ते नेत्रोनुं हमेशां हु मर्दन करु" सद्बुद्धिवाळा मत्रीए तेनो क्रूर आशय जाणी श्लेष्मातकना फळोवडे थाळ भरीने राजा पासे हमेशां मूकवा मांड्यो तेने वारवार राजा पोताना हाथवडे स्पर्श करतो हतो–चोळतो हतो अने ते स्पर्शने स्त्रीरत्नना स्पर्श करतां पण अधिक मानी आनद पामतो हतो ब्राह्मणोना नेत्रोनी बुद्धिथी ते फळोनु निर्दयपणे मर्दन करी ते खुशी थतो हतो अने निर्लज्ज थइने ते थाळ घणीवार पण छेटो मूकतो नहोतो आ प्रमाणे दिवसे दिवसे वृद्धि पामता अशुभ परिणामवाळा ते राजाए सोळ वर्ष निर्गमन कर्या प्रांते विषयमां अत्यत आसक्त थयेला ते ब्रह्मदत्त चक्री पोतानु कुल सात सो वर्षनु आयुष्य पूर्ण करी मरण पामीने रौद्रध्यानने लीधे तमस्तमा नामनी सातमी नरकमां उत्कृष्ट आयुषे नारकीपणे उत्पन्न थया.

हवे प्रसगथी चित्रमुनिनी अवशिष्ट हकिकत सूत्रकार कहे छे —

चित्तो वि कामेहिं विरत्तकामो, उदत्तचारित्ततवो महेसी ।
अणुत्तरं संजम पालइत्ता, अणुत्तर सिद्धिगइ गय त्ति बेमि ॥ ३५ ॥

आपो." ते सांभळी राजाए कह्युं के—" मारुं अन्न बीजाने जरतुं नथी–पचतुं नथी, अने ते भोजन करवाथी तेने उलटो उन्माद थाय छे." त्यारे ब्राह्मण क्रोधथी बोल्यो के—" मात्र अन्न देवामां पण तमारी कंजुसाइ छे तो बीजुं तो तमे शुं आपशो ? माटे तमने धिक्कार छे." तेहुं तेनुं वचन सांभळी चक्रीने पण तेना उपर कोप आव्यो, तेथी तेना आखा कुटुंबने तेणे पोतानुं भोजन जमाडयुं. ते जमवाथी रात्रे ते आखा कुटुंबने अत्यंत कामनो उन्माद थयो. तेथी मा, बेन के वहु विगेरेनी काइ पण अपेक्षा राख्या विना ज ते ब्राह्मणे तथा तेना जुवान पुत्रे बन्ने जणाए मदिराथी उन्मत्त थया होय तेम अनाचार सेव्यो. पछी प्रातःकाळ थयो अने उन्माद पण उतरी गयो त्यारे ते ब्राह्मण तथा तेना घरना सर्व माणसो लज्जाने लीधे परस्पर मुख देखाडी शक्या नहीं. ते वखते ते ब्राह्मणे विचार कर्यो के—" आ राजा मारो विना कारणे शत्रु थयो छे, के जेणे जाणी बुजीने मारा कुटुंबनी आ प्रमाणे हीलना करी छे." एम विचारतो तेनुं वैर लेवानी इच्छाथी ते विप्र नगर बहार चाल्यो गयो. भमतां भमतां ते विप्रे एक वनमां एक पशुपाळने जोयो. ते पशुपाळ दूरथी कांकराने आंगळीपर चडावी पीपळाना पांदडामां छिद्र पाडतो हतो. ते जोइ आश्चर्य पामी विप्रे विचार्युं के—" आ पशुपाळ मारुं कार्य सिद्ध करी शके तेवो छे." एम निश्चय करी ते विप्रे ते पशुपाळने सन्मानपूर्वक मधुर वचनवडे वश करीने कह्युं के—"माथे श्वेत छत्र धारण करी हाथीपर बेसी राजमार्गमां जे जतो होय तेनां बन्ने नेत्रो तारे पथ्थरनी गोळी मारीने फोडी नांखवां." ते सांभळी जडताने लीधे ते पशुपाळे तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. पछी तेने ते कांपिल्यपुरमां लइ गयो. अने समय आव्यो त्यारे भींतनी ओथे रही ते पशुपाळे एकी साथे बे गोळीओ आंगळीपर चडावीने मूकी, जेथी चक्रीनां बन्ने

दश आप्यो, तो पण तमने लेश पण वैराग्य थयो नहीं, अने मारो वचननो सघळो प्रयास जळने वलोववा जेवो निष्फळ थयो, तेथी तमारी अविनीतनी उपेक्षा करवी ज योग्य छे आ प्रमाणे कही चित्रमुनिए त्यांथी अन्यत्र विहार कर्यो ३३

आ प्रमाणे कहीने मुनिना गया पछी ब्रह्मदत्त चक्रीनु शु थयु ? ते कहे छे—

पंचालराया वि अ बंभदत्तो, साहुस्स तस्सा वयण अकाउ ।
अणुत्तरे भुंजिअ कामभोगे, अणुत्तरे सो नरए पविट्ठो ॥ ३४ ॥

अर्थ—(पंचालराया वि अ) पंचाळ देशनो राजा (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती (तस्सा) ते (साहुस्स) साधुना (वयण) वचनने-उपदेशने (अकाउ) अंगीकार नहीं करीने (अणुत्तरे) सर्वोत्तम एवा (कामभोगे) कामभोगोने (भुंजिअ) भोगवीने (सो) ते (अणुत्तरे) सर्व नरकोमां श्रेष्ठ एवा (नरए) सातमी नरकना अप्रतिष्ठान नामना नर कावासामां (पविट्ठो) पेठो-गयो आ सूत्रमां नियाणु करवाथी परिणामे अवश्य नरकमां ज जवु पडे छे एम देखा-डयु छ ३४

ब्रह्मदत्त चक्री जे रीते नरकमां गया ते सबधी अवशेष रहेली कथा टीकाकार कहे छे —ब्रह्मदत्त राजाने धर्मने अयोग्य धारी ते मुनिए तेनो त्याग करी अन्यत्र विहार कर्यो, अने चक्रीए पण चिरकाळ सुधी राज्य भोगव्यु एकदा पूर्वना परिचयवाळा कोइ ब्राह्मणे चक्री पासे आवीने कह्यु के—" हे चक्री ! तमारु भोजन करवानी मारी इच्छा छे माटे ते मने

अर्थ—(जइ) जो कदाच (तं) तमे (भोगे) भोगोने (चइउं) तजवा (असत्तो) अशक्त–असमर्थ (सि) हो तो (रायं) हे राजा ! (अज्जाइं) आर्य एटले शिष्टजनने उचित एवां (कम्माइं) कार्योने (करेहि) करो. तथा (धम्मे) समकित अने अणुव्रत गुणव्रत विगेरे गृहस्थ धर्ममां (ठिओ) रह्या सता (सव्वपयाणुकंपी) सर्व प्राणीओ उपर अनुकंपावाळा–दयावाळा थाओ. (तो) ए रीते करवाथी पण (इओ) आ भव पछी तमे (विउव्वी) वैक्रिय शरीरवाळा (देवो) देव (होहिसि) थशो. ३२.

आ प्रमाणे कह्या छतां राजाए कांइ पण अंगीकार कर्युं नहीं, त्यारे मुनिए कह्युं के—

न[1] तुज्झ[2] भोगे[3] चइऊण[4] बुद्धी, गिद्धो[5] सि[6] आरंभपरिग्गहेसु[7] ।
मोहं[11] कओ[12] इत्तिओ विप्पलावो, गच्छामि[14] रायं[13] आमंतिओ[15] सि[16] ॥ ३३ ॥

अर्थ—हे राजा ! आटलुं बधुं कह्या छतां पण (भोगे) कामभोगने (चइऊण) तजवानी (तुज्झ) तमारी (बुद्धी) बुद्धि (न) थइ नहीं, पण (आरंभपरिग्गहेसु) आरंभ एटले सावद्य व्यापार अने परिग्रह एटले सचित्त अचित्त आदि वस्तुनुं ग्रहण तेने विषे (गिद्धो सि) तमे लुब्ध ज रह्या छो. माटे (इत्तिओ) आटलो बधो (विप्पलावो) विप्रलाप एटले विविध प्रकारना वचननो विन्यास (मोहं) निष्फळ (कओ) कर्यो, तो हवे (रायं) हे राजा ! (गच्छामि) हुं जाउं छुं. (आमंतिओ सि) में तमारी पासे जवानी रजा लीधी छे. तमने जीवितनी अनित्यता विगेरे देखाडीने घणी रीते उप-

ते सांभळीने मुनि फरीथी कामभोगनु अनित्यपणु बतावे छे —

अच्चेइ कालो तूरियंति राइओ, न यावि भोगा पुरिसाण निच्चा ।
उविच्च भोगा पुरिसं चयंति, दुमं जहा खीणफलं व पक्खी ॥ ३१ ॥

अर्थ—हे राजा ! (कालो) काळ-समय (अच्चेइ) अत्यंत उतावळो जाय छे, (राइओ) रात्रिओ (तुरिअति) त्वरा करे छे-उतावळी वही जाय छे ए उपलक्षणथी दिवसो पण शीघ्र जता रहे छे, तथा (पुरिसाण) पुरुषोना (भोगा अवि) भोगो पण (न य निच्चा) नित्य नथी-शाश्वता नथी. कारण के (भोगा) भोगो (पुरिसं) पुरुष पासे (उविच्च) पोतानी मेळे आवीने-प्राप्त थइने पाछा (चयति) ते पुरुषनो त्याग करे छे जोके पुरुषो भोगनो त्याग करवा इच्छता नथी, तो पण भोगो पोते ज पुरुषोनो त्याग करे छे (जहा) जेम (पक्खी) पक्षीओ (खीणफलं व) क्षीण थया छे फळ जेना एवा (दुमं) द्रुमने तजी दे छे तेम, जेम पक्षीओ फळनो नाश थवाथी वृक्षने तजी दे छे, तेम भोगो पुण्यनो नाश थवाथी पुरुषने तजी दे छे ३१

तेथी करीने—

जइ तंसि भोगे चइउं असत्तो, अज्जाइं कम्माइं करेहि रायं ।
धम्मे ठिओ सव्वपयाणुकंपी, तो होहिसि देवो इओ विउव्वी ॥ ३२ ॥

तस्स मे अप्पडिकंतस्स, इमं एआरिसं फलं। जाणमाणे वि जं धम्मं, कामभोगेसु मुच्छिओ ॥२९॥ जुयलं॥

अर्थ—(चित्ता) हे चित्रमुनि ! (हत्थिणपुरम्मि) हस्तिनापुरने विषे (महिड्ढिअं) मोटी ऋद्धिवाळा (नरवइं) सनत्कुमार नामना चक्रवर्तीने (दट्ठूणं) जोइने (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (गिद्धेणं) लुब्ध थयेला एवा में (असुहं) अशुभ (निआणं) नियाणुं (कडं) कर्युं हतुं. (तस्स) ते नियाणाथी (अप्पडिकंतस्स) पाछा नहीं फरेला एवा (मे) मने (इमं) आ (एआरिसं) आवा प्रकारनुं (फलं) फळ प्राप्त थयुं (जं) के जेथी (धम्मं) धर्मने–श्रुतादिकधर्मने (जाणमाणे वि) जाणता छतां पण हुं (कामभोगेसु) कामभोगने विषे (मुच्छिओ) मूर्छा–आसक्ति पाम्यो छुं. जाणता छतां हुं कामभोगने मूकी शकतो नथी ते नियाणा कर्यानुं ज फळ छे. एम हुं मानुं छुं. २८–२९.

फरीने नियाणानुं फळ उदाहरणवडे बतावे छे.—

नागो जहा पंकजलावसन्नो, दट्ठुं थलं नाभिसमेइ तीरं ।
एवं वयं कामगुणेसु गिद्धा, न भिक्खुणो मग्गमणुव्वयामो ॥ ३० ॥

अर्थ—(जहा) जेम (पंकजलावसन्नो) कादववाळा जळमां मग्न थयेलो एटले खुंची गयेलो (नागो) हाथी (थलं) स्थळने–उच्च भूमिने (दट्ठुं) जोइने एटले जोता छतां पण (तीरं) कांठाने (न अभिसमेइ) पामतो नथी–कांठापर जइ शकतो नथी. (एवं) ए ज प्रमाणे (कामगुणेसु) कामभोगने विषे (गिद्धा) आसक्त थयेला (वयं) अमे–अमारी जेवा मनुष्यो (भिक्खुणो मग्गं) भिक्षुकना मार्गने–चारित्रधर्मने (न अणुव्वयामो) अनुसरता नथी–पामता नथी. ३०.

रहितपणे पर्मो मृत्यु पासे-तेनी नजीक नजीक (उवनिअइ) लइ जाय छे अने जीवित होय छे त्यारे पण (जरा) वृद्धावस्था (वण्ण) वर्णने एटले शरीरना सौंदर्यने (हरइ) हरे छे-विनाश करे छे. माटे (पचालराया) हे पचालदेशना राजा ! (वयण) मारु वचन (सुणाहि) सामळो ते ए के—(महालयाइ) मासमद्यखादिक मोटां (कम्माइ) अशुभ कर्मो (मा कासि) न करो २६

आ प्रमाणे मुनिए कह्यु, त्यारे चक्री बोल्या —

अहं पि जाणामि जेहेह साहू, जं मे तुमं साहसि वक्कमेअं ।
भोगा इमे संगकरा हवंति, जे दुज्जया अज्जो अम्हारिसेहिं ॥ २७ ॥

अर्थ—(साहू) हे मुनि ! (इह) आ जगतमा (जहा) जे प्रमाणे छे ते प्रमाणे (अहं पि) हु पण (जाणामि) जाणु छु, (जं) के (मे) मने (तुमं) तमे (एअं) आ उपर कह्यु ते (वक्क) वचन-हितोपदेश (साहसि) कहो छो परतु (इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (भोगा) कामभोगो (संगकरा) संगने करनारा एटले प्रतिबंधने करनारा (हवंति) छे, के (जे) जे भोगो (अज्जो) हे आर्य ! (अम्हारिसेहिं) अमारी जेवाने एटले गुरुकर्मीने (दुज्जया) दु खे करीने जीती शकाय तेवा छे अथवा (दुच्चया) दुःखे करीने तजी शकाय तेवा छे २७

हत्थिणपुरम्मि चित्ता, दट्ठूण नरवइं महिड्ढिअं । कामभोगेसु गिद्धेण, निआणमसुहं कडं ॥ २८ ॥

हवे जीवे त्याग करेला शरीरनुं शुं थाय छे? तथा तेना स्वजनो शुं करे छे? ते कहे छे.—

तं इक्कगं तुच्छसरीरगं से, चिईगयं दहिअ उ पावगेणं।
भज्जा य पुत्तो वि अ नायओ वा, दायारमन्नं अणुसंकमंति ॥ २५ ॥

अर्थ—(से) ते मरेलानुं (तं) ते एटले त्याग करेलुं (इक्कगं) एकलुं (तुच्छसरीरगं) तुच्छ शरीर (चिईगयं) चितामां रहेलुं करीने–चितामां नांखीने तेने (पावगेणं) अग्निवडे (दहिअ उ) बाळीने–भस्मसात् करीने पछी तेनी (भज्जा य) भार्या, तथा (पुत्तो वि अ) पुत्र पण, तथा (नायओ वा) ज्ञातिओ–स्वजनो (अन्नं) बीजा (दायारं) दातारने (अणुसंकमंति) अनुसरे छे. ज्यारे कोइ पुरुष मरी जाय त्यारे तेनी स्त्री विगेरे स्वजनो तेने चितामां बाळी पछी पोतानो निर्वाह करनारा अने धनादिक आपनारा एवा बीजानो आश्रय ले छे एटले के सर्वे स्वार्थमां ज तत्पर थाय छे, मरेलानी वार्ता कोइ पण पूछतुं नथी के तेनुं शुं थयुं हशे? २५.

तथा—

उवनिज्जइ जीविअमप्पमायं, वन्नं जरा हरइ नरस्स रायं।
पंचालराया वयणं सुणाहि, मा कासि कम्माइं महालयाइं ॥ २६ ॥

अर्थ—(रायं) हे राजा! (नरस्स) नरना एटले प्राणीना (जीविअं) जीवितने–आयुष्यने (अप्पमायं) प्रमाद-

अर्थ—हे राजा ! (तस्स) ते मरणना मुखमा पडेला मनुष्यना (दुक्ख) दु खने (नाइओ) एटले दूरना स्वजनो (न विभयंति) विभाग करी शकता नथी–वहेंचीने तेनु दु ख लइ शकता नथी–लेता नथी, तथा (मित्तवग्गा) मित्रवर्गो (न) विभाग करी शकता नथी, तथा (सुआ न) पुत्रो विभाग करी शकता नथी, तथा (बधवा न) बधुओ एटले माता पिता विगेरे नजीकना स्वजनो विभाग करी शकता नथी—वहेंची लेता नथी, परतु (इक्को) एकलो (सय) पोते ज (दुक्ख) दु खने (पच्चणुहोइ) अनुभवे छे कारण के (कम्म) कर्म जे ते (कत्तारमेव) कर्ताने ज–करनाराने ज (अणुजाइ) अनुसरे छे, एटले जे प्राणी कर्म करे छे ते तेना फळने पण भोगवे छे २३

आ प्रमाणे अशरण भावना कही हवे एकत्व भावना कहे छे —

चिच्चा दुपय च चउप्पय च, खित्त गिह धण धन्न च सव्व ।
सकम्मप्पवीओ अवसो पयाइ, पर भव सुदर पावग वा ॥ २४ ॥

अर्थ—(सकम्मप्पवीओ) पोतानु कर्म ज बीजु छे—सहायभूत छे–साथे रहेनारु छे जेने एवो तथा (अवसो) पराधीन एवो ते मनुष्य (सव्व) सर्व (दुपय च) भार्यादिक द्विपदने, तथा (चउप्पय च) हस्ती आदिक चतुष्पदने, तथा (खित्त) इक्षु आदिना खेतरने, तथा (गिह) घरने तथा (धण) सुवर्णादिक धनने, तथा (धन्न च) शालि विगेरे धान्यने (चिच्चा) तजीने (सुदर) स्वर्गादिक सारा (वा) अथवा (पावग) नरकादिक पापक एटले अशुभ एवा (पर भव) परभव प्रत्ये (पयाइ) जाय छे, एटले जेवु कर्म कर्युं होय तेवा फळने पामे छे–तेने अनुसरता भवमां जाय छे २४

जहेह सीहो व मिअं गेहाय, मच्चू नरं नेइ हु अंतकाले ।
न तस्स माया व पिआ व भाया, कालम्मि तम्मिसहरा भवंति ॥ २२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (इह) आ जगतमां (सीहो व) सिंह (मिअं) मृगने (गहाय) ग्रहण करीने–पकडीने पोताने वश करे छे–पकडी जाय छे, अथवा परलोक पमाडे छे–मारी नांखे छे. ते ज प्रमाणे (मच्चू) मृत्यु–यमराज (हु) निश्चे (अंतकाले) अंतकाळे एटले आयुष्य पूर्ण थाय त्यारे (नरं) मनुष्यने (नेइ) पोताने वश करे छे अथवा परलोक पमाडे छे. (तम्मि कालम्मि) ते वखते (तस्स) ते मरनार मनुष्यना (माया व) माता के (पिआ व) पिता के (भाया) भाइ विगेरे कोइ पण (अंसहरा) अंशधर एटले पोताना जीवितना भागने धारण करनारा (न भवंति) थता नथी, एटले मृत्युथी लइ जवाता तेनुं पोताना जीवितनो अंश आपीने रक्षण करी शकता नथी. जेम कोइ राजा कोइ माणसना सर्वस्वनुं हरण करे छे तो तेने बीजाओ तेना स्वजनादिक पोतानुं धन आपीने पण राजाथी छोडावे छे, तेम अहीं स्वजनो पोताना जीवितनो अंश आपीने तेने मृत्यु पासेथी छोडावी शकता नथी. २२.

आ रीते जीवितनुं रक्षण तो न करी शके, परंतु दुःखना भागी पण थइ शकता नथी. ते उपर कहे छे के.—

न तस्स दुःक्खं विभयंति नाइओ, न मित्तवग्गा न सुआ न बंधवा ।
इक्को सयं पच्चणुहोइ दुक्खं, कत्तारमेवं अणुजाइ कम्मं ॥ २३ ॥

चारित्रनो समय छे ज नहीं २०

आ प्रमाणे नहीं करवाथी शो दोष छे ? शु हानि छे ? ते कहे छे—

इह जीविए राय असासयम्मि, धणिअं तु पुण्णाइ अकुव्वमाणो ।
से सोअई मच्चुमुहोवणीए, धम्मं अकाऊण परम्मि लोए ॥ २१ ॥

अर्थ— (राय) हे राजा ! (इह) आ (जीविए) मनुष्यनु जीवित (धणिअं तु) अत्यंत (असासयम्मि) अशाश्वत–अस्थिर सते (पुण्णाइ) शुभ अनुष्ठानने (अकुव्वमाणो) नहीं करतो एवो (से) ते मनुष्य (मच्चुमुहोवणीए) मृत्युना मुखमां प्राप्त थयो सतो एटले मरण समय आवे सते (सोअई) शोक करे छे " हा ! में मनुष्य जन्म पामी कांइपण धर्म कर्यो नहीं " इत्यादिक शोक करे छे तथा (धम्मं) धर्मने एटले शुभ अनुष्ठानने (अकाऊण) नहीं करीने एटले नहिं करवाथी (परम्मि लोए) परलोकमां जइने त्यां पण शोक करे छे कारणके धर्म नहीं करवाथी नरकादिकमां ते जाय छे, अने त्यां असह्य असातावेदनीथी पीडा पामे छे त्यारे शशिराजानी जेम "हा ! में मनुष्यभवमां केम पुण्य कर्यु नहीं ?" इत्यादिक शोक करे छे २१

मृत्युना मुखमां प्राप्त थाय त्यारे अथवा परलोकमां दुःखथी पीडा पामे त्यारे कोइपण स्वजनादिक तेनु रक्षण करवा समर्थ नथी ते उपर कहे छे—

अर्थ—(अ) तथा (पाविआए) पापी एटले नीच एवी (तीसे) ते चंडाळनी (जाईइ उ) जातिने विषे (सव्वस्स) सर्व (लोगस्स) लोकने (दुगुंछणिज्जा) जुगुप्सा-हीलना करवा लायक एवा (मु) आपणे (सोवागनिवेसणेसु) चंडाळना घरने विषे (वुच्छा) वस्या हता. (इहं तु) अने अहीं तो एटले आ भवने विषे तो (पुरेकडाइं) पूर्वे करेलां (कम्माइं) कर्मो एटले शुभ अनुष्ठान प्रगट थयां छे-तेनुं सारुं फळ प्राप्त थयुं छे. आ बाबतनी आपणने खात्री छे तेथी फरीने पण ते शुभकर्मने ज उपार्जन करवानो उद्यम करवो योग्य छे, परंतु विषयोमां लुब्ध थइने रहेवुं योग्य नथी. १९.

ते ज बतावे छे—

सो[1] दाणिसिं[2] राय महाणुभागो[3], महिड्ढिओ[4] पुण्णफलोववेओ[5] ।
चइत्तु[10] भोगाइं असासयाइं, आयाणहेऊ[11] अभिनिक्खमाहि ॥ २० ॥

अर्थ—(सो) ते एटले जे तमे पूर्वभवे संभूत नामे हता ते तमे (दाणिसिं) हमणां एटले आ भवे (महाणुभागो) मोटा प्रभाववाळा, तथा (महिड्ढिओ) मोटी ऋद्धिवाळा, तथा (पुण्णफलोववेओ) पुण्यना फळे करीने सहित एवा (राय) राजा थया छो. आ प्रमाणे पूर्वे करेला शुभ अनुष्ठाननुं फळ साक्षात जोयुं छे तेथी आ भवमां पण (आयाणहेऊ) आदान एटले चारित्रधर्मना कारणे-चारित्रधर्म ग्रहण करवा माटे (असासयाइं) अशाश्वत-क्षणिक एवा (भोगाइं) भोगोने (चइत्तु) तजीने (अभिनिक्खमाहि) सर्वथा नीकळी जाओ, एटले प्रव्रज्या ग्रहण करो. कारणके गृहस्थीपणामां सर्व

हवे धर्मनु फळ देखाडता सता कहे छे—

नरिंद जाई अहमा नराण, सोवागजाई दुहओ गयाण ।
जहिं वयं सव्वजणस्स वेसा, वसीअ सोवागनिवेसणेसु ॥ १८ ॥

अर्थ—(नरिंद) हे राजा ! (सोवागजाई) चडाळनी जातिने (गयाण) प्राप्त थयेला (दुहओ) आपणा बन्नेनी (नराण) मनुष्यो मध्ये (अहमा) अधम–नीच (जाई) जाति हती, एटले के ज्यारे आपणे चडाळनी जातिमां उत्पन्न थया हता, त्यारे आपणी जाति सर्वजनने निंदवा लायक हती अहीं राजाने शंका थाय के—" कदाच तेवी चडाळनी जाति पाम्या हइशु, पण पछीथी कोइ बीजी उच्च जातिमां रह्या हइशु " आ शंका उपर कहे छे के—(जहिं) जे जातिमां (सव्वजणस्स वेसा) सर्व जनना द्वेषी एटले सर्व जनने अप्रीति करनारा एवा (वय) आपणे बन्ने (सोवागनिवेसणेसु) चडाळना घरने विषे (वसीअ) वस्या हता—रह्या हता १८

अहीं राजाने शंका थाय के—" तेवी जाति पाम्या छतां तथा तेज जातिना घरमां रह्या छतां कदाच ते वखतनो देशकाळ एवो होय के जेमां आपणी हीलना न थइ होय " तो ते उपर मुनि कहे छे—

तीसे अ जाईइ उ पाविआए, वुच्छा मु सोवागनिवेसणेसु ।
सव्वस्स लोगस्स दुगुछणिज्जा, इहं तु कम्माइ पुरेकडाइ ॥ १९ ॥

"आटलामां ते शुं छे? जो तमे करावी आपता हो तो आथी चार गुणा सुवर्णना अलंकारो पण हुं सुखेथी उपाडी शकुं." ते सांभळी श्रेष्ठीपुत्र हसीने बोल्यो के—" हे प्रिया ! ते वखते तेटलो शिलापुत्रक मात्र जराक ज हाथे उपाडवानो हतो, ते पण तुं उपाडी शकी नहोती, ते ज शिलापुत्रक कायम होंशेथी कंठमां धारण करी राखे छे, अने तेने क्षणवार पण काढती नथी. तो अहो ! थोडा सुवर्णनो पण केवो महिमा छे ! के जेथी पर्वत जेवडो भार पण रुनी जेवो हलको थइ जाय छे." आ प्रमाणे पतिनुं वचन सांभळी 'मारा पतिए मारी शठता जाणी.' एम विचारी ते प्रत्युत्तर आप्या विना ज लज्जाथी नीचुं मुख राखी बेसी रही. जेम आ वहुए सुवर्णना मोहथी मोटो पथ्थर पण कंठमां धारण कर्यो, ते ज प्रमाणे विवेक रहित लोको जे अलंकारो धारण करे छे, ते भारभूत ज छे.

इति श्रेष्ठीपुत्रनी वहुनी कथा.

बालाभिरामेसु दुहावहेसु, न तं सुहं कामगुणेसु रायं ।
विरत्तकामाण तवोधणाणं, जं भिक्खुणं सीलगुणे रयाणं ॥ १७ ॥

अर्थ—(रायं) हे राजा ! (विरत्तकायाण) कामभोगथी विरक्त थयेला, तथा (तवोधणाणं) तपरूपी धनवाळा, तथा (सीलगुणे रयाणं) नव प्रकारनी ब्रह्मचर्यगुप्ति विगेरे शीळना गुणोमां आसक्त एवा (भिक्खुणं) साधुओने (जं) जे सुख होय छे, (तं सुहं) ते सुख (बालाभिरामेसु) बाळ एटले मूढ पुरुषोने मनोहर एवा अने (दुहावहेसु) दुःखने ज आपनारा (कामगुणेसु) कामभोगने विषे (न) होतुं नथी. १७.

जेम सर्वे गीत रुदन समान छे तथा (सव्व नट्ट) सर्व प्रकारनु नृत्य (विडंबिअं) विटंबणा रूप छे भूतादिकना आवेशवाळा अने मदिरादिकथी मत्त थयेला मनुष्यो जेम हाथपग विगेरे शरीरना अवयवो आमतेम पछाडे छे तेनी ज जेवु सर्व नृत्य जाणवु तथा (सव्वे) सर्व (आहरणा) आभरणो–अलंकारो (भारा) भारभूत ज छे तथा (सव्वे) सर्व प्रकारना (कामा) कामभोगो (दुहावहा) दुःखने ज आपनारा छे हाथी, पतंग, भ्रमर, मत्स्य अने मृग मात्र एक एक इंद्रियना विषयमां लुब्ध छे तो पण तेओ वध मरणादिक दुःखने पामे छे, तो पछी पांचे इंद्रियोना विषयोमां आसक्त पुरुष दुःखने पामे, तेमां शु आश्चर्य छे ? अहीं अलंकारोने भारभूत कह्या, ते उपर श्रेष्ठीपुत्रनी वहुनु दृष्टांत आ प्रमाणे छे —

कोइ नगरमां एक श्रेष्ठीपुत्र घणो धनाढ्य रहेतो हतो तेने मनोहर रूपवाळी अने चतुराइवाळी प्रिया हती एकदा तेणीनी सासु कांइ काम करती हती, तेणीए वहुने कह्यु के—" हे वहु ! घरमाथी शिलापुत्रक[1] लाव " त्यारे वहुए जवाब आप्यो के—" हे माता ! एटलो बधो भार माराथी उपडतो नथी " आवु तेणीनु वचन सांभळी तेना पतिए विचार कर्यो के—" आ स्त्रीए शरीरना रचणनी खातर खोटो उत्तर आप्यो छे, तेथी ते शठने मारे शिक्षा आपवी जोइए के जेथी फरीथी आवी शठता न करे " एम विचारी तेणीने खबर न पडे तेम एकदा ते ज शिलापुत्रकने चोतरफ सुवर्णथी मढावी प्रियाने आप्यो ते जोइ तेणीए अति हर्ष पामी पोतानी डोके बांध्यो पछी थोडा दिवस गया त्यारे तेना पतिए तेणीने पूछयु के—" हे प्रिया ! आ अलंकार भारवाळो छे तेथी तु तेने उपाडी शके छे के नहीं ? " त्यारे ते बोली के—

1 वाटवानो पथ्थर–उपरवटणो

सुख नथी एम हुं जाणुं छुं. अहीं ' स्त्रीजनोवडे परिवरेला ' एम एकली स्त्रीओनुं ज ग्रहण कर्युं छे, अने हस्ती, अश्व, वस्त्र, आसन विगेरेनुं ग्रहण कर्युं नथी. तेनुं कारण ए छे के आ ब्रह्मदत्त चक्री स्त्रीओमां ज वधारे लोलुप हता. तेम ज सर्व विषयोमां स्त्रीओनी ज मुख्यता छे एवुं जणाववा माटे केवळ नारीजननुं ज ग्रहण कर्युं छे. १४.

आ प्रमाणे चक्रीए कह्युं, त्यारे मुनिए शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

तं पुव्वनेहेण कयाणुरागं, नराहिवं कामगुणेसु गिद्धं ।
धम्मस्सिओ तस्स हिआणुपेही, चित्तो इमं वयणमुदाहरित्था ॥ १५ ॥

अर्थ—(पुव्वनेहेण) पूर्वना स्नेहे करीने (कयाणुराग) करी छे प्रीति जेने विषे एवा अने (कामगुणेसु) कामगुणने विषे एटले विषयसुखने विषे (गिद्धं) लुब्ध थयेला (तं) ते (नराहिवं) नराधिपने एटले ब्रह्मदत्त चक्रीने (धम्मस्सिओ) धर्ममां—चारित्रधर्ममां स्थिर थयेला तथा (तस्स) ते चक्रवर्तीना (हिआणुपेहि) हितानुप्रेक्षी एटले हितने ज इच्छनारा एवा (चित्तो) चित्र मुनि (इमं) आगळ कहेवाशे एवुं (वयणं) वचन (उदाहरित्था) बोलता हवा. १५.

मुनि शुं बोल्या ? ते कहे छे.—

सव्वं विलविअं गीअं, सव्वं नट्टं विडंविअं । सव्वे आहरणा भारा, सव्वे कामा दुहावहा ॥ १६ ॥

अर्थ—हे राजा ! (सव्वं) सर्व प्रकारनुं (गीअं) गीत (विलविअं) विलाप तुल्य छे. मत्त अने बाळकना गीतनी

वर्धकि रत्ने प्रगट करेला छे–बनाव्या छे आवा प्रासादो चक्रीनी ज्यां इच्छा होय त्यां वर्धकि रत्न करे छे एम वृद्धो कहे छे आवा प्रासादोने तमे भोगवो तथा (चित्तधणप्पभूअ) चित्र एटले आश्चर्यकारक प्रभूत एटले घणु धन जेमां छे एवु अने (पचालगुणोववेअ) पचाल देशमां रहेला गुणो एटले शब्दादिक इंद्रियोना विषयो, तेणे करीने सहित एवु (इम) आ (गिह) मारु घर छे तेने तमे (पसाहि) पालन करो–भोगवो पांचाल देशमां जेटली श्रेष्ठ वस्तुओ हती ते सर्व आ घरमां रहेली हती ते काले पांचाल देश अति समृद्धिवालो हतो, तेथी अहीं पांचाल शब्द लख्यो छे खरी रीते तो आखा भरतक्षेत्रनी उत्तम उत्तम वस्तुओ चक्रीना घरमां हती ए तात्पर्य छे अहीं (चित्तधणप्पभूअ) ए पदमां चित्र पद जूदु पाडीए तो ' हे चित्र ! ' एवो अर्थ पण थाय छे १३

नट्टेहिं गीएहि अ वाइएहि, नारीजणाइ परिवारयतो ।
भुंजाहि भोगाइं इमाइं भिक्खू, मम रोअई पव्वज्जा हु दुक्ख ॥ १४ ॥

अर्थ– (नट्टेहिं) बत्रीश पात्रबद्ध नाटकोवडे, (गीएहि अ) गांधर्व शास्त्रमां कहेला संगीतोवडे, (वाइएहिं) भरतना शास्त्रमां कहेला मृदंगादिक वाजित्रोवडे, तथा (नारीजणाइ) स्त्रीजनोवडे (परिवारयतो) परिवरेला एवा तमे (भिक्खू) हे मुनि ! (इमाइ) आ प्रत्यक्ष देखाता (भोगाइ) भोगोने (भुंजाहि) भोगवो कारण के (मम) मने एटले मारा हृदयमां (रोअई) भासे छे के—(पव्वज्जा) प्रव्रज्या पाळवी ते तो (दुक्ख हु) दुःख ज छे दीक्षामां कांइपण

अर्थ—(महत्थरूवा) महा एटले अनंत द्रव्यपर्याय सहित तथा निश्चय अने व्यवहार सहित एवा अर्थवाळुं स्वरूप छे जेनुं एवी, तथा (वयणप्पभूआ) वचनवडे अप्रभूत एटले अल्प अक्षरोवाळी (गाहा) गवाय ते गाथा कहेवाय छे अर्थात् सूत्रनी एक गाथा, ते (नरसंघमज्झे) मनुष्योना संघ–समूह मध्ये (अणुगीआ) श्रोताओने अनुकूळ लागे तेम कोइ साधुए कही. ते में सांभळी. के (जं) जे गाथाने सांभळीने (भिक्खुणो) साधुओ (सीलगुणोववेआ) शीळ एटले चारित्र अने गुण एटले ज्ञान अर्थात् क्रिया अने ज्ञान, ते बन्नेवडे युक्त एवा छता (इह) आ जिनप्रवचनने विषे (जयंते) यत्न करे छे, एटले जिनधर्मने विषे स्थिर थाय छे. ते गाथाने एटले सूत्रनी पद्धतिने सांभळीने हुं पण (समणो) साधु (जाओ म्हि) थयो छुं. अर्थात् कांइ दुःखने लीधे साधु थयो नथी. १२.

आ प्रमाणे त्रण गाथावडे मुनिए कह्युं, त्यारे चक्री पोतानी राज्यसंपत्ति भोगववा मुनिने आमंत्रण करे छे.—

उच्चोदए[1] महु[3] कक्के[4] अ बंभे, पवेइआ आवसहा य रम्मा ।
इमं[13] गिहं[14] चित्तधणप्पभूअं, पसाहि पंचालगुणोववेअं ॥ १३ ॥

अर्थ—हे चित्र! (उच्चोदए) उच्च १, उदय २, (महु) मधु ३, (कक्के) कर्क ४, (अ) अने (बंभे) ब्रह्म ५. आ पांच मुख्य प्रासादो (य) तथा बीजा (रम्मा) रमणीय–मनोहर (आवसहा) आवसथो–महेलो (पवेइआ)

१ भावविजयजीनी टीकामां उच्चोदय एक लीधो छे अने च ना ग्रहणथी मध्य नामनो प्रासाद चोथो लीधो छे.

(महाणुभाग) मोटा माहात्म्यवाळो, तथा (महिड्ढिअ) मोटी ऋद्धिवाळो, तथा (पुण्णफलोववेअ) पुण्यना फळे करीने सहित (जाणासि) मानो छो, (तहेव) तेज प्रमाणे (राय) हे राजा ! (चित्त पि) मने चित्रने पण (जाणाहि) जाणो. (अ) कारण के (तस्स वि) ते चित्रने पण एटले मारे पण (इड्ढी) ऋद्धि एटले द्विपद, चतुष्पद अने धन धान्यादिक समृद्धि तथा (जुई) द्युति–कांति (प्पभूआ) घणी हती अर्थात् गृहस्थाश्रममां हु पण एवी ज ऋद्धिवाळो हतो

अहीं वृद्ध संप्रदाय आ प्रमाणे छे—जेम नियाणु करवाथी संभूत मुनि चक्रवर्ती थया छे, तेम चित्र साधु नियाणु कर्या विना शुद्ध चारित्र पाळीने महर्द्धिक देव थइ त्यांथी च्यवी अहीं पण महर्द्धिक श्रेष्ठीना कुळमां उत्पन्न थया हता त्यां तेने चक्रवर्तीना जेवी ऋद्धि हती तेथी ते हमेशा याचकोने एक कोटि सुवर्णनु दान आपता हता निरंतर छए ऋतु संबंधी सुखने आपनार, मनोहर अने अति उंचा प्रासादोमां भोगो भोगवता हता अनेक हस्ती, अश्व, रथ अने पालखी विगेरे वाहननी ऋद्धिवाळा हता तेम ज अति मनोहर रूपवती प्रियाओ सहित बत्रीश पात्रबद्ध नाटक जोवा निरंतर सुखमां निमग्न रहेता हता तथा घणा प्रकारना भोगरसनो अनुभव करता हता ११

अहीं चक्री प्रश्न करे के—" जो तमारे आटली बधी समृद्धि हती, तो शा माटे तेनो त्याग कर्यो ? " तेना उत्तरमां मुनि कहे छे—

महत्थरूवा वयणप्पभूआ, गाहाणुगीआ नरसंघमज्झे ।
जं भिक्खुणो सीलगुणोववेआ, इहज्जयंते समणो म्हि जाओ ॥ १२ ॥

सर्व कोइ प्राणीने (सफलं) सफळ ज होय छे. कारण के—(कडाण) अवश्य वेदनापणे करेलां (कम्माण) कर्मोथी (मुक्खु) मोक्ष-छूटकारो (न अत्थि) थतो ज नथी. पूर्वे करेलां कर्मोनुं फळ अवश्य भोगववुं ज पडे छे. कह्युं छे के—

" कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्पकोटिशतैरपि । अवश्यमेव भोक्तव्यं, कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥ "

" सेंकडो कोटि कल्पे करीने पण करेला कर्मनो क्षय थतो नथी. शुभ के अशुभ जे कर्म कर्युं होय ते अवश्य भोगववुं न पडे छे. "

तेथी करीने (ममं) मारो (आया) आत्मा पण आ भवमां (उत्तमेहिं) उत्तम एवा (अत्थेहिं) अर्थवडे एटले द्रव्यवडे (य) तथा (कामेहि) शब्दादिक कामभोगवडे (पुण्णफलोववेए) पुण्यना फळे करीने युक्त ज हतो. अर्थात मुनि कहे छे के—" हे राजा ! मने पण पुण्यना फळरूप सर्व इंद्रियोनां सुखो अने द्रव्य प्राप्त थयां ज हतां. तमारे एम न धारवुं के आने पुण्यनुं फळ कांइपण मळ्युं ज नथी. १०.

ते ज वात सूत्रकार कहे छे.—

जाणासि संभूअ महाणुभागं, महिड्ढिअं पुण्णफलोववेअं ।
चित्तं पि जाणाहि तहेव रायं, इड्ढी जुई तस्स वि अ प्पभूआ ॥ ११ ॥

अर्थ—मुनि राजाने पूर्वभवना नामथी ज संबोधन करे छे के—(संभूअ) हे संभूत ! जेम तमे तमारा आत्माने

आ प्रमाणे वियोगनु कारण जाणीने चक्रीए फरीथी पूछ्यु —

सच्चसोअप्पगडा, कम्मा मए पुरा कडा । ते अज्ज परिभुजामो, किं नु चित्तो वि से तहा ॥९॥

अर्थ—हे मुनि (मए) में (पुरा) पूर्वभवमां (सच्चसोअप्पगडा) सत्य एटले मृषानो त्याग अने शौच एटले आत्मशुद्धिने करनार धर्ममय अनुष्ठान, तेनावडे प्रगट एवा जे (कम्मा) शुभ फळ आपनारां कर्मो (कडा) कर्यां हतां, (ते) ते शुभ कर्मोना फळने (अज्ज) आजे (परिभुजामो) हु भोगवु छु—अनुभवु छु, एटले के ते शुभ कर्मना फळरूप स्त्रीरत्न, राज्य विगेरेना सुखने आ भवमा हु अनुभवु छु तो हे मुनि ! (से) ते शुभ कर्मोने एटले तेना फळने (किं नु) शु (चित्तो वि) चित्र नामना तमे पण (तहा) ते प्रमाणे भोगवो छो ? अर्थात् चक्री कहे छे के—"हे मुनि ! जेम हु पूर्वभवमां उपार्जन करेलां सुकृतोनु फळ आ भवमां भोगवु छु, तेम शु तमे पण भोगवो छो ?" तेना उत्तरमां चक्री ज कहे छे के—"ना, तमे भिक्षुक छो तेथी ते सुख भोगवता जणाता नथी. तो शु ते तमारां शुभ कर्मो निष्फळ थयां ?" ६

आ प्रमाणे चक्रीए पूछ्यु त्यारे मुनि तेना उत्तरमां पोतानु स्वरूप कहे छे —

सव्वं सुचिण्णं सफलं नराण, कडाण कम्माण न मुक्खु अत्थि ।
अत्थेहिं कामेहिं अ उत्तमेहिं, आया ममं पुण्णफलोववेए ॥ १० ॥

अर्थ—(सव्व) सर्व कांइपण (सुचिण्ण) शुभ आचरण एटले तप विगेरे शुभ अनुष्ठान (नराण) मनुष्योने एटले

(कासिभूमिए) काशी देशमां (सोवागा) चंडाळ थया हता. ६.

देवा य देवलोगम्मि, आसि अम्हे महिड्ढिआ । इमा णो छट्ठिआ जाई, अन्नमन्नेण जा विणा ॥७॥

अर्थ—(य) तथा त्यारपछी (देवलोगम्मि) देवलोकमां–सौधर्म नामना पहेला स्वर्गमां (अम्हे) आपणे (महिड्ढिआ) महार्द्धिक–मोटी समृद्धिवाळा (देवा) देवो (आसि) थया हता. त्यारपछी (इमा) आ (अन्नमन्नेण) परस्परवडे (जा) जे (विणा) रहित अर्थात् एकबीजाना वियोगवाळी (णो) आपणी (छट्ठिआ) छठी (जाई) जाति थइ छे–छठो भव थयो छे. ७.

आ प्रमाणे चक्रीए कह्युं त्यारे मुनि बोल्या के—

कम्मा निआणप्पगडा, तुमे राय विचिंतिआ । तेसिं फलविवागेणं, विप्पओगमुवागया ॥ ८ ॥

अर्थ—(राय) हे राजा ! (तुमे) तमे पूर्वभवमां (कम्मा) ज्ञानावरणीयादिक कर्मो (निआणप्पगडा) नियाणावडे प्रकृत एटले उपार्जन कर्यां छे, तथा ते कर्मोने (विचिंतिआ) आर्त्तध्यानवडे चिंतव्यां छे. (तेसिं) ते कर्मोना (फलविवागेणं) फळरूपी विपाके करीने एटले फळना उदयवडे करीने आपणे (विप्पओगं) परस्पर वियोगने (उवागया) पाम्या छीए. आम कहेवानो भावार्थ ए छे जे–पूर्वे साधुना भवमां में निषेध कर्या छतां पण तमे नियाणुं कर्युं हतुं, तेनुं फळ ए आव्युं के आपणे अति प्रीतिवाळा थइ साथे ज रहेता हता ते तमारा नियाणाने लीधे जूदा पड्या छीए. ८.

चक्कवट्टी महिड्ढीओ, बंभदत्तो महायसो । भायरं बहुमाणेण, इमं वयणमब्बवी ॥ ४ ॥

अर्थ—(महिड्ढीओ) मोटी समृद्धिवाळा तथा (महायसो) मोटा यशवाळा (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त (चक्कवट्टी) चक्रवर्तीए (भायरं) पोताना पूर्व भवना भाइने–मुनिने (बहुमाणेण) बहुमानवडे (इमं) आ प्रमाणे (वयण) वचन (अब्बवी) कह्युं ४

शुं वचन कह्युं ? ते कहे छे —

आसिमो भायरा दो वि, अन्नमन्नवसाणुगा । अन्नमन्नमणुरत्ता अन्नमन्नहिएसिणो ॥५॥

अर्थ—(दो वि) आपणे बन्ने (भायरा) भाइओ (अन्नमन्नवसाणुगा) परस्पर–एकबीजाने वशवर्ती (आसिमो) हता तथा (अन्नमन्नमणुरत्ता) परस्पर अत्यंत प्रीतिवाळा हता तथा (अन्नमन्नहिएसिणो) परस्पर हितैषी–शुभना अभिलाषी हता अहीं वारंवार अन्योन्य शब्द आव्यो छे ते अत्यंत तुल्य चित्त जणाववा माटे लावेल छे ५

कया कया भवमां आपणे एवा हता ? ते कहे छे —

दासा दसण्णे आसि, मिआ कालिंजरे नगे । हंसा मयंगतीराए, सोवागा कासिभूमिए ॥ ६ ॥

अर्थ—(दसण्णे) दशार्ण देशमां (दासा) आपणे दास (आसि) हता त्यारपछी (कालिंजरे नगे) कालिंजर पर्वतपर (मिआ) मृगो थया हता, त्यारपछी (मयंगतीराए) मृतगंगा नदीने कांठे (हंसा) हंसो थया हता, अने त्यारपछी

" इमा णो छट्ठिआ जाई, अन्नमन्नेण जा विणा ॥ "

" आ अमारो छट्ठो भव परस्पर वियोगवाळो थयो छे. "

आ प्रमाणे मुनिए बीजा श्लोकनो उत्तर भाग कर्यो. ते पेला अरघट्टिके कंठे करी लीधो. पछी तरत ज राजसभामां जइ तेणे राजानी पासे बन्ने श्लोक संपूर्ण बोली बताव्या. ते सांभळी स्नेहने लीधे राजाने मूर्छा आवी. ते जोइ सर्व सभाजनो क्षोभ पाम्या. तेम ज " आ अरघट्टिकनी वाणी सांभळवाथी अमारा स्वामीनी आवी अवस्था थइ " एम धारी क्रोध पामेला राजाना सेवको ते अरघट्टिकने मुष्टि अने लात विगेरेना प्रहारथी मारवा लाग्या. त्यारे ते बोल्यो के—" आ श्लोक में पूर्ण नथी, मने तमे मारो नहीं. " आ प्रमाणे तेनुं वचन सांभळी राजसेवकोए तेने पूछ्युं के—" त्यारे आ श्लोक कोणे पूर्ण कर्यो छे ? " अरघट्टिके कह्युं के—" मारा अरघट्टनी पासे कोइ मुनि आवीने रह्या छे, तेमणे आ श्लोक पूर्ण कर्यो छे. हुं तो राज्यना लोभथी घेलो थइने फोगट ज आ ताडनानुं दुःख पाम्यो छुं. " पछी राजसेवकोए चंदनरसना उपचार करी चक्रीने सचेतन कर्या अने मुनि संबंधी वृत्तांत कह्यो. मुनिना आगमननो वृत्तांत जाणी ब्रह्मदत्तचक्री पोताना अंतःपुरनी स्त्रीओ अने परिवार सहित उत्कंठापूर्वक ते उद्यानमां गया. त्यां अश्रुना प्रवाहथी भींजाएला नेत्रवाळा चक्रीए मुनिने वंदना करी अने पूर्वना करतां पण अधिक स्नेहवाळा थइ चक्री योग्यस्थाने मुनिनी पासे बेठा.

आ वखते चक्री तथा मुनिने परस्पर वातो थइ ते बाबत सूत्रकार ज लखे छे. ते आ प्रमाणे—

चक्रीने विचार थयो के—" ते पूर्वभवनो मारो भाइ मने शी रीते मळे ? " एम विचारी तेने जाणवा माटे चक्रीए आ प्रमाणे दोढ श्लोक कर्यो —

" दासा दसण्णे आसी, मिआ कालिंजरे नगे । हंसा मयगतीराए, सोवागा कासिभूमीए ॥
देवा य देवलोगम्मि, आसि अम्हे महिड्ढिआ । "

" दशार्ण देशमा (दशपुरमां) अमे दास हता, त्यारपछी कालिंजर पर्वत उपर मृगला थया, त्यारपछी मृतगंगा नदीने कांठे हंस थया, त्यांथी काशीपुरीमा चंडाळना दीकरा थया, त्यांथी देवलोकमां महर्द्धिक देव थया "

" आ दोढ श्लोक जे पूर्ण करी आपे तेने हु अर्ध राज्य आपु " आ प्रमाणे चक्री हमेशा आखा नगरमां आघोषणा करावता हता ते सांमळी नगरना सर्व लोकोए राज्यना लोभथी ते दोढ श्लोक कंठे करी राख्यो परंतु कोइपण विद्वान पाछीनो अर्ध श्लोक पूर्ण करी शक्यो नहीं

अहीं चित्रनो जीव पुरिमताल नगरमा महेभ्यनो पुत्र थयो हतो, तेने जातिस्मरण ज्ञान थयाथी पोताना पूर्व भवो जाणी तेणे दीक्षा ग्रहण करी पछी ते मुनि ग्राम, नगर विगेरेमां विहार करता कोइ ठेकाणे लोकोना मुखथी ते दोढ श्लोक सामळी पूर्व भवना बंधुने बोध करवा माटे कांपील्यपुरे आव्या। नगरनी बहार एक मनोरम नामना उद्यानमां रह्या त्यां अरघट्ट हांकनारना मुखथी त दोढ श्लोक सामळी ते मुनि बोल्या के—

दीर्घराजा पोते मेघनी जेवीं गर्जना करतो अने बाणोनी वृष्टि वरसावतो युद्ध करवा लाग्यो. तेने जोइ कुमार पण क्रोध पामीने पोते ज तेनी सन्मुख युद्ध करवा उतर्यो. अत्यंत पराक्रमवाळा ते बन्ने एकबीजाना शस्त्रोने शस्त्रोवडे कापता युद्ध करवा लाग्या. तेवामां ब्रह्मदत्तना हाथमां सूर्य जेवुं तेजस्वी चक्र आकाशमार्गे आव्युं. एटले ते चक्रवडे ज ब्रह्मदत्ते दीर्घनुं मस्तक छेदी नांख्युं. ते ज वखते समवसरणनी जेम ते युद्धभूमिने विषे ब्रह्मदत्तना मस्तकपर देवोए पुष्पवृष्टि करी अने कह्युं के—" आ वारमा चक्रवर्ती ब्रह्मदत्त जयवंत वर्तो." त्यारपछी बंदीजनोनी जेम जय जय शब्द करता पुरजनोए पितानी जेम जोयेला ब्रह्मदत्त चक्रीए उत्सव सहित कांपील्यपुरमां प्रवेश कर्यो. पछी कुमारपणामां जे जे कन्याओने परण्या हता ते सर्वेने तेणे पोताना नगरमां बोलावी. पछी मोटा सैन्य सहित ते छ खंड भरतक्षेत्रने साधवा नीकळ्या. अने थोडा वखतमां ज साधीने पाछा कांपील्यनगरे आव्या. ते वखते सर्व राजाओए मळीने बार वर्ष सुधी तेनो चक्रवर्तिपणानो अभिषेक कर्यो. पछी पांचे इंद्रियोना कामभोगने भोगवता ते चक्रीए घणो काळ एक समयनी जेम व्यतीत कर्यो.

एकदा चक्रवर्ती सभामां बेशी सुंदर संगीतपूर्वक नाटक जोतो हतो, ते वखते कोइ दासीए राजाना हाथमां विचित्र वर्णवाळा पुष्पनो गुंथेलो मनोहर कंदुक (दडो) मूक्यो. ते कंदुकने तथा नाटकने जोइ राजाए विचार कर्यो के—" में आवो कंदुक तथा आवुं नाटक कोइ वखत कोइ ठेकाणे प्रथम जोयुं छे." आ प्रमाणे विचारी ऊहापोह करतां चक्रीने पांच भवनुं जातिस्मरण ज्ञान थयुं, अने मूर्छा खाइ ते पृथ्वीपर पडी गया. ते जोइ संभ्रम पामेला सामंतोए चंदनरसवडे सींचन करी चक्रीने स्वस्थ कर्या. एटले तेणे जाण्युं के—" सौधर्मदेवलोकमां में आवो कंदुक तथा नाटक जोयुं हतुं." पछी

बीजा पण घणा राजाओने बोलाव्या. ते सर्वे पोतपोताना सैन्य सहित वाराणसी नगरीमां आव्या. ते सर्वेनुं कटकराजाए तथा ब्रह्मदत्ते योग्य सन्मान कर्यु. पछी वरधनुने सेनापतिनु स्थान आपी. सर्व राजाओ अने सैन्यो सहित ब्रह्मदत्तकुमारे दीर्घराजाने दीर्घ मार्गे प्रयाण कराववा कांपील्यपुर तरफ प्रयाण कर्युं.

आ सर्व हकीकत दीर्घराजाना जाणवामां आवी, एटले तेणे कटक विगेरे राजाओ पासे पोतानो दूत मोकल्यो. ते दूते आवी कटक विगेरे मित्रराजाओने कह्यु के—"तमारे दीर्घराजानी साथे प्रथमनी ज मित्राइ छे ते अत्यारे तजवी योग्य नथी." ते सांभळी कटक विगेरे राजाए जवाब आप्यो के—"अमे पहेलां ब्रह्मराजा सहित पांचे मित्रो हता. तेमां ब्रह्मराजा स्वर्ग गया पछी प्रथम दीर्घे ज अमारी मैत्रीनो त्याग कर्यो छे. कारण के ब्रह्मराजाना पुत्रनुं तथा तेना राज्यनुं रक्षण करवानु काम अमे दीर्घने ज सोंप्यु हतु. परंतु तेणे त्यारथी अत्यारसुधी एवां निंद्य कर्मो कर्यां छे के तेवां कुकर्मो एक नीच जातिनो माणस पण करे नहीं, तो हवे तु दीर्घने जइने कहेजे के—आ ब्रह्मपुत्र आवे छे, तेथी तु नाशी जा अथवा युद्ध करवा तैयार था." आ प्रमाणे कही तेमणे ते दूतने रजा आपी.

त्यारपछी ब्रह्मदत्तकुमार निरंतर प्रयाण करी कांपील्यनगरे पहोंच्यो, अने तरत ज सैन्यवडे तेणे नगरने घेरी लीधु. ते वखते उत्कृष्ट वैराग्य थवाथी चुलनी राणीए पूर्णा नामनी प्रवर्तिनी पासे जइने दीक्षा ग्रहण करी. त्यारपछी तीव्र तपनु आचरण करीने ते अनुक्रमे मोक्ष पामी. परंतु दीर्घराजा तो साहसनु अवलंबन करी सैन्य सहित युद्ध करवा नगर बहार नीकळ्यो, एटले बन्ने सैन्योनु परस्पर युद्ध थवा लाग्यु. तेमां ब्रह्मदत्तना सैन्ये दीर्घराजाना सैन्यनो पराभव कर्यो, एटले

श्रेष्ठी वसे छे. जेम समुद्रने श्री—लक्ष्मी नामनी पुत्री छे तेम ते श्रेष्ठीने श्रीमती नामनी श्रेष्ठ कन्या छे. ते ज श्रीमतीने तमे जे वखते मदोन्मत्त हाथीथी मूकावी हती, ते वखते तमने जोइने जाणे चित्रमां आळेखी होय तेम ते तमारामां ज तन्मय थवाथी स्तब्ध थइ गइ हती. एटले महाकष्टे तेणीने तेनो परिवारजन पोताने घेर लइ गयो हतो. घेर आव्या पछी पण ते कांइ खाती नथी, निद्रा लेती नथी, क्रीडा करती नथी अने मात्र आखा विश्वने तमारामय ज जुए छे. आवी तेणीनी स्थिति जोइ में (धात्रीए) तेणीने आग्रहपूर्वक पूछयुं त्यारे ते बोली के—" जेणे हाथीथी मारुं रक्षण कर्युं छे ते नररत्न जो मारा पति थाय तो हुं जीवीश, अन्यथा मारुं मरण थशे. " आ हकीकत में तेणीना पिताने कही, त्यारे तेणे मने ज तेणीनी इच्छा पूर्ण करवा तमारी पासे मोकली छे. तो हे भाग्यशाळी ! जेम हाथीथी तमे तेणीनुं रक्षण कर्युं छे, ते ज प्रमाणे हवे कामदेवनी पीडाथी पण तेणीनुं रक्षण करो. " आ प्रमाणे धात्रीनुं वचन सांभळी ब्रह्मदत्तकुमार तेनी साथे जइ ते श्रीमतीने पण उत्सवपूर्वक परण्यो. ते वखते वरधनुने पण ते नगरना सुबुद्धि नामना मंत्रीए पोतानी नंदा नामनी पुत्री उत्सवपूर्वक परणावी. त्यां सुखे रहेता ते बन्ने मित्रो पोताना अद्भुत गुणोवडे पृथ्वीपर प्रसिद्ध थया.

त्यारपछी एकदा ब्रह्मदत्त अने वरधनु राजानी रजा लइ वाराणसी नगरी तरफ चाल्या. अनुक्रमे नगरीनी समीपे आव्या त्यारे ब्रह्मराजाना पुत्रने आवतो सांभळी ते नगरीनो कटकराजा तेनो सन्मुख आवी ब्रह्मराजानी जेम ते कुमारने उत्सवपूर्वक पोताने घेर लइ गयो. त्यां ते राजाए पोतानी पुत्री ब्रह्मदत्त साथे परणावी अने हर्ष पामी जमाइने मोटुं चतुरंग सैन्य अने घणुं धन आप्युं. पछी ब्रह्मदत्ते पोतानो दूत मोकली धनुमंत्री, चंपाना राजा कणेरुदत्त, भगदत्त, चंद्रसिंह तथा

करवा माटे ते हस्ती तेणीनी तरफ दोड्यो ते जोइ ते कन्या मोटेथी बोली के—" जो आ पृथ्वीपर कोइ धीर पुरुष होय तो ते आ यमराज जेवा मत्त हाथीथी मारु रक्षण करो " आ प्रमाणे आक्रंद करती, विलाप करती अने मुखपर दीनताने धारण करती ते कन्या शरण मागवा लागी तथा तेनो परिवारजन अने बीजा पण पौरजनो हाहाकार करवा लाग्या तेवामां ब्रह्मदत्तकुमार त्यां आवी चड्यो. तेणे आवो भयंकर देखाव जोइ तत्काळ हस्ती पासे आवी तेने हाक मारी, एटले हाथी क्रोध पामी ते कन्याने मूकी कुमारनी सामे ज दोड्यो तरत ज कुमारे तेनी सन्मुख पोतानु उत्तरीय वस्त्र फेंक्यु ते वस्त्र उपर प्रहार करवा माटे ते मदांध हाथी कांइक नीचो नम्यो, के तरत ज तेना दांतपर पग मूकी कुमार तेना स्कंधपर चडी गयो, अने वचनना, पगना, अंकुशना तथा हाथना प्रहारवडे तेने तत्काळ वश करी लीधो ते जोइने लोको कुमारनी प्रशंसा करवा लाग्या पछी कुमारे धीमे धीमे तेने हस्तीशाळामां लइ जइ तेने खीले बांध्यो

आ सर्व वृत्तांत राजाना जाणवामां आव्यो, एटले ते तरत ज कुमार पासे आव्यो कुमारनु रूप अने तेज जोइ राजा आश्चर्य पाम्यो के—" शु आ मनुष्यनु रूप धारण करी सूर्य ज आव्यो छे? के इंद्र आव्यो छे? के चंद्र आव्यो छे?" आ प्रमाणे विचारी राजाए तेनु नाम, कुळ विगेरे पूछ्यु, त्यारे रत्नवतीना काकाए राजाने कुमारनो वृत्तांत कह्यो ते सांभळी खुश थयेला राजाए मोटा उत्सवपूर्वक कुमारनी साथे पोतानी आठ कन्याओ परणावी शुभ मुहूर्ते ते आठ कन्याओने परणी कुमार त्यां सुखे रह्यो

एकदा कोइ वृद्धा स्त्रीए आवी कुमारने कह्यु के—" हे भद्र! आ नगरमां कुबेरनी जेवी समृद्धिवाळो वैश्रवण नामनो

करवा लाग्यो. तेमां ब्राह्मणोने भोजन करावतो हतो, ते वखते वरधनु विप्रना वेषे त्यां आवीने बोल्यो के—"जे मने भोजन आपशे, ते साचात् वरधनुने ज मळशे." आवुं वचन सांभळी कुमार एकदम संभ्रमथी घर बहार आव्यो. पोताना मित्रने ज जोइ तेने प्रेमना अश्रुथी स्नान करावता तेणे दृढ आलिंगन कर्युं. पछी घरमां लइ जइ तेने तेनो वृत्तांत पूछ्यो. त्यारे वरधनु बोल्यो के—"ज्यारे तमे रथमां सुता हता त्यारे वृत्तने आंतरे रहीने कोइ चोरे मने बाण मार्युं, तेथी हुं नीचे पृथ्वीपर पडी गयो अने त्यां झाडीमां अदृश्य थइ गयो-संताइ गयो. पछी ते चोरो मने मरेलो धारी त्यांथी चाल्या गया, त्यारे वृत्तनी ओथे ओथे धीमे धीमे हुं चाल्यो. अनुक्रमे ते ज सीमाडाना गाममां हुं महाकष्टे आवी पहोंच्यो. त्यां ग्रामपतिना मुखथी में तमारी वार्ता सांभळी. तेथी हुं अहीं आव्यो अने वांछित आपनार शुभ स्वप्ननी जेम तमने अहीं जोया, ते बहु सारुं थयुं." पछी बन्ने मित्रो त्यां सुखे रह्या.

एकदा कुमारे वरधनुने कह्युं के—"हे मित्र! आपणे कांइपण पुरुषार्थ कर्या विना क्यांसुधी आम चोरनी जेम नासता फरशुं? माटे हवे तो प्रगट थवुं ए ज मने तो योग्य लागे छे." आ प्रमाणे ते बन्ने मित्रो प्रगट थवाना उपायनो विचार करता हता, तेवामां समग्र लोकोने आनंद आपनार वसंत उत्सव प्राप्त थयो. एटले समग्र लोको इच्छा प्रमाणे क्रीडा करवा लाग्या, तेवामां गांडो थयेलो राजानो हस्ती बंधनना स्तंभने भांगी तथा सांकळने तोडी नांखी हस्तीशाळामांथी बहार नीकळ्यो. तेने जोइ सर्व मनुष्यो त्रास पाम्या. तेथी लोकोनो मोटो तुमुल-कोलाहल आखा नगरमां प्रसर्यो. तेवामां कोइक कन्या नितंबना तथा स्तनना भारने लीधे मंद मंद चालती हती ते हाथीने जोइ भयथी कंपवा लागी, तेणीने ग्रहण

आ प्रमाणे तेमनु वृत्तांत सांभळी ब्रह्मदत्त गांधर्वविवाहवडे तेमने परण्यो, अने तेमनी साथे क्रीडा करतां तेणे निमेषनी जेम ते रात्रि निर्गमन करी प्रातःकाळे कुमारे ते बन्ने प्रियाओने कह्यु के–" ज्यांसुधी मने राज्यनी प्राप्ति न थाय त्यांसुधी तमारे पुष्पवतीनी साथे रहेवु " एम कही कुमारे ते बन्नेने रजा आपी. एटले ते विद्याधरपुत्रीओ प्रियनु वचन अंगीकार करी त्याथी गइ तेमना जवाथी तेमणे ज विद्याथी रचेलो महेल विगेरे सर्व अदृश्य थइ गयु

त्यारपछी ब्रह्मदत्त कुमार रत्नवतीनी शोध करवा ते तापसना आश्रममा गयो अने त्या रहेला कोइ शुभ आकारवाळा पुरुषने कुमारे पूछ्यु के–" हे भद्र ! अहीं एक श्रेष्ठ रूपवाळी स्त्री हती तेने काले के आजे तमे जाइ छे ?" ते सांभळी तेणे कह्यु के–" अहो ! शु तमे ज रत्नवतीना वल्लभ छो ?" कुमारे हा कही त्यारे ते प्रसन्न थइ फरीथी बोल्यो के–" काले में तेने अहीं रोती जोइ त्यारे में तेने पूछ्यु के–" तु कोण छे ? अने केम रुए छे ? " तेणीए मने कांइक जवाब आप्यो, तेटलामा में तेने ओळखी के आ तो मारी भाणेज छे पछी तरत ज जइने में तेना काकाने तेना खबर आप्या, एटले ते खुशी थइने तेणीने अहींथी पोताने घेर लइ गया छे पछी तमारी घणी शोध करी पण तमारो पत्तो लाग्यो नहीं परतु ठीक थयु के आजे तमे मळी गया " एम कही ते पुरुष कुमारने धनावह श्रेष्ठीने घेर लइ गयो, तेने जोइ श्रेष्ठी अत्यत हर्ष पाम्यो, अने उत्सव सहित श्रेष्ठीए कुमार साथे रत्नवतीने परणावी पछी कुमार तेणीनी साथे विषयसुख भोगवतो त्या सुखे रह्यो

केटलाक दिवस गया पछी एकदा कुमार पोतानो मित्र वरधनु जरूर मरण ज पाम्यो छे एम धारी तेनी मरणक्रिया

घणो खेद पाम्या. अमने पण ते वखते अत्यंत वैराग्य थयो तेथी अमे पिताने कयुं के—" हे पिता ! हमणां ज आ धर्मदेशनामां अमे संसारनी असारता सांभळी छे, तेथी आवा असार अने क्षणिक विषयसुखनी अमारे इच्छा नथी." त्यारपछी अमे मुनिओने नमन करी घेर आव्या. त्यारथी अमे अमारा भाइनी प्रयत्नपूर्वक रक्षा करवा लागी. एकदा अमारा भाइए फरता फरता पुष्पचूल राजानी पुत्री मनोहर रूपवाळी पुष्पवतीने जोइ, तेथी ते जडबुद्धिए तेणीनुं हरण कर्युं. परंतु ते पुष्पवतीनुं तेज सहन न करी शकवाथी ते विद्या साधवा गयो. त्यारपछी जे थयुं ते सर्व तमे जाणो छो, पछी ज्यारे अमे बन्ने बहेनो पुष्पवतीनी पासे आवी त्यारे तेणे अमने अमारा भाइना मरणनी वात करी तथा धर्मने अनुसरता मधुर वचनोवडे तेणे अमारो शोक दूर कर्यो. पछी ते शंकरविद्या जाणती हती तेथी तेना वळथी अमारुं वृत्तांत जाणीने तेणीए अमने कयुं के—" तमे गुरुनी वाणीनुं स्मरण करो अने अहीं ज आवेला ते ब्रह्मदत्तने तमे परणो. पत्थरनी रेखानी जेम ज्ञानीनुं वचन कदापि अन्यथा थशे नहीं. " आ प्रमाणे पुष्पवतीनी वाणी सांभळी अमे ते प्रमाणे करवा कबूल कर्युं, त्यारे पुष्पवतीए हर्षना आवेशथी राती ध्वजाने बदले श्वेत ध्वजा तमने बतावी. ते जोइ तमे अमारो त्याग करी त्यांथी चाल्या गया. घणे काळे पण तमे आव्या नहीं त्यारे तमारी शोध करवा अमे घणा काळ सुधी ते वनमां परिभ्रमण कर्युं, पण तमे मळ्या नहीं. त्यारपछी " सुर, असुर अने मनुष्यने जीतनार अमारो नायक अमने क्यां मळशे ? " एम अमे विद्यादेवीने पूछ्युं. तेणे अहीं मळशे एम कयुं तेथी अमे अहीं आवीने रहेली छीए. आजे अमारा पुण्यथी आकर्षाइने आवेला तमे अमारी दृष्टिए पड्या एटले अमे तमने घरमां बोलाव्या. तो हे स्वामी ! पुष्पवतीनी जेम अमने बन्नेने परणी अमारो जन्म कृतार्थ करो. "

त्या कोइ महेलनी नारीमा उभेली बे युवान स्त्रीओने राजकुमारे जोइ. ते स्त्रीओए पण कुमारने जोइ विलासपूर्वक कह्यु के–" तमे ते वखते स्नेहीजननो त्याग करी जता रह्या ए शु तमे उचित कर्युं छे ? " ते सांभळी कुमारे पूछ्यु के—" स्नेही जन कोण ? अने तेनो में शी रीते त्याग कर्यो ? " तेओ बोली के—" कृपा करीने अहीं अदर आवो, आसनपर बेसो अने अमने मधुर दृष्टिथी विश्रांति आपो एटले अमे कहीए " आ प्रमाणे तेमना कहेवाथी कुमार तेना घरमां गयो त्यां ते बन्ने युवतीओए तेनी स्नान, भोजन विगेरेथी भक्ति करी सुखेथी आसनपर बेसाडीने कह्यु के—

" आ भरतक्षेत्रमा रुपानो वैताढ्य पर्वत छे, तेनी दक्षिण श्रेणिमा शिवमदिर नामनु नगर छे तेमां ज्वलनशिख नामना विद्याधर राजा छे तेने विद्युत्शिखा नामनो प्रिया छे तेमने नाट्योन्मत्त नामे पुत्र हतो, अने तेनाथी नानी अमे खडा अने विशिखा नामनी बे पुत्रीओ छीए एकदा अमारा पिता अमारा महेलनी अगाशीमा बेठा बेठा तेना मित्र अग्निशिखनी साथे वातो करता हता, ते वखते तेणे अष्टापद पर्वत तरफ देवोने जता जोया. तेथी ते अमारा पिता अमने तथा मित्र अग्निशिखने साथे लइ विमानमां बेसी अष्टापद उपर गया. त्या अमे चैत्यमा रहेली पोतपोताना प्रमाण अने वर्णवाळी मणिमय जिनप्रतिमाओने त्रण प्रदक्षिणा करी, विधि प्रमाणे पूजा करी अने नमस्कार कर्या पछी चैत्यमांथी नीकळ्या, त्या एक अशोक वृक्षनी नीचे बे चारणमुनि बेठा हता तेमने अमे वदना करी, सन्मुख बेसी तेमना मुखथी अमृत जेवी धर्मकथा सांभळी पछी अग्निशिखे मुनिने पूछ्यु के—" आ बे कन्याओनो पति कोण थशे ? " त्यारे ते ज्ञानी मुनिए कह्यु के—" आ कन्याओना भाइने जे मारशे ते तेमनो पति थशे " आवु मुनिनु वचन सांभळी मारा पिता मनमा

तमने पूछया विना तमारा कार्यने माटे ज गया हशे. माटे आपणे ठेकाणे पहोंच्या पछी माणसो पासे तेनी शोध करावीशुं. परंतु अहीं यमराजना वन जेवा भयंकर वनमां चिरकाळ रहेवुं योग्य नथी." आ प्रमाणे रत्नवतीना वचनथी कुमारे रथने आगळ चलाव्यो, अने केटलेक दिवसे ते भयंकर अटवीने ओळंगी मगध देशना सीमाडामां रहेला एक गाम पासे आवी पहोंच्या. ते गामनी सभामां बेठेला ग्रामपति आ कुमारने मनोहर रूपवाळो जोइ 'आ कोइ उत्तम पुरुष जणाय छे' एम धारी पोताने घेर लइ गया. तेनो योग्य अतिथिसत्कार करी ग्रामपतिए कुमारने पूछ्युं के-"हे भद्र! तमारुं मुख उदासीन केम देखाय छे?" कुमारे जवाब आप्यो के-"मारो एक मित्र अरण्यमां चोरो साथे युद्ध करतां क्यांइ पण गयो छे तेनो पत्तो लाग्यो नथी." ते सांभळी ग्रामपतिए तेने धीरज आपी कह्युं के-"तेनी खबर हमणां ज हुं लावुं छुं. तमे खेद करशो नहीं." एम कही ते ग्रामपति पोते ज तेनी शोध करवा ते अरण्यमां गयो. पछी केटलेक वखते पाछो आवी ते बोल्यो के-"हे भद्र! वनमां कोइ पण माणस छे नहीं, परंतु आ एक बाण रुधिरथी खरडायेलुं हाथ लाग्युं छे." ते सांभळी 'खरेखर वरधनु मरायो' एम धारी कुमार अति आकुळव्याकुळ थइ गयो. तेवामां जाणे ते कुमारना दुःखने जोइ शकतो न होय तेम सूर्य अस्त पाम्यो. पछी ते ज रात्रिना चोथा पहोरे ते ज गाममां घणा चोरोनी धाड पडी. ते सर्वने कुमारे हतप्रहत करी नसाडी मूक्या. तेथी ते गामना लोको हर्ष पामी कुमारनी स्तुति करवा लाग्या. त्यारपछी कुमार ग्रामपतिनी रजा लइ त्यांथी रत्नवती सहित आगळ चाल्यो.

अनुक्रमे कुमार राजगृह नगरे पहोंच्यो, त्यां नगरनी बहार तापसना आश्रममां रत्नवतीने मूकी कुमार नगरमां गयो.

बन्ने मित्रो ते विषे विचार करवा लाग्या. तेवामां सागरदत्ते आवी ते बन्नेने पोताना घरना एक गुप्त भोंयरामां संताडी दीधा, अने निधिनी जेम तेमनुं रक्षण करवा लाग्यो. पछी ज्यारे रात्रि थइ त्यारे ब्रह्मदत्ते अने वरधनुए ते नगरमांथी नीकळी जवानो विचार कर्यो, ते जाणी सागरदत्त तेमने पोताना रथमां बेसाडी नगरथी घणे दूर सुधी पहोंचाडी नेत्रमां अश्रु सहित पाछो फर्यो.

बन्ने मित्रो आगळ चाल्या. तेवामां घणां शस्त्रो जेमां भरेलां हतां एवो एक रथ तेमना जोवामां आव्यो. ते रथमां एक सुंदरी बेठेली हती. तेणीए आ बन्नेने जोइ कह्युं के—" तमोने आटली बधी वार केम लागी ? " ते सांभळी तेमणे पूछयुं के—" तुं कोण छे ? अने अमने तुं शी रीते ओळखे छे ? " त्यारे ते बोली के—" आ नगरमां महा धनाढ्य धनसंचय नामे श्रेष्ठी हता, तेने आठ पुत्रो उपर हुं एक पुत्री थयेली छुं. हुं युवावस्थाने पामी त्यारे में मारे लायक कोइ श्रेष्ठ वर जोयो नहीं. तेथी आ उद्यानमां रहेला यक्षनी हुं आराधना करवा लागी. ते यक्षे तुष्टमान थइ प्रत्यक्ष थइने मने कह्युं के—" ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती तारो पति थशे. " में यक्षने पूछयुं के—" तेने मारे शी रीते ओळखवा ? " त्यारे यक्षे कह्युं के—" सागरदत्त अने बुद्धिलना कुकडानुं ज्यारे युद्ध थशे त्यारे विश्वमां मनोहर एवो ते त्यां पोताना मित्र सहित आवशे, अने तेना वक्षःस्थळमां श्रीवत्सनुं लांछन हशे, ते निशानीथी तारे तेने ओळखवो. वळी ते ब्रह्मदत्त बीजे गाम जतां अहीं मारा चैत्य पासेथी ज नीकळशे, त्यारे तेनो ने तारो प्रथम समागम अहीं ज थशे. " आवी यक्षनी वाणीथी हे स्वामी ! हुं तमने बराबर ओळखुं छुं. तेथी हे विभु ! मारा मननी जेम आ रथपर तमे शीघ्र आरोहण करो. " आ प्रमाणे तेणीनुं

जणाव " त्यारे ते महाकष्टे बोली के—"हे माता ! तमने आ प्रियगुलताए जेने माटे वात करी ते ब्रह्मदत्त जो मारा पति नहीं थाय तो मारु अवश्य मरण छे " ते सांभळी में तेणीने कह्यु के—"हे पुत्री ? तारु मनवांछित हु पूर्ण करीश तु वृथा चिंता न कर " आ प्रमाणे मारा कहेवाथी ते काइक स्वस्थ थइ अने फरीथी बोली के—"हे माता ! देवीना प्रसादनी जेम तमारा प्रसादथी मारु सर्व वांछित पूर्ण थशे, तोपण तेने प्रथम जणाववा माटे आ एक उपाय करो, ते ए के—एक दाभडामा (पेटीमा) आ हार तथा तेनी साथे आ एक लेख मारा भाइ बुद्धिलना नामथी तेने मोकलो कारण के मारा भाइना नामथी मोकलता शीघ्रपणे आ वस्तु लेशे, नहीं तो कदाच न पण ले, अने मारा भाइए तो ते कुमारना मित्रने अर्ध लाख रुपीया आपवानु कह्यु छे, तेथी ते तरत ज लइ लेशे " आ प्रमाणे कहीने ते रत्नवतीए हार तथा लेख गइ काले चाकर मारफत तमने मोकलाव्या छे, तेनो जवाब ते मागे छे माटे आपो "

आ प्रमाणे कहीने ते तापसी जवाब लेवा उभी रही, त्यारे में पण तेने एक आर्या लखी आपी तनो अर्थ आ प्रमाणे हतो —"योग्यताने लीधे मित्र वरधनुना कहेवाथी ब्रह्मदत्त कुमार जेम कृष्ण कमळा (लक्ष्मी) ने इच्छे तेम स्त्रीओमां रत्न समान रत्नवतीने इच्छे छे " आ प्रमाणे वरधनुना मुखथी सर्व वृत्तात जाणी ब्रह्मदत्त कुमार रत्नवतीने जोवा उत्सुक थयो

बीजे दिवसे वरधनुए आकुळ व्याकुळ थइने कुमारने कह्यु के—" हे स्वामी ! आपणी शोधने माटे दीर्घराजाए पोताना सेवको अहीं मोकल्या छे, अने तेमना कहेवाथी आ नगरनो राजा पण तपास चलावे छे " आ प्रमाणे कहीने ते

घणा माणसो आ जननी (मारी) प्रार्थना करे छे, तोपण रत्नवती तमने ज स्वीकारवा इच्छे छे." आ श्लोकनो अर्थ तो जाण्यो पण तेनो भावार्थ शी रीते जाणवो ? एम वरधनु विचार करतो हतो, तेवामां बीजे दिवसे तेमनी पासे एक तापसी आवी. तेणीए ते बन्नेने आशीर्वाद आपी तेमना मस्तकपर पुष्पो नांखी वरधनुने एकांतमां लइ जइ कांइक वात करीने गइ. पछी वरधनु कुमार पासे गयो त्यारे कुमारे तेने पूछ्युं के—" ते तापसीए शुं कह्युं ? " वरधनु बोल्यो—" तेणीए कालना लेखनो जवाब माग्यो, त्यारे में तेणीने पूछ्युं के—ते लेख ब्रह्मदत्तना नामनो छे, तो ते ब्रह्मदत्त कोण छे ? ते तुं मने प्रथम कहे. " आ प्रमाणे मारा पूछवाथी तेणीए कह्युं के—

" आ नगरमां सर्व स्त्रीओमां रत्न समान रत्नवती नामनी एक श्रेष्ठीपुत्री छे, ते बाल्यावस्थाथी ज मारापर प्रीतिवाळी छे. हाल ते युवावस्थाने पामी छे. एकदा तेणीनुं मन उदास थयेलुं जाणी में तेनी पासे जइ पूछ्युं के—" तारा मनमां शानी चिंता छे ? " ते सांभळी तेणीनी दासीए जवाब आप्यो के—"हे माता ! घणा दिवसथी आनुं मन उदासीन छे. " त्यारे फरीथी में रत्नवतीने चितानुं कारण पूछ्युं, तोपण ते लज्जाथी कांइ पण बोली नहीं. त्यारे तेणीनी प्रियसखी प्रियंगुलतिका बोली के—" हे माता ! आ रत्नवती लज्जाने लीधे कही शकती नथी, तेथी तेनी वती हुं ज कहुं छुं के—ज्यारे आ रत्नवतीना भाइ बुद्धिल अने सागरदत्तना कुकडानुं युद्ध थतुं हतुं, त्यारे आ रत्नवती उपवनमां गइ हती, त्यां तेणे एक उत्तम कुमारने जोयो छे, त्यारथी तेनी आ अवस्था थइ छे. " आ प्रमाणे ते सखीनुं वचन सांभळी में निश्चय कर्यो के—आने कामनी व्यथा ज छे. एम जाणी में रत्नवतीने कह्युं के " हे पुत्री ! मारी पासे तारो सत्य अभिप्राय

जलदी तमे तेनु कारण शोधी काढो आमां मारा माननी हानि थाय छे ते ज मने व्यथा करे छे धन जाय तेनी मने पीडा नथी " ते सांभळी वरधनुए बुद्धिलनो कुकडो जोयो, तो तेना पगोमां गुप्त रीते लोढानी सोयो नांखेली जोइ ते जाणी बुद्धिले शीघ्रपणे आवी वरधनुने कह्यु के—" हे भद्र ! जो तमे मारु आ कपट प्रगट न करो तो हु तमने लक्षमांथी अर्ध भाग आपीश. " आ प्रमाणे सांभळी वरधनुए ते वात कुमारने छानी रीते कही त्यारे ते कुमारे तेनु कपट प्रगट न करतां तेना कुकडाना पगमांथी सोयो काढी नांखीने फरीथी बन्ने कुकडानु युद्ध कराव्यु तेमां सागरदत्तना कुकडाए बुद्धिलना कुकडानो पराभव कर्यो ते जोइ सागरदत्त तुष्टमान थइ ते बन्ने कुमारोने रथमां बेसाडी पोताने घेर लइ गयो त्यां तेओ पोताना ज घरनी जेम सुखेथी रह्या

एकदा बुद्धिलना चाकरे आवी वरधनुने एकांतमां कह्यु के—" हे भद्र ! ते वखते बुद्धिले तमने अर्ध लाख रुपीया आपवानु कह्यु हतु, ते बदल तेणे आ चालीश हजारनो हार तमने मोकल्यो छे " एम कही तेने ते हारनी पेटी आपीने ते चाकर पोताने स्थाने गयो पछी वरधनु ते हारनी पेटी लइ कुमार पासे आव्यो, अने ते पेटी खोली तेमांथी उज्वळ मोतीनो हार काढी कुमारने देखाड्यो ते जोतां कुमारे तेनी अंदर बांधेलो पोताना नामनो एक लेख जोयो, ते जोइ कुमारे मित्रने पूछ्यु के 'आ लेख कोनो छे ?' वरधनुए कह्यु—" मने कांइ खबर नथी, तमारो के तमारा जेवा नामवाळा बीजा कोइनो हशे " ते सांभळी कुमारने ते जाणवानी अति उत्कंठा थइ त्यारे वरधनुए जेम सूर्य कमळने उघाडे तेम ते लेख उघाड्यो तेमां एक आर्या (श्लोक) लखेली हती तेनो अर्थ आ प्रमाणे हतो—" जो के संयोगथी उत्पन्न थयेला यत्नवडे

पछी ते मारी माताने हुं कच्छ नामना गाममां लइ गयो अने त्यां मारा पितानो मित्र देवशर्मा रहे छे, तेने घरे में मारी माताने मूकी. पछी त्यांथी नीकळी तमारी शोध करतो करतो हुं अहीं आव्यो अने भाग्यने योगे अचानक तमारा दर्शन मने थया. तो हे स्वामी ! तमे पण आज सुधी शुं शुं सुख–दुःख पाम्या छो ते कहो. " आ प्रमाणे मित्रना पूछवाथी ब्रह्मदत्ते पोतानो सर्व वृत्तांत कह्यो.

आ प्रमाणे सरोवरने कांठे बेठेला बन्ने मित्रो वातो करता हता. तेवामां ते गाममांथी कोइ माणसे आवी कुमारने कह्युं के–" हे कुमार ! आ गाममां दीर्घराजाना सुभटो आव्या छे, तेओ तमारी ज जेवा रूप चित्रेला बे चित्रो लोकोने बतावी पूछे छे के–' आवा रूपवाळा बे पुरुषोने तमे कोइपण ठेकाणे जोया छे ? ' ते सांभळीने हुं आ खबर तमने देवा माटे अहीं आव्यो छुं. हवे तमने जेम योग्य लागे तेम करो. " आ प्रमाणे कही ते पुरुष पोताने स्थाने गयो. एटले ते बन्ने मित्रो–वरधनु ने ब्रह्मदत्त त्यांथी अरण्यने मार्गे नाशी अनुक्रमे भमता भमता कौशांबी नगरीना उपवनमां आव्या. ते वखते त्यां बुद्धिल अने सागरदत्त नामना बे धनिको लक्ष रुपीयानी होड करी शस्त्र जेवा नखवाळा पोताना बे कुकडाओनुं परस्पर युद्ध करावता हता. ते युद्ध जोवा आ बन्ने मित्रो उभा रह्या. तेमां सागरदत्तनो कुकडो जातिवंत हतो तोपण बुद्धिलना कुकडे तेनो पराभव कर्यो. ते जोइ अयोग्य कार्य नहीं सहन थवाथी वरधनुए सागरदत्तने कह्युं के–" हे सागरदत्त ! तमारो कुकडो जातिवंत छे, छतां ते आ सामा कुकडाथी पराभव केम पामे ? ते पराभव पामवो न जोइए. तेथी करीने जो तमारी इच्छा होय तो हुं तेनुं कारण शोधी काढुं. " ते सांभळी सागरदत्ते तेने कह्युं के–" हे भाइ ! मारा पर कृपा करीने

विचार थवाथी हु शीघ्रपणे काम्पील्यनगरमां गयो त्यां कापालिकनु रूप धारण करी हु चडाळना पाडामा कपटथी अटन करवा लाग्यो त्याना चडाळोए मने अटन करवानु कारण पूछ्यु, त्यारे में तेमने कह्यु के–"मारे मातगी नामनी विद्या साधवी छे तेनो विधि आ ज प्रकारे छे, तेथी हु अहीं भमु छु "पछी ते मातगनाज पाडामां रहेतां में त्यांना कोटवाळनी साथे मैत्री करी. तेथी कोटवाळ हमेशां मारी पासे मने नमवा माटे आववा लाग्यो एकदा में ते कोटवाळना मुखे ज मारी माताने कहेवराव्यु के—"तमारा पुत्रनो मित्र कौंडिन्य नामनो योगी तमने पगे लागे छे " त्यारपछी एकदा में जाते जइने मारी माताने ते गुटिका तथा एक मातुलिंग (बीजोरा) नु फळ आप्यु ते खावाथी मारी माता जाणे काष्ठनी मूर्ति होय तेम चेष्टा रहित थइ गइ तेने मुएली धारी कोटवाळे ते वृत्तात राजा पासे जइ कह्यो, त्यारे दीर्घराजाए तेनो अग्निसस्कार करवा माटे पोताना चाकरो मोकल्या तेओ आव्या, त्यारे में तेमने कह्यु के–" अत्यारे जो तमे आनो अग्निसस्कार करशो तो तमने तथा राजाने घणो उग्र उपसर्ग थशे " ते सांभळी भय पामीने ते भृत्यो त्यांथी चाल्या गया. त्यारपछी में कोटवाळने कह्यु के–" हे मित्र ! जो तमे मने सहाय करो तो हु आना शुभ लक्षणवाळा शबवडे एक मत्र साधी लउ " ते कोटवाळे मारु वचन अगीकार कर्यु, त्यारे तेनी साथे मारी माताने लइ रात्रिए हु स्मशानमां गयो त्यां कपटथी में एक मडळ आळेख्यु तेमां कांइक खोटी खोटी विधि करीने पछी नगरनी देवीओने बळिदान आपवा माटे में कोटवाळने नगर तरफ मोकल्यो. तेना गया पछी में मारी माताने बीजी गुटिका आपी, तेथी ते जाणे निद्रामांथी जागी होय तेम तत्काळ बेठी थइ तेने में मारी ओळखाण आपी सर्व वृत्तांत कह्यो ते सांभळी दु ख ताजु थवाथी ते रोवा लागी तेने में धीरज आपी कोमळ वचने शांत करी

छे." ते सांभळी तेओए मने कह्युं के—" ते स्थळ अमने देखाड." त्यारे कपटथी में तेमने आम तेम भमाव्या, अने तमने में
नाशी जवानी संज्ञा करी. पछी मारी पासे एक परिव्राजकनी आपेली गुटिका हती, ते में मारा मुखमां नांखी. तेना प्रमा-
वथी हुं जाणे मरी गयो होउं तेवो चेष्टा रहित थइ गयो. एटले तेओए मने मरी गयेलो धारी तजी दीधो. पछी ज्यारे
तेओ दूर गया, त्यारे में मुखमांथी ते गुटिका काढी लीधी, अने तमारी शोध करवा चाल्यो. अनुक्रमे कोइ गाममां हुं
आव्यो त्यां मने एक परिव्राजक मळ्या. तेमने में नमस्कार कर्या, त्यारे तेणे मने कह्युं के—" हे वत्स ! हुं तारा पितानो
वसुभाग नामनो मित्र छुं. तो हे वरधनु ! ब्रह्मदत्त क्यां छे ? ते तुं मने कहे." त्यारे में तेनापर विश्वास आववाथी
तमारी सर्व हकीकत तेने यथार्थ कही. ते सांभळी तेना मनमां घणुं दुःख थयुं. पछी तेणे पाछळनी वात आ
प्रमाणे कही—

ज्यारे लाक्षागृह अग्निथी बळी गयुं त्यारे प्रातःकाळे दीर्घराजाए तेमां जोयुं तो एक ज शब नीकळ्युं. वधारे तपास
करतां धनुमंत्रीनी दानशाळा सुधी सुरंगा जोइ अने तेनी पासे अश्वनां पगलां पण जोयां. आ उपरथी तेणे जाण्युं के—
तमो बन्ने धनुमंत्रीनी बुद्धिथी बचीने नाशी गया छो. आ प्रमाणे निश्चय थवाथी ते दीर्घराजा धनुमंत्री उपर घणो गुस्से
थयो, अने तमारो वध करवा माटे तेणे सर्व दिशाओमां पोताना अश्ववारो मोकल्या. धनुमंत्री पण त्यांथी नाशीने कोइ
ठेकाणे जता रह्या, त्यारे तारी माताने दीर्घे चंडाळना पाडामां नांखी. त्यां तारी माता नरकनी जेवां दुःखो भोगवे छे.

आ प्रमाणे ते परिव्राजक काकाना मुखथी सांभळी दुःख उपर दुःख पडयुं जाणी माताने दुःखसागरमांथी बचाववानो

शत्रु छे, तेथी तु अहीं ज रहीने तने पसद पडे तेवो वर शोधी काढी मने कहेजे " आ प्रमाणे पिताना कहेवाथी हमेशां हु ते सरोवरने काठे रहीने जता आवता पथिकोने जोती हती तेवामां मारा मोटा पुण्यने लीधे कल्पवृक्षनी जेवा तमने में जोया तरत ज मारुं मन तमारी उपर आसक्त थयु, तेथी मारा कहेवाथी तमने कांइपण पूछया विना मारा पिताए मने तमारी साथे परणावी " आ प्रमाणे तेणीनां वचन सांभळी कुमार खुशी थयो, अने तेणीनी साथे सुखेथी विलास करवा लाग्यो

एकदा ते पल्लीपति सैन्य सहित एक गाम भांगवा (लुटवा) नीकळ्यो तेनी साथे ब्रह्मदत्त कुमार पण चाल्यो पछी ते गामनी बहार एक सरोवर हतु, तेना कांठा उपर कुमार बेठो सर्व सैन्ये गाममां जइ लुट करवा माडी तेवामां अकस्मात् मंत्रीपुत्र वरधनु आवीने कुमारना पगमां पड्यो, अने तेनो कठ पकडी पोते मोकळे कंठे उचेथी रोवा लाग्यो ते जोइ कुमार हर्ष पाम्यो, अने अमृत रसने जाणे झरता होय तेवां वचनोवडे तेने शांत पाडी कुमारे तेने तेनो वृत्तांत पूछयो त्यारे ते गद्-गद् स्वरे आ प्रमाणे बोल्यो —

हे कुमार ! ते वखते हु तमने वटवृक्षनी नीचे मूकी सरोवरमां जळ लेवा गयो त्यांथी कमळना पांदडानो पडीयो करी तेमां जळ लइ हु पाछो आवतो हतो, तेवामां उचा शस्त्रवाळा अने मारो मारो एम बोलता दीर्घराजाना सुभटोए जेम कागडाओ हसने रुंधे तेम मने रुध्यो पछी तेओए मने पूछयु के " ब्रह्मदत्त क्यां छे ? " त्यारे में जवाब आप्यो के— "मने कांइ खबर नथी " आवो जवाब आपवाथी तेओ मने अत्यत मारवा लाग्या त्यारे में कह्यु के—"तेने तो वाघ खाइ गयो

मोकली छे, अने मने कह्युं छे के ते भाग्यवंतने मारा पिताने घेर लइ जा. कारणके ते समग्र उचितने जाणे छे. माटे हे प्रभु ! तमे मारी साथे चालो. ”

पछी कुमार ते दासीनी साथे नागदत्त नामना मंत्रीने घेर गयो. मंत्री पण जाणे चिरकाळे पोतानो इष्ट अतिथि मळ्यो होय तेम कुमारने जोइ उभो थयो, अने तेने आदरमान आप्युं. पछी दासीए मंत्रीने कह्युं के—“राजपुत्री श्रीकांताए आ सुभगने तमारे घेर मोकल्या छे. ” एम कही दासी पोताने स्थाने चाली गइ. अहीं मंत्री ते कुमारनी स्वामीनी जेम सेवाभक्ति करवा लाग्यो. पछी प्रातःकाळ थयो त्यारे ते मंत्री कुमारने राजमंदिरमां लइ गयो. त्यां राजाए पण तेनी उगता सूर्यनी जेम अर्घादिक वडे पूजा करी. पछी “ तमारुं अतिथिनुं मारी पुत्री आपवावडे आतिथ्य करुं छुं ” एम कही राजाए कुमारने पोतानी पुत्री आपी, एटले कुमार तेणीने हर्षथी परण्यो.

एकदा एकांतमां क्रीडा करतां कुमारे श्रीकांताने कह्युं के—“ हे प्रिया ! तें तथा तारा पिताए मारुं कुळ जाण्युं नथी, तेमज हुं केवळ एकलो ज अहीं आव्यो छुं, ते छतां मने तारा पिताए तारी साथे केम परणाव्यो ? ” श्रीकांताए कह्युं के—“ मारा पिता वसंतपुरना राजा शबरसेनना पुत्र छे. तेने तेमना सगोत्री (पित्राइ)ओए राज्यथी भ्रष्ट कर्या छे, तेथी ते अहीं पल्लीमां आवीने रह्या छे. अहींना रहीश सर्व भिल्लोने वश करी सैन्य अने वाहन सहित अहीं राजधानी करी ग्रामादिक लुंटी परिवारनुं पोषण करे छे, अहीं रहेतां मारा पिताने श्रीमती नामनी राणीने विषे चार पुत्रो थया अने त्यारपछी हुं एक पुत्री थइ. ज्यारे हुं युवावस्था पामी त्यारे मारा पिताए मने कह्युं के—“ हे पुत्री ! सर्व राजाओ मारा

वानी जरूर छे माटे तमे हमणा अहींथी जता रहो हु तेमनी पासे तमारा गुणोनु वर्णन करी तमारे विषे तेमनो राग छे के विराग छे ? ते जाणी लउ पछी जो तेओनो तमारे विषे राग थशे तो हु बारीमांथी राती ध्वजा बतावीश, ते जोइने तमारे अहीं आववु अने जो तेमनो विराग हशे तो हु श्वेत ध्वजा बतावीश, ते जोइ तमारे अन्य ठेकाणे जवु, अहीं आववु नहीं "

आ प्रमाणे प्रियानु वचन सांभळी कुमार भय रहित हतो तोपण प्रियाना वचन प्रमाणे करवानी खातर ते त्यांथी नीकळी जरा दूर जइने रह्यो थोडोक काळ गया पछी पुष्पवतीए श्वेत ध्वजा देखाडी, ते जोइ कुमार धीमे धीमे त्यांथी आगळ चाल्यो चालतां चालतां ते गहन वनने ओळगी सायकाळे एक सरोवर पासे आव्यो त्यां ते सरोवरना अमृतजेवा जळमां स्नान करी तथा जळपान करीने बहार नीकळी ते कुमार तेना वायव्य खुणाने कांठे आव्यो त्यां जाणे साक्षात जळदेवी होय एवी एक मनोहर कन्याने जोइ कुमारे विचार कर्यो के—" मारो जन्म आजे सफळ थयो " पछी विघ्न रहित एटले इच्छापूर्वक तेणीना दर्शनरूपी अमृतरसनु पान करीने ते कुमार ग्रीष्म ऋतुमां जळपान करता मारवाडना मुसाफरनी जेम तृप्ति पाम्यो ज नहीं ते कन्या पण नेत्रना कटाक्ष नाखवा पूर्वक कुमारनी सामु जोती अने पोतानी दासी साथे कांइक वात करती बीजे ठेकाणे जवा चाली कुमार पण तेणीना मार्ग तरफ दृष्टि राखी तेणीनी पाछळ पाछळ चाल्यो तेवामां ते कन्यानी दासी पोताना हाथमां बे वस्त्रो, तांबूल अने पुष्प लइ कुमार पासे आवी अने ते सर्व वस्तु कुमारने आपीने बोली के—" हे प्रभु ! तमे सरोवरने कांठे जे कन्याने जोइ हती तेणीए पोताना चित्तनी जेम आ वस्तुओ तमने

के–" ते मारो शत्रु विद्याधर क्यां छे ? " ते बोली के–" तेणे मने पाठसिद्ध शांकरी नामनी विद्या आपी छे. तेनुं स्मरण करवाथी ते परिवाररूपे थइ हुं जे कार्य बतावुं ते कार्य करी आपे छे, मने कांइ उपद्रव थतो होय तो तेनो ते नाश करे छे, अने हुं पूछुं त्यारे ते विद्याधरनी वार्ता मने कहे छे. तेथी ते विद्याने पूछीने हुं कहुं छुं के–जेणे मारुं हरण कर्युं छे ते नाट्योन्मत्त नामनो खेचर मारुं तेज सहन नहीं थवाथी मने अहीं मूकीने पोते विद्या साधवा माटे गाढ एवी वंशनी झाडीमां गयो छे. ते उंचा पग अने नीचे मुख राखी धूम्रपान करी विद्यानुं साधन करे छे, तेने हे स्वामी आजे ज विद्या सिद्ध थवानी छे. तेथी विद्याना बळवडे अधिक पराक्रमी थयेलो ते दुष्ट आजे अहीं आवीने मने परणवा प्रयत्न करशे." आ प्रमाणे सांभळी कुमारे तेणीने कह्युं के–" ते विद्याधर हमणां ज मारी अज्ञानताथी मारा ज हाथे खड्गवडे हणायो छे." आवुं कुमारनुं वचन सांभळी प्रियनो लाभ अने अप्रियनो विनाश थवाथी अत्यंत हर्ष पामेली ते बोली के–" हे नाथ ! ते बहु ज ठीक थयुं छे." पछी कुमार ते ज वखते तेने गांधर्वलग्नथी परण्यो, अने त्यां विविध प्रकारनी रतिक्रीडावडे तेणीने क्रीडा करावी ते रात्रि क्षणनी जेम निर्गमन करी.

पछी प्रातःकाळ थतां कुमारे आकाशमां विद्याधरीओनो ध्वनि सांभळ्यो, एटले तेणे पुष्पवती प्रियाने पूछ्युं के—" हे प्रिया ! आ आकाशमां कोनो ध्वनि संभळाय छे ? " पुष्पवतीए कह्युं के—" हे प्रिय ! नाट्योन्मत्त नामना तमारा शत्रुनी खंडा अने विशाखिका नामनी बे बहेनो छे, तेओ विवाहनी समग्र सामग्री लइने अहीं आवे छे, परंतु तेनुं आववुं हवे निष्फळ छे. कारणके तेनी इच्छा कांइक हती, दैवे ते अन्यथा करी नांखी छे. तोपण हे स्वामी ! हाल तेनाथी छुपा रहे-

तेथी क्रीडामां रसवाळा एवा मने धिक्कार छे " ए प्रमाणे कुमारे पोताना आत्मानी घणी निंदा करी पछी त्यांथी आगळ जतां कुमारे एक सात माळनो महेल जोयो ते महेल फरतु नदनवनथी पण अधिक मनोहर वन हतु जाणे साक्षात् स्वर्ग होय तेना ते प्रासादपर कुमार चड्यो, तो सातमे माळे तेणे एक कमळना सरखा नेत्रवाळी देवांगना जेवी सुदर कन्या जोइ कुमारे तेने पूछ्यु के–" हे कल्याणी ! तु कोण छे ? अने अहीं निर्जन वनमां केम रही छे ? " ते सांभळी ते कन्या प्रथम तो भय पामी, पण पछीथी धीरज राखी गदगद् कंठे बोली के–" हे भद्र ! मारो वृत्तांत घणो मोटो छे, माटे प्रथम तमने ज हु पूछु छु के–" तमे कोण छो ? अने अहीं केम आव्या छो ? " ते सांभळी कुमार हर्ष पामी बोल्यो के–" हु पाचाल देशना ब्रह्मराजानो पुत्र ब्रह्मदत्त छु " आटलु सांभळतां ज ते कन्या आनद पामी तत्काळ उभी थइ अने नेत्ररूपी अंजलिमांथी पडतां हर्षनां आंसुवडे जाणे कुमारने पाद्य करती होय एटले तेना पग धोती होय तेम ते कन्या कुमारना चरणकमळमां पडी पछी उभी थइने बोली के–" घणु सारु थयु के अहीं शरण विना रहेली हु शरणरूप तमने पामी " एम बोलती ते सारा दांतवाळी स्त्री रोवा लागी तेने कुमारे धीरज आपी पूछ्यु के–" हे सुंदरी ! तु कोण छे ? ते हवे कहे. " त्यारे ते बोली के–" हु तमारा मामा पुष्पचूल राजानी पुत्री तमने ज आपेली अने जेने बदले तमारी पासे दासीने मोकलेली ते पुष्पवती छु परणवाना दिवसनी राह जोती हु एकदा उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यांथी कोइ अधम विद्याधर मारु हरण करी मने अहीं लइ आव्यो छे हे स्वामी ! बधुजनना वियोगरूपी दावानळवडे मारु शरीर आटलो काळ सुधी बळतु हतु, तेने तमे आज तमारा दर्शनरूपी अमृतनी वृष्टिवडे नवपल्लव शांत कर्यु छे " कुमारे तेणीने पूछ्यु

कह्या छतां कुमार तेमनी साथे वनमां गयो. त्यां फळ अने पुष्पोना भारथी नमी गयेला मोटा वृक्षोने जोतो कुमार आनंद पामवा लाग्यो. तेवामां जाणे विंध्यपर्वतनो नानो भाइ होय एवो एक मोटो हस्ती कुमारना जोवामां आव्यो. तेने जोइ कुमार सर्व तापसोए ना पाड्या छतां तेनी पाछळ चाल्यो. पछी कुमारे ते हाथीने हाक मारी बोलाव्यो एटले ते हाथी पण क्रोध करी पाछो फर्यो. नदीना पूरनी जेम शीघ्रपणे सन्मुख आवता ते हाथीने जोइ तेने छेतरवा माटे क्रीडारसिक कुमारे तेनी सन्मुख पोतानुं उत्तरीय वस्त्र फेंक्युं. तेने हाथीए क्रोधथी सुंढवडे पकडी आकाशमां उछाळ्युं. तेने नीचे पडतां ज हाथीने छेतरी कुमारे ज तेने पाछुं लइ लीधुं. आ प्रमाणे हाथीनी साथे कुमारे घणा काळ सुधी क्रीडा करी, तेवामां मेघे शरनी जेवी जळधारावडे ते हाथीने उपद्रव कर्यो, तेथी ते हाथी नासीने जतो रह्यो.

पछी एकलो पडेलो कुमार रस्तो नहीं जाणवाथी दिङ्मूढ थयो, तेथी ज्यां चलायुं त्यां चालवा लाग्यो. मार्गमां एक गिरिनदी आवी, तेने उतरी कुमार सामे कांठे गयो. त्यां एक जूनुं नगर उज्जड थयेलुं तेणे जोयुं. तेमां प्रवेश करतां कुमारे एक वांसनी झाडी जोइ, अने ते झाडीनी वहार एक खड्ग तथा ढाल पडेलां जोयां. ते जोइ शस्त्रप्रिय कुमारे खड्ग हाथमां लइ ते खड्गनी परीक्षा करवाना हेतुथी तेने ते ज झाडीमां चलाव्युं अने एक ज घाथी तेणे ते झाडी कापी नांखी. परंतु तेमांथी फरकता ओष्ठवाळुं एक मस्तक नीकळेलुं जोइ ब्रह्मदत्त भ्रांति पाम्यो. पछी सारी रीते तपासपूर्वक अंदर जइ कुमारे जोयुं तो तेना जाणवामां आव्युं के–" उंचा पग अने नीचे मस्तक राखी धूम्रपान करता आ कोइ साधकनुं मस्तक माराथी छेदायुं." एम जाणी कुमारने घणो पश्चात्ताप थयो के–" हाहा ! कोइ विनापराधी विद्यासाधक माराथी मरायो,

तेथी तेने एक वटवृक्षनी नीचे राखी वरधनु शीघ्रपणे जळ लेवा चाल्यो ते वखते सायंकाळनो समय थयो हतो तेवामां त्यां आवी पहोंचेला दीर्घराजाना सुभटोए वरधनुने ओळखी तेने रुध्यो, पकड्यो, अने तेने ब्रह्मदत्तने बतावबा माटे खूब मारवा लाग्या ते वखते वरधनुए दूरथी कुमारने संज्ञा करी तेथी कुमार पारानी जेम कोइ न जाणे तेम त्यांथी नासी गयो

शीघ्रपणे नासतो ब्रह्मदत्त एक मोटा गहन अरण्यमा पड्यो त्यां नीरस फळ खाइने पण तेणे आजीविका करी 'दु खी अवस्थामा जे मळे ते खाइ लेवु जोइए ' ते अरण्यमा भमतां त्रीजे दिवसे कुमारे एक तापसने जोयो तेथी समुद्रमां पडेलो माणस जेम वहाणने जोइ हर्ष पामे तेम ते तापसने जोइ कुमार हर्ष पाम्यो कुमारे तेने पूछ्यु के—" हे पूज्य ! आपनो आश्रम क्यां छे ? " ते सांभळी ते तापस कुमारने आश्रममां कुलपति पासे लइ गयो त्यां कुमारे नम्रताथी कुळपतिने नमस्कार कर्यो त्यारे कुळपतिए तेने पूछ्यु के— " हे वत्स ! तु कोण छे ? अने वायु पण संचार न करी शके एवा आ गहन वनमां तु शी रीते आव्यो छे ? " त्यारे कुमारे तेमनी पासे पोतानो सर्व वृत्तांत यथार्थ कह्यो ते सांभळी कुळपति गद्गद स्वरे बोल्या के—" हे वत्स ! तारा पिता ब्रह्मराजानो हु लघु भ्राता छु हवे तु तारे ज घेर आव्यो छे, तेथी अहीं सुखे करीने रहे अहीं कोइनो भय नथी " आ प्रमाणे कुळपतिनु वचन सांभळी कुमार हर्ष पामी त्यां सुखेथी रह्यो तेवामां अनुक्रमे वर्षाऋतु आव्यो त्यां कुळपतिए कुमारने विशेष प्रकारनी समग्र कळाओ भणावी तेने अति कुशळ बनाव्यो 'सत्पात्रमां आपेली विद्या अनंत फळने आपनारी थाय छे '

त्यारपछी अनुक्रमे शरदऋतु आवी, त्यारे कंद विगेरे लेवा माटे मुनिओ बीजा वनमा चाल्या ते वखते कुळपतिए ना

गेरुना रंगेलां वस्त्रो धारण कर्यां तथा पोताना कंठमां ब्रह्मसूत्र (जनोइ) धारण कर्युं. त्यारपछी वरधनुए कुमारना वक्षस्थळ उपर श्री वत्सनुं चिन्ह हतुं तेने चार आंगळना पहोळा वस्त्रना पाटाथी वींटीने ढांकी दीधुं. ' अहो ! शत्रुनो भय प्राणीओने उत्कट होय छे. "

आ प्रमाणे वेषांतर करीने ते बन्ने गाममां पेठा. त्यां कोइ ब्राह्मणे तेमने भोजन माटे निमंत्रण करी अति गौरवथी बन्नेने जमाड्या. त्यारपछी ते ब्राह्मणनी स्त्रीए हर्षथी ब्रह्मदत्तना मस्तकपर अक्षत छांट्या, अने उज्वळ वस्त्रनो जोटो तथा अप्सरा जेवी पोतानी सुंदररूपवाळी कन्या ब्रह्मदत्त पासे मूकी. ते जोइ वरधनुए कह्युं--" आ ब्रह्मचारी बटुकने तमे आ शुं आपो छो ? अतिमनोहर हारलताने कोइ पण माणस गधेडानी डोकमां नांखतुं नथी. " ते सांभळी ब्राह्मण बोल्यो के—" आ बंधुमती नामनी मारी पुत्री छे. आनो वर चक्रवर्ती थशे एम मने एक नैमित्तिके कह्युं छे. वळी तेणे कह्युं हतुं के—हृदय उपर वस्त्रनो पाटो बांधीने मित्र सहित जे तारे घेर आवीने भोजन करे तेने आ कन्यानो वर जाणवो. तेथी आ योग्यने सद्विधानी जेम मारी पुत्री आपुं छुं. परंतु हे भद्र ! समज्या विना आ मारी प्राणप्रिया पुत्रीने जेम तेम हुं आपी देतो नथी. " आ प्रमाणे ब्राह्मणना कहेवाथी मित्रनी संमति लइ कुमार ते कन्याने परण्यो. पछी ते रात्रि त्यां ज रही बंधुमतीने पोतानी रात्य हकीकत कही तेणीने त्यां ज राखी पोते मित्र सहित प्रातःकाळे त्यांथी चाली नीकळ्यो.

बन्ने मित्रो घणे दूर गया त्यारे तेमणे सांभळ्युं के—" दीर्घ राजाना सुभटोए ब्रह्मदत्तने पकडवा माटे सर्व मार्गो रुंध्या छे. " ते सांभळी बन्ने मित्रो प्राणनुं रक्षण करवा माटे उन्मार्गे चालता एक मोटी अटवीमां गया. त्यां राजकुमारने तृषा लागी.

सर्व परिवारने रजा आपी वहु अने वरधनु मित्र सहित लाक्षागृहमां गयो त्यां मंत्रीपुत्रे कुमारनी साथे वातो करी अर्ध रात्रि निर्गमन करी, तेवामां चुलनीए पोताना खानगी माणसो पासे ते लाक्षागृहमां चोतरफथी अग्नि मूकाव्यो तरत ज दीर्घ अने चुलनीनो जाणे अपयश होय तेम धूमाडो पृथ्वीपर चोतरफ व्यापी गयो, अने तेनी स्पर्धाथी ज जाणे होय तेम अग्नि पण ते लाक्षागृहमां चोतरफ व्यापी गयो ते जोइ भयभीत थइ कुमारे मित्रने पूछ्युं के-" आ शुं ? आ शुं ? " वरधनुए जवाब आप्यो के-"हे स्वामी ! आ सर्व चुलनीनी दुष्ट चेष्टा छे परंतु तमने आ उपद्रवथी बचाववा माटे मारा पिताए अहींथी पोतानी दानशाळा सुधी सुरंग खोदावी राखी छे, तो अहीं पादना प्रहारवडे ते सुरंगनुं द्वार प्रगट करी तेमां प्रवेश करो वळी मारा पिताए आ वृत्तांत गुप्तरीते तमारा ससराने पण आगळथी जणाव्यो हतो तेथी तेणे पण पोतानी कन्याने बदले आ दासीने मोकली छे, तेथी ते संबंधी पण तमारे मोह राखवानी जरूर नथी " आ प्रमाणे मित्रनुं वचन सांभळी पादप्रहारवडे पृथ्वीना गुप्त फोडी सुरंग प्रगट करी बन्ने मित्रो भोंयरामां योगीनी जेम पेठा ते सुरंगने बीजे छेडे बन्ने मित्रो नीकळ्या, ते ज वखते त्यां मंत्रीए बे अश्वो तैयार राख्या हता, तेनापर आरूढ थइ ते बन्ने कुमारो ते ज रात्रिमां शीघ्रपणे पचास योजन दूर नीकळी गया तेटलामां त्यां घणा मार्गना श्रमने लीधे बन्ने अश्वो पडीने मरण पाम्या तेनो त्याग करी बन्ने मित्रो पगे चालता कोष्टुक नामना गाममां गया त्यां राजपुत्रे वरधनुने कह्युं के—" हे मित्र ! मने क्षुधा अने तृषा अत्यंत बाधा करे छे " त्यारे वरधनु बोल्यो के-" हे स्वामी ! क्षणवार तमे अहीं रहो " एम कही कांइक विचार करी ते गाममांथी हजामने तेडी लावी चचोटी मात्र शिखा राखी बाकीनुं मुंडन कराव्युं पछी तेओए मध्याह्नकाळना अन्न जेवा

अहीं धनुमंत्रीए लाक्षागृह कराव्युं जाणी दीर्घ तथा चुलनीनो दुष्ट विचार समजी लीधो. तेथी ब्रह्मदत्तकुमारने बचाववा माटे तेणे दीर्घराजा पासे जइने कह्युं के–" हे राजा ! मारो पुत्र वरधनु आपनी आज्ञा पाळवामां निपुण छे. अने हुं हवे अतिवृद्ध थयो छुं, तेथी आपनी आज्ञाथी कोइ ठेकाणे जइ आत्महित करवा चाहुं छुं." ते सांभळी दुष्ट हृदयवाळा दीर्घने विचार थयो के–" जो आ मंत्री अहींथी क्यांइ जशे तो ते कांइ पण मारुं अनर्थ करशे अने तेनी मने खबर पण नहीं पडे." आ प्रमाणे तेना हृदयमां शंका थवाथी ते दीर्घराजा दंभथी स्नेहपूर्वक बोल्यो के–" हे मंत्री ! चंद्र विना आकाशनी जेम तमारा विना आ राज्य शोभे नहीं. तेथी बीजे ठेकाणे दूर नहीं जतां अहीं ज रही दानादिक धर्म इच्छा प्रमाणे करो." आ प्रमाणे दीर्घराजाना कहेवाथी बुद्धिमान धनुमंत्रीए गंगानदीने कांठे एक दानशाळा बंधावी अने त्यां रही दीनादिकने अन्नादिकनुं यथेच्छ दान देवा लाग्यो. पछी दान, उपकार अने मानथी वश करेला पोताना खानगी माणसो पासे ते मंत्रीए गुप्तरीते लाक्षागृह सुधी बे गाउ लांबी सुरंग खोदावी. पछी धनुमंत्रीए आ वात पुष्पचूल राजाने पण खानगीरीते जणावी. तेथी तेणे पोतानी पुत्रीने बदले एक सारी रूपवती दासीने मोकली. तेणीने उत्तम वस्त्र तथा आभूषणो पहेराव्यां हतां तेथी लोके तेने राजपुत्री ज मानी. 'मणिजडित तेजस्वी करेलुं पीत्तळ पण सुवर्णनी शोभा आपे छे.'

पछी गणिकाना प्रेमनी जेम मन विना बाह्य आडंबरथी चुलनीए महोत्सवपूर्वक ते कन्यानो पुरप्रवेश करावी तेने ब्रह्मदत्तनी साथे परणावी. पछी सर्व जनोने रजा दइ चुलनीए वहु सहित पुत्रने लाक्षागृहमां जवानुं कह्युं, त्यारे कुमार पण

एकदा भद्र जातिनी हाथणी अने मृग जातिना हाथीने लइ कुमार अंत:पुरमां गयो अने प्रथमनी जेम न बोली पोताने स्थाने गयो त्यारपछी दीर्घ चुलनीने कयुं के—" हे प्रिया ! आ तारा पुत्रनी हलाहळ विष जेवी अने गूढ अभिप्रायवाळी वाणी सांभळ " देवीए कयु—" भले गमे तेम बोले, पण ते बाळकथी शु थवानु छे ? " त्यारपछी एकदा मंजदचकुमार हंसी अने बगलाने ते ज रीते लावी प्रथमनी जेम बोली पोताने स्थाने गयो त्यारे दीर्घे राणीने कयु—" हे देवी ! आ तारा बाळक पुत्रनु वचन सांभळ धूमाडो जेम अग्निने सूचवे छे तेम आ कुमार मननी अंदर रहेला कोपने सूचवे छे आ कुमार मोटो थशे त्यारे अवश्य आपणा सुखमां विघ्न करशे, तेथी उत्पन्न थता व्याधिनी जेम आ दुष्ट बाळकनु अत्यारथी ज उच्छेदन करवु योग्य छे " ते सांभळी देवी बोली के—" हे स्वामी ! राज्यने धारण करनारा आ मारा औरस पुत्रने हु केम मारु ? पशुओ पण पोताना बच्चांनु प्राणनी जेम रक्षण करे छे ' फरीथी दीर्घ बोल्यो के—" हे सुंदरी ! आ तारा पुत्रने तु शत्रु ज मानी ले ते तारो नथी एम नक्की जाण हु तारो प्रिय हाजर छु तो तारे घणा पुत्रो थशे " आ प्रमाणे दीर्घनु वचन सांभळी विषयपरना रागने लीधे पुत्रपर मोह रहित थयेली चुलनीए तेनु वचन अंगीकार कर्यु अने पूछ्यु के—"कया उपायथी तेने मारवो के जेथी आपणी लोकमां निंदा न थाय ? " त्यारे दीर्घ बोल्यो के—" आ कुमारनां लग्न करीए, तेनुं शयनगृह लाखनु बनावीए, अने तेमां जवा-आववानु एक ज द्वार करीए पछी तेमां वहु सहित कुमार रात्रे सूइ जाय त्यारे तेमां अग्नि सळगाववो के जेथी ते बळी जाय " आ प्रमाणे दीर्घे अने चुलनीए निश्चय करी लाखा गृह कराव्यु पछी पुष्पचूल राजानी पुष्पवती नामनी कन्या साथे कुमारनो संबंध करी तेमनां लग्ननी तैयारी करवा मांडी

‘ अहो ! इंद्रियो अति दुर्जय छे ! ’ जेम गांडी थयेली स्त्री लुगडाने तजी दे, तेम चुलनीए पण मृत्यु पामेला पतिपरना प्रेमनो सर्वथा त्याग कर्यो. ए रीते ते बन्ने रतिनुं सुख भोगववा लाग्या. एम करतां दिवसो क्यां जाय छे तेनी पण तेमने खबर पडती नहोती.

केटलेक दिवसे आ बन्नेनो दुराचार धनु नामनो मंत्री के जे ब्रह्मराजाना बीजा हृदयरूप ज हतो तेना जाणवामां आव्यो, एटले ते सद्बुद्धिना समुद्रे विचार कर्यो के—“ जातिना स्वभावथी ज चपळ मतिवाळी चुलनी आवुं अकार्य करे ते तो ठीक, परंतु थापणरूपे सोंपेलुं आ आखुं राज्य दीर्घराजा स्वेच्छाथी भोगवे छे अने आवुं दुराचरण सेवे छे ते तेने छाजतुं नथी. आम करतां तो ते दुष्ट कदाच राजपुत्रनुं पण खराब करे तेमां शुं आश्चर्य ? कारण के नीच माणस सर्पनी जेम पोषण करनारने पण वश थतो नथी. ” आ प्रमाणे विचारी मंत्रीए ते सर्व वृत्तांत पोताना पुत्र वरधनुने कह्यो. कारण के तेनी बुद्धि अत्यंत निपुण हती अने ते ब्रह्मदत्तकुमारनो प्रियमित्र हतो. ते वृत्तांत वरधनुए पण अवसरे कुमारने कह्यो. ते ब्रह्मपुत्रथी सहन थइ शक्यो नहीं. तेथी ते ते बन्नेपर कोप पामी एक कोयल तथा एक कागडाने बांधी साथे लइने अंतः-पुरमां गयो. त्यां चुलनी अने दीर्घ सांभळतां ते बोल्यो के—“ जेम आ कागडो अने कोयल वर्णसंकर होवाथी वध करवा लायक छे, तेम बीजो पण कोइ आवो हशे तो तेनो पण हुं अवश्य वध करीश. ” आ प्रमाणे कही कुमार पोताने स्थाने गयो, त्यारे दीर्घे चुलनीने कह्यु के—“ आ कुमारे मने कागडो गण्यो छे अने तने कोयल गणी छे. आ प्रमाणे कहेवाथी ते आपणने बन्नेने हणवा इच्छे छे. ” राणीए कह्युं—“ आ बाळकना वचनथी कांइ भय राखवा जेवुं नथी. ” फरीथी

राजा, त्रीजो कोशल देशनो दीर्घ नामे राजा अने चोथो चंपा नगरीनो स्वामी पुष्पचूल नामे राजा ते पांचेने परस्पर अति गाढ स्नेह हतो ते पांचे मित्रो परस्परनो विरह सहन करवामां अशक्त हता तेथी तेओ अनुक्रमे एक एकना नगरमां एक एक वर्ष साथे ज रहेता हता एकदा वाराना क्रमथी कांपील्यनगरमां ते सर्वे रह्या हता त्यां केटलाक दिवसो गया पछी एक दिवस ब्रह्मराजाना मस्तकमां दुःसह व्यथा थवा लागी अने ते अत्यंत दुःसह थइ पडवाथी तेनी मरणांत स्थिति थइ आवी एटले ब्रह्मराजाए चार वर्षनी उम्मरवाळा ब्रह्मदत्तकुमारने मित्रोना खोळामां स्थापन करीने कह्युं के—"तमारे आ बाळक पासे आ मारुं राज्य कराववुं" एम कही ब्रह्मराजाए शरीरनो त्याग कर्यो पछी ते मित्र राजाओए तेनी मृतक्रिया करीने विचार कर्यो के—"ज्यां सुधी आ ब्रह्मदत्तकुमार बाल्यावस्थामां छे त्यां सुधी आपणे आरक्षकोनी जेम वारंफरती तेना राज्यनुं रक्षण करवुं" आ प्रमाणे निश्चय करी दीर्घराजाने तेना रक्षण माटे त्यां मूकी बीजा त्रण मित्रराजाओ पोतपोताना नगरमां गया

पछी दीर्घराजा रक्षक विनाना ओदन (अन्न) ने कागडानी जेम ते रक्षक विनाना समग्र राज्यने इच्छा प्रमाणे भोगववा लाग्यो अने जेम बीलाडो पोताने मळेलुं तमाम दूध पी जाय तेम तेणे ब्रह्मराजानो चिरकाळथी संचय करी राखेलो भंडार खाली करी नांख्यो तेम ज प्रथमना परिचयने लीधे अंतःपुरमां पण अप्रतिबंधपणे जवा आववा लाग्यो अंतेउरमां चुलनी राणीनी साथे निपुण वाणीवडे मश्करीयुक्त वातो करवा लाग्यो अनुक्रमे लोकापवादनी अवगणना करी, ब्रह्मराजानी मित्राइने वीसरी जइ तथा कुळाचारनो लोप करीने ते हमेशां चुलनी राणीनी साथे क्रीडा करवा लाग्यो.

आ प्रमाणे तेनुं वचन सांभळी चित्रमुनिए विचार कर्यो के—" अहो ! मोह अति दुर्जेय छे ! के जेथी आ मारो भाइ आगमने जाणे छे तोपण जाणी जोइने ज संसारसमुद्रमां पडे छे तेथी हुं तेने बोध करुं. " एम विचारी तेणे संभूतने कह्युं के—" हे भाइ ! आ चिंतामणि जेवा तपना फळ बदल आवुं तृण जेवुं फळ शा माटे मागो छो ? जे माणस मोक्षनुं सुख तजीने क्षणिक भोगोनी आकांक्षा राखे छे, ते चिंतामणि रत्ननो त्याग करी काचना ककडानो स्वीकार करे छे. तेथी हे पंडित ! दुःखना कारणरूप आ निदाननो त्याग करो. केम मोह पामो छो ? " इत्यादिक कहीने घणी रीते समजाव्या छतां ते संभूतमुनिए नियाणानो त्याग कर्यो नहीं. ' विषयोपरनी तृष्णाने धिकार छे. ' त्यारपछी आयुष्य पूर्ण थये ते बन्ने भाइओ सौधर्म देवलोकमां देव थया. त्यांथी चवी चित्रनो जीव पुरिमताल नामना नगरमां श्रेष्ठीपुत्र थयो.

हवे संभूतनो जीव चवीने मोटी ऋद्धिवाळा कांपील्यपुर नामना नगरमां ब्रह्म नामना राजानी चुलनी नामनी राणीनी कुक्षिमां अवतर्यो. ते वखते चुलनीए चौद महास्वप्नो जोयां. ते जोइ जागृत थयेली राणीए ते वृत्तांत ब्रह्मराजाने कह्यो. ते सांभळी राजाए तेने कह्युं के—"हे प्रिया ! आ शुभ महास्वप्नोथी तारे चक्रवर्ती पुत्र थशे. ते सांभळी राणी खुशी थइ. पछी समय पूर्ण थये राणीए श्रेष्ठ पुत्र प्रसव्यो. राजाए मोटा उत्सवथी तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो. पछी अनुक्रमे राजाए महोत्सवपूर्वक तेनुं ब्रह्मदत्त नाम पाड्युं. ते कुमार अनुक्रमे शुक्लपक्षना चंद्रनी जेम शुभ कळाओवडे शोभतो वृद्धि पामवा लाग्यो अने अति मधुर वचनरूपी अमृतवडे लोकोने आनंद आपनार थयो.

आ ब्रह्मराजाने चार राजाओ मित्र हता. तेमां पहेलो काशी देशनो कटक नामे राजा, बीजो गजपुरनो करेणुदत्त

थया नहीं. तेटलामां लोकना मुखथी ते वृत्तांत सांभळी चित्रमुनि पोते त्यां आव्या, अने तेणे संभूतमुनिने कह्युं के-" हे भाइ ! चारित्ररूपी वननो दाह करनार आ कोपनो त्याग करो. केमके कांइक न्यून पूर्वकोटि वर्षो सुधी निर्मळ चारित्रनुं पालन करीने जे पुण्यकर्म उपार्जन कर्युं होय, तेने पण साधु एक अंतर्मुहूर्त्तमां ज कपायनी कलुपताथी हारी जाय छे. अज्ञानी जनोना संगथी साधुओने लोकोना आक्रोश, आघात, मरण अने चारित्रनाश विगेरे सुलभ थइ शके छे, परंतु तेमां उत्तर उत्तरने अभावे मुनिओ लाभ ज माने छे. (एटले के मुनिने कोइ आक्रोश करे एटले गाळो दे तो मुनि पोताना मनमां एम धारे के-" आ माणस मात्र मने गाळो ज दे छे पण कांइ मारतो नथी, तेथी मने-मारा आत्माने शुं नुकशान छे ? " कदाच मार मारे तो एवुं विचारे के-" मने मात्र मारे ज छे, पण तेथी कांइ हुं मरी जवानो नथी." कदाच मरण पमाडे तो पण ते एवो विचार करे के-"मारा देहनो नाश करे छे, पण मारा चारित्रनो नाश करता नथी." एम विचारी साधु लोकोना आक्रोशादिकने पण लाभरूपे ज माने छे.) हे भाइ ! आ पुरुषोए अपकार कर्यो छे एम धारी तेनापर कोप करता हो तो तो कोप उपर ज कोप करवो योग्य छे. कारण के ते कोप धर्मधननो नाश करी अनंत दुःख आपनार छे."

आ प्रमाणे मेघनी वृष्टिवडे जेम वननो दावानळ शांत थाय तेम शास्त्रने अनुसरता चित्रमुनिना वचनोवडे संभूत मुनिनो कोप शांत थइ गयो. पछी शांत थयेला ते मुनिने वंदना करी राजा विगेरे सर्व जनो पोतपोताने स्थाने गया, अने ते बन्ने मुनिओ पण उद्यानमां गया. त्यां तेमणे विचार कर्यो के—" आहारने माटे घेर घेर अटन करतां पण आपणने मोटुं कष्ट प्राप्त थाय छे, अने आ शरीर तो आहारथी पोपण कर्या छतां पण एकवार अवश्य जवानुं ज छे. तेथी हवे

जेवा ते क्रूर अने प्रचंड सुभटो ते मुनिने अति निर्दयपणे यष्टि विगेरेना प्रहार करवा लाग्या ते प्रहारथी व्याकुळ थयेला साधु शीघ्रपणे महाकष्टथी पाछा वळ्या ते मुनि जता हता तो पण ते नमुचिना निर्दय सुभटो प्रहार करतां विराम पाम्या नहीं, त्यारे ते मुनि प्रकृतिथी शांत हता तो पण कोप पाम्या 'स्वभावथी शीतळ जळ पण अग्निना योगथी उष्ण थाय ज छे' तेथी ते मुनिना मुखमांथी प्रथम धूमाडानो समूह नीकळ्यो अने त्यारपछी ज्वाळाना समूहवडे आकाशतळनो स्पर्श करती तेजोलेश्या नीकळी ते जोइ भय अने कौतुकथी पुरजनो ते मुनिने शांत करवा एकठा मळ्या अने सनत्कुमार चक्रवर्ती पण ते वृत्तांत सांभळी एकदम मुनि पासे आव्या चक्रीए नमस्कार करी मुनिने विज्ञप्ति करी के-"हे पूज्य! आपने आवो कोप करवो योग्य नथी अग्निथी बळ्या छतां पण अगरुनो धूप दुर्गंध आपतो नथी हे भगवान्! अमारा पर कृपा करो अने आ कोपना फळने शीघ्र सहरी ल्यो कारण के दुर्जन पुरुषना स्नेहनी जेम सत्पुरुषनो क्रोध विपरीत फळ आपनार थतो नथी कह्यु छे के—

"न भवति भवति च न चिरं, भवति चिरं चेत्फले विसंवदति। कोपः सत्पुरुषाणां, तुल्यः स्नेहेन नीचानाम्॥"

(न होये होय तो चिर नहीं, चिर रहे तो फळ छेहो रे; सज्जन क्रोध ते एहवो, जेहवो दुर्जन नेहो रे पाप०)

"सत्पुरुषोनो कोप नीच पुरुषोना स्नेह जेवो छे एटले के ते बन्ने प्रथम तो थाय ज नहीं, थाय तो चिरकाळ रहे नहीं अने कदाच चिरकाळ रहे तो तेनु कांइ पण फळ थाय नहीं" तेथी करीने हे पूज्य! नीचजनने उचित अने मुनिजने नहीं आदर करेला आ कोपने मूकी दो, तजी दो" आ प्रमाणे राजाए विनति कर्या छतां अति कोप पामेला ते मुनि शांत

निश्चळ रहेला एक उत्तम गुणी मुनिने जोइ ते बन्ने भाइओ अत्यंत आनंद पाम्या. जेम पथिको वृक्षनी छायाने पामीने संताप रहित थाय, तेम ते बन्ने ते मुनिने पामीने समग्र संताप रहित थया. मुनिने जोइ आंखमां आवेला अश्रुना मिषथी तेओए पूर्वनुं सर्व दुःख वमी नांख्युं. थोडीवारे ध्यान समाप्त करी मुनिए तेमने पूछ्युं के—" तमे कोण छो? अने क्यांथी आव्या छो?" त्यारे तेमणे पोतानो सर्व वृत्तांत कह्यो. अने भृगुपात करवानो विचार जणाव्यो. ए सर्व हकीकत सांभळी मुनिए कह्युं के—" हे बुद्धिमान! भृगुपात करवाथी तो मात्र देहनो ज विनाश थाय छे; पण पूर्वे करेलां कर्मनो विनाश थतो नथी. तेथी तमारे आत्मघात करवो योग्य नथी. दुःखनुं कारण पापकर्म छे अने ते पापकर्म तपथी ज क्षीण थाय छे. तेथी आ त्याग करवा लायक देहने तपनुं आचरण करी सफळ करो." ते सांभळी वैद्यना वचनने जेम मांदो माणस स्वीकारे, तेम ते बन्ने भाइओए ते मुनिनुं वचन अंगीकार कर्युं, अने तरत ज तेमणे ते गुरु पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे तेओ गीतार्थ थया. छठ्ठ, अठ्ठम विगेरे तपवडे पापकर्म सहित देहने शोषण करता जाणे मूर्तिमान तप अने शम होय तेम ते बन्ने साथे ज पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

विहारना क्रमे एकदा ते चित्र अने संभूत मुनि हस्तिनापुर आवी नगरनी बहार उद्यानमां रही दुष्कर तप करवा लाग्या. त्यां एकदा मासक्षपणने पारणे संभूत मुनि भिक्षाने माटे पुरमां अटन करता हता, तेवामां पेला दुष्ट नमुचि सचिवे तेने जोया. तेने जोइ नमुचिना मनमां शंका थइ के—" कदाच आ मारुं वृत्तांत अहीं प्रगट करशे तो मारी फजेती थशे." एम धारी ते दुष्टे पोताना सुभटोने आज्ञा करी के—" आ साधुने आ नगरमांथी काढी मूको." ते सांभळी यमराजना दूत

एकदा ते नगरीमां कौमुदीनो महोत्सव आव्यो ते वखते चित्र अने संभूत ए बन्ने भाइओए राजानी आज्ञानु उल्लंघन करी मुख उपर स्वच्छ वस्त्र ढांकी कौतुकथी नगरीमां प्रवेश कर्यो त्यां आखी नगरीमा उत्कंठा पूर्वक गुप्तरीते फरी नगरीना लोकोनो गीतगानादिक उत्सव जोवा लाग्या एक शीयाळनो शब्द सांभळी बीजा शीयाळ जेम शब्द करे तेम लोकोना गीतगान सांभळी ते चित्र अने संभूतने पण गावानी इच्छा थइ तेथी राजाना भयने पण दूर करी तेओ अति मनोहर गीत गावा लाग्या ते सांभळीने माखीओ जेम मधपुडाने वींटी ले तेम लोको तेमने वींटाइ वळ्या "आ कोण गाय छे?" ते जाणवा माटे लोकोए तेमना मुखपरथी वस्त्रने दूर कर्यु एटले तेओ ओळखाया राजानी आज्ञानो लोप कर्यो जाणी ते बन्नेने लोकोए बहु मार्या नासता, दीनपणे जोता, भयथी व्याकुळ थयेला, पगे ठोकरो खाता अने लोकोनो मार सहन करता तेओ महा मुश्केलीए नगरीनी बहार नीकळ्या।

पछी एक मनोहर उद्यानमा जइ तेओ परस्पर विचार करवा लाग्या के—"आपणे कुळवडे दूषित होवाथी आपणां रूप लावण्य अने कळाकुशळतादिक गुणो सर्वे निष्फळ छे क्षयरोगवडे जेम शरीरना सर्व धातुओ नष्ट थाय, तेम आ जातिना दोषवडे आपणा सर्वे गुणो नष्ट थया छे जेम व्यसने करीने ज व्यसन-कष्ट थाय छे, तेम आपणी जातिना दोषे करीने आपणा गुणो पण दोषरूप थया छे अने ते दोष शरीरनी ज साथे रहेलो छे, तेथी आपणे रजनी जेम आ शरीरनो ज त्याग करवो योग्य छे" एम विचारीने मरवानी इच्छाथी ते बन्ने दक्षिण दिशा तरफ चाल्या दूर गया त्यां एक मोटो पर्वत तेमणे जोयो ते पर्वत उपर चडीने भृगुपात करवानी इच्छाथी बन्ने भाइओ तेनी उपर चडया त्यां ध्यानमां

तथा संभूतने विचित्र कळाओ भणाववा लाग्यो. ते भूतदिन्ननी स्त्री ते नमुचिनी स्नान भोजन विगेरेनी परिचर्या करती हती, तेना परिचयथी ते बन्नेने परस्पर प्रीति थइ, तेथी तेओ एकांतमां क्रीडा करवा लाग्या. ए रीते केटलोक काळ व्यतीत थयो त्यारे ते दुष्ट नमुचिनो दुराचार भूतदिन्नना जाणवामां आव्यो. तेथी भूतदिन्ने क्रोध पामी नमुचिने मारी नांखवानो विचार कर्यो. तेनो ते विचार चित्र अने संभूतना जाणवामां आव्यो, तेथी तेमणे गुरुभक्तिने लीधे नमुचिने नाशी जवानी सूचना करी एटले ते नमुचि त्यांथी नाशीने हस्तिनापुरमां गयो अने त्यां सनत्कुमार चक्रीनो मंत्री थयो.

अहीं ते चित्र अने संभूत उत्तम रूप, अद्भुत लावण्य अने नवुं यौवन पाम्या. तेथी तेओ कामदेव अने वसंत मासनी जेम अत्यंत शोभवा लाग्या. तेओ एक साथे वीणा अने वेणुना मनोहर ध्वनिए करीने सहित मधुर गीत गाता हता तथा नृत्य करता हता, ते जोइ दरेकनुं मन तेनामां ज तल्लीन थतुं हतुं. एकदा ते नगरीमां वसंत ऋतुनो महोत्सव थइ रह्यो हतो. तेथी नगरीना नाना मोटा स्त्री पुरुषो सर्व बहार नीकळी गीतगानादिक करवा लाग्या. ते प्रसंगे आ बन्ने भाइओ पण उद्यानमां जइ नृत्य गीत करवा लाग्या. किन्नरना गीत करतां पण अधिक मनोहर तेमनुं गीत सांभळी पुरना सर्व लोको बीजां गीत नहीं सांभळतां तेमनुं ज गीत सांभळवा लाग्या अने तेमां ज लीन थइ स्पर्शास्पर्शनुं पण भान भूली गया. सर्व जनोने ते चंडाळपुत्रोना ज गीतमां आसक्त थयेला जोइ बीजा गानाराओने तेमनापर ईर्ष्या थइ, तेथी तेओए राजा पासे जइ विज्ञप्ति करी के—"हे स्वामी! कोइ मातंगना बे पुत्रोए गीतवडे सर्व जनोनुं आकर्षण करी सर्वने मलिन कर्या छे." ते सांभळी राजाए क्रोध पामी ते चंडाळोने नगरीमां प्रवेश करवानी ज बंधी करी. तेथी ते बन्ने नगरीनी बहार ज रह्या.

यशोमती[1] नामनी दासीनी कुखिमा एकी साथे पुत्रपणे उत्पन्न थया. अनुक्रमे ते बन्ने भाइओ युवावस्थाने पाम्या, त्यारे एकदा तेओ खेतरनु रक्षण करवा गया त्यां एक वटवृक्षनी नीचे सुता हता, तेवामां ते वटवृक्षना कोटरमांथी एक सर्प नीकळी एक भाइने करडयो ते जाणवामां आववाथी बीजो भाइ ते सर्पनी शोध करवा लाग्यो, तेवामां तेने पण ते सर्प करडयो आ रीते ते बन्ने भाइओ कांइपण चिकित्सा पाम्या नहीं, तेथी मरण पाम्या त्यांथी मरीने कालिजर नामना पर्वतनी पासेना वनमां हरिणीना पुत्रो (हरण) थया परस्पर प्रेमवाळा तेओ एकदा वनमां फरता हता, तेवामां कोइ शिकारीए एक ज बाण मूकी ते बन्नेने मारी नाख्या त्यांथी तेओ मृतगंगा नदीने कांठे हंसीना (हंस) पुत्रो थया त्यां पण दृढ स्नेहवाळा तेओ साथे ज फरता हता, तेवामां कोइ जाळिके जाळ नांखी ते बन्नेने पकडी तेमनी डोक मरडी मारी नाख्या अहो! विषवल्लीनी जेम धर्मनी निंदानु केवु कडु फळ प्राप्त थाय छे?

हवे अहीं वाराणसी नगरीमा एक भूतदिन्न[1] नामनो धनवान चांडाळ रहेतो हतो तेने घेर ते हंसपुत्रो पुत्रपणे उत्पन्न थया अनुक्रमे वृद्धि पामता तेमनां चित्र अने संभूत नाम पाडयां ते वखते ते नगरीमां शंख नामे राजा हतो, तेने दुष्ट मतिवाळो नमुचि नामनो मंत्री हतो तेणे एकदा मोटो अपराध कर्यो, तेथी तेने छानी रीते मारवा माटे राजाए भूतदिन्नने सोंप्यो ते मंत्रीने भूतदिन्ने कह्यु के—"जो तमे मारा पुत्रोने भणावो तो हु तमने मारु नहीं अने गुप्त रीते भोंयरामां राखु" ते सांभळी नमुचिए जीवित माटे थइने तेनु वचन अंगीकार कर्युं पछी ते भोंयरामां रहीने चित्र

---

1 जयवती नाम मोटी टीकामां छे 1 भूतदत्त नाम मोटी टीकामां छे

(दो वि) बन्ने (समागया) एकठा थया. त्यां (ते) ते बन्ने (इक्कमिक्कस्स) एकबीजाने–परस्पर (सुहदुक्खफलविवागं) सुकृत अने दुष्कृतथी उत्पन्न थता सुख अने दुःखना फळना विपाकने–उदयने (कहंति) कहे छे—कहेता हवा. ३.

आ प्रमाणे त्रण सूत्रनो अक्षरार्थ मात्र कह्यो. तेनो भावार्थ नीचेनी कथाथी जाणवो.

चित्र—संभूत मुनिनी कथा.

शुभ लक्ष्मीना संकेतस्थाननी जेवुं साकेत नामनुं नगर छे. तेमां चंद्रावतंस नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने मुनिचंद्र नामनो कुमार हतो. ते कुमारे एकदा सागरचंद्र नामना गुरु पासे उपदेश सांभळी वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी. पछी ते देशांतरमां गुरुनी साथे विचरवा लाग्या. एकदा कोइ गाममां ते मुनिचंद्र मुनि भिक्षा माटे गया. तेवामां कोइ सार्थ मळवाथी गुरु तथा बीजा सर्व साधुओ तेनी साथे विहार करी गया, पछी ते मुनि तेमनी पाछळ चाल्या; परंतु मार्गथी भ्रष्ट थया तेथी ते साथनी भेळा थइ शक्या नहीं अने एक मोटा वनमां जइ चड्या. त्यां बे दिवस सुधी भूख्या तरस्या चाल्या, त्यारे त्रीजे दिवसे ते वनमां चार गोपाळ तेमने मळ्या. तेओए मुनिने आहार पाणी आपी तेमनी वैयावच्च करी. तेमनो प्रत्युपकार करवानी इच्छाथी मुनिए तेमनी पासे जिनधर्मनो उपदेश कर्यो. ते सांभळी ते चारे गोपाळ प्रतिबोध पाम्या अने उत्कट वैराग्य उत्पन्न थवाथी ते ज मुनिनी पासे तेमणे प्रव्रज्या अंगीकार करी. ते चारेए शुद्ध चारित्रनुं पालन कर्युं; परंतु तेमांथी बे साधुओए मलिन वस्त्र अने शरीर विगेरेनी जुगुप्सा करी. पछी अनुक्रमे तेओ काळधर्म पामी स्वर्गे गया. तेमां जे बेए जुगुप्सा करी हती तेओ देवलोकथी चवीने दशपुर नामना नगरमां, शांडिल्य नामना ब्राह्मणनी

अर्थ—(जाईपराजिओ खलु) चडाळनी जातिथी पराभव पामेलो-संभूत (हत्थिणपुरम्मि) हस्तिनापुरमां (निआण तु) निदानने-नियाणाने (कासि) करतो हवो 'मने चक्रवर्तीनी पदवी प्राप्त थाओ' एवुं तेणे निदान कर्युं त्यारपछी (पउमगुम्माओ) पद्मगुल्मथकी—नलिनीगुल्म नामना विमानथकी चवीने (चुलणीइ) चुलनीने विषे (बंभदत्तो) ब्रह्मदत्त चक्रीपणे (उववन्नो) उत्पन्न थयो १

'कांपिल्ले संभूओ, चित्तो पुण जाओ पुरिमतालम्मि ।
सिट्ठिकुलम्मि विसाले, धम्मं सोऊण पव्वइओ ॥ २ ॥

अर्थ—(कंपिल्ले) कांपील्य नामना नगरमां (संभूओ) संभूतनो जीव ब्रह्मराजानी राणी चुलनीनी कुक्षिथी उत्पन्न थयो हवे चित्र क्यां थयो ? ते कहे छे—(पुण) वळी (चित्तो) चित्रनो जीव (पुरिमतालम्मि) पुरिमताल नगरने विषे (विसाले) विशाळ एवा (सिट्ठिकुलम्मि) श्रेष्ठीना कुळमां (जाओ) उत्पन्न थयो, अने त्यां तेणे (धम्मं) धर्म (सोऊण) सांभळीने (पव्वइओ) प्रव्रज्या लीधी• २

त्यारपछी शुं थयुं ? ते कहे छे—

'कंपिल्लम्मि अ णयरे, समागया दो वि चित्तसंभूआ । सुहदुक्खफलविवागं, कहंति ते इक्कमिक्कस्स ॥३॥

अर्थ—(कंपिल्लम्मि अ) कांपील्य (णयरे) नगरने विषे एकदा (चित्तसंभूआ) ते पूर्वभवना चित्र अने संभूत

(उत्तमठाणं) मुक्तिरूप उत्तम स्थानने (पत्ता) पाम्या छे (त्ति बेमि) एम हुं कहुं छुं.

आ प्रमाणे सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहे छे. अंते सर्व ब्राह्मणो मुनिने शरणे गया त्यारे यक्षे सर्व छात्रोने साजा कर्या. पछी ब्राह्मणोने प्रतिबोध करी मुनि पोताने स्थाने गया अने अनुक्रमे मोक्षपदने पाम्या.

इति द्वादशं अध्ययनम्. १२.

अथ चित्रसंभूतीय नामनुं तेरमुं अध्ययन. १३.

बारमा अध्ययनमां तपने विषे उद्यम करवानुं कह्युं. हवे तप करनारे निदान (नियाणानो) त्याग करवो, ए कहेवा माटे निदाननो दोष बताववा चित्र अने संभूतनुं उदाहरण अहीं अपाय छे. तेथी आ अध्ययननुं नाम चित्रसंभूतीय छे. आ संबंधथी आवेला आ अध्ययननुं प्रथम सूत्र कहे छे.—

जाईपराजिओ खलु, कासि निआणं तु हत्थिणपुरम्मि ।
चुलणीइ बंभदत्तो, उववन्नो पउमगुम्माओ ॥ १ ॥

ते द्रह अने शांतितीर्थ केवां छे? ते कहे छे—(अणाइले) अनाविल एटले मिथ्यात्व अने त्रण गुप्तिनी विराधनारूप कलुषताए करीने रहित तथा (अत्तपसन्नलेसे) जीवनी प्रसन्न—सारी लेश्यावाळा ते द्रह अने शांतितीर्थ छे के (जहिंसि) जे द्रहादिने विषे (ण्हाओ) स्नान करेलो, तथा (विमलो) भावमळ रहित थयेलो, तथा (विसुद्धो) कलंक रहित तथा (सुसीतिभूओ) रागादिकना ताप रहित थवाथी अत्यंत शीतळ थयेलो एवो हुं (दोस) आत्माने दूषण करे ते दोष एटले कर्म, तेनो (पजहामि) अत्यंत त्याग करुं छुं अमारे आत्मानी शुद्धिने माटे द्रह अने शांतितीर्थ आवा प्रकारनां छे ४६

हवे अध्ययननी समाप्ति करे छे—

> एअं सिणाणं कुसलेहिं दिट्ठं, महासिणाणं इसिणं पसत्थं ।
> जहिंसि ण्हाया विमला विसुद्धा, महारिसी उत्तमठाणं पत्त त्ति बेमि ॥ ४७ ॥

अर्थ—(एअं) आ उपर कहेलुं (सिणाणं) स्नान (कुसलेहिं) तत्त्वज्ञानीओए (दिट्ठं) देख्युं छे-कह्युं छे तथा आ ज (महासिणाणं) महा स्नान छे, केमके आ स्नान ज समग्र मळने दूर करनार छे तेथी करीने ज (इसिणं) ऋषिओनुं (पसत्थं) प्रशस्त स्नान छे परंतु जळस्नाननी जेम दोष सहितपणाने लीधे निंद्य नथी आ स्नाननुं फळ कहे छे —(जहिंसि) जे स्नानवडे (ण्हाया) न्हायेला (विमला) मळ रहित अने (विसुद्धा) कलंक रहित (महारिसी) महर्षिओ

मुनि जवाब आपे छे.—

धम्मे हरए बंभे संतितित्थे, अणाइले अत्तपसन्नलेसे ।
जहिंसि ण्हाओ विमलो विसुद्धो, सुसीतिभूओ पजहामि दोसं ॥ ४६ ॥

अर्थ—(धम्मे) धर्मरूपी (हरए) द्रह छे अने (बंभे) ब्रह्मचर्यरूपी (संतितित्थे) शांतितीर्थ छे आ बन्नेनुं सेवन करवाथी समग्र कर्मरूपी मळना मूळ कारणरूप रागद्वेषनो नाश ज थाय छे, अने तेनो नाश थवाथी फरीने मळनो संभव रहेतो नथी. अहीं उपलक्षणथी सत्यादिक तीर्थो पण स्नानयोग्य समजी लेवां. कह्युं छे के—

" ब्रह्मचर्येण सत्येन, तपसा संयमेन च । मातङ्गर्षिर्गतः शुद्धिं, न शुद्धिस्तीर्थयात्रया ॥ "

" ब्रह्मचर्यवडे, सत्यवडे, तपवडे अने संयमवडे मातंग–चंडाळ जातिना मुनि शुद्धिने पाम्या हता. केमके खरी शुद्धि तेनावडे ज थाय छे, परंतु तीर्थयात्रावडे शुद्धि थती नथी. "

वळी तमे मानेला गंगादिक तीर्थो प्राणीओनी पीडाना हेतुरूप छे, तेथी करीने उलटा वधारे कर्ममळना बंधनरूप छे, ते शी रीते शुद्धि करी शके ? कह्युं छे के—

" कुर्याद्वर्षसहस्रं तु, अहन्यहनि मज्जनम् । सागरेणापि कृच्छ्रेण, वधको नैव शुध्यति ॥ "

"हजार वर्ष सुधी दररोज महा कष्टवडे समुद्र जेटला जळवडे भले स्नान करो, तोपण ते स्नानथी हिंसा करनार शुद्ध थतो नथी."

काष्ठो छे, कारण के ते कर्मो ज तपरूप अग्निवडे भस्म थाय छे, तथा (सजमजोग) संयमना व्यापारो ज (सती) शांतिरूप छे, कारण के ते न सर्व जीवोना उपद्रवो दूर करनार छे तथा (इसिण) मुनि संबंधी (पसत्थ) प्रशस्त एटले जीवहिंसा रहित होवाथी विवेकी जनोए श्लाघा करेला सम्यक् चारित्ररूप (होम) होमवडे-होमना विधिवडे (हुणामि) हु होमुं छु-यज्ञ करुं छु आ प्रमाणे कया होमे करीने तमे अग्निने होमो छो? ए प्रश्ननो उत्तर कह्यो ४४

आ प्रमाणे यज्ञनु स्वरूप जाणीने पछी ब्राह्मणोए स्नाननु स्वरूप पूछ्यु —

के ते हरए के अ ते संतितित्थे, कहिंसि ण्हाओ व रयं जहासि ।
अक्खाहि णो संजय जक्खपूइआ, इच्छामु नाउ भवओ सगासे ॥ ४५ ॥

अर्थ—(ते) तमारे (हरए) पाणीनो द्रह (के) कयो छे? (अ) तथा (ते) तमारे (संतितित्थे) शांतिने माटे एटले पापना उपशमने माटे तीर्थ (के) कयु छे? (व) अथवा (कहिंसि) शाने विषे (ण्हाओ) स्नान कर्या थका (रय) रजनी जेवा कर्मने (जहासि) दूर करो छो? तमारो आशय बहु गंभीर छे तेथी अमारी जेवु ज तमारे तीर्थ छे? के बीजु बुद्धिना ज्ञानरूप तीर्थ छे? ते अमे जाणता नथी तेथी (संजय) हे संयत! (जक्खपूइआ) यक्षोए पूजेला मुनि! (णो) अमने तमारु स्नान (अक्खाहि) कहो (भवओ) तमारी (सगासे) पासेथी (नाउ) जाणवाने (इच्छामु) अमे इच्छिए छीए ४५

कडछी (का) कइ छे ? (व) अथवा (ते) तमारे (कारिसंगं) छाणां (किं) कयां छे के जेनाथी अग्नि सळगावी शकाय ? (य) तथा (ते) तमारे (एहा) एधा एटले समिधना काष्ठना ककडा (कयरा) कया छे के जेनाथी अग्नि प्रदीप्त थाय ? तथा (संति) तमारे शांति एटले पापने दूर करवाना हेतुरूप अध्ययननी पद्धति कइ छे ? तथा (भिक्खू) हे भिक्षु ! (कयरेण) कया (होमेण) हवनना विधिवडे (जोइं) अग्निने (हुणासि) आहुतिवडे तृप्त करो छो ? छ जीवनिकायना आरंभनो निषेध करवाथी अमारो इच्छेलो—जाणेलो होम अने तेनां उपकरणो तो पहेलां ज निषेध करायां छे, तेथी आ प्रश्नोमां " तमारो यज्ञ शी रीते थइ शके ? " ते ज पूछयुं छे. ४३.

मुनि आ प्रश्नोनो उत्तर आपे छे.—

तवो[1] जोई[2] जीवो[3] जोइठाणं[4], जोगा सुआ[6] सरीरं कारिसंगं ।
कम्मे[10] एहा संजमजोग[11] संती[12], होमं[15] हुणामि[16] इसिणं[13] पसत्थं[14] ॥ ४४ ॥

अर्थ—(तवो) जे तप छे ते ज (जोई) अग्नि छे; कारण के ते ज कर्मरूपी भाव इंधणने भस्म करे छे. (जीवो) जीव जे ते ज (जोइठाणं) अग्निनुं स्थान एटले कुंड छे, केमके तपरूपी अग्नि जीवने विषे ज होय छे. (जोगा) मन, वचन अने कायाना योगो ज (सुआ) स्रुच एटले होमवानी कडछी छे, केमके ते कडछीए करीने ज शुभ व्यापाररूपी घी के जे तपरूपी अग्निने प्रदीप्त करवानुं कारण छे ते तेमां—कुंडमां नांखवामां आवे छे. (सरीरं) शरीर ज (कारिसंगं) छाणां छे, कारण के तेनावडे ज तपरूपी अग्नि सळगावाय छे. तथा (कम्मे) कर्मो ज (एहा) एधा एटले समिधना

रीते सवृत एटले आश्रवना द्वारने बंध करनारा, तथा (इह) आ भवने विषे अने उपलक्षणथी परभवने विषे पण (जीविअं) असंयमरूप जीवितने (अणवकंखमाणा) नहीं इच्छता, तथा (वोसट्ठकाया) परीषहो अने उपसर्गो सहन करवापणाए करीने तजी दीधी छे कायाने जेमणे एवा, तथा (सुइच्चत्तदेहा) शुचि एटले व्रतनी मलिनता रहित एवा सता त्यक्तदेह एटले शरीरनी सारसार नहीं करवाथी देहनो त्याग कर्यो छे जेमणे एवा मुनिओ (महाजयं) कर्मरूपी शत्रुनो मोटो पराभव छे जेमां एवा (जण्णसिट्ठं) श्रेष्ठ यज्ञने (जयइ) यजे छे-पूजे छे-करे छे तेथी तमे पण एवो यज्ञ करो अहीं श्रेष्ठ यज्ञ कहेवाथी तत्त्वज्ञानीओ आ यज्ञने ज सारो यज्ञ कहे छे एम सूचवन कर्युं छे तेथी आवो यज्ञ ज कर्मनो नाश करनार छे एम जाणवु ४२

जो आवो यज्ञ ज श्रेष्ठ छे तो आवो यज्ञ करनारने कया कया उपकरणो जोइए? अने ते यज्ञनो विधि केवो छे? ते जाणवा माटे ब्राह्मणो प्रश्न करे छे —

के ते जोई किं व ते जोइठाणं, का ते सुआ किं व ते कारिसंग।
एहा य ते कयरा संति भिक्खू, कयरेण होमेण हुणासि जोइं ॥ ४३ ॥

अर्थ—(ते) तमारे तमारा कहेला यज्ञमां (जोई) अग्नि (के) कयो छे? (व) अथवा (ते) तमारे (जोइठाणं) अग्निनु स्थान एटले जेमां अग्नि स्थापन कराय ते कुंड (किं) कयु छे? (ते) तमारे (सुआ) सुच् एटले घी विगेरे होमवानी

छज्जीवकाए असमारभंता, मोसं अदत्तं च असेवमाणा ।
परिग्गहं इत्थिओ माण मायं, एअं परिण्णाय चरंति दंता ॥ ४१ ॥

अर्थ—(छज्जीवकाए) पृथ्वी आदिक छ कायनो (असमारभंता) आरंभ नहीं करता, तथा (मोसं) मृषावादने (च) अने (अदत्तं) अदत्तादानने (असेवमाणा) नहीं सेवता, तथा (परिग्गहं) परिग्रह एटले मूर्छा, (इत्थिओ) स्त्रीओ, (माण) मान अने (मायं) माया तथा उपलक्षणथी क्रोध अने लोभ (एअं) आ सर्वे दुष्कर्मनुं कारण छे एम (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञावडे जाणीने तथा प्रत्याख्यान परिज्ञावडे तेना त्यागरूप पच्चख्खाण करीने (दंता) दांत एटले इंद्रियोने दमनारा मुनिओ (चरंति) यज्ञने विषे प्रवर्ते छे. आ प्रमाणे मुनिओ प्रवर्ते छे, तेथी तमारे पण ते ज रीते प्रवर्तवुं योग्य छे. ४१.

आ प्रमाणे केवी रीतना यज्ञ माटे प्रवृत्ति करवी ? ए प्रश्ननो जवाब आप्यो. हवे केवी रीते यज्ञ करवो ? ए प्रश्ननो उत्तर आपे छे.—

सुसंवुडा पंचहिं संवरेहिं, इह जीविअं अणवकंखमाणा ।
वोसट्ठकाया सुइचत्तदेहा, महाजयं जयइ जण्णसिट्ठं ॥ ४२ ॥

अर्थ—(पंचहिं) पांच (संवरेहिं) संवरवडे एटले प्राणातिपातविरमणादिक पांच महाव्रतोवडे (सुसंवुडा) सारी

मुनिने वन्दना करीने आ प्रमाणे कहे छे के—

"जीवमाध्यात्मिक स्वरूप, भागधुमात्मकं शुभम्। अनादिनीप यथेद, मूढीभावगतं हि तत् ॥"

'आत्मानुं ज्ञान शुभ अनुं आध्यात्मिक-अभ्यंतर ज्ञान मूढीने तो आनु अनादिकालथी मोह ग्रंथिथी बद्ध छे... विस्मय-मानद करनार छ" ३९

आ प्रमाणे मुनिना वचनथी ते ब्राह्मणोने संदेह थया, तेथी तमने माथीने आ प्रमाणे पूछवा लाग्या —

केहं चरे भिक्खु वयं जयामो, पावाइं कम्माइं पणोल्लयामो।

अक्खाहि णो संजय जक्खपूइआ, कहं सुइट्ठं कुसला वयंति ॥ ४० ॥

अर्थ—(भिक्खु) हे भिक्षु! (वयं) अमे (कहं) केवी रीते (चरे) यज्ञ माटे प्रवर्तीए? अने केवी रीते (जयामो) यज्ञ करीए? के जेनाथी (पावाइं) पाप रूप अशुभ एवां (कम्माइं) कर्मोने (पणोल्लयामो) दूर करीए (संजय) हे संयत! (जक्खपूइआ) हे यक्षथी पूजित! (णो) अमने (अक्खाहि) तमे कहो, अने के कर्मनो नाश करवामां उपायरूप जे यज्ञने अमे जाणीए छीए, ते तो तमोए दूषित कर्यो, तेथी हवे तमे ज मारो यज्ञ करावो. (कुसला) तत्त्वज्ञानीओ (कहं) केवी रीते अने कोने (सुइट्ठं) सारो यज्ञ (वयंति) कहे छे? ते कहो ४०

मुनि बोल्या—

सारुं जोयेलुं (न वयंति) कहेता नथी. ३८. (अर्थात् बहारनी शुद्धिने पंडितो लेखामां लेता नथी. तेओ अंतरंगनी शुद्धि चाहे छे.)

ते ज बाबत स्पष्ट रीते कहे छे.—

कुसं च जूवं तणकट्ठमग्गिं, सायं च पायं उदयं फुसंता ।
पाणाइँ भूआइँ विहेडयंता, भुज्जो वि मंदा पकरेह पावं ॥ ३९ ॥

अर्थ—(कुसं च) कुश एटले दर्भ, तथा (जूवं) यूप एटले यज्ञस्तंभ, तथा (तणकट्ठं) तृण एटले घास अने काष्ठ एटले इंधणां, तथा (अग्गिं) अग्नि, ए सर्वने ग्रहण करता, वळी (सायं च) सायंकाळे अने (पायं) प्रातःकाळे (उदयं) जळनो (फुसंता) स्पर्श करता तथा (पाणाइं) जळादिकमां रहेला द्वींद्रियादिक प्राणोने अने (भूआइं) वनस्पतिकायने तथा उपलक्षणथी पृथ्वीकायादिकने (विहेडयंता) विविध प्रकारे बाधा–पीडा करता एवा तमे ब्राह्मणो (भुज्जो वि) फरीने पण एटले प्रथम ग्रहण करती वखते तथा त्यारपछी शुद्धिने वखते पण जळ अने अग्नि विगेरेना जीवोनुं उपमर्दन करवाथी (मंदा) मंद एटले जड एवा सता (पावं) पापकर्मने (पकरेह) करो छो एटले अशुभ कर्मने बांधो छो. तत्त्वज्ञानीओ तो कर्मरूपी मळनो नाश करवाथी ज तात्त्विक शुद्धि माने छे. परंतु तमारा मानेला यज्ञ अने स्नान तो यूपादिकना ग्रहणवडे अने जळस्पर्शादिकवडे जंतुओनी हिंसानुं कारण होवाथी उलटा कर्ममळनी शुद्धिना ज हेतु थाय छे. तेथी तत्त्वज्ञानीओ बाह्य-

सक्खं खु दीसइ तवोविसेसो, न दीसई जाईविसेसु कोई ।
सोवागपुत्त हरिएससाहु, जस्सेरिसा इड्ढि महाणुभागा ॥ ३७ ॥

अर्थ—(तवोविसेसो) तपनो विशेष-माहात्म्य (सक्खं खु) साक्षात ज (दीसइ) देखाय छे, परतु (कोई) कांइ पण (जाइविसेसु) जातिनु विशेषपणु (न दीसई) देखातु नथी कारण के (सोवागपुत्त) आ चडाळना पुत्र (हरिएससाहु) हरिकेश साधुने जुओ, के (जस्स) जेनी (एरिसा) आवी (महाणुभागा) मोटा माहात्म्यवाळी (इड्ढि) समृद्धि छे जो जातिनु विशेषपणु होत तो आपणे ब्राह्मण छीए तेथी आपणने देवताओ केम सांनिध्य-सहाय न करे ? अने आ चडाळना पुत्रने केम सहाय करे ? ३७

हवे ते ब्राह्मणोने मिथ्यात्व रहित थयेला जोइने मुनि बोल्या —

किं माहणा जोइसमारभंता, उदएण सोहिं बहिआ विमग्गह ।
जं मग्गहा बाहिरिअं विसोहिं, न तं सुदिट्ठं कुसला वयंति ॥ ३८ ॥

अर्थ—(माहणा) हे ब्राह्मणो ! (जोइस आरभंता) अग्निनो आरंभ करता सता (उदएण) जळवडे (बहिआ) बहारनी (सोहिं) शुद्धिने तमे (किं) केम (विमग्गह) शोधो छो ? आम करवु योग्य नथी कारण के (जं) जे (बाहिरिअं) बहारनी (विसोहिं) विशुद्धिने (मग्गहा) तमे शोधो छो, (तं) तेने (कुसला) पंडित पुरुषो (सुदिट्ठं)

त्यारे मुनि बोल्या के—' (वाढं) बहु सारुं. एम करीए. ' (ति) ए प्रमाणे बोलता (महप्पा) ते महात्माए (मासस्स उ) मासखमणना ज (पारणए) पारणाने विषे-पारणा निमित्ते ते (भत्तपाणं) भात पाणी (पडिच्छइ) ग्रहण कर्यां.

अहीं पारणक शब्दनी व्युत्पत्ति आ प्रमाणे छे.—" पार्यते-नियमस्य पर्यन्तः क्रियतेऽनेनेति पारणं, तदेव पारणकम्." " जेनावडे नियमनो छेडो-अंत कराय ते पारण अने स्वार्थमां क प्रत्यय करवाथी ते ज पारणक. ३५.

ते वखते त्यां जे थयुं ते कहे छे.—

तहिअं गंधोदयपुप्फवासं, दिव्वा तहिं वसुहारा य वुट्ठा ।
पहयाओ दुंदुहीओ सुरेहिं, आगासे अहो दाणं च घुट्ठं ॥ ३६ ॥

अर्थ—(तहिअं) ते यज्ञपाटकने विषे (आगासे) आकाशमां रहेला (सुरेहिं) देवोए (गंधोदयपुप्फवासं) गंधोदकनी १ अने पुष्पनी २ वृष्टि करी, (य) तथा (तहिं) त्यां (दिव्वा) दीव्य एटले श्रेष्ठ (वसुहारा) वसुधारा ३ एटले द्रव्यनी निरंतर धारा (वुट्ठा) देवोए ज वरसावी, तथा (दुंदुहीओ) देव दुंदुभिओ ४ (पहयाओ) वगाड्या, (च) तथा (अहो दाणं) अहो दान एटले अहो ! आवुं दान ५ आपवा बीजो कोण शक्तिमान छे ? ए प्रमाणे (घुट्ठं) देवोए घोषणा करी. ३६. (आ पांच दीव्य प्रगट थया कहेवाय छे.)

ते जोइ आश्चर्य पामेला ब्राह्मणो पण आ प्रमाणे बोल्या.—

वृद्धि अने रक्षण ए बन्ने अर्थ थाय छे तेथी करीने मंगळकारक अने वृद्धि पामती तेमज सर्व प्राणीओने रक्षण करनारी प्रज्ञा एटले बुद्धिवाळा एवो अर्थ थाय छे तेथी करीने ज (सव्वजणेण) सर्व परिवार जननी साथे (समागया) एकत्र थइने आवेला एवा (अम्हे) अमे (तुब्भ तु) तमारा ज (पाए) पादने (सरण) शरणरूप (उवेमो) अंगीकार करीए छीए ३३

अच्चेमु ते महाभाग !, न ते किंचि न अच्चिमो । भुंजाहि सालिमं कूरं, नाणावंजणसंजुअं ॥ ३४ ॥

अर्थ—(महाभाग) हे महाभाग ! (ते) तमारी (अच्चेमु) अमे पूजा करीए छीए (ते) तमारा (किंचि) पादनी रज विगेरे कांइ पण (न अच्चिमो) अमे नहीं पूजीए एम (न) नहीं तथा अमे विनतिपूर्वक कहीए छीए के—(नाणा वंजणसंजुअ) नाना प्रकारना व्यंजन एटले दहीं विगेरे पदार्थोवडे युक्त एवा आ (सालिमं) शालिमय (कूर) ओदनने (भुंजाहि) अहींथी ग्रहण करीने तमे जमो ३४

इमं च मे अत्थि पभूअमन्नं, तं भुंजसू अम्हमणुग्गहट्ठा ।
बाढं ति पडिच्छइ भत्तपाणं, मासस्स उ पारणए महप्पा ॥ ३५ ॥

अर्थ—(च) वळी ' (इमं) आ प्रत्यक्ष देखातु (मे) मारु (पभूअ अन्न) पुष्कळ अन्न (अत्थि) छे, (तं) ते अन्न) अमारा (अणुग्गहट्ठा) अनुग्रहने माटे (भुंजसू) आप ग्रहण करीने जमो ' आ प्रमाणे ते उपाध्याये कह्यु

पुव्विं च इण्हिं च अणागयं च, मणप्पओसो न मे अत्थि कोई ।
जक्खा हु वेआवडिअं करेंति, तम्हा हु एए निहया कुमारा ॥ ३२ ॥

अर्थ—'(पुव्विं च) पहेलां एटले अतीतकाळे तथा (इण्हिं च) हमणां एटले वर्तमानकाळे तथा (अणागयं च) भविष्यमां एटले अनागत काळे (मे) मारे (कोई) कांइ पण एटले अल्पमात्र पण (मणप्पओसो) मननो प्रद्वेष एमनी उपर (न अत्थि) नथी. उपलक्षणथी नहोतो अने नहीं थाय.' त्यारे आ छात्रोनी आवी अवस्था केम थइ ? ते संबंधमां कहे छे—' (हु) जे कारण माटे (जक्खा) यक्षो (वेआवडिअं) अमारी वैयावृत्त्य (करेंति) करे छे (तम्हा हु) ते कारणथी-तेनाथी ज (एए) आ (कुमारा) छात्रो (निहया) हणाया छे. परंतु अमारो कांइ पण प्रद्वेष आमां कारणरूप नथी.' ३२.

ते सांभळी ते मुनिना गुणथी उपाध्याय विगेरेनुं चित्त आकर्षायुं, तेथी तेओ आ प्रमाणे बोल्या.—

अत्थं च धम्मं च विआणमाणा, तुब्भे ण वि कुप्पह भूइपन्ना ।
तुब्भं तु पाए सरणं उवेमो, समागया सव्वजणेण अम्हे ॥ ३३ ॥

अर्थ—(अत्थं च) शास्त्रोना अर्थने तथा (धम्मं च) क्षांति आदिक यतिधर्मने (विआणमाणा) जाणनारा तथा (भूइपन्ना) भूति प्रज्ञावाळा (तुब्भे) तमे (ण वि कुप्पह) कदी पण कोप न ज पामो. अहीं भूति शब्दना मंगळ,

सारा थशे ?' एम धारी विषादने पामेलो (सो माहणो) ते रुद्रदेव नामनो ब्राह्मण उपाध्याय (समारिआओ) पोतानी भार्या सहित (इसिं) ऋषिने (पसादेति) प्रसन्न करवा माटे कहेवा लाग्यो के (भंते) ' हे भगवान् ! आमणे तमारी (हील च) जे हीलना एटले अवज्ञा करी तथा (निंद च) निंदा एटले दोषनी उद्भावना करी तेने (खमाह) तमे क्षमा करो ' २९–३०

वळी फरीथी पण प्रसन्नता माटे ज कहे छे.—

> बालेहिं मूढेहिं अयाणएहिं, जं हीलीओ तस्स खमाह भंते ! ।
> महप्पसाया इसिणो हवंति, न हु मुणी कोवपरा हवंति ॥ ३१ ॥

अर्थ—(भंते) हे भगवान ! (मूढेहिं) मूढ एटले कषायना उदयने लीधे व्याकुळ चित्तवाळा अने ए ज कारण माटे (अयाणएहिं) अज्ञानी एटले हिताहितना विवेक रहित एवा (बालेहिं) आ बाळकोए (जं) जे (हीलीआ) तमारी हीलना–अवज्ञा करी (तस्स) ते (खमाह) क्षमा करो आ मूढ बाळको उपर सत्पुरुषोए कोप करवो योग्य नथी, परंतु तेमना पर अनुकंपा करवी योग्य छे कारण के (इसिणो) ऋषिओ (महप्पसाया) महा प्रसादवाळा (हवंति) होय छे (हु) परंतु (मुणी) मुनिओ (कोवपरा) कोपयुक्त (न हवंति) होता नथी ३१

ते सांभळीने मुनि बोल्या —

महर्षि (कुविओ) कोप पाम्या थका एटले कोप पामे तो (लोअं पि) आखा जगतने पण (डहेज्जा) बाळी नांखे, एटली तेमनी शक्ति छे. २८.

त्यारपछी ते उपाध्याये छात्रोने केवा जोया ? अने पछी शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

अवहेडिअपिट्ठसउत्तमंगे, पसारिआबाहुअकम्मचिट्ठे ।
निब्भेरितच्छे रुहिरं वमंते, उड्ढंमुहे निग्गयजीहनेत्ते ॥ २९ ॥
ते पासिआ खंडिअ कट्ठभूए, विमणो विसण्णो अह माहणो सो ।
इसिं पसादेति सभारिआओ, हीलं च निंदं च खमाह भंते ! ॥ ३० ॥

अर्थ—(अवहेडिअपिट्ठसउत्तमंगे) पीठ सुधी नमी गयां छे श्रेष्ठ मस्तको जेमनां, तथा (पसारिआबाहुअकम्मचिट्ठे) पहोळा थइ गया छे हाथ जेमना तथा जेओ अग्निमां समिध–लाकडा नांखवा विगेरे कार्य करवानी चेष्टा रहित थयेला छे, तथा (निब्भेरितच्छे) फाटी गयां छे नेत्रो जेमनां, तथा जे (रुहिरं वमंते) रुधिरनुं वमन करे छे तथा (उड्ढंमुहे) जेमना मुख उंचा रही गयां छे, तथा (निग्गयजीहनेत्ते) बहार नीकळी पडेल छे जिह्वा अने नेत्रो जेमनां एवा तथा (कट्ठभूए) अत्यंत चेष्टा रहित थवाथी काष्ठ जेवा जे थइ गया छे. आवी अवस्थावाळा थयेला (ते खंडिअ) ते छात्रोने (पासिआ) जोइने (अह) त्यारपछी (विमणो) चित्त रहित थयेलो एटले व्याकुळ चित्तवाळो थयेलो अने (विसण्णो) 'शी रीते आ सर्व

अर्थ—हे मूर्खाओ ! आ मुनि (आसीविसो) आशीविषनी लब्धिवाळा छे एटले के शाप देवामा समर्थ छे, तथा (उग्गतवो) उग्र तपस्वी छे, तथा (महेसी) महा ऋषि छे, तथा (घोरव्वओ) घोर व्रतवाळा छे, (अ) तथा (घोरपरक्कमो) घोर पराक्रमी छे तेथी (जे) जे तमे (भत्तकाले) भोजन समये (भिक्खुअ) आ भिक्षुने भिक्षा नथी आपता एटलु ज नहीं, पण उलटा तेमने (वहेह) मारो छो, तेथी करीने (पयगसेणा व) पतंगीयाना समूहनी जेम (अगणिं) अग्निने (पक्खद) आक्रमण करो छो जेम पतंगीया अग्निने बुझाववा तेना पर पडे तो तेथी तेओ विनाश ज पामे छे, तेम तमे पण तेनो वध करतां नाश ज पामशो २७

आ प्रमाणे ते मुनिनो प्रभाव देखाडी हवे कृत्यनो उपदेश आपे छे —

सीसेण एअं सरणं उवेह, समागया सव्वजणेण तुब्भे ।
जइ इच्छह जीविअं वा धणं वा, लोअं पि एसो कुविओ डहेज्जा ॥ २८ ॥

अर्थ—(तुब्भे) तमे (जइ) जो (जीविअं वा) जीवितने अथवा (धणं वा) धनने (इच्छह) इच्छता हो तो (सव्वजणेण) सर्व छात्रादिक परिवारना जनोनी साथे (समागया) एकत्र थया थका (सीसेण) मस्तकवडे करीने एटले मस्तक नमाववापूर्वक (एअं) आ महर्षिनु (सरणं) शरण (उवेह) अंगीकार करो कारण के आ मुनि जो तमारा पर कोप पामशे तो पछी एना सिवाय बीजो कोइ तमारा जीवितादिकनु रक्षण करवा समर्थ नथी. ते ज कहे छे-(एसो) आ

(ठिअ) रहेला, तथा (असुरा) असुरनी जेवा परिणामने पामेला एटले राक्षस जेवा (ते) ते यक्षो (तहिं) त्यां यज्ञपाटकमां (तं जणं) ते लोकोने (तालयंति) मारे छे–एटले मारवा लाग्या. त्यारपछी (भिन्नदेहे) यक्षोना प्रहारोवडे भेदायां छे अंग जेनां एवा तथा (रुहिरं वमंते) रुधिरने वमन करता एवा (ते) छात्रोने (पासित्तु) जोइने (भद्दा) भद्रा (भुज्जो) फरीवार (इणमाहु) आ प्रमाणे बोली. २५.

भद्रा जे बोली ते ज कहे छे.—

गिरिं नहेहिं खणह, अयं दंतेहिं खायह । जायतेअं पाएहिं हणह, जे भिक्खुं अवमन्नह ॥२६॥

अर्थ—(जे) जे तमे (भिक्खुं) आ भिक्षुकनी (अवमन्नह) अवधीरणा करो छो, ते तमे (गिरिं) पर्वतने (नहेहिं) नखवडे (खणह) खोदवा जेवुं करो छो, तथा (अयं) लोढाने (दंतेहिं) दांतवडे (खायह) चाववा जेवुं करो छो, तथा (जायतेअं) अग्निने (पाएहिं) पगवडे (हणह) हणवा जेवुं करो छो. कारण के भिक्षुनुं अपमान करवुं ते महा अनर्थने आपनारुं छे. २६.

केम अनर्थने आपनार छे ? ते कहे छे.—

आसीविसो उग्गतवो महेसी, घोरव्वओ घोरपरक्कमो अ ।
अगणिं व पक्खंद पयंगसेणा, जे भिक्खुअं भत्तकाले वहेह ॥ २७ ॥

एवा (एअ) आ मुनिनी (मा हीलह) हीलना तमे न करो तथा (मे सव्वे) तमने सर्वेने (तेएण) पोताना तेजवडे (मा निद्दहिज्जा) म बाळो-भस्मसात् न करो; कारण के आ मुनि रोष पामशे तो तमने सर्वने भस्मसात् करशे २३

ते वखते आ भद्रानु वचन निष्फळ न थाओ एम धारी यक्षे जे कर्युं ते कहे छे—

एताइ तीसे वयणाइ सुच्चा, पत्तीइ भद्दाइ सुभासिआइ ।
इसिस्स वेआवडिअट्टयाए, जक्खा कुमारे विनिवारयति ॥ २४ ॥

अर्थ—(पत्तीइ) रुद्रदेव पुरोहितनी पत्नी (तीसे) ते (भद्दाइ) भद्राना (एताइ) आ उपर कह्यां ते (सुभासिआइ) सुभाषित-सारां कहेलां (वयणाइ) वचनोने (सुच्चा) सांभळीने (इसिस्स) ऋषिनी (वेआवडिअट्टयाए) वैयावच्च करवाने अर्थे (जक्खा) यक्षो एटले तिंदुक यक्ष तथा तेना परिवारना यक्षो (कुमारे) ते छात्रोने (विनिवारयति) निवारे छे-उपद्रव करता ते छात्रोने दूर करे छे २४

शी रीते निवारे छे ? ते कहे छे —

ते घोररूवा ठिअ अंतलिक्खे, असुरा तहिं त जणं तालयंति ।
ते भिन्नदेहे रुहिरं वमते, पासित्तु भद्दा इणमाहु भुज्जो ॥ २५ ॥

अर्थ—(घोररूवा) घोर रूपवाळा एटले भयकर आकारने धारण करनारा, तथा (अंतलिक्खे) आकाशमां

मुनि छे. तेथी तेमनी तमारे कदर्थना करवी योग्य नथी. २१.

आ ज अर्थने पुष्ट करती कहे छे.—

एसो हु सो उग्गतवो महप्पा, जिइंदिओ संजओ बंभयारी ।
जो मे तया निच्छइ दिज्जमाणिं, पिउणा सयं कोसलिएण रन्ना ॥ २२ ॥

अर्थ—(पिउणा) मारा पिता (कोसलिएण रन्ना) कौशलिक राजाए (सयं) पोते ज (दिज्जमाणिं) देवाती एवी (मे) मने (तया) ते वखते (जो) जे मुनि (निच्छइ) नहीं इच्छता हवा, (सो हु एसो) ते ज आ (उग्गतवो) उग्र तपवाळा, (महप्पा) महात्मा, (जिइंदिओ) जितेंद्रिय, (संजओ) संयमी अने (बंभयारी) ब्रह्मचारी छे. २२.

आ प्रमाणे मुनिनी निःस्पृहतानुं वर्णन करीने हवे तेनुं माहात्म्य कहे छे.—

महाजसो एस महाणुभागो, घोरव्वओ घोरपरक्कमो अ ।
मा एअं हीलह अहीलणिज्जं, मा सव्वे तेएण भे निद्दहिज्जा ॥ २३ ॥

अर्थ—(एस) आ मुनि (महाजसो) महा यशवाळा छे, (महाणुभागो) महानुभाग एटले अचिंत्य शक्तिवाळा छे, (घोरव्वओ) घोर एटले कोइथी धारण न करी शकाय तेवा व्रतने धारण करनारा छे, (घोरपरक्कमो अ) तथा घोर पराक्रमवाळा एटले कषायादिक शत्रुओने जीतवामां महा पराक्रमी छे, तेथी (अहीलणिज्जं) हीलना नहीं करवाने लायक

रण्णो तहिं कोसलिअस्स धूआ, भद्द त्ति नामेण अणिंदिअगी ।
तं पासिआ संजय हम्ममाणं, कुद्धे कुमारे परिनिव्ववेइ ॥ २० ॥

अर्थ—(तहिं) ते यज्ञपाटकने विषे (अणिंदिअगी) अनिंदित अंगवाळी एटले मनोहर देहवाळी (भद्द त्ति नामेण) भद्रा एवा नामनी (कोसलिअस्स) कौशलिक नामना (रण्णो) राजानी (धूआ) पुत्री (तं) ते (संजय) तेवी अवस्थामां पण हिंसादिकथी निवृत्ति पामेला मुनिने (हम्ममाणं) हणाता (पासिआ) जोइने (कुद्धे कुमारे) क्रोध पामेला छात्रोने (परिनिव्ववेइ) शांत करवा लागी एटले तेमनो क्रोधाग्नि शांत करी शीतळ करवा लागी २०

भद्रा ते छात्रोने शांत करवा माटे ते मुनिना प्रभावने तथा निःस्पृहताने आ प्रमाणे कहेवा लागी —

देवाभिओगेण निओइएणं, दिण्णासु रण्णा मणसा न झाया ।
नरिंददेविंदाभिवंदिएणं, जेणामि वंता इसिणा स एसो ॥ २१ ॥

अर्थ—(देवाभिओगेण) देवना-यक्षना अभियोगवडे एटले बलात्कारवडे (निओइएणं) नियोग करेला एटले प्रेरणा करेला एवा (रण्णा) मारा पिता कौशलिक राजाए (दिण्णासु) मने एमने आपी हती, तोपण जेणे (मणसा) मनवडे पण (न झाया) न ध्यान करी-मने न इच्छी तेवा निःस्पृह अने (नरिंददेविंदाभिवंदिएणं) नरेंद्र अने देवेंद्रोए वंदन करेला एवा (जेण) जे-आ (इसिणा) ऋषिए (वंता) वमन करेली एटले त्याग करेली (मि) हुं छुं, (स एसो) ते ज आ

एटले अग्निनी पासे रहेनारा रांधवानुं काम करनारा कोण छे ? अथवा (खंडिएहिं सह) विद्यार्थीओ सहित (अज्झावयावा) अध्यापको कोण छे ? (जो णं) जे कोइ होय ते (एअं तु) आ साधुने (दंडेण) लाकडीवडे अथवा (फलेण) विलां आदिक फळवडे (हंता) मारीने तथा (कंठम्मि) कंठने विषे (घित्तूण) पकडीने (खलेज्ज) तेने स्खलना पमाडो-काढी मूको. १८.

ते वखते त्यां जे थयुं ते कहे छे.—

[1]अज्झावयाणं [2]वयणं [3]सुणित्ता, [6]उद्धाइआ [7]तत्थ [4]बहू [5]कुमारा ।
[11]दंडेहिँ [12]वेत्तेहिँ [13]कसेहिँ चेव, समागया तं इसिं [14]तालयंति ॥ १९ ॥

अर्थ—(अज्झावयाणं) आ प्रमाणे अध्यापकनुं-उपाध्यायनुं (वयणं) वचन (सुणित्ता) सांभळीने (बहू कुमारा) घणा कुमारो-छात्रो (तत्थ) त्यां (उद्धाइआ) दोड्या, अने (समागया) एकत्र थया थका ते छात्रो " अहो ! आ क्रीडा करवानुं आव्युं " एम धारी एकदम (तं इसिं) ते ऋषिने (दंडेहिं) लाकडीओ वडे (वेत्तेहिं) वेत्रवडे एटले नेतरनी सोटीओवडे (कसेहिं चेव) तथा कशवडे एटले चाबुक वडे (तालयंति) ताडना करवा लाग्या-मारवा लाग्या. १९.

तेज वखते बीजुं जे थयुं ते कहे छे.—

समईहिं मज्झ सुसमाहिअस्स, गुत्तीहि गुत्तस्स जिइंदिअस्स ।
जइ मे न दाहित्थ अहेसणिज्जं, किमज्ज जण्णाण लहित्थ लाभं ॥ १७ ॥

अर्थ—(मज्झ) मने (समईहिं) इर्यासमिति आदि पाच समितिवडे (सुसमाहिअस्स) सारी समाधिवाळा, तथा (गुत्तीहिं) त्रण गुप्तिवडे (गुत्तस्स गुप्त एवा, तथा (जिइंदिअस्स) जितेंद्रिय एवा (मे) मने (जइ) जो (अह एसणिज्ज) अहीं अथशब्द उपन्यासना अर्थवाळो छे एषणीय एटले एषणावडे विशुद्ध एवो आहार (न दाहित्थ) नहीं आपो, तो (अज्ज) आजे (जण्णाण) यज्ञोनो (लाभ) लाभ एटले पुण्यरूप फळनो लाभ (किं) शु (लहित्थ) पामशो ? कांइ ज नहीं पामो पात्रने दान देवाथी ज उत्कृष्ट पुण्यनी प्राप्ति थाय छे, ते सिवाय बीजाने दान आपवाथी तेवा फळनो अभाव होवाथी दीधेली वस्तुनी हानि ज मात्र थाय छे. कह्यु छे के—" जेम पात्र विना नाखेला दहीं, मध, घी विगेरे नाश पामे छे, तेम अपात्रमां दीधेलु दान केवळ नाशने ज पामे छे " १७

आवु यक्षनु वचन सांभळी उपाध्याय बोल्यो के —

के इत्थ खत्ता उवजोइआ वा, अज्झावया वा सह खंडिएहिं ।
एअं तु दंडेण फलेण हंता, कंठम्मि घित्तूण खलेज्ज जो ण ॥ १८ ॥

अर्थ—(इत्थ) अहीं–आ यज्ञवाटकमां (के) कया (खत्ता) क्षत्रियो छे ? (उवजोइआ वा) अथवा उपज्योतिष्क

" म्लेच्छ जाति थकी पण माधुकरी वृत्तिनुं आचरण करवुं–त्यांथी भिक्षा लेवी, परंतु बृहस्पति जेवा थकी पण एक अन्न एटले एक घरनी भिक्षा न ज खावी–न ज लेवी. "

तेथी करीने (ताइं तु) तेओ ज एटले उंच नीच कुळथी भिक्षा लेनारा मुनिओ ज (सुपेसलाइं) उत्तम (खित्ताइं) क्षेत्रो छे. १५.

आ प्रमाणे पोताना अध्यापकनो तिरस्कार थतो जोइ तेना विद्यार्थीओ बोल्या.—

[1]अज्झावयाणं [2]पडिकूलभासी, [4]पभाससे [5]किं [6]नु [4]सगासि [3]अम्हं ।
[11]अवि [9]एअं [10]विणस्सउ [8]अन्नपाणं, [14]न य [15]णं [16]दाहामु [13]तुमं [12]निअंठा ॥ १६ ॥

अर्थ—(अज्झावयाणं) अमारा उपाध्यायनी (पडिकूलभासी) प्रतिकूळ बोलनार एवो तुं (अम्हं) अमारी (सगासि) समक्ष (किं नु) केम आवुं (पभाससे) जेम तेम असंबद्ध बोले छे ? तने धिक्कार छे के तुं आवुं बोले छे! अमे तारुं आवुं वचन सहन नही करीए. (एअं) आ प्रत्यक्ष एवुं सर्व (अन्नपाणं) अन्न अने पाणी (विणस्सउ अवि) भले विनाश पामो एटले कोही जाओ, परंतु (निअंठा) हे निर्ग्रंथ–आकिंचन ! (तुमं) तने (न य) नहींज (णं) शब्द वाक्यना अलंकार माटे छे (दाहामु) आपीए. केमके तुं अमारा गुरुनो प्रत्यनीक छे–विरोधी छे.

ते सांभळी यक्ष कहे छे.—

अहीं कदाच ब्राह्मणो एम कहे के—'अमे वेदविद्याने जाणनारा तथा ब्राह्मण जातिना छीए, ते छतां तु अमने जाति अने विद्याथी हीन केम कहे छे?' ते उपर यक्ष कहे छे—

तुब्भेत्थ भो भारधरा गिराण, अट्ठ न याणाह अहिज्ज वेए।
उच्चावयाइ मुणिणो चरंति, ताइं तु खित्ताइं सुपेसलाइं ॥ १५ ॥

अर्थ—(भो) हे ब्राह्मणो! (इत्थ) आ जगतमां (तुब्भ) तमे तो मात्र (गिराण) वाणीना एटले वेदविद्याना (भारधरा) भारने ज धारण करनारा छो कारण के—(वेए) वेदविद्याने (अहिज्ज) भणीने पण (अट्ठ) तेना अर्थने (न याणाह) तमे जाणता ज नथी जो कदाच तमे वेदनो अर्थ जाणता हो तो "न हिंस्यात् सर्वभूतानि"—"सर्व प्राणीओनी हिंसा न करवी." इत्यादिक वेद वचननो अर्थ जाणतां छतां शा माटे पशुहिंसात्मक यज्ञो करो छो? तेम करवाथी तो तत्त्वथी तमे वेदविद्याने जाणता ज नथी एटले तमे शी रीते जाति विद्या सहित होइ उत्तम क्षेत्ररूप थइ शको?

त्यारे उत्तम क्षेत्रो कोण कहेवाय? ते कहे छे—(मुणिणो) जे मुनिओ (उच्चावयाइ) उच्च नीच घरोने विषे (चरंति) भिक्षाने माटे भ्रमण करे छे, परंतु तमारी जेम पाकादिक आरंभमां प्रवर्तता नथी, तेओ ज तत्त्वथी वेदनो अर्थ जाणे छे, कारण के वेदमां पण भिक्षावृत्तिने ज श्रेष्ठ कही छे ते विषे वेदांतना अनुवाद करनारा कहे छे के—

"चरेन्माधुकरीं वृत्ति-मपि म्लेच्छकुलादपि। एकान्नं नैव भुञ्जीत, बृहस्पतिसमादपि ॥"

परिग्रहनो स्वीकार छे. (ते माहणा) तेवा क्रोधादिकथी भरेला ब्राह्मणो-तमे (जातिविज्जाविहीणा) जाति अने विद्या ए बन्नेथी रहित छो. एटले के—क्रिया अने कर्मना विभागे करीने चारे वर्णोनी व्यवस्था करेली छे. कह्युं छे के—

" एकवर्णमिदं सर्वं, पूर्वमासीद्युधिष्ठिर ! । क्रियाकर्मविभागेन, चातुर्वर्ण्यं व्यवस्थितम् ॥
ब्राह्मणो ब्रह्मचर्येण, यथा शिल्पेन शिल्पिकः । अन्यथा नाममात्रं स्या-दिन्द्रगोपककीटवत् ॥ "

" हे युधिष्ठिर! आ सर्व जगत् प्रथम एक ज वर्णवाळुं हतुं. पछीथी क्रिया अने कर्मना विभागवडे चार वर्णनी व्यवस्था थई छे. तेमां जेम शिल्प जाणनार शिल्पी कहेवाय छे तेम ब्रह्मचर्य पाळवावडे ब्राह्मण कहेवाय छे. अन्यथा इंद्रगोप नामना कीडानी जेम नाममात्रथी ज ब्राह्मण कहेवाय. " इत्यादि.

आ प्रमाणे कहेलुं छे तेथी क्रोधादिकवडे युक्त एवा तमारामां ब्रह्मचर्यरूप क्रियानो संभव नथी. माटे जाति पण तमारी ब्राह्मण कही शकाशे नहीं. तथा सम्यग्ज्ञानरूप विद्या पण तमारामां संभवती नथी, कारण के अज्ञानताने जणावनारा बाळक्रीडानी जेवा अग्निहोत्रादिक यज्ञमां तमारी प्रवृत्ति जोवामां आवे छे. परंतु सम्यग् ज्ञाननुं फळ तो मात्र विरति ज छे, ते तो तमारामां छे ज नहीं, अने ते विरति न होय तो सद्ज्ञान पण असत् ज छे. तेथी करीने (ताइं) ते तमारा जाणेला -मानेला ब्राह्मणरूप (रिचाइं) क्षेत्रो (सुपावगाइं तु) अत्यंत पापीज छे. एटले के क्रोधादिक पापस्थानको सहित होवाथी अतिशय पापना कारणने लीधे तमे अत्यंत पापनेज ज छो. पण उत्तम क्षेत्र नथी. १४.

खेत्ताणि अम्ह विईआणि लोए, जेहिं पकिण्णा विरुहंति पुण्णा ।
जे माहणा जाइविज्जोववेआ, ताइं तु खित्ताइं सुपेसलाइं ॥ १३ ॥

अर्थ—(अम्ह) अमे (लोए) लोकने विषे (खेत्ताणि) क्षेत्रो (विइआणि) जाणेलां छे, के (जहिं) जे क्षेत्रोमां (पकिण्णा) वावेलां बीज एटले आपेलां अशनादिक दानो भवमां (पुण्णा) परिपूर्ण (विरुहंति) उगे छे-फळदायक थाय छे, हे भिक्षु ! तेवां क्षेत्रोमां हु पण हुं एम तारे धारवुं नहीं कारण के (जे माहणा) जे ब्राह्मणो (जाइविज्जोववेआ) ब्राह्मणरूप जाति अने चतुर्दश विद्याए करीने युक्त छे, (ताइं तु) तेओ ज (सुपेसलाइं) मनोहर-उत्तम (खित्ताइं) क्षेत्रो छे पण तारा जेवा शूद्र जातिना तेम ज चौद विद्या रहित एवा भिक्षुओ उत्तम क्षेत्र नथी १३

ते सांभळी यक्षे कह्युं —

कोहो अ माणो अ वहो अ जेसिं, मोसं अदत्तं च परिग्गहो अ ।
ते माहणा जाइविज्जाविहीणा, ताइं तु खित्ताइं सुपावगाइं ॥ १४ ॥

अर्थ—(जेसिं) जेओने एटले जे ब्राह्मणरूप तमारे (कोहो अ) क्रोध छे, तथा (माणो अ) मान छे तथा च शब्दथी माया अने लोभ पण छे, तथा (वहो अ) वध एटले प्राणीहिंसा छे, तथा (मोसं) मृषावाद छे, तथा (अदत्तं च) अदत्तादान-चोरी छे, तथा चशब्दथी अब्रह्मचर्य-मैथुन छे, तथा (परिग्गहो अ) गोभूमि आदिक

अर्थ—हे ब्राह्मणो ! तमे मने कह्युं के ' तुं कोण छे ? ' तेनो उत्तर आपुं छुं के—(अहं) हुं (समणो) तपने विषे श्रम करनार एटले श्रमण–तपस्वी छुं, तथा हुं (संजमो) संयत एटले सावद्य व्यापारथकी निवृत्ति पामेलो छुं, तथा हुं (बंभयारी) ब्रह्मचारी छुं–कामभोगथी विमुख थयेलो छुं, तथा (धणपयणपरिग्गहाओ विरओ) धन, पचन अने परिग्रहथी विरम्यो छुं, एटले के गाय, भेंश अथवा अश्व विगेरे चतुष्पद रूप धननो, आहारादिकनां पकाववानो अने गणिम, धरिम विगेरे वस्तुरूप परिग्रहनो में त्याग करेलो छे. वळी हुं कइ आशाए अहीं आव्यो छुं ? तेनो जवाब आपुं छुं के—(उ) तु–पुनः–वळी (भिक्खकाले) हे ब्राह्मणो ! आ भिक्षाने अवसरे (परप्पवित्तस्स) परने माटे एटले गृहस्थीओने माटे प्रवृत्त एटले पकावेला (अन्नस्स अट्ठा) अन्नने अर्थे (इहमागओ म्हि) अहीं यज्ञपाटकने विषे हुं आव्यो छुं. ९.

कदाच ते ब्राह्मणो बोले के अहीं कोइने कांइ पण अपातुं नथी. तो ते विषे कहे छे.—

विअरिज्जइ[1] खज्जइ[4] भुंजइ[5] अ, अन्नं[3] पभूअं[3] भवयाणमेअं[2] ।
जाणाह[10] मे जायणजीविणो[6] ''त्ति, सेसावसेसं[13] लहउ[14] तवस्सी[12] ॥ १० ॥

अर्थ—(भवयाणं) तमारुं (एअं) आ प्रत्यक्ष देखातुं (पभूअं) घणुं (अन्नं) अन्न (विअरिज्जइ) दीन, हीन अनाथ विगेरेने आपवामां आवे छे, तथा (खज्जइ) खाजां विगेरे खावामां आवे छे. (भुंजइ अ) तथा दाळ, भात, विगेरे भोजन करवामां आवे छे. वळी तमे (मे) मने (जायणजीविणो) याचनावडे एटले भिक्षावडे आजीविका करनार

आ प्रमाणे ते ब्राह्मणोए तिरस्कार पूर्वक कह्युं, तोपण ते महात्मा मुनि शांतपणाने लीधे कांइ पण बोल्या नहीं, परन्तु ते वखते तेमनो भक्त जे तिंदुक यक्ष हतो, तेणे शुं कर्युं ? ते कहे छे —

जक्खो तहिं तिंदुअरुक्खवासी, अणुकंपओ तस्स महामुणिस्स ।
पच्छायइत्ता निअयं सरीरं, इमाइं वयणाइं उदाहरित्था ॥ ८ ॥

अर्थ—(तहिं) ते वखते (तिंदुअरुक्खवासी) तिंदुक वृक्षनी नीचे वसनारो तथा (तस्स महामुणिस्स) ते महामुनिने (अणुकंपओ) अनुकूल चेष्टा करनारो, अर्थात् तेमनो सेवक (जक्खो) यक्ष (निअय) पोताना (सरीर) शरीरने (पच्छायइत्ता) गुप्त राखीने एटले साधुना शरीरमां प्रवेश करीने (इमाइ) आ (वयणाइ) वचनो (उदाहरित्था) बोल्यो

तिंदुक नामना वनमां एक मोटो तिंदुक वृक्ष छे, तेनी नीचे आ यक्षनु चैत्य छे, ते चैत्यमां आ साधु कायोत्सर्गे रहेता हता तेथी तेमनी धर्मक्रिया जोइने गुणानुरागी ते यक्ष ते मुनिनो सेवक थयो हतो तेथी अवसर जोइने ते बोल्यो ॥

यक्ष शु बोल्यो ? ते कहे छे —

समणो अहं संजओ बंभयारी, विरओ धणपयणपरिग्गहाओ ।
परप्पवित्तस्स उ भिक्खकाले, अन्नस्स अट्ठा इहमागओ मि ॥ ९ ॥

अहीं संकर शब्दनो अर्थ उकरडो थाय छे तेथी संकरदूष्य एटले उकरडे नांखी दीधेलुं वस्त्र. जो के साधु उकरडे नांखी दीधेलुं वस्त्र लइने पहेरता नथी, तोपण ते ब्राह्मणोने अत्यंत दुगंच्छा उत्पन्न थवाथी तेओ बोल्या के—" उकरडानुं वस्त्र कंठमां नांखीने पिशाचनी जेम भमतो आ कोण अहीं आवे छे ? " ते हरिकेश साधु कोइ पण ठेकाणे पोतानुं उपकरण मूकीने जता नथी. ज्यां जाय त्यां सर्व उपकरण साथे ज राखे छे. एवो साधुनो आचार पण छे. तेथी ते ब्राह्मणो एवुं बोल्या. ६.

मुनिने दूरथी आवता जोइ उपर प्रमाणे ते ब्राह्मणो बोल्या. पछी मुनि नजीक आव्या, त्यारे तेओ शुं बोल्या ? ते कहे छे.

कयरे[4] तुमं[3] इअ[1] अदंसणिज्जे[2], काएव[5] आसा[6] इहमागओसि[7] ।
ओमचेलगा[8] पंसुपिसायभूआ[9], गच्छ[10] खलाहि[11] [12]किमिह ट्ठिओसि[13] ॥ ७ ॥

अर्थ—(इअ) आ प्रमाणे मलिन वस्त्रादिक धारण करवाए करीने (अदंसणिज्जे) नहीं जोवा लायक एवो (तुमं) तुं (कयरे) कोण छे ? तथा (काएव) कइ (आसा) आशाथी (इहमागओसि) अहीं यज्ञपाटकमां आव्यो छे ? (ओमचेलगा) असार वस्त्रने धारण करनार तथा (पंसुपिसायभूआ) धूळवडे पिशाच जेवा थयेला हे साधु (गच्छ) अहींथी जा. (खलाहि) अमारी दृष्टिथी दूर था. (किमिह) केम अहीं (ट्ठिओसि) उभो रह्यो छे ? तारे सर्वथा अहिं उभा रहेवानुं नथी. ७.

ते ब्राह्मणो अनार्य केम ? अने तेओ शु हस्या ? ते कहे छे—

जाईमयपडित्थद्धा, हिंसगा अजिइंदिआ। अबंभचारिणा बाला, इमं वयणमब्बवी ॥ ५ ॥

अर्थ—(जाईमयपडित्थद्धा) जातिमदथी स्तब्ध एटले गर्विष्ठ थयेला, तथा (हिंसगा) प्राणीओनी हिंसा करनारा, तथा (अजिइंदिआ) इंद्रियोने वश नहीं राखनारा, तेथी करीने ज (अबंभचारिणा) ब्रह्मचर्यने नहीं पाळनारा एवा ते (बाला) अज्ञानीओ (इमं वयण) आ प्रमाणे वचन (अब्बवी) बोल्या ५

शु बोल्या ? ते कहे छे—

कयरे आगच्छइ दित्तरूवे, काले विकराले फोक्कनासे।
ओमचेलए पंसुपिसायभूए, संकरदूसं परिहरिअ कंठे ॥ ६ ॥

अर्थ—(दित्तरूवे) दीप्त शब्दनो अर्थ अहीं बीभत्स वाचक छे, तेथी दीप्तरूप एटले बीभत्स रूपवाळो, तथा (काले) श्यामवर्णवाळो, तथा (विकराले) विकराळ एटले लांबा होठ अने दांत बहार नीकळेला होवाथी भयंकर रूपवाळो, तथा (फोक्कनासे) अग्र भागमां मोटी अने वच्चे बेठेली नासिकावाळो, तथा (ओमचेलए) अवम एटले असार चेल एटले वस्त्रने धारण करनारो तथा (पसुपिसायभूए) पांसुवडे एटले धूळवडे शरीर खरडायेलु होवाथी पिशाच जेवो देखातो एवो आ (संकरदूसं) संकरदूष्यने (कंठे) कंठमां (परिहरिअ) पहेरीने (कयरे) कोण (आगच्छइ) आवे छे ?

तथा उपलक्षणथी प्रश्रवणादिकपरिष्ठापनसमितिने विषे, (अ) तथा (आयाणनिक्खेवे) आदान निक्षेपने विषे एटले पीठफलकादिक ग्रहण करवाने विषे अने स्थापन करवाने विषे (जओ) यतनावाळा, तथा (संजओ) संयम युक्त, तथा (सुसमाहिओ) सारी रीते समाधिमान एवा ते मुनि हता. २.

मणगुत्तो वयगुत्तो, कायगुत्तो जिइंदिओ । भिक्खट्ठा बंभइज्जम्मि, जन्नवाडमुवट्ठिओ ॥ ३ ॥

अर्थ—तथा (मणगुत्तो) मनोगुप्तिवाळा, तथा (वयगुत्तो) वचनगुप्तिवाळा, तथा (कायगुत्तो) कायगुप्तिवाळा, तथा (जिइंदिओ) जितेंद्रिय एवा ते मुनि (भिक्खट्ठा) भिक्षाने माटे (बंभइज्जम्मि) जेमां ब्राह्मणोनुं पूजन करवामां आवे छे एवा (जन्नवाडं) यज्ञना पाडामां (उवट्ठिओ) प्राप्त थया. अहीं पहेली गाथामां जितेंद्रिय शब्द आव्यो छे. छतां अहीं पण फरीथी लख्यो छे ते इंद्रियोनुं विशेष दुर्जयपणुं जणाववा माटे छे. ३.

ते वखते शुं थयुं ? ते कहे छे.—

तं पासिऊणमेज्जंतं, तवेण परिसोसिअं । पंतोवहिउवगरणं, उवहसंति अणारिआ ॥ ४ ॥

अर्थ—(तवेण) तपवडे (परिसोसिअं) कृश थयेला, तथा (पंतोवहिउवगरणं) प्रांत एटले जीर्णता अने मलिनतादिके करीने असार छे वर्षाकल्पादिक ओघिक उपधि अने दांडादिक औपग्रहिक उपधि जेनी पासे एवा (तं) ते मुनिने (एज्जंतं) आवता (पासिऊणं) जोइने (अणारिआ) अनार्य एवा ते ब्राह्मणो (उवहसंति) हसवा लाग्या. ४.

राजाने कह्यु के—" हे स्वामी ! आ मुनिनी वधू छे, तेथीनो मुनिए त्याग कर्यो छे, तेथी हवे आ कन्या ब्राह्मण सिवाय बीजाने अपाय नहीं देवनु बलिदान देवनो पूजारी ज लइ जाय छे " ते सांभळी " आ पुरोहित कहे छे ते योग्य छे " एम विचारी राजाए ते कन्या ते पुरोहितने ज आपी. मुनिए वमन करेली पण ते कन्याने पामीने पुरोहित बहुज खुशी थयो ' हाडकाने पामीने श्वाननी जेम क्षुद्र माणस असार वस्तुने पामीने पण हर्षित थाय छे ' पछी पुरोहित तेणीनी साथे हर्षथी भोग भोगववा लाग्यो. एकदा तेणीने यज्ञपत्नी करीने ते पुरोहिते यज्ञनो आरंभ कर्यो

आ प्रमाणे आ कथानो प्रारंभनो भाग छे, त्यारपछीनी कथा सूत्रमा ज आवे छे, तेथी हवे सूत्र ज कहे छे —

सोवागकुलसंभूओ, गुणुत्तरधरो मुणी । हरिएसबलो नाम, आसि भिक्खू जिइंदिओ ॥ १ ॥

अर्थ—(सोवागकुलसंभूओ) चंडाळना वंशमां उत्पन्न थयेला छता (गुणुत्तरधरो) उत्कृष्ट गुणोने धारण करनारा, (मुणी) जिनेश्वरनी आज्ञाने माननार तथा (जिइंदिओ) जितेंद्रिय एवा (हरिएसबलो नाम) हरिकेशबळ नामना एक (भिक्खू) साधु (आसि) हता १.

ते साधु केवा हता ? अने शु करता हता ? ते कहे छे —

ईरिएसणभासाए–उच्चारेसमिईसु अ । जओ आयाणनिक्खेवे, संजओ सुसमाहिओ ॥ २ ॥

अर्थ—(इरिएसणभासाएउच्चारेसमिईसु) इर्यासमिति, एषणासमिति, भाषासमिति अने उच्चारसमितिने विषे

बोलता ते चंडाळोए तेने मार्यो नहीं—चाल्यो जवा दीधो. ते जोइ बळे विचार कर्यो के—" प्राणीओ पोताना ज दोषथी विपत्ति पामे छे, अने पोताना ज गुणथी संपत्ति पामे छे. मारा बंधुजनो पण दोषने लीधे ज मने बाधा करे छे. शरीरथी उत्पन्न थयेला मळनी जेम दोषवाळा पुत्रने पण डाह्या माणसो तजी दे ज छे. आ मारा संबंधीओए विषवाळा सर्पने मार्यो, पण विषरहितने मार्यो नही. तेथी हुं पण विष रहित थइ जाउं." आ प्रमाणे विचार करतां शुभ ध्यानने लीधे ते बळने जातिस्मरण ज्ञान थयु. तेणे पूर्वनो मनुष्यभव तथा देवभव पण जोयो. तेथी ते वैराग्य पामी विचारवा लाग्यो के—" अहो ! में पूर्व भवे जातिमद अने रूपमद कर्यो, तेनुं परिणाम केवुं दुःखदायक आव्युं !" इत्यादिक विचार करी कोइ मुनिनी पासे जइ धर्म श्रवण करी ते बळे जैनीदीक्षा ग्रहण करी.

एकदा तीव्र तप करता एवा ते बळमुनि विहारना क्रमे वाराणसी नगरीमां गया. त्यां नगरीनी बहार तिंदुक नामना उद्यानमां गंडीतिंदुक नामनो यक्षराज रहेतो हतो, तेनी अनुज्ञा लइ ते महामुनि तेना चैत्यमां स्वस्थ चित्ते रह्या. ते तपस्वीना उत्कृष्ट गुणो जोइ ते यक्ष तेनापर अत्यंत रागी थयो. ' कोइ पण मनोहर गुणवान होय छे तो ते हारनी जेम हृदयने विषे धारण कराय ज छे.' कमळने सेवनार हंसनी जेम ते मुनिनी निरंतर सेवा करतो ते यक्षराज कोइवार पण त्यांथी अन्य स्थळे जतो नहोतो. एकदा बीजा वनमां रहेतो कोइ यक्ष आ यक्षराजनी पासे आव्यो, तेणे यक्षराजने पूछ्युं के—" हमणां तमे केम देखाता नथी ?" त्यारे ते तिंदुक यक्षराज बोल्यो के—" हे मित्र ! हालमां हुं आ महात्मा मुनिनी निरंतर सेवा करुं छुं, तेथी तमारी पासे आवी शक्यो नथी." पछी ते मुनिनुं चरित्र सांभळी प्रतिबोध

प्राणीओने मद जीतवो महादुष्कर छे ' अनुक्रमे चारित्र पाळीने ते विप्रमुनि पूर्वोक्त बन्ने मदनी आलोचना प्रतिक्रमण
कर्या विना काळधर्म पामी स्वर्गे गया

अहीं मृतगगाने कांठे बळकोट्ट जातिना चडाळोनो स्वामी बळकोट्ट नामनो चडाळ रहेतो हतो तेने गौरी अने
गाधारी नामनी बे स्त्रीओ हती पेलो विप्रदेव आयुष्य पूर्ण थये स्वर्गमाथी चवीने गौरीनी कुक्षिमां उत्पन्न थयो ते
वखते गौरीए स्वप्नमा वसतऋतुना समागमथी नवपल्लवित थयेलो एक फळेलो आम्रवृक्ष जोयो तेनु फळ पूछवाथी
स्वप्नपाठके कह्यु के—" आ स्वप्नथी तु श्रेष्ठ पुत्रने प्रसवीश " ते सांभळी गौरी आनद पामी अनुक्रमे गर्भ वृद्धि पामवा
लाग्यो अने समय पूर्ण थये तेणीए पुत्र प्रसव्यो तेना पिता बळकोट्टे तेनु बळ नाम पाड्यु तेणे पूर्वभवमां जातिमद
कर्यो हतो तेथी ते चडाळना कुळमां जन्म पाम्यो अने रूपमद कर्यो हतो, तेथी ते पोताना कुटुबीने पण खेद करावे एवु
कुत्सित रूप पाम्यो ते बाळक अनुक्रमे वृद्धि पाम्यो त्यारे ते सर्वने गाळो भाडवा लाग्यो अने केवळ कडवा वचन बोलवा
ना ज स्वभाववाळो थयो तेथी सर्वने विषवृक्षनी जेम उद्वेग पमाडवा लाग्यो

एकदा वसतोत्सवमा तेना स्वजनो आनदथी एकठा थइ पानगोष्ठी करता हता, ते वखते बीजा बाळकोने ते बळ
वारवार गाळो भाडी पनववा लाग्यो तेथी उद्वेग पामेला स्वजनोए ते बळने पानगोष्ठीथी दूर काढी मूक्यो, त्यारे ते
मनमां अति दु ख पाम्यो तेटलामां त्यां एक उग्र विषवाळो कृष्ण सर्प नीकळ्यो. तेने जोइ ते चडाळोए ' आ दुष्ट सर्प
छे ' एम कही तेने मारी नाख्यो थोडीवारे बीजो दीपक जातिनो सर्प नीकळ्यो, तेने जोइ ' आ तो विष रहित छे ' एम

पर विचरता ते मुनि एकदा व्रजपुर नगरे गया. तेमां भिक्षाने माटे प्रवेश कर्यो. ते नगरमां एक हुतवहरथा नामनी शेरी हती. ते उनाळाना सूर्यना तापथी तपेला लोढा जेवी उष्ण हती. तेथी ते शेरीमां कोइ पण मनुष्य पोताना उघाडा पगवडे चाली शकतुं नहीं. कदाच कोइ अजाण्यो माणस ते शेरीमां चाले तो ते तरत ज भुंजाता चणानी जेम उछळीने मरण पामतुं हतुं. अनुक्रमे ते मुनि ते शेरी पासे आव्या. ते वखते तेमां कोइनो संचार थतो नहोतो, तेथी मुनिए पासेना घरमां रहेला सोमदेव नामना पुरोहितने पूछ्युं के–" हे भद्र ! आ मार्गे जाउं के न जाउं ? " ते सांभळी ते विप्रे मुनिपरना द्वेषथी विचार कर्यो के–" आ साधु भले आ मार्गमां जइने बळी मरे, अने ते हुं जोउं. " एम विचारी ते मार्गे जवानी तेणे हा पाडी. त्यारे मुनि पण ते ज मार्गे चाल्या. तेना पादस्पर्शना प्रभावथी ते मार्ग जळ करतां पण वधारे शीतळ थइ गयो. इर्यासमितिथी धीमे धीमे चालता ते मुनिने जोइ पुरोहित विस्मय पाम्यो, तेथी खात्री करवा माटे ते पोताना घरमांथी बहार नीकळी ते शेरीए चाल्यो. तो हिमना जेवो शीतळ स्पर्श जोइ तेणे विचार्युं के–" अहो ! में पापीए आ महापाप कर्युं. के जेथी अग्नि जेवा मार्गमां में आ महामुनिने जवानुं कह्युं. अहो ! आ मुनिनी तपशक्ति केवी छे ? के जेथी तेवो उष्ण मार्ग पण जाणे अमृतरसथी छांट्यो होय, तेम शीतळताने पाम्यो. तेथी आ महात्मा कोइ मोटा प्रभाववाळा जणाय छे, जगतने पण वंद्य छे अने समतारूपी अमृतना समुद्र जेवा छे. " आ प्रमाणे विचार करी पोतानो अनाचार प्रगट करता ते विप्र मुनिना पगमां पड्यो. शंखमुनिए तेने साधुधर्मनो उपदेश आप्यो, एटले प्रतिबोध पामी ते पुरोहिते तेमनी ज पासे दीक्षा ग्रहण करी. ते विप्रमुनि चारित्रनुं पालन करतां छतां पण जाति अने रूपनो मद करता हता. [illegible] जेम

तम्हा सुअमहिट्ठिज्जा, उत्तमट्ठगवेसए। जेणप्पाणं परं चेव, सिद्धिं संपाउणिज्जासि त्ति बेमि ॥३२॥

अर्थ—(तम्हा) बहुश्रुतना गुणो मुक्तिमा लइ जनारा छे तेथी (उत्तमट्ठगवेसए) उत्तमार्थने–मोक्षने शोधनार पुरुषे (सुअं अहिट्ठिज्जा) श्रुतज्ञाननो आश्रय करवो–तेनो अभ्यास करवो (जेण) के जे श्रुतज्ञानवडे (अप्पाणं परं चेव) पोताने अने परने पण (सिद्धिं) सिद्धि प्रत्ये (संपाउणिज्जासि) पमाडी शकाय (त्ति बेमि) एम हु कहु छु ३२

इत्येकादशमध्ययनम् ११

अथ तप समृद्धि (हरिकेशीय) नामनु बारमु अध्ययन, १२

अग्यारमा अध्ययनमा बहुश्रुतनी पूजा कही हवे बहुश्रुते पण तप करवामां यत्न करवो जोइए एवु जणाववा माटे आ बारमा अध्ययनमा तपनी समृद्धिनु वर्णन करे छे आ सबधथी आवेला आ अध्ययननी प्रस्तावना माटे प्रथम हरिकेशबळनु चरित्र कहे छे —

श्री हरिकेशबळनु चरित्र

मथुरानगरीमा शख नामे राजा हतो. तेणे एकदा वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी अनुक्रमे ते गीतार्थ थया पृथ्वी

वाळो छे, तथा (नाणारयणपडिपुण्णे) विविध प्रकारना मरकतादिक रत्नोवडे परिपूर्ण छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. ते पण सम्यक्ज्ञानरूपी अखूट जळवाळा तथा विविध प्रकारना अतिशयोरूपी रत्नोवडे परिपूर्ण होय छे. ३०

हवे उपर कहेला गुणोना अनुवाद तथा तेनुं फळ देखाडवा पूर्वक ते बहुश्रुतनुं ज माहात्म्य कहे छे.—

समुद्दगंभीरसमा दुरासया, अचक्किआ केणई दुप्पधंसया ।
सुअस्स पुण्णा विउलस्स ताइणो, खवित्तु कम्मं गइमुत्तमं गया ॥ ३१ ॥

अर्थ—" (समुद्दगंभीरसमा) समुद्रनी गंभीरता जेवा एटले समुद्रनी जेवा गंभीर, तथा (दुरासया) दुराश्रय एटले कोइ पण परवादीए कपटथी आश्रय न करी शकाय एवा, तथा (अचक्किआ) अचकित एटले परीषहोवडे त्रास नहीं पामनारा, तथा (केणई दुप्पधंसया) कोइ पण परवादीए दुष्प्रधर्ष एटले पराभव न पमाडी शकाय एवा, तथा (विउलस्स सुअस्स) अंग उपांगादिकवडे विस्तार पामेला श्रुतवडे (पुण्णा) परिपूर्ण भरेला, तथा (ताइणो) स्वपरने दुर्गतिना कष्टथी रक्षण करनारा एवा बहुश्रुत मुनिओ (कम्मं खवित्तु) कर्मनो क्षय करी (उत्तमं गइं गया) उत्तम गतिमां–मोक्षमां गया छे, जाय छे अने जशे. ३१.

आ प्रमाणे बहुश्रुतना गुणना वर्णनरूप पूजा कहीने हवे शिष्यने उपदेश आपे छे.

रमां ज जाय छे, बीजी नानी नदीओनी जेम वच्चे तूटक थती नथी (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे, एटले के—बीजी नदीओ जेवा सर्व मुनिओमां श्रेष्ठ अने निर्मळ जळनी जेवा श्रुतज्ञाने करीने सहित होवाथी मोटी नदी जेवा बहुश्रुत पण सागरना जेवी मुक्ति प्रत्ये ज जाय छे पण बीजा साधुओनी जेम देवलोकादिकमां जता नथी (वच्चे विसामो लेता नथी) वळी ते बहुश्रुत नीलवान पर्वत जेवा अति उच्च कुळमां उत्पन्न थयेला होय छे तेमनी प्रवृत्ति मोक्षना साधनरूप अनुष्ठानमां ज होय छे, ते विवेकीने देवादिक थवानी वांछा ज होती नथी, तेथी तेनु वच्चे रहेवु केम थाय ? जो इच्छा होय तो थाय २८

जहा से नगाण पवरे, सुमह मंदरे गिरी। नाणोसहिपज्जलिए, एवं भवइ बहुस्सुए ॥२९॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (नगाण पवरे) सर्व पर्वतोमां श्रेष्ठ, तथा (सुमह) अति मोटो (मंदरे गिरी) मेरु पर्वत (नाणोसहिपज्जलिए) विविध प्रकारनी औषधिओवडे देदीप्यमान छे, (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण (भवइ) होय छे केमके ते पण श्रुतना महिमावडे अत्यंत स्थिर होय छे, बीजा पर्वतनी जेवा बीजा साधुओमां श्रेष्ठ होय छे, अने अंधकारमां पण प्रकाश करनारी आमर्षौषधि विगेरे लब्धिओ सहित होय छे २९

जहा से सयंभुरमणे, उदही अक्खओदए। नाणारयणपडिपुण्णे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥३०॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (सयंभुरमणे) स्वयंभूरमण नामनो (उदही) समुद्र (अक्खओदए) अखूट जळ

रक्षण करेलो होय छे, (एवं) ए ज प्रमाणे एवाज (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के सामाजिकनी जेवा गच्छवासी मुनिओने उपयोगी एवा धान्यनी जेवा अंग, उपांग अने प्रकीर्ण सूत्रादिक भेदवाळा श्रुतज्ञानवडे परिपूर्ण एवा बहुश्रुत कोठार जेवा छे. ते प्रवचनना आधाररूप होवाथी परवादीओथकी तेमनुं सारी रीते रक्षण करवामां आवे छे. २६.

जहा सा दुमाण पवरा, जंबू नाम सुदंसणा । अणाढिअस्स देवस्स, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २७ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (अणाढिअस्स) जंबूद्वीपना अधिपति अनादृत नामना (देवस्स) व्यंतर देवनो (सा) ते (सुदंसणा नाम) सुदर्शना नामनो (जंबू) जंबू वृक्ष (दुमाण) सर्व वृक्षोने विषे (पवरा) श्रेष्ठ छे. एटले के अमृत जेवा फळोवडे अने देवादिकना आश्रयवडे आना जेवो बीजो कोइ पण वृक्ष नथी. जो के आ जंबू पृथ्वीमय छे तो पण वृक्षने आकारे होवाथी तथा फळनी जेवा फळना पण आकार होवाथी तेने वृक्ष कहेवामां आवे छे. (एवं बहुस्सुए भवइ) ए ज प्रमाणे बहुश्रुत पण होय छे. केमके ते पण अमृतफळ जेवा श्रुतज्ञानवडे युक्त, देवोने पूज्य तथा बीजा वृक्षो जेवा सर्व साधुओमां श्रेष्ठ होय छे. २७.

जहा सा नईण पवरा, सलिला सागरंगमा । सीआ नीलवंतप्पवहा, एवं भवइ बहुस्सुए ॥२८॥

अर्थ—(जहा) जेम (नीलवंतप्पवहा) मेरुनी उत्तर दिशामां रहेला नीलवान पर्वतमांथी उत्पन्न थयेली—नीकळेली अने (नईण पवरा) सर्व नदीओमां श्रेष्ठ एवी (सा) ते (सीआ) सीता नामनी (सलिला) नदी (सागरंगमा) साग-

जहा से तिमिरविद्धंसे, उत्तिट्ठंते दिवायरे । जलंते इव तेएण, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २४ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिमिरविद्धंसे) अंधकारनो नाश करनार (दिवायरे) सूर्य (उत्तिट्ठंते) उदय पामतो छतो ज (तेएण) तेजवडे (जलंते इव) जाणे ज्वाळा मूकतो होय तेम शोभे छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे एटले के अज्ञानरूपी अंधकारनो नाश करनार ते बहुश्रुत पण संयमना स्थानोने विषे शुद्ध, शुद्धतर विगेरे अध्यवसायथी उदय पामता छता ज तपना तेजवडे जाज्वल्यमान होय छे २४

जहा से उडुवई चंदे, नक्खत्तपरिवारिए । पडिपुण्णे पुण्णमासीए, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २५ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (पुण्णमासीए) पूर्णिमानो (चंदे) चंद्र (उडुवई) उडु एटले नक्षत्रोनो पति छे, तथा (नक्खत्तपरिवारिए) नक्षत्रोवडे अने उपलक्षणथी ग्रह अने ताराओवडे परिवरेलो छे, तथा (पडिपुण्णे) समग्र-सोळ कळाए करीने परिपूर्ण छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे एटले के ते नक्षत्र तुल्य साधुओना पति छे, तथा तेमनाथी ज परिवरेला होय छे अने समग्र कळा सहित होवाथी परिपूर्ण पण होय छे २५

जहा से सामाइआण, कोट्ठागारे सुरक्खिए । नाणाधन्नपडिपुण्णे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २६ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (नाणाधन्नपडिपुण्णे) विविध प्रकारना धान्यवडे पूर्ण भरेलो (सामाइआण) सामाजिक लोकोनो (से) ते (कोट्ठागारे) कोठार (सुरक्खिए) सारी रीते एटले चोकीदार पुरुषोद्वारा चोर अने उंदर आदिकथी

करनार (चक्कवट्टी) चक्रवर्ती (महिड्ढिए) मोटी समृद्धिवाळो अने (चउदसरयणाहिवई) चौद रत्नोनो अधिपति होय छे, (एवं) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के बहुश्रुत पण दान, शीळ, तप अने भाव ए चार प्रकारना धर्मरूपी सैन्यवडे कर्मरूपी वैरीनो अंत करनार, आमर्षौषधि आदिक मोटी समृद्धिवाळा अने रत्ननी जेवा चौद पूर्वना अभ्यासी होवाथी तेना अधिपति होय छे. २२

जहा से सहस्सक्खे, वज्जपाणी पुरंदरे । सक्के देवाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २३ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (सक्के) शक्र इंद्र (सहस्सक्खे) सहस्राक्ष कहेवाय छे. एटले के तेने पांचसो मंत्रीओ छे, तेमनां हजार नेत्रो इंद्रना कार्यमां ज व्यापार करे छे माटे इंद्र सहस्राक्ष कहेवाय छे; अथवा बीजाओ हजार नेत्रोवडे जेटलुं जोइ शके तेथी वधारे आ इंद्र मात्र पोताना बे नेत्रोथी ज जोइ शके छे तेथी पण सहस्राक्ष कहेवाय छे. तथा (वज्जपाणी) तेना हाथमां वज्र नामनुं आयुध छे, तथा (पुरंदरे) असुरोना पुरनुं—नगरनुं विदारण—नाश करनार होवाथी पुरंदर कहेवाय छे, तथा (देवाहिवई) देवोना अधिपति छे, (एव) एज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत पण होय छे. एटले के बहुश्रुत पण समग्र अतिशयोना निधानरूप श्रुतज्ञानवडे हजार नेत्रोथी पण अधिक जोइ तेमज जाणी शके छे तेथी सहस्राक्ष कहेवाय छे, आवा बहुश्रुत प्रशस्त लक्षणवाळा होवाथी तेमना हाथमां वज्रनी रेखा होवानो पण संभव छे. तेथी ते वज्रपाणि कहेवाय छे, पुर एटले शरीर, तेने दुस्तप तपवडे कृश करनार होवाथी ते पुरंदर कहेवाय छे, तथा ते धर्ममां दृढ होवाथी देवताओ तेनी पूजा करे छे, तेथी ते देवना अधिपति पण कहेवाय छे. २३.

दुष्प्रधर्षक एटले बीजाओए पराभव न पमाडी शकाय एवो, तथा (मिआण) मृगो मध्ये एटले अरण्यना सर्व पशुओ मध्ये (पवरे) प्रवर एटले श्रेष्ठ एवो (सीहे) सिंह शोभे छे, (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत मुनि पण शोभता होय छे ते बहुश्रुत पण पर पक्षने भेदनारा तीक्ष्ण दांत जेवा नैगमादिक नयवाळा अने बुद्धिना गुणे करीने उत्कट होवाथी अन्य दर्शनीओए पराभव न पमाडी शकाय एवा होय छे अने तेथी करीने अन्य तीर्थिकरूप मृगोमां श्रेष्ठ छे २०

जहा से वासुदेवे, संखचक्कगदाधरे । अप्पडिहयबले जोहे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २१ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (संखचक्कगदाधरे) पांचजन्य नामना शंखने, सुदर्शन नामना चक्रने अने कौमोदकी नामनी गदाने धारण करनारा तथा (अप्पडिहयबले) अप्रतिहत बळवाळा एटले जेनु सामर्थ्य कोइथी स्खलना न पामे एवा (से) ते (वासुदेवे) वासुदेव (जोहे) महा योद्धा छे, (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण महा योद्धा (भवइ) होय छे जेम वासुदेव स्वाभाविक रीते ज बळवान छे तथा शंख, चक्र अने गदारूप उत्तम आयुधोवडे युक्त छे, तेथी ते महा सुभट छे तेम बहुश्रुत पण स्वाभाविक बुद्धिना बळवाळा होय छे तथा शंख, चक्र अने गदा तुल्य सम्यग् ज्ञान, दर्शन अने चारित्रवडे युक्त होय छे, तेथी ते कर्मरूपी वैरीनो पराभव करवामां महा सुभट छे २१

जहा से चाउरंते, चक्कवट्टी महिड्ढिए । चउदसरयणाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २२ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (चाउरंते) हाथी, रथ, अश्व अने पत्ति ए चार प्रकारना सैन्यवडे शत्रुनो अंत

थाय त्यांसुधी तेनुं बळ वधतुं जाय छे, त्यारपछी हानि पामे छे. तेथी अहीं साठ वर्षनो कह्यो छे. ते ज प्रमाणे हाथणीनी जेवी औत्पत्तिकी आदि बुद्धिथी अने विविध विद्याओथी परिवरेला अने साठ वर्षना एटले स्थिर परिपक्व बुद्धिवाळा थयेला बहुश्रुत पण बळवान एटले शास्त्रना ज्ञाननी वृद्धिवाळा होय छे तथा अप्रतिहत एटले कोइपण वादीथी पराभव न पामे एवा होय छे. १८.

जहा से तिक्खसिंगे, जायखंधे विरायई । वसहे जूहाहिवई, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ १९ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिक्खसिंगे) तीक्ष्ण शींगडावाळो तथा (जायखंधे) जेने खांध उत्पन्न थइ छे अर्थात् सर्व अंगे पुष्ट थयेलो तथा (जूहाहिवई) यूथनो अधिपति एटले सर्व बळदोनो स्वामी एवो (वसहे) वृषभ (विरायई) शोभे छे, (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए भवइ) बहुश्रुत मुनि पण होय छे. अर्थात् बहुश्रुत मुनि पण अन्य पक्षनो नाश करनार तीक्ष्ण स्वशास्त्र अने परशास्त्ररूप बे शींगडावडे शोभे छे अने गच्छादिकना मोटा कार्यनी धुंसरीने धारण करवामां समर्थ होवाथी खांधवाळा छे अने तेथी करीने ज साध्वादिकना समूहरूपी यूथना अधिपति एटले आचार्य पदवीने पाम्या सता शोभे छे. १९.

जहा से तिक्खदाढे, उदग्गे, दुप्पहंसए । सीहे मिआण पवरे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २० ॥

अर्थ—(जहा) जेम (से) ते (तिक्खदाढे) तीक्ष्ण दाढावाळो, तथा (उदग्गे) उत्कट, तथा (दुप्पहंसए)

अर्थ—(जहा) जेम (आइण्णसमारूढे) आकीर्ण अश्वपर चडेलो अने (दढपरक्कमे) दृढ पराक्रमवाळो (सूरे) शूरवीर योद्धो (उभओ) बन्ने बाजु (नंदिघोसेण) बार प्रकारना वाजित्रना घोषवडे शोभे छे, (एव) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण शोभता (भवति) होय छे जेम आकीर्ण अश्वपर चडेलो बळवान योद्धो बन्ने पडखे अथवा आगळ पाछळ नादीना घोषवडे एटले बार प्रकारना वाजित्रना शब्दवडे अथवा " तु चिरकाळ सुधी जय पाम " एवा बंदीजनोना आशीर्वादना शब्दवडे शोभतो सतो कोइथी पराभव पामतो नथी, सर्वत्र विजय पामे छे अने तेनो आश्रित सेवकवर्ग पण कोइथी पराभव पमाडी शकातो नथी, तेम बहुश्रुत साधु पण जिनप्रवचनरूप अश्वपर आरुढ थयेला, दृढ पराक्रमवाळा एटले गर्विष्ठ परवादीओथी नहीं त्रास पामता तथा बन्ने बाजु एटले रात्रि दिवसना स्वाध्यायरूप नदीना घोषवडे शोभता अथवा बन्ने बाजुए रहेला शिष्योना अभ्यासरूप नदीघोषवडे शोभता अथवा प्रवचनना प्रभावक होवाथी स्वतीर्थिकोए " आ चिरकाळ जीवो " इत्यादिक कहेला आशीर्वचनरूप नदीघोषवडे शोभता सता अन्य तीर्थिकोथी पराभव पमाडी शकाता नथी, अने तेने आश्रित रहेलो संघ पण कोइथी पराभव पमाडी शकातो नथी। १७

जहा करेणुपरिकिण्णे, कुंजरे सट्ठिहायणे । बलवंते अप्पडिहए, एवं भवति बहुस्सुए ॥ १८ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (करेणुपरिकिण्णे) हाथणीओवडे परिवरेलो (सट्ठिहायणे) साठ वर्षनी उम्मरनो (कुंजरे) हाथी (बलवंते) बळवान होय छे, तथा (अप्पडिहए) अप्रतिहत होय छे एटले मदवाळा शत्रुरूप हाथीओवडे पण पराभव करी शकातो नथी (एव) ए ज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत मुनि पण (भवति) होय छे हाथी साठ वर्षनो

लीधे शोभे छे, तोपण मिथ्यात्वादिक कलुषता दूर थवाथी निर्मळतादिक गुणोए करीने उज्वळ एवा शंख सदृश बहुश्रुतने विषे ते गुण रह्या होय तो ते आश्रयना गुणने लीधे विशेष प्रकारे शोभे छे. तेमज तेवा बहुश्रुतमां रहेला ते धर्मादिक कदापि मलिनपणाने, अन्यथापणाने के हानिने पामता नथी. १५.

फरीथी बहुश्रुतनी ज स्तुति करे छे.—

जहा से कंबोआणं, आइणे कंथए सिआ । आसे जवेण पवरे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ १६ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कंबोआणं) कंबोज देशमां उत्पन्न थयेला सर्व अश्वोना मध्ये (आइणे) आकीर्ण एटले अश्वना शास्त्रमां कहेला गुणोवडे व्याप्त अने (कंथए) कंथक एटले नाना पथ्थरोथी भरेला कुतपना पडवाना शब्दथी पण त्रास न पामे अथवा संग्राममां शस्त्रना प्रहारथी पण भय न पामे एवो (से) ते (आसे) अश्व (जवेण) वेगवडे (पवरे) श्रेष्ठ (सिआ) होय छे, (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुत पण (भवइ) होय छे. जेम कंबोज देशना सर्व अश्वोमां आकीर्ण अने कंथक अश्व गति करवामां अत्यंत श्रेष्ठ तथा राजादिकने अत्यंत वल्लभ होय छे, तेम बहुश्रुत साधु पण सर्वे ज्ञान अने क्रियावाळा मुनिओमां अन्य वादीओना वादथी त्रास पामता नथी, सम्यक् आचार अने विहारवडे सुशोभित होय छे, तथा सर्वने वल्लभ पण होय छे. १६.

जहाइण्णसमारूढे, सूरे दढपरक्कमे । उभओ नंदिघोसेणं, एवं भवति बहुस्सुए ॥ १७ ॥

अने उपांगनो अभ्यास करता शास्त्रमां कह्या प्रमाणे आंबिल आदिक तप करनार होय, तथा (पिअकरे) प्रियकर एटले कोइए कोइ प्रकारे अपकार कर्यो होय तोपण पोते तेनु प्रतिकूळ कार्य करे नहीं परंतु " आ तो मारा ज कर्मनो दोष छे, " एम विचारी ते अप्रिय करनार उपर पण प्रिय चेष्टा ज करे, ए ज कारण माटे (पिअवाई) प्रियवादी एटले कोइ अप्रिय वचन बोले तोपण पोते प्रिय वचन ज बोलनार होय आवा गुणवाळो एटले विनीत जे होय (से) ते (सिक्ख) ग्रहणा अने आसेवना ए बन्ने प्रकारनी शिक्षा (लघ्धु) मेळववाने (अरिहई) लायक थाय छे परंतु आथी विपरीत जे अविनीत होय ते शिक्षाने योग्य थतो नथी, अने जे शिक्षाने पामे छे ते ज बहुश्रुत थाय छे अने बीजो अबहुश्रुत रहे छे ए तात्पर्य छे १४

आ रीते अबहुश्रुतपणु अने बहुश्रुतपणु विस्तारथी कह्यु हवे बहुश्रुतनी प्रशंसा करवा पूर्वक प्रथम सूत्रमां प्रतिज्ञा करेला तेना आचारने कहे छे

जहा संखम्मि पयं निहित्तं, दुहओ वि विरायइ । एवं बहुस्सुए भिक्खू, धम्मो कित्ती तहा सुयं ॥१५॥

अर्थ—(जहा) जेम (संखम्मि) शंखमां (निहित्त) नाखेलु (पय) दूध (दुहओ वि) पोतानो गुण तथा आश्रयनो गुण ए बन्ने प्रकारे पण (विरायइ) शोभे छे एटले के ते दूध तेमां मलिन थतु नथी, तेम [illegible] खाटु थतु नथी, अने वळी झरी जतु नथी (एवं) एज प्रमाणे (बहुस्सुए) बहुश्रुतवाळा (भिक्खू) मुनिने विषे रहेल (धम्मो) चारित्रधर्म, (कित्ती) कीर्ति-श्लाघा (तहा) तथा (सुयं) श्रुत-आगम ए सर्व शोभे छे जो के धर्म, कीर्ति अने श्रुत ए पोते ज निर्मळ होवाने

मित्र एटले के एकवार मित्रपणे अंगीकार करेलो ते पछी जो के सेंकडो अपकार करतो होय, तो पण तेना एक ज उपकारनुं स्मरण करी पाछळथी पण तेना दोप बोले नहीं. पण तेना गुणनुं ज वर्णन करे. ११. १२.

कलहडमरवज्जए, बुद्धे अभिजाइगे । हिरिमं पडिसंलीणे, सुविणीए त्ति वुच्चई ॥ १३ ॥

अर्थ—(कलहडमरवज्जए) कलह एटले वाणीवडे कजीयो अने डमर एटले हाथवडे लात मारवी विगेरे युद्ध ए बन्नेथी वर्जित एटले रहित होय. १२. तथा (बुद्धे) बुद्धिमान एवो छतो (अभिजाइगे) कुलीनताने पामेलो होय. १३. अहीं बुद्ध ए शब्द दरेक विशेपणो साथे जोडवानो छे तेथी तेने जूदो गुण गणवानो नथी. तथा (हिरिमं) लज्जावाळो होय एटले के ते कदाच कलुप चित्तवाळो थाय तोपण अकार्य करतां लाज पामे छे. १४. तथा (पडिसंलीणे) प्रतिसंलीन—अंगोपांगने गोपवनारो एटले गुरुनी पासे अथवा बीजे ठेकाणे रह्यो होय तो पण काम विना जेम तेम चेष्टा करे नही. १५. आवा प्रकारना गुणवाळो (सुविणीए त्ति) सुविनीत एम (वुच्चई) कहेवाय छे. १३.

जे आवो विनीत होय ते केवो होय ? ते कहे छे.—

वसे गुरुकुले णिच्चं, जोगवं उवहाणवं । पिअंकरे पिअंवाई, से सिक्खं लंद्धुमरिहई ॥ १४ ॥

अर्थ—(णिच्चं) निरंतर (गुरुकुले) गुरुकुळने विपे (वसे) रहेनार होय एटले के जावजीव गुरुनी आज्ञामां ज वर्तनारो होय, तथा (जोगवं) धर्मना व्यापारवाळो होय, तथा (उवहाणवं) उपधान तप करनार होय एटले के अंग

अने कार्य वीती गया पछी कहे के—" जो ते कार्य ते वखते अने ते स्थाने कर्युं होत तो ठीक थात " एम जे बोले ते अदेशकाळ भाषाचपळ छे ३ भावचपळ एटले एक सूत्र के अर्थ पूर्ण थया पहेलां जे अन्य अन्य सूत्र के अर्थने ग्रहण करे ते ४ आ प्रमाणे बीजा गुणनी व्याख्या छे त्रीजा अने चोथा गुणमां कांइ विशेष नथी. १०.

अप्पं चाहिक्खिवइ, पबंधं च न कुव्वई। मित्तिज्जमाणो भयइ, सुअं लध्धु न मज्जइ ॥ ११ ॥

अर्थ—(च) तथा (अप्प अहिक्खिवइ) अहीं अल्प शब्दनो अर्थ सर्वथा अभाव एटले निषेधरूप छे तेथी काइना तिरस्कार न करे ते ५ तथा (पबंध च) कोपना प्रबंधने (न कुव्वई) न करे ६ तथा (मित्तिज्जमाणो) कोइए मित्र कर्यो थको तेने (भयइ) भजे छे एटले के मित्रना उपर उपकार करनारो थाय छे अथवा पोते प्रत्युपकार करवा समर्थ न होय तो पण कृतघ्नी तो थाय ज नहीं ७ तथा (सुअ) श्रुतज्ञानने (लध्धु) पामीने एटले भणीने (न मज्जइ) मद न करे परतु मदनो दोष जाणवामा आववाथी उलटो वधारे नम्र थाय ८ ११

न य पावपरिक्खेवी, न य मित्तेसु कुप्पई। अप्पिअस्सावि मित्तस्स, रहे कल्लाण भासई ॥ १२ ॥

अर्थ—(य) तथा (पावपरिक्खेवी) गुरुनी स्खलनारूपी पाप–दोषनो कहेनार–निंदनार (न) न होय. ९ (य) तथा (मित्तेसु) मित्र उपर तेनो अपराध होय तो पण (न कुप्पई) कोप करे नहीं १० तथा (अप्पिअस्सावि) अप्रिय एवा पण (मित्तस्स) मित्रनु (रहे) एकांतमा (कल्लाण) कल्याण–सारु (भासई) बोले भावार्थ ए छे जे अप्रिय

छे. ते स्थानो आ प्रमाणे—(नीआवित्ती) नीचवर्ती एटले उद्धताइ रहितपणे रहेनार, अर्थात गुरुजनने विषे नम्रतावाळो. १. तथा (अचवले) अचपळ. २. तथा (अमाई) माया रहित एटले मनोहर आहारादिक पामीने गुरुने छेतरे नहीं ते. ३. तथा (अकुऊहले) कुतूहळ रहित एटले इंद्रजाळादिक कौतुक जोवामां तत्पर न होय ते. ४.

अहीं पहेलो गुण नीचवर्ती कह्यो, ते विषे कह्युं छे.—

" नीअं सिज्जं गइं ठाणं, नीअं च आसणाणि अ ।
नीअं च पाए वंदिज्जा, नीअं कुज्जा य अंजलिं ॥ "

" साधुए (विनीतशिष्ये) गुरुथी नीची शय्या करवी, नीची एटले पाछळ पाछळ गति करवी, नीचुं स्थान करवुं एटले नम्र थइने उभा रहेवुं, नीचुं आसन करवुं, नीचा वळीने पाद वंदन करवुं अने नीचा वळीने अंजलि करवी एटले हाथ जोडवा. "

बीजो गुण अचपळ कह्यो छे. तेमां चपळना चार भेदो छे—गतिचपळ, स्थानचपळ, भाषाचपळ अने भावचपळ. तेमां गतिचपळ एटले उतावळो उतावळो चाले ते. १. स्थानचपळ एटले बेठा बेठा पण हाथ पग विगेरे अवयवो हलाव्या ज करे ते. २. त्रीजा भाषाचपळना चार भेद छे.—असत्य भाषाचपळ, असभ्य भाषाचपळ, असमीक्ष्य भाषाचपळ अने अदेश काळ भाषाचपळ. तेमां खपुष्प—आकाशनुं पुष्प विगेरे अछती वस्तुने जे छती कहे ते पहेलो असत्य भाषाचपळ छे, जे अप्रिय अने कठोर विगेरे वचन बोले ते असभ्य भाषाचपळ छे, जे विचार्या विना—यद्वा तद्वा बोले ते असमीक्ष्य भाषाचपळ छे

अपि) मित्रो उपर पण (कुप्पइ) कोप करे छे ६ तथा (सुप्पिअस्सावि मित्तस्स) अत्यंत प्रिय एवा मित्रनु पण (रहे) एकांतमां एटले तेनी पाछळ (पावग) पाप-दोष (भासइ) कहे छे एटले के तेनी पासे तो प्रिय वचन बोले छे अने पाछळथी बीजाओ पासे तेना दोष उघाडा करे छे ७ ८

(पइण्णवाई) प्रतिज्ञावादी एटले जे कांइ वात करे तेमां ' आ आम ज छे ' एम एकांतवादवाळी भाषा बोले. अथवा प्रकीर्णवादी एटले संबंध रहित बोले. ८ तथा (दुहिले) द्रोह करवाना स्वभाववाळो एटले मित्र उपर पण द्रोह-द्वेष करे ९ तथा (थद्धे) स्तब्ध एटले ' हु तपस्वी छु ' इत्यादिक गर्व करे १० तथा (लुद्धे) लुब्ध एटले भोजनादिकनी अभिलाषा करे ११ तथा (अणिग्गहे) इंद्रिय नोइंद्रियनो निग्रह न करे १२ तथा (असंविभागी) आहारादिक पामीने अति लोलुपताने लीधे बीजाने जरा पण आपे नहीं परतु पोताना आत्मानु ज पोषण करे १३. तथा (अचिअत्ते) अप्रीतिकर एटले के जोयो सतो के बोलाव्यो सतो सर्वने अप्रीति ज उपजावे १४ आवा प्रकारना दोषवाळो मनुष्य-साधु (अविणीए त्ति) अविनीत छे एम (वुच्चई) कहेवाय छे ९

आ प्रकारे अविनीतनां स्थानो कह्यां हवे विनीतनां १५ स्थानो कहे छे —

अह पण्णरसहिं ठाणेहिं, सुविणीए त्ति वुच्चई । नीआवित्ती अचवले, अमाई अकुऊहले ॥ १० ॥

अर्थ—(अह) हवे (पण्णरसहिं) पदर (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सुविणीए त्ति) सुविनीत एम (वुच्चई) कहेवाय

अभिक्खणं कोही हवइ, पबंधं च पकुव्वई । मित्तिज्जमाणो वमइ, सुअं लध्धूण मज्जइ ॥ ७ ॥
अवि पावपरिक्खेवी, अवि मित्तेसु कुप्पइ । सुप्पिअस्साविं मित्तस्स, रहे भासइ पावगं ॥ ८ ॥
पइण्णवाई दुहिले, थद्धे लुद्धे अणिग्गहे । असंविभागी अविअत्ते, अविणीए त्ति वुच्चई ॥ ९ ॥

अर्थ—(अभिक्खणं) वारंवार (कोही) क्रोधी (हवइ) थाय छे. एटले कारणे अने विना कारणे पण निरंतर क्रोधमां ज रहे छे. १. (पबंधं च) प्रबंधने एटले कोपना ज अविच्छेदपणाने—निरंतरपणाने (पकुव्वई) करे छे. एटले अनेक रीते शांत कर्या छतां शांतिने पामतो नथी. २. (मित्तिज्जमाणो) मित्ररूप कर्यो थको पण (वमइ) मैत्रीने वमे छे—तजे छे. एटले के जो कोइ धार्मिक साधु तेने कहे के—" हुं तमारा पात्रनो रंग करवो विगेरे कार्य करी आपुं." त्यारे ते प्रत्युपकारना भयथी एवो जवाब आपे के—" मारे कांइ काम नथी." अथवा कोइए कार्य करी आप्युं होय तो कृतघ्नताने लीधे करेला कार्यने माने ज नहीं. तेथी ते मैत्रीनुं वमन कहेवाय छे. ३. तथा (सुअं) आगमने पण (लध्धूण) पामीने-भणीने (मज्जइ) मद-गर्व करे छे. एटले श्रुत तो मदनो नाश करनार छे; तोपण ते अविनीत तो उलटो श्रुत भणीने गर्विष्ठ थाय छे. ४. ७.

(पावपरिक्खेवी अवि) पापवडे निंदा करनार पण थाय छे एटले के पंचसमिति विगेरेमां कदाच आचार्यादिक मोटाओनी कांइक स्खलना थइ होय तो ते स्खलनारूप पापवडे करीने ते गुरुजननी निंदा पण करे छे. ५. तथा (मित्तेसु

आसेवनारूप शिक्षानो अभ्यास करनार एम (वुच्चइ) कहेवाय छे ते आठ स्थानो कहे छे,—(अहस्सिरे) जेने निरंतर हसवानो स्वभाव न होय ते १ (सया दंते) जे सर्वदा दांत एटले इंद्रिय नोइंद्रियने दमन करनार होय ते २ (य) तथा (मम्म) जे अन्यना मर्मने-गुप्त वातने (न उदाहरे) कहेतो न होय ते ३-४

(न असीले) जे सर्वथा शील रहित न होय ते ४ (न विसीले अ) ने विरूप शीलवाळो एटले अतिचारवडे शीलने-व्रतने कलुषित करनार न होय ते ५ तथा (अइलोलुए) जे अत्यंत रसलंपट (न सिआ) न होय ते ६ (अकोहणे) जे अति क्रोधी न होय ते ७. तथा (सच्चरए) जे सत्यव्रतने विषे रक्त होय ते ८. आवो पुरुष होय ते (सिक्खासीले त्ति) शिक्षाशील छे एम (वुच्चइ) कहवाय छे ५

अबहुश्रुतपणानु मूळ कारण अविनय ज छे अने बहुश्रुतपणानु मूळ कारण विनय ज छे तेथी जे स्थानोवडे विनीत अने जे स्थानोवडे अविनीत थवाय छे ते कहे छे —

अह चउदसहिं ठाणेहिं, वट्टमाणे उ संजए। अविणीए वुच्चई सो उ, निव्वाणं च न गच्छइ ॥ ६ ॥

अर्थ—(अह) हवे (चउदसहिं) चौद (ठाणेहिं) स्थानोने विषे (वट्टमाणे उ) वर्ततो-रहेतो (संजए) मुनि (अविणीए) अविनीत (वुच्चई) कहेवाय छे (उ) तु पुन वळी (सो) ते अविनीत (निव्वाणं च) निर्वाणने—मोक्षने (न गच्छइ) पामतो नथी ६.

ते चौद स्थानो कहे छे —

(अविणीए) विनय रहित होय, ते (अबहुस्सुए) अबहुश्रुत कहेवाय छे. अहीं विद्या सहितने पण अबहुश्रुत कह्यो, तेनुं कारण ए के स्तब्ध—अहंकारी मनुष्य विद्या सहित होय तोपण तेने बहुश्रुतपणाना फळनो अभाव छे तेथी ते अबहुश्रुत ज कहेवाय छे. आनाथी जे विपरीत होय ते बहुश्रुत कहेवाय छे. २.

आवा प्रकारनुं अबहुश्रुतपणुं अने बहुश्रुतपणुं शाथी थाय ? ते कहे छे.—

अह पंचहिं ठाणेहिं, जेहिं सिक्खा न लब्भई । थंभा कोहा पमाएणं, रोगेणालस्सएण य ॥३॥

अर्थ—(अह) हवे (जेहिं) जे (पंचहिं) पांच (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सिक्खा) ग्रहण अने आसेवनारूप शिक्षा (न लब्भई) पमाती नथी, ते स्थानोवडे आवुं अबहुश्रुतपणुं पमाय छे. ते कया पांच स्थानोथी ? ते कहे छे.—(थंभा) मानथी, (कोहा) क्रोधथी, (पमाएणं मद्यादिक प्रमादथी, (रोगेण) कुष्ठादिक रोगथी (आलस्सएण य) तथा आलस्यथी एटले उत्साह रहितपणाथी,—आ पांच स्थानोवडे शिक्षा पमाती नथी. ३.

आ प्रमाणे अबहुश्रुतपणानां कारणो कह्यां. हवे बहुश्रुतपणानां कारणो कहे छे.—

अह अट्ठहिं ठाणेहिं, सिक्खासीले त्ति वुच्चइ । अहस्सिरे सया दंते, न य मम्ममुदाहरे ॥ ४ ॥
नासीले न विसीले अ, न सिआ अइलोलुए । अकोहणे सच्चरए, सिक्खासीले त्ति वुच्चइ ॥ ५ ॥

अर्थ—(अह) हवे (अट्ठहिं) आठ (ठाणेहिं) स्थानोवडे (सिक्खासीले त्ति) शिक्षाशील एटले ग्रहण अने

अथ बहुश्रुतपूजा नामनु अग्यारमु अध्ययन ११

दशमा अध्ययनमा प्रमादनो त्याग करवा उपदेश आप्यो ते उपदेश विवेकीए ज सारी रीते धारी शकाय छे, अने ते विवेक बहुश्रुतनी पूजाथी प्राप्त थाय छे तेथी आ अग्यारमा अध्ययनमा बहुश्रुतनी पूजा कहेवाय छे तेनु पहेलु पद्य आ प्रमाणे छे —

संजोगा विप्पमुक्कस्स, अणगारस्स भिक्खुणो । आयारं पाउकरिस्सामि, आणुपुव्विं सुणेह मे ॥१॥

अर्थ—(संजोगा) बाह्य आभ्यंतर संयोगथी (विप्पमुक्कस्स) मूकायेला तथा (अणगारस्स) अगार-घर रहित एवा (भिक्खुणो) भिक्षाना स्वभाववाळा साधुना (आयारं) बहुश्रुतनी पूजारूप आचारने (पाउकरिस्सामि) हु प्रगट करीश (आणुपुव्विं) अनुक्रमे कहेता एवा (मे) मारु वचन (सुणेह) सांभळो १

अहीं बहुश्रुतनी पूजा कहेवानी छे तेथी प्रथम अबहुश्रुतनु स्वरूप जाणवाथी बहुश्रुतनु स्वरूप सुखे करीने जाणी शकाय छे माटे प्रथम अबहुश्रुतनु स्वरूप बतावे छे.—

जे आवि होइ निव्विज्जे, थद्धे लुद्धे अणिग्गहे । अभिक्खणं उल्लवई, अविणीए अबहुस्सुए ॥ २ ॥

अर्थ—(जे) जे कोइ (निव्विज्जे) अविद्य एटले सम्यक् प्रकारे शास्त्रना ज्ञान रहित (होइ) होय, (अवि) ' अपि ' शब्द छे माटे विद्या सहित होय तोपण (थद्धे) स्तब्ध—अहंकारी होय, (लुद्धे) रसादिकमां लुब्ध होय, (अणिग्गहे) इंद्रिय अने मनना निग्रह रहित होय, (अभिक्खणं) वारंवार (उल्लवई) संबंध रहित उल्लाप करतो होय (अ) तथा

तुं (परिनिव्वुडे) कपायरूपी अग्निनी शांतिवडे शीतळ थयो थको (चरे) चारित्रनुं सेवन कर. (च) तथा (संतिमग्गं) शांतिमार्गने एटले मोक्षमार्गने (वूहए) उपदेश देवावडे वृद्धि पमाड. तेम करवा माटे (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३६.

आ प्रमाणे भगवाननुं वचन सांभळी गौतमस्वामीए जे कर्युं, ते कहे छे.—

बुद्धस्स निसम्म भासिअं. सुकहिअमट्ठपओवसोहिअं ।
रागं दोसं च छिंदिआ, सिद्धिं गइं गए भयवं गोअमे त्तिं बेमि ॥ ३७ ॥

अर्थ—(सुकहिअं) सारी रीते एटले उपमा विगेरे देखाडवा पूर्वक कहेलुं, ए ज कारण माटे (अट्ठपओवसोहिअं) सारा अर्थवाळा पदो—शब्दोवडे शोभित एवुं (बुद्धस्स) केवळज्ञानवडे लोकालोकना स्वरूपने जाणनारा श्रीवर्धमानस्वामीनुं आ प्रमाणे (भासिअं) वचन (निसम्म) सांभळीने (भयवं गोअमे) भगवान गौतमस्वामी (रागं दोसं च) राग तथा द्वेषने (छिंदिआ) छेदी (सिद्धिं गइं गए) सिद्धि गतिने पाम्या. (त्ति बेमि) एम हुं कहुं छुं. ए रीते सुधर्मास्वामीए जंबूस्वामीने कह्युं. ३७.

इति दशम अध्ययन. १०

वळी तारी पार पामवानी योग्यता नथी एम पण न धारीश केमके—

अक्लेवरसेणिमूसिआ, सिद्धिं गोअमं ! लोअं गच्छसि ।
खेमं च सिवं अणुत्तरं, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३५ ॥

अर्थ—(गोअम) हे गौतम ! तु (अकलेवरसेणिं) कलेवर रहित एटले सिद्धना जीवो, तेमनी श्रेणिने–ते स्थितिने पमाडे तेवी श्रेणिने एटले उत्तरोत्तर शुभ अध्यवसायरूप क्षपकश्रेणिने (ऊसिआ) उची जेवी करीने एटले प्राप्त करीने (खेमं च) क्षेम एटले परचक्रादि भय रहित, तथा (सिवं) शिव एटले समग्र उपद्रव रहित, तथा (अणुत्तरं) सर्वोत्कृष्ट एवा (सिद्धिं लोअं) सिद्धि नामना लोक प्रत्ये एटले मोक्षपद प्रत्ये (गच्छसि) जइश तेथी (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३५

हवे अध्ययनने समाप्त करता मता उपदेशनु रहस्य कहे छे —

बुद्धे परिनिव्वुडे चरे, गामं गए नगरे व संजए ।
संतिमग्गं च वूहए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३६ ॥

अर्थ—(गाम) गामने विषे (नगरे व) अथवा नगरने विषे के अरण्यादिकने विषे (गए) रहेलो एवो, तथा (संजए) संयत एटले सम्यक् प्रकारे पाप थकी निवृत्ति पामेलो, तथा (बुद्धे) हेय, उपादेयना विभागने जाणनार एवो

पश्चात्ताप करनार (मा) म थाओ. एटले के जेम कोइ दरिद्र माणस परदेशमां जइ बहु द्रव्य उपार्जन करी पोताना घर तरफ मार्गनी बीकने लीधे सुवर्णादिक द्रव्य बीजी वस्तुनी अंदर नांखी तेनुं पोटकुं बांधी पोताना माथा उपर ते भार उपाडीने चाले. मार्गमां पथ्थर विगेरेथी व्याप्त विषम रस्तामां प्रवेश करवाथी घणा भारने लीधे अकळाइने ते भार नांखी दे. पछी घेर आवी निर्धनपणाने लीधे नांखी दीधेला भारनो पश्चात्ताप करे के—" में निर्भागीए ते भार केम नांखी दीधो? " एवो पश्चात्ताप न थवा माटे (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३३.

अहीं गौतम गणधरने शंका थाय के—" हुं आ संसार सागर थोडोकज तर्यो छुं अने हजु तरवानुं घणुं बाकी छे. " एम धारी उत्साहनो भंग थाय तो ते उपर कहे छे. —

[3]तिण्णो हु [1]सि [2]अण्णवं [1]महं, [5]किं पुण [4]चिट्ठसि [6]तीरमागओ ।
[10]अभितुर [9]पारं [8]गमित्तए, [12]समयं [11]गोअम ! [13]मा पमायए ॥ ३४ ॥

अर्थ—(महं) मोटा–घणा (अण्णवं) संसार समुद्रने (तिण्णो हु सि) तुं तरी गयो ज छे, (पुण) हवे (तीरमागओ) कांठे आव्यो थको (किं चिट्ठसि) केम अटकी रहे छे ? केम उदासीनताने धारण करे छे ? (पारं गमित्तए) पार पामवाने एटले मुक्तिपद प्रत्ये जवाने (अभितुर) उतावळ कर. तेथी करीने (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३४.

अवउज्झिअ मित्तवधव, विउलं चेव धणोहसचय ।
मा तं विइअ गवेसए, समय गोअम ! मा पमायए ॥ ३० ॥

अर्थ—(मित्तवधव) मित्रो तथा बांधवोने (चेव) अने (विउल) विस्तारवाळा (धणोहसचय) सुवर्णादिक धनना समूहने (अवउज्झिअ) तजीने (त) ते मित्रादिकने (विइअ) बीजी वार एटले फरीथी (मा गवेसए) तु गवेषणा न कर चारित्र लेती वखते ते मित्रादिकनो त्याग कर्यो छे तेथी ते वमन जेवु छे, अने फरीथी तेनी शोध करवामां वमननु पान करवा जेवु छे माटे (गोअम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर ३०

आ प्रमाणे ममतानो त्याग करवा उपदेश आपी हवे समकितनी शुद्धि करवा माटे उपदेश आपे छे —

न हु जिणे अज्ज दीसई, बहुमए दीसई मग्गदेसिए ।
संपइ नेआउए पहे, समय गोअम ! मा पमायए ॥ ३१ ॥

अर्थ—जोके-(अज्ज) आजे एटले आ काळे (जिणे) जिनेश्वर (न हु दीसई) नथी ज देखाता, तोपण (मग्गदेसिए) मोक्षमार्गने देखाडनार-पमाडनार (बहुमए) घणांनो मानेलो मोक्षमार्ग (दीसई) देखाय छे एटले हमणां तीर्थंकर नथी तोपण तेमणे प्ररूपेलो मोक्षमार्ग तो देखाय छे, माटे आवो मार्ग देखाडनार अतींद्रिय ज्ञानवाळा जिनेश्वर विना बीजा कोइ होइ शके नहीं एम धारीने भाविकाळना भव्य जीवो पण प्रमादनो त्याग करशे तो (संपइ) हमणां एटले

हुं तीर्थंकर विद्यमान छते (नेआउए पहे) नैयायिक एटले मुक्तिरूप मार्गने विषे (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३१.

अवसोहिआ कंटगापहं, उइण्णो सि पहं महालयं ।
गच्छसि मग्गं विसोहिआ, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(कंटगापहं) शाक्यादिक दर्शनरूपी भावकंटकवडे व्याप्त एवा मार्गनो (अवसोहिआ) त्याग करीने तुं (महालयं) मोटा (पहं) मोक्षरूपी भावमार्गमां (उइण्णो सि) उतरेलो–आवेलो छे. एटलुं ज नहीं पण (विसोहिआ) ते मोक्षमार्गनो निश्चय करी (मग्गं) ते ज मोक्षमार्गमां तुं (गच्छसि) चाले पण छे. तेथी (गोअम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर. ३२.

आ रीते मार्गनी प्राप्ति कही. हवे तेनी प्राप्ति थया छतां पण कोइने पश्चात्ताप पण थइ जाय, तेथी तेने माटे कहे छे.—

अबले जह भारवाहए, मा मग्गे विसमेऽवगाहिआ ।
पच्छा पच्छाणुतावए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ ३३ ॥

अर्थ—(जह) जेम (अबले) बळ रहित एटले शरीरनी शक्ति रहित एवो कोइ (भारवाहए) भारवाहक एटले भारने वहन करनार पुरुष (विसमे मग्गे) विषम मार्गमां (अवगाहिआ) प्रवेश करीने (पच्छा) पछी (पच्छाणुतावए) ते

हवे कइ रीते अप्रमाद करवो ते कहे छे.—

वुच्छिंद सिणेहमप्पणो, कुमुअं सारइअं वा पाणिअं ।
से सव्वसिणेहवज्जिए, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २८ ॥

अर्थ—(सारइअं) शरदऋतु संबंधी (कुमुअं) चंद्रविकासी कमळ (पाणिअं वा) जळने जेम तजी दे छे तेम तु मारा उपरनो (अप्पणो सिणेहं) पोतानो स्नेह (वुच्छिंद) दूर कर (से) अने त्यारपछी (सव्वसिणेहवज्जिए) सर्व स्नेहथी रहित थयो थको (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर २८

चिच्चा धणं च भारिअं, पव्वइओ हि सि अणगारिअं ।
मा वंतं पुणो वि आविए, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ २९ ॥

अर्थ—(हि) कारण के (धणं) धन (च) अने (भारिअं) भार्याने (चिच्चा) तजीने तु (अणगारिअं) मुनिपणाने (पव्वइओ सि) पाम्यो छे तेथी करीने (वंतं) वमेलाने (पुणो वि) फरीथी (मा आविए) पी नहीं. परतु (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न कर २९

अहीं कदाच गौतम गणधर शंका करे के—"हे स्वामी ! जे आपना उपरनो प्रेम ते वमनना पान जेवो शी रीते ?" ते उपर कहे छे —

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो. तेमां विशेष ए के (जिब्भवले) जिन्हानुं बळ, (फासवले) स्पर्श इंद्रियनुं बळ अने (सव्वबले) हाथ, पग विगेरे सर्व अवयवोनुं बळ पण नाश पामे छे–घटी जाय छे तेथी हे गौतम ! समय मात्र प्रमाद न करवो. २४. २५. २६.

वृद्धावस्थाने लीधे थती शरीरनी अशक्ति कही, हवे रोगथी तेनी अशक्ति थाय छे ते कहे छे.—

अरई गंडं विसूईआ, आयंका विविहा फुसंति ते ।
विवडइ विद्धंसइ ते सरीरयं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २७ ॥

अर्थ—(अरई) अरति एटले वातादिकवडे उत्पन्न थयेलो चित्तनो उद्वेग, तथा (गंडं) लोहीना दोषथी थता गुमडा विगेरे, तथा (विसूईआ) विसूचिका एटले अजीर्णना दोषथी थता वमन विरेचन विगेरे, तथा (विविहा) विविध प्रकारना (आयंका) आतंक एटले तत्काळ घात करनारा रोगो (ते) तारा शरीरने (फुसंति) स्पर्श करे छे, तथा (ते सरीरयं) तारुं शरीर (विवडइ) बळनी हानि थवाथी विशेषे करीने पडे छे, अने (विद्धंसइ) जीव रहित थइ विध्वंस पामे छे. माटे ज्यांसुधी वृद्धावस्था अने रोगो शरीरने जीर्ण न करे त्यांसुधीमां (गोयम) हे गौतम ! (समयं) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो. अही जो के गौतम गणधरने केशनुं श्वेतपणुं विगेरे वृद्धावस्थाना चिन्हो तथा रोगो संभवता नथी. तोपण तेने लइने बीजा सर्व शिष्योने प्रतिबोध करवानो छे, तेथी आ प्रमाणे कहेवुं अयोग्य नथी. २७.

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो तेमां विशेष ए के-(से) ते एटले पूर्वे हतु ते (चक्खुवले य) नेत्रनु बळ पण (हायई) हानि पामे छे. माटे प्रमाद न करवो २२

परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पडुरया हवंति ते ।
से घाणवले अ हायई, समय गोअम ! मा पमायए ॥ २३ ॥

अर्थ—उपर प्रमाणे ज अर्थ करवो तेमां विशेष ए के (से) ते एटले पूर्वे हतु ते (घाणवले अ) नासिकानु बळ पण (हायई) हानि पामे छे माटे प्रमाद न करवो २३

परिजूरइ ते सरीरय, केसा पडुरया हवंति ते ।
से जिब्भवले अ हायई, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २४ ॥
परिजूरइ ते सरीरय, केसा पडुरया हवंति ते ।
से फासवले अ हायई, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २५ ॥
परिजूरइ ते सरीरय, केसा पडुरया हवंति ते ।
से सव्ववले अ हायई, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २६ ॥

शब्दादिक कामभोगने विषे (मुच्छिआ) मूर्छावाळा—स्पृहावाळा होय छे. प्राये करीने रोगी माणसोने अपथ्यनी जेम अहित करनारा विषयो आ प्राणीने प्रिय लागे छे. तेथी दुर्लभ एवी धर्मसामग्री पाम्या छतां (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं. २०.

हवे शरीरनी शक्ति होय तो धर्मनी स्पर्शना करवी एम कहेवा माटे शरीरनी अनित्यता कहेना पूर्वक छ सूत्रवडे अप्रमादनो उपदेश आपे छे.—

परिजूरइ [1]ते सरीरयं, [2]केसा [3]पंडुरया हवंति [4]ते ।
[5]से [6]सोअबले अ हायई, [13]समयं [12]गोयम ! मा पमायए ॥ २१ ॥

अर्थ—(ते) तारुं (सरीरयं) शरीर (परिजूरइ) सर्व प्रकारे जीर्ण थाय छे, तथा (ते) तारा (केसा) केशो लोकोना नेत्रोने मनोहर लागे तेना श्यामवर्णना जे हता ते (पंडुरया) वृद्धावस्थाने लीधे श्वेतवर्णवाळा (हवंति) थाय छे. (अ) तथा (से) ते एटले पहेलां हतुं ते (सोअबले) श्रोत्रनुं बळ एटले दूरथी सांभळवानी शक्ति पण (हायई) हानि पामे छे. तेथी करीने शरीरनुं सामर्थ्य अस्थिर—अनित्य छे माटे (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. २१.

परिजूरइ ते सरीरयं, केसा पंडुरया हवंति ते । से चक्खुबले अ हायई, समयं गोयम ! मा पमायए ॥२२॥

(कुतित्थिनिसेवए) शाक्यादिक कुतीर्थीकोने सेवनारा होय छे एटले के कुतीर्थीओ लाभादिकनी इच्छाथी प्राणीओने प्रिय लागे तेनो ज उपदेश करे छे तेथी तेमना मतमा घणा माणसो जाय छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करो १८

लँध्धूण वि उत्तम सुँई, सँद्दहणा पुंणरवि दुँल्लहा।
मिच्छत्तनिसेवए जंणे, समय गोयम ! मा पमायए॥ १९ ॥

अर्थ—(उत्तम) उत्तम धर्मनु (सुई) श्रवण (लध्धूण वि) पामीने पण (पुणरवि) फरीने पाछी (सद्दहणा) ते उपर श्रद्धा थवी (दुल्लहा) दुर्लभ छे कारण के (जणे) घणा माणसो (मिच्छत्तनिसेवए) अनादि भवना अभ्यासथी तथा भारेकर्मी होवाथी मिथ्यात्वने सेवनारा होय छे, तेथी (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं १९

धंम्म पि हु सँद्दहंतया, दुँल्लहया काँएण फाँसया।
ईह कामगुणेसु मुंच्छिआ, समय गोयम ! मा पमायए ॥ २० ॥

अर्थ—(धम्म) उत्तम धर्मने (सद्दहंतया पि हु) सद्दहता थका पण (काएण) तेने कायावडे (फासया) स्पर्श करनारा एटले अनुष्ठान करनारा (दुल्लहया) अति दुर्लभ छे कारण के (इह) आ जगतमां घणा जीवो (कामगुणेसु)

उत्पन्न थयेला होय छे. तेओ धर्म, अधर्म, भक्ष्य, अभक्ष्य अने गम्य, अगम्य विगेरे कांइ पण जाणता ज नथी. तेवा देशमां उत्पन्न थवाय तो तेथी पण ते मनुष्यजन्म व्यर्थ ज छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं. १६.

लद्धूण वि आरिअत्तणं, अहीणपंचिंदिअया हु दुल्लहा ।
विगलिंदिअया हु दीसइ, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १७ ॥

अर्थ—(आरिअत्तणं) आर्यपणुं (लध्धूण वि) पामीने पण (अहीणपंचिंदिअया) अन्यून पंचेंद्रियपणुं एटले सर्व इंद्रियोनुं निपुणपणुं (दुल्लहा हु) प्राप्त थवुं दुर्लभ ज छे. कारण के-(विगलिंदिअया) विकलेंद्रियता एटले रोगादिक वडे जेनां इंद्रियो हणायां होय एवापणुं (हु) वह्वोळताए (दीसइ) जोवामां आवे छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद करवो नहीं. १७.

अहीणपंचिंदिअत्तं पि से लहे, उत्तमधम्मसुई हु दुल्लहा ।
कुतित्थिनिसेवए जणे, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १८ ॥

अर्थ—(अहीणपंचिंदिअत्तं पि) अन्यून पंचेंद्रियपणाने पण (से) ते जीव कदाच (लहे) पामे तोपण (उत्तमधम्मसुई) उत्तम एटले तात्त्विक धर्मनुं श्रवण (दुल्लहा हु) अत्यंत दुर्लभ ज छे. कारण के—(जणे) घणा लोको

गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो १४

कहेला अर्थने ज समाप्त करे छे

एवं भवससारे, ससरइ सुभासुभेहिं कम्मेहिं । जीवो पमायबहुलो, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१५॥

अर्थ—(एव) उपर कह्या प्रमाणे (भवससारे) आ जन्ममरणरूपी ससारने विषे (पमायबहुलो) घणा प्रमादवाळो (जीवो) जीव (सुभासुभेहिं कम्मेहिं) पृथ्वीकायादिक भवना हेतुरूप शुभाशुभ कर्माए करीने (ससरइ) भ्रमण करे छे तेथी (गोयम) हे गौतम ! (समय मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो १५

आ प्रमाणे मनुष्यभवनी दुर्लभता कही हवे मनुष्यभव प्राप्त थया छता पण उत्तरोत्तर गुण प्राप्त थवा ते अति दुर्लभ छे ते विषे पांच श्लोकवडे कहे छे —

लद्धूण वि माणुसत्तण, आरिअत्तं पुणरवि दुल्लह ।
बहवे दसुआ मिलक्खुआ, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १६ ॥

अर्थ—(माणुसत्तण) मनुष्यपणु (लद्धूण वि) पाम्या छता पण (पुणरवि) फरीने तेमा (आरिअत्त) आर्यपणु एटले आर्यदेशमां जन्म थवो ते (दुल्लह) दुर्लभ छे कारण के (बहवे) घणा जीवो तो (दसुआ) पर्वतादिकमा वसनारा चोरो छे तथा (मिलक्खुआ) म्लेच्छ एटले जेमनी भाषा पण न समजी शकाय तेवा शक अने यवन देशमां

चउरिंदियकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे ।
कालं संखिज्जसण्णिअं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ १२ ॥

अर्थ—तेइंद्रिय तेमज चौरेंद्रियमां पण संख्यातो काळ रह्या संबंधी बे गाथा (११–१२) नो अर्थ दशमी गाथा प्रमाणे जाणवो.

पंचिंदियकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे । सत्तट्ठभवग्गहणे, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१३॥

अर्थ—(पंचिंदियकायं अइगओ) पंचेंद्रिय तिर्यंच कायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (सत्तट्ठ-भवग्गहणे) सात आठ भवना ग्रहणने विषे (संवसे) रहे छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. देव अने नारकीने माटे उत्तरनी गाथामां कहेवाना छे तथा मनुष्य भवनी तो दुर्लभता कहेवी छे तेथी अहीं पंचेंद्रिय शब्दे करीने तिर्यंच ज लेवाना छे. तेमां संख्याता वर्षना आयुष्यवाळामां सात भव करे अने आठमो भव करे तो असंख्याता वर्षना आयुष्यवाळामां करे छे. तेथी अहीं सात आठ भव कह्या छे. १३.

देवे नेरइए अइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे । इक्किक्कभवग्गहणे, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१४॥

अर्थ—(देवे) देवपणाने तथा (नेरइए) नारकीपणाने (अइगओ) पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (इक्किकभवग्गहणे) एक एक भवग्रहणने विषे ज (संवसे) रहे छे, (एकेक भव ज करे छे) तेथी (गोयम) हे

अर्थ—(आउकाय अइगओ) अप्कायने पामेलो. ६ (तेउकाय अइगओ, तेजस्कायने पामेलो ७ (वाउकाय अइगओ) वायुकायने पामेलो जीव ते ते कायमां असंख्यातो काळ रहे छे तेथी हे गौतम! एक समयमात्र पण प्रमाद न करवो ८

वणस्सइकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे। कालमणंतं दुरंतं, समयं गोयम! मा पमायए॥९॥

अर्थ—(वणस्सइकाय अइगओ) वनस्पतिकायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (अणंत) अनंत अने (दुरंत) दुष्ट अंतवाळा (कालं) काळ सुधी एटले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काळ सुधी (संवसे) रहे छे (साधारण वनस्पतिकायने आश्री आ प्रमाणे कह्यु छे) तेथी करीने (गोयम) हे गौतम! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो ९

बेइंदिअकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे। कालं संखिज्जसण्णिअं, समयं गोयम! मा पमायए॥१०॥

अर्थ—(बेइंदिअकाय अइगओ) द्वींद्रिय कायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (संखिज्जसण्णिअं) संख्याती छे संज्ञा जेनी एटले संख्याता हजार वर्ष रूप (कालं) काळ सुधी (संवसे) रहे छे, तेथी करीने (गोयम) हे गौतम! (समयं मा पमायए) एक समय पण प्रमाद न करवो. १०

तेइंदियकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे।
कालं संखिज्जसण्णिअं, समयं गोयम! मा पमायए॥ ११॥

अर्थ—(सव्वपाणिणं) सर्व कोइ पण प्राणीने (चिरकालेण वि) चिरकाळे करीने पण (माणुसे भवे) मनुष्य भव फरीथी प्राप्त थवो (दुलहे खलु) दुर्लभ ज छे. (य) कारणके (कम्मुणो) कर्मोना (विवाग) विपाको (गाढा) गाढ छे एटले विनाश करवा अशक्य छे. तेथी करीने (गोयम) हे गौतम (समयं) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो. ४.

मनुष्य भवनी दुर्लभताने ज दश सूत्रो वडे बतावे छे.—

पुढविकायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे। कालं संखाईयं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ५ ॥

अर्थ—(पुढविकायं अइगओ) पृथ्वीकायने पामेलो (जीवो उ) जीव (उक्कोसं) उत्कर्षथी (संखाईयं कालं) संख्यातीत काळ सुधी एटले असंख्याती उत्सर्पिणी अवसर्पिणीरूप काळ सुधी (संवसे) रहे छे. अर्थात् ते ने ते ज कायमां तेटला वखत सुधी वारंवार जन्म मरण पामी त्यांने त्यांज रहे छे. तेथी (गोयम) हे गौतम ! (समयं) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो. ५.

आउक्कायमइगओ उक्कोसं जीवो उ संवसे । कालं संखाईयं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ६ ॥
तेउक्कायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे । कालं संखाईयं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ७ ॥
वाउक्कायमइगओ, उक्कोसं जीवो उ संवसे । कालं संखाईयं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ८ ॥

अर्थ—(जह) जेम (कुसग्गे) दर्भना अग्रभागपर (लंबमाणए) लटकतु (ओसबिंदुए) झाकळनु बिंदु (थोव) अल्पकाळ (चिट्ठइ) रहे छे, (एव) तेज प्रमाणे (मणुआण) मनुष्योनु (जीविअ) जीवित छे, तेथी करीने (गोयम) हे गौतम ! (समय) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो २

कहेला अर्थनो ज उपसहार–समाप्ति करे छे —

इइ इत्तरिअम्मि आउए, जीविअए बहुपच्चवायए ।
विहुणाहि रयं पुरेकडं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ३ ॥

अर्थ—(इइ) आ प्रमाणे (आउए) निरुपक्रम आयुष्य (इत्तरिअम्मि) इत्वर काळनु एटले अल्प काळनु छते, अने (जीविअए) सोपक्रम जीवित एटले आयुष्य (बहुपच्चवायए) घणा विघ्नवाळु—विघातवाळु छते (पुरेकड) पूर्वे करेला (रय) कर्मरूपी रजने (विहुणाहि) तु दूर कर, अने तेने माटे ज (गोयम) हे गौतम ! (समय) एक समय पण (मा पमायए) प्रमाद न करवो ३

कदाच कोइ एम धारे के फरीथी मनुष्य भव आवशे त्यारे उद्यम करीश ते उपर मनुष्य भवनी दुर्लभता बतावे छे —

दुल्लहे खलु माणुसे भवे, चिरकालेण वि सव्वपाणिणं ।
गाढा य विवाग कम्मुणो, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ ४ ॥

छे, तेथी करीने जे पडवानी तैयारीमां छे, एवुं काळना परिणामथी पतनरूपी कष्टने पामेलुं एवुं पाकुं पांदडुं बीजा नवा पल्लवोने (नवां पांदडांने–हसता जोइने)कहे छे के—' जेवा तमे अत्यारे छो तेवा अमे पण पहेलां हता, अने अत्यारे अमे जेवा छीए तेवा तमे पण थशो. ' ए प्रमाणे जेम पुत्रने उपदेश आपे तेम पडतुं पाकुं पांदडुं बीजां नवां पांदडांने कहे छे. अहीं कोइने शंका थाय के—"शु पाकां पांदडां अने नवां पांदडां वच्चे आवी वातचीत थवानो संभव छे ? (तेमने वाणी छे ?)" ते उपर कहे छे के—" आवी रीते पांडुपत्र अने किसलयपत्रनो संवाद कोइ वखत थयो नथी अने थशे पण नहीं. परंतु मात्र भव्य प्राणीओने बोध करवा माटे आ उपमा मात्र कहेली छे. " एटले के जेम पांडुपत्रो किसलयोने उपदेश आपे छे तेम बीजा वृद्धोए पण युवावस्थाना गर्ववाळा मनुष्योने उपदेश आपवो. ते विषे वाचकमुख्ये पण कह्युं छे के—" जरावस्थावडे जेनुं शरीर जीर्ण थयुं छे एवा वृद्ध माणसनो पराभव तुं शा माटे करे छे ? तुं पण थोडा काळमां तेवोज थवानो छे, तो युवावस्थानो मद शा माटे वहन करे छे ? " आ रीते जीवित तथा यौवननुं अनित्यपणुं जाणी जरापण प्रमाद करवो नहीं, ए तात्पर्य छे. १.

फरीने पण आयुष्यनुं ज अनित्यपणुं बतावे छे.—

कुसग्गे जह ओसबिंदुए, थोवं चिट्ठइ लंबमाणए ।
एवं मणुआण जीविअं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥ २ ॥

दुमपत्तए पंडुअए जहा, निवडइ राइगणाणमच्चए ।
एवं मणुआण जीविय, समयं गोअम ! मा पमायए ॥ १ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (राइगणाण अच्चए) रात्रि दिवसना समूह गये सते (पडुअए) काळे करीने पाकी जवाथी श्वेत थयेलु (दुमपत्तए) वृक्षनु पाडु (निवडइ) पडी जाय छे, (एव) एज प्रमाणे (मणुआण) मनुष्योनु एटले उपलक्षणथी सर्व प्राणीओनु (जीविअ) जीवित एटले आयुष्य रात्रि दिवसोना समूह जवाथी अथवा अध्यवसायादिके करेला उपक्रमे करीने पडी जाय छे एटले क्षीण थाय छे तेथी करीने (गोअम) हे गौतम ! (समय) एक समय मात्र पण (मा पमायए) प्रमाद करवो नहीं

अहीं गौतम शब्द कहेवावडे तेना उपलक्षणथी सर्व साधुओने श्री महावीरस्वामी उपदेश आपे छे एम जाणवु. आ अध्ययन सूत्रथी तथा अर्थथी श्री महावीरस्वामीए ज प्ररूप्यु छे एम आ उत्तराध्ययननी बृहद्वृत्तिमां लख्यु छे, तेथी कोइ एम कहे के—"उत्तराध्ययन सूत्रमां वीरभगवाननी वाणीनो स्पर्श पण नथी." आवु कहेनारा कुमतिओ ज जाणवा कारण के साक्षात् वीरप्रभुए ज गौतम गणधरने सबोधीने बीजा साधुओने पण शिक्षा आपवा माटे आ अध्ययन प्ररूप्यु छे अहीं पाडुर पत्रनी अनित्यता जणाववाथी युवावस्थानी पण अनित्यता जणावी छे तेने माटे निर्युक्तिकार आवा अर्थवाळी गाथाओ लखे छे—" काळना परिणामथी जेनु कोमळतारूपी लावण्य नाश पाम्यु छे, जेनी साधि एटले डींट ढीला थया

प्रदक्षिणा करीने ते सर्व साधुओ केवळीनी पर्षदा तरफ चाल्या, त्यारे तेमने गौतमस्वामीए कह्युं के–" मुनिओ ! तमे ए बाजु न जाओ, आम आवो अने जगद्गुरुने वंदना करो." ते वखते भगवाने गणधरने कह्युं के–" हे गणी ! केवळीनी आशातना न करो." ते सांभळी गणीए तेमने मिथ्यादुष्कृत पूर्वक खमावी विचार कर्यो के–" हुं गुरुकर्मा होवाथी आ भवे मोक्षपद पामीश के नहीं. ? आ जीवोने धन्य छे के जेओने में दीक्षा आप्या छतां पण तेओ मारा करतां पहेलां तत्काळ केवळज्ञान पाम्या." आ प्रमाणे अधृति करता गणधरने जगद्वत्सल श्री महावीरस्वामीए कह्युं–" हे आयुष्मन् ! पोतानी लब्धिवडे अष्टापद पर्वत जनारने अवश्य सिद्धि मळे एवुं मारुं कहेलुं वचन देवोए तमने संभळावेलुं ते तीर्थंकरनुं वचन सत्य के असत्य ?" गणधरे कह्युं–" हे स्वामी ! तीर्थंकरनुं वचन सत्य ज होय." प्रभु बोल्या–" त्यारे तमे अधृति केम करो छो ? प्राणीओने सुंठ, द्विदल, चर्म अने ऊर्णाकट जेवा चार प्रकारना स्नेह होय छे. तेमां चिर-काळना परिचयने लीधे तमारो अमारा उपर ऊर्णाकट जेवो स्नेह वर्ते छे. तेथी करीने तमने केवळज्ञान थतुं नथी. जे राग स्त्री, धन, पुत्रादिकने विषे होय तेवो राग तीर्थंकर, गुरु अने धर्मने विषे होय तो ते प्रशस्त कहेवाय छे. तो पण तेवो राग यथाख्यात चारित्रनो प्रतिबंध करनार छे अने सूर्य विना जेम दिवस न होय तेम यथाख्यात चारित्र विना केवळज्ञान होतुं नथी. तेथी अमारा परनो राग ज्यारे जशे त्यारे तमने अवश्य केवळज्ञान थशे, अने अहींथी चवीने आपणे बन्ने तुल्य ज थशुं. माटे अधृति न करो." आ प्रमाणे कहीने गौतम गणधरने तेमज बीजा सर्व मुनिओने हितशिक्षा आपवा माटे भगवाने आ द्रुमपत्रक नामनुं अध्ययन कह्युं छे. तेनुं पहेलुं सूत्र आ प्रमाणे छे.

नामनी लब्धिने लीधे समुद्रमांथी जळनी जेम ते पात्रमांथी जरा पण पायस ओछु थयु नहीं ते वखते सेवालभची पाचसो ने एक साधुओए विचार कर्यो के–' अहीं ! अमारु मोटु भाग्य उदय पाम्यु छे जेम गिरिराज सर्व औषधिनु स्थान छे तेम आ गुरु सर्व लब्धिओनु स्थान छे, जेम मेघ सर्व नदीओने प्रवर्तावे छे तेम आ गुरु भव्य प्राणीओने सन्मार्गमां प्रवर्तावनार छे, जेम सूर्य सर्व दिशा अने देशोनो शास्ता छे, तेम आ गुरु सर्व शास्त्रोना शासनकर्ता एटले शिक्षा आपनार छे वळी आ गुरु यशवडे चद्रनो अने तेजवडे सूर्यनो पण तिरस्कार करे छे आवा सिद्धिपुरीना सार्थवाह समान, लोकोत्तर गुणना निधान अने कृपारसना महासागररूप गुरु अमने मोटा पुण्यथी प्राप्त थया छे आ गुरुना प्रसादथी ज अमने दुर्लभ एवी बोधि पण प्राप्त थइ छे तथा एमना प्रसादथी ज आजे जगतना चिंतामणिरूप श्री महावीरस्वामीना दर्शन थशे. तेथी खरेखर अमे तो आ ससारसमुद्रने तरी गया छीए " आवी रीते शुभध्याननी श्रेणिए चडेला तेओने जमता जमतां ज निर्मळ केवळज्ञान प्राप्त थयु " पछी सर्व साधुओ तृप्त थया त्यारे गौतमस्वामीए पोते आहार कर्यो पछी ते सर्वने साथे लइ गणधर महाराज आगळ चाल्या

अनुक्रमे समवसरणनी नजीक आव्या त्यारे समवसरणने जोतां ज छठ्ठ तप करनारा दिन्नादिक पांचसो ने एक साधुओने प्रथमनी जेम उत्तम ध्यान करतां केवळज्ञान प्राप्त थयु, तथा उपवास करनारा कौडिन्नादिक पाचसो ने एक साधुओने तेवा ज शुभध्यानना योगथी तीर्थंकरना दर्शन थतां अने तेमनी वाणी सांभळता केवळज्ञान प्राप्त थयु ते सर्व सहित गणधरे भगवाननी प्रदक्षिणा करी

ग्रहण करी गणधरने नमी पोताने स्थाने गयो.

पछी प्रातःकाळे श्रीगौतमस्वामी जिनेश्वरोने वांदी अष्टापद पर्वत परथी नीचे उतर्या. ते वखते ते तापसोए तेमने कहुं के—" हे पूज्य ! तमे अमारा गुरु थाओ, अमे तमारा शिष्यो छीए. " ते सांभळी गणधर बोल्या के—" तमारा अने अमारा सर्वना गुरु जिनेश्वर ज छे." त्यारे तेओ बोल्या के—" शुं तमारे पण गुरु छे ? " स्वामी बोल्या के—"हा. सुर असुरोए नमस्कार करेला, रागद्वेष रहित, सर्वज्ञ श्री महावीरस्वामी जगतना गुरु छे ते मारा पण गुरु छे. " ते सांभळी सर्व तापसो हर्षित थया. पछी देवताए आपेलो वेष धारण करी ते सर्वेए गौतमस्वामीनी पासे दीक्षा ग्रहण करी.

तेमने साथे लइने चालतां मार्गमां भिक्षानो समय थयो. त्यारे गौतमस्वामीए तेमने पूछ्युं के-" तमारे माटे शुं भोजन लावुं ? " त्यारे तेओए विचार्युं के-" घणां पुण्यथी आपणने आ वांछितदायक गुरु मळ्या छे तेथी आजे मनोहर भोजन-वडे आपणे क्षुधाग्निने शांत करीए." एम विचारी हर्षित थइ तेओए कहुं के-" पूज्य ! आपना प्रसादथी परमान्न (खीर)-वडे आजे अमारुं पारणुं हो. " ते सांभळी गौतमस्वामी पासेना कोइ गाममां गोचरीए गया. त्यां कोइए भक्तिथी तेमने घणा घी साकर सहित प्रासुक परमान्न वहोराव्युं. ते लइने आवता तेमने जोइ ते साधुओए विचार्युं के-" पूज्यना हाथमां तो एकज पात्र छे, वीजुं पायस पाछळ कोइ लइने आवतुं हशे, नहीं तो आ पात्रमांथी तो आपणे भाग एक एक दाणो पण आवे नहीं. अथवा तो आ गुरुनो प्रभाव अचिंत्य छे. तेनो विचार आपणे करी शकीये तेम नथी. " तेटलामां गुरुए आवी ते सर्वने पंक्तिए बेसाडी ते पात्रमांथी पायस पीरसी सर्वने तृप्ति थाय त्यांसुधी जमाड्या, परंतु अक्षीणमहानस

मरण पामीने ते सातमी नरके गयो 'अंतकाळे जेवी मति होय तेवी गति थाय छे'

अहीं पुंडरीके गुरु पासे जइ तेमने वांदी अठमनु पारणु कर्युं. तेमां अतप्रांत आहार करवाथी तेने अत्यत व्यथा थइ तोपण स्थिरताने धारण करी ते राजर्षि आ प्रमाणे बोल्या के—"मोक्षपदने पामेला भगवान अरिहंतोने मारो नमस्कार छे, सिद्ध, स्थविर अने साधुओने मारो नमस्कार छे, गुरुना चरणकमळमां में चार महाव्रतो[1] लीधेलां छे, छतां हमणां पण संसारसागरमां नौका समान ते व्रतोनो हु फरीथी आश्रय करु छु हु दीनता रहित थइने जिनेश्वरादिकनु शरण लउ छु, अने छेल्ला श्वासोश्वासे आ इष्ट शरीरनो पण त्याग करु छु" आ प्रमाणे आराधना करी ते महामुनि काळधर्म पामी सर्वार्थसिद्ध विमानमां तेत्रीश सागरोपमना आयुष्यवाळा देव थया त्यांथी चवी महाविदेह क्षेत्रमां जन्म लइ सिद्धि पदने पामशे

तेथी करीने हे धनद देव! कृशपणु के पुष्टपणु कांइ पुण्य-पापनु खास कारण नथी, परंतु शुभाशुभ ध्यान ज कारणभूत छे जुओ के कंडरीक शरीरे कृश हतो तोपण दुर्ध्यानवडे ते नरके गयो अने पुंडरीक पुष्ट छतां पण शुभध्यानवडे स्वर्गे गया" आ प्रमाणे श्रीगौतमस्वामीना मुखथी तत्त्वने सांभळी "अहो! स्वामीए मारा मननो अभिप्राय जाणी लीधो" एम आश्चर्यपूर्वक विचार करी ते धनद देव पोताने स्थाने गयो ते वखते धनदनो सामानिक देव के जे वज्रस्वामीनो जीव हतो ते समकित पाम्यो केटलाक आचार्यो कहे छे के—ते तिर्यग्जृंभकदेव हतो ते देव पांचसो श्लोक प्रमाण ते अध्ययनने

[1] ते काळे चार व्रतो हता

घणां मिष्ट वचनो कह्यां. तोपण कंडरीक तो जाणे भूतादिकना आवेशवाळो होय तेम मौन ज रह्यो. फरीथी राजाए कह्युं के—"हे महात्मा ! स्वर्गनो त्याग करी कोण नरकनो आश्रय करे ? चिंतामणिनो त्याग करी काचनो ककडो कोण ग्रहण करे ? मोटा साम्राज्यनो त्याग करी निर्धनपणुं कोण अंगीकार करे ? तेवीज रीते मोचने आपनार चारित्रनो त्याग करी क्षणभंगुर भोगनी कोण प्रार्थना करे ? आम छतां पण जो तमारे भोगनी इच्छा होय तो तेम कहो. कारणके प्रार्थना कर्या विना अयोग्य वस्तु कोण आपे ?" ते सांभळी लज्जानो त्याग करी कंडरीक बोल्यो के—"मारे भोगनी अभिलाषा छे." ते सांभळी तरत ज राजाए पापना भारनी जेम राज्य तेने सोंप्युं, अने पोते हाथवडे मस्तकनो लोच करी, चारित्र धर्म अंगीकार करी, कंडरीक पासेथी साधुनो वेष लइ, "गुरु पासे प्रव्रज्या लीधा पछी हुं भोजन करीश." एवो अभिग्रह लइ, गुरुना चरणकमळथी पवित्र कराती दिशा तरफ ते भावसाधु पुंडरीक राजर्षि चाल्या.

अहीं कंडरीके तेज दिवसे लोलुपताथी अधरायानी जेम अत्यंत भोजन कर्युं. ते स्निग्ध अन्न मंद जठराग्निवाळा तेने पच्युं नहीं, तेथी तेने उदरमां घणी व्यथा थवा लागी. तेने पापी धारीने मंत्री विगेरेए तेनी उपेक्षा करी. (औषधादि कर्युं नहीं.) ते जाणी व्यथारूपी नदीना पूरमां तणातो ते कंडरीक विचार करवा लाग्यो के—"व्यसनमां पडेला मने स्वामीने पण जे जड माणसो उपेक्षा करे छे तेओ सेवक छतां पण शत्रु करतां अधिक वैरी जेवा छे. तेथी ज्यारे हुं साजो थइश त्यारे उपेक्षा करनारा आ मंत्री विगेरे सर्वनो तेमना पुत्रपौत्रादिक सहित विनाश करीश." इत्यादिक तंदुलीया मत्स्यनी जेम रौद्रध्यान करतो ते क्रूर कंडरीक विष्ठामां शूकरनी जेम राज्यादिकमां अत्यंत मूर्छावाळो थयो. प्रांते ते व्यथाथी तेज रात्रे

गुरुने कह्यु के-" प्रासुक औषधवडे आ कडरीक मुनिना शरीरनी हु चिकित्सा करीश, माटे आप मारी यानशाळामां पधारो " आ प्रमाणे राजानी विज्ञप्तिथी गुरु महाराज राजानी यानशाळामा जइने रह्या पछी राजानी आज्ञाथी वैद्योए विविध प्रकारनां औषधोवडे कडरीक मुनिनु शरीर केटलेक दिवसे व्याधि रहित कर्युं त्यारपछी स्थविर मुनि रजा लइ परिवार सहित विहार करी अन्यत्र गया ' साधुओने एक ठेकाणे रहेवुं सारु नथी ' ते वखते कडरीक मुनि राज्यना भोजनने विषे लोलुप थवाथी विहार करवा तैयार थया नहीं तेनी राजाने खबर थतां ते कडरीक पासे आवी तेने प्रदक्षिणापूर्वक वंदना करी मधुर वचनथी बोल्या के-" हे मुनि ! तमे धन्य छो, तमे तमारो जन्म सफळ कर्यो छे, कारण के राज्य, स्त्री विगेरेनो त्याग करी तमे व्रत ग्रहण कर्युं छे हु तो अधन्य छु के जेथी आवा वीजळीनी जेवा चपळ राज्यने तजवा शक्तिमान थयो नथी " इत्यादिक राजाए एकवार कह्यु त्यारे ते मुनि मौन रह्या, फरी बीजीवार अने त्रीजीवार कह्यु त्यारे लज्जा पामी तेणे विहार कर्यो

पछी केटलाक काळ सुधी उत्सुक मनवाळा पण ते गुरुनी साथे रह्या परंतु तेनी अशुभ वासना असाध्य व्याधिनी जेम शांत थइ नहीं तेथी एकदा व्रतथी उद्वेग पामी शुभ परिणामथी भ्रष्ट थइ ते कडरीक गुरुथी जूदा पडी पोतानी नगरीए आव्या त्यां राजाना घरनी पासे एक अशोकवृक्षनी शाखा उपर उपधि वळगाडीने ते वृक्ष नीचे बेठा. तेवामां पुंडरीक राजानी धात्रीए तेने जोइ ते वात राजाने करी ते सांभळी " गुण पण दोषने माटे थयो " एम विचारता राजा अंत पुर सहित तत्काळ कडरीकनी पासे आव्या तेने त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक वंदना करी, राजाए प्रथमनी जेम

रीते गुरुना कहेवाथी कंडरीक नगरीमां गयो अने मोटा भाइने तेणे कह्युं के–" हे बंधु ! गुरुना मुखथी धर्मोपदेश सांभळी मने वैराग्य थयो छे, तेथी तमारी आज्ञावडे हुं दीक्षा लेवा उत्सुक थयो छुं. मनुष्यभवरूपी चिंतामणिने कोण प्रमादथी गुमावे ? " ते सांभळी पुंडरीके कह्युं के–" हे भाइ ! हमणां तुं व्रतनो आग्रह न कर. हुं तने राज्य आपुं छुं. तेथी हाल तुं भोग भोगव अने हुं व्रत ग्रहण करुं. " कंडरीके कह्युं–" भोग के राज्यवडे मारे सर्युं, भूख्या माणसने भोजननी जेम मने व्रत ज इष्ट छे. " पुंडरीके कह्युं–" हे वत्स ! साधुधर्म अति दुष्कर छे, कारणके तेमां अढार पापस्थानोने अवश्य वर्जवानां छे, मेरुपर्वत जेवुं दुर्धर ब्रह्मचर्यव्रत पाळवानुं छे, मनमां संतोष राखवानो छे अने गुरुना वचन प्रमाणे वर्तवानुं छे. हे वत्स ! बे बाहुवडे समुद्र तरवा जेवुं ते अति दुष्कर छे. वळी तु अत्यंत सुकुमाळ छे, तेथी शीत उष्ण विगेरेनी व्यथा सहन करी शकीश नहीं. माटे हालमां तारे दीक्षा लेवी योग्य नथी. " ते सांभळी कंडरीक बोल्यो के–" पामर जीवोने व्रत दुष्कर लागे छे, परंतु परलोकना अर्थीने ते दुष्कर नथी. तेथी मने व्रतनी आज्ञा आपो. " आ रीते आग्रहपूर्वक आज्ञा मागवाथी राजाए तेने कोइ रीते (अणछुटके) आज्ञा आपी. त्यारे मोटा उत्सवपूर्वक कंडरीके दीक्षा लीधी. पछी उग्र तपस्या करतां तेणे अग्यार अंगनो अभ्यास कर्यो.

एकदा अंतप्रांत आहार लेवाथी कंडरीकना शरीरमां दाहज्वरादिक रोगो उत्पन्न थया. तेनी पीडाथी तेनुं शरीर कृश अने दिवसना चंद्रनी जेवुं फिक्कुं थइ गयुं. फरीथी विहारना क्रमे तेज स्थविर मुनि एकदा पुंडरीकिणी नगरीए आव्या. तेमने वांदवा माटे पुंडरीक राजा आव्यो. त्यां कंडरीकने नमतां तेणे तेनुं शरीर घणा व्याधिथी व्याप्त जोयुं, त्यारे राजाए

आहार लेवाथी आवु मनोहर शरीर होइ शके ज नहीं " एम विचारी ते वैश्रमण देव काइक मुख विकस्वर करीने हस्यो ते वखते तेनो अभिप्राय जाणी चार ज्ञानने धारण करनार गणधर महाराज बोल्या के—"हे देव ! ध्याननु ज प्रमाणपणु छे, परंतु देहीनु शरीरनु कृशपणु काइ प्रमाणभूत नथी हे धनद ! आ तमारा संशयरूपी कादवने धोवा माटे जळ जेवु पुंडरीक अध्ययन (पुंडरीकने कंडरीकनु चरित्र) कहु छु ते तमे सांभळो—

आ ज जंबूद्वीपना महाविदेहमा पुष्कलावती नामनी विजयमां पुंडरीकिणी नामनी नगरी छे तेमां महापद्म नामे राजा हतो तेने पद्मावती नामनी राणी हती तेनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेला पुंडरीक अने कंडरीक नामना तेमने बे पुत्रो हता एकदा ते नगरीमा कोइ स्थविर मुनि पधार्या तेमने वंदना करी, तेमना मुखथी धर्म सांभळी, वैराग्य पामी, महापद्म राजाए पुंडरीकने राज्य अने कंडरीकने युवराज पद आपी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे सर्व पूर्वोनो अभ्यास करी ते राजर्षि केवळज्ञान पामी एक मासना अनशनवडे मोक्षपद पाम्या

त्यारपछी एकदा पादचारवडे पृथ्वीने पवित्र करता ते ज स्थविर मुनि फरीथी ते ज पुंडरीकिणी नगरीए पधार्या तेमने आव्या सांभळी हर्ष पामी पुंडरीक राजाए गुरु पासे जइ तेमने नमस्कार करी देशना सांभळी अने तरत ज ते गुरु पासे श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो पछी कंडरीक गुरुने वांदी धर्म सांभळीने बोल्यो के–" हे स्वामी ! हु भवथी उद्वेग पाम्यो छु, माटे आपनी पासे दीक्षा लइश परंतु मारा भाइ पुंडरीक राजानी रजा लइने हु आवु त्यांसुधी आपे मारापर अनुग्रह करी अहीं ज रहेवु " ते सांभळी गुरुए कह्यु के—" हे वत्स ! आ बाबतमां प्रमाद करीश नहीं, वहेलो आवजे " आ

ते सर्वने ओळंगी चगवारमां जोइ न शकाय तेटला दूर गया. ते जोइ गौतमस्वामीनी प्रशंसा करता ते त्रणे तापसोए पोत-पोताना मनमां विचार कर्यो के—" आ यति पर्वतपरथी उतरशे त्यारे अमे तेमना शिष्य थशुं. " अहीं गौतमस्वामी पर्वतना शिखरपर जइ त्यां भरतचक्रीना करावेला मनोहर प्रासादने जोइ मनमां आनंद पाम्या. पछी प्रासादनी अंदर रहेला पोतपोताना देहप्रमाण अने वर्णवाळा श्रीऋषभादिक चोवीशे तीर्थंकरोनी प्रतिमाओने वंदना करी. जाणे साक्षात् जिनेश्वरो ज विराजता होय एवा ते स्थापनाजिनोने जोइ जोइने गौतमस्वामी अद्वितीय आनंद पाम्या. अने " जगचिंतामणि जगनाह० " विगेरेवडे तेमनी स्तुति करी. पछी प्रांते नमस्कार करी चैत्यनी बहार आवी अशोकवृक्षनी नीचे रात्रि निर्गमन करवा रह्या.

आ अवसरे शक्र इंद्रनो दिक्पाळ धनद (कुबेर) देव त्यां जिनेश्वरोने वांदवा आव्यो. तेणे तीर्थंकरोने वंदना करीने गौतम गणधरने पण हर्षथी वांद्या, अने तेमनी पासे ते बेठो. ते वखते गणधर महाराज त्रण तत्त्वनुं निरूपण करवा लाग्या. तेमां गुरुतत्त्वनुं निरूपण करतां तेमणे आ प्रमाणे साधुना गुणोनुं वर्णन कर्युं.—" जेओ पांच महाव्रतोने धारण करनारा छे, तीव्र तपवडे शरीरने शोषण करनारा छे, अंतप्रांत आहारनुं भक्षण करनारा छे, शत्रु अने मित्रने विषे तुल्य वृत्तिवाळा छे, पांच इंद्रियोने जीतनारा छे तथा जेओ क्रोधादिक कषाय रहित छे, ते महात्मा मुनिओ ज गुरु कहेवाय छे. के जेओ पोते संसारसागरने तरे छे तथा बीजाने पण तारे छे. " आवां गणधर महाराजनां वचन सांभळी तेमनुं ज शरीर कोमळ अने हृष्टपुष्ट जोइ धनदे विचार कर्यो के—" आ गणधर जे प्रमाणे कहे छे तेवुं तेवुं पोतानुं ज शरीर नथी. कारण के अंतप्रांत

तेज भवमां सिद्धि थाय छे " आवु देवनु वचन सांभळी गौतमस्वामी अष्टापद जवा उत्सुक थया, अने ते बाबत भगवाननी आज्ञा मागी भगवाने तापसना बोधने माटे तथा गौतमगणधरनी स्थिरता करवा माटे जवानी आज्ञा आपी एटले श्री गौतमस्वामी भक्तिथी तीर्थंकरने वांदी अष्टापद तरफ चाल्या

आ अवसरे कोडिन्न, दिन्न अने सेवाळ नामना त्रण तापसो के जेमने दरेकने पाचसो पाचसो शिष्यो हता, तेमणे माणसोना मुखथी महावीर भगवाननु उपरोक्त वचन सांभळ्युं हतु, तेथी तेओ पोतपोताना शिष्य परिवार सहित प्रथमथी ज अष्टापद तरफ चाल्या हता तेओमां पहेलो कोडिन्न नामनो तापस पोताना शिष्य सहित निरंतर उपवास करी पारणे कंद विगेरेनु भोजन करतो हतो ते अष्टापदनी पहेली मेखळा सुधी पहोंच्यो हतो आगळ जवानी तेनी शक्ति नहोती बीजो दिन्न नामनो तापस शिष्यो सहित निरंतर छठ्ठ तप करी पारणामां पाकी गयेलां पादडां विगेरेनु भोजन करतो हतो, ते आ पर्वतनी बीजी मेखळा सुधी आवीने रह्यो हतो, तथा त्रीजो सेवाळ नामनो तापस शिष्यो सहित निरंतर अठ्ठम तप करी पारणामां सुकी सेवाळनु ज भक्षण करतो हतो, ते अष्टापद पर्वतनी त्रीजी मेखळा सुधी पहोंच्यो हतो परंतु तेमांनो कोइ पण ते पर्वतना शिखर सुधी जइ शक्यो नहोतो (अष्टापदने एक एक योजन प्रमाण आठ मेखळाओ छे)

तेटलामां ते तापसोए गौतमस्वामीने आवता जोइ विचार कर्यो के—" अमे तपवडे अत्यंत कृश थइ गया छीए, तोपण उपर वधारे चडी शकता नथी, तो आ स्थूल शरीरवाळा यति शी रीते चडी शकशे ? " आ प्रमाणे तेओ विचार करे छे तेटलामां तो गौतमस्वामी जंघाचारण लब्धिथी सूर्यना किरणोनु आलंबन करी शीघ्रपणे चडवा लाग्या अने अनुक्रमे

त्यारपछी साल, महासाल, गागलि अने तेना माता पिता सहित गौतमस्वामी त्यांथी विहार करी भगवाननी पासे जवा माटे चंपानगरी तरफ चाल्या.

मार्गमां साल अने महासाल मुनि विचार करवा लाग्या के—“ बेन, बनेवी अने भाणेजने आपणे संसारसमुद्रथी तार्या ए बहु सारुं थयुं. ” ते वखते गागलि विगेरे त्रणे पण विचार करवा लाग्या के—“ अहो ! आ साल अने महासाल आपणा मोटा उपकारी छे. केमके तेमणे प्रथम आपणने राज्यलक्ष्मीना भागी कर्या अने अत्यारे मोक्षलक्ष्मीना पण भागी करवा माटे आ दुर्लभ चारित्र अपाव्युं. ” इत्यादिक विचार करतां ते पांचे क्षपक श्रेणिपर आरूढ थया, अने मार्गमां ज मोहरूपी मदोन्मत्त हाथीनो विनाश करवामां सिंह समान ते पांचे जण केवळज्ञान पाम्या. अनुक्रमे तेओ गौतमस्वामीनी साथे श्री जिनेश्वर पासे आव्या. त्यां ते पांचे केवळीओ जिनेंद्रनी प्रदक्षिणा करी केवळीनी सभा तरफ चाल्या. ते वखते गौतमस्वामीए तेमने कह्युं के—“ हे मुनिओ ! शुं तमे जाणता नथी ? त्यां केम जाओ छो ? आम आवो ने जगत्प्रभुने वंदन करो. ” ते सांभळी प्रभुए गौतमने कह्युं के—“ हे गौतम ! केवळीनी आशातना न करो. ”

आ प्रमाणे भगवाननुं वचन सांभळी तत्काळ गौतमस्वामीए तेमने खमावी मनमां विचार कर्यो के—“ मारा शिष्योने पण केवळज्ञान थाय छे, अने मने तो हजु सुधी केवळज्ञान थयुं नहीं. तो शुं हुं आ भवे मोक्षमां जइश के नहीं जाउं ? ” आ प्रमाणे ते विचार करता हता, तेटलामां तेमणे आ प्रमाणे देवताओनो परस्पर आलाप सांभळ्यो के—“ आजे श्री जिनेश्वरे देशनामां कह्युं हतुं के जे भूचर मनुष्य पोतानी लब्धिथी अष्टापद पर्वतपर जइ जिनेश्वरोने वंदना करे ते मनुष्यनी

इत्यादिक धर्मदेशना सांभळी साल, महासाल विगेरे सर्व पोतपोताने स्थाने गया. घेर गया पछी साल राजाए महासालने कह्यु के—" हे भाइ! भगवाननी देशना सांभळी मने वैराग्य थयो छे, तेथी हु दीक्षा ग्रहण करीश आ राज्यने तु ग्रहण कर " ते सांभळी महासाले कह्यु के—" हे बंधु! आ दुर्गतिना कारणरूप राज्यथी मारे सर्यु, मने पण वैराग्य थयो छे, तेथी हु पण तमारी साथे ज दीक्षा ग्रहण करीश मने पण तमारी साथे राखी मारो दुर्गतिथी उद्धार करो " ते सांभळी राजाए पोताना भाणेज गागलिने राज्यपर स्थापन करी नाना भाइ सहित मोटा उत्सवपूर्वक श्री महावीरस्वामी पासे दीक्षा ग्रहण करी पछी निरंतर भगवाननी साथे विचरता ते बन्ने मुनि संपूर्ण अग्यार अंग भण्या

एकदा भगवान राजगृह नगरथी चंपापुरी तरफ चाल्या ते वखते साल महासाल मुनिओए प्रभुने वंदना करी विज्ञप्ति करी के-—" हे स्वामी! जो आपनी अनुज्ञा होय तो अमे पृष्ठचंपा नगरीमां अमारा स्वजनोने प्रतिबोध करवा जइए. " ते सांभळी ज्ञानी प्रभुए ते बन्नेने गौतम गणधरनी साथे जवानी अनुज्ञा आपी एटले तेओ अनुक्रमे विहार करी पृष्ठचंपा नगरीए गया त्यां देवोए रचेला सुवर्ण कमळ उपर बेसी चार ज्ञानने धारण करनार श्री गौतमस्वामी धर्मदेशना आपवा लाग्या गागलि राजा पोताना बन्ने मामा सहित श्री गौतमस्वामीने समवसरेला जाणी पोताना माता पिता सहित उत्सुकताथी तेमने वांदवा माटे मोटा आडंबरथी गयो. गौतमस्वामीने तथा मामाओने वंदना करी ते योग्य स्थाने बेठो संसारनी असारता जणावनारी धर्मदेशना सांभळी गागलि राजाए पोताना माता पिता सहित वैराग्य पामी नगरीमां जइ पुत्रने राज्यपर स्थापन करी गौतमस्वामी पासे प्रव्रज्या ग्रहण करी.

अथ द्रुमपत्र नामनुं दशमुं अध्ययन.

नवमुं अध्ययन कह्युं. हवे दशमुं द्रुमपत्र नामनुं अध्ययन कहे छे. तेनो संबंध आ प्रमाणे छे. नवमा अध्ययनमां धर्मने विषे निष्कंपपणुं कह्युं. ते निष्कंपपणुं अनुशासनथी एटले शिक्षाथी–उपदेशथी थइ शके छे, तेथी अनुशासनने माटे आ अध्ययन कहेवाय छे. तेमां श्री गौतम गणधर प्रत्ये श्री महावीर स्वामीए आ अनुशासन कर्युं छे, तेथी प्रथम गौतमस्वामीनी संक्षेपथी वक्तव्यता कहे छे.—

आ ज भरतक्षेत्रमां पृष्ठचंपा नामनी नगरी छे. तेमां साल नामे राजा अने महासाल नामे युवराज हता. ते बन्ने भाइओने यशोमती नामनी बहेन हती. तेने पिठर नामनो पति हतो. तेमने गागलि नामनो एक पुत्र थयो हतो. एकदा ते नगरीमां विहार करता श्री महावीरस्वामी समवसर्या. तेमना समाचार सांभळी साल अने महासाल परिवार सहित भगवानने वांदवा गया. जिनेश्वरने नमन करी बन्ने भाइओ योग्य स्थानके बेठा. पछी भगवानना मुखथी तेमणे आ प्रमाणे धर्मदेशना सांभळी.

" हे भव्य प्राणीओ ! आ संसारमां मनुष्य भव विगेरे धर्म साधननी सामग्री मळवी अति दुर्लभ छे. मिथ्यात्व, अविरति विगेरे धर्मना प्रतिबंधक छे, महा आरंभो नरकनां कारणो छे, आ संसार जन्म, जरा, मरण विगेरे अनेक दुःखोथी भरेलो छे, क्रोधादिक कषायो संसारभ्रमणना हेतुरूप छे, अने ते कषायोनो त्याग करवाथी ज मोक्षनी प्राप्ति थाय छे. "

छे. तेवी निंदा मोक्षाभिलाषीए कोइनी करवी न जोइए परतु हितबुद्धिथी जे शिक्षा आपवामां आवे त कांइ निंदा कहेवाय नहीं मारे ज हितशिक्षा बीजाने न गमती होय तोपण देवामां आवे छे आगममां कह्यु छे के–" बीजो माणस रोष करे के न करे, तोपण पोताना पक्षने हितकारक एवी भाषा अवश्य बोलवी " आ प्रमाणे करकंडु मुनिनी शिक्षाने त्रणे मुनिओए अंगीकार करी पछी ते सर्व स्वेच्छाथी जुदा जुदा विचरवा लाग्या अने अंते सर्व कर्म खपावी मोक्षे गया

आ चारे जीवो पुष्पोत्तर नामना विमानमांथी एक साथे ज चव्या हता, दीक्षा पण जुदे जुदे ठेकाणे परतु एक साथे ज लीधी हती अने मोक्ष पण एक साथेज पाम्या हता आ प्रमाणे चार प्रत्येक बुद्धनी कथा सम्प्रदायने अनुसारे कही छे. आ प्रत्येक बुद्धनु चरित्र कल्याणकारक छे, नरकना शत्रुरूप छे, विकारनो नाश करनार छे, अने समतारूपी वृक्षने नवपल्लवित करवामां मेघ समान छे एवा भुवनना उपकारी आ चरित्रने सांभळी भव्य प्राणीओ सुकृतने भजो–सुकृत करो

इति उत्तराध्ययने नवम अध्ययन ९

एक प्रतिमा हती. ते चैत्यमां प्रथम करकंडु मुनिए पूर्व द्वारमां थइने प्रवेश कर्यो, त्यारपछी द्विमुख नामना महामुनिए दक्षिण द्वारवडे प्रवेश कर्यो. ते वखते यक्षे विचार कर्यो के—" आ मुनिथी पराङ्मुख थइने मारे रहेवुं योग्य नथी." एम विचारी ते यक्षे बीजुं मुख दक्षिण तरफ कर्युं. पछी पश्चिमना द्वारवडे नमि मुनिए प्रवेश कर्यो, त्यारे पण यक्षे तेवो ज विचार करी त्रीजुं मुख तेनी सन्मुख कर्युं. पछी नगगातिए उत्तर तरफना द्वारवडे प्रवेश कर्यो. त्यारे पण यक्षे तेवोज विचार करी चोथुं मुख तेनी सन्मुख कर्युं. ए रीते ते यक्ष चतुर्मुख थयो. हवे करकंडु मुनिने बाल्यावस्थानी लुखी खरज हजु सुधी हती. तेथी एक सळी लइने तेणे पोतानो कान खोतर्यो. पछी ते सळी पोतानी पासे तेणे गोपवी राखी. ते जोइ द्विमुख मुनि बोल्या के—" हे मुनि ! जो तमे राज्यादिक सर्वनो त्याग कर्यो छे, तो पछी आ एक सळीने शामाटे पासे राखो छो ?" ते सांभळी करकंडु मुनि कांइपण बोल्या नहीं, तेटलामां नमि राजर्षिए द्विमुख राजर्षिने कह्युं के—" जो तमे राज्यादिक सर्व व्यापारनो त्याग करी निर्ग्रंथ थया छो तो बीजाना दोष जोवानुं कार्य शामाटे करो छो ? राज्यपर हता त्यारे बीजाना अपराधनो तपास करवा अधिकारीओने नीम्या हता. कारणके बीजाना अपराध जोवा माटे ज अधिकारीओ नीमवामां आवे छे. परंतु अत्यारे निःसंग थयेला तमारे ते अधिकारीपणुं करवुं योग्य नथी." ते सांभळी नगगति राजर्षिए नमि राजर्षिने कह्युं के—" हे मुनि ! जो तमे सर्वनो त्याग करी मात्र मोक्षने माटे ज उद्यम करो छो, तो तमे शामाटे अन्यनी निंदा करवामां प्रवर्तो छो ?" ते सांभळी करकंडु ऋषि बोल्या के—" मोक्षनी आकांक्षावाळा मुनिने कोइ बीजा मुनि अहितथी निवारे तो तेमां निंदा शामाटे गणवी ? केमके क्रोधथी के ईर्ष्याथी जे बीजानो दोष कहेवो ते ज निंदा कहेवाय

गई तेमना लोकोए पण पत्र, पल्लव, मंजरी विगेरे लेवाथी ते आम्रवृक्ष केवळ लाकडाना ठुंठा जेवो थई गयो। पछी पाछा वळेला ते राजाए ते वृक्ष नहीं जोवाथी मंत्रीने पूछ्युं के—" पेलो आम्र क्यां गयो ? " त्यारे मंत्रीए ते ठुंठुं देखाडी कह्युं के—' हे स्वामी ! आ ज ते आम्रवृक्ष छे " राजाए फरीथी पूछ्युं के—" ते क्षणवारमां ज आवो ठुंठ जेवो केम थई गयो ? " मंत्रीए कह्युं—" आपे प्रथम तेनी एक मंजरी लीधी, ते जोई सर्वे मनुष्योए तेपरथी मंजरी, पत्र, फळ विगेरे लीधा तेथी ते आवो थई गयो छे " ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—" अहो ! लक्ष्मी (शोभा) नी चपळता केवी छे ? के जेथी आवो मनोहर वृक्ष पण एक क्षणवारमां लक्ष्मी (शोभा) रहित थई गयो छे परन्तु प्रथम तुष्टि करनारी होय छे ते ज रमत समयना भोजननी जेम क्षणवारमां अन्यथा प्रकारनी थई जाय छे जेम पाणीमां पडता चंद्रना प्रतिबिंबने बाळको पकडवा इच्छे छे ते चंद्र स्थिर नथी, तेम सर्वे संपत्तिओ अस्थिर ज छे ते वात निश्चित छे जे मूर्ख प्राणी मोहवडे संपत्तिने स्थिर माने छे तेने पीचडीने पण शाश्वती मानवी जोईए, पण ते योग्य नथी, तेथी करीने दुष्कर्म रूपी अंधकारनी राशि जेवी अने उत्तर काळमां दुःख आपनारी आ राज्यलक्ष्मीवडे मारे सर्युं " ए प्रमाणे विचारी गांधार देशना राजा नग्गतिए प्रतिबोध पामी तरत ज चारित्र ग्रहण कर्युं, अने देवताए आपेलो साधुवेष धारण करी ते चोथा प्रत्येक बुद्ध पृथ्वीपर विचरवा लाग्या इति चतुर्थ प्रत्येक बुद्ध

आ प्रमाणे ते चारे प्रत्येक बुद्धो पोतपोताना राज्यपर पुत्रोने स्थापन करी चारित्र ग्रहण करी पृथ्वीपर विचरता एकदा क्षितिप्रतिष्ठित नामना पुरमां आव्या त्यां एक चार द्वारवाळुं यक्षनुं चैत्य हतुं तेमां पूर्व दिशा तरफ मुखवाळी यक्षनी

अहींथी घणुं दूर छे, तेथी वारंवार जवुं आववुं थशे नहीं. माटे मारी पासेथी प्रज्ञप्ति विद्या ग्रहण करो, के जेनावडे तमे अहीं तरत आवी शको." ते सांभळी राजाए तेनी पासेथी प्रज्ञप्ति विद्या लइ विधिपूर्वक साधी. पछी आकाशमार्गे ते पोताना नगरमां गयो. त्यां लोकोना पूछवाथी तेणे वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी सर्व जनो हर्ष पाम्या. पछी राजा थोडा दिवस पोताना नगरमां रही फरीथी ते पर्वतपर गयो. त्यां थोडा दिवस रही पाछो नगरमां आव्यो. एम वारंवार पर्वतपर जवाथी लोकोए तेनुं नगगति नाम पाडयुं.

एकदा राजाने देवे कह्युं के—" हवे हुं मारा स्वामीनी आज्ञा प्रमाणे कार्य करवा माटे जाउं छुं. जो के आ मारी पुत्रीने मूकीने जतां मारुं मन उत्साह पामतुं नथी. परंतु प्रभुनी आज्ञानुं उल्लंघन थइ शके नहीं. तेथी जाउं छुं. आ मारी पुत्रीने बीजे कोइ स्थाने आनंद आवशे नहीं, माटे तेने अहीं ज राखजो अने तेने एकलीने रहेवुं न पडे तेम तमे करजो. नहींतो मारा वियोगने लीधे ते अत्यंत दुःखी थशे." एम कही ते देव गयो. पछी राजाए ते ज पर्वतपर एक नगर वसाव्युं तथा पास अरण्यमां बीजां घणां गामो वसाव्यां. दरेक गामोमां अने नगरमां घणां मणां जिनचैत्यो बनाव्यां. ए प्रमाणे बन्ने राज्यने नीतिथी पाळता, कनकमाळा साथे क्रीडा करता तथा नित्य जिनपूजा करता तेणे त्रणे वर्ग साध्या.

एकदा कार्तिक मासनी पूर्णिमाने दिवसे ते नगगति राजा सैन्य सहित राजपाटिकाए नीकळ्या. त्यां नगर बहार मार्गमां एक मनोहर आम्रवृक्ष जोयो. तेने रक्तवर्णवाळा पल्लवो आवेला हता, मांजरो आववाथी ते पीळो देखातो हतो तथा निरंतर फळोवडे ते शोभतो हतो. ते जोइ तेनी एक मंजरी मंगळने माटे राजाए तोडी लीधी. ते जोइ पाछळ आवता

थया छो. " एम कही मुनि आकाशमार्गे गया

हवे कनकमाळा पण पोतानो पूर्व भव सांभळी जातिस्मरण ज्ञान पामी, तेथी पितारूप देवने विषे प्रेमने धारण करती तेणीए पूछयु के—" हे पिता ! आ भवमां मारो पति कोण थशे ? " त्यारे देवे अवधिज्ञानथी जाणीने कह्यु के— ' हे पुत्री ! पूर्वभवमां जे तारो पति जितशत्रु राजा हतो ते देव थइ त्यांथी चवी दृढसिंह राजानो पुत्र सिंहरथ नामे थयो छे ते ज तारो आ भवमां पण पति थशे वळी ते पोते ज अश्वथी हरण कराइने अहीं ज आवशे तेथी तु उद्वेग रहित अहीं ज सुखे रहे, अने हुं तारी आज्ञामां रही तारु सांनिध्य करीश " एम कही ते देव परिवार सहित अहीं ज रह्यो, अने कनकमाळा पण देवीओवडे परवरेली अहीं सुखे करीने रही हे स्वामी ! ते कनकमाळा ज हु छु ते देव गइ काले जिनेश्वरोने वांदवा मेरुपर्वतपर परिवार सहित गयेल छे. अने तेना गया पछी मारा पुण्यथी आकर्षाइने तमे अहीं आव्या छो में उत्कंठाने लीधे पितानी राह जोया विना ज तमारी साथे लग्न करी लीधा छे हे स्वामी ! आ मारो सपूर्ण वृत्तात में तमने निवेदन कर्यो छे " आ प्रमाणे हकीकत सांभळी सिंहरथ राजाने पण जातिस्मरण ज्ञान थयु

तेटलामां ते देव पण परिवार सहित त्यां आव्यो तेने राजाए प्रणाम कर्या कनकमाळाए पण विवाहनो वृत्तात कह्यो ते सांभळी देव खुशी थयो पछी राजानी साथे चिरकाळ सुधी वार्ता करी देवे ते बन्नेने मनोहर दिव्य भोजन विगेरे कराव्यु ए रीते एक मास सुधी राजा त्यां ज भोग भोगवतो सुखेथी रह्यो पछी तेणे प्रियाने कह्यु के—" मारु रक्षक विनानु राज्य छे तेथी कोइ उपद्रव करशे माटे मने जवानी रजा आप " त्यारे ते बोली के—" हे स्वामी ! तमारु राज्य

उत्तम देवे आवी तेणीने कह्युं के—" हे वत्से ! तुं मारी पुत्री छे." आ प्रमाणे ते प्रेमनां वचन कहेतो हतो, तेटलामां पुत्रीनी शोध करतो दृढशक्ति राजा अहीं आवी पहोंच्यो. तेने आवतो जोइ देवे कनकमाळाने शवरूप करी दीधी. दृढशक्तिए आवी जोयुं तो पोताना पुत्रने, पुत्रीने तथा वासवने मरेला जोया. तेथी वैराग्य पामी तरत ज तेणे चारित्र अंगीकार कर्युं. ते वखते ते देव मायानुं हरण करी कनकमाळा सहित ते मुनिने नम्यो. त्यारे मुनिए तेने पूछ्युं के—" आ शुं ? " कनकमाळाए कह्युं के—" आ बन्ने परस्पर युद्ध करी मरण पाम्या छे. " दृढशक्ति मुनिए फरी पूछ्युं के—" में तो त्रणे शव देख्या हता अने तुं तो जीवती छे ते शुं ? " त्यारे देव बोल्यो के—" में तमने एवी माया देखाडी छे. " मुनिए तेवी माया करवानुं कारण पूछ्युं, त्यारे देव बोल्यो के—

" पूर्वे क्षितिप्रतिष्ठित पुरमां जितशत्रु नामे राजा हतो. ते कनकमंजरी नामनी चित्रकरनी पुत्रीने परण्यो हतो. कनकमंजरीए पोताना चित्रकर पिताने अंत समये पंच नमस्कारादिकवडे निर्यामणा करावी हती तेथी ते चित्रकर मरीने हुं वाणमंतर जातिनो देव थयो छुं. हमणां अहीं फरतां फरतां में आने शोकाकुळ जोइ. तेथी दयाने लीधे में अवधिज्ञाननो उपयोग मूक्यो. एटले में जाण्युं के आ मारी पूर्वभवनी पुत्री छे. तेटलामां हे मुनि ! तमने अहीं आवता जोया. त्यारे मने विचार थयो के आ मारी पुत्री तेना पिता साथे हमणां ज जती रहेशे. तेथी मारे तेनी साथे वियोग थशे. एम विचारी में मायावडे तेने पण शवरूप करी दीधी हती. अने पछी तमने दीक्षा लीधेला जोइ ते माया में हरी लीधी छे. हे मुनि ! आ मारी दुष्ट चेष्टाने तमे क्षमा करो." ते सांभळी मुनिए कह्युं—" हे देव ! तमे मने धर्मप्राप्तिना हेतुभूत थवाथी मारा उपकारी

पथ करी कांइक गणगणाट करे छे ते जोजो ने सांभळजा " आ प्रमाणे राणीओनुं वचन सांभळी राजा पोते ते जोवा माटे गयो, तो प्रथमनी पेठे आत्मनिंदा करती तेणीनी वाणी राजाए सांभळी तेथी अत्यंत तुष्टमान थइ राजा विचार करवा लाग्यो के—" अहो ! आनी शुद्ध मति ! अहो ! आनुं विवेकीपणुं ! अने अहो ! आनुं निरभिमानपणुं ! बीजी स्त्रीओ थोडी संपत्ति मळवाथी पण मदोन्मत्त थइ जाय छे, त्यारे आ तो उत्कृष्ट संपत्ति पाम्या छतां पण बीलकुल गर्व करती नथी तेथी आनामां सर्व गुणो रहेला छे बीजी राणीओ ईर्ष्याने लीधे आना गुणोने पण दोषो तरीके ज जुवे छे " एम विचारी प्रसन्न थयेला राजाए तेणीने पट्टराणी पदे स्थापी—' मनुष्य गुण वडे ज महत्ता पामे छे, पण कुळादिकथी पामता नथी '

एकदा ते नगरना उद्यानमां विमळचंद्र नामना सूरि पधार्या. तेमने वांदी देशना सांभळी राजाए कनकमंजरी सहित श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो ते धर्मनुं प्रतिपालन करी ते कनकमंजरी अनुक्रमे मरण पामीने स्वर्गे गइ ' धर्मनी आराधना करनार जीवो अवश्य स्वर्गे ज जाय छे ' पछी ते स्वर्गथी चवीने वैताढ्य पर्वत उपर तोरणपुर नामना नगरमां दृढशक्ति नामना राजानी कनकमाळा नामनी पुत्री थइ अनुक्रमे युवावस्था पामेली मनोहर रूपवाळी तेणीने जोइ मोहित थयेलो वासव नामनो खेचर तेनुं हरण करी अहीं लाव्यो, अने विद्यावडे तत्काळ आ प्रासाद बनावी तेणीने अहीं राखी पछी आ वेदिका बनावी अने त्यारपछी ते खेचर जेटलामां तेणीने परणवा तैयार थयो तेटलामां कनकमाळानो मोटो भाइ कनकतेजाए आवी क्रोधथी तेने युद्ध करवा बोलाव्यो तुल्य बळवाळा ते बन्ने परस्पर युद्ध करतां मरण पाम्या भाइना विनाशनुं पोते कारण थवाथी ते कनकमाळा चिरकाळ सुधी रुदन करवा लागी तेवामां अहीं कोइ वानमंतर जातिना

तेथी राजा तेनापर ज अत्यंत आसक्त थयो, अने बीजी राणीओ के जे राजपुत्रीओ हती, तेमने राजा बोलावतो पण नहोतो.
तेथी कोप पामेली ते राणीओ ते चित्रकारनी पुत्रीनां छिद्रो जोवा लागी. अने परस्पर बोली के—" खरेखर आ कनकमं-
जरीए राजाने वश करी लीधा छे, तेथी आपणो उच्च कुळवाळीनो पण त्याग करी तेणीमां ज ते रक्त थया छे."

हवे ते बुद्धिमान चित्रकारनी पुत्री हमेशां मध्यान्ह समये वच्चेना ओरडामां एकांते राजाना आपेला अलंकार अने व-
स्त्रोनो त्याग करी, पोताना पिताना घरनां वस्त्र अने आभूषणो पहेरी पोताना आत्माने आ प्रमाणे बोध करती हती के—
" हे जीव ! तुं मद करीश नहीं, आ समृद्धि जोइ गारवपणाने धारण करीश नहीं, आटली बधी संपत्ति पाम्या छतां पो-
तानी पूर्व अवस्था भूली जइश नहीं, आ सीसा ने कथीरना अलंकारो तथा आ जीर्ण वस्त्रो ज तारां पोतानां छे अने बीजुं
सर्व राजानुं ज छे एम तुं जाणजे. हे आत्मा ! तुं गर्वनो त्याग करी शांत चित्तवाळो थजे. तेवो थवाथी चिरकाळ सुधी आ
उत्तम संपत्ति तारी पासे रहेशे, नहीं तो एटले जो गर्व करीश तो राजा तने गळे पकडी कोहेली कुतरीनी जेम घरमांथी
काढी मूकशे." आ प्रमाणेनुं तेनुं कथन सांभळ्या विना मात्र आवी तेणीनी चेष्टा ज जोइने बीजी दुष्ट राणीओ छिद्र मळ-
वाथी तुष्टमान थइ अने एकदा समय जोइ एकांतमां रहेला राजाने तेओए कह्युं के—" हे स्वामी ! जो के तमे अमारा
उपर स्नेह रहित छो, तोपण तमारुं विघ्नथी रक्षण करवानी अमारी फरज छे. कारण के स्त्रीओनो इष्टदेव पति ज होय छे.
तमारी ते प्रिया के जे चित्रकारनी पुत्री छे ते आपनी उपर हमेशां कांइक कामण करे छे, तेथी तेने वश थयेला तमे बीजुं
कांइपण जाणी शकता नथी. ते विषे तमारे खात्री करवी होय तो ते हमेशां मध्यान्ह समये खराब वेष पहेरीने ओरडो

बीजी कथा कही के—" कोइ राजाने घणी राणीओ हती. तेमां एक राणी घणी वहाली हती तेणीने माटे छानी रीते अलंकार घडाववाना हेतुथी राजाए केटलाक सोनीओने भोंयरामां अंधारे राख्या हता. त्यां तेओ मणिओना अजवाळाथी निरंतर काम करता हता एक वखत कोइए ते सोनीओने कौतुकथी पूछ्युं के—" अत्यारे कयो वखत हशे ? रात के दिवस ?" त्यारे तेओमांथी एक सोनी बोल्यो के—" अत्यारे रात्रिनो वखत छे " ते सांभळी दासीए पूछ्युं के—" भोंयरामां तेणे रात्रिनो वखत शी रीते जाण्यो ? " राणीए कह्युं—" आजे निद्रा आवे छे, माटे आनो जवाब काले आपीश " पछी छठ्ठे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो, एटले रात्रे पूर्वनी जेम दासीए जवाब माग्यो त्यारे राणी बोली के—" ते रतांधळो होवाथी तेणे ते वखत अंध थइ गयेल होवाने लीधे रात्रिनो समय जाण्यो हतो " पछी दासीना कहेवाथी राणीए बीजी कथा कही के—" कोइ राजाने कोइए छिद्र विनानी आभूषणोथी भरेली पेटी भेट करी ते पेटी उघाड्या विना ज तेमां जेटला अलंकारो हता ते राजाए पोताना नेत्रोथी ज जोयां " ते सांभळी दासीए पूछ्युं के—" पेटी उघाड्या विना तेमां रहेला अलंकारो शी रीते देखाय ?" राणीए कह्युं—" आ त्यारे निद्रा आवे छे माटे काले कहीश " पछी सातमे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो त्यारे रात्रिए राजाना सुता पछी दासीना पूछवाथी राणीए जवाब आप्यो के—" ते पेटी स्वच्छ स्फटिक मणिनी हती. तेथी तेनी अंदर रहेला अलंकारो बहारथी पेटी उघाड्या विना जोइ शकाता हता "

आ रीते हमेशां नवी नवी कौतुकवाळी कथाओ कहीने ते कनकमंजरीए राजाने मोह पमाडी छ मास निर्गमन कर्या.

तरफ ते उंटे वारंवार पोतानी ग्रीवा-डोक प्रसारी, परंतु तेनुं एक पांदडुं पण तेना मुखमां आव्युं नहीं. तेथी कोप पामी ते झाड उपर ते उंटे विष्ठा मूत्र कर्युं." ते सांभळी मदना बोली—" हे स्वामिनी ! जे वृक्षने ते उंट मुखवडे पण पामी शक्यो नहीं तेना पर तेणे विष्ठा-मूत्र शी रीते कर्यु ?" राणीए कह्युं—"आनो जवाब काले आपीश, आजे तो निद्रा आवे छे." पछी राजाए तेनी वार्ताथी आश्चर्य पामी चोथे दिवसे पण तेणीने ज वारो आप्यो. त्यारे रात्रे पूर्वनी जेम राजाना सुता पछी दासीए कालनो संशय पूछ्यो, एटले कनकमंजरी बोली के—" ते बावळनुं झाड एक उंडा कुवामां हतुं, तेथी त्यां उंटनुं मुख पहोंचतुं नहोतुं. पण विष्ठा मूत्र तो थइ शके तेम हतुं." पछी दासीए बीजी वार्ता कहेवानुं कह्युं. त्यारे राणी बोली के—" कोइ राजाए एकदा बे चोर पकडया. तेमने एक पेटीमां पूरी ते पेटी नदीमां वहेती मूकी. पण दयाळुपणाने लीधे तेमने जाते मार्या नहीं. केटलेक दिवसे कोइ माणसे नदीमां आवती ते पेटी जोइ. तेथी तेने बहार काढी, तेने उघाडी. तो अंदरथी ते बन्ने चोर नीकळ्या. तेमने ते पुरुषे पूछ्युं के—" तमने आ पेटीमां नांख्याने केटला दिवस थया ?" त्यारे तेमांथी एक चोरे जवाब आप्यो के—" आजे चोथो दिवस छे." ते सांभळी दासीए पूछ्युं के—" हे देवी ! ते चोरे चोथो दिवस शी रीते जाण्यो ? तेमने पेटीनी अंदर रात्रि दिवसनी खबर शी रीते पडे ?" राणीए कह्युं—" एनो जवाब काले आपीश." पछी पांचमे दिवसे पण राजाए कौतुकथी तेणीने ज वारो आप्यो. एटले तेज रीते रात्रे राजाना सुता पछी दासीए जवाब माग्यो. त्यारे ते बोली के—"ते चोरने चोथीयो ताव आवतो हतो. तेथी पेटीमां पूरेल त्यारे ताव आवेलो ते पाछो आजे आव्यो तेथी तेणे चोथो दिवस जाण्यो हतो." पछी दासीना कहेवाथी राणीए

पण विचारमां पड्यो के—" दासीनी जेवी ज मने पण शंका थइ छे. आ वात शी रीते संभवे ? माटे आने हमणां ज पूछुं ? ना ना आ प्रश्न पूछवाथी ते मने मूर्ख गणशे. माटे काले पण तेने ज वारो आपीश एटले दासीने जवाब आपतां मारे पूछवानी जरुर नहीं रहे " एम विचारी राजा पण सुइ गयो

पछी बीजे दिवसे पण राजाए तेणीने ज वारो आप्यो तेथी राणी पण मदना दासी सहित राजाना वासगृहमां गइ पहेला दिवसनी जेम राजा सुइ गया त्यारे दासीए कह्युं के—" हे देवी ! कालनी अधुरी वात पूरी करो " देवी बोली के—एक हाथना प्रासादमां जे देवनी प्रतिमा स्थापन करी ते प्रतिमाने चार हाथ हता, पण तेनुं प्रमाण चार हाथनुं नहोतुं " ते सांभळी हर्ष पामी दासीए बीजी वार्ता कहेवा कह्युं, त्यारे ते बोली के—" कोइ वनमां रक्त अशोक वृक्ष हतुं, तेने सेंकडो शाखा प्रशाखाओ हती, परंतु तेने छाया नहोती " ते सांभळी मदनाए कह्युं—" एवडा मोटा विस्तारवाळा वृक्षने छाया न होय ते केम संभवे ? हे देवी ! ए मारो संशय दूर करो " देवीए कह्युं—" आजे तो निद्रा आवे छे काले कहीश " आ वात सांभळी राजाने पण शंका थवाथी त्रीजे दिवसे पण तेणीने ज वारो आप्यो. त्यारे प्रथमनी जेम राजाना सुता पछी दासीए कालना संशयनो जवाब पूछ्यो, एटले कनकमंजरी बोली के—" ते वृक्षनी नीचे पोतानी छाया तो हती पण तेनी उपर बीजा कोइनी छाया नहोती तेथी ' ते वृक्षने छाया नहोती ' एम में कह्युं हतुं " पछी " बीजी वार्ता कहो " एम दासीना कहेवाथी कनकमंजरी बोली के—" कोइ गाममां एक उंटनो पाळक हतो ते एकदा चारवा माटे उंटने वनमां लइ गयो त्यां तेणे एक फळ अने पुष्पना भारथी नमी गयेलुं बावळनुं झाड जोयुं, तेथी ते झाड

विगेरेवडे भरी दीधुं. पछी शुभ दिवसे राजा महोत्सव पूर्वक ते कनकमंजरीने परण्यो, अने तेणीने रहेवा माटे दासदासी आदिक परिवार सहित एक प्रासाद आप्यो.

आ राजाने घणी राणीओ हती. तेमांथी ते हंमेशां वारा प्रमाणे एक एकने पोताना वासगृहमां बोलावतो हतो. तेथी ते दिवसे नवी राणी कनकमंजरीने तेणे बोलावी. त्यारे ते एक दासीने साथे राखी राजाना वासगृहमां गइ. त्यां राजा हता नहीं तेथी ते तेनी राह जोइने एक आसनपर नीचे बेठी. पछी राजा आव्या त्यारे तेणीए विनयथी उभी थइ राजाने मान आप्युं. पछी राजा विलास करी श्रमने लीधे शय्यामां सुतो त्यारे प्रथमथी संकेत करी राखेली दासीए कनकमंजरीने कह्युं के—" हे स्वामिनी ! मने निद्रा आवती नथी तेथी कौतुक करनारी एक कथा कहो." राणीए कह्युं के—" राजा सुइ जशे त्यारे कहीश." ते सांभळी राजाए विचार्युं के—" आनुं मधुर वचन साकर करतां पण अधिक स्वादिष्ट छे. तेथी आनी वार्ता हुं पण सांभळुं." एम विचारी राजा मलीक निद्राथी सुइ गयो. त्यारे मदना दासी बोली के—" हे देवी ! राजा सुइ गया छे, तो हवे कांइक आश्चर्यकारक वार्ता कहो." त्यारे ते बोली के—" सावधानपणे सांभळ.— श्रीवसंतपुर नगरमां वरुण नामे श्रेष्ठी रहेतो हतो. तेणे एकदा पत्थरमय एक हाथनुं देवालय कराव्युं. तेमां चार हाथनी देवनी प्रतिमा स्थापन करी." ते सांभळी दासीए पूछ्युं—" एक हाथना प्रासादमां चार हाथनी देवप्रतिमा शी रीते समाय ? ते तो असंभवित छे, माटे आ मारी शंकानुं निवारण करो, हुं आ वातमां कांइ समजी नहीं." त्यारे राणीए कह्युं—" आज तो निद्रा आवे छे. आनो जवाब हुं तने काले कहीश." एम कही राणी सुइ गइ. आ वार्ता सांभळी राजा

मांचानो बीजो पायो छे त्रीजा मूर्ख मारा पिता छे केमके तेणे पूर्वे उपार्जन करेलु सर्व द्रव्य खातां खातां खुटी गयु छे बाकी कांइक रह्यु छे तेमांथी जेवु तेवु भोजन लइने हु तेने माटे अहीं आवु छु, त्यारपछी ज ते हमेशां बहिर्भूमिए जाय छे परतु प्रथम वहेला जइ आवता नथी तेथी जेवु तेवु आणेलु भोजन पण ठरीने नीरस थइ जाय छे माटे तेवु नीरस अन्न करीने खाता मारा पिता आ मांचाना त्रीजा पाया रूप छे अने चोथा मूर्ख तमे छो केमके अहीं मयूरनु आववु ज थाय तेवु नथी तो तेनु पिच्छ अहीं क्यांथी होय ? कदाच कोइए बहारथी लावीने अहीं राख्यु होय एम धारवामां आवे, तो पण वायु आदिकथी तेना रुवां फरके छे के नहीं ? विगेरे खात्री कर्या सिवाय तेने लेवा माटे सहसा हाथ पसारवो ए मूर्खनु ज काम छे माटे तमे मूर्खरूप मांचाना चोथा पाया रूप छो " ते सांभळी राजाए कह्यु के—" हु चोथो पायो छु ए सत्य वात छे "

पछी राजाए विचार्यु के—" अहो ! आ कन्यानी चतुराइ केवी सुदर छे ? अहो ! आनी बुद्धि ! अहो ! आनु रूप ! अने अहो ! आनु अद्भुत लावण्य ! आनी ज साथे लग्न करी हु मारो जन्म सफळ करु " एम विचारतो राजा पोताने स्थाने गयो पछी ते कन्या पोताना पिताने जमाडी तेने घेर गइ त्यारे राजाए पोताना श्रीगुप्त नामना प्रधानने चित्रांगद चित्रकार पासे मोकल्यो. तेणे जइने चित्रांगद पासे राजाने माटे तेनी पुत्री कनकमंजरीनी मागणी करी त्यारे चित्रांगद बोल्यो के—" तमे कहो छो, ते युक्त छे, परतु हु निर्धन छु, तेथी तेनां लग्ननु खर्च अने राजानु आदरमान विगेरे हु शी रीते करी शकु ? " ते सांभळी प्रधाने तेनु वचन राजाने कह्यु त्यारे राजाए तरत ज तेनु घर धन, धान्य, सुवर्ण

नीकळ्यो. तेना भयथी ते कन्या एकदम नाशीने महाकष्टे सभास्थानमां आवी. तेने भोजन लइने आवेली जोइ तेनो पिता बहिर्भूमिए गयो. ते कन्याए त्यां पृथ्वीतळ उपर मनोहर कौतुकथी विविध रंगवडे पूरवाथी जाणे प्रत्यक्ष ज होय एवुं एक मयूरपिच्छ चितर्युं. तेटलामां राजा पोते ते सभा जोवा माटे आव्यो. जोतां जोतां ते सत्य मयूरपिच्छ जोइ तेने लेवा माटे राजाए शीघ्र हाथ पसार्यो. परंतु पिच्छ तो तेना हाथमां आव्युं नहीं अने उलटा आंगळीना नख भांगी गया. 'तत्त्वज्ञान विना प्रवृत्ति करवी निष्फळ छे.' तेथी विलखो थइ राजा आम तेम जोवा लाग्यो. तेने जोइ राजाने नहीं ओळखती ते कन्या हसीने विलास सहित बोली के—"अत्यारसुधी त्रण पायावाळो मांचो थयो हतो, ते शोभतो नहोतो, हवे चोथो मूर्ख मळवाथी मांचाना चारे पाया पूर्ण थया." ते सांभळी राजाए तेणीने पूछ्युं के—"बीजा त्रण कोण? अने हुं चोथो शी रीते?" त्यारे ते बोली के—"हुं चित्रांगद नामना वृद्ध चित्रकारनी पुत्री छुं. हमेशां तेने माटे हुं भोजन लइने अहीं आवुं छुं. आजे भोजन लइने आवतां राजमार्गमां में एक पुरुषने घोडेस्वार जोयो. ते पहेलो मूर्ख छे. केमके राजमार्गमां स्त्रीओ, बाळको, वृद्धो विगेरे घणा मनुष्यो जता आवता होय छे. तेथी ते मार्गमां चालवा जेटली जग्या पण कष्टथी मळे छे. तेवा मार्गमां अश्वने वेगथी चलाववो ए बुद्धिमाननुं काम नथी. तेथी में तेने मूर्खरूप मांचानो पहेलो पायो गण्यो छे. बीजो मूर्ख आ नगरनो राजा छे. केमके बीजानी शक्ति अने वेदना जाण्या विना सर्व चित्रकारोने सरखा भाग चितरवाना आप्या छे. बीजा चित्रकारोना दरेक घरमां अनेक पुरुषो होवाथी तेओ जलदी काम करी शके छे, परंतु मारा पिता तो वृद्ध, पुत्र रहित अने दुःखी हालतवाळा छे. तेथी ते एकला बीजाओनी जेटलुं चित्रकाम शी रीते करी शके? माटे ते राजा मूर्खरूप

केम रहे छे ? " त्यारे ते बोली के—" प्रथम आ भवनने विषे मारी साथे लग्न करो पछी स्वस्थ मनवाळी थइने हु मारो वृत्तांत कहीश " आ प्रमाणे कर्णने अमृत समान तेणीनु वचन सांभळी आनंद पामेलो राजा ते भवनमां रहेला जिनालयमां गयो तेनी पासे एक मनोहर वेदिका हती त्यां जिनेश्वरने नमन करी सध्या समये ते वेदिका उपर आवी ते राजा गांधर्वविधिवडे ते स्त्रीने परण्यो पछी रात्रे वासगृहमां जइ विविध प्रकारना विलासोवडे रात्रि निर्गमन करी प्रात काळे ते पश्चिए जिनेंद्रने प्रणाम कर्या पछी प्रासादना सभामडपमा आवी राजा सिंहासनपर बेठो तेना अर्धआसनपर राणी बेठी पछी ते बोली के—" हे प्रिय ! हवे मारी वार्ता सांभळो —

आ ज भरतक्षेत्रमां क्षितिप्रतिष्ठित नामना नगरमां जितशत्रु नामे राजा हतो तेणे एकदा एक मोटी मनोहर सभा करावी पछी नगरना सर्व चिताराओने पोलानी राजाए कह्यु के—" आ नगरमा तमारा जेटला घर होय ते प्रमाणे सरखे भागे आ सभाना भागो वहेंचीने सुदर अने विचित्र चित्रोवडे आ सभा शणगारो " ते सांभळी स्वामीनी आज्ञा प्रमाण करी सर्व चिताराओए सभा चितरवानु काम शरु कर्यु तेओमां एक चित्रांगद नामनो वृद्ध अने अशक्त चितारो हतो. तेने पुत्र नहीं होवाथी तेने मददगार पण कोइ नहोतो. तेथी ते महा महेनते पोतानु काम करतो हतो. तेने एक कनकमजरी नामनी रूपवती कन्या हती ते हमेशां तेना पिता माटे सभास्थानमां ज खावानु लावती हती ज्यारे ते खावानु लइने आवती त्यारे ते वृद्ध चित्रकार हमेशा बहिर्भूमिए जतो हतो. एकदा ते कन्या खावानु लइने पोताना घरथी नीकळी घणा माणसोना गमनागमनथी व्याप्त एवा राजमार्गमां आवी, ते वखते त्यां राजा पोते अश्वपर आरूढ थइ वेगथी अश्वने चलावतो

पाम्या तेम. (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हुं कहुं छुं. ६२.

चोथा प्रत्येकबुद्ध नग्गतिनी कथा.

हवे आम्रवृक्ष जोइने प्रतिबोध पामेला चोथा प्रत्येकबुद्ध नग्गतिनी कथा कहे छे.—

आ ज भरतक्षेत्रमां गांधार देशमां श्रीपांड्डुवर्धन नामनुं नगर छे. तेमां सिंहरथ नामे राजा राज्य करतो हतो. एकदा ते राजाने कोइए उत्तरापथ देशना बे श्रेष्ठ अश्वो भेट कर्या. तेमां एक अश्व वक्र शिक्षावाळो हतो, तेनापर राजा पोते स्वार थयो, अने बीजा उपर तेनो कुमार स्वार थयो. ए रीते सैन्य सहित ते राजा नगर बहार क्रीडा करवा नीकळ्यो. त्यां अश्वनी त्वरा जोवा माटे राजाए पोताना अश्वने चाबुकनो प्रहार कर्यो. तेथी ते अश्व नदीना वेगथी पण वधारे उतावळो चाल्यो. तेने उभो राखवा माटे राजा जेम जेम तेनी वल्गा (चोकडुं) खेंचतो गयो तेम तेम ते विपरीत शिक्षावाळो होवाथी वधारे वधारे वेगथी चालवा लाग्यो. ए रीते चालतो ते अश्व राजाने बार योजन दूर एक मोटा अरण्यमां लइ गयो. छेवट खेंची खेंचीने थाकी गयेला राजाए तेनी वल्गा हाथमांथी छोडी दीधी एटले ते ज ठेकाणे ते अश्व उभो रह्यो. ते वखते राजाए तेने विपरीत शिक्षावाळो जाण्यो. पछी तेने कोइ वृक्ष नीचे बांधी राजाए फळोवडे प्राणवृत्ति करी. पछी रात्रि वसवा माटे ते एक मोटा पर्वतपर चढ्यो. त्यां एक सात माळनो मनोहर प्रासाद जोयो. तेमां प्रवेश करतां राजाए एक मनोहर कन्या जोइ. तेणीए राजाने जोइ एकदम उभी थइ तेने माटे आसन मूक्युं. तेनापर राजा बेठो. बन्नेनी दृष्टि मळतां तेओ परस्पर प्रेमवाळा थया. त्यारे राजाए तेने पूछ्युं के—" हे सुंदरी ! तुं कोण छे ? अने आवा वनमां एकली

इंद्रे आटली बधी स्तुति करी तेथी ते राजर्षि पोताना मनमां कांइपण उत्कर्ष-गर्व पाम्या के नहीं ? ते सबंधी कहे छे.—

नमी नमेइ अप्पाणं, सक्खं सक्केण चोइओ । चइऊण गेहं वइदेही, सामण्णे पज्जुवट्ठिओ ॥६१॥

अर्थ—(सक्खं) साक्षात (सक्केण) शक्र इंद्रे (चोइओ) प्रेरणा करायेला एवा (नमी) नमि राजर्षि (अप्पाणं) पोताना आत्माने (नमेइ) नम्र करता हवा, परंतु गर्विष्ठ करता न हवा तथा ते (वइदेही) विदेहदेशना राजा नमि (गेहं) घरनो (चइऊण) त्याग करीने (सामण्णे) चारित्रने विषे (पज्जुवट्ठिओ) उद्यमवाळा थया, परंतु इंद्रनी प्रार्थनाथी पण धर्मथी किंचित् पण भ्रष्ट थया नहीं ६१

हवे आ उत्तम मुनिना दृष्टांतवडे शास्त्रकार उपदेश आपे छे—

एवं करिंति संबुद्धा, पंडिआ पविअक्खणा ।
विणिअट्टंति भोगेसु, जहा से नमी रायरिसि ॥ त्ति बेमि ॥ ६२ ॥

अर्थ—(एवं) ए प्रमाणे एटले जेम आ नमि राजर्षिए निश्चळपणुं जाळव्युं-कर्युं तेम (संबुद्धा) तत्त्वज्ञानी अने (पंडिआ) पंडित एटले शास्त्रना अर्थनो निश्चय करनारा अने (पविअक्खणा) प्रविचक्षण एटले घणा अभ्यासने लीधे प्रवीण थयेला एवा बीजा मुनिओ पण (करिंति) करे छे तथा (भोगेसु) कामभोगो थकी (विणिअट्टंति) पाछा फरे छे एटले विराम पामे छे (जहा) जेम (से) ते (नमी) नमि नामना (रायरिसी) राजर्षि ते कामभोगथी निवृत्ति

इहं सिं उत्तमो भंते, पेच्चा होहिसि उत्तमो। लोगुत्तमुत्तमं ठाणं, सिद्धिं गच्छसि नीरओ ॥५८॥

अर्थ—(भंते) हे भगवान्! तमे (इहं) आ लोकने विषे (उत्तमो सि) उत्तम गुणवाळा होवाथी उत्तम छो, अने (पेच्चा) परलोकमां (उत्तमो) तमे उत्तम (होहिसि) थशो. केमके (नीरओ) कर्मरहित थइने तमे (लोगुत्तमुत्तमं) लोकना उत्तमोत्तम एटले अत्यंत उत्कृष्ट (सिद्धिं) सिद्धि नामना (ठाणं) स्थानने (गच्छसि) पामशो. ५८.

हवे इंद्र पोतानी स्तुतिनो उपसंहार करे छे.—

एवं अभित्थुणंतो, रायरिसिं उत्तिमाइ सद्धाए। पायाहिणं कुणंतो, पुणो पुणो वंदए सक्को ॥५९॥

अर्थ—(एवं) आ प्रमाणे (उत्तिमाइ) उत्तम (सद्धाए) श्रद्धावडे (रायरिसिं) राजर्षिनी (अभित्थुणंतो) स्तुति करता तथा (पायाहिणं) प्रदक्षिणा (कुणंतो) करता एवा (सक्को) शक्र इंद्रे (पुणोपुणो) वारंवार (वंदए) तेमने वंदना करी. ५९.

तो वंदिऊण पाए, चक्कंकुसलक्खणे मुनिवरस्स। आगासेणुप्पइओ, ललिअचवलकुंडलतिरीडी ॥६०॥

अर्थ—(तो) त्यारपछी ते (मुनिवरस्स) श्रेष्ठ मुनिना (चक्कंकुसलक्खणे) चक्र अने अंकुशादिक चिन्हवाळा (पाए) बे पादने (वंदिऊण) वांदीने (ललिअचवलकुंडलतिरीडी) मनोहर अने चपळ कुंडळ तथा मुगटने धारण करनारा शक्र इंद्र (आगासेण) आकाशवडे—आकाश मार्गे (उप्पइओ) उत्पत्या—स्वस्थाने गया. ६०.

(पराजिओ) पराजय कर्यो छे, (अहो) अहो ! (ते) तमे (माया) मायाने (निरकिआ) निराकृता—दूर करी छे, तथा (अहो) अहो ! (ते) तमे (लोहो) लोभने (वसीकओ) वश कर्यो छे एटले के नहीं नमता राजाओने वश करवानी प्रेरणा कर्या छता तमने तेमना पर क्रोध थयो नहीं, आ मंदिरादिक बळे छे एम कह्या छतां "मारा जीवता छतां आवु केम थाय ?" एवु मान तमने आव्यु नहीं, नगरनी रचाना हेतुरूप मायाथी उत्पन्न करी शकाय एवा प्राकार, खाइ विगेरेमां तमे मन दीधु नहीं अने सुवर्णादिकनी वृद्धि करवा प्रेरणा कर्या छतां तमने ते विषेनो लोभ उत्पन्न थयो नहीं परतु उलटी तमे तो इच्छाने आकाश जेवी अनत-अपार कहीने तेने तजी देवानु कह्यु ५६

तथा—

अहो ते अज्जवं साहु, अहो ते साहु मद्दवं। अहो ते उत्तमा खंती, अहो ते मुत्ति उत्तमा ॥५७॥

अर्थ—(अहो) अहो ! (ते) तमारु (साहु) घणु सारु (अज्जव) आर्जव-मायानो अभाव छे, (अहो) अहो ! (ते) तमारु (साहु) घणु सारु (मद्दव) मार्दव-माननो अभाव छे, (अहो) अहो ! (ते) तमारी (उत्तमा) उत्तम एवी (खती) क्षमा-क्रोधनो अभाव छे, तथा (अहो) अहो ! (ते) तमारी (उत्तमा) उत्तम एवी (मुत्ति) मुक्ति-निर्लोभता छे ५७

आ प्रमाणे ते राजर्षिना गुणोनी स्तुति करी हवे ते गुणोनु फळ देखाडवावडे स्तुति करे छे—

अधम गति थाय छे, (माया) मायावडे (गइपडिग्घाओ) सारी गतिनो प्रतिघात—विनाश थाय छे, तथा (लोहाओ) लोभथकी (दुहओ) आभव संबंधी अने परभव संबंधी एम बन्ने प्रकारनो (भयं) भय प्राप्त थाय छे. कामोनी प्रार्थना करवाथी अवश्य क्रोधादिकनो संभव छे, अने क्रोधादिक तो आ प्रमाणे नरक गतिमां लइ जनारा छे. तेथी कामभोगनी प्रार्थना करनारा नरक गतिमां केम न जाय ? जाय ज. ५४.

आ प्रमाणे अनेक उपायोवडे पण नमि राजर्षिने क्षोभ पमाडवामां अशक्त थयेला इंद्रे पछी शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

अवउज्झिऊण माहण–रूवं विउरूविऊण इंदत्तं । वंदइ अभित्थुणंतो, इमाहिं महुराहिं वग्गूहिं ॥ ५५ ॥

अर्थ—(माहणरूवं) ब्राह्मणना रूपनो (अवउज्झिऊण) त्याग करीने अने (इंदत्तं) इंद्रनुं रूप (विउरूविऊण) उत्तरवैक्रियपणे विकुर्वीने (इमाहिं) आ (महुराहिं) मधुर (वग्गूहिं) वाणीवडे (अभित्थुणंतो) स्तुति करता इंद्रे (वंदइ) ते राजर्षिने वंदना करी. ५५.

इंद्रे केवी स्तुति करी ? ते कहे छे.—

अहो ते निज्जिओ कोहो, अहो ते माणो पराजिओ ।
अहो ते निरकिआ माया, अहो ते लोहो वसीकओ ॥ ५६ ॥

अर्थ—(अहो) अहो ! (ते) तमे (कोहो) क्रोधने (निज्जिओ) जीत्यो छे, (अहो) अहो ! (ते) तमे (माणो) माननो

थयेला साचात कामोने तजता नथी तमे पण विवेकी छो तेथी तमारे पण छता कामभोग तजवा योग्य नथी ५१

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ५२ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे

सल्लं कामा विसं कामा, कामा आसीविसोवमा । कामे पत्थेमाणा, अकामा जंति दुग्गइं ॥५३॥

अर्थ—(कामा) शब्दादिक कामभोगो (सल्ल) शल्य जेवा छे, (कामा) कामो (विस) विष जेवा छे अने (कामा) कामो (आसीविसोवमा) सर्पनी उपमावाळा छे (कामे पत्थेमाणा) कामोनी प्रार्थना करता छता प्राणीओ (अकामा) ते कामनी प्राप्ति रहित थका ज (दुग्गइं जंति) दुर्गतिमां जाय छे तेथी ते कामोनो त्याग करवो तेमा शु आश्चर्य छे ? तमे जे अछता भोगनी प्रार्थनानु कह्यु तेपण अयुक्त छे कारण के मुमुक्षु जनो कोइ पण जातनी–कामभोग प्राप्त करवानी आकांक्षा राखता ज नथी कह्यु छे के—" मुनि मोक्षमा अने ससारमां सर्वत्र नि स्पृह होय छे " ५३

कामनी प्रार्थना करनाराओ दुर्गतिमां केम जाय छे ? ते उपर कहे छे—

अहे वयंइ कोहेणं, माणेणं अहमा गई । माया गईपडिग्घाओ, लोहाओ दुहओ भयं ॥ ५४ ॥

अर्थ—प्राणी (कोहेण) क्रोधवडे (अहे वयइ) नीचे नरक गतिमां जाय छे, (माणेण) मानवडे (अहमा गई)

(पसुभिस्सह) तथा सर्व पशुओ सहित (हिरण्णं) तमाम सुवर्ण (पडिपुण्णं) ए समस्त वस्तुओ पण (एगस्स) एक जीवनी तृप्ति माटे (नालं) समर्थ थती नथी. (इइ विज्ञा) एम जाणीने (तवं चरे) बार प्रकारनो तप आचरवो ते ज योग्य छे. तेम करवाथी ज निःस्पृहपणुं प्राप्त थवाने लीधे इच्छानी पूर्णता थवानो संभव छे. आ प्रमाणे होवाथी एक संतोष ज मनुष्यनी आकांक्षाने पूर्ण करवामां समर्थ छे, पण सुवर्णादिक समर्थ नथी. हुं लोभी नथी, हुं तो संतोषी छुं, तेथी मारे कोइ पण वस्तुनी आकांक्षा नथी अने तेथी करीने ज सुवर्णादिक वधारवानो उद्यम मारे कांइ पण करवानो नथी–मारे तेवो उद्यम करवानी जरुर नथी. ४९.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ५० ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे.

अच्छेरगमब्भुदए, भोए चयसि पत्थिवा ! । असंते कामे पत्थेसि, संकप्पेण विहम्मसि ॥ ५१ ॥

अर्थ—(पत्थिवा) हे राजा ! (अच्छेरगं) आश्चर्य छे के (अब्भुदए) अद्‌भुत एवा (भोए) छता भोगोने (चयसि) तमे तजो छो, अने (असंते) अछता (कामे) कामभोगोनी (पत्थेसि) प्रार्थना करो छो. तेथी (संकप्पेण) उत्तरोत्तर नवानवा भोगना अभिलाष रूप संकल्पवडे (विहम्मसि) तमे हणाओ छो एटले बाधा पामो छो. कारण के आवा प्रकारना संकल्पनो अंत आवतो नथी. परंतु जे विवेकी होय ते तो प्राप्त नहीं थयेला कामभोगनी इच्छाथी प्राप्त

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे

सुवण्णरुप्पस्स उ पव्वया भवे, सिआ हु केलाससमा असखया ।

नरस्स लुद्धस्स न तेहिं किंचि, इच्छा हु आगाससमा अणंतिआ ॥ ४८ ॥

अर्थ—(सुवण्णरुप्पस्स उ) सुवर्ण अने रुपाना (सिआ) कदाचित् (केलाससमा हु) कैलास–मेरुपर्वत जेवडा ज (असखया) असंख्य (पव्वया) पर्वतो (भवे) होय–मळ्या होय तो पण (तेहिं) ते वडे (लुद्धस्स नरस्स) लोभी मनुष्यने (किंचि न) कांइ पण तृप्ति थती नथी (हु) कारण के (इच्छा) मनुष्यनी इच्छा (आगाससमा) आकाश जेवडी (अणंतिआ) अनंती–अपार होय छे. कह्युं छे के—

" न सहस्राद्भवेत्तुष्टि–र्न लक्षान्न च कोटितः । न राज्यान्नैव देवत्वा–न्नेन्द्रत्वादपि देहिनाम् ॥ "

" प्राणीओने हजारथी तुष्टि थती नथी, लाखथी थती नथी, कोटिथी थती नथी, राज्य प्राप्त थवाथी थती नथी, देवपणु प्राप्त थवाथी थती नथी तेम ज इंद्रपणु प्राप्त थवाथी पण तुष्टि थती नथी " ४८

पुढवी साली जवा चेवं, हिरंण्णं पसुभिस्सह । पडिपुण्णं नालमेगस्स, इइ विज्जा तवं चरे ॥४९॥

अर्थ—(पुढवी) समग्र पृथ्वी, (साली) समग्र शाळ–डागर विगेरे, (जवा) जव (चेव) तथा बीजां धान्यो,

आदरवा योग्य थशे. माटे (बनी शके त्यांसुधी) मुनिधर्म ज आदरवा योग्य छे. ४४ (जेनाथी मुनिधर्म स्वीकारी न शकाय तेने माटेज गृहस्थधर्म कहेलो छे.)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ४५ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे.

हिरंणं सुवणं मणिमुत्तं, कंसं दूसं च वाहणं । कोसं वड्ढावइत्ता णं, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ ४६॥

अर्थ—(हिरणं) घडेलुं सोनुं, (सुवणं) घड्या विनानुं सोनुं, (मणिमुत्तं) इंद्रनीलादिक मणिओ, मुक्ताफळो, (कंसं) कांसुं–कांसा विगेरेनां पात्रो, (दूसं च) दूष्य–विविध जातिनां वस्त्रो, अने (वाहणं) रथादिक वाहनो तथा (कोसं) खजानो ए सर्व वस्तुओ (वड्ढावइत्ता णं) वधारीने–तेमां वृद्धि करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे चत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ–मुनि थाओ.

जे जे माणस आकांक्षा सहित होय ते ते धर्मानुष्ठान करवाने अयोग्य छे, अने तमे हजु आकांक्षा सहित छो. केमके आकांक्षा करवा लायक सुवर्णादिक वस्तुओ तमे संपूर्ण एकठी करी नथी. तेथी सुवर्णादिकने सारी रीते वृद्धि पमाडीने पछी जवुं होय तो जाओ. ४६.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ४७ ॥

" गृहाश्रमपरो धर्मो, न भूतो न भविष्यति । पालयन्ति नरा शूरा क्लीवा' पाषण्डमाश्रिता ॥"

" गृहस्थाश्रम जेवो बीजो श्रेष्ठ धर्म कोइ थयो नथी, अने थशे पण नहीं तेने शूरवीर माणसो ज पाळे छे अने क्लीब एटले कायर माणसो पाळी नहीं शकवाथी पाखंडनो आश्रय करे छे एटले साधु थाय छे " ४२

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंद इणमब्बवी ॥ ४३ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे

मासे मासे उ जो बालो, कुसग्गेण तु भुंजए । न सो सुअक्खायधम्मस्स, कलं अग्घइ सोलसिं ॥४४॥

अर्थ—(जो बालो) जे बाळक एटले निर्विवेकी माणस (मासे मासे उ) महिने महिने ज (कुसग्गेण तु) कुशना अग्रभागवडे—कुशना अग्रभागपर रहे तेटलु ज (भुंजए) भोजन करे एटले के मास मासनो उपवास तप करी पारणाने दिवसे मात्र डाभना अग्रभागपर रहे तेटलु ज भोजन करे (सो) ते माणस (सुअक्खायधम्मस्स) सारी रीते एटले सर्व विरतिरूप कह्यो छे धर्म जेनो एवा मुनिनी (सोलसिं) सोळमी (कल) कळाने पण (न अग्घइ) लायक थाय नहीं एटले साधुधर्मना सोळमा भागने पण पामे नहीं तीर्थकरोए मुनिधर्मने जेवो श्रेष्ठ कह्यो छे तेवो श्रावकधर्म कह्यो नथी तेथी गृहस्थाश्रम घोर होय तोपण ते स्वाख्यात एटले सारी रीते पूर्णपणे कहेलो नहीं होवाथी संसारसागरथी भय पामेलाए आदरवा योग्य नथी जो दुष्कर होवाथी ज आदरवा योग्य होय तो आत्मघातादिक कार्यो पण दुष्कर होवाथी

दान पण जो धर्मीने अशनादिक के धर्मोपकरणादिक आप्यां होय तो ते प्रशस्त छे. परंतु सुवर्ण, गो अने भूमि विगेरेनुं दान तो प्राणीहिंसानुं हेतुभूत होवाथी सावद्य ज छे. माटे यागादिक प्राणीओने प्रीति करनारा छे ज नहीं. ४०.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमव्ववी ॥ ४१ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे.

आ प्रमाणे जिनधर्मने विषे तेनी स्थिरता जाणीने हवे व्रत उपरनी तेमनी दृढता जाणवा माटे इंद्र आ प्रमाणे कहे छे.—

घोरासमं चइत्ता णं, अन्नं पत्थेसि आसमं । इहेव पोसहरओ, भवाहि मणुआहिवा ॥ ४२ ॥

अर्थ—(घोरासमं) घोर एटले अत्यंत दुःखे करीने पाळी शकाय एवो आश्रम एटले गृहस्थाश्रमने (चइत्ता णं) त्याग करीने (अन्नं आसमं) बीजा चारित्र आश्रमने (पत्थेसि) तमे प्रार्थना करो छो, ते तो सत्त्व रहित प्राणीओने योग्य छे, तमारी जेवाने योग्य नथी. त्यारे शुं योग्य छे ? ते कहे छे—(मणुआहिवा) हे मनुजाधिप–राजा ! (इहेव) आ गृहस्थाश्रममां ज रह्या थका तमे (पोसहरओ) पौषधव्रतमां रक्त (भवाहि) थाओ.

अहीं अष्टमी, चतुर्दशी विगेरे पर्वतिथिए पौषध व्रत पाळवानुं कह्युं तेना उपलक्षणथी श्रावकनां बारे व्रतो समजवां. जे जे घोर–अशक्य अनुष्ठान होय ते ते धर्मार्थीए करवुं जोइए, अने आ गृहस्थाश्रम घोर छे तेथी ते पाळवो योग्य छे. कह्युं छे के—

जइत्ता विउले जण्णे, भोइत्ता समणमाहणे । दच्चा भुंच्चा य जट्ठा य, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥३८॥

अर्थ—(विउले) विस्तीर्ण एवा (जण्णे) यज्ञो (जइत्ता) करावीने तथा पुष्कळ (समणमाहणे) श्रमण ब्राह्मणोने (भोइत्ता) भोजन करावीने, तथा (दच्चा) श्रमण ब्राह्मणोने गो, भूमि अने सुवर्णादिकनु पुष्कळ दान आपीने, तथा (भुच्चा य) पोते मनोहर शब्दादि भोगो भोगवीने, तथा (जट्ठा य) पोते यज्ञो करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ जे जे प्राणीओने प्रीति करनार होय ते ते करवु ए धर्मने माटे छे, अने ब्राह्मणादिक प्राणीओने यज्ञादिक प्रीति करनारा छे तेथी ते प्रमाणे तमारे करवु जोइए. ३८

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ३९ ॥

अर्थ—वेरमी गाथा प्रमाणे

जो सहस्सं सहस्साणं, मासे मासे गवं दए । तस्सावि संजमो सेओ, अदिंतस्सावि किंचण ॥ ४० ॥

अर्थ—(जो) जे मनुष्य (मासे मासे) महिने महिने (सहस्साण सहस्स) हजारनु हजार एटले दश लाख (गव) गायोनु (दए) दान आपे, (तस्सावि) तेने पण एटले एटलु बधु दान देनारने पण (किंचण अदिंतस्सावि) कांइ पण दान दीधा विना (संजमो सेओ) अहिंसादिक संयम–सर्वविरति अंगीकार करवी ते श्रेयस्कर छे एटले अति प्रशस्त छे

आ प्रमाणे संयमनु प्रशस्तपणु कहेवाथी यज्ञादिकनु सावद्यपणु जणाव्यु, तेमां पशुओनी हिंसा होवाथी यज्ञो सावद्य ज छे

अप्पाणमेव जुज्झाहि, किं ते जुज्झेण वज्झओ । अप्पाणमेव अप्पाणं, जइत्ता सुहमेहए ॥ ३५ ॥

अर्थ—(अप्पाणमेव) आत्मानी साथेज (जुज्झाहि) तुं युद्ध कर. (ते) तारे (वज्झओ) बाह्य राजाओने आश्रीने (जुज्झेण) युद्ध करवा वडे (किं) शुं फळ छे ? केवळ (अप्पाणमेव) आत्मावडे ज (अप्पाणं) आत्माने (जइत्ता) जीतीने साधु (सुहं एहए) मुक्तिना सुखने पामे छे. ३५

आत्माने जीतवाथी सुखनी प्राप्ति शी रीते थाय ? ते कहे छे.—

पंचिंदिआणि कोहं, माणं मायं तहेव लोभं च । दुज्जयं चेव अप्पाणं, सव्वमप्पे जिए जिअं ॥३६॥

अर्थ—(दुज्जयं) दुर्जय एवा (पंचिंदिआणि) श्रोत्रादिक पांचे इंद्रियो, (कोहं) दुर्जय एवो क्रोध (माणं) मान (मायं) माया (तहेव) तथा (लोभं च) लोभ (चेव) अने (अप्पाणं) दुर्जय एवुं मन (सव्वं) ए सर्व (अप्पे जिए) आत्मा जीताये सते (जिअं) जीतायां ज छे. आ प्रमाणे होवाथी हे इंद्र ! बाह्य शत्रुओना जयनी उपेक्षा करीने आत्माना ज जयमां हुं प्रवर्त्यो छुं. ए रीते त्रणे गाथानो भावार्थ छे. ३६.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारण चोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ३७ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे. विशेष ए जे—आ प्रमाणे तेनामां द्वेषनो पण अभाव जाणीने हवे तेमनामां जिनधर्मनी स्थिरता केवी छे ? तेनी परीक्षा करवा माटे इंद्र कहे छे.—

जे केई पत्थिवा तुब्भ, न नमंति नराहिवा। वसे ते ठावइत्ता ण, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥३२॥

अर्थ—(नराहिवा) हे नराधिप ! (जे केइ) जे कोइ (पत्थिवा) राजाओ (तुब्भ) तमने (न नमंति) नमता न होय, (ते) तेओने (वसे ठावइत्ता ण) वशमा स्थापन करीने एटले वश करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ जे राजा समर्थ होय ते बीना नहीं नमता राजाओने नमावे छे तमे पण समर्थ राजा छो, माटे तमारे तेमने नमाडवा जोइए ३२

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ। तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ३३ ॥

अर्थ—वेरमी गाथा प्रमाणे

जो सहस्सं सहस्साणं, संगामे दुज्जए जिणे। एगं जिणेज्ज अप्पाणं, एस से परमो जओ ॥३४॥

अर्थ—(जो) जे (दुज्जए) दुर्जय एवा (संगामे) संग्रामने विषे (सहस्साणं सहस्सं) हजारना हजारने एटले दश लाख सुभटोने—लाखो सुभटोने (जिणे) जीते, ते करतां जे (एगं) एक (अप्पाणं) आत्माने ज (जिणिज्ज) जीते (एस से) तो ते तेनो (परमो जओ) उत्कृष्ट जय छे एटले के सर्व करतां एक आत्माने जीतवो ते ज दुर्जय छे ३४

तेथी करीने—

क्षेम-रक्षणं (काऊण) करीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ. अर्थात् जे न्यायी राजा होय ते चौरादिकनो निग्रह करे छे अने तमे न्यायी राजा छो माटे प्रथम ते प्रमाणे करो. २८.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ २९ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे.

असइं तु मणुस्सेहिं, मिच्छादंडो पजुज्जए । अकारिणोत्थ बज्झंति, मुंच्चई कारगो जणो ॥ ३० ॥

अर्थ—(असइं तु) अनेकवार (मणुस्सेहिं) मनुष्योए (मिच्छादंडो) मिथ्यादंड एटले अज्ञान अने कदाग्रहादिकवडे अनपराधीने विषे पण देशत्याग अने शरीरत्याग विगेरे दंड (पजुज्जए) कराया छे. केवी रीते ? ते कहे छे—(अत्थ) आ जगतमां (अकारिणो) केटलाएक चौर्यादिक नहीं करनाराओ पण (बज्झंति) कारागृहमां बंधाय छे अने (कारगो जणो) चौर्यादिक करनार मनुष्य (मुच्चइ) मूकाय छे-छोडी देवाय छे. एटले के खरा चोरादिकने जाणवा अशक्य छे तेथी क्षेम करवुं पण अशक्य छे. ३०.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ३१ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे. अहीं विशेष ए छे जे-आटला प्रश्नोवडे स्वजन, अंतःपुर, नगर अने प्रासाद एटला उपर आ राजानो राग छे के नहीं ? तेनी परीक्षा इंद्रे करी. हवे द्वेष छे के नहीं ? तेने अंगे परीक्षा करे छे—

अर्थ—गाथा तेरमी प्रमाणे

संसय खलु सो कुणइ, जो मग्गे कुणई घरं । जत्थेव गंतुमिच्छिज्जा, तत्थ कुव्विज्ज सासयं ॥२६॥

अर्थ—(जो) जे माणस (मग्गे) मार्गमा (घर) घर (कुणई) करे छे (सो) ते माणस (खलु) निश्चे (संसय) अहींथी मारे जवु पडशे के नहीं ? एवा संशय (कुणइ) करे छे. तेथी करीने (जत्थेव) ज्यां (गंतु) जवानी (इच्छिज्जा) इच्छा होय (तत्थ) त्यां ज (सासय) पोतानो आश्रय (कुव्विज्ज) करवो जोइए आ संसारमा जे रहेवानु छे ते तो मार्गमां रहेवा तुल्य छे, तेथी अहीं घर करवु जरूरनु नथी परंतु ज्यां मुक्तिस्थाने जवानी इच्छा छे त्यां आश्रय करवा योग्य छे, तेथी तेने माटे ज अमे प्रवर्त्या छीए २६

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नर्मि रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ २७ ॥

अर्थ—सतरमी गाथा प्रमाणे

आमोसे लोमहारे अ, गंठिभेए अ तक्करे । नगरस्स खेमं काऊण, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥२८॥

अर्थ—(आमोसे) आमोष एटले लुटाराओने, (लोमहारे) लोमहार एटले पोताना घातनी शंकाथी बीजाओने निर्दयपणे हणीने तेमनु सर्वस्व खुचवी लेनाराओने, (अ) तथा (गंठिभेए) कातर विगेरेवडे ग्रंथि भेदनाराओने-गांठकापुओने (अ) तथा (तक्करे) हमेशा चोरी करनाराओने निवारीने-तेमनो विनाश करवावडे (नगरस्स) नगरनु (खेमं)

तवनारायजुत्तेणं, भित्तूणं कम्मकंचुअं । मुणी विगयसंगामो, भवाओ परिमुच्चई ॥ २२ ॥

अर्थ—(तवनारायजुत्तेणं) आभ्यंतर तपरूपी बाणवडे युक्त एवा पूर्वे कहेला धनुषवडे (कम्मकंचुअं) कर्मरूपी बख्तरने (भित्तूणं) भेदीने (विगयसंगामो) जीतवा लायक कर्मने जीतवाथी विराम पामी गयो छे संग्राम जेनो एवा (मुणी) साधु (भवाओ) संसारथकी (परिमुच्चई) मुक्त थाय छे. अहीं कर्मरूपी बख्तर कह्युं छे तेथी कर्मवडे उद्धत थयेलो आत्मा ज शत्रु रूप छे, तेनी साथे ज युद्ध करवानुं छे अने तेनुं ज कर्मरूप बख्तर भेदवानुं छे एम जाणवुं. २२.

इअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ २३ ॥

अर्थ—आनो अर्थ सत्तरमी गाथा प्रमाणे जाणवो. २३.

पासाए कारइत्ता णं, वद्धमाणगिहाणि अ । वालग्गपोइआओ अ, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ २४ ॥

अर्थ—(पासाए) प्रासादो एटले महेलो, तथा (वद्धमाणगिहाणि अ) वास्तुशास्त्रमां कहेला विविध प्रकारनां वर्धमान घरो, (वालग्गपोइआओ अ) तथा वलभीओ[1] (कारइत्ता णं) करावीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ. २४.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ २५ ॥

---

१ छापरा, माळ विगेरे.

रूप करीने, तथा (खंतीनिउणपागारं) क्षांति एटले क्षमाने निपुण एटले मजबुत प्राकार रूप करीने अर्थात् श्रद्धानो शत्रु जे अनंतानुबंधी क्रोध तेने रुंधनार होवाथी क्षांतिरूपी निपुण प्राकार (किल्लो) करीने उपलक्षणथी मानादिकने रुंधनार मार्दवादिकने पण किल्लारूप करीने तथा (तिगुत्तं) अट्टालक, उत्तलक अने शतघ्नीने ठेकाणे मनोगुप्त्यादिक त्रण गुप्तिवडे गुप्त एवो अने (दुप्पधसग) दुष्प्रधर्ष एटले बीजाथी पराभव न पमाडी शकाय तेवो प्राकार करीने—

हवे प्राकार अने अट्टालक विगेरे होय त्यारे अवश्य युद्ध करवानु प्राप्त थाय, अने ते युद्ध तो शत्रु तथा शस्त्रो होय तो न थइ शके, ते माटे कहे छे—

धणुं परक्कमं किच्चा, जीवं च इरिअं सया । धिइं च केअणं किच्चा, सच्चेण पलिमंथए ॥ २१ ॥

अर्थ—(परक्कम) आत्मवीर्यना उल्लासरूप पराक्रमने (धणु) धनुषरूप (किच्चा) करीने, (च) तथा (इरिअं) इर्यासमितिने अने उपलक्षणथी बीजी समितिओने (सया) सदा (जीवं) जीवा एटले धनुषनी प्रत्यंचा रूप करीने, (धिइं च) तथा धृतिने एटले धर्मपरनी रतिने (केअणं) केतन रूप (किच्चा) करीने (सच्चेण) सत्यवडे एटले स्नायुरूप मन-सत्यादिकवडे (पलिमंथए) ते धनुषने बांधवु-तैयार करवु २१

त्यारपछी शु करवु ? ते कहे छे—

१ नरखा २ खाइ ३ यांत्रिक तोप १ शृंगमय धनुषना मध्य भागमा लाकडानी मूठ होय ते केतन कहेवाय छे

अर्थ—(एअं अट्ठं) आ अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारणने विषे प्रेरणा करायेला एवा (देविंदो) देवेंद्र (नमिं रायरिसिं) नमि राजर्षि प्रत्ये (इणं अब्बवी) आ प्रमाणे वचन बोल्या. १७.

पागारं कारइत्ता णं, गोपुरट्टालगाणि अ । ओसूलग सयग्घीओ, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥ १८ ॥

अर्थ—(पागारं) प्राकार एटले किल्लो, (गोपुरट्टालगाणि अ) गोपुर एटले दरवाजा, अट्टालक एटले किल्लानी वचेना झरुखा, तथा (ओसूलग) खाइ, तथा किल्लाना द्वारपर चडावेली (सयग्घीओ) शतघ्नी एटले एक साथे सो जणनो घात करे तेवी यांत्रिक तोप ए सर्वे (कारइत्ता णं) करावीने (तओ) त्यारपछी (खत्तिआ) हे क्षत्रिय ! (गच्छसि) तमे जाओ. अहीं क्षत्रिय शब्दथी हेतु बताव्यो छे एटले के जे जे क्षत्रिय होय ते ते भरतादिकनी जेम नगरनी रचा करे छे, अने तमे पण क्षत्रिय छो तेथी नगररचा करीने पछी जाओ. १८.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारण चोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ १९ ॥

अर्थ—तेरमी गाथा प्रमाणे अर्थ जाणवो. १९.

सद्धं च नगरं किच्चा, तवसंवरमग्गलं । खंतीनिऊणपागारं, तिगुत्तं दुप्पधंसगं ॥ २० ॥

अर्थ—(सद्धं च) तत्त्वनी रुचिरूप श्रद्धाने (नगरं) नगर रूप (किच्चा) करीने, उपलक्षणथी प्रशम अने संवेग विगेरेने गोपुर-दरवाजा रूप करीने, तथा (तवसंवरं) बाह्य तपरूप संवरने (अग्गलं) अर्गला तथा उपलक्षणथी कमाड

" हु एकन-एकलो ज छु, मारे कोइपण पोतानो के पारको नथी कारणके दरेक प्राणी एकलो ज उत्पन्न थाय छे अने एकलो ज मृत्यु पामे छे " १४.

एज बाबत विशेष प्रकारे कहे छे —

चत्तपुत्तकलत्तस्स, निव्वावारस्स भिक्खुणो । पिअं न विज्जए किंचि, अप्पिअं पि न विज्जए ॥१५॥

अर्थ—(चत्तपुत्तकलत्तस्स) त्याग कर्या छे—तजी दीधा छे पुत्र अने स्त्री विगेरेने जेणे एवा तथा (निव्वावारस्स) कृषि आदिक व्यापार रहित एवा (भिक्खुणो) भिक्षुने (किंचि) कांइपण (पिअं) प्रिय एटले प्रीतिकारक (न विज्जए) नथी तेमज (अप्पिअं पि) अप्रिय पण कांइ (न विज्जए) नथी १५

आ प्रमाणे जो होय तो पछी तेवा मुनिने सुखेथी वसवु तथा जीववु शीरीते बने ? एवी शंका करनार माटे कहे छे —

बहु खु मुणिणो भद्दं, अणगारस्स भिक्खुणो । सव्वओ विप्पमुक्कस्स, एगंतमणुपस्सओ ॥ १६ ॥

अर्थ—(सव्वओ) बाह्य आभ्यंतर सर्व परिग्रहथी (विप्पमुक्कस्स) विप्रमुक्त एटले रहित, तथा (एगंत) हु एकलो ज छु एवा निश्चयने (अणुपस्सओ) जोता—विचारता एवा, तथा (अणगारस्स) घर रहित एवा (मुणिणो) मुनिने (भिक्खुणो) भिक्षुक छतां पण (बहु खु) घणु ज (भद्दं) भद्र छे एटले घणुज सुख छे. १६

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ १७ ॥

एस अग्गी अ वाऊ अ, एअं डज्झइ मंदिरं । भयवं अंतेउरं तेणं, कीसं णं नावपिक्खह ॥ १२॥

अर्थ—(एस) आ (अग्गी अ) अग्नि अने (वाऊ अ) वायु (एअं) आ तमारा (मंदिरं) महेलने (डज्झइ) बाळे छे, (तेणं) तेथी करीने (भयवं) हे भगवान ! (अंतेउरं) तमारा अंतःपुरनी सन्मुख (कीस णं) केम (नावपिक्खह) तमे जोता नथी ? जे जे पोतानुं होय तेनुं रक्षण करवुं जोइए अने आ अंतःपुरादिक तमारुं छे, माटे तमारे तेनुं रक्षण करवुं ते योग्य छे. १२.

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ १३ ॥

अर्थ—(एअं अट्ठं) आ अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारणवडे प्रेरणा करायेला एवा (नमी रायरिसी) नमि राजर्षि (देविंदं) देवेंद्र प्रत्ये (इणं अब्बवी) आ प्रमाणे बोल्या. १३.

सुहं वसामो जीवामो, जेसिं मो नत्थि किंचणं । मिहिलाए डज्झमाणीए, न मे डज्झइ किंचणं॥१४॥

अर्थ—(सुहं) सुखे करीने (वसामो) अमे वसीए छीए अने (जीवामो) जीवीए छीए एटले प्राणोने धारण करीए छीए. (जेसिं मो) जे अमारुं (किंचणं) कांइपण वस्तु (नत्थि) नथी. तेथी करीने (मिहिलाए) मिथिला नगरी (डज्झमाणीए) बळते सते (मे) मारुं (किंचणं) कांइपण (न डज्झइ) बळतुं नथी. कह्युं छे के—

" एकोऽहं न च मे कश्चित्, स्वः परो वाऽपि विद्यते । यदेको जायते जन्तु-र्म्रियते चैक एव हि ॥ "

जता रहे छे, तेम आ जगतमां कुटुंबी तरीके मळेला जीवो सर्व एकठा थइने पछी पोतपोतानु आयुष्य पूर्ण थये फरीथी जुदी जुदी दिशाओने भजे छे एटले पोतपोताना कर्मथी मेळवेली गतिमा जता रहे छे—चाल्या जाय छे ”

हे विप्र ! मारा राज्य छोडीने नीकळवाथी आ आक्रंदना शब्दो थाय छे एम जे तमारु कहेवु छे ते असत्य छे, कारण के तेओ पोतपोताना कार्यना विनाशने लीधे ज आक्रंद करे छे कह्यु छे के—

“ आत्मार्थं सीदमानं स्वजनपरिजनो रौति हाहारवार्तो, भार्या चात्मीयभोगं गृहविभवसुखं स्वं वयस्याश्च कार्यम् ।
क्रन्दन्त्यन्योऽन्यमन्यास्त्विह हि बहुजनो लोकयात्रानिमित्तं, यो वा यस्माच्च कश्चिन्मृगयति हि गुणं रोदितीष्टः स तस्मै ॥”

“ पोताने माटे सीदाता स्वजनो अने परिवारना जनो हाहारववडे पीडित थइने रुदन करे छे, भार्या—स्त्री पोताना भोगने माटे तथा घरना वैभवना सुखने माटे रुवे छे, मित्रो पोताना कार्यने माटे परस्पर रुवे छे, अने बीजा घणा लोको लोकयात्रा एटले आजीविकाने निमित्ते रुवे छे जे कोइ जेनाथी कांइपण गुणनी—लाभनी वांछा राखे छे, ते इष्ट पुरुष तेना विनाशने माटे न रुवे छे ” तेथी करीने तमे कहेला हेतु अने कारण अहीं लागु पडता नथी

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्बवी ॥ ११ ॥

अर्थ—(एअ) आ (अट्ठं) अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) हेतु अने कारणने विषे प्रेरणा करायेला एवा (देविंदो) देवेन्द्र (नमिं) नमि (रायरिसिं) राजर्षि प्रत्ये (इण) आ प्रमाणेना वचन (अब्बवी) बोल्या ११

अर्थ—" (मिहिलाए) मिथिला नगरीमां (चेइए) चैत्यने विषे एटले उद्यानने विषे (सीअच्छाए) शीतळ छायावाळो, (मणोरमे) मनोरम नामनो अथवा मनोहर (पत्तपुप्फफलोवेए) पत्र, पुष्प अने फळे करीने सहित तथा (सया) सदा (बहूणं) घणा पक्षीओने (बहुगुणे) बहु गुणकारी एटले उपकार करनार एवो एक (वच्छे) वृक्ष छे. ९. (मणोरमे) मनोहर एवो ते (चेइअम्मि) वृक्ष (वाएण) वायुवडे (हीरमाणम्मि) अहीं तहीं फेंकाते सते–आम तेम बहु डोलवाथी (भो) हे ब्राह्मण ! (दुहिआ) दुःखी, (असरणा) शरण रहित अने एज कारण माटे (अत्ता) आर्त एटले पीडित थयेला एवां (एए) आ (खगा) पक्षीओ (कंदंति) आक्रंद करे छे. " १०.

'आजे मिथिला नगरीमां आ दारुण शब्दो शेना संभळाय छे ?' एम जे इंद्रे स्वजनोना आक्रंदने अंगे पूछयुं हतुं तेना उत्तरमां पक्षीओना आक्रंद जेवो ज ते शब्द छे, स्वजनो पक्षीओ जेवा छे अने आत्मा वृक्ष समान छे. कारण के तत्त्वथी विचारीए तो जीवोने अल्पकाळनो ज संयोग होय छे अने त्यारपछी ते जीवो पोतपोतानी गतिमां चाल्या जाय छे तेथी आ स्वजनो वृक्षने आश्रित थयेला पक्षीओनी जेवा ज छे. ते मारा आत्मारूप वृक्षना हालवा चालवाथी दारुण शब्द करे छे. कह्युं छे के—

" यद्वद्द्रुमे महति पक्षिगणा विचित्राः, कृत्वाश्रयं हि निशि यान्ति पुनः प्रभाते ।
तद्वज्जगत्यसकृदेव कुटुम्बजीवाः, सर्वे समेत्य पुनरेव दिशो भजन्ते ॥ "

" जेम कोइ मोटा वृक्ष उपर विविध प्रकारना पक्षीओना समूहो रात्रिए आश्रय करीने रहे छे, अने प्रातःकाळे उडीने

शु बोल्या ? ते कहे छे —

किं नु भो अज्ज मिहिलाए, कोलाहलगसकुला । सुच्चंति दारुणा सद्दा, पासाएसु गिहेसु अ ॥ ७ ॥

अर्थ—" (भो) हे मुनि ! (अज्ज) आज (मिहिलाए) मिथिला नगरीमा (पासाएसु) प्रासादोने विषे (गिहेसु अ) घरोने विषे तथा ' च ' शब्द छे तेथी त्रिक, चतुष्क विगेरे मार्गोने विषे (कोलाहलगसकुला) कोलाहले करीने व्याप्त एवा (दारुणा) भयंकर एटले हृदयने उद्वेग करनारा (सद्दा) शब्दो एटले विलापो (किं नु) शेना (सुच्चंति) संभळाय छे ? " ७

एअमट्ठं निसामित्ता, हेऊकारणचोइओ । तओ नमिरायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥ ८ ॥

अर्थ—(एअ) आ (अट्ठ) अर्थने (निसामित्ता) सांभळीने (तओ) त्यारपछी (हेऊकारणचोइओ) तेना हेतु अने कारणोवडे प्रेरणा करायेला (नमिरायरिसी) नमि राजर्षि (देविंद) देवेंद्र प्रत्ये (इण) आ प्रमाणेना वचन (अब्बवी) बोल्या ८

शु बोल्या ते कहे छे —

मिहिलाए चेइए वच्छे, सीअच्छाए मणोरमे । पत्तपुप्फफलोवेए, बहूण बहुगुणे सया ॥ ९ ॥

वाएण हीरमाणम्मि, चेइअम्मि मणोरमे । दुहिआ असरणा अत्ता, एए कंदंति भो खगा ॥१०॥

दइने (अभिनिक्खंतो) नीकळेला-दीक्षा लीधेला (भयवं) भगवान नमिराजर्षिए (एगंतं) द्रव्यथी एकांत एटले निर्जन उद्यानादिक अने भावथी एकांत एटले " हुं एकलो ज छुं, मारुं कोइ नथी, हुं कोइनो नथी. " इत्यादिक भावनावडे एक निश्चयनो (अहिट्ठिओ) आश्रय कर्यो. ४. ते वखते जे थयुं ते कहे छे.—

कोलाहलगब्भूअं, आसी मिहिलाइ पव्वयंतम्मि ।
तइया रायरिसिम्मि, नमिम्मि अभिनिक्खमंतम्मि ॥ ५ ॥

अर्थ—(तइया) ते वखते (पव्वयंतम्मि) प्रव्रज्या लीधेला (नमिम्मि) नमि (रायरिसिम्मि) राजर्षि (अभिनिक्खमंतम्मि) घर बहार नीकळे सते (मिहिलाइ) मिथिला नगरीने विषे (कोलाहलगब्भूअं) कोलाहल थयो छे जेमां एवुं घर, आराम, देवकुळ विगेरे सर्व (आसी) थयुं. अर्थात् बधे कोलाहल थइ रह्यो. ५.

ते अवसरे जे थयुं ते कहे छे.—

अब्भुट्ठिअं रायरिसिं, पव्वज्जाठाणमुत्तमं। सक्को माहणरूवेण, इमं वयणमब्बवी ॥ ६ ॥

अर्थ—(उत्तमं) उत्तम एवा (पव्वज्जाठाणं) प्रव्रज्या रूपी गुणोना स्थानने विषे (अब्भुट्ठिअं) उद्यमवंत थयेला (रायरिसिं) नमि राजर्षि पासे (सक्को) शक्र इंद्र (माहणरूवेण) ब्राह्मण रूपे आवीने (इमं) आ प्रमाणे (वयणं) वचन (अब्बवी) बोल्या. ६.

जाँइ सँरित्तु भंयव, सँह संवुद्धो अंणुत्तरे धंम्मे । पुंत्त ठवित्तु रंज्जे, अंभिनिक्खमई नेंमी राँया ॥ २ ॥

अर्थ—(भयव) धैर्यादिक गुणवाळा भगवान (नमी राया) नमि राजा (जाइ) पूर्वनी जातिने–जन्मने (सरित्तु) स्मरण करीने (अणुत्तरे) सर्वोत्कृष्ट (धम्मे) चारित्रधर्मने विषे (सह) पोतानी मेळे (सबुद्धो) प्रतिबोध पाम्या सता (पुत्त) पुत्रने (रज्जे) राज्यपर (ठवित्तु) स्थापन करीने (अभिनिक्खमई) प्रव्रज्या ग्रहण करता हवा २

नमि राजाए दीक्षा लेती वखते शु कर्युं ? ते कहे छे —

सो देवलोगसरिसे, अंतेउरवरगओ वरे भोए । भुंजित्तु नंमी रांया, बुंद्धो भोगे पंरिच्चयइ ॥ ३ ॥

अर्थ—(अतेउरवरगओ) श्रेष्ठ एवा अत पुरमां रहेला (सो) ते नमि राजा (देवलोगसरिसे) देवलोकनी जेवा एटले स्वर्गमां जे भोगो छे तेनी जेवा (वरे) उत्तम एवा (भोए) भोगोने (भुजित्तु) भोगवीने (बुद्धो) प्रतिबोध पाम्या सता (नमी राया) नमि राजाए (भोगे) भोगोनो (परिचयइ) त्याग कर्यो बीजी वार भोग शब्द भूलकणा शिष्यने समारी देवा माटे लग्यो छे. ३

मिंहिल संपुरजणवय, बंलमोंरोह च पंरिअण संव्व । चिंच्चा अभिनिक्खतो, एगतमींहट्ठिओ भंयव ॥४॥

अर्थ—(सपुरजणवय) बीजां नगरो अने जनपद—देश सहित (मिहिल) मिथिला नगरीने, तथा (बल) चतुरग सेनाने तथा (ओरोह) अवरोध एटले अत पुरने (च) तथा (परिअण) परिवारने–(सव्व) ए सवन (चिच्चा) तजी

तेणे पोताने मेरुपर्वतना शिखरपर रहेलो जोयो. पछी प्रातःकाळना वाजित्रना नादथी राजा जागृत थया, त्यारे तेणे हर्ष पामी विचार्यु के—" अहो ! आजे में उत्तम फळवाळुं स्वप्न जोयुं छे; परंतु आवो पर्वत में कोइ वखत जोयो छे." एम विचारतां तेने जातिस्मरण ज्ञान थयुं. तेथी जाण्युं के—" पूर्व जन्ममां मनुष्य भवमां हुं दीक्षा पाळी देव थयो हतो. त्यांथी जिनेश्वरना जन्मोत्सवमां हुं गयो हतो त्यारे में मेरु पर्वत जोयो हतो. तेज पर्वत आजे में स्वप्नमां जोयो छे." आ प्रमाणे विचारी मोहजाळनो नाश करी, मस्तकना केशनो लोच करी तथा देवे आपेलो मुनिवेष धारण करी ते नमिराजर्षि पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

त्यारपछीनी नमिराजर्षिनी कथा मूलसूत्रमां ज आवे छे. तेथी हवे ते मूलसूत्र ज बतावे छे.—

चइऊण देवलोगाओ, उववण्णो माणुसम्मि लोगम्मि । उवसंतमोहणिज्जो, सरइ पोराणिअं जाइं ॥ १ ॥

अर्थ—(देवलोगाओ) महाशुक्र नामना देवलोकथी (चइऊण) चवीने (माणुसम्मि लोगम्मि) मनुष्यलोकमां (उववण्णो) उत्पन्न थया–नमिराजा थया. त्यां (उवसंतमोहणिज्जो) जेनुं मोहनीय कर्म शांत थयुं छे एवा ते नमिराजा (पोराणिअं) पुराणनी एटले पूर्वनी (जाइं) जातिने एटले जन्मने (सरइ) संभारे छे एटले संभारवा लाग्या. सूत्रमां ते काळनी अपेक्षाए वर्तमान काळ लख्यो छे. १.

त्यारपछी नमिराजाए शुं कर्युं ? ते कहे छे.—

तेथी राहु जेम चद्रने पीडे तेम व्याधिए राजाने घणी पीडा उपजाववा मांडी छेवट चदनना रसथी राजाने काइक शांति थवाती हती तेथी तेनी राणीओ पोते चदन घसवा लागी परतु तेमणे हाथमां घणा ककणो पहेरला होवाथी तेना खख डाटनो शब्द रोगी राजाना कानने अति व्यथा करवा लाग्यो तेथी राजाए कह्यु के—" शोकातुर माणसने जेम मृदगा दिक वाजिंत्रनो शब्द दु खदायक थाय छे तेम व्याधिवाळा मने आ ककणनो शब्द दु खदायक लागे छे " ते सांभळी राणीओए पोताना हाथमां मात्र सौभाग्यना चिन्हरूप एक एक ककण राखी बाकीना सर्व ककणो क्रमे क्रमे उतारी नांख्या. तेथी चदन घसती वखते कांइपण शब्द थयो नहीं त्यारे राजाए कह्यु के—" ककणनो शब्द सभळातो नथी, तेथी हु धारु छु के प्रमादी थयेली देवीओ हवे चदन घसती नथी " ते सांभळी मत्रीए कह्यु के—हे देव ! सर्व देवीओ चदन तो घसे ज छे परतु तेमना हाथमां एक एक ज ककण होवाथी तेनो शब्द हवे थतो नथी " ते सांभळी मोहनो नाश थवाथी राजाने विचार थयो के—"घणाना समागमथी ज दोष उत्पन्न थाय छे, अने एकलामां कांइपण दोष थवानो सभव नथी घणा ककणो साथे हता त्यारे तेनो शब्द थतो हतो; हवे ज्यारे ते एकला थया त्यारे तेनो बिलकुल शब्द थतो नथी. तेथी करीने एम सिद्ध थाय छे के—प्राणीओने आ ससारमां समग्र प्रकारनो सग ज दु खकारक छे अने सर्व सगनो त्याग करी जे एकला रहेवु ते ज महा आनदनो हेतु छे तेथी जो कदाच मारो आ दाह शांत थशे तो हु तरत ज चारित्र ग्रहण करीश "

आ प्रमाणे विचारी शांत चित्ते राजा सुइ गया अने तरत ज निद्रावश थइ गया ते ज कार्तिक मासनी पूर्णिमानी रात्रिए राजाना पुण्यप्रभावथी छ मासनो दाह तत्काळ शांत थइ गयो प्रात काळनो समय थतां राजाने स्वप्न आव्यु तेमां

छे. तेथी आ युद्धनो आरंभ मूकी दो. वळी मोटा भाइनी साथे युद्ध करवुं शुं योग्य छे ? ” ते सांभळी नमिए पूछ्युं के— “ आ राजा मारा मोटा भाइ शी रीते थाय ?” त्यारे साध्वीए तेने पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. तो पण नमिराजाए अहंकारने लीधे युद्धनो आग्रह छोड्यो नहीं. त्यारे ते साध्वी पुरमां प्रवेश करी चंद्रयशा पासे गइ. ते राजाए पोतानी माताने ओळखी, तेथी ते अश्रु सहित माताने नम्यो. पछी माताने आसन आपी पोते पृथ्वीपर बेठो. ते वखते अंतःपुरना सर्व जनोए आवी अश्रु सहित तेणीने नमस्कार कर्या. पछी चंद्रयशाए गद्गद स्वरे माताने पूछ्युं के—“ हे माता ! आ दुष्कर व्रत तमे शा माटे अंगीकार कर्युं ? ” साध्वीए पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं त्यारे तेणे पूछ्युं के—“ ते मारो सहोदर भाइ क्यां छे ? ” साध्वीए कह्युं—“ जेना वडे तुं रुंधायो छे तेज तारो नानो भाइ छे. ” ते सांभळी राजा अत्यंत आनंद पाम्यो. तरतज ते भाइने जोवानी उत्कंठाथी तेनी पासे चाल्यो. तेने आवतो सांभळी नमिराजा पण तेनी सन्मुख जइ तेना पगमां पड्या. तेने चंद्रयशा राजाए बे हाथवडे उभा करी गाढ आलिंगन दइ आनंदपूर्वक मोटा उत्सववडे पुरप्रवेश कराव्यो अने भाइना समागमथी तेणे पोतानो जन्म कृतार्थ मान्यो. पछी चंद्रयशा राजा नमिने ज पोताना राज्यपर स्थापन करी पोते दीक्षा लइ पृथ्वीपर विचरवा लाग्या.

नमिराजाए चिरकाळ सुधी न्यायथी वने राज्यनुं पालन कर्युं. त्यारपछी एकदा तेना शरीरमां अति दुःसह दाहज्वर उत्पन्न थयो. ते व्याधिथी तेने कांइपण चेन पडयुं नहीं. वैद्योए तेना घणा घणा उपायो कर्या, परंतु ते सर्व मूर्खने विषे हितशिक्षानी जेम निष्फळ गया. चिकित्सा करी करीने थाकी गयेला वैद्योए असाध्य व्याधि कहीने तेनो त्याग कर्यो,

वात चरपुरुषो पासेथी जाणी नमिराजाए ते हस्ती पाछो मागवा माटे पोतानो दूत चंद्रयशा पासे मोकल्यो ते दूते जइ चंद्रयशा राजाने कह्यु के–" हे राजा ! अमारा नमिराजा मारा मुखवडे तमने कहे छे के–तमे जे श्वेत हस्ती ग्रहण कर्यो छे, ते मारो छे माटे तेने जलदी मोकली आपो. केमके पारकी वस्तु स्थिर थइने रही शकती नथी " ते सांभळी चंद्रयशाए कह्यु के–" हे दूत ! नमिए आ शु कह्यु ? एम माग्या रत्न कोइ आपतु ज नथी, तेम ज ते रत्न कोइना नामना चिन्हवाळा होता नथी परंतु जे बळवान होय ते ज ते रत्न ग्रहण करे छे कारण के आ पृथ्वी वीरपुरुषने भोगववा लायक ज छे " आ प्रमाणेना चंद्रयशाना वचनो दूते नमिराजाने जइ कह्या ते सांभळी क्रोध पामेला नमिराजाए तरत ज रणयात्रानी भेरी वगडावी अने ते सैन्य एकठु करी अवंती देश तरफ चाल्यो तेने आवतो सांभळी चंद्रयशा राजा पण तेनी सन्मुख जवा तैयार थयो परंतु ज्ञानी पुरुषोनी जेम विरुद्ध शकुनोए तेने जतो अटकाव्यो ते वखते प्रधानोए तेने कह्यु के–" हे स्वामी ! हाल तो पुरना दरवाजा बंध करी सावचेतीथी रहो पछी जेम योग्य जणाशे तेम करशु " ते सांभळी चंद्रयशाए तेम कर्यु अने नमिए आवी सैन्यवडे तेनु पुर रुंधी लीधु

आ वात सुव्रता आर्याए सांभळी त्यारे तेणे विचार कर्यो के–" आ बन्ने भाइओ फोगट मनुष्योनो क्षय करवाथी नरकमां जशे तेथी तेमने हु बोध करु " एम विचारी महत्तरा साध्वीनी रजा लइ बीजी साध्वीओने साथे लइ नमिराजा पासे आवी. तेणीने नमस्कार करी आसन आपी नमिराजा नीचे पृथ्वीपर बेठो पछी ते आर्याए धर्मोपदेश आपी तेने कह्यु के–"हे राजा ! राज्यलक्ष्मी असार छे, भोगो अति दारुण छे अने पापीओनी गति निरंतर दु:खदायक नरकमां ज थाय

राजाए महोत्सवपूर्वक तेनुं नमि नाम पाड्युं. पांच समितिवडे साधुधर्मनी जेम ते नमिकुमार पांच धात्रीओवडे पालन करातो वृद्धि पामवा लाग्यो. ते आठ वर्षनो थयो त्यारे महोत्सवपूर्वक कळा शीखवा माटे तेने कळाचार्य पासे राजा लइ गया. ते बुद्धिमान कुमार अनुक्रमे कळाचार्ये एक ज वार बतावेली सर्व कळाओ शीखी गयो. अनुक्रमे लावण्यरूपी जळना समुद्ररूप ते कुमार युवावस्था पाम्यो, ते वखते देवीओने पण कामना करवा लायक तेनुं स्वरूप थयुं. पछी पद्मरथ राजाए इक्ष्वाकु वंशनी एक हजार ने आठ कन्याओ तेने परणावी. देवीओनी साथे इंद्रनी जेम ते स्त्रीओ साथे विलाससुख भोगवतां तेणे केटलोक काळ निर्गमन कर्यो. एकदा नमिने राज्यपर बेसाडी पद्मरथ राजा दीक्षा लइ अनुक्रमे मोक्षपद पाम्या. त्यारपछी नमिराजा एवी रीते न्यायपूर्वक राज्यनुं पालन करवा लाग्या के जेथी अन्याय एवो शब्द पण अर्थरहित थवाथी पृथ्वीपर रह्यो नहीं.

अहीं जे रात्रिए मणिरथ राजाए पोताना भाइ युगबाहुने मार्यो, ते ज रात्रिमां सर्पना डंशथी मरीने ते चोथी नरके गयो. तेथी तेना राज्यपर मंत्री विगेरेए युगबाहुना पुत्र चंद्रयशाने स्थापन करी ते बन्ने भाइओनो एक साथे ज देहसंस्कार कर्यो. त्यारपछी चंद्रयशा राजा नीतिपूर्वक पितानी जेम प्रजानुं पालन करवा लाग्यो.

एकदा नमिराजाना राज्यनो सारभूत श्वेत पट्टहस्ती उन्मत्त थइ बंधनस्तंभने उखेडी विंध्याचळ तरफ चाल्यो. मार्गमां सुदर्शनपुरनी पासे थइने जता ते हाथीने चंद्रयशाना सेवकोए जोयो. तेथी तेओए राजाने कह्युं के-" कोइ श्वेत हस्ती जाय छे." ते सांभळी राजाए चिरकाळथी भ्रमण करी थाकी गयेला तेने शीघ्र वश करी पोताना पुरमां प्रवेश कराव्यो. आ

शांति शु करुं ?" ते बोली-" हे देव ! तमारी शांति करवामां तमे शक्तिमान नथी कारण के जन्म, जरा, मरण अने रागादिकथी रहित थई मोक्षनु सुख मने शांति छे ते तो बीजो कोई करी शकतो नथी, मात्र पोताना उद्यमथी ज प्राणी पामे छे तथापि हे देव ! मने मिथिलानगरीमां मूको, के जेथी त्यां पुत्रनु मुख जोईने पछी मारा परलोकनु हित करुं." ए सांभळी तरत ज ते देवे तेणीने मिथिलानगरीमां मूकी ते नगरी मल्लिनाथ अने नमिनाथ ए बे तीर्थंकरोना जन्म, दीक्षा अने केवळ ए त्रण कल्याणकोनु स्थान छे त्यां प्रथम जिनेश्वरोने नमस्कार करी ते मदनरेखा अने देव बन्ने साध्वीने उपाश्रय गया अने साध्वीओने वंदना करी तेमनी पासे बेठा तमने मुख्य साध्वीए उपदेश आप्यो के-" मनुष्य जन्म पामीने धर्म तथा अधर्मनो विपाक जाणी उत्तम पुरुषे धर्म करवो योग्य छे प्राणीओने धन, शरीर, बंधुओ विगेरे सर्वे नाश पामे छे, परन्तु एक जैनधर्म कदापि नाश पामतो नथी " इत्यादिक देशना सांभळ्या पछी देवे मदनरेखाने कह्यु के-" हे भद्रे ! चाल आपणे पुत्रनु मुख जोवा माटे राजमंदिरमां जइए " त्यारे ते बोली के-" दुःखना समूहने आपनार एवा ते प्रेमे करीने मारे सर्युं भवमां भमण करता प्राणीओने कोण कोण बंधु के अबंधु नथी थया ? तेथी हु तो हमणां अहीं ज दीक्षा लइश, तमे तमारुं इच्छित करो " ते सांभळी देव साध्वीओने तथा मदनरेखाने नमी स्वर्ग गयो. पछी तरत ज सुविचारी मदनरेखाए ते साध्वीनी पासे दीक्षा ग्रहण करी तेणीनुं नाम सुव्रता राखवामां आव्युं पछी ते दुस्तप तप आचरवा लागी

अहीं पेला मदनरेखाना बाळकना प्रभावथी सर्वे शत्रु राजाओ पण पद्मरथ राजाने नमवा लाग्या ते जोई प्रसन्न थयेला

अने वाजित्रना नादवडे दिशाओने पूर्ण करतुं एक मनोहर विमान आकाशमांथी त्यां उतर्युं. तेमांथी महा तेजस्वी, भूषणोथी भूपित अने देवीओना जय जय शब्दथी आनंद पामतो एक देव नीचे उतर्यो. तेणे प्रथम मदनरेखाने त्रण प्रदक्षिणापूर्वक नमस्कार कर्या अने पछी मुनिने नमी योग्य स्थाने ते बेठो. आ रीते वंदनानो अयोग्य क्रम जोइ मणिप्रभ मनमां खेद पामी बोल्यो के–" हे देव ! आ जगतमां देवोए अने राजाओए नीति प्रवर्तावी छे, ते नीतिनो जो तेओ ज लोप करे तो बीजाने शुं कहेवुं ? हे देव ! समग्र साधुगुणोथी सहित अने सर्वथा दोषोथी रहित आ मुनिने मूकीने प्रथम आ स्त्रीने तमे केम नमन कर्युं ? " ते सांभळी देवे कहुं के–" हे खेचर ! तमे जे कह्युं ते सत्य छे, परंतु आम करवानुं कारण सांभळो.— सुदर्शन नामना नगरमां मणिरथ नामे राजा हतो. तेणे पोताना नाना भाइनी वहु उपरना रागने लइने वसंतऋतुमां उद्यानमां रहेला पोताना नाना भाइ युगबाहुने खड्गवडे मारी नांख्यो. ते वखते कंठमां रहेला प्राणवाळा युगबाहुने आ मदनरेखाए जैनधर्म पमाडी निर्यामणा करावी हती, तेना प्रभावथी ते युगबाहु मरीने ब्रह्मदेवलोकमां दश सागरोपमना आयुष्यवाळो इंद्रनो सामानिक देव थयो छे, ते ज हुं आ पुण्यवतीना दर्शन करवा अहीं आव्यो छुं. आ बुद्धिशाळीए मने समकित सहित जिनधर्म पमाड्यो छे तेथी ए मारी धर्मगुरु छे. तेथी ज में तेने प्रथम नमस्कार कर्यो छे. केमके शास्त्रमां कह्युं छे के—" साधु अथवा गृहस्थी जे कोइए जेने शुद्ध धर्ममां स्थापन कर्यो होय, ते ज धर्म पमाडवाथी तेनो धर्मगुरु छे. "

आ प्रमाणे सांभळी खेचरे मनमां विचार कर्यो के–" अहो ! जैनधर्मनो प्रभाव आ जगतमां अद्भुत छे, के जे क्षणमात्र पण सेवन करवाथी अनुपम सुख आपे छे. " पछी त्यां आवेला देवे मदनरेखाने कह्युं के–" हे भद्रे ! तारुं शुं

वाथी तेओ काळधर्म पामी महाशुक्र नामना देवलोकमां सत्तर सागरोपमना आयुष्यवाळा देव थया एकदा बावीशमा तीर्थंकर श्री नेमिनाथने केवळज्ञान थयु ते वखते तेनो महोत्सव करवा माटे ते देवो गया अने तेमणे प्रभुने पूछ्यु के—" हे स्वामी! अहींथी चवीने अमो क्यां उत्पन्न थशु?" स्वामी बोल्या के—" आ ज भरतक्षेत्रमां मिथिला नामनी नगरी छे, तेमां जयसेन नामनो राजा थशे तेना पुत्रपणे तमारामांथी एक थशे अने बीजो सुदर्शन नगरमां युगबाहुनो पुत्र थशे परंतु तत्त्वथकी तमे त्यां पिता पुत्र थशो" आ प्रमाणे जिनेश्वरनु वचन सांभळी तेओ स्वर्गे गया त्यांथी प्रथम एक देव चव्यो ते विदेह देशमां मिथिला नगरीना राजा जयसेननी पट्टराणी वनमाळानी कुक्षिमां उत्पन्न थयो तेनु नाम पद्मरथ पाड्यु ते युवान थयो त्यारे जयसेन राजाए वैराग्य पामी पद्मरथने राज्य सोंपी दीक्षा ग्रहण करी. अत्यारे ते महा पराक्रमी पद्मरथ राजा राज्य करे छे हे भद्रे! त्यारपछी ते बीजो देव चवी तारो पुत्र थयो तेने तु कदलीगृहमां मूकी सरोवरमां स्नान करवा गइ, तेटलामां अश्वथी हरण करायेलो पद्मरथ राजा त्यां आव्यो भमतां भमता ते पुत्रने जोइ पूर्वना स्नेहने लीधे ते अत्यंत आनंद पाम्यो तेटलामां तेनु सैन्य पण आवी पहोंच्यु पछी ते पुत्रने लइ ते राजा पोतानी नगरीमां गयो, अने पोतानी प्रिया पुष्पमाळाने ते पुत्र सोंपी तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो हे भद्रे! ते तारो पुत्र त्यां सुखे सुखे वृद्धि पामे छे"

आ प्रमाणे मुनि कहेता हता तेटलामां मणिना स्तंभोथी विभूषित, घुघुरीओनी माळावडे शब्द करतु, तेजवडे सूर्यनो तिरस्कार करतु, तोरणोवडे शोभित, नक्षत्रोनी श्रेणिनी जेम लटकती मोतीनी माळाओवडे देदीप्यमान, उंचा शिखरवाळु

परस्त्री सेववाथी सुखनी इच्छा राखे छे ते मनुष्य विषवल्लीनुं फळ खाइने जीववा इच्छे छे. तेथी करीने कलंकना स्थानरूप, कीर्तिरूपी लताने कापवामां कुहाडी समान अने नरकना मार्गने प्रकाश करवामां दीवीरूप परस्त्रीनो अवश्य त्याग करवो." आ प्रमाणे पिता-मुनिनी देशना सांभळी प्रतिबोध पामेला मणिप्रभे मदनरेखाने खमावीने कह्युं के-" हे भद्रे ! तुं मारी बहेन छे. हुं तारुं शुं इष्ट करुं ? ते तुं कहे." त्यारे ते प्रसन्न थइने बोली के-" हे भाइ ! आ तीर्थनुं दर्शन करावबाथी तमे मारुं सर्व इष्ट कर्युं छे, तेथी वधारे शुं इष्ट होय ?" एम कही मदनरेखाए मुनिने कह्युं के-" हे प्रभु ! कृपा करीने मारा नाना पुत्रनुं वृत्तांत कहो के ते हाल क्यां छे ?" मुनिए कह्युं के-" हे भद्रे ! सावधान थइने सांभळ.—

आ ज जंबूद्वीपमां पूर्व महाविदेह क्षेत्रमां पुष्कलावती नामनी विजयमां श्रीमणितोरण नामनुं पुर छे. तेमां अमितयशा नामे चक्रवर्ती राजा हतो. तेने पुष्पवती नामनी प्रिया हती. तेमने पुष्पशिख अने रत्नशिख नामना बे पुत्रो थया हता. ते बन्ने भाइओ युवावस्थामां राज्यने पामी चोराशी लाख पूर्व सुधी राज्यनुं पालन करी पछी संसारपरना वैराग्यने लीधे चारण मुनि पासे दीक्षा लइ सोळ लाख पूर्व सुधी चारित्रनुं परिपालन करी अच्युत देवलोकमां इंद्रना सामानिक देव थया. त्यां बावीश सागरोपमनुं आयुष्य नवा नवा सुखमां निर्गमन करी त्यांथी चवी ते बन्ने धातकीखंडना भरत क्षेत्रमां हरिषेण नामना वासुदेव हता, तेने समुद्रदत्ता नामनी प्रिया हती, तेनी कुक्षिथी पुत्रपणे उत्पन्न थया. त्यां पहेलानुं नाम सागरदेव अने बीजानुं नाम सागरदत्त पाड्युं. त्यां ते बन्ने भाइओए दृढसुव्रत नामना गुरु पासे चारित्र ग्रहण कर्युं. चारित्र लीधा पछी त्रीजे ज दिवसे तेओ शुभ ध्यानमां रह्या हता, तेवामां तेमनापर अकस्मात् वीजळी पड-

तेना ज भगनु कारण अहीं पण प्राप्त थयु तेथी हु धारु छु के पुण्यरहित प्राणीओनो मोटो पुरुषार्थ पण दु खने माटे ज थाय छे अथवा तो विधाता–कर्म प्रतिकूळ होय त्यां पुरुषार्थ शु करी शके ? आम छतां पण मारे कोइ पण रीते शीळनो भग तो करवो ज नथी शु शेरडी पीलवानु कष्ट पाम्या छतां पोतानी मधुरतानो त्याग करे छे ? आ विद्याधर कामना उन्मादथी मत्त थयेलो होवाथी कांइ पण समजतो नथी, तेथी आ दुर्बोधने कांइ पण उपायथी हु बोध करु अथवा आने बोध करवाना हेतुथी काइक काळक्षेप करुं कारण के अशुभ कार्य प्राप्त थाय त्यारे काळक्षेप करवानु ज पडितो वखाणे छे "

आ प्रमाणे विचार करी ते सतीए कह्यु के–" हे देव ! मने आने नंदीश्वर द्वीपे लइ जइ देवोने वदावो त्यारपछी हु तमारु इष्ट करीश " ते सांभळी ते विद्याधर हर्ष पामी तेणीने नदीश्वर द्वीपे लइ गयो त्या विमानमाथी उतरी ते बन्नेए हर्षथी ऋषभादिक जिनेश्वरोनी पूजा सहित वदना करी पछी चार ज्ञानने धारण करनार मणिप्रभना पिता मणिचूड महामुनिने वदना करी तेमनी पासे ते बन्ने बेठा ते वखते ज्ञानना उपयोगथी मुनिए मदनरेखानु चरित्र जाणीने पोताना पुत्र मणिप्रभने समयानुसार तेमणे उपदेश आप्यो के–" ब्रह्मचर्य मोक्षनु कारण छे अने सर्व सपत्तिने आपनारु छे, ते सर्व प्राणीओए पोतानी शक्ति प्रमाणे सर्वथी अथवा देशथी पाळवु जोइए सर्व कोइ स्त्रीनो त्याग करवो ए सर्वथी ब्रह्मचर्य कहेवाय छे अने परस्त्रीनो त्याग करवो ए देशथी ब्रह्मचर्य कहेवाय छे. तेथी जे मनुष्य समग्र स्त्रीओनो त्याग करवा शक्तिमान न होय, तेणे पण परस्त्रीनो तो अवश्य त्याग करवो जोइए. कारण के तेना सेवनथी नरके ज जवाय छे परस्त्रीमा आसक्त थयेलो पुरुष क्षणिक सुखने ज जुए छे. परतु तेना सगथी भविष्यमां उत्पन्न थता अनत दु खोने जोतो नथी जे

" जो तुं मने भर्ता तरीके अंगीकार करे तो हुं सदा दासनी जेम तारी आज्ञामां रहुं. आ पर्वत उपर गंधार देशमां रत्नावह नामनुं नगर छे. तेमां बन्ने श्रेणिनो स्वामी मणिचूड नामनो विद्याधर राजा हतो. तेनो कमलावती राणीनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेलो हुं मणिप्रभ नामनो पुत्र महाविद्यावान अने बळवान छुं. अनुक्रमे हुं युवान थयो त्यारे विरक्त थयेला मारा पिताए मने बन्ने श्रेणिनुं राज्य आपी चारण मुनिनी पासे दीक्षा ग्रहण करी छे. अनुक्रमे विहार करता ते मारा पिता मुनि अहीं आव्या हता अने आजे ज नंदीश्वर द्वीप उपर यात्रा करवा गया छे. हुं पण तेमने वांदवा माटे त्यां ज जतो हतो. तेवामां मार्गमां तने आकाशथी पडती जोइ में लइ लीधी छे. जेम पडवाना उपद्रवथी में तारुं रक्षण कर्युं, तेम कामदेवना उपद्रवथी तुं पण मारुं रक्षण कर. वळी मिथिला नगरीनो राजा पद्मरथ वनमां क्रीडा करतो हतो तेने अश्वे हरण करीने ते ज वनमां आण्यो अने पोते पुत्र रहित होवाथी ते तारा पुत्रने लइ गयो छे अने पोतानी नगरीमां जइ पुष्पमाला नामनी पोतानी राणीने आप्यो छे. ते राणी पण तेनुं पुत्रनी जेम रक्षण करे छे. आ वृत्तांत प्रज्ञप्ति विद्याथी हुं जाणुं छुं, ते कदापि अन्यथा होय ज नहीं. माटे तुं प्रसन्न था, शोकनो त्याग कर, युवावस्थाने सफळ कर, अने मने पति करीने सर्व विद्याधरीओनी स्वामिनी था, तथा हे सुंदर नेत्रवाळी ! हुं तारामां आसक्त थयो छुं, तेथी तुं दृष्टिवडे तथा वाणीवडे मारी संभावना कर. "

आ प्रमाणे सांभळी सतीए विचार कर्यो के–" अहो ! कर्मनो विपाक केवो छे ? के जेथी बीजा त्रीजा व्यसनो रूपी अंकुरानी हुं पृथ्वी थाउं छुं. जे शीळनुं रक्षण करवा माटे पुत्र, राज्य, परिवार अने धनादिकनो त्याग करी हुं नीकळी गइ

भयकर शब्द साभळी, भय पामती ते नमस्कार मत्रनु स्मरण करवा लागी कारण के ते मत्र न सर्व अवस्थामां सहा-
यकारक छे

अनुक्रमे मध्यरात्रि थता मार्गना श्रमथी तथा भयथी तेनो गर्भ चलायमान थयो तेथी तेणीना उदरमा महाव्यथा
थवा लागी केटलोक काळ गया पछी महाकष्टे तेणीए सर्व सुलक्षणवाळा पुत्रने प्रसव्यो अने तेनी स्पर्धाथी ज जाणे होय
तेम पूर्व दिशाए बाळ सूर्यने जन्म आप्यो अर्थात् सूर्योदय थयो ते वखते ते बाळक अने सूर्य ए बेने ज परस्पर उपमा उपमेय
पणु थयु पछी युगबाहुनी नामवाळी मुद्रिका (वींटी) ते बाळकने पहेरावी, तेने रत्नकबळमां वींटी, तेज कदलीगृहमां तेने
मूकी तथा तेना रक्षण माटे पोताना मनने राखी मदनरेखा पासेना सरोवरमा स्नान करवा गइ त्यां लूगडा धोइ स्नान
करवा माटे ते सरोवरमा पेठी तेटलामा जळहस्तीए वेगथी आवी तेने सुढवडे माछलीनी जेम पकडी लीलामात्रथी ज तेने
दडानी जेम उचे आकाशमा उछाळी ते वखते नदीश्वर द्वीप तरफ जता कोइ युवान विद्याधरे चद्रिकानी जेवी तेने आका-
शमाथी पडती जोइ तरत ज झीली लीधी पछी ते तेणीने वैताढ्य पर्वतपर लइ गयो रोती रोती मदनरेखाए तेने कह्यु के—
' हे महाभाग्यवान ! गइ रात्रिए ज अरण्यमा में एक पुत्र प्रसव्यो छे, तेने कदलीगृहमा मूकी हु स्नान करवा सरोवरमा गइ
हती त्या जळहस्तीए मने आकाशमां उछाळी अने त्यांथी पडती मने तमे लइने अहीं आव्या छो, तो ते बाळकने कोइ
शिकारी पशु मारी नाखशे, अथवा आहारने अभावे पोतानी मेळे ज मरी जशे तेथी हे सुदर ' ते पुत्र लावी आपवानी
मारापर तमे कृपा करो ते पुत्रने अहीं मारी पासे लावो, अथवा मने ज त्यां लइ जाओ " ते सांभळी विद्याधरे कह्यु—

के—" लोभनी जेम अनर्थना मूळ रूप आ मारा रूपने धिक्कार छे, के जे रूप जोइ चोभ पामेला राजाए पोताना भाइनो पण घात कर्यो. हा इति खेदे ! चणविनाशी अने असार एवा आ रूपने माटे थइने ते मूढे केवुं अकार्य कर्युं ! हवे ते पापी बळात्कारथी पण मारा शीळनो लोप करशे. कारण के ते माटे ज तेणे आ अकृत्य कर्युं छे. परंतु सिंहनी केसरा, सतीनुं शीळ अने शेषनागनो मणि प्राणनो नाश थया अगाउ-तेना जीवतां कोइ हरी शकतुं नथी. तोपण हाल तो हुं परदेशमां जइ मारा आत्माना हितने माटे ज यत्न करुं, नहीं तो ते दुष्ट आ मारा पुत्रनो पण घात करशे." आ प्रमाणे विचार करी ते महासती महा पराक्रमी मध्यरात्रिए ज त्यांथी चाली नीकळी. ते वखते तेनो पुत्र चंद्रयशा विगेरे सर्व शोकातुर हता तेथी कोइए तेने जती जोइ नहीं.

मदनरेखा त्यांथी नीकळी पूर्व दिशा तरफ चाली अने प्रातःकाळ थतां ते एक मोटा अरण्यमां आवी पहोंची. ते अरण्यमां चालतां मध्यान्ह समये एक मोटा सरोवर पासे आवी. त्यां मुख विगेरे धोइ फळोवडे तेणे प्राणवृत्ति करी अने घणुं चालवाथी श्रमित थयेली होवाथी ते श्रमने दूर करवा माटे एक कदलीगृहमां साकार अनशन ग्रहण करीने ते सुती. अनुक्रमे सायंकाळ थतां सूर्य अस्त पाम्यो, तेणीना दुःखथी ज जाणे होय तेम कमलिनीओ संकोच पामी. सूर्यरूपी सिंहना अभावथी भुवनने चिपे अंधकार रूपी हाथीओ निरंकुश फरवा लाग्या, रात्रि रूपी लतानां जाणे पुष्पो होय तेम ताराओ चळकवा लाग्या, रात्रे वियोगी थनारा चक्रवाकना मिथुनो दारुण आक्रंद करवा लाग्या अने अंधकारवडे ते अरण्य गाढ व्याप्त थयुं. ते वखते ते महामती रात्रि पडवाथी सावधान थइने जागती रही. रात्रिए वाघ, सिंह, सर्प, शियाळ विगेरेना

मात्र ज छे वळी हे धीर ! आ वखते तमे अरिहंत, सिद्ध, साधु अने जिनोक्त धर्मनुं ज शरण करो, जीवहिंसादिक अढार पापस्थानोनो त्याग करो, हे बुद्धिमान ! परलोकनुं भातु बांधो, पूर्वे करेला शल्यनी जेवा दुःख आपनार दुराचारोनी तमे निंदा करो, हे स्वामी ! सर्व प्राणीओ साथे पोतानो अपराध खमावो, अने तेमणे तमारा कांइ अपराध कर्या होय तेने तमे पण खमो-माफ करो द्वेष पोताना ज अर्थनो नाश करनार छे माटे ते द्वेषनो तमे सर्वथा त्याग करो अने सर्व जीवो मारा मित्र छे एवी भावना भावो सर्वज्ञ अरिहंतने देवपणे अंगीकार करो, गुणी मुनिओने गुरु तरीके अंगीकार करो अने जिनोक्तधर्मने धर्म तरीके अंगीकार करो हे महामतिमान ! जीवहिंसा, अनृत, चौर्य, मैथुन अने परिग्रहनो सर्वथा त्रिविध त्रिविधे त्याग करो धन, स्वजन अने मित्रादिक उपर रागनो अनुबंध करशो नहीं, कारण के तेओ प्राणीओने संसारमां शरण रूप नथी. धर्म ज खरु धन, खरो मित्र अने खरो बंधु छे एम हृदयमां दृढ विचार करो कारण के ते धर्म ज प्राणीओने परभवमां सुख आपनार अने दुःख कापनार छे हे धीर ! अत्यारथी चतुर्विध आहारनो अने सावद्य कर्मनो सर्वथा त्याग करो तथा छेल्ला श्वासोश्वासे शरीरनो पण त्याग करो वळी जेनुं स्मरण करवाथी पापी जीव पण अवश्य देवलोकमां जाय छे-सद्गति पामे छे ते पंचपरमेष्ठि नमस्कारनुं मनमां स्मरण करो " आ रीते मदनरेखाए उत्तम रीते आराधना करावी, ते सर्व युगबाहुए मस्तकपर हाथ जोडी भावथी अंगीकार करी, पछी क्षणवारमां ते मरण पाम्यो, अने पांचमा देवलोकमां इंद्रनो सामानिक देव थयो. ' अहो धर्मनो केवो महिमा छे ? '

युगबाहुनुं मरण जोइ तेनो पुत्र चंद्रयशा उंचे स्वरे रुदन करवा लाग्यो ते वखते धीरबुद्धिवाळी मदनरेखाए विचार्युं

रेखा जेवुं निश्चळ हतुं. तेणीने एक चंद्रयशा नामनो चंद्रनी जेम आनंद आपनार पुत्र थयो हतो. एकदा मणिरथ राजा नाना भाइनी प्रिया मदनरेखाने जोइ कामदेवना बाणोवडे व्यथा पामवाथी विचार करवा लाग्यो के—"जो आनी साथे हुं भोग न भोगवुं तो मारो जन्म अवकेशी वृक्षनी जेम निष्फळ छे. परंतु मारापर तेनो राग थया विना तेनी साथे संगम शी रीते थाय? एक पक्षनी प्रीतिथी कामीजनोनुं इच्छित सिद्ध थतुं नथी. तेथी आने वश करवानो उपाय हुं करुं. पछीथी तेनो भाव जाणी उचित हशे तेम करीश." आ प्रमाणे विचार करी ते कुबुद्धि दासीद्वारा तांबूल, पुष्प, अलंकार अने वस्त्र विगेरे अनेक वस्तुओ तेने मोकलवा लाग्यो. ते जोइ आ तो जेठनो प्रसाद छे एम धारी सरळ भाववाळी मदनरेखा पण ते वस्तुओ लेवा लागी.

एकदा एकांत मळवाथी राजाए पोते ज मदनरेखाने कह्युं—"हे सुंदरी! तारुं स्वरूप जोइने हुं तारामां आसक्त थयो छुं, तेथी जो तुं मने पुरुष तरीके अंगीकार करे तो हुं तने राज्यलक्ष्मीनी स्वामिनी करुं." ते सांभळी सती मदनरेखा बोली के—"तमो स्त्री के नपुंसक नथी, स्वभावथी ज तमे पुरुष छो, तो तमने पुरुष तरीके हुं शामाटे अंगीकार न करुं? तथा तमारा लघु भाइ युवराजनी हुं पत्नी छुं; तेथी राज्यलक्ष्मी तो मारे स्वाधीन ज छे, ते बाबतनो मने लोभ बतावो छो ते निष्फळ छे. वळी सत्पुरुषो मृत्युने सुखेथी अंगीकार करे छे, परंतु बन्ने लोकमां अहित करनारुं कार्य कदी करता नथी. बीजाना एठा अन्ननी जेम सत्पुरुषो सामान्य परस्त्रीने पण इच्छता नथी, तो पुत्रीतुल्य नाना भाइनी वधूने तो कोण ज इच्छे? परस्त्री साथे रमणनी इच्छा मात्र पण रावणनी जेम दुःखदायक छे, तो हे महाराज! तेवी इच्छानो त्याग करो." आ

करी. पछी उत्सव समाप्त थयो त्यारे वरतज पुरजनोए ते स्तम उपरथी पोतपोतानां वस्त्र आभूषणो विगेरे सर्व लइ लीधां अने मात्र काष्ठरूपे ज रहेवा दइ तेने नीचे पाडी दीधो. बीजे दिवसे बाळकोए तेना पर बेसी विष्टा मूत्र करी तेने अशुचि करी नाख्यो, अने तेनापर चडीने क्रीडा करवा लाग्या ते दिवसे बहार फरवा नीकळेला द्विमुख राजाए ते स्तम तेवी अवस्थामां जोइ वैराग्य पामी विचार कर्यो के—" जेनी गइ काले ज सर्व लोको पूजा करता हता, ते ज महास्तम आजे आवी विडंबना पामे छे तेथी सर्व पदार्थोनो वैभव क्षणिक ज देखाय छे नदीना पूरनी जेम जे संपत्ति शीघ्रपणे आवे छे अने शीघ्रपणे पाछी जती रहे छे तेथी कुलटा स्त्रीनी जेवी संपत्तिने विषे कयो डाह्यो पुरुष राग करे ? कोइ न ज करे माटे आवर विडंबनावाळी आ राज्यसंपत्तिनो त्याग करी मोक्षसुखने आपनारी शमता रूपी साम्राज्यलक्ष्मीनो हु आश्रय करु. " इत्यादिक विचार करी प्रत्येकबुद्ध थयेला ते द्विमुख राजा पोते ज मस्तकना केशनो लोच करी देवताए आपेलो मुनिवेष धारण करी पृथ्वीपर विचरवा लाग्या इति द्विमुखनृप कथा

अथ नमिराजानी कथा

हवे कंकणना शब्दथी प्रतिबोध पामेला त्रीजा प्रत्येकबुद्ध महात्मा नमिराजानी कथा कहे छे —आज भरतक्षेत्रमां माळव देशमां स्वर्गने पण दासरूप करनार सुदर्शन नामनु नगर छे, तेमां शत्रुने त्रास पमाडनार मणिरथ नामनो राजा हतो तेनो नानो भाइ युगबाहु नामे युवराज हतो ते युगबाहुने मदनरेखा नामनी प्रिया हती ते रूपवडे रतिने पण जीतनारी हती, जिनवाणीरूपी अमृतनु पान करवाथी तेनु अज्ञानरूपी विष नाश पाम्यु हतु अने तेनु शीलव्रत पर्वतनी

दीर्घ निःश्वास मूकी लज्जानो त्याग करी चंडप्रद्योत राजाए कह्युं के—" हे राजा ! मने कोइ पण प्रकारनो व्याधि बाधा करतो नथी. परंतु कामदेव मने पीडा करे छे, तेथी करीने जो मारा कल्याणने तमे इच्छता हो तो मने तमारी मदनमंजरी पुत्री आपो, अन्यथा हुं अग्निमां प्रवेश करीश. " ते सांभळी द्विमुख राजाए पोतानी पुत्री मोटा उत्सवपूर्वक प्रद्योत राजा साथे परणावी. प्रद्योत पण तेणीने पामीने पोताना आत्माने धन्य मानवा लाग्यो. त्यारपछी केटलाक दिवसो सुधी प्रद्योत राजाने आदर सत्कार पूर्वक त्यां ज राखी, पछी हाथी अश्व विगेरे पहेरामणीमां आपी द्विमुख राजाए तेने रजा आपी, एटले प्रद्योत राजा पण हर्षथी पोतानी नगरीमां गयो.

एकदा इंद्रमहोत्सव आववाथी द्विमुख राजाए पुरजनोने इंद्रध्वज स्थापन करवा कह्युं. त्यारे नागरिकजनोए एक मनोहर स्तंभ उपर श्रेष्ठ वस्त्र वींटयुं, तेने छेडे सुंदर वस्त्रनो ध्वज बांध्यो, ते स्तंभने चोतरफ नानी नानी ध्वजाओ सहित घुघरीओनी माळाथी शणगार्यो, भमराओना गुंजारववाळी पुष्पनी माळाओवडे अने रत्न तथा मोतीनी माळाओवडे तेने सुशोभित कर्यो अने वाजित्रना नादपूर्वक शुभ मुहूर्त्ते ते ध्वजस्तंभ शहेरना मध्यमां उभो कर्यो (खोड्यो). पछी शक्ति प्रमाणे लोकोए पुष्प, फळ विगेरेवडे तेनी पूजा करी. ते ध्वज पासे केटलाएक सुंदर स्वरे गायन गावा लाग्या, केटलाक नृत्य करवा लाग्या, केटलाक वाजित्र वगाडवा लाग्या, केटलाएक कल्पवृक्षनी जेम याचकोने दान आपवा लाग्या तथा केटलाएक परस्पर कपूरमिश्रित केसरना जळनी पीचकारी नांखवा पूर्वक सुगंधि चूर्ण–गुलाल उडाडवा लाग्या. आ प्रमाणे प्रतिदिन महोत्सव करवा पूर्वक सातमे दिवसे पूर्णिमानो दिवस आव्यो. एटले ते दिवसे द्विमुख राजाए पण मोटा वैभववडे ते ध्वजनी पूजा

काळरात्रिना जेवु भयकर युद्ध थवा लाग्यु तेमां मुकुटना प्रभावथी द्विमुख राजा जीती शकायो नहीं तेना सैन्ये चडप्रद्योतनु सैन्य नसाडयु अने ते जोइ चडप्रद्योत पण नासवा लाग्यो, तेने द्विमुख राजाए पकडीने बांधी लीधो पछी तेने साथे लइ सैन्य सहित द्विमुख राजाए उत्सवपूर्वक पोताना नगरमां प्रवेश कर्यो. पछी प्रद्योतना पगमां तेणे निविड बेडी नखावी ' लोभथी महापुरुष कइ कइ आपत्तिने नथी पामता ? ' त्यारपछी " दैवथी दुर्दशा पाम्या छतां आ राजाने वधारे खेद न थाओ " एम धारी द्विमुख राजा तेने यत्नयुक्त करी स्नान, भोजन विगेरेवडे सुखी स्थितिमां राखतो हतो प्रद्योत राजा पण हमेशां राजसभामां जतो हतो, तेने द्विमुख राजा आदरपूर्वक पोताना अर्ध आसनपर बेसाडतो हतो

एकदा द्विमुख राजानी मदनमजरी नामनी पुत्रीने जोइ प्रद्योत राजा तेनापर अति अनुराग थवाथी व्याकुळ थयो ते ज मृगनेत्रानु ध्यान करवाथी जाणे इर्ष्यालु थइ होय तेम निद्रा तो तेनी पासे आखी रात आवी ज नहीं, कामना उन्मादथी उत्पन्न थयेला चितारूपी दाहज्वरथी पीडा पामतो ते पुष्पनी शय्यामां सुतो हतो तोपण जरापण स्वस्थता के शांति पाम्यो नहीं ए स्थितिमां वर्ष जेवी मोटी थइ पडेली रात्रिने महाकष्टवडे तेणे निर्गमन करी प्रात काळे प्रद्योत राजा राजसभामां गयो, तेने उद्वेगवाळो जोइ द्विमुख राजाए पूछ्यु के—" हे राजा ! शु आजे तमारा शरीरे काइ रोगनी पीडा उत्पन्न थइ छे ? अन्यथा हेमत ऋतुमां कमळनी जेम तमारु मुख म्लान केम देखाय छे ? " आ प्रमाणे पूछ्या छतां प्रद्योत राजाए काइ पण उत्तर आप्यो नहीं, त्यारे अति व्याकुळ थइने द्विमुख राजाए तेने आग्रहथी पूछ्यु के—" हे राजा ! जवाब आपो, जे दु.ख थतु होय, ते कहो बोल्या विना तेनो प्रतिकार—उपाय शी रीते थशे ? " ते सांभळी

पृथ्वीने कंपावतो चंडप्रद्योत राजा युद्ध करवा चाल्यो.

गर्जनावडे दिशाओने पूर्ण करता, मदवडे वृष्टिनी जेम पृथ्वीने सींचता अने वीजळीनी जेवा सुवर्णना भूषणोवडे शोभता, आकाशने विषे मेघघटा होय तेवा तेना सैन्यमां बे लाख हाथीओ हता, वेगवडे वायुनो पण तिरस्कार करता पचास हजार अश्वो तेनी सेनाने शोभावता हता, सर्व प्रकारना आयुधोथी भरेला बे हजार रथो हता तथा वैरीओने विपत्ति आपनारा महा पराक्रमी सात करोड पत्तिओ हता. आ रीते चंडप्रद्योत निरंतर प्रयाणवडे पांचाल देशनी सीमाए पहोंच्यो. चर पुरुषोवडे तेने आवतो सांभळी महा पराक्रमी द्विमुख राजा पण जयनी इच्छाथी पोताना देशनी सीमाए सैन्य सहित गयो. बन्ने सैन्यो सामसामा थया, ते वखते चंडप्रद्योते पोताना सैन्यमां भेदी न शकाय तेवी गरुडव्यूहनी रचना करी अने द्विमुखे सागरव्यूहनी रचना करी. पछी रणसंग्रामना वाजित्रोना नादवडे उत्साह पामेला बन्ने सैन्योना सुभटोए युद्धनो आरंभ कर्यो. तेमां केटलाक वीरो परस्पर शस्त्रोना अथडावाथी उत्पन्न थता अग्निना कणीओवडे दिवसे पण आकाशमां उल्कापातनो देखाव करता हता, केटलाएक हाथनी लघुलाघवी कळाथी एवी रीते बाणो मूकता हता के तेओए ते बाणो भाथामांथी क्यारे लीधा? क्यारे धनुषपर चडाव्या? क्यारे खेंच्या? अने क्यारे मूक्या? ते कोइना जाणवामां आवतुं नहोतुं, केटलाएक वादळांओ वीजळीवडे पर्वतना शिखरोने भेदे तेम तीक्ष्ण बाणोवडे हाथीओना कुंभस्थळोने भेदता हता, केटलाक उत्तम सुभटो पोतानां शरीर भेदाय छतां पण युद्धना आवेशमां व्यग्र होवाथी घातनी पीडाने जाणता पण नहोता, केटलाक दंडवडे, केटलाक मुद्गरवडे, केटलाक शल्यवडे अने केटलाक शक्तिवडे शत्रुओने प्रहार करता हता. आ रीते

तथी तेणीने मदारवृत्तनी मनरीना स्वप्नथी सूचित एक सुंदर पुत्री थइ राजाए मोटा उत्सवपूर्वक तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो, मदनयक्षनी मानता पूर्ण करी अने ते पुत्रीनु मदनमजरी नाम पाड्यु अनुक्रमे नंदनवनमां कल्पवल्लीनी जेम वृद्धि पामती ते कन्या जगतना मनने हरण करनार पवित्र रूपवाळु यौवन पामी आरिसादिकमां तेनु प्रतिबिंब पडवाथी तेनी साथे ज मात्र तेना रूपनु सदृशपणु देखातु हतु, बीजे कोइ ठेकाणे तेना रूपनी सदृशता हती नहीं

एकदा उज्जयिनी नगरीना स्वामी चंडप्रद्योत राजानो दूत कोइ कार्यने माटे कांपिल्यपुरमां गयो हतो त्यांथी पाछो अवंतीए नइ तेणे चंडप्रद्योत राजाने कह्यु के—" हे स्वामी ! कांपिल्य देशना राजा पासे एवो श्रेष्ठ मुकुट छे के तेना प्रभावथी तेना बे मुख देखाय छे " ते सांभळी राजाने ते मुकुट लेवानो लोभ थयो, तेथी तेणे द्विमुख राजा पासे पोतानो एक वाचाळ दूत मोकल्यो. तेणे जइ द्विमुख राजाने कह्यु के—" प्रचंड प्रतापवाळा अमारा चंडप्रद्योत राजा तमने कहे छे के जेनाथी बे मुख देखाय छे एवो जे मुकुटरत्न तमारी पासे छे ते मारे माटे जलदी मोकलो, नहींतो युद्ध करवा तैयार थाओ घणु कहेवाथी शु फळ छे ? " ते सांभळी द्विमुख राजाए कह्यु के– " दूत ! जो चंडप्रद्योत राजा मारी मागेली चीज मने आपे तो हु पण तेने मुकुट आपु " दूते पूछ्यु–" तमारे शु मागवु छे ? " द्विमुखे कह्यु–"अनलगिरि नामनो गंधहस्ती, अग्निभीरु नामनो उत्तम रथ, शिवा नामनी राणी अने लोहजंघ नामनो दूत आ चार सारवस्तुओ मने आपे तो हु मुकुटरत्न आपु. " ते सांभळी दूते जइ चंडप्रद्योत राजाने ते हकिकत कही ते सांभळी चंडप्रद्योतनो कोप वायुवडे अग्निनी जेम वधारे देदीप्यमान थयो तरत ज तेणे प्रयाणने माटे भेरी वगडावी अने चतुरंग सैन्यने एकत्र करी

सभा बनाववा कह्युं. तेओए पण शुभ दिवस जोइ सभा बनाववानी इच्छाथी पृथ्वीनुं खात (खोदवुं) आरंभ्युं. खोदतां खोदता पांचमे दिवसे ते पृथ्वीतळमांथी रत्नमय देदीप्यमान एक मुगट प्रगट थयो. ते जोइ हर्ष पामेला कारीगरोए ते वृत्तांत राजाने जणाव्यो. राजा पण उत्साह सहित त्यां आव्यो. अने उत्सवपूर्वक ते मुगट ग्रहण करी कारीगरोने वस्त्रादिक आपी संतुष्ट कर्या. पछी तेओए केटलेक काळे ते चित्रसभा संपूर्ण करी. ते सभानी भींतोमां मणिओ जडेला होवाथी तेमां विमाननी जेम निरंतर प्रकाश रहेतो हतो. तेमां स्थाने स्थाने मूकेली रत्ननी पुतळीओ देवीओनी जेम शोभती हती, तेमां माणिक्यनां तोरणो इंद्रधनुष जेवा देखाता हता, पंचवर्णना मणिओवडे तेनुं तळीयुं बांधेलुं हतु, त्रण जगतना मनोहर पदार्थो विचित्र प्रकारे तेमां चितरेला हता, सुधर्मा सभा माराथी शुं रमणीय छे? एम जाणे गर्व करती होय तेम ते सभा मुगटनी जेवा उंचा शिखरने धारण करती हती, अने उंचा फरकता ध्वजवडे जाणे देवोने पोतानुं रूप जोवा माटे बोलावती होय तेम ते जणाती हती. आवी सभामां शुभ दिवसे राजाए उत्सव सहित प्रवेश करी सिंहासनपर बेसी ते दिव्य मुकुट पोताना मस्तकपर मूक्यो. जेम हारना प्रभावथी रावणना दश मस्तक देखातां हतां तेम आ मुकुटना प्रभावथी राजाना बे मुख देखावा लाग्या. तेथी लोकोए तेनुं द्विमुख नाम पाड्युं.

अनुक्रमे ते द्विमुख राजाने सात पुत्रो थया. त्यारपछी गुणमाळा राणीए एकदा विचार कर्यो के—" मारे सात पुत्रो थया, परंतु एक चतुर पुत्री विना मारो जन्म निरर्थक छे. श्रेष्ठ पुत्री लक्ष्मीनी जेम मातपिताने सुखकारक थाय छे. तेथी पुत्रीनी प्राप्तिने माटे हुं कोइ देवनी आराधना करुं." ए प्रमाणे विचार करी ते राणीए मदन नामना यक्षनी मानता करी.

घडे पक्षीओनी जेम जेना हषारव वडे ज बीजा गर्विष्ठ अने बळवान वृषभो नाशी जता हता, तेना होठ वृद्धपणाने लीधे आ लबडी गया छे, आरसमांथी पाणी झरे छे, पराक्रम नष्ट थयु छे, अने ते नाना वाछरडाओना सघट्टने पण सहन करे छे जेनु रूप जोता मनुष्योने चद्रना दर्शनमा पण तेवो आदर थतो नहोतो, तेनु दर्शन आज विष्ठानी जेम निंद्य लागे छे तेथी करीने आ ससारमा विक्रम, वय, रूप, प्रभुत्व अने वैभव विगेरे सर्व प्रत्यक्षपणे ज ध्वजाना छेडानी जेम चपळ देखाय छे आम छता पण लोको मोहने लीधे यथार्थ तत्त्वने जाणी शकता नथी तेथी तेने स्थिर माने छे, तो हु ते ज तत्त्वने ग्रहण करी जन्म सफळ करु" आ प्रमाणे विचार करी तरत ज तेणे राज्य तजी दइ पोते ज मस्तकना केशनो लोच कर्यो, देवताए आपेलो मुनिवेष धारण कर्यो अने ते प्रत्येकबुद्ध करकडु राजर्षि पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

इति करकडु नृप कथा

अथ द्विमुख राजानी कथा

द्विमुख राजा इन्द्रध्वज जोइने प्रत्येक बुद्ध थया तेनी कथा आ प्रमाणे —

पाचाल देशमा कापिल्य नामनु नगर छे तेमा यव नामे राजा हतो तेने गुणमाला नामनी राणी हती तेनी साथे भोग भोगवतो राजा काळन व्यतीत करतो हतो एकदा राजा सभामा बेठो हतो, ते वखते देशातरथी तेनो एक दूत आव्यो. तेने राजाए पूछयु के—"हे दूत! बीजा राजाओना राज्यमा होय अने मारा राज्यमा न होय एवी कोइ वस्तु तारा जोवामा आवी छे?" दूते कहु—"हे स्वामी! आपना राज्यमा एक चित्रसभा नथी बीजु सर्व छे" ते सामळी राजाए तत्काळ चित्रकारोने बोलावी श्रेष्ठ चित्र-

लाग्यो. ते राजाने स्वभावथीज गोकुळ उपर घणी प्रीति हती. तेथी तेणे घणां गोकुलो एकठां कर्यां हतां. एकदा वर्षाऋतुने छेडे कोइएक गोकुळमां राजा गयो अने त्यां गायो, बळदो अने वाछरडा जोवा लाग्यो. तेमां तेणे एक उज्वळ कांतिवाळो नानो वाछरडो जोयो. ते जाणे हिमालय पर्वतना शिखरपरथी पडती गंगानदीना जळथी नवराव्यो होय तेवो अत्यंत श्वेत वर्णवाळो हतो. तेने जोइ तेनापर अत्यंत प्रेम थवाथी राजाए गोवाळने कह्युं के—" आ वाछरडाने एनी मातानुं सघळुं दूध पाइ देवुं, तेने बिलकुल दहोवीज नहीं. तेमज ज्यारे ते मोटो थाय त्यारे बीजी गायोनुं पण दूध तेने पावुं, पण बीजुं कांइ तेने खवरावबुं नहीं." त्यारपछी गोवाळे पण तेज प्रमाणे कर्युं. ' राजानी आज्ञानो कोण लोप करे ? ' अनुक्रमे चंद्रनी जेवी कांतिवाळो ते वाछरडो वृद्धि पामी युवावस्थाने पाम्यो. मांसनी वृद्धिने लीधे तेना शरीरपर हाडकां देखातां नहोतां, तेनुं पराक्रम अतुल हतुं अने शिखरवडे पर्वतनी जेम खांधवडे ते अत्यंत शोभतो हतो, तथा तेनां शींगडां उंचां, गोळ अने अग्रभागे तीक्ष्ण अणीदार हतां. तेवा पुष्ट थयेला तेने जोइ आनंद पामतो राजा तेने बीजा वृषभो साथे युद्ध करावतो हतो, परंतु तेने कोइपण वृषभ जीती शकतो नहोतो.

त्यारपछी राज्यकार्यमां गुंचवायेलो राजा केटलेक काळे तेज गोकुळमां गयो. त्यां नाना वाछरडाओथी पण घसातो एक वृद्ध बळद तेना जोवामां आव्यो. त्यारे राजाए गोवाळने पूछ्युं के—" पेलो महा बळवान वृषभ क्यां छे ? " गोवाळे कह्युं—" हे स्वामी ! तेज आ वृषभ छे, परंतु वृद्ध थवाथी ते आवो थइ गयो छे." ते सांभळी शुभ आशय उत्पन्न थवाथी राजाए विचार कर्यो के—" अहो ! वचनथी न कही शकाय तेवुं सर्व पदार्थोनुं अनित्यपणुं केवुं छे ? प्रत्यंचाना टंकार

आव्यो तोपण ते युद्धथी निवृत्त थयो नहीं 'राजाओ कदापि स्वयमेव मान तजी शकता नथी.' त्यारे ते साध्वी तत्काळ नगरीमा प्रवेश करी राजमंदिरमां गइ दासीओए तेने ओळखीने तत्काळ प्रणाम कर्या अने बोली के—"हे माता ! आटलो काळ तमे क्या रह्या हता ? घणे काळे दर्शन केम आप्या ? अने आ व्रत शा माटे अंगीकार कर्यु ?" आ प्रमाणे कहीने ते दासीओ रुदन करवा लागी 'इष्टजनना दर्शनथी जूनु थयेलु दुःख ताजु थाय छे' आ कोलाहल सांभळी दधिवाहन राजा पण त्या आव्या राणीने ओळखीने प्रणाम करी आसनपर बेसाडी राजाए पूछ्यु के—"ते वखतनो गर्भ क्यां छे ?" साध्वीए कह्यु के—"हे राजा ! जेणे आ तमारी पुरी रुंधी छे ते ज तमारो गर्भ छे" ते सांभळी राजा अत्यंत आनंद पाम्यो पछी राजा पुत्रने मळवा माटे उत्कंठापूर्वक चाल्यो पिताने आवता सांभळी करकंडु पण पितानी सन्मुख पगे चालतो आव्यो अने पिताना पगमा पड्यो पिताए तेने बे हाथवडे उभो करी आलिंगन कर्यु तेना अंगना संगरूपी अमृतवडे राजाए पोतानु वियोगथी तपेलु हृदय शांत कर्यु प्रथम राजाए पुत्रने पोताना उत्संगमां बेसाडी हर्षना अश्रुवडे अभिषेक कर्यो अने पछी सिंहासन पर बेसाडी राज्याभिषेकना जळवडे अभिषेक कर्यो पछी तेणे कह्यु के—"हे वत्स ! क्रमे आवेलु आ राज्य तारे एवी रीते पाळवु के जेथी प्रजा मने संभारे नहीं आ राज्यनी धुरा तने सोंपीने हवे हु धर्मनी धुरा वहन करीश बुद्धिमानने वृद्धावस्थाए आम करवु ज उचित छे" एम कही करकंडुए जेनो दीक्षामहोत्सव कर्यो छे एवा दधिवाहन राजाए सद्गुरुनी पासे चारित्र ग्रहण कर्यु.

हवे प्रतापरूपी दावानळवडे वैरीना यशरूपी वृक्षोने बाळतो करकंडु राजा नीतिथी बन्ने राज्योनु पालन करता

आ प्रमाणेनो लेख लखी करकंडु राजाए ते ब्राह्मणने आप्यो. ब्राह्मणे पण चंपापुरीमां जइ सभामां बेठेला दधिवाहन राजाना हाथमां ते लेख आप्यो. ते वांचीने तरत ज दधिवाहन राजा क्रोधथी बोल्यो के—" अरे ! शुं ते चंडाळ पोतानी जाति पण भूली गयो ? के जेथी ते दुष्ट मारापर लेख लखे छे ? तेना हाथना स्पर्शवाळा आ लेखने अडवाथी पण हुं अपवित्र थयो. रे विप्र ! अहींथी शीघ्र चाल्यो जा, नहींतो हमणांज मारा क्रोधाग्निमां तुं पतंगरूप थइश. " आ प्रमाणे तिरस्कार पामेला ब्राह्मणे करकंडु पासे जइ ते वृत्तांत तेने कह्यो. ते सांभळी करकंडुए क्रोध पामी रणयात्रानी भेरी वगडावी. पछी चतुरंग सैन्यवडे पृथ्वीनुं आच्छादन करतो ते राजा चंपानगरी पासे आवी पहोंच्यो. अने सैन्यवडे तेणे ते नगरीनो रोध कर्यो. त्यारपछी दधिवाहन राजाना सैन्ये पुरनी अंदर रही करकंडुना सैन्य साथे युद्ध प्रारंभ्युं.

आ वात पद्मावती साध्वीना सांभळवामां आवी. त्यारे तेणीए विचार कर्यो के—" अहो ! अज्ञानपणाथी आ पिता अने पुत्र युद्ध करे छे. तेमां घणा प्राणीओनो विनाश थवाथी ते बन्ने नरकमां जशे. माटे हुं जइने तेमने बोध करुं. " एम विचारी गुरुणीनी रजा लइ ते महासती करकंडु पासे गइ. राजाए उभा थइ तेमने वंदना करी. साध्वीए एकांतमां पोतानो सर्व वृत्तांत कहीने जणाव्युं के—" हे वत्स ! हुं तारी माता छुं अने आ दधिवाहन तारा पिता छे. तेथी हे महा बुद्धिशाळी ! तारे पिता साथे युद्ध करवुं योग्य नथी. कुलीन जनो कदापि गुरुजननो अविनय करता नथी. " ते सांभळी राजाए तेना चंडाळ जातिना मातापिताने पूछ्युं. त्यारे तेओए कह्युं के—" स्मशानमांथी प्राप्त थयेला तने अमे उछेरीने मोटो कर्यो छे, परंतु अमे तने जन्म आपनारा माबाप नथी. " ते सांभळी राजाने साध्वीना वचनपर विश्वास

(करकडुने) प्रदक्षिणा करी. ते बाळकने अत्यंत तेजस्वी जोइ सर्व पुरजनो आनंद पाम्या, अने वाजित्रना नाद सहित जय जय शब्द करवा लाग्या ते सांभळी करकडु जागी उठ्यो तेने ते अश्वपर आरूढ करी लोकोए वाजते गाजते पुरप्रवेश कराव्यो ते वखते माता पिता सहित नगरमां प्रवेश करता ते करकडुने ब्राह्मणोए चंडाळ कहीने अटकाव्यो. त्यारे ते बाळके जेना प्रभावथी राज्य मळ्युं ते दंडनेज आगळ कर्यो एटले ते दंड अग्निनी जेम जाज्वल्यमान थयो ते जोइ ब्राह्मणो भय पामी नासी गया पछी पुरप्रवेश करी राजमहेलमां जइ ते सिंहासनपर बेठो तेने मंत्री विगेरेए राज्याभिषेक कर्यो पछी करकडु राजाए चांडाळोने पण ब्राह्मण कर्या

करकडुने राजा थयो ज्यारे पेलो दंड कापनार ब्राह्मण तेमनी पासे आवी बोल्यो के—"हे राजा ! ते वखते तमे मने एक गाम आपवानुं कबुल कर्युं हतुं, ते आपो" राजाए कह्युं के—"तने कयुं गाम आपुं ?" ते बोल्यो—"चंपा नगरीमां हुं रहुं छुं तेथी ते देशमां मने कोइपण गाम आपो" त्यारे करकडु राजाए चंपाना दधिवाहन राजा उपर आ प्रमाणे लेख लख्यो —"स्वस्ति श्री कांचनपुर नगरथी ली करकडु राजा चंपाना स्वामी दधिवाहनने प्रेमपूर्वक कहे छे के परमात्मानी कृपाथी अहीं कुशळता छे तमारे पण शरीरादिकनी कुशळता जणाववी बीजुं आ लेख लावनार ब्राह्मणने एक गाम आपवानुं में कबुल कर्युं छे, माटे तमारा देशमांथी कोइ एक गाम तेने अवश्य आपजो, अने ते बदल मारा राज्यमांथी सारुं गाम अथवा नगर हुं तमने आपीश परंतु आ कार्य अवश्य करजो. तेमां कांइ पण विचार करवो नहीं. मूल्यथी देवामां विचार करवानी जरूर नथी एज"

पासे राखे ते अवश्य राजा थाय. ” आ प्रमाणे ते साधुनुं वचन निकुंजनी ओथे रहेला करकंडुए तथा एक कोइ ब्राह्मणना पुत्रे सांभळ्युं. पछी ते ब्राह्मणना पुत्रे गुप्त रीते आवी ते वांसनी नीचे चार आंगळ खोदी ते दंड लइ लीधो. ते जोइ क्रोध पामेला करकंडुए तेनी पासेथी ते दंड खुंचवी लीधो ‘ राज्यलक्ष्मीनी कोण इच्छा न करे ? ’ त्यारे ते ब्राह्मण-पुत्रे तेने न्यायसभामां लइ जइने अधिकारी समक्ष कह्युं के—“ मने आ मारो वांसनो दंड आप. ” तेणे कह्युं के—“ ते दंड मारा स्मशाननो छे तेथी हुं नहीं आपुं. ” ब्राह्मणे कह्युं—“ ए दंडनुं मारे काम छे माटे ते बदल तुं बीजो दंड लइने आ दंड मने आप. ” आ प्रमाणे कह्या छतां करकंडुए तेने ते दंड आप्यो नहीं. त्यारे न्यायाधिकारीए करकंडुने पूछ्युं के—“ आ दंड तुं आ ब्राह्मणने केम आपतो नथी ? ” बाळक बोल्यो के—“ देवना जेवा आ दंडना प्रभावथी हुं राज्य पामवानो छुं, तेथी आ दंड केम आपुं ? ” ते सांभळी न्यायाधिकारीए हसीने कह्युं के—“ तने ज्यारे राज्य मळे त्यारे आ ब्राह्मणने तुं एक गाम आपजे. ” ते वचन अंगीकार करीने करकंडु पोताने घेर गयो.

पेला ब्राह्मणपुत्रे घेर जइ बीजा ब्राह्मणोने कह्युं के—“ चंडाळना बाळके मारी पासेथी बळात्कारे वांसनो दंड खुंचवी लीधो छे तेथी तेने कोइपण रीते मारीने पण आपणे ते दंड लइ लइए. ” आ वात कर्णपरंपराए सांभळी करकंडुनो पिता पुत्रना रक्षण माटे पोतानी स्त्री अने पुत्र सहित ते गाममांथी नीकळी गयो अने कांचनपुर सुधी पहोंचीने नगरनी बहार कोइ ठेकाणे ते त्रणे जण सुइ गया. ते वखते ते नगरनो राजा मरी गयो हतो. तेने पुत्र नहीं होवाथी मंत्रीओए राजानो अश्व अधिवासित कर्यो हतो. ते अश्व फरतो फरतो नगर बहार ज्यां आ त्रण जण सुता हता त्यां आव्यो, अने ते बाळकने

गयो ? " त्यारे ते असत्य बोली के—" मने मरेलो पुत्र उत्पन्न थयो हतो तेने में कोइ ठेकाणे तजी दीधो छे, " ते सांभळी सरळ स्वभाववाळी साध्वीओए ते वात सत्य मानी.

अहीं ते बाळक चंडाळने घेर कादवमां कमळनी जेम वृद्धि पामवा लाग्यो गाय जेम वाछरडानु स्मरण करे तेम पुत्रनु स्मरण करती ते साध्वी हमेशां स्मशानना स्वामीने घेर जवा लागी तेनी स्त्री साथे मधुर वार्ता करी तेणीए प्रीति बांधी अने ते बाळकने लइ ते पोते पण लाड लडाववा लागी 'अहो ! मोह अति दुर्जय छे ' हवे ते साध्वीने भिक्षामां काइ मोदक विगेरे सारी वस्तु मळती हती, तो ते वस्तु ते साध्वी ते बाळकने आपती हती तेथी त बाळक तेणीना उपर राग धारण करतो हतो जन्मथी ज ते बाळकना शरीर उपर लुखी खरज आवती हती तेथी ज्यारे ते मोटो थयो त्यारे बीजा सरखी वयवाळा बाळको साथे क्रीडा करतो ते बोल्यो के—" हे मित्रो ! हु तमारो राजा छु माटे मने कर आपो " तेओ बोल्या के—" करने बदले तु जे कह ते तने अमे आपीए " त्यारे तेने घणी खरज आवती हती तेथी तेणे कह्यु के—" मारा शरीरने तमे सारी रीते खजवाळो आटला करथी ज हु प्रसन्न छु बीजा करनी मारे जरुर नथी " ते सांभळी बाळको तेने खजवाळवा लाग्या, अने तेथी फरीने तेओए तेनु करकंडु नाम पाडयु अनुक्रमे ते काइक वधारे मोटो थयो त्यारे ते स्मशाननी रक्षा करवा लाग्यो तेना कुळमां ते ज कार्य उत्तम गणातु हतु

एकदा कोइ बे मुनि ते स्मशान पासेथी नीकळ्या तेमां एक मुनि दंडना लक्षणने जाणता हता, तेथी तेणे बीजा मुनिने एक वांसनो दंड बतावी कह्यु के—" आ वांसनो दंड हजु चार आंगळ मोटो थाय त्यारे तेने कापीने जे माणस पोतानी

अश्रुथी पूर्ण थइ गयां. ते जोइ प्रवर्तिनीए कह्युं के—" हे शुभ आशयवाळी ! खेद न कर. कर्मना परिणामने देवो पण दूर करी शकता नथी. आ संसारमां ऐश्वर्यनुं सुख वायुथी फरकती ध्वजा जेवुं चंचळ छे, इष्टजननो संयोग पण तेवो ज चंचळ छे. तेथी आ संसारमां कांइपण सुख छे ज नहीं. जन्म, रोग, जरा, शोक, मृत्यु अने दौस्थ्य विगेरे उपद्रवोथी व्याप्त थयेला आ संसारमां प्राये करीने जीवोने दुःख ज होय छे, छतां जे कांइक विषयादिकनुं सुख प्राप्त थाय छे, ते पण दुःखनो अनुबंध करनार होवाथी दुःखरूप ज छे. आ रीते संसार केवळ दुःखनुं ज स्थान छे तेथी करीने ज विवेकी जनो तेने तजीने मोक्षमार्गनो स्वीकार करे छे." आ प्रमाणे देशना सांभळी वैराग्य पामेली राणीए प्रवर्तिनी पासे दीक्षा ग्रहण करी. 'जो हुं गर्भनी वात करीश तो मने चारित्र नहीं आपे' एवी शंकाथी तेणीए ते वखते पोताना गर्भनी वात करी नहीं. पछी ज्यारे गर्भ वृद्धि पाम्यो त्यारे साध्वीओए तेणीने पूछ्युं के—" आ शुं ?" त्यारे तेणीए सत्य वात कही.

पछी तेणीने साध्वीओए गुप्त रीते उपाश्रयमां ज राखी. अनुक्रमे गर्भनो काळ संपूर्ण थयो त्यारे तेणीए शय्यातरने घेर जइ पुत्ररत्नने जन्म आप्यो. तरत ज तेणीए रत्नकंबळमां तेने वींटी तेना पितानी नाममुद्राथी सहित करी ते बाळकने स्मशानमां जइने मूक्यो. पछी 'ते बाळकने कोण लइ जाय छे ?' ते जोवा माटे तथा तेनुं उपद्रवथी रक्षण करवा माटे एकांत स्थळमां छुपाइने तेणी प्रेमार्द्र दृष्टिवडे जोवा लागी, तेटलामां ते स्मशाननो स्वामी चंडाळ त्यां आव्यो, तेणे ते बाळकने जोयो अने पोते पुत्र रहित होवाथी तेने लइ जइ पोतानी पत्नीने आप्यो. तेनुं नाम तेणे आनंदथी अवकर्णक पाड्युं. साध्वी पण तेनुं घर जोइ पोताने उपाश्रये आवी. त्यां बीजी साध्वीओए तेणीने पूछ्युं के—" तारो गर्भ क्यां

आ प्रमाणे विचार करी ते बुद्धिमान राणीए चार शरण करी, समग्र जीवोने खमावी, दुष्कृत्यनी निंदा करी तथा अरण्य उतरतां सुधी सागारी अनशन करी प्रगट रीते पंचपरमेष्ठीनु स्मरण करवा लागी

पछी पोतानी नगरीनो मार्ग नहीं जाणवाथी ते कोइपण एक दिशानो आश्रय करी शीघ्रपणे त्यांथी चालवा लागी केटलेक दूर जतां तेणीए एक तापसने जोयो तेने तेणीए हर्षथी प्रणाम कर्यो तापसे तेणीने पूछ्यु के—" हे माता ! देवीना जेवी मनोहर रूपवाळी तु अहीं क्यांथी आवी ? अने तु कोण छे ? " राणी बोली—" हु चेटक राजानी पुत्री अने दधिवाहन राजानी राणी छु मने अहीं हाथी लाव्यो छे " इत्यादि तेनु वृत्तांत सांभळी तापस बोल्यो के—" हे पुत्री ! हु चेटक राजानो बंधु छु तेथी तु भय पामीश नहीं अने नीच माणसने उचित एवो शोक पण करीश नहीं " एम कही ते तापसे तेणीने वनना फळो आपी तेनु आतिथ्य कर्यु ' पोतानी स्थितिने अनुसारे ज अतिथिनो सत्कार थइ शके छे ' पछी तेणीने अरण्यनी पार उतारी वसतिवाळां गामो देखाडी तापसे कह्यु के—" हे पुत्री ! हळथी खेडेली पृथ्वीपर अमो चालता नथी तेथी हवे हु आगळ चालीश नहीं तु निर्भयपणे आ रस्ते जा आ दंतपुर नामनो देश छे तेमां दंतवक्र नामे राजा छे तेथी आ पुरमा जइ कोइ साथनी साथे तु चंपानगरीए जजे " एम कही ते श्रेष्ठ तापस त्यांथी पाछो वळ्यो राणी पण धीमे धीमे दंतपुरमां आवी त्यां फरती फरती उपाश्रयमां साध्वीओ हती, तेमनी पासे गइ त्यां राणीए विधिपूर्वक साध्वीओने वंदना करी, त्यारे प्रवर्तिनीए तेणीने पूछ्यु के—" हे श्राविका ! तु क्यांथी आवे छे ? " त्यारे राणीए एक गर्भ विना पोतानो सर्व वृत्तांत प्रवर्तिनीने कह्यो, ते वखते अनुभवेला दुःखनु स्मरण थवाथी तेणीना नेत्रो

ज्यारे ते हाथी वटवृक्षनी नीचे गयो त्यारे राणी शरीरनी कोमळताने लीधे तथा तेवो अभ्यास नहीं करेलो होवाथी वृक्षनी शाखा पकडी शकी नहीं, अने राजा तो दक्ष होवाथी शाखाने पकडी नीचे उतर्यो. त्यां प्राणप्रियाने नहीं जोवाथी अत्यंत दुःखी थयेलो राजा विलाप करवा लाग्यो के—" हे प्रिया ! हवे आपणो समागम क्यारे थशे ? हा हा ! आ शत्रुरूप हाथीवडे हुं ठगायो. हे प्रिया ! तारा वियोगनुं दुःख दावानळथी पण अधिक दुःसह छे, ते कोइ वखत पण में सहन कर्युं नथी तेथी हवे शी रीते हुं सहन करी शकीश ? वडा जेवा मारा नाना हृदयमां समुद्र जेवुं आ मोटुं दुःख मातुं नथी. तेथी हुं शुं करुं ? क्यां जाउं ? अने कोनी पासे कहुं ?" इत्यादिक विलाप करी राजा पाछो वळी हाथीने पगले पगले चंपापुरीमां गयो.

अहीं पद्मावती राणीने ते हाथी मोटा निर्जन जंगलमां लइ गयो. त्यां तृषातुर थवाथी ते एक महा सरोवरमां पेठो. समुद्रमां ऐरावण हाथीनी जेम ते सरोवरमां ते हाथी क्रीडा करवा लाग्यो. ते वखत राणी धीमे धीमे हाथीपरथी सरोवरमां उतरी. पछी हंसीनी जेम सरोवरने तरी कांठापर आवी. चोतरफ दृष्टि नांखती तेणीए महा भयंकर अरण्य जोयुं. यूथथी जूदी पडेली मृगलीनी जेम अत्यंत आतुर थयेली राणी पक्षीओने पण रोवरावे एवुं मोटे शब्दे रुदन करवा लागी. पछी महा कष्टवडे धीरज लावी ते राणी विचार करवा लागी के—" दुष्कर्मना दोषथी आ मोटी आपत्ति मारे माथे आवी पडी छे, परंतु अत्यंत चीकणो कर्मनो मळ रुदनरूपी जळवडे कांइ दूर थइ शकतो नथी, तेथी मारे रुदन करवुं व्यर्थ छे. वळी सिंह, व्याघ्र विगेरे शिकारी पशुओथी व्याप्त आ अरण्यमां उपद्रवनो पण संभव छे तेथी मारे प्रमादमां रहेवुं योग्य नथी."

पद्मावती नामनी राणी हती ते राणी राजानी साथ स्वेच्छाथी विषयसुख भोगवती हती एकदा ते राणी गर्भवती थइ ते गर्भना प्रभावथी तेणीने दोहद थयो के– ' हु पुरुषनो वेष पहेरी हाथीपर चडु अने राजा पोते मारा मस्तकपर छत्र धारण करे एवी रीते गाम बहार आरामादिकमां हु विचरु " आवो दोहद थवाथी लज्जाने लीधे तेणीए कोइने कह्यो नहीं तथी ते अति कृश थवा लागी, ते जोइ एकदा राजाए तेणीने कृश थवानु कारण आग्रहथी पूछ्यु, त्यारे तेणीए पोतानो दोहद कह्यो ते सांभळी राजा आनंद पाम्यो पछी ते राणीने पट्टहस्तीपर बेसाडी तेणीना मस्तकपर छत्र धारण करी सैन्य सहित नगरी बहार नीकळी मनोहर आराममां गयो

ते वखते वर्षाऋतुनी शरुआत होवाथी नवा मेघना बिंदुओ पडता हता, तेनी मनोहर सुगंध आववाथी ते हाथीने पोतानी जन्मभूमि विंध्याचळ पर्वतनी अटवी स्मरणमां आवी तेथी ते राजा अने राणी सहित वेगथी अटवी तरफ दोड्यो घणा सुभटोए तेने पाछो वाळवा प्रयत्न कर्या परतु जेम शठ पुरुष पोताना कदाग्रहथी पाछो न वळे तेम ते हाथी पाछो वळ्यो नहीं सैनिकोए घणा घणा उपायो कर्या, ते सर्व निष्फळ थया छेवट मनुष्यो तेने रोकवामां कायर थया अने ते हाथी राजा तथा राणीने लइने मोटी अटवीमां चाल्यो गयो त्यां दूरथी एक मोटा वटवृक्षने जोइ राजाए राणीने कह्यु के– " हे प्रिया ! आ हाथी पेला वटवृक्षनी नीचे जाय त्यारे तारे ते वृक्षनी शाखा पकडी लेवी. हु पण शाखा पकडीश पछी आपण आ हाथीने छोडी दइ वटवृक्षपरथी उतरी आपणी नगरीमां जइशु जो एम नहीं करीए तो आ हाथी आपणने भयकर अरण्यमा लइ जशे अने त्यां आपणने मोटो उपद्रव थशे " ते सांभळी राणीए तेनु वचन अंगीकार कर्यु पछी

भवसागरने तरशे. तथा (तेहिं) ते मनुष्योए (दुवे लोगा) आलोक तथा परलोक एम बन्ने लोक (आराहिअ) आराध्या–सेव्या गणाशे. एवा धर्मीनी आ भवमां घणा राजादिक जनो सेवा करे छे अने परभवमां तेने स्वर्ग तथा मोक्षादिकनी प्राप्ति थाय छे. (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हुं कहुं छुं. इत्यादिक प्रथमनी जेम जाणवुं. २०.

इति अष्टममध्ययनम्. ८

अथ नमिप्रव्रज्या नामनुं नवमुं अध्ययन. ९.

आठमुं अध्ययन कह्युं. हवे नमिप्रव्रज्या नामनु नवमुं अध्ययन कहेवाय छे. आठमा अध्ययनमां निर्लोभपणुं बताव्युं. निर्लोभी आ भवमां पण इंद्रादिकथी पूजाय छे. ते देखाडवा माटे आ अध्ययन कहेवाय छे. आवी रीतना संबंधथी प्राप्त थयेला आ नवमा अध्ययननी प्रस्तावनामां प्रथम नमिचरित्र अवश्य कहेवुं जोइए, परंतु जेम आ नमि प्रत्येकबुद्ध थयेला छे तेम बीजा करकंडु विगेरे त्रण पण प्रत्येकबुद्ध थयेला छे. अने ते चारे प्रत्येकबुद्धो एक साथे ज च्यवन, दीक्षा, केवळज्ञान अने मोक्षप्राप्तिने पाम्या छे. तेथी अनुक्रमे ते चारेना चरित्रो कहे छे. तेमां प्रथम वृषभने जोइ प्रतिबोध पामेला करकंडु राजानुं चरित्र कहे छे.—

करकंडु राजानुं चरित्र.

आ भरतक्षेत्रमां चंपा नामनी नगरी छे. तेमां महा पराक्रमी दधिवाहन नामे राजा हतो. तेने चेटक राजानी पुत्री

फरीथी ते स्त्रीओनुं ज त्याज्यपणुं बतावे छे.—

नारीसु नो पगिज्झिज्जा, इत्थी विप्पजहे अणगारे। धम्मं च पेसलं णच्चा, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाणं ॥१९॥

अर्थ—(नारीसु) नारीओने विषे (नो पगिज्झिज्जा) 'प्र' शब्दनो अर्थ आरंभ होवाथी अभिलाषानो आरंभ पण न करे, अर्थात् अभिलाषा तो न ज करे तथा (अणगारे) साधु (इत्थी) स्त्रीओनो (विप्पजहे) त्याग करे प्रथम नारी शब्द कहेलो होवाथी मनुष्य जातिनी स्त्रीओ समजवी अने पछी स्त्री शब्द कहेलो होवाथी देव अने तिर्यंचनी स्त्रीओ समजवी, तेथी करीने अहीं पुनरुक्ति दोष जाणवो नहीं (धम्मं च) धर्मने ज (पसलं) आलोक तथा परलोकमां हित-कर होवाथी अत्यंत मनोहर (णच्चा) जाणीने (तत्थ) तेने विषे (भिक्खू) साधु (अप्पाणं) पोताना आत्माने (ठविज्ज) स्थापन करे १९

हवे आ अध्ययननी समाप्ति करे छे—

इति एस धम्मे अक्खाए, कविलेण च विसुद्धपण्णेण।

तरिहिंति जे काहिंति, तेहिं आराहिआ दुवे लोगा ॥ २० ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(इति) आ प्रकारे (एस) आ पूर्वे कहेलो (धम्मे) साधु धर्म (विसुद्धपण्णेण) निर्मळ ज्ञानवाळा (कवि लेण च) कपिलमुनिए (अक्खाए) कह्यो छे. (जे) जे मनुष्यो (काहिंति) आ धर्म करशे-पाळशे तेओ (तरिहिंति)

थाय छे-वधतो जाय छे. कारण के (लाहा) लाभथी (लोहो) लोभ (पवड्ढइ) वृद्धि पामे ज छे. जुओ ! (दोमासकयं) बे मासा सुवर्णने माटे करेलुं (कज्जं) दासीने पुष्प तांबूलना खर्च जेटलुं ज कार्य, ते (कोडीए वि) कोटि द्रव्यवडे पण (न निट्ठिअं) पूर्ण थयुं नहीं. अर्थात् राजाए इच्छा प्रमाणे आपवा कह्युं त्यारे एटलुं बधुं वृद्धि पाम्युं. १७.

बे मासा सुवर्ण माटे करेला कार्यनुं मूळ कारण स्त्री हती, तेथी ते स्त्रीनो ज त्याग करवा संबंधी उपदेश आपे छे.—

णो रक्खसीसु गिज्झिज्जा, गंडवच्छासु णेगचित्तासु ।
जाओ पुरिसं पलोभित्ता, खेलंति जहा वा दासेहिं ॥ १८ ॥

अर्थ—(गंडवच्छासु) गुमडा जेवा कुच छे वक्षःस्थळमां जेमने एवी अने (णेगचित्तासु) चंचळपणाने लीधे अनेक छे चित्त जेमनां एवी (रक्खसीसु) राक्षसी जेवी स्त्रीओने विषे (णो गिज्झिज्जा) गृद्धि-अभिलाषा करवी नहीं, जेम राक्षसीओ मनुष्यादिकना शरीरमांथी प्रथम सर्व रुधिरने खेंची अंते तेना जीवितनो पण नाश करे छे, तेम स्त्रीओ पण तत्त्वथी आ प्राणीना ज्ञानादिक भावजीवितनो नाश करे छे. तेथी तेओ राक्षसी जेवी ज छे. वळी (जाओ) जे स्त्रीओ (पुरिसं) पुरुषने (पलोभित्ता) "तमे ज मारुं शरण छो" इत्यादिक वचनोवडे लोभ पमाडीने (जहा वा) जेम (दासेहिं) दासनी साथे क्रीडा करे तेम (खेलंति) क्रीडा करे छे. जेम " तुं जा, आव, जइश नहीं. " इत्यादिक आज्ञाना वचनोवडे दासनी साथे क्रीडा करे तेम ते स्त्रीओ पुरुषने पण पोतानी आज्ञामां राखी क्रीडा करे छे. १८.

अहीं कोइ शंका करे के—तेओ आ प्रमाणे जाणता छतां पण लक्षणादिक शास्त्रोनो उपयोग केम करे ? तेनो जवाब ए छे के—तेओ लोभने वश थयेला होय छे तेथी लोभीनो आत्मा कोइ रीते तृप्त थतो ज नथी ते ज कहे छे —

कसिणं पि जो इमं लोगं, पडिपुण्णं दलेज्ज इक्कस्स । तेणावि से न संतुस्से, इइ दुप्पूरए इमे आया ॥१६॥

अर्थ—(जो) जे कोइ इंद्रादिक (इक्कस्स) कोइपण एक माणसने (पडिपुण्णं) धन धान्यादिकथी भरेलो (इमं) आ (कसिणं पि) समग्र एवो पण (लोगं) लोक-दुनिया (दलेज्ज) आपी दे तोपण (तेणावि) ते संपूर्ण लोकना दानवडे पण (से) ते माणस (न संतुस्से) संतुष्ट थतो नथी—'आ दातारे मने परिपूर्ण कर्यो' एम संतोष पामतो नथी (इइ) ए कारण माटे (इमे) आ (आया) आत्मा (दुप्पूरए) अत्यंत दुष्पूर छे—पूर्ण करी शकातो ज नथी कह्युं छे के—

" न वह्निस्तृणकाष्ठाद्यै-र्नदीभिर्वा महोदधिः । न चैवात्माऽर्थसारेण, शक्यस्तर्पयितुं क्वचित् ॥ "

' तृण अने काष्ठादिकवडे अग्नि तृप्त थतो नथी, तथा नदीओवडे समुद्र पूर्ण थतो नथी, तेम प्रमाणे आत्मा पण कदापि सारभूत मानेला धनवडे तृप्त करी शकातो नथी " १६

असंतोषमां कपिल मुनि पोतानो अनुभवसिद्ध हेतु कहे छे —

जहा लाहो तहा लोहो लाहा लोहो पवड्ढइ । दोमासकयं कज्जं, कोडीए वि न निट्ठियं ॥ १७ ॥

अर्थ—(जहा) जेम जेम (लाहो) लाभ थाय छे एटले द्रव्यनी प्राप्ति थाय छे (तहा) तेम तेम (लोहो) लोभ

आ रीते जेओ संयमने यथाविधि पाळता न होय तेमने जे फळ थाय छे ते कहे छे—

इह जीविअं अनिअमेत्ता, पब्भट्ठा समाहिजोएहिं। ते कामभोगरसगिद्धा, उववज्जंति आसुरे काए॥१४॥

अर्थ—(इह) आ जन्मने विषे (जीविअं) असंयमरूप जीविततने (अनिअमेत्ता) बार प्रकारना तप विगेरेवडे नियममां नहीं राखीने (समाहिजोएहिं) समाधि एटले चित्तनी स्वस्थता, ते पूर्वक योग एटले मन, वचन अने कायाना शुभ व्यापार, तेथी जेओ (पब्भट्ठा) भ्रष्ट थया होय अने (कामभोगरसगिद्धा) शब्दादिक कामभोग तथा मधुरादिक रसने विषे लुब्ध थयेला होय (ते) तेओ मरीने (आसुरे) असुर देव संबंधी (काए) निकायने विषे (उववज्जंति) उत्पन्न थाय छे. आवा प्रकारनुं कांइक कष्ट अनुष्ठान करता छतां पण संयमनी विराधना करवाथी तेओ अवश्य असुर कुमारने विषे ज उत्पन्न थाय छे. १४.

त्यांथी चवीने तेओ शुं पामे छे? ते कहे छे.—

तत्तो वि उव्वट्टित्ता, संसारं बहुं अणुपरिअडंति। बहुकम्मलेवलित्ताणं, बोही होई सुदुल्लहो तेसिं॥१५॥

अर्थ—(तत्तो वि) ते असुरकुमारादि भवनपति व्यंतर निकायथकी पण (उव्वट्टित्ता) नीकळीने एटले चवीने तेओ (बहुं) घणा-विस्तीर्ण (संसारं) संसारने विषे (अणुपरिअडंति) निरंतर परिभ्रमण करे छे. वळी (बहुकम्मलेवलित्ताणं) घणा कर्मना लेपथी लींपायेला (तेसिं) जेओ लक्षणादिकनो उपयोग करे छे तेओने (बोही) बोधि एटले जिनधर्मनी प्राप्ति (सुदुल्लहो) अत्यंत दुर्लभ (होई) थाय छे. तेथी मुनिए उत्तरगुणनी पण विराधना करवी नहीं. १५.

प्रकार रहेला निरन्थी विगेरे तो श्रीतार्थ आहार न लेवो केमके तेमने तेवो आहार लेवानी अनुज्ञा आपेली छे. आ गाथामां पे चार केटलानी क्रिया आपी छे तेथी एम जणाव्युं छे के तेवो श्रीतार्थ आहार एक ज वखत लेवो, एम नहीं पण दरगोज लेवो १२

वळी प्रकारान्तरमां दोष कहे छे—

> जे लक्खणं च सुविणं च, अंगविज्जं च जे पउंजंति ।
>
> न हु ते समणा वुच्चंति, एवं आयरिएहिं अक्खायं ॥ १३ ॥

अर्थ—(जे) जे (लक्खणं च) शुभाशुभने सूचन करनार स्त्री पुरुषना लक्षणोवाळा शास्त्रने, तथा (सुविणं च) स्वप्नना शुभाशुभपणाने सूचवनार शास्त्रने, तथा (अंगविज्जं च) नेत्रादिक अंग फरकवाथी तेना शुभाशुभ फळने सूचवनार शास्त्रने (जे) जे साधुओ (पउंजंति) वापरे छे—उपयोग करे छे अहीं बे वार 'जे' शब्द लखवाथी एम जाणवुं के लक्षणादिक एक एक शास्त्रनो अथवा सर्वनो एकी साथे उपयोग करे (ते) तेओ (समणा) श्रमणो-मुनिओ (न हु) नथी ज (वुच्चंति) कहेवाता (एवं) ए प्रमाणे (आयरिएहिं) आचार्योए कह्युं छे १३

अहीं जिनशासननी प्रभावनादिक पुष्टालंबन विना आ लक्षणादिक शास्त्रनो उपयोग करवो नहीं, एम जाणवुं अन्यथा गिरनार तीर्थ माटे कलह करनार लाग्यानी मोटी ममाईने त्यांना दिगंबर मतना राजा विगेरेने चमत्कार बतावनार साधुने पण दोष लाग्यो एम कहेवुं पडे, पण तेवा कारणे प्रसंगे दोष गणवो नहीं.

करी शुद्ध आहारने ज ग्रहण करे. तेनो आहार पण शा माटे ग्रहण करे ? ते कहे छे—(भिक्खाए) भिक्षाद एटले भिक्षाने खानार साधु (जायाए) यात्राने माटे एटले संयमना निर्वाहने माटे (घासं) ग्रासनी एटले आहारनी (एसिज्जा) गवेषणा करे. परंतु (रसगिद्धे) स्निग्ध मधुरादिक रसने विषे गृद्ध एटले लोलुपतावाळो (न सिआ) थाय नहीं, आ वचनवडे रागनो त्याग कह्यो. तेना उपलक्षणथी द्वेषनो पण त्याग जाणवो, एटले के रागद्वेष रहितपणे आहार करे, ए तात्पर्य समजवो. ११.

रसनी गृद्धि रहित साधु जे करे ते कहे छे—

पंताणि चेव सेविज्जा, सीअपिंडं पुराणकुम्मासं । अदु वुक्कसं पुलागं वा, जवणट्ठाए निसेवए मंथुं ॥१२॥

अर्थ—(जवणट्ठाए) शरीरना निर्वाहने माटे (पंताणि चेव) प्रांत एटले नीरस एवा आहारने ज (सेविज्जा) सेवे-जमे. केवो नीरस ? ते कहे छे—(सीअपिंडं) शीत एटले ठंडो पिंड एटले आहार सेवे. शीत एवो शाल्यादिक आहार पण सरस ज होय छे, तेथी कहे छे के-(पुराणकुम्मासं) पुराण एटले घणा वर्षना जूना कुल्माष एटले अडदने तथा उपलक्षणथी पुराण एवा मग विगेरे पण सेवे-खाय. (अदु) अथवा (वुक्कसं) मग विगेरेना कुशका (पुलागं वा) तथा वाल चणा विगेरेने तथा (मंथुं) बोर विगेरेना चूर्णने (निसेवए) सेवे-खाय, अहीं " शरीरना निर्वाहने माटे " एम कहेवाथी ए जणाव्युं छे के—जो एवा प्रांतप्रांत आहारवडे शरीरनो निर्वाह थाय तो तेवो ज आहार लेवो, परंतु जो तेवा आहारथी वायु विगेरेनो प्रकोप थवाने लीधे निर्वाह न थतो होय तो गच्छमां रहेला साधुए सरस आहार पण लेवो. परंतु गच्छथी

अर्थ—(जगनिस्सिएहिं) जगतने एटले लोकने आश्रीने रहेला (तसनामेहिं) त्रस नामकर्मना उदयवाळा द्वीन्द्रियादिक (थावरेहिं च) अने स्थावर एटले पृथिव्यादिक एकेंद्रिय (भूएहिं) प्राणीओने विषे (मणसा) मनवडे (वयसा) वचनवडे (कायसा चेव) अने कायावडे (तेसिं) ते प्राणीओने विषे (दंड) हिंसारूप दंडने (नो आरभे) आरंभे नहीं-करे नहीं. कह्यु छे के—

" सव्वे वि दुक्खभीरू, सव्वे वि सुहाभिलासिणो सत्ता। सव्वे वि जीवणपिआ, सव्वे मरणाओ बीहंति ॥ "

" सर्व प्राणीओ दु:खना भीरु होय छे, सर्व कोइ पण सुखना अभिलाषी होय छे, सर्वने पोतानु जीवित प्रिय होय छे अने सर्व जीवो मरणथी बीहे छे. "

आ प्रमाणे जाणी कोइ पण जीवनी हिंसा करवी नहीं १०.

आ रीते मूळगुण कह्या, हवे उत्तरगुण कहेवाना छे, तेमां पण एषणासमिति मुख्य छे, तेथी प्रथम तेने ज कहे छे.—

सुद्धेसणाओ नच्चा ण, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाणं ।
जायाए घासमेसिज्जा, रसगिद्धे न सिआ भिक्खाए ॥ ११ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (सुद्धेसणाओ) शुद्ध एटले निर्दोष एवी उद्गम उत्पादनादिक एषणाने (नच्चा ण) जाणीने (तत्थ) ते निर्दोष एषणाने विषे (अप्पाणं) आत्माने (ठविज्ज) स्थापन करे, अर्थात् अनेषणीयनो त्याग

अर्थ—(पाणवहं) प्राणवधने तथा उपलक्षणथी मृषाभाषादिकने (अणुजाणे) अनुमोदना करतो सतो पण मनुष्य (कयाइ) कदापि (सव्वदुक्खाणं) शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखो थकी (न हु) नथी ज (मुच्चिज्ज) मूकातो. अर्थात् हिंसादिक जाते करवाथी अथवा बीजा पासे कराववाथी तो शानो ज मूकाय, अनुमोदना मात्र करे तो पण मूकातो नथी. (एवं) ए प्रमाणे (आरिएहिं) तीर्थंकरादिक आर्योए (अक्खायं) कह्युं छे, के (जेहिं) जे आर्योए (इमो) आ (साहुधम्मो) अहिंसादिक साधुधर्म (पण्णत्तो) प्ररूप्यो छे–कह्यो छे. ८.

साधुधर्मने ज कहे छे.—

पाणे अ नाइवाइज्जा, से समिएत्ति वुच्चई ताई। तओ से पावयं कम्मं, निज्जाइ उदगं व थलाओ ॥९॥

अर्थ—जे मनुष्य (पाणे अ) प्राणोनो (नाइवाइज्जा) अतिपात एटले विनाश न करे, (से) ते (ताई) प्राणोनो त्रायी–रक्षण करनार (समिएत्ति) समितिवाळो छे एम (वुच्चई) कहेवाय छे. (से) त्यारपछी (तओ) ते थकी एटले ते समितिवाळा थकी (पावयं) पाप एटले अशुभ (कम्मं) कर्म (निज्जाइ) जतुं रहे छे–नाश पामे छे. कोनी जेम ? (थलाओ) स्थळथकी एटले उंचा पृथ्वीना प्रदेशथकी (उदगं व) जेम पाणी जतुं रहे छे–ढळी जाय छे तेम. ९.

प्राणोनो विनाश न करवो एम जे कह्युं, ते ज स्पष्ट रीते कहे छे.—

जगनिस्सिएहिं भूएहिं, तसनामेहिं थावरेहिं च। नो तेसिमारंभे दंडं, मणसा वयसा कायसा चेव ॥१०॥

अर्थ—(मु) अने (समणा) साधुओ छीए एम (वयमाणा) बोलता (एगे) केटलाएक अन्यतीर्थीओ (मिआ) मृगनी जेवा विवेक रहित तथा (मदा) मद एटले मिथ्यात्वरूपी महा रोगे करीने व्याकुळ तथा (बाला) अज्ञानी छे, तेओ (पाविआहिं) पापवाळी-एटले पापना हेतुरूप (दिट्ठीहिं) दृष्टिवडे (पाणवह) प्राणीना वधने-तेथी थता पापने (अयाणता) नहीं जाणता सता (निरय) नरकमां (गच्छति) जाय छे अर्थात् 'कोण प्राणी कहेवाय ? तेना प्राण कया ? अने तेनो वध केवी रीते थाय ?' ए विगेरे पण जाणता नथी तो मृषाभाषादिकनी तेने खबर ज क्यांथी होय ? आवा साधुवेषधारी नरकमा ज जाय छे, तेओ ससारने तरी शकता नथी कह्यु छे के—

" चर्मवल्कलचीराणि, कूर्चमुण्डशिखाजटा । न व्यपोहन्ति पापानि, शोधकौ तु दयादमौ ॥ "

" मृगचर्म, वल्कल (छालना वस्त्र) अने चीर एटले जीर्ण वस्त्र धारण करवाथी तथा दाढी राखवाथी, मुडन करावबाथी, शिखा राखवाथी के जटा धारण करवाथी ते कांइ पापने दूर करी शकता नथी, परतु दया एटले अहिंसा अने दम एटले इद्रियोनु दमन, ए ज आत्माने शुद्ध-पाप रहित करनार छे " ७

ए ज कारण माटे कहे छे के—

न हु पाणवह अणुजाणे, मुच्चिज्ज कयाइ सव्वदुक्खाण ।
एव आरिएहिं अक्खाय, जेहिं इमो साहुधम्मो पन्नत्तो ॥ ८ ॥

दुपरिच्चया इमे कामा, नो सुजहा अधीरपुरिसेहिं ।
अह संति सुव्वया साहू, जे तरंति अतरं वणिआ वा ॥ ६ ॥

अर्थ—(इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (कामा) शब्दादिक कामो-विषयो (दुपरिच्चया) महा कष्टे करीने त्याग करी शकाय तेवा छे. तेथी ते (अधीरपुरिसेहिं) अधीर एटले सत्त्व रहित पुरुषोए (नो सुजहा) सुखे तजी शकाय तेवा नथी अर्थात् धीर पुरुषोथी ज तजी शकाय तेवा छे. ते ज कहे छे.—(अह) तथा केटलाएक (सुव्वया) निष्कलंक व्रतवाळा (साहू) साधुओ (संति) छे, के (जे) जेओ (अतरं) तरी न शकाय तेवा भवने (तरंति) तरी जाय छे. कोनी जेम ? (वणिआ वा) वणिकनी जेम. अर्थात् जेम वणिकजनो न तरी शकाय एवा समुद्रने वहाण विगेरेवडे तरे छे तेम साधुओ पण निष्कलंक व्रतवडे संसारने तरे छे. कह्युं छे के—

" विषयगणः कापुरुषं, करोति वशवर्तिनं न सत्पुरुषम् । बध्नाति मशकमेव हि, लूतातन्तुर्न मातङ्गम् ॥ "

" शब्दादिक विषयोनो समूह अधीर पुरुषोने ज वश करे छे, पण सत्पुरुषोने वश करी शकतो नथी. जेमके करोळीयानी जाळ मच्छरने ज बांधी शके छे पण हाथीने बांधी शकती नथी. ६.

शुं सर्व साधुओ संसारने तरे छे ? ते उपर कहे छे.—

समणा मु एगे वयमाणा, पाणवहं मिआ अयाणंता । मंदा निरयं गच्छंति, बाला पाविआहिं दिट्ठीहिं ॥७॥

साधु (न लिप्पई) लेपातो नथी एटले ते विषयोमा आसक्त थतो नथी ४

ए रीते परिग्रहनो त्याग करवामा गुण कह्यो हवे तेथी व्यतिरेकमां एटले परिग्रहनो त्याग न करवामां दोष कहे छे.—

भोगामिसदोसविसन्ने, हिअनिस्सेअसबुद्धिविवज्जत्थे* ।

बाले अ मंदिए मूढे, बज्झई मच्छिआ व खेलम्मि ॥ ५ ॥

अर्थ—(भोगामिसदोसविसन्ने) भोग एटले विषय, ते रूपी आमिष एटले मांस, ते ज आत्माने दूषित करनार होवाथी दोषरूप छे, तेने विषे विषण्ण एटले विविध प्रकारे मग्न–आसक्त थयेलो, तथा (हिअनिस्सेअसबुद्धिविवज्जत्थे) हितकारक जे मोक्ष ते मेळववानी बुद्धि जेनी विपर्यस्त एटले विपरीत थइ गइ छे एवो, तथा (मंदिए) मंद एटले धर्मक्रिया करवामां आळसु, तथा (मूढे) मूढ एटले जेनु चित्त मोहवडे आकुळव्याकुळ छे एवो (बाले अ) अज्ञानी माणस (खेलम्मि) खेळ एटले श्लेष्मने विषे (मच्छिआ व) माखीनी जेम (बज्झई) बंधाय छे जेम माखी खेळनी गंधथी खेंचाइने तेमां मग्न थवाथी त्यां तेनी धूळ विगेरे वडे चोंटी जाय छे–बंधाय छे, तेम जीव पण विषयमा मग्न थवाथी ज्ञानावरणीयादिक कर्मवडे बंधाय छे. ५

अहीं कोइ शंका करे के–जो विषयो कर्मबंधना हेतु छे तो सर्व जीवो तेनो त्याग केम करता नथी ? आ शंकानो उत्तर आपे छे —

* ' विपक्कत्थे ' इति पाठान्तरम्

छे मोहनीय कर्म जेनुं एवा (मुणिवरो) कपिल नामना मुनिवर (सव्वजीवाणं) सर्व जीवोना (हिअनिस्सेअसाए) हित एटले आत्माने हितकारक एवा निश्रेयस एटले मोक्षने माटे तथा (तेसिं) ते चोरोना (विमोक्खणट्ठाए) विशेषे करीने मोक्षने माटे (भासई) कहे छे. अहीं ते वखतनी अपेक्षाए करीने कहे छे एम वर्तमान काळनो निर्देश कर्यो छे अर्थात् कहेता हवा एम जाणवुं. अहीं प्रथम सर्व जीवोना हितकारक मोक्षने माटे एवुं कहीने पछी ते चोरोना मोक्षने माटे एम फरीथी कह्युं तेनुं कारण ए के ते भगवाने चोरोनेज उद्देशीने कह्युं तेथी ते चोरोनुं प्रधानपणुं जणाव्युं छे. ३.

भगवाने जे कह्युं ते ज वतावे छे.—

सव्वं गंथं कलहं च, विप्पजहे तहाविहं भिक्खू ।
सव्वेसु कामजाएसु, पासमाणो न लिप्पइ ताई ॥ ४ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (तहाविहं) तथाप्रकारना कर्मबंधना हेतुरूप (सव्वं) धनादिक बाह्य अने मिथ्यात्वादिक आभ्यंतर एम सर्व प्रकारना (गंथं) परिग्रहने तथा (कलहं च) कलहना हेतुरूप क्रोधने तथा च शब्दथी मान, माया अने लोभने (विप्पजहे) त्याग करे. अहीं आभ्यंतर परिग्रहमां क्रोधादिकनो समावेश थाय छे तो पण तेनी बहु दुष्टता जणाववा माटे तेनुं जूदुं ग्रहण कर्युं छे. तथा (सव्वेसु) सर्व (कामजाएसु) शब्दादिक विषयोना समूहने विषे अत्यंत दोष–दुष्टपणुं छे एम (पासमाणो) जोतो एटले जाणतो एवो (ताई) त्रायी एटले दुर्गतिथकी आत्मानुं रक्षण करनार

आ प्रमाणे कपिल भगवान ध्रुवा बोल्या त्यारे ताळीओ वगाडता चोरो पण तेम ध्रुवा बोल्या फरीथी भगवान बीजी ध्रुवा बोल्या —

विजहित्तु पुव्वसंजोगं, न सिणेह कहिंचि कुव्विज्जा ।
असिणेह सिणेहकरेहिं, दोसपओसेहि मुच्चए भिक्खु ॥ २ ॥

अर्थ—(भिक्खु) साधु जे ते (पुव्वसंजोग) पूर्वना संयोगने एटले माता पितादि स्वजनो तथा उपलक्षणथी धन विगेरे पूर्व परिचयना संबंधने (विजहित्तु) तजीने (कहिंचि) बाह्य के अभ्यंतर कांइपण परिग्रहने विषे (सिणेह) स्नेहने (न कुव्विज्जा) करे नहीं तथा (सिणेहकरेहिं) स्नेहने करनारा स्त्री पुत्रादिकने विषे पण (असिणेह) स्नेह रहित थयेला एवा साधु (दोसपओसेहिं) दोष एटले मननो संताप विगेरे अने प्रदोष एटले परलोकमां नरकादिकना दुःखो एवा दोषप्रदोषथी (मुच्चए) मूकाय छे २

फरीथी भगवान जे कहेता हवा ते कहे छे.—

तो णाणदंसणसमग्गो, हिअनिस्सेअसाए सव्वजीवाणं ।
तेसिं विमोक्खणट्ठाए, भासई मुणिवरो विगयमोहो ॥ ३ ॥

अर्थ—(तो) त्यारपछी (णाणदंसणसमग्गो) केवळज्ञान अने केवळदर्शनवडे युक्त तथा (विगयमोहो) क्षीण थयु

पोताना नायक वळभद्र पासे लइ गया. चोरना नायके विचार्यु के—" आ साधु पासे क्रीडा करावीए." एम विचारी तेणे मुनिने कह्युं के—" हे साधु ! तमे नृत्य करो." मुनि बोल्या के—" वाद्य विना नृत्य शी रीते थाय ?" त्यारे ते चोरो हाथनी ताळीओ वगाडवा लाग्या. अने कपिल मुनि—" अधुवे असासयम्मि० " विगेरे ध्रुवा बोलवा लाग्या. तेमां पहेली ध्रुवा सांभळीनेज केटलाक चोरो प्रतिबोध पाम्या, केटलाक बीजी ध्रुवा सांभळी प्रतिबोध पाम्या, केटलाक त्रीजी ध्रुवाए प्रतिबोध पाम्या, ए रीते सर्व चोरोने प्रतिबोध पमाडी कपिलमुनिए सर्वने दीक्षा आपी. पछी चिरकाळ सुधी पृथ्वीपर विहार करी अनुक्रमे कपिलमुनि मोक्षे गया. कपिलमुनिए जे ध्रुवा गाइ ते ध्रुवा शास्त्ररूप थइ तेनुं आ अध्ययन बन्युं छे, तेथी ते ध्रुवारूप सूत्रने ज हवे कहे छे.—

अधुवे असासयम्मि, संसारम्मि दुक्खपउराए। किं नाम होज्ज तं कम्मयं, जेणाहं दुग्गइं न गच्छेज्जा ।१।

अर्थ—(अधुवे) अध्रुव एटले स्थिरता रहित, तथा (असासयम्मि) अशाश्वत एटले काळथी पण अनित्य, तथा (दुक्खपउराए) शारीरिक अने मानसिक प्रचुर दुःखवाळा (संसारम्मि) आ संसारने विषे (किं नाम) कयुं (तं) ते (कम्मयं) कर्म एटले अनुष्ठान (होज्ज) होय अथवा छे के (जेण अहं) जे अनुष्ठानवडे हुं (दुग्गइं) दुर्गति प्रत्ये (न गच्छेज्जा) न जाउं ? अहीं भगवान कपिल केवळीने संशय अने दुर्गतिमां जवानो अभाव छे तो पण जे आ प्रमाणे कह्युं ते चोरोने प्रतिबोध करवानी अपेक्षाए कह्युं छे. १.

में मेळवी नहीं, परतु मोटु व्यसन (कष्ट) उपार्जन कर्यु, माताना अने गुरुना वचननो में लोप कर्यो अने कुळाचारनो त्याग करी विषयमा लुब्ध थयो ते में अयोग्य कृत्य कर्यु छे तेथी हवे विषनी जेवा विषम परिणामवाळा विषयोथी सर्यु " आ रीते विचार करता संवेगनी श्रेणिपर चडवाथी कपिलने जातिस्मरण ज्ञान थयु तरतज ते स्वयबुद्ध कपिले पोताना मस्तकनो पचमुष्टि लोच कर्यो अने देवताए आपेलो साधुवेष धारण कर्यो ए रीते चारित्र ग्रहण करी ते कपिल मुनि राजा पासे आव्या राजाए तेने पूछ्यु के—" तमे शो विचार कर्यो ? " कपिल मुनिए पोते करेला मनोरथनी श्रेणि राजा पासे निवेदन करी अने छेवटे कह्यु के—" जेम जेम लाभ मळे छे तेम तेम लोभ वृद्धि पामे छे बे मासा सुवर्णनु कार्य हतु ते कोटि द्रव्यथी पण समाप्त थयु नहीं " ते सामळी राजाए प्रसन्न थइने कह्यु—" आ व्रत मूकी दो, हु तमने कोटि द्रव्य आपु, तमे इच्छित भोग भोगवो " मुनि बोल्या—" मारे नि स्पृहीने एवा असार द्रव्यनी काइ पण जरुर नथी हु सर्वथा परिग्रह रहित थयो छु हे राजा ! तमने मारो धर्मलाभ हो " आ प्रमाणे कहीने त्यांथी नीकळी गया पछी पृथ्वीपर विहार करी उग्र तपस्यानु आचरण करी छ महिने कपिल मुनि केवळज्ञान पाम्या

आ अवसरे राजगृह नगरना मार्गमा अढार योजनना विस्तारवाळी एक भयकर अटवी हती तेमा पाचसो चोरो रहेता हता. तेमनो नायक बळभद्र नामे हतो ते पांचसो चोरो प्रतिबोधने योग्य छे एम ज्ञानथी जाणी कपिल मुनि ते अटवीमां गया तेमने आवता जोइ वृक्षपर चडेला एक चोरे बीजा चोरोने कह्यु के—" कोइ साधु आ तरफ आवे छे " ते सामळी " अमारी अवगणना करीने आ साधु अहीं आवे छे " एम धारी क्रोध पामेला ते चोरो कपिल मुनिने बांधी

प्रथम आशीर्वाद आपे तेने ते शेठ बे मासा सुवर्ण आपे छे. तेथी तमे प्रभाते पहेला जइने तेने आशीर्वाद आपजो एटले तमने बे मासा सुवर्ण मळशे." ते सांभळी कपिल अर्धी रात्रे उठी उत्सुकताने लीधे सौथी प्रथम जवानी इच्छाथी चाल्यो. मार्गमां नगरना आरक्षके तेने चोरनी शंकाथी पकडीने बांधी लीधो. आरक्षक प्रभाते तेने राजा पासे लइ गयो. राजाए तेने पूछयुं के—"तुं कोण छे? अने अर्धी रात्रिए शा माटे नीकळ्यो हतो?" कपिले पोतानो सर्व वृत्तांत सत्य रीते राजा पासे कह्यो. तेना सत्यपणाथी प्रसन्न थइ राजाए तेने कह्युं के—"तारी जेटली इच्छा होय तेटलुं माग, हुं तने आपीश." त्यारे कपिल बोल्यो के—"हुं विचारीने पछी मागीश." राजाए कह्युं—"विचार करवा माटे आ अशोक नामना उद्यानमां जा."

कपिल उद्यानमां जइ विचारवा लाग्यो के—"जो हुं बे मासा ज सुवर्ण मागीश तो तेटला द्रव्यथी मात्र मारी प्रियाने एक साडीज थइ शके, पण अलंकारादिक कांइ थाय नहीं. तेथी हुं राजा पासे हजार मागुं. तेटला द्रव्यथी पण वाहन विगेरे सामग्री थइ शके नहीं, तेथी लक्ष मागुं. तेटलाथी पण पुत्रना विवाहादिक कार्य थइ शके नहीं. तो शुं हुं कोटि मागुं?" आवो विचार करतां तेने एकदम वैराग्य उत्पन्न थयो. तेथी ते विचारवा लाग्यो के—"हुं मात्र बे मासा सुवर्णने माटे नीकळ्यो हतो ते अत्यारे राजा मने इच्छित द्रव्य आपवानुं कहे छे तेथी लक्ष अने कोटि द्रव्यथी पण मने तृप्ति थती नथी. थोडो पण लोभ होय तो ते लाभनी आशाथी अत्यंत वृद्धि पामे छे. माटे संतोष रूपी सुखनो नाश करनार ते लोभनेज एटले तृष्णानेज धिक्कार छे. मातानी आज्ञाथी अहीं परदेशमां हुं विद्या मेळववा आव्यो छुं, ते पण

कोइ पण भणावशे नहीं तेथी तु श्रावस्ति नगरीमां जा. त्यां तारा पिताना मित्र इद्रदत्त नामना ब्राह्मण रहे छे, ते तने भणावशे " ते सांभळी कपिल मातानी रजा लइ श्रावस्ति नगरीमां इद्रदत्तनी पासे गयो

इद्रदत्ते तेने पूछ्युं के—" तु कोण छे ? अने क्याथी आव्यो छे ? " त्यारे कपिले तेने पोतानो सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी तेने पोताना मित्रनो पुत्र जाणी घणी प्रीतिपूर्वक ते भणाववा लाग्या. परतु पोताने घेर तेने हमेशा भोजन करावे एवी तेनी शक्ति नहोती तेथी इद्रदत्ते तेज नगरीमां रहेनारा शालिभद्र नामना शेठ पासे जइ तेनी पासे याचना करी के—" तमे आ ब्राह्मणपुत्रने हमेशा भोजन आपो तो ते तमारी कृपाथी निश्चिंतपणे शास्त्रनो अभ्यास करे " ते सांभळी शेठे तेने भोजन कराववानु कबूल कर्युं पछी ते कपिल हमेशां शालिभद्रने घेर भोजन करी इद्रदत्त गुरु पासे शास्त्रनो अभ्यास करवा लाग्यो केटलेक काळे शालिभद्रने घेर कपिलने जमाडनारी एक दासी हती तेनी साथे कपिलने दैवयोगे प्रीति थइ अनुक्रमे तेनी साथे क्रीडा करतां ते दासी गर्भवती थइ, त्यारे तेणीए कपिलने कह्यु के—" हु तमारी पत्नी थइ छु अने मारा उदरमां तमाराथी गर्भ उत्पन्न थयो छे, माटे तमे मारु भरण पोषण करो " ते सांभळी कपिल मनमां अत्यत खेद पाम्यो अत्यत चिंताने लीधे तेने रात्रे निद्रा पण आवी नहीं. फरीथी दासीए तेने कह्यु के—" हे स्वामी ! तमे खेद करशो नहीं हु तमने एक उपाय बताबु ते सांभळो आ नगरमां एक धन नामना शेठ छे तेने जे प्रातःकाळे

१ अन्य स्थळे—दासीओनो उत्सव होवाथी ते दासीए कपिल पासे पुष्पनी माळा विगेरे सामग्री माटे धननी मागणी करी विगेरे हकिकत रखे छे

॥ अथ कापिलीयाख्यमष्टममध्ययनम् ॥ ८ ॥

सातमा अध्ययनमां रसगृद्धिनो त्याग करवानुं कह्युं. तेनो त्याग निर्लोभीने थइ शके छे, तेथी आ आठमा अध्ययनमां निर्लोभपणुं बतावे छे. तेमां कपिलमुनिनुं चरित्र होवाथी आ कापिलीय नामनुं अध्ययन कहेवाय छे. आ अध्ययननी प्रस्तावना माटे प्रथम कपिलमुनिनुं चरित्र कहे छे—

कपिल मुनिनी कथा.

कौशांबी नगरीमां जितशत्रु राजा राज्य करतो हतो. ते नगरीमां काश्यप नामे ब्राह्मण रहेतो हतो. ते चौद विद्यानो पारगामी हतो तथा नगरवासी लोको अने राजा पण तेने घणुं मानता हता. राजाए तेने मोटी आजीविका करी आपी हती. ते काश्यपने यशा नामनी पत्नी हती. तेमने कपिल नामे पुत्र थयो. ते पुत्र बाळक हतो तेटलामां तेनो पिता काश्यप मरण पाम्यो. तेनुं स्थान राजाए बीजा विद्वान ब्राह्मणने आप्युं. ते ब्राह्मण हमेशां अश्वपर आरूढ थइ तथा माथे छत्र धारण करी राजसभामां जतो हतो. एकदा तेने जतो जोइ यशा अत्यंत रोवा लागी. ते जोइ कपिले तेने पूछ्युं के—" हे माता ! तमे केम रुओ छो ? " ते बोली के—" हे वत्स ! प्रथम तारा पिता आवी समृद्धिवडे राजसभामां जता हता. तेना मरण पछी तुं अविद्वान होवाथी तारा पितानुं स्थान आ ब्राह्मणने मळ्युं छे ते जोइ मने रडवुं आवे छे. " ते सांभळी कपिल बोल्यो के—" त्यारे हुं पण विद्या भणुं. " यशाए कह्युं—" हे वत्स ! आ ब्राह्मणना भयथी तने आ नगरमां

तेथी करीने शु करवु ? ते कहे छे —

तुलिआ ण बालभाव, अबाल चेवं पडिए ।
चइऊण बालभाव, अबाल सेवए मुणी ॥ ३० ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(एव) आ प्रमाणे (पडिए) पंडित एटले तत्त्वने जाणनार एवो (मुणी) साधु (बालभाव) बाळपणानी (अबाल च) तथा अबालपणानी (तुलिआ ण) तुलना करीने (बालभाव) बाळपणानो (चइऊण) त्याग करी (अबाल) अबाळपणानु (सेवए) सेवन करे. (त्ति बेमि) ए प्रमाणे हु कहु छु एम सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहे छे ३०

इति सप्तममध्ययन समाप्तम् ॥ ७ ॥

यश एटले पराक्रमथी थयेली प्रसिद्धि तथा (वण्णो) वर्ण एटले गांभीर्यादिक गुणथी उत्पन्न थयेली श्लाघा तथा (आउं) दीर्घ आयुष्य तथा (सुहं) सुख एटले इच्छित विषयोनी प्राप्ति, आटली बाबतो (जत्थ) जे (मणुस्सेसु) मनुष्योने विषे प्राप्त थाय छे, (तत्थ) त्यां (भुज्जो) फरीथी (से) ते (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २७.

आ प्रमाणे जे मनुष्य कामथी निवृत्ति पाम्यो न होय तेनो आत्मार्थ नाश पामे छे तेथी ते बाळ छे-मूर्ख छे अने जे कामथी निवृत्त थयो होय ते पंडित छे एम कह्युं. हवे त्रण सूत्रोवडे ते बाळ अने पंडितनुं स्वरूप बतावता पूर्वक उपदेश आपे छे.—

बालस्स पस्स बालत्तं, अहम्मं पडिवज्जिआ। चिच्चा धम्मं अहम्मिट्ठे, नरएसु उववज्जइ ॥ २८ ॥

धीरस्स पस्स धीरत्तं, सव्वधम्माणुवत्तिणो। चिच्चा अधम्मं धम्मिट्ठे, देवेसु उववज्जइ ॥ २९ ॥

अर्थ—हे शिष्य ! तुं (बालस्स) मूर्खनुं (बालत्तं) मूर्खपणुं (पस्स) जो के (अहम्मिट्ठे) ते अधर्मिष्ठ मनुष्य (अहम्मं) अधर्मने (पडिवज्जिआ) अंगीकार करीने तथा (धम्मं) धर्मनो (चिच्चा) त्याग करीने (नरएसु) नरकने विषे (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २८. तथा (सव्वधम्माणुवत्तिणो) सर्व क्षांत्यादिक धर्मने अनुसरनारा (धीरस्स) धीरना.एटले पंडितना (धीरत्तं) धीरपणाने (पस्स) तुं जो. के (धम्मिट्ठे) ते धार्मिष्ठ (अधम्मं) अधर्मनो (चिच्चा) त्याग करीने (देवेसु) देवोने विषे (उववज्जइ) उत्पन्न थाय छे. २९.

जे कारण माटे (नेआउअ) न्याय युक्त एवा (मग्ग) रत्नत्रय रूप मुक्तिमार्गने (सोचा) सांभळीने अर्थात् अंगीकार करीने ते मनुष्य (भुओ) वारवार (परिभस्सइ) भ्रष्ट थाय छे. कामभोगथी निवृत्ति पाम्या छता पण भारेकर्मी होवाथी पाछो भ्रष्ट थाय छे अने जेओए जिनधर्म अंगीकार कर्यो न होय अथवा जेओए सांभळ्यो पण न होय तेओ तो कामभोगथी निवृत्ति पामे नहीं तेमां शुं आश्चर्य? २५

जे मनुष्य कामभोगथी निवृत्ति पाम्यो होय तेने प्राप्त थता गुण कहे छे.—

इह कामनिअट्टस्स, अत्तट्ठे नावरज्झइ । पूइदेहनिरोहेण, भवे देवि त्ति मे सुअं ॥ २६ ॥

अर्थ—(इह) आ नरभवने विषे (कामनिअट्टस्स) कामभोगथी निवृत्ति पामेला मनुष्यनो (अत्तट्ठे) स्वर्गादिक आत्मार्थ (नावरज्झइ) नाश पामतो नथी कारणके ते लघुकर्मी होवाथी (पूइदेहनिरोहेण) पूति एटले दुर्गंधी देह एटले शरीर अर्थात् दुर्गंधी एवु औदारिक शरीर तेना निरोध एटले नाशवडे (देवि) देवरूप (भवे) थाय छे अथवा उपलक्षणथी सिद्ध पण थाय छे (त्ति) ए प्रमाणे (मे) में (सुअं) सांभळ्युं छे २६

जे देवपणुं पामे छे ते त्यारपछी जे पामे छे ते कहे छे—

इड्ढी जुई जसो वण्णो, आउं सुहमणुत्तरं । भुज्जो जत्थ मणुस्सेसु, तत्थ से उववज्जइ ॥ २७ ॥

अर्थ—(अणुत्तर) सर्वोत्कृष्ट एवी (इड्ढी) सुवर्णादिक ऋद्धि तथा (जुई) द्युति एटले शरीरनी कांति तथा (जसो)

थयेलाना रक्षणरूपी क्षेमने (न संविदे) जाणतो नथी ? एटले के योगक्षेम नहीं जाणवानुं कारण कामभोगनी आसक्ति ज छे. वळी धर्मना प्रभावथी ज देवताना भोगो उत्पन्न थाय छे. तेनी पासे आ मनुष्यना भोगो अत्यंत अल्प ज छे. तेथी करीने भोगना अर्थीए पण मोटा देवताइ भोगो प्राप्त करवा माटे मनुष्यना भोगनो त्याग करी धर्मने विषे ज यत्न करवो योग्य छे. २४.

आ प्रमाणे कुल पांच दृष्टांतो कह्या. तेमां प्रथम घेटाना दृष्टांतवडे कामभोग परिणामे दुःखदायक छे एम बताव्युं, दुःखदायक छतां पण जो कदाच ते तुच्छ–अल्प न होय तो तेनो त्याग करी शकातो नथी. तेथी काकिणी अने आम्रफळना दृष्टांतवडे ते कामोनुं तुच्छपणुं बताव्युं, तुच्छने पण लाभ अने हानिरूप व्यवहारना ज्ञानवडे आय व्ययनी तुलना करवामां निपुण होय ते ज तजी शके छे. तेथी करीने वणिकना वेपारनुं दृष्टांत कह्युं, तथा आय अने व्ययनी तुलना केवी रीते करवी ? तेने माटे समुद्रनुं दृष्टांत आप्युं. ते दृष्टांतमां देवना कामभोगो समुद्रना जळ जेटला कह्या, तेथी तेनुं उपार्जन करवुं ए ज मोटो लाभ अने तेनुं उपार्जन न करवुं ए ज मोटो व्यय छे एम तत्त्वथी देखाड्युं. हवे जे मनुष्य कामभोगथी निवृत्ति पाम्यो न होय ते योगक्षेमने पण जाणी शकतो नथी, तेथी ते संबंधी दोष बतावे छे.—

इह कामानिअट्टस्स, अत्तट्ठे अवरज्झइ। सोच्चा नेआउअं मग्गं, जं भुज्जो परिभस्सइ ॥ २५ ॥

अर्थ—(इह) आ मनुष्य भव अथवा जिनधर्म प्राप्त थया छतां (कामानिअट्टस्स) कामभोगथी निवृत्ति नहीं पामेला एवा मनुष्यनो (अत्तट्ठे) आत्मार्थ एटले स्वर्गादिक लाभ (अवरज्झइ) अपराध पामे छे एटले नाश पामे छे. (जं)

कपायादिकवडे हारी जाउ छु एम केम न जाणे ? जाणे ज अने जाणीने जे प्रकारे न हारे ते प्रकारे यत्न करे २२.

हवे समुद्रनु दृष्टांत कहे छे —

जहा कुसग्गे उदगं, समुद्देण समं मिणे । एवं माणुस्सगा कामा, देवकामाणमंतिए ॥ २३ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कुसग्गे) कुशना अग्रभागपर रहेला (उदग) जळना बिंदुने (समुद्देण सम) समुद्रना जळनी साथे (मिणे) माप करे एटले के कोइ मूर्ख माणस डाभना अग्रभागमा रहे तेटला जळबिंदुने लइ समुद्रनु जळ पण आटलु ज छे एम कहे, (एव) एज रीते (माणुस्सगा कामा) मनुष्य सबधी कामभोगो (देवकामाण अंतिए) देवभोगोनी पासे तेटला प्रमाणवाळा छे कदी कोइ अज्ञानी माणस चक्रवर्ती आदिकना कामभोगोने देवभोगोनी जेवा माने, तो पण जळबिंदु अने समुद्र जेटलु मनुष्यना कामभोग अने देवना कामभोग वचे आतरु छे. २३

आ ज अर्थने समाप्त करता सता उपदेश आपे छे —

कुसग्गमित्ता इमे कामा, सन्निरुद्धम्मि आउए । कस्स हेउं पुराकाउं, जोगक्खेमं न संविदे ॥२४॥

अर्थ—(सनिरुद्धम्मि) सम्यक् प्रकारे निरुद्ध एटले अति अल्प एवा (आउए) आ मनुष्य सबधी आयुष्यने विषे (इमे कामा) आ मनुष्य सबधी कामभोगो (कुसग्गमित्ता) कुशना अग्रभागपर रहेला बिंदुमात्र ज छे तो पण मनुष्य (कस्स हेउ) कया हेतुने (पुराकाउ) आगळ करीने एटले आश्रीने (जोगक्खेम) अप्राप्तनी प्राप्तिरूप योगने अने प्राप्त

जेसिं तु विउला सिक्खा, मूलिअं ते अइत्थिआ। सीलवंता सविसेसा, अदीणा जंति देवयं ॥२१॥

अर्थ—(तु) परंतु (जेसिं) जेओने (विउला) विपुल एटले निःशंकितादिक दर्शनाचारे करीने विस्तारवाळी (सिक्खा) ग्रहण अने आसेवनारूप शिक्षा होय छे, (ते) तेओ (मूलिअं) मूळ धनरूप मनुष्यपणाने (अइत्थिआ) ओळंगीने (सीलवंता) शीळवंत एटले अविरत सम्यग्दृष्टिनी अपेक्षाए सदाचारवंत, विरताविरतनी अपेक्षाए अणुव्रतवाळा अने विरतनी अपेक्षाए महाव्रतादिवाळा. तथा (सविसेसा) उत्तरोत्तर विशेष गुणने अंगीकार करनारा होय छे, तेथी करीने ज (अदीणा) परलोकमां अमारुं शुं थशे ? एवी दीनता रहित सता (देवयं) देवलोकमां (जंति) जाय छे. अहीं आ काळनी अपेक्षाए देवलोकमां जाय छे एम कह्युं छे, परंतु विशेष प्रकारनुं संघयण विगेरे सामग्री होय तो मोक्षे पण जाय छे. २१.

आ ज अर्थने समाप्त करवापूर्वक उपदेश आपे छे.—

एवमदीणवं भिक्खुं, आगारिं च विआणिआ। कहं नु जिच्चमेलिक्खं, जिच्चमाणो न संविदे ॥२२॥

अर्थ—(एवं) एज रीते लाभ मेळवनार अने (अदीणवं) दीनता रहित एवा (भिक्खुं) साधुने (च) अने (आगारिं) गृहस्थीने (विआणिआ) जाणीने (कहं नु) केवी रीते (एलिक्खं) आवा प्रकारना देवत्वादिक लाभने (जिच्च) हारी जाय ? तथा (जिच्चमाणो) हारतो थको (न संविदे) केम न जाणे ? हुं आ देवत्वादिक लाभने विषय-

विचार करीने (जे) जेओ मध्यस्थ वर्तन राखे छे तेओ (माणुस) मनुष्य सबंधी (जोणिं इति) योनिने पामे छे, (ते) तेओ (मूलिय) मूळ धनने (पवेसति) पामे छे–साचवी राखे छे एम समजवु अर्थात् तेओ मुडीने साचवी राखनार वाणिक जेवा छे १९

शी रीते तेओ मनुष्य योनिने पामे छे ? ते कहे छे —

वेमायाहि सिक्खाहि, जे नरा गिहिसुव्वया। उविंति माणुसं जोणिं, कम्मसच्चा हु पाणिणो ॥२०॥

अर्थ—(जे) जे (नरा) मनुष्यो (वेमायाहिं) विविध प्रकारनी एटले प्रकतिभद्रकत्वादिक (सिक्खाहिं) शिक्षावडे करीने (गिहिसुव्वया) गृहस्थी छतां सारा व्रतवाळा–सारा आचरणवाळा होय छे एटले स्वभावथी ज भद्रकपणु, विनीतपणु, दयाळुपणु अने ईर्ष्या रहितपणु विगेरे सत्पुरपना व्रतने धारण करनारा होय छे, तेओ (माणुस) मनुष्य सबधी (जोणिं) योनिने (उविंति) पामे छे (हु) कारण के (पाणिणो) प्राणीओ (कम्मसच्चा) सत्य कर्मवाळा होय छे अर्थात् जेवु कर्म करे तेवी गतिने पामे छे आवा जीवो भद्रकत्वादिक गुणरूपी व्रतोने ज धारण करनारा होय छे, परतु आगममां कहेला समकित, अणुव्रत के महाव्रतने धारण करनारा होता नथी, कारण के आगमोक्त व्रतने धारण करनारा तो देवगतिने पामे छे २०

हवे मुडी वधारनारनो उपनय बतावे छे —

गयो छे. अहीं लोलता शब्दे करीने नरकनुं कारण बताव्युं छे अने शठ शब्दे करीने तिर्यंचगतिनुं कारण बताव्युं छे. ते विषे कह्युं छे के—" महा आरंभवडे, महा परिग्रहवडे, मांस भक्षणवडे अने पंचेंद्रियना वधवडे जीवो नरकनुं आयुष्य बांधे छे." तेमज—" गूढ हृदयवाळो, शठ अने शल्य सहित एवो जीव तिर्यचनुं आयुष्य बांधे छे. १७.

फरीथी मुडीना विनाशने ज स्पष्ट करे छे.—

तओ जिए सइं होइ, दुविहं दुग्गइं गए। दुल्लहा तस्स उम्मग्गा, अद्धाए सुचिरादवि ॥ १८॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (जिए) देवगति अने मनुष्यगतिने हारी गयेलो ते मूर्ख (सइं) सदा (दुविहं) नरक अने तिर्यंच ए बे प्रकारनी (दुग्गइं) दुर्गतिने (गए) पामेलो एवो ज (होइ) होय छे. कारणके (तस्स) ते मूर्खने (सुचिरादवि) घणो एवो पण (अद्धाए) काळ गये सते (उम्मग्गा) नरक अने तिर्यंचगतिथी नीकळवुं (दुल्लहा) दुर्लभ छे. आ बहोळताने आश्री कह्युं छे. अन्यथा केटलाक जीवो तेमांथी एकज भवे नीकळीने मोक्ष पण जइ शके छे. १८.

आ प्रमाणे मुडीने हारी जनारनो उपनय बताव्यो. हवे मुडीने साचवी राखनारनो उपनय बतावे छे.—

एवं जिअं सपेहाए, तुलिआ बालं च पंडिअं। मूलिअं ते पवेसंति, माणुसं जोणिमिंति जे ॥१९॥

अर्थ—(एवं) आ प्रकारे (जिअं) देवपणुं अने मनुष्यपणुं हारी गयेला मूढने (सपेहाए) जोइने एटले तेनो सारी रीते विचार करीने, तथा (बालं च) मूर्खनी अने (पंडिअं) पंडितनी (तुलिआ) तुलना करीने एटले तेमना गुणदोषनो

मेणुसत्त भवे मूल, लाभो देवगई भवे । मूलच्छेएण जीवाण, नरगतिरिक्खत्तण धुव ॥ १६ ॥

अर्थ—(माणुसत्त) मनुष्यपणु (मूल) मूळ मुडी रूप (भवे) छे, तथा (लाभो) लाभनी जेवी (देवगई) देवगति (भवे) होय छे—प्राप्त थाय छे तथा (मूलच्छेएण) मुडीनो नाश थवा वडे (जीवाण) जीवोने (नरगतिरिक्खत्तण) नारकीपणु अने तिर्यंचपणु (धुव) निश्चे प्राप्त थाय छे जेमके त्रण प्रकारना ससारी जीवो छे तेमां कोइ एक जीव मार्दव, आर्जव विगेरे गुणवान अने साधारण आरम परिग्रहवाळो होय ते मध्यम परिणामे मरीने मुडीनु रक्षण करनार वणिकनी जेम फरीथी पण इनार स्वीपा जेवु मनुष्यपणुज पामे छे, बीजो मुडीने वधारनार वणिकनी जेम सम्यक्त्व अने चारित्रने धारण करी सराग सयमनु पालन करी लाभ मेळवनार वणिकनी जेम देवगतिने पामे छे, अने त्रीजो मुडीना नाश करनार वणिकनी जेम हिंसा, मृषावाद विगेरे सावद्य योगवडे युक्त होय ते नरकगति अने तिर्यग्गतिने पामे छे १६

मुडीना विनाशने ज स्पष्ट रीते कहे छे —

दुहओ गइ बालस्स, आवईवहमूलिआ । देवत्त माणुसत्त च, ज जिए लोलया सढे ॥ १७ ॥

अर्थ—(बालस्स) मूर्खनी (आवईवहमूलिआ) आपत्ति अने वध एटले ताडनादिक छे मूळ जेनु एवी (दुहओ) नरक अने तिर्यंच ए बे प्रकारनी (गइ) गति थाय छे (ज) जे कारण माटे (लोलया) मांसादिकना लपटपणाए करीने (जिए) जीतायेलो (सढे) शठ एवो ते मूर्ख (देवत्त) देवपणु (च) अने (माणुसत्त) मनुष्यपणु ए बे गतिने हारी

माटे तेमने हजार हजार रुपीया आपीने कयुं के–" आ मुडी लइने तमारे जूदा जूदा देशमां जवुं. त्यां वेपार करी धन उपार्जन करीने अमुक वखते पाछुं घेर आववुं." पितानी आज्ञा थवाथी तेओ ते प्रमाणे मुडी लइने जूदा जूदा देशमां गया. त्यां जइ एके विचार कर्यो के–"पिताए परीक्षा करवा माटे अमने मोकल्या छे तेथी मारे सारी रीते वेपारमां धन उपार्जन करी पिताने प्रसन्न करवा." एम विचारी तेणे जरुर जेटलो उदरनिर्वाहमां खर्च करी वेपारमां वधारे प्रयत्न करी घणुं धन उपार्जन कर्युं. बीजाए विचार्युं के–" मारा पिता पासे घणुं धन छे. तेथी मारे शामाटे अधिक उपार्जन करवुं जोइए? परंतु कांइ पण उपार्जन नहीं करुं तो आ हजार रुपीया थोडी मुदतमां खुटी जशे. तेथी मारे मुडी अनामत राखीने–जेटलो लाभ थाय तेटलो खर्च करवो योग्य छे." एम विचारी तेणे मोटो वेपार नहीं करतां साधारण वेपार करवा मांड्यो. तेमां जे लाभ थवा लाग्यो ते सर्व भोजन, वस्त्र, गंध, माल्य अने आभूषणोमां खर्चवा लाग्यो. मुडी कायम राखी. त्रीजाए विचार्युं के–" अमारे घेर अगणित द्रव्य छे, छतां अमारा वृद्ध थयेला पिताए अमने फोगट परदेशमां मोकल्या छे. तेथी क्लेश करनारा वेपारने कर्या विना आ धनथी ज मारे निर्वाह करी सुखेथी दिवसो निर्गमन करवा योग्य छे." एम विचारी तेणे द्यूत, वेश्या, मदिरा, गंध अने माल्य विगेरे कामभोगमां ज द्रव्यनो व्यय करी थोडा दिवसमां ज मुडी गुमावी दीधी. त्यारपछी अवधि पूर्ण थये ते त्रणे भाइओ घेर आव्या. तेमां पहेलाने श्रेष्ठीए प्रसन्न थइ सर्व धननो स्वामी कर्यो, बीजाने घरना व्यापारमां नीम्यो अने त्रीजाने घरमांथी काढी मूक्यो, तेथी ते अति दुःखी थयो. इति त्रण वणिकपुत्रनुं दृष्टांत.

आ दृष्टांत प्रमाणे धर्मने विषे पण जाणवुं. ते आ प्रमाणे.—

अने राज्य जेवा छे तेथी जेम द्रमक अने राजा काकिणी अने आम्रफळने माटे थइने हजार रुपीया अने राज्यने हारी गया तेम आ दुर्बुद्धिवाळा प्राणीओ मनुष्य संबंधी अल्प आयुष्य अने कामभोगने माटे देवतानु आयुष्य अने तेना कामभोगने हारी जाय छे १३ हवे व्यवहारनु उदाहरण कहे छे.—

जहा य तिण्णि वणिआ, मूलं घित्तूण निग्गया । एगोऽत्थ लहए लाभं, एगो मूलेण आगओ ॥१४॥
एगो मूलं पि हारित्ता, आगओ तत्थ वाणिओ । ववहारे उवमा एसा, एवं धम्मे विआणह ॥१५॥

अर्थ—(जहा य) वळी जेम (तिण्णि) त्रण (वणिआ) वणिको (मूलं) मूळ मुडीने (घित्तूण) ग्रहण करी (निग्गया) घरथी बहार नीकळ्या अने इच्छित स्थाने वेपार करवा गया (अत्थ) तेमां (एगो) एक वणिक (लाभं) लाभने (लहए) मेळवे छे अर्थात् विशेष लाभ मेळवीने घरे आवे छे अने (एगो) बीजो वणिक कांइपण मेळव्या विना (मूलेण) मूळ मूडीवडे ज पाछो (आगओ) आवे छे अने (तत्थ) ते त्रणमाथी (एगो) एक एटले त्रीजो (वाणिओ) वणिक (मूलं पि) मूळ मुडीने पण (हारित्ता) हारीने एटले गुमावीने (आगओ) पाछो आवे छे (ववहारे) व्यापारने विषे (एसा) आ (उवमा) उपमा कही छे (एवं) ए ज प्रमाणे (धम्मे) धर्मने विषे पण (विआणह) तमे जाणो १४–१५

त्रण वणिकपुत्रोनी कथा

कोइ नगरमा महा धनवान एक श्रेष्ठी हतो तेने त्रण पुत्रो हता तेओ युवावस्थाने पाम्या त्यारे श्रेष्ठीए परीक्षा करवा

अर्थ—(पराणवत्रो) प्रज्ञावान एटले ज्ञान अने क्रियावाळानी (जा सा) जे ते प्रसिद्ध एवी (अणेगवासानउआ) अनेक नयुत वर्षोनी (ठिई) स्थिति छे. एटले ज्ञान-क्रियावाळो मरीने स्वर्गमां जइ अनेक नयुत वर्षोनुं आयुष्य अने पुष्कळ कामो भोगवे छे. (जाणि) के जे दिव्य आयुष्य अने कामभोगनां नयुतोने (दुम्मेहा) मनुष्य भवना विषयमां आसक्त थयेला दुष्टमतिवाळा प्राणीओ (ऊणे वाससयाउए) सो वर्षथी पण ओछा आयुष्यमां (जीअंति) हारी जाय छे. कदाच मोटुं आयुष्य होय तो प्रमादथी एकवार हारी गयेला विषयादिकने फरीवार मेळवी शकाय छे; परंतु हाल श्री महावीर स्वामीना तीर्थमां तो सो वर्षथी पण ओछुं आयुष्य होवाथी कामभोग ने भव हारी ज जाय छे.

अहीं नयुतनी संख्या आ प्रमाणे छे.—चोराशी लाख वर्षनुं एक पूर्वांग थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक पूर्व थाय छे, तेने चोराशी लाखे गुणवाथी एक नयुतांग थाय छे अने चोराशी लाख नयुतांगनुं एक नयुत थाय छे. आवा अनेक नयुतनी स्थिति देवलोकमां छे अर्थात् पल्योपम अने सागरोपमनुं आयुष्य देवलोकमां छे. आ गाथानो समुदाय अर्थ आ प्रमाणे छे—गुरु महाराज शिष्योने कहे छे के ज्ञानक्रियावाळा मुनिने देवलोकनी स्थिति अने उत्कृष्ट कामभोगो प्राप्त थाय छे, ए वात जिनागमनी श्रद्धावाळा आपणे सर्वे जाणीएज छीए. परंतु दुर्बुद्धिवाळा प्राणीओ आ अल्प आयुष्यवाळा मनुष्यभवमां तुच्छ कामभोगने विषे लुब्ध थइ धर्म नहीं करवाने लीधे ते देवलोकना आयुष्यने तथा तेना कामभोगने हारी जाय छे. अहीं दृष्टांत अने दार्ष्टांतिकनी योजना आ प्रमाणे करवी. मनुष्यनुं आयुष्य अने कामभोग अति अल्प होवाथी काकिणी अने आम्रफळ जेवा छे, तथा देवलोकनुं आयुष्य अने कामभोग घणा मोटा होवाथी हजार रुपीया

आ अपथ्य आम्रफळनी साधु तमारे जोवु पण योग्य नथी. स्त्रीना स्पर्शनी जेम आ फळना स्पर्शथी तमारा मननी स्थिरता रही शकशे नहीं अने स्थिरता नहीं रहेवाथी तेने खातां प्राणनो नाश थशे तेथी किंपाकना फळनी जेम आ फळो तमारे तजवा योग्य छे" आ प्रमाणे मत्रीए घणी रीते समजाव्या छतां "आटला बधा वरस पछी हवे आ फळो खावामां शो दोष छे?" एम विचारी राजाए ते फळो खाधां. तरत ज तेने ते फळ खावाथी असाध्य व्याधि थयो, अने थोडा समयमां ज ते राजा ते व्याधिथी विनाश पाम्यो इति आम्रफळ दृष्टांत.

आ प्रमाणे बे दृष्टांतो कही दार्ष्टांतिक कहे छे—

एँव माणुस्सगा काँमा, देँवकामाणमंतिए । सहस्सगुणिआ भुज्जो, आउ काँमा यं दिव्विँआ ॥१२॥

अर्थ—(देवकामाण अंतिए) देवना कामोनी पासे (माणुस्सगा कामा) मनुष्यभवमां रहेला कामो (एव) ए प्रमाणे छे एटले काकिणी अने आम्रफळनी तुल्य छे (य) तथा (कामा) मनुष्यना कामभोगोथी (दिव्विआ) दिव्य कामभोगो (भुज्जो) वारवार भोगवाय तेवा (सहस्सगुणिआ) हजारगुणा छे तेमज (आउ) देवनु आयुष्य पण मनुष्यना आयुष्य करता हजारोगणु मोटु होय छे १२.

मनुष्यना कामो काकिणी अने आम्रफळनी जेवा छे ते ज कहे छे—

अँणेगवासानउआ, जाँ सा पण्णवओ ठिईं । जाँणि जीअति दुम्मेहा, ऊँणे वाससयाउए ॥ १३ ॥

मूढताने अत्यंत निंदतो पोताने घेर आव्यो, अने थोडाने माटे घणुं खोइ बेठो एम विचारी ते चिरकाळ सुधी दुःखी रह्यो.

इति काकिणी दृष्टांत.

अथ आम्र दृष्टांत.—

कोइ राजाने आम्रफळ खावापर घणी रुचि हती. तेथी तेणे घणां आम्रफळो खाधां, तेनाथी तेने अजीर्ण थयुं अने तेथी विसूचिकानो व्याधि थयो. वैद्योए विविध प्रकारना उपायो करी तेने निरोगी कर्यो. पछी वैद्योए राजाने कह्युं के—" अत्यारे तो कोइपण उपायथी अमे तमारो व्याधि दूर कर्यो छे, परंतु हवे पछी जो तमे आम्रफळ खाशो तो फरीथी ते ज व्याधि असाध्य थशे, अने तेथी तमारुं मृत्यु थशे." ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—" हुं रसलंपट होवाथी ज्यांसुधी आम्रफळ जोइश त्यांसुधी तेनो त्याग करी शकीश नहीं." एम विचारी तेणे पोताना देशमां जेटला आम्रवृक्षो हता, ते सर्वने छेदी नंखाव्या. त्यारपछी एकदा ते राजाने कोइए बे अश्वो भेट मोकल्या. तेनापर राजा तथा मंत्री आरूढ थइ क्रीडा करवा नगर बहार गया. त्यां ते अश्वोनो वेग जोवा माटे तेनी लगाम खेंची एटले ते विपरीत शीखवेला अश्वो राजाने तथा मंत्रीने तेना देशनुं उल्लंघन करी एक मोटा अरण्यमां लइ गया. छेवटे थाकीने राजाए तथा मंत्रीए हाथमांथी लगाम मूकी दीधी एटले तेज ठेकाणे ते अश्वो उभा रह्या. पछी राजा तथा मंत्री अश्वपरथी उतरी फरता फरता कोइ वनमां गया. त्यां मंत्रीए ना कह्या छतां राजा एक आम्रवृक्षनी नीचे बेठो. त्यां पाकीने पडी गयेलां आम्रफळो हाथमां लइ राजा तेने सुंघवा लाग्यो. ते जोइ मंत्रीए तेने कह्युं के—" हे स्वामी ! अपथ्यनो आहार करवाथी प्राणी विनाश पामे छे, तेथी

(हारए) गुमावे (तु) तथा (राया) कोइ राजा (अपत्थं) अपथ्य एवा (अंबग) आम्रफळने (भुच्चा) खाइने (रज्जं) राज्यने (हारए) गुमावे छे ११

काकिणी दृष्टांत—

कोइ एक गरीब माणसे परदेशमां भमी भमीने अनेक उपायोवडे एक हजार रुपीया उपार्जन कर्या ते रुपीयानी वांसळी केडे बांधी ते पोताना घर तरफ चाल्यो मार्गमां खावा माटे एक रुपीयानी तेणे एंशी काकिणीओ लीधी तेमांथी हमेशां अकेकी काकिणी ते वापरतो हतो घणे दिवसे पोताना गामथी थोडे दूर आव्यो, तेवामां ते ज्यां भोजन करवा बेठो हतो ते ठेकाणे एक छेल्ली बाकी रहेली काकिणी भूली गयो. पछी त्यांथी आगळ चालतां ते केटलेक दूर गयो त्यारे तेने भूली गयेली ते काकिणी याद आवी तेथी तेणे विचार कर्यो के—" एक बाकी रहेली काकिणी हु भोजनने ठेकाणे भूली गयो अने हवे त्रीजे दिवसे तो हु घेर पहोंचवानो छु, तो आवती काले भोजनने माटे मारे एक काकिणी जोइए तेने माटे मारो रुपीओ वटाववो जोइशे, ते करतां पाछो वळीने ते विसरी गयेली काकिणी लइ आवु तो ठीक " एम विचारी ते रुपीयानी वांसळीने त्यांज कोइ ठेकाणे गोपवी ते पाछो वळ्यो ते वांसळी गोपवतां तेने कोइ माणसे दूरथी जोयो हतो, तेथी ते दूर गयो त्यारे तेणे आवीने तत्काळ ते वांसळी काढी लीधी अने नाशी गयो पेलो गरीब माणस भोजनने स्थाने आवी जुए छे तो ते काकिणी पण कोइए लीधेली होवाथी त्यां नथी तेथी ते निराश थइ पाछो वांसळीने स्थाने आव्यो. त्यां वांसळी पण नहीं जोवाथी ते अत्यंत दु:खी थयो पछी ते मूढ निर्धन थवाथी पोतानी

पामेला अने भारेकर्मी थयेला मने धिक्कार छे. हवे मारी शी गति थशे ?" इत्यादिक विलाप करी खेद पामे छे. केमके नास्तिकने पण प्राये करीने मरण वखते शोक थवानो संभव छे. कोनी जेम ? ते कहे छे—(अएव्व) जेम घेटो (आगयाएसे) परुणो आवे सते शोक करे छे तेम. ८-९.

आ प्रमाणे आ भव संबंधी दुःख कहीने हवे परभव संबंधी दुःख कहे छे.—

तओ आउपरिक्खीणे, चुआ देहा विहिंसगा। आसुरीअं दिसं बाला, गच्छंति अवसा तमं ॥१०॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (विहिंसगा) विविध प्रकारे हिंसा करनारा (बाला) मूढ एवा ते मनुष्यो (आउपरिक्खीणे) आयुष्य क्षीण थये सते (देहा) देहथी (चुआ) चव्या थका-चवीने (अवसा) पराधीन एवा सता (तमं) निरंतर अंधकारवडे युक्त एवी (आसुरीअं) रौद्र कर्म करनारा असुर संबंधी (दिसं) भावदिशाप्रत्ये एटले नरकप्रत्ये (गच्छंति) जाय छे. १०.

हवे काकिणीनुं अने आम्रनुं दृष्टांत कहे छे.—

जहा कागिणिए हेउं, सहस्सं हारए नरो। अपत्थं अंबगं भुंच्चा, राया रज्जं तु हारए ॥ ११ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (नरो) कोइ माणस (कागिणिए हेउं) एक काकिणीने कारणे (सहस्सं) हजार रुपीयाने

१ रुपीयानो एंशीमो भाग काकिणी कहेवाय छे.

बीजा प्राणीओनुं दमन करनार, (य) तथा (अयक्करभोई) बकराना कर्कर शब्दवाळा पकावेला मांसने खानार, तथी करीने (तुंदिल्ले) मोटा पेटवाळो थयेलो अने (चियलोहिए) पुष्ट रुधिरवाळो थयेलो एवो ते मूढ (नरए) नरकने विषे एटले नरक संबंधी (आउयं) आयुष्यने (कंखे) इच्छे छे अर्थात् जे वडे नरकनुं आयुष्य बंधाय तेवां कर्म करे छे कोनी जेम ? ते कहे छे —(जहाएसं व एलए) जेम हृष्टपुष्ट थयेलो घेटो परोणाने इच्छे छे तेम ॥ ६-७

हवे आलोक संबंधी कष्टने बे गाथावडे कहे छे —

आसणं सयणं जाणं, वित्तं कामे अ भुंजिआ । दुस्साहडं धणं हिच्चा, बहुं संचिणिआ रयं ॥ ८ ॥
तओ कम्मगुरू जंतू, पच्चुप्पन्नपरायणे । अएव्व आगयाएसे, मरणंतम्मि सोअई ॥ ९ ॥

अर्थ—(आसण) आसन, (सयण) शयन, (जाण) यान एटले वाहन, (वित्त) द्रव्य (अ) अने (कामे) शब्दादिक कामोने (भुंजिआ) भोगवीने, तथा (दुस्साहडं) दुःखे करीने मेळवी शकाय तेवा (धणं) धनने (हिच्चा) तजीने एटले द्यूतादिकमां तेनो व्यय करीने तथा (बहुं) बहु (रयं) रजने एटले आठ प्रकारना कर्मने (संचिणिआ) संचय एटले उपार्जन करीने (तओ) त्यारपछी (कम्मगुरू) कर्मवडे भारे थयेलो अने (पच्चुप्पन्नपरायणे) प्रत्यक्ष भोगवाता विषयसुखमां ज तत्पर अथवा प्रत्यक्ष देखाय छे तेटलो ज लोक छे ते शिवाय बीजुं स्वर्ग के नरक विगेरे कांइ नथी एवुं माननारो (जंतू) प्राणी (मरणंतम्मि) मरण नजीक आवे सते (सोअइ) शोक करे छे एटले के " विषयमां मोह

परुषानी इच्छा करे छे (एवं) एज प्रकारे (म्हम्मिट्ठे) अति अधर्मी एवो (बाले) बाळक एटले मूढ (नरयाउअं) नरकना आयुष्यने (ईहइ) इच्छे छे. ४ (अहीं वास्तविक रीते ते इच्छता नथी पण तेनी अज्ञान दशाने लइने परिणाम ते आवे छे तेथी इच्छे छे एम समजवुं.)

कहेला ज अर्थने त्रण गाथावडे विस्तारथी कहे छे.—

हिंसे बाले मुसावाई, अध्धाणम्मि विलोवए । अन्नऽदत्तहरे तेणे, माई कन्नुहरे सढो ॥ ५ ॥
इत्थीविसयगिध्धे अ, महारंभपरिग्गहे । भुंजमाणे सुरं मंसं, परिवूढे परंदमे ॥ ६ ॥
अयकक्करभोई अ, तुंदिल्ले चिअलोहिए । आउअं नरए कंखे जहाएसं व एलए ॥ २७ ॥

अर्थ—(हिंसे) प्राणीनी हिंसा करनार, (बाले) अज्ञानी, (मुसावाई) मृषावादी, (अद्धाणम्मि विलोवए) मार्गमां जनार लोकोने लुंटनार, (अन्नऽदत्तहरे) बीजाए नहीं आपेला एटले अदत्तने हरण करनार—ग्रहण करनार, (तेणे) गाम नगरादिकमां चोरी करनार, (माई) मायावी एटले बीजाने ठगवाना चित्तवाळो. (कन्नुहरे) कोना द्रव्यनुं हरण करुं ? एवा अध्यवसायवाळो, (सढो) शठ एटले वक्र आचारवाळो, (अ) तथा (इत्थीविसयगिद्धे) स्त्रीमां अने रूपादिक विषयोमां गृद्धिवाळो, (महारंभपरिग्गहे) घणा जीवोनुं मर्दन थाय तेवा महा आरंभवाळो अने धन धान्यादिकना पुष्कळ परिग्रहवाळो, (सुरं मंसं भुंजमाणे) मदिरा अने मांसने खानार, (परिवूढे) हृष्टपुष्ट थयेलो. तेथी करीने (परंदमे)

लोको पालन पोपण करे छे, व्रीही खवरावे छे अने पुत्रनी जेम विविध अलकारो वडे शणगारे छे अने मने तो मद भाग्यपणाने लीधे सुकु घास पण पूरतु मळतु नथी, निर्मळ पाणी पण पीवा मळतु नथी, तेमज मने कोइ पाळतु पण नथी " ते साभळी माता बोली के–" हे वत्स ! ए तेना मरणनां चिन्हो छे जेम मरवानी तैयारीवाळाने जे जे खावा पीवानी इच्छा थाय ते ते पथ्य के अपथ्य सर्व आपवामां आवे छे, तेम आने पण आपवामा आवे छे ज्यारे कोइ परुणो आवशे अने तेने मारशे त्यारे तने तेनी खात्री थशे " त्यारपछी केटलेक दिवसे तेने घेर कोइ परुणो आव्यो ते वखते ते घरधणीए ते घेटाने मारी नाख्यो. ते जोइ ते वाछरडो भय पाम्यो तेथी तेणे खावा पीवानो त्याग कर्यो ते जाणी तेनी माताए तेने कह्यु के– " हे वत्स ! तु केम भय पामे छे ? में तने पहेला कह्यु हतु के आ मरवावाळानां चिन्ह छे, ते तने साभरतु नथी ? जेने व्रीहि खवडावी लालन पालन करवामां आवे छे, तेज मराय छे तने सुकु घास ज मात्र खवराव्यु छे, तेथी तारे कांइ पण भय राखवो नहीं, तने कांइ मारशे नहीं " आ प्रमाणे माताना वचन साभळी ते वाछरडो स्वस्थ थयो, अने खावा पीवा लाग्यो एज प्रमाणे जे माणस पोतानी इच्छा प्रमाणे विविध प्रकारना रसना स्वादमां लपट थाय छे ते नरकनु आयुष्य बांधे छे, अने पछी अति दु ख भोगवे छे इति उरभ्र दृष्टांत

आ प्रमाणे दृष्टांत कही हवे ते दृष्टांतनो ज अनुवाद करी दार्ष्टांतिकने विषे तेनी योजना करे छे–घटावे छे —

जहा खलु से उरब्भे, आएसाए समीहिए । एवं बाले अहम्मिट्ठे ईहई नरयाउअ ॥ ४ ॥

अर्थ–(जहा) जेम (खलु) निश्चे (से) ते (उरब्भे) घेटो (आएसाए) परुणाने माटे (समीहिए) इच्छयो सतो

अर्थ—(तओ) त्यारपछी तेवा खोराकथी (पुट्ठे) पुष्ट थयेलो, (परिवूढे) युद्धादिकमां समर्थ, (जायमेए) वृद्धि पाम्यो छे मेद जेनो एवो, (महोदरे) मोटा उदरवाळो अने (पीणिए) अवसरे इष्ट भोजन आपी तृप्त करेलो एवो (मे) ते घेटो (विउले) विशाळ (देहे) देह थये सते (आएसं) प्राघूर्णकने (परिकंखए) इच्छे छे. अर्थात् ते प्राघूर्णकने योग्य थाय छे. २.

त्यारपछी—

जाव न एइ आएसे, ताव जीवइ से दुही । अह पत्तम्मि आएसे, सीसं छित्तूण भुज्जइ ॥ ३ ॥

अर्थ—(जाव) ज्यांसुधी (आएसे) प्राघूर्णक (न एइ) आव्यो नथी, (ताव) त्यांसुधी (से) ते घेटो (दुही) दुःखी थयो सतो एटले दुःखे करीने (जीवइ) जीवे छे. (अह) पछी (आएसं) प्राघूर्णक (पत्तम्मि) आवे सते (सीसं) ते घेटानुं मस्तक (छित्तूण) छेदीने (भुज्जइ) प्राघूर्णक सहित ते घरधणी तेने खाइ जाय छे. ३.

अहीं ते घेटानी कथा नीचे प्रमाणे छे.—

कोइ गाममां एक गृहस्थे मेमानने निमित्ते एक घेटानुं बच्चुं पाळ्युं हतुं. ते गृहस्थ ते घेटाने उत्तम खावा पीवानुं आपी तेनुं लालन पालन करतो हतो. ते जोइ तेना घरनी गायनो वाछरडो मनमां अति खेद पाम्यो. तेथी ते गायने धावतो नहोतो. तेने तेनी माता गाये नहीं धाववानुं कारण पूछ्युं. त्यारे ते बोल्यो के—" हे माता ! आ घेटानुं मरना सर्वे

अथ औरभ्रीय नामनु सातमु अध्ययन ७

छट्ठा अध्ययनमा निर्ग्रंथनु स्वरूप कह्यु ते निर्ग्रंथपणु रसगृद्धिनो त्याग करवाथी ज थइ शके छे ते रसगृद्धिनो त्याग तेना दोष जाणवाथी थइ शके छ, अने ते दोषो दृष्टांतथी बराबर जाणी शकाय छे, तेथी रसगृद्धिना दोष देखाडवा माटे उरभ्र आदिक पाच दृष्टातो आपे छे ते आ प्रमाणे —उरभ्र १, कागणी २, आम्रफळ ३, व्यवहार–वेपार ४ अने समुद्र ५.

तेमां प्रथम उरभ्रनु दृष्टात कहे छे —

जहाऽऽएसं समुद्दिस्स, कोइ पोसिज्ज एलयं। ओअणं जवसं दिज्जा, पोसेज्जावि सयंगणे ॥ १ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (कोइ) कोइ निर्दय मनुष्य (आएस) जेना आववाथी परिवारना लोको विविध कार्यमां नोडाय ते आदेश एटले परुणो, तेने (समुद्दिस्स) उद्देशीने एटले परुणो आवशे त्यारे आ घेटो खावा–खवरावबाना काममां आवशे एम धारीने (एलय) एक घेटानु (पोसिज्ज) पोषण करे तथा (ओअण) पोताने खातां वधेला ओदन विगेरे अने (जवस) मग, अडद विगेरे (दिज्जा) तेने आपे ए रीते (सयंगणे) पोताने घेर राखी तेनु (पोसेज्जावि) पोषण करे. अहीं फरीथी पोषण करवानु लख्यु ते तेनो आदर जणाववा माटे लख्यु छे १

आ प्रमाणे पोषण करवाथी ते घेटो केवो थाय छे ? ते कहे छे —

तओ से पुट्ठे परिवूढे, जायमेए महोदरे। पीणिए विउले देहे, आएसं परिकंखए ॥ २ ॥

दंसणधरे) एकी वखते बन्नेनो साथे उपयोग नहीं छतां पण लब्धिपणाए करीने एक साथे ज सर्वोत्कृष्ट एवा ज्ञान अने दर्शनने धारण करनारा, प्रथम ज्ञान अने दर्शनना बे विशेषणो जूदा जूदा आप्या छे, ते वडे ज्ञान अने दर्शननो उपयोग भिन्न भिन्न काळे थाय छे एम बताव्युं छे, तेवी ज रीते ते बन्नेनी लब्धि-प्राप्ति पण भिन्न भिन्न काळे थती हशे एवी भ्रांति कदाच कोइने थाय, ते न थवा माटे आ 'अनुत्तर ज्ञानदर्शनने धारण करनारा' एवुं विशेषण बन्नेनी लब्धिनो एक काळ जणाववा माटे आप्युं छे. तेथी पुनरुक्ति दोष समजवो नहीं. तथा (अरहा) अर्हन् एटले इंद्रादिकनी पूजाने लायक एवा, तथा (णायपुत्ते) ज्ञात एटले सिद्धार्थ नामना उदार क्षत्रिय, तेमना पुत्र, तथा (भयवं) अष्ट महाप्रातिहार्यादिक अतिशयोवडे युक्त तथा (वेसालिए) विशाल एटले शिष्यो अथवा यश विगेरे गुणो विशाळ छे जेना, अथवा विशाला एटले त्रिशला, तेना पुत्र, तथा (विआहिए) सुर, असुर अने मनुष्यनी पर्षदामां धर्मनी व्याख्या करनारा श्रीमहावीरस्वामीए आ प्रमाणे कह्युं छे, (त्ति बेमि) एम हे जंबू ! हुं तने कहुं छुं. ए रीते सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने कहेता हवा.

इति षष्ठ अध्ययन ६.

मुनि अपेक्षा एटले अभिलाषा रहितपणे शी रीते विचरे ? ते कहे छे.—

एसणासमिओ लज्जू, गामे अणिअओ चरे। अप्पमत्तो पमत्तेहिं, पिंडवाय गवेसए ॥ १७ ॥

अर्थ—तथा (एसणासमिओ) एषणासमितिना उपयोगमां तत्पर अने (लज्जू) लज्जावान एटले संयमवाळो साधु (गामे) गाम नगरादिकने विषे (अणिअओ) नित्यवास रहित (चरे) विचरे तथा (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित एवो साधु (पमत्तेहिं) विषयादिकनी सेवामां आसक्त होवाथी प्रमत्त एटले गृहस्थीओ, तेमनी पासेथी निर्दोष (पिंडवाय) भिक्षानी (गवेसए) गवेषणा करे एटले ग्रहण करे १७

आ प्रमाणे संयमनी प्ररूपणा करवावडे निर्ग्रंथनुं जे स्वरूप कह्युं, ते पोतानी-मारी मतिकल्पनाथी कह्युं नथी, ते उपर सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने आ प्रमाणे कहे छे —

एवं से उदाहु अणुत्तरनाणी अणुत्तरदंसी अणुत्तरनाणदंसणधरे अरहा णायपुत्ते भयवं वेसालिए विआहिए त्ति बेमि ॥ १८ ॥

अर्थ—(एवं) आ उपर कह्या प्रमाणे (से) ते महावीरस्वामी (उदाहु) कहेता हवा ते महावीरस्वामी केवा छे ? तेना विशेषणो आपे छे—(अणुत्तरनाणी) सर्वोत्कृष्ट ज्ञानवाळा, तथा (अणुत्तरदंसी) सर्वोत्कृष्ट दर्शनवाळा, सामान्य रीते वस्तुनुं ग्रहण करवुं ते दर्शन अने विशेष करीने वस्तुनुं ग्रहण ते ज्ञान कहेवाय छे तथा (अणुत्तरनाण

अर्थ—(कालकंखी) क्रिया अनुष्ठानना अवसरनो जाण साधु (कम्मुणो हेउं) ज्ञानावरणादिक कर्मना हेतु जे मिथ्यात्व, अविरति, कषाय विगेरे तेने (विगिंच) विवेचन करीने एटले आत्माथकी जूदा करीने (परिव्वए) संयम मार्गमां विचरे. तथा ते साधु (पिंडस्स) आहारना अने (पाणस्स) पाणीना (मायं) प्रमाणने एटले जेटला आहार पाणीथी संयमनो निर्वाह थाय तेटला प्रमाणने जाणीने (कडं) गृहस्थीए पोताने माटे करेला एवा आहारपाणीने (लध्धूण) पामीने–मेळवीने (भक्खए) भक्षण करे–वापरे. १५.

मुनिने भक्षण करवाथी कांइ वध्धुं होय तो ते बीजे दिवसे खावा माटे राखी शकाय नहीं ? ते विषे कहे छे.—

संनिहिं च न कुव्विज्जा, लेवमायाइ संजए । पक्खी पत्तं समादाय, निरविक्खो परिव्वए ॥ १६ ॥

अर्थ—(च) तथा (संजए) साधु (लेवमायाइ) लेपनी मात्राए करीने एटले लेपना लेशवडे करीने पण (संनिहिं) संनिधि एटले जे वडे आत्मा दुर्गतिने विषे स्थापन कराय तेवा घी गोळ विगेरे पदार्थोना संचयने (न कुव्विज्जा) करे नहीं. जेटलावडे पात्र लींपाय तेटलुं पण घृत गुडादिक राखी मूकवुं नहीं, तो पछी वधारे राखवुं नहीं तेमां तो शुं कहेवुं ? अहीं कोइ शंका करे के—" त्यारे शुं पात्रादिक उपकरणनो संचय पण न करवो ? " ते उपर कहे छे—(पक्खी) पक्षीनी जेम (पत्तं) पात्र तथा उपलक्षणथी बीजां उपकरणो (समादाय) ग्रहण करीने (निरविक्खो) अभिलाषा रहित एवो सतो (परिव्वए) संयममार्गमां विचरे. जेम पक्षी आहार करीने पत्रने एटले मात्र पांखोने ज ग्रहण करीने उडी जाय छे तेम मुनि पोतानी पासेना उपगरणादिक पोते ज उपाडीने विहार करे. १६.

तेम (परिव्वए) संयम मार्गमां विचरे अढार भावदिशाओ आ प्रमाणे छे —" पृथ्वीकाय१, अप्काय२, तेजस्काय३, वायुकाय४, मूळ५, स्कंध६, अग्रबीज७, पर्वबीज८, द्वींद्रिय९, त्रींद्रिय१०, चतुरिंद्रिय११, पंचेंद्रिय तिर्यंच१२, नारकी१३, देव१४, समूर्छिम पंचेंद्रिय१५, कर्मभूमिना मनुष्य१६, अकर्मभूमिना मनुष्य१७ अने अंतरद्वीपना मनुष्य१८ आ अढार प्रकारना जीवो भावदिशा कहेवाय छे १३

हवे केवी रीते विचरवु ? ते कहे छे —

बहिआ उड्ढमादाय, नावकंखे कयाइ वि । पुव्वकम्मक्खयट्ठाए, इमं देहं समुद्धरे ॥ १४ ॥

अर्थ—(बहिआ) संसारथी बहार रहेला (उड्ढं) अने सर्वथी उंचे रहेला मोक्षने (आदाय) ग्रहण करीने एटले "मारे आ मोक्षने माटे यत्न करवो छे" एम निश्चय करीने (कयाइवि) कदाचित पण (न अवकंखे) विषयनो अभिलाष न करे अहीं कोइने शंका थाय के-" आ शरीर ज अभिलाषनु कारण छे, माटे तेनु धारण करवु ए पण अयोग्य छे " ते उपर कहे छे —(पुव्वकम्मखयट्ठाए) पूर्वे करेला कर्मनो क्षय करवा माटे (इमं) आ देहनु (समुद्धरे) उचित आहारादिवडे पालन करवु योग्य छे, एटले अभिलाषा रहितपणे शरीरनु पालन करवु योग्य छे १४

देहनु रक्षण करवामां अभिलाषा रहित थवानो विधि कहे छे —

विगिंच कम्मुणो हेउं, कालकंखी परिव्वए । मायं पिंडस्स पाणस्स, कडं लध्धूण भक्खए ॥ १५ ॥

हवे सामान्य रीते मुक्तिना प्रत्यर्थीओनो दोष कहे छे.—

जे केइ सरीरे सत्ता, वण्णे रूवे अ सव्वसो । मणसा कायवक्केणं, सव्वे ते दुक्खसंभवा ॥ १२ ॥

अर्थ—(जे केइ) जे कोइ (सरीरे) शरीरने विषे (सत्ता) आसक्त छे एटले शरीरनुं लालन, पालन, अभ्यंग अने उद्वर्त्तन विगेरे करवामां आग्रहवाळा छे, तथा (वण्णे) गौर आदिक वर्णने विषे, तथा (रूवे) सौंदर्यने विषे (अ) तथा च शब्द छे माटे स्पर्शादिकने विषे आसक्त छे (ते सव्वे) ते सर्वे ज्ञानवादीओ (मणसा) मनवडे एटले अमे पुष्ट शरीरवाळा अने वर्णादिकवाळा केवी रीते थइए ? एवुं मनमां चिंतवन करवावडे, तथा (काय) रसायनादिक खावारूप कायावडे, तथा (वक्केणं) रसायनादिक संबंधी प्रश्न पूछवारूप वचनवडे–एम (सव्वसो) सर्व प्रकारोवडे करीने (दुक्खसंभवा) दुखनां स्थान रूप थाय छे. १२.

जे प्रकारे ते ज्ञानवादीओ दुखनां स्थान थाय छे ते प्रकारे देखाडता सता उपदेश करे छे.—

आवन्ना दीहमद्धाणं, संसारम्मि अणंतए । तम्हा सव्वदिसं पस्स, अप्पमत्तो परिव्वए ॥ १३ ॥

अर्थ—ते ज्ञानवादीओ (अणंतए) आ अनंत एवा (संसारम्मि) संसारने विषे (दीहं अद्धाणं) अन्य अन्य भवमां भमवा रूप दीर्घ मार्गने (आवन्ना) पाम्या सता दुःखने भोगवे छे. (तम्हा) ते कारण माटे (सव्वदिसं) सर्व दिशा एटले अढार भावदिशाने (पस्स) जोइने साधु (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित एटले ते एकेंद्रियादिक जीवोनी विराधना न थाय

पोताना आत्माने (समासासति) आश्वासन आपे छे एटले स्वस्थ करे छे " अमे ज्ञानथी ज मोक्षमां जशु, तप व्रतादिक क्रियानी कांइ जरुर नथी " एम कही पोताना आत्माने स्वस्थ करे छे १०

परंतु आवु वाणीनु वीर्य आत्मानु रक्षण करी शकतु नथी, ते बतावे छे —

णं चित्ता तायएं भासा, कओ विज्जाणुसासणं । विसन्ना पावकम्मेहिं, बाला पंडिअमाणिणो ॥११॥

अर्थ—(चित्ता) प्राकृत, संस्कृत ए आदि विचित्र (भासा) भाषा (ण तायए) पापथी आ जीवनु रक्षण करती नथी अहीं कोइ शंका करे के—" मणि, मंत्र अने औषधिनो अचिंत्य प्रभाव छे तेथी मंत्ररूप भाषा रक्षणने माटे थशे. " ते उपर कहे छे—(विज्जाणुसासणं) विचित्र मंत्ररूप विद्यानु अनुशासन एटले जे शीखवु ते (कओ) पापथी शीरीते रक्षण करे ? कारणके जो तेटलाथीज मुक्ति थती होय तो बीजां सर्व अनुष्ठानो व्यर्थ थाय जेओ मात्र विद्यानु अनुशासन ज रक्षणने माटे कहे छे, तेओ (पावकम्मेहिं) पापकर्मने विषे एटले हिंसादिकने विषे (विसण्णा) विविध प्रकारे मग्न थयेला होय छे, कारण के (बाला) मूढ एवा तेओ (पंडिअमाणिणो) पोताना आत्माने पंडित माननारा होय छे एटले के जेओ पोताने पंडित माननारा न होय तेओ जे न समजता होय ते बीजाने पूछे छे अने तेना उपदेशथी पापकर्मनो त्याग करे छे अने जेओ पोताने ज पंडित माने छे तेओ पोते अज्ञानी छतां गर्वने लीधे बीजा ज्ञानीने पूछता नथी, तेमज तेनो उपदेश सांभळता पण नथी, तेथी तेओ निरंतर पापमग्न ज रहे छे ११

करे छे के—(पावगं) पाप एटले प्राणातिपातादिक आश्रवनो (अप्पच्चक्खाय) निरोध कर्या विना पण मनुष्य (आयरियं) पोतपोताना आचारमां–मतमां रहेला अनुष्ठानने (विदित्ता णं) जाणीने ज (सव्वदुक्खा) शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखथी (विमुच्चई) मुक्त थाय छे. तेओ कहे छे के—" जटाधारी, मुंड अथवा शिखावाळो अने गमे ते कोइपण आश्रममां रक्त थयो होय तोपण जो ते पचीश तत्त्वने जाणतो होय तो ते मुक्त थाय छे, तेमां कांइपण संशय नथी. " तेओ मात्र ज्ञानने ज मुक्तिनुं कारण माने छे. ते तेमनो मत सारो (बराबर) नथी, केमके मात्र औषधनुं ज्ञान थवाथी ज कांइ रोगी माणस निरोगी थतो नथी, परंतु औषध जाणीने ते औषधनुं सेवन करवाथी ज साजो थाय छे, तेम मात्र अनुष्ठान (क्रिया) जाणवाथी ज मोक्ष थतो नथी, परंतु जाणीने ते क्रियानुं सेवन करवाथी ज मोक्ष थाय छे, माटे ज्ञान अने क्रिया ए बन्नेथी ज मोक्ष मळे छे. ९.

ते ज वात कहे छे.—

भणंता अकरिंता यं, बंधमोक्खपइण्णिणो । वायावीरिअमेत्तेणं, समासासंति अप्पयं ॥ १० ॥

अर्थ—(भणंता) ज्ञान ज मोक्षनुं कारण छे एम भणता एटले बोलता (य) पण (अकरिंता) मोक्षना उपायनुं अनुष्ठान नहीं करता, तथा (बंधमोक्खपइण्णिणो) बंध मोक्षनी प्रतिज्ञा करता एटले बंध अने मोक्ष छे एम मोढे मात्र बोलता एवा तेओ (वायावीरिअमेत्तेणं) मात्र वाणीना वीर्यवडे करीने ज एटले वाणीना आडंबरवडे करीने ज (अप्पयं)

(पाणे) इंद्रियो, उच्छ्वास निश्वास आदि प्राणोने (न हणे) हणवा नहीं ७

आ प्रमाणे हिंसा आश्रवनो निरोध कही बाकीना आश्रवोनो रोध करवा माटे कहे छे—

आदाणं नरयं दिस्स, नायइज्ज तणामवि । दोगुंछी अप्पणो पाए, दिण्णं भुंजिज्ज भोअणं ॥ ८ ॥

अर्थ—(आदाणं) आदान एटले धन धान्यादिकनो परिग्रह, ते (नरय) नरक आपवाना कारणभूत होवाथी नरक रूप ज छे एम (दिस्स) जाणीने (तणामवि) तृणरूप पण पारकी वस्तु (न आयइज्ज) ग्रहण करवी नहीं परंतु (अप्पणो) पोताना आत्मानी (दोगुंछी) दुगंछा करनार साधु एटले "अहो ! आ मारा आत्माने के देहने धिक्कार छे के जे आहार कर्या विना धर्म करी शकतो नथी, माटे शुं करुं ? धर्मनो निर्वाह करवा माटे आने भाडुं देवुं पडे छे" ए प्रमाणे आत्म-निंदा करतो साधु (पाए) पोताना पात्रमां (दिण्णं) गृहस्थीओए आपेला (भोअणं) भोजननो (भुंजिज्ज) आहार करे परंतु बळवीर्यनी पुष्टिने माटे आहार करे नहीं अहीं अदत्त तथा परिग्रह ए बे आश्रवोनो निरोध कह्यो, तेनाथी न बाकीना मृषावाद अने मैथुन आश्रवनो पण निरोध समजी लेवो ८.

आ प्रमाणे पांच आश्रवना निरोध रूप संयम कह्यो. हवे आ विषयमां अन्य दर्शनीओ जे विपरीत बोले छे ते बतावे छे.—

इहमेगे उ मण्णंति, अप्पच्चक्खाय पावगं । आयरिअं विदित्ता णं, सव्वदुक्खा विमुच्चई ॥ ९ ॥

अर्थ—(उ) वळी (इह) अहीं (एगे) केटलाक ज्ञानवादी परतीर्थिको (मण्णंति) माने छे तथा प्ररूपणा पण

तेथी करीने मनुष्ये शुं करवुं ? ते कहे छे.—

समिक्खं पंडिए तम्हा, पासजाईपहे बहू । अप्पणा सच्चमेसिज्जा, मित्तिं भूएसु कप्पए ॥ २ ॥

अर्थ—(तम्हा) विद्याहीन घणुं दुःख पामे छे ते कारण माटे (पंडिए) तत्त्वातत्त्वना विवेकने जाणनार पंडित पुरुष (बहू) घणा (पासजाईपहे) पाशनी जेवा स्त्री, पुत्र, धन विगेरे रूप एकेंद्रियादिक जातिने पमाडे तेवा मार्गने (समिक्खं) जोइने (अप्पणा) पोतानी मेळे ज (सच्चं) सत्पुरुषने एटले जीवने हितकारक एवा संयमने (एसिज्जा) शोधे एटले इच्छे. तथा (भूएसु) सर्व प्राणीओने विषे (मित्तिं) मैत्रीभाव (कप्पए) करे. २.

तथा—

माया पिआ ण्हुसा भाया, भज्जा पुत्ता य ओरसा । नालं ते मम ताणाय, लुप्पंतस्स सकम्मुणा ॥३॥

अर्थ—(माया) माता (पिया) पिता (ण्हुसा) पुत्रवधू (भाया) भाइ (भज्जा) भार्या (पुत्ता) पुत्ररूपे मानेला (य) तथा (ओरसा) पोते ज उत्पन्न करेला पुत्रो (ते) ते सर्वे (सकम्मुणा) पोताना ज्ञानावरणीयादिक कर्मे करीने (लुप्पंतस्स) पीडा पामता एवा (मम) मारा (ताणाय) रक्षणने माटे (अलं न) समर्थ नथी, ए प्रमाणे पंडिते विचार करवो. ३.

तेथी करीने—

" अहीं शय्या, आसन अने भार्या विगेरे सहित एक महेल कर. " ते साभळी ते कुभे ते ज प्रमाणे सर्व तत्काळ कर्युं तेमां ते पुरुषे स्त्रीओ साथे अद्भूत विलास कर्यो पछी प्रात काळे ते सर्व सहरी लीधु आ सर्व स्वरूप ते द्रमके जोयु तेथी लोभने लीधे ते तेनी ज रात्रि दिवस सेवा करवा लाग्यो केटलेक दिवसे तेना विनयथी अने सेवाथी प्रसन्न थइ ते सिद्ध-पुरुषे तेने कह्यु के–"तारी जे इच्छा होय ते माग " त्यारे ते बोल्यो के–" हु निर्धन छु, धन उपार्जन करवा माटे पृथ्वीपर हु घणो भम्यो, पण काइ मळ्यु नहीं माटे मारु दारिद्र्य दूर करो " ते साभळी तेणे कह्यु के–" शु तने हु विद्या आपु? के विद्याथी मत्रीने कुभ ज आपु?" ते साभळी विद्या साधवामां कायर अने जलदी भोग भोगववामां उत्सुक थयेला तेणे मत्रेलो कुभ ज माग्यो त्यारे तेणे तरत ज ते कुभ आप्यो ते लइ ते द्रमक पोताने घेर गयो त्या तेणे ते कुभनी पूजा करी इच्छा प्रमाणे महेल विगेरे समृद्धि मागी तरत ज ते प्रमाणे कुभना प्रसादथी थयु तेमा रही ते बधुओ सहित–कुटुब सहित विलास करवा लाग्यो एकदा मदिरानु पान करी हर्षथी ते कुभ पोताना मस्तकपर राखी नृत्य करवा लाग्यो अने बोल्यो के–" आना प्रसादथी हु कुटुब सहित घणु सुख पाम्यो " आ प्रमाणे बोलता ज तेना मस्तकपरथी ते कुभ नीचे पडीने फूटी गयो तेथी तरतज इद्रजाळनी जेम ते सर्व वैभव नाश पाम्यो, तेथी ते हतो तेवो ज फरीथी दरिद्री थइ गयो ते अत्यत दु खी थइ विचारवा लाग्यो के–"में जो प्रथमथी ज ते पुरुष पासेथी विद्या ग्रहण करी होत तो बीजो कुभ मत्रीने पण तेना प्रभावथी हु सुखी थात, परतु विद्या शीख्यो नथी, तेथी हवे शु करु?" एम विचारी ते अत्यत दु खी थयो आ ज प्रमाणे अन्य मनुष्य पण तत्त्वज्ञान रहित होय तो ते अनेक प्रकारनां दु खो पामे छे इति विद्याहीनपणा उपर द्रमकनी कथा

अथ क्षुल्लकनिर्ग्रंथीय नामनुं छठ्ठुं अध्ययन. ६.

पांचमा अध्ययनमां मरणनी विभक्ति (विभाग युक्त रचना) कही. तेमां पण छेवट पंडित मरण कह्युं. ते पंडित मरण विद्या (ज्ञान) अने चारित्रवाळा साधुओने ज होय छे, तेथी तेवा निर्ग्रंथनुं स्वरूप अहीं कहे छे.—

जावंतऽविज्जा पुरिसा, सव्वे ते दुक्खसंभवा । लुप्पंति बहुसो मूढा, संसारम्मि अणंतए ॥ १ ॥

अर्थ—(जावंतऽविज्जा) जेटला अविद्या एटले तत्त्वज्ञान रहित (पुरिसा) पुरुषो छे, (ते सव्वे) ते सर्वे (दुक्खसंभवा) दुःखनां स्थानरूप छे, तथा (मूढा) मूढ एटले हिताहितना विवेक रहित एवा तेओ (अणंतए) अनंत एवा (संसारम्मि) आ संसारने विषे (बहुसो) वारंवार (लुप्पंति) दारिद्र्यादिकवडे पीडा पामे छे. आ सूत्रमां निर्ग्रंथनुं स्वरूप जणाववाने माटे तेना विपक्षरूप असाधुनुं स्वरूप आप्युं छे. १.

विद्या रहित पुरुषनी कथा.

कोइ द्रमक एटले निर्धन पुरुष निर्भागी हतो, तेथी खेती विगेरे जे जे कार्य ते करतो हतो ते सर्व तेने निष्फळ थतुं हतुं. एकदा ते धन उपार्जन करवा माटे परदेशमां जइ विविध उपायो करवा लाग्यो, परंतु कांइ पण प्राप्त कर्युं नहीं. छेवट ते कायर थइने घर तरफ पाछो वळ्यो. मार्गमां कोइ गाम आव्युं. त्यां रात्रि निर्गमन करवा माटे एक शून्य देवकुळमां रह्यो. तेटलामां एक विद्यासिद्ध पुरुष पोताना हाथमां कुंभ लइ त्यांथी नीकळ्यो. तेणे ते कुंभनी पूजा करी कह्युं के—

अर्थ—(तओ) कपाय रहित थया पछी (काले) मरणकाळ (अभिप्पेए) इष्ट सते एटले हवे भले मरण आवे एम मान्य कर्ये सते (सड्ढी) श्रद्धावान साधुए (अतिए) गुरुनी समीपे (तालिसं) तेवा प्रकारना एटले 'हा हा ! हु मरी जइश' एवा प्रकारना भयथी उत्पन्न थयेला (लोमहरिस) रोमाचने (विणइज्ज) दूर करवा, एटले मरणथी भय पामवो नहीं, अने (देहस्स) शरीरना (भेअ) नाशनी (कखए) अभिलापा करवी. एटले जाणे मरणने इच्छतो होय तेम सर्वथा शरीरपरनी मूर्छानो त्याग करवो, परतु मरणने कांइ इच्छवानु नथी, केमके मरणनी आशसा करवानो पण शास्त्रमां निपेध छे अर्थात् कहेवानो मतलब ए छे जे दीक्षा लेती वखते अने सलेखना करती वखते जेवो हर्ष हतो तेवो ज हर्ष मरण समये पण राखवो पण तेनाथी भय पामवो नहीं ३१

हवे आ अध्ययननी समाप्ति करे छे—

अह कालम्मि सपंत्ते, आघायाय समुस्सय। सकाममरण मरइ, तिण्हमन्नयर मुणि॥३२॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(अह) त्यारपछी (कालम्मि) मरणकाळ (सपत्ते) प्राप्त थये सते (समुस्सय) समुच्छ्रय एटले कार्मणशरीर अने औदारिकशरीरनो (आघायाय) विनाश करवा माटे (मुणि) मुनि जे ते (तिण्ह) भक्तपरिज्ञा, इगिनी अने पादपोपगमन ए त्रण प्रकारना मरणमांथी (अन्नयर) कोइपण एक प्रकारना (सकाममरण) सकाम मरणवडे (मरइ) मरे (त्ति बेमि) ए प्रमाणे सुधर्मास्वामी जबूस्वामी प्रत्ये कहेता हवा के "हे जबू ! हु भगवानना वचनथी तने आ प्रमाणे कहु छु"

इति पचम अध्ययन ५

अने इंद्रियोने वश करनारा एवा (तेसिं) ते मुनिओनी (सुचा) पूर्वे कहेला स्थाननी प्राप्ति सांभळीने (सीलवंता) चारित्रवाळा अने (बहुस्सुआ) बहुश्रुत एटले आगम श्रवण करवाथी शुद्ध बुद्धिवाळा थयेला साधुओ (मरणंते) मरणांत समय प्राप्त थये सते पण (न संतसंति) त्रास पामता नथी एटले मरणथी भय पामता नथी. केमके धार्मिक मनुष्योनी सद्गतिने नहीं जाणनारा तथा धर्मनुं उपार्जन नहीं करनारा एवा अधर्मी मनुष्योज कुगतिमां जनारा होवाथी मरणथी भय पामे छे. २९.

आ प्रमाणे सकाम मरणनुं स्वरूप कह्युं. हवे शिष्यने ते संबंधी उपदेश आपे छे.—

तुलिआ विसेसमादाय, दयाधम्मस्स खंतिए। विप्पसीएज्ज मेहावी, तहाभूएण अप्पणा ॥३०॥

अर्थ—(तुलिआ) तुलना करीने एटले बाळमरण अने पंडित मरण ए बन्नेनी परीक्षा करीने, तथा (विसेसं) विशेष एटले बाळमरण करतां पंडित मरण श्रेष्ठ छे एवुं विशेषपणुं (आदाय) ग्रहण करीने एटले जाणीने, तथा (खंतिए) क्षमागुणवडे करीने (दयाधम्मस्स) यतिधर्मना विशेषपणाने पण जाणीने एटले अन्य सर्व धर्म करतां यतिधर्मज श्रेष्ठ छे एवो विशेष भाव जाणीने (मेहावी) चारित्र मर्यादामां रहेला बुद्धिमान् मुनिओए (तहाभूएण अप्पणा) तथाप्रकारना आत्माए करीने एटले जेम मरणकाळ आव्या पहेलां कषायनी आकुळता रहित हता तेवाज आकुळता रहित आत्माए करीने (विप्पसीएज्ज) प्रसन्नता धारण करवी. ३०

प्रसन्न थया सता ते शुं करे ? ते कहे छे.

तओ काले अभिप्पेए, सड्ढी तालिसमंतिए। विणइज्ज लोमहरिसं, भेअं देहस्स कंखए ॥३१॥

होय छे, तथा (समिद्धा) अत्यंत देदीप्यमान होय छे, तथा (कामरूविणो) इच्छा प्रमाणे रूप करनारा होय छे एटले अनुत्तर विमानना देवो रूप विकुर्वता नथी, पण तेवी शक्तिवाळा तो होय छे, तथा (अहुणोववन्नसंकासा) जाणे हमणां नवा उत्पन्न थयेला होय तेवा निरंतर होय छे, एटले के अनुत्तर विमानना देवो आयुष्य पर्यंत समान वर्ण अने कांतिवाळा होय छे, तेमनी कांति वर्णादि घटता नथी, तथा (भुज्जोअच्चिमालिप्पभा) घणा सूर्योनी जेवी कांतिवाळा होय छे २७

हवे आ वर्णनने समाप्त करे छे —

तानि ठाणाणि गच्छंति, सिक्खित्ता संजमं तवं। भिक्खाए वा गिहत्थे वा, जे संतिपरिनिव्वुडा ॥२८॥

अर्थ—(जे) जेओ (संतिपरिनिव्वुडा) शांतिवडे एटले उपशमवडे चोतरफथी निवृत्ति पामेला छे एटले जेमनो कषायरूपी अग्नि शांत थयो होय छे, तेवा (भिक्खाए वा) भिक्षुको अथवा (गिहत्थे वा) गृहस्थीओ (संजमं) सत्तर प्रकारना संयमनो अने (तवं) बार प्रकारना तपनो (सिक्खित्ता) अभ्यास करीने (तानि) ते एटले उपर कह्या ते (ठाणाणि) स्थानो-आवासो प्रत्ये (गच्छंति) जाय छे-पामे छे २८

आ प्रमाणे जाणीने महात्माओ मरण काळे पण आवा प्रकारना होय छे.—

तेसिं सुच्चा सपुज्जाणं, संजयाण वुसीमओ। न संतसंति मरणंते, सीलवंता बहुस्सुआ ॥ २९ ॥

अर्थ—(सपुज्जाणं) सत्पूज्य एटले इंद्रादिकने पूजवा योग्य, तथा (संजयाण) संयमवाळा, तथा (वुसीमओ) मन

अह जे संवुडे भिक्खू, दुण्हमन्नयरे सिआ। सव्वदुक्खप्पहीणे वा, देवे वावि महिड्ढिए ॥ २५ ॥

अर्थ—(अह) हवे (जे) जे (संवुडे) संवृत खटले पांच आश्रवोनो निरोध करनार (भिक्खू) साधु छे, ते (सव्वदुक्खप्पहीणे वा) सर्व दुःख रहित एवा मोक्षने विषे अथवा (महिड्ढिए) महर्धिक एवा (देवे वावि) देवने विषे एम (दुण्हं) ए बेमांथी (अन्नयरे) एकने विषे (सिआ) उत्पन्न थाय छे. २५.

आ साधु देवलोकमां ज्यां उत्पन्न थाय छे, त्यां केवा आवासो छे ? अने त्यां देवो पण केवा छे ? ते कहे छे.—

उत्तराइं विमोहाइं, जुइमंताणुपुव्वसो। समाइण्णाइं जक्खेहिं, आवासाइं जसंसिणो ॥ २६ ॥

अर्थ—(उत्तराइं) उपर वर्तता एवा अनुत्तर विमान नामना (आवासाइं) आवासो एटले स्वर्गनां स्थानो (अणुपुव्वसो) अनुक्रमे एटले सौधर्म देवलोकथी आरंभी अनुत्तर विमान सुधी उत्तरोत्तर (विमोहाइं) पुरुषवेदादिक मोहनीय कर्म ओछुं ओछुं होवाथी मोह रहित छे, तथा (जुइमंता) अधिकाधिक कांतिवाळा छे, तथा (जक्खेहिं) देवोए करीने (समाइण्णाइं) व्याप्त छे. आवा आवासोमां रहेला देवो पण (जसंसिणो) यशस्वी एटले श्लाघायुक्त छे. २६.

तथा—

दीहाउआ इड्ढिमंता, समिद्धा कामरूविणो। अहुणोववन्नसंकासा, भुज्जोअच्चिमालिप्पभा ॥२७॥

अर्थ—तथा त्यां रहेला देवो (दीहाउआ) दीर्घ आयुष्यवाळा होय छे, तथा (इड्ढिमंता) रत्नादिक समृद्धिवाळा

उपलक्षणथी मन अने वचनवडे पण (फासए) स्पर्श करे तथा (दुहओ पक्ख) बन्ने पक्षमा एटले शुक्लपक्ष अने कृष्ण पक्षमां चौदश, पूर्णिमा विगेरे तिथिने विषे (पोसह) पौषधने (एगराइ) दिवसे न बनी शके तो छेवट एक रात्रि पण (न हावए) हानि न पमाडे, एटले एक रात्रि पण आहारपौषधादिक पौषधने अवश्य करे तेथी ते पण स्वर्गे जाय एम नीचेना सूत्रमां संबंध कहेशे अहीं पौषध पण सामायिकनु ज अंग छे, छता तेनो आदर जणाववा माटे तेनु पृथक् ग्रहण कर्युं छे २३

प्रस्तुत अर्थनेज समाप्त करता सता कहे छे —

एवं सिक्खासमावण्णे, गिहवासे वि सुव्वए । मुच्चई छविपव्वाओ, गच्छे जक्खसलोगयं ॥२४ ॥

अर्थ—(एवं) आ प्रमाणे (सिक्खासमावण्णे) शिक्षाने पामेलो एटले श्रद्धा अने आचारवाळो श्रावक (गिहवासे वि) गृहवासने विषे पण (सुव्वए) सारा व्रतवाळो थइने एटले बारव्रतोने पाळीने (छविपव्वाओ) छवि एटले चामडी अने पर्व एटले ढींचण, कोणी, विगेरे सांधवाळा अवयवोथी अर्थात् औदारिक शरीरथी (मुच्चई) मूकाय छे, तथा (जक्खसलोगयं) यक्षना एटले देवना सलोकताने एटले सदृशपणाने अर्थात् स्वर्गने (गच्छे) पामे छे अहीं पंडित मरणनो अवसर छता प्रसंगने लीधे बाळपंडित मरण कह्यु छे २४.

हवे फळ सहित पंडित मरणने ज बतावे छे —

दुःशीळीया उपर द्रमकनी कथा.—

राजगृह नगरमां कोइ द्रमक-भिक्षुक भिक्षाने माटे हमेशां आखा नगरमां भमतो हतो. एकदा वैभारगिरिनी पासेना एक उद्यानमां घणा पुरजनोए आवी उजाणी करी. त्यां ते द्रमक दरेक ठेकाणे भिक्षा मागवा गयो अने तेणे घणी दीनता देखाडी, तो पण ते भाग्यहीन होवाथी तेने कोइए कांइ पण आप्युं नहीं. तेथी ते दुष्टबुद्धिवाळाए तेमना पर क्रोध करी विचार कर्यो के—" आ सर्व लोको निर्दय अने पेटभरु छे, मने दीनने कांइपण आपता नथी, तो आ सर्वेने पर्वतपरथी एक शिला दडती मूकीने चूरी नांखुं." एम विचारी क्रोधथी धमधमतो ते द्रमक गिरिपर चड्यो, त्यां एक मोटी शिलाने तेणे घणा जोरथी चलायमान करी. ते शिला त्यांथी दडवा लागी, परंतु ते द्रमक ते शिलाथी अलग-दूर थइ शक्यो नहीं, तेथी ते ज तेनी तळे दबाइ गयो अने रौद्र ध्यानने लीधे मरीने सातमी नरके गयो. तेथी करीने केवळ भिक्षुपणुं ए कांइ नरकथी रक्षण करनार नथी, पण व्रत ज रक्षण करनार छे.

इति द्रमक कथा.

हवे जे व्रतोए करीने गृहस्थी पण स्वर्गे जाय ते कहे छे.—

आगारि सामाइअंगाइं, सड्ढी काएण फासए। पोसहं दुहओ पक्खं, एगराइं न हावए ॥ २३ ॥

अर्थ—(सड्ढी) श्रद्धावान (आगारि) गृहस्थी (सामाइअंगाइं) सामायिकना अंगोने (काएण) कायावडे तथा

अर्थ—(चीराजिणं) चीर एटले वल्कल, अजिन एटले चर्म अर्थात् वल्कलधारिपणु अने चर्मधारिपणुं, तथा (नगिणिणं) नग्नपणु एटले दिगंबरपणु, तथा (जडी) जटाधारिपणुं, तथा (संघाडि) वस्त्रना कटका सांधीने करेली ते कथा तेने धारण करवापणु, तथा (मुंडिणं) मुंडपणुं (एआइं पि) ए सर्व द्रव्यलिंगो पण (परिआगयं) दीक्षाना पर्यायने पामेला ते (दुस्सीलं) दुःशीलीयाने (न ताइंति) दुर्गतिथी रक्षण करता नथी, एटले ते द्रव्यलिंगो मोक्षने आपनारां थतां नथी २१

गृहादिकनो त्याग कर्यां छतां पण तेओने दुर्गति केम थाय ? ते उपर कहे छे —

पिंडोलए व्व दुस्सीले, नरगाओ न मुच्चई । भिक्खाए वा गिहत्थे वा, सुव्वए कम्मई दिवं ॥२२॥

अर्थ—(पिंडोलए व्व) पिंड एटले परनो आपेलो आहार तेने अवलग एटले सेवनार एवो पण (दुस्सीले) दु शीलीयो (नरगाओ) नरक थकी (न मुच्चइ) मूकातो नथी त्यारे शी रीते सद्गतिने पामे ? ते कहे छे—(भिक्खाए वा) भिक्षाद एटले भिक्षा मागीने खानार होय अथवा (गिहत्थे वा) गृहस्थी होय गमे ते होय, परंतु जे (सुव्वए) सुव्रत एटले अतिचार रहित व्रतवाळो होय ते (दिवं) स्वर्गे (कमई) जाय छे अहीं व्रतनु फळ मुक्ति छतां जे स्वर्गनी प्राप्ति कही ते जघन्यथी पण स्वर्गनी प्राप्ति थाय छे एम जणाववा माटे कही छे. अर्थात् सद्गतिनु कारण मात्र व्रत ज छे, लिंगादिक नथी ए तात्पर्य छे २२

साधुओनुं विषमशीळपणुं केवी रीते होय छे ? ते बतावे छे.—

संति एगेहिं भिक्खूहिं, गारत्था संजमुत्तरा । गारत्थेहि अ सव्वेहिं, साहवो संजमुत्तरा ॥ २० ॥

अर्थ—(एगेहिं) केटलाएक (भिक्खूहिं) कुप्रवचनना भिक्षुओथकी (गारत्था) गृहस्थीओ (संजमुत्तरा) देशविरति रूप संयमवडे उत्तर एटले प्रधान (संति) होय छे, (अ) तथा (सव्वेहिं) सर्व (गारत्थेहि) देशविरति गृहस्थीओ थकी (साहवो) साधुओ (संजमुत्तरा) सर्वविरति रूप संयमवडे करीने उत्तर एटले प्रधान होय छे. कुतीर्थिक भिक्षुओ जीवादिक तत्त्वोने सद्दहता नथी, तेथी तेओ सर्वथा प्रकारे चारित्र रहित ज छे माटे तेमनाथी देशचारित्रवाळा गृहस्थीओ श्रेष्ठ छे अने देशविरतिथी पण सर्वविरतिवाळा सर्वोत्तम छे. अहीं वृद्ध कथा आ प्रमाणे छे.—कोइ श्रावके साधुने पूछयुं के—" श्रावक अने साधुमां केटलो तफावत छे ? " साधुए कह्युं—" सरसव अने मेरु जेटलो तफावत छे. " ते सांभळी श्रावके व्याकुळ थइ फरी पूछयुं के—" कुलिंगी अने श्रावकमां केटलो तफावत छे ? " साधुए कह्युं के—" सरसव अने मेरु जेटलो. " एटले ते सांभळी श्रावक प्रसन्न थयो. २०.

अहीं कोइ शंका करे के—" कुतीर्थिकना भिक्षुओ पण विविध वेषने धारण करनारा होय छे, तो तेमनाथी पण गृहस्थीओ संयमवडे प्रधान केम कहेवाय ? " एवी शंका दूर करवा माटे कहे छे.—

चीराजिणं नगिणिणं, जडी संघाडि मुंडिणं । एआइं पि नं ताइंति, दुस्सीलं परिआगयं ॥ २१ ॥

अर्थ—(जहा) जे प्रकारे (मे) कहेता एवा माराथकी (त) ते पूर्वसूत्रमां कहेलु सकाम मरण (अणुस्सुअ) तमे सांभळ्यु छे (मरण पि) ते मरण पण (सपुण्णाण) पुण्यवाळा अने (वुसीमओ) वश्यवर्ती–जेओने इंद्रियो वश छे एवा (संजयाण) चारित्रीआओने होय छे ते मरण (विप्पसन्न) विशेष करीने कषायादिक मळ रहित होवाथी प्रसन्न एटले निर्मळ होय छे, तथा (अणाघाय) आघात रहित होय छे एटले तेवा प्रकारनी यतनावडे अन्य प्राणीना अने पोताना संयमरूप आत्माना विनाश रहित होय छे १८

तथा—

णं इमं सव्वेसु भिक्खुसु, न इमं सव्वेसु गारिसु। नाणासीला अगारत्था, विसमसीला य भिक्खुणो ॥१९॥

अर्थ—(इम) आ सकाम एटले पंडित मरण (सव्वेसु भिक्खुसु) सर्व व्रतीओने–साधुओने (ण) होतु नथी पण केटलाक ज भावभिक्षुने ज होय छे तथा (इम) आ पंडित मरण (सव्वेसु गारिसु) सर्व गृहस्थीओने (न) होतु नथी कारण के ते मरण सर्वविरतिवाळाने ज होय छे तथा कोइक सर्वविरतिना परिणामवाळा भावसाधुने ज होय छे कारण के (अगारत्था) गृहस्थीओना–देशविरतिना (नाणासीला) घणा भांगा होय छे, तेथी तेओ विविध शीलवाळा एटले अनेक प्रकारना ओछावधता व्रतवाळा होय छे (य) तथा (भिक्खुणो) साधुओ पण अनेक प्रकारना (विसमसीला) विषम आचारवाळा होय छे, एटले के जिनमतना पण सर्व साधुओ नियाणा रहित अने अतिचार रहित चारित्रपणे मरण पामता नथी. केटलाएक ज–अल्प ज तेवा होय छे. १९

ते शोक कर्या पछी शुं करे छे ? ते कहे छे.—

तओ से मरणंतंमि, बाले संतस्सई भया । अकाममरणं मरइ, धुत्ते वा कलिणा जिएं ॥ १६ ॥

अर्थ—(तओ) त्यारपछी (से) ते (बाले) मूर्ख मनुष्य (मरणंतंमि) मरणांत प्राप्त थये सते (भया) नरकना भयथी (संतस्सइ) त्रास पामे छे अर्थात् ते मरणने इच्छतो नथी, तो पण (अकाममरणं) अकाम मरणवडे एटले नहीं इच्छेला एवा पण मरणवडे (मरइ) ते मरे छे, अने (कलिणा) एक दाववडे (जिए) पराजय पामेला एवा (धुत्ते वा) जुगारीनी जेम ते शोक करे छे. १६.

हवे आ अकाम मरणने समाप्त करता सता सकाम मरणनो आरंभ करे छे.—

एअं अकाममरणं, बालाणं तु पवेइअं । एत्तो सकाममरणं, पंडिआणं सुणेह मे ॥ १७ ॥

अर्थ—(एअं) आ पूर्वे कह्युं ते (अकाममरणं) अकाम मरण (बालाणं तु) अज्ञानीओनुं ज छे एम (पवेइअं) तीर्थंकरोए कहेलुं छे. (एत्तो) हवे (पंडिआणं) पंडितोनुं (सकाममरणं) सकाम मरण कोने होय छे ते (मे) मारी पासेथी (सुणेह) तमे सांभळो. १७.

ते सकाम मरण ज कहे छे.—

मरणं पि सपुण्णाणं, जहा मे तमणुस्सुअं । विप्पसन्नमणाघायं, संजयाणं वुसीमओ ॥ १८ ॥

आ ज वात दृष्टांतवडे दृढ करे छे—

जहा सागडिओ जाण, सम हेच्चा महापह । विसम मग्गमोइण्णो, अक्खे भग्गम्मि सोयइ ॥ १४ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (सागडिओ) शाकटिक एटले रथ हांकनार (जाण) जाणतो सतो (सम) समान एवा (महापह) राजमार्गने (हेच्चा) तजीने (विसम) विषम एवा (मग्ग) मार्गने विषे (ओइण्णो) उतर्यो पछी (अक्खे) अक्ष एटले गाडानी धरी (भग्गम्मि) भांगी गये सते (सोयइ) शोक करे छे एटले के " मारा ज्ञानने धिक्कार छे के जेथी हु जाणता छतां आवा विषम मार्गमा उतर्यो अने आवो अनर्थ पाम्यो " एम विचारतो ते शोक करे छे १४

हवे दार्ष्टांतिक एटले उपनय कहे छे.—

एव धम्म विउकम्म, अहम्म पडिवज्जिआ । बाले मच्चुमुह पत्ते, अक्खे भग्गे व सोअइ ॥ १५ ॥

अर्थ—(एव) ए ज प्रमाणे (धम्म) शुभ कर्मने (विउकम्म) व्युत्क्रम-उल्लंघन करीने एटले तजीने तथा (अहम्म) अधर्मने-पापने (पडिवज्जिआ) अंगीकार करीने (अक्खे भग्गे व) धरी भांगे सते रथकारकनी जेम (मच्चुमुह पत्ते) मृत्युना मुखने एटले मरणना सन्मुखपणाने पामेलो एवो (बाले) अज्ञानी (सोअइ) शोक करे छे जेम धरी भांगे सते रथ हांकनार शोक करे छे, तेम आ अज्ञानी पण मरण अवस्था आवे सते " अहो ! आ में शु कर्यु ? " इत्यादिक शोक करे छे १५

अर्थ—(मे) में (नरए) नरकने विषे रहेला (ठाणा) कुंभी, वैतरणी, असिपत्र वन विगेरे स्थानो (सुआ) सांभळ्या छे, (च) तथा (असीलाणं) दुराचारीओनी (जा) जे (गई) नरकादिक गति थाय छे ते पण सांभळी छे, के (जत्थ) जे नरकादि गतिमां (कूरकम्माणं) क्रूर कर्म करनारा (बालाणं) अज्ञानी मनुष्योने (पगाढा) उत्कृष्ट एवी (वेअणा) शीत, उष्णादिक वेदना थाय छे. तेथी करीने पापकर्म करनारा एवा मारी पण तेवी ज गति थशे. एम विचारे छे–खेद करे छे. १२.

तथा—

तत्थोववाइअं ठाणं, जहा मे तमणुस्सुअं । अहाकम्मेहिं गच्छंतो, सो पच्छा परितप्पइ ॥ १३ ॥

अर्थ—(तत्थ) त्यां नरकने विषे (जहा) जे प्रकारे (उववाइअं) औपपातिक (ठाणं) स्थान छे, (तं) ते (मे) में (अणुस्सुअं) गुरु पासे सांभळ्युं छे. एटले के गर्भजने विषे तो ज्यांसुधी गर्भमां रहे त्यांसुधी छेदन भेदनादिक दुःख थतुं नथी, पण औपपातिक स्थानमां तो त्यां उत्पन्न थया पछी एक अंतर्मुहूर्त पछी ज महा वेदनानो उदय थाय छे तेथी नरकमां दुःखनुं जरा पण आंतरुं नथी. तथा वळी (अहाकम्मेहिं) यथाकर्मे करीने एटले जे गतिमां जवानुं होय ते गतिने योग्य एवा तीव्र, तीव्रतर आदि रसवाळा कर्मे करीने (गच्छंतो) तेवी गतिमां जतो एवो (सो) ते मनुष्य (पच्छा) आयुष्यने अंते (परितप्पइ) परिताप पामे छे. एटले "दुष्कर्म करनारा मने धिक्कार छे, हवे हुं मंद भाग्यवाळो शुं करुं ?" इत्यादि शोक करे छे. १३.

प्रकारे करीने (मल) आठ प्रकारना कर्ममळनो (सचिणइ) सचय करे छे-बांधे छे (सिसुणागु व्व) जेम शिशुनाग एटले अळसीयो (अळसीयु) स्निग्ध शरीर होवाथी बहारथी (मट्टिअ) माटीवडे खरडाय छे अने ते माटीने ज खाय छे तेथी अदर पण माटीवडे खरडाय छे, अने त्यारपछी सूर्यना तीक्ष्ण तापना स्पर्शथी ते क्लेश पामे छे, ते ज प्रमाणे आ मनुष्य पण उपार्जन करेला कर्मना वशथी आ जन्ममां पण क्लेश पामे छे अने परिणामे विनाश पामे छे १०

ए वातने ज स्पष्ट करे छे —

तओ पुंट्ठो आयकेण, गिलाणो परितप्पइ । पमीओ परलोगस्स, कम्माणुप्पेहि अप्पणो ॥ ११ ॥

अर्थ—(तओ) आठ प्रकारना कर्ममळनो सचय कर्या पछी (आयकेण) मृत्यु करनारा रोगवडे (पुट्ठो) पराभव पामेलो, तथा (गिलाणो) ग्लान एटले मद थयेलो, तथा (परलोगस्स पमीओ) परलोकथी भय पामेलो, तथा (अप्पणो) पोताना (कम्माणुप्पेहि) अशुभ कर्मनो विचार करतो ते मनुष्य (परितप्पइ) खेद पामे छे ज्यारे रोगादिकवडे व्याप्त थाय छे त्यारे ते एम जाणे छे के-" मारा करेला पापकर्मोनो उदय थयो, तेथी हु परलोकमां पण दु खी थइश. " इत्यादिक पोताना कर्मनो विचार करनार थाय छे ११.

ते ज वातने स्पष्ट करे छे —

सुआ मे नरए ठाणा, असीलाण च जा गई । बालाणं कूरकम्माण, पगाढा जत्थ वेअणा ॥ १२॥

शीखवुं सारुं छे, शीख्युं निरर्थक थतुं नथी. जे ते शीख्याथी पण हुं आज गोळ अने तुंबडा खाउं छुं." अहीं ते पशुपाळे प्रथम वटवृत्तनां पांदडां वींध्यां ते निरर्थक वींध्यां अने राजानी आंखो वींधी ते प्रयोजनवडे वींधी एम बन्ने प्रकारे हिंसा करी.

इति पशुपाळ कथा.

आ प्रमाणे हिंसा करनार बीजुं शुं करे छे ? ते कहे छे—

हिंसे बाले मुसावाई, माइल्ले पिसुणे सढे । भुंजमाणे सुरं मंसं, सेअमेअं ति मन्नइ ॥ ९ ॥

अर्थ—(हिंसे) हिंसा करवाना स्वभाववाळो ते (बाले) अज्ञानी (मुसावाई) मृषावादी थाय छे, तथा (माइल्ले) मायावी एटले कपट करनार थाय छे, तथा (पिसुणे) पिशुन एटले बीजानी निंदा करनार थाय छे, तथा (सढे) शठ एटले अन्य वेष करीने बीजाने धूतनार थाय छे, तथा (सुरं) मदिरा अने (मंसं) मांसने (भुंजमाणे) खातो सतो (एअं) आ (सेअं) कल्याणकारक छे (ति) ए प्रमाणे (मन्नइ) माने छे. ९.

तथा—

कायसा वयसा मत्ते, वित्ते गिद्धे अ इत्थिसु । दुहओ मल संचिणइ, सिसुणागु व्व मट्टिअं ॥१०॥

अर्थ—(कायसा) कायावडे (वयसा) वचनवडे अने उपलक्षणथी मनवडे पण (मत्ते) गर्विष्ठ, तथा (वित्ते) धनने विषे (अ) अने (इत्थिसु) स्त्रीओने विषे (गिद्धे) आसक्तिवाळो एवो मनुष्य (दुहओ) राग अने द्वेष ए बन्ने

(थावरेसु) स्थावर प्राणीओने विषे (अट्ठाए) धनोपार्जनादिक प्रयोजनवडे (व) अथवा (अणट्ठाए) प्रयोजन विना पण (दंड) मनदंड, वचनदंड तथा कायदंडने (समारभइ) आरंभे छे, अने (भूअग्गाम) प्राणीओना समूहनी (विहिंसइ) हिंसा करे छे ८.

सार्थक अने निरर्थक दंड करवा उपर पशुपाळनी कथा —

कोइ एक पशुपाळ हमेशां वनमां बकरां चारतो हतो ज्यारे बकरां विश्रांतिने माटे वटवृक्षनी नीचे बेसतां हतां, त्यारे ते वटनी नीचे चतो सुइने बोरना ठळीया धनुषपर चडावी तेवडे वटवृक्षनां पांदडा वींधतो हतो अनुक्रमे केटलेक दिवसे तेना सर्व पांदडा तेणे वींध्यां एकदा कोइ क्षत्रियपुत्र अश्वथी हरण करायेलो त्यां आव्यो तेणे ते जोइ पशुपाळने कह्यु के—" हु कहु तेनी आंखो तु वींधे तो हु तने घणु धन आपु " तेणे कह्यु के—" तु मने बताव तो हु ते कार्य करी आपु " पछी ते क्षत्रियपुत्र तेने नगरमां लइ गयो, अने फरवा नीकळेला राजाने बतावी तेनी आंखो वींधवानु तेने कह्यु, एटले तेणे धनुषपर बे गोळीओ चडावी अने तेवडे राजानी बन्ने आंखो एक साथे वींधी नांखी पछी ते क्षत्रियपुत्र राजा थयो एटले तेणे पशुपाळने कह्यु के—" तु जे मागे ते हु आपु. " त्यारे तेणे माग्यु के—" जे गाममा हु रहु छु ते ज गाम मने आपो " एटले राजाए तेने ते गाम आप्यु तेमां ते पशुपाळे शेरडी घणी वावी तथा तुबडीना वेला वाव्या पछी शेरडीनो गोळ करी तुबडा अने गोळ खावा लाग्यो तथा नाचतो नाचतो बोलवा लाग्यो के—" जे ते कांइ पण

छे के नथी ? तेथी करीने परलोकनो ज संदेह सते कोण प्रत्यक्ष प्राप्त थयेला कामभोगनो त्याग करी परोक्षनी प्रार्थना-इच्छा करे ? ६.

केटलाक मनुष्य परलोकने जाणता छतां पण कामभोगनो त्याग करवा अशक्त होय छे तेओ आ प्रमाणे कहे छे.—

जणेण सद्धिं होक्खामि, इइ बाले पगब्भइ । कामभोगाणुराएणं, केसं संपडिवज्जइ ॥ ७ ॥

अर्थ—(जणेण सद्धिं) लोकनी साथे (होक्खामि) हुं थइश एटले घणा लोको भोग भोगवे छे, माटे हुं पण भोग भोगवीश. आटला बधा लोको कांइ मूर्ख नथी. (इइ) आ प्रमाणे (बाले) अज्ञानी माणस (पगब्भइ) धिट्ठो थइने बोले छे. एटले खोटी वाचाळताए करीने पोते नाश पामे छे अने बीजाने पण नाश पमाडे छे. परंतु " घणा माणसो उन्मार्गे जाय तो मारे शामाटे उन्मार्गे जवुं जोइए ? " एवो विचार ते करतो नथी. वळी ते (कामभोगाणुराएणं) कामभोगना अनुरागे करीने आलोक तथा परलोकमां (केसं) क्लेशने (संपडिवज्जइ) पामे छे. ७.

जे रीते ते क्लेश पामे छे ते बतावे छे.—

तओ से दंडं समारभइ, तसेसु थावरेसु अ । अट्ठाए व अणट्ठाए, भूअग्गामं विहिंसइ ॥ ८ ॥

अर्थ—(तओ) ते कामभोगना अनुरागथी (से) ते धृष्टतावाळो जीव (तसेसु) त्रस प्राणीओने विषे (अ) अने

जे गिद्धे कामभोएसु, एगे कूडाय गच्छइ । न मे दिट्ठे परे लोए, चक्खुदिट्ठा इमा रई ॥ ५ ॥

अर्थ—(जे) जे (एगे) कोइ (कामभोएसु) काम एटले शब्द अने रूप तथा भोग एटले स्पर्श, रस अने गंध ए पाचेने विषे (गिद्धे) लपट थयेलो होय ते (कूडाय) मृगादिकनी हिंसा रूप द्रव्यकूट अने मृषाभाषा रूप भावकूटने माटे (गच्छइ) जाय छे एटले प्रवर्ते छे कारण के कामभोगने विषे लपट थयेला ते पुरुष मांसादिकमां लुब्ध थवाथी प्राणीहिंसा करे छे अने असत्य भाषण विगेरेने सेवे छे तेने जो कोइ धर्म करवानु कहे छे तो ते आ प्रमाणे बोले छे के— (मे) अमे (परे लोए) परलोक (न दिट्ठे) जोयो नथी, अने (इमा रई) आ कामभोग सेववाथी उत्पन्न थती रति एटले चित्तनी प्रीति तो (चक्खुदिट्ठा) चक्षुवडे जोयेली छे एटले प्रत्यक्ष जोइ छे तेथी करीने जोयेलानो त्याग करी नहीं जोयेलानी प्रार्थना-इच्छा केम करु ? ५

फरीथी तेनो ज अभिप्राय देखाडे छे —

हत्थागया इमे कामा, कालिआ जे अणागया । को जाणइ परे लोए, अत्थि वा नत्थि वा पुणो ॥६॥

अर्थ—(इमे) आ प्रत्यक्ष देखाता (कामा) कामभोगो (हत्थागया) हाथमां प्राप्त थयेला छे, अने (जे अणागया) जे आगामी भवने विषे प्राप्त थवाना कहेवाय छे ते तो (कालिआ) काळे करीने थवाना छे एटले अनिश्चित काळे थवाना छे (पुणो) वळी (को) कयो प्राणी (जाणइ) जाणे छे ? के (परे लोए) परलोक (अत्थि वा नत्थि वा)

मरण होय छे अर्थात् तेमने मरण समये मरवानो त्रास थतो नथी माटे तेमने सकामना जेवुं सकाम मरण होय छे, पण परमार्थथी तेओ कांइ मरणनी अभिलाषा करता नथी. कारणके मरणनी इच्छानो पण शास्त्रमां निषेध करेलो छे. वळी ते सकाम मरण (उक्कोसेणं) केवळीरूप उत्कृष्ट स्थितिवाळा जीवने आश्रीने (सइं भवे) एकज वार थाय छे. अने जघन्य एटले बाकीना चारित्रवाळा जीवोने आश्रीने सात आठ वार पण मरण थाय छे. ३.

हवे पहेलुं स्थान जे अकाम मरण ते विषे कहे छे.—

तत्थिमं पढमं ठाणं, महावीरेण देसिअं । कामगिद्धे जहा बाले, भिसं कूराइं कुव्वई ॥ ४ ॥

अर्थ—(तत्थ) तेमां एटले अकाम मरण अने सकाम मरणमां (इमं) आ एटले आगळ कहेवाशे एवुं (पढमं ठाणं) पहेलुं स्थान (महावीरेण) श्री महावीरस्वामीए (देसिअं) देखाडयुं छे एटले कह्युं छे. (जहा) ते आ प्रमाणे—(कामगिद्धे) इच्छाकाम अने मदनकामने विषे एटले पांचे इंद्रियोना विषयोने विषे गृद्ध एटले आकांक्षावाळो (बाले) मूर्ख (भिसं) अत्यंत (कूराइं) क्रूर कर्मोने (कुव्वई) करे छे. शक्ति होय तो प्राणातिपातादिक क्रूर कर्मोने करे छे अने शक्ति न होय तो तंदुलीया मत्स्यनी जेम मनवडे पण क्रूर कर्मो करे छे. तेवां कर्मो करवाथी अकाम मरणे ज मरे छे, अर्थात् इच्छाओ पूर्ण थया पहेलां ज वारंवार मरे छे. ४.

ए वातने ज स्पष्ट करे छे.—

वाळा, तेमनु जे मरण थाय ते १० छद्मस्थ मरण—मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान अने मनःपर्यवज्ञानवाळा साधुनु जे मरण थाय ते ११ केवलि मरण—केवळज्ञानीनु जे मरण थाय ते १२ वैहायस मरण—आकाशमां एटले वृक्षनी शाखा विगेरे उंचे स्थाने पोताने बांधीने मरवु अथवा भृगुपात करीने के कुवामा पडीने के शस्त्रादिकवडे मरवु ते १३ गृध्रस्पृष्टमरण—मरेला हाथी विगेरेना कलेवरमां पेसी गीध, समळी अने शीयाळ विगेरेना स्पर्शथी-खावाथी मरवु ते १४ भक्तपरिज्ञा मरण—भातपाणीनो त्याग करी अनशन लइ मरवु ते १५ इंगिनीमरण—अनशन लइ नियमित स्थानमां हरवा फरवानी चेष्टा पोतानी मेळेज करता एवा साधुनु जे मरण ते १६ तथा पादपोपगमन—अनशन लइ वृक्षनी जेम निश्चळ रहे अने बीनाना प्रयोग विना पोतानी जाते हरे फरे नहीं तेवा साधुनु जे मरण थाय ते १७

हवे ते अकाम अने सकाम मरण कोने होय ? तथा केटलीवार होय ? ते बतावे छे—

बालाण अकाम तु, मरण असइं भवे । पडिआण सकाम तुं, उक्कोसेण सइ भवे ॥ ३ ॥

अर्थ—(बालाण) बाल एटले सत् असत्ना विवेक रहित प्राणीओ, तेमनु (अकाम तु) अकाम एटले इच्छा रहित एवु ज (मरण) मरण (असइ) वारवार (भवे) थाय छे कारण के तेओ विषयोने विषे अभिलाषवाळा होवाथी मरणने नहीं इच्छता सता ज मरे छे, अने तेथी फरीनेज तेओ भवरूपी अटवीमा अटन करता सता वारवार ते ज मरणने पामे छे (तु) (परतु (पडिआण) पडितोनु एटले चारित्रवाळाओनु (सकाम) सकाम एटले अभिलाष सहित

तीर्थकरोए कहेला (संति) छ. ते आ प्रमाणे—(अकाममरणं) अकाम मरण एटले बाळमरण (चेव) निश्चे (तहा) तथा (सकाममरणं) सकाम मरण एटले पंडित मरण. २.

अहीं सत्तर प्रकारनां मरण कह्यां छे ते आ प्रमाणे—आवीची मरण एटले नरकादिक चारे गतिना जीवोने समये समये आयुष्य ओछुं थाय छे ते. १. अवधि मरण—नारकी आदि भवना हेतुरूप आयुकर्मनां दळियां अनुभवीने मरवुं, अथवा मर्या पछी कोइपण वखत फरीने तेना तेज नारकादि भवना हेतुरूप आयुकर्मनां दळियां अनुभवीने मरवुं ते. २. अंतिक मरण—नारकी आदि आयुष्यपणाए करीने कर्मनां दळियां अनुभवीने मरे, अथवा एकवार मरण पाम्या पछी कोइपण वार फरीथी तेज गतिनां दळियां अनुभवीने मरण न पामे ते अंतिकमरण कहेवाय छे. आने आत्यंतिक मरण पण कहे छे. ३. वलाय मरण—संयमपर अरुचि थवाथी दुश्चर तप करी न शके अथवा व्रत मूकी पण न शके, तेथी करीने " आ भवथी मारो जलदी मोक्ष थाय तो सारुं " एम विचारतां जे मरण पामे ते. आ मरण व्रतना परिणामथी भग्न थएलाने ज होय छे. ४. वशार्त मरण—इंद्रिय विषयनी पराधीनताथी पीडा पामेलानुं जे मरण थाय ते. ५. अंतःशल्य मरण—लज्जादिकने लीधे दुराचारनी आलोचना नहीं करवा रूप शल्य सहित जे मरवुं ते. ६. तद्भव मरण—जे भवमां प्राणी होय तेज भवनुं आयुष्य बांधीने मरवुं ते. आ मरण संख्याता वर्षना आयुष्यवाळा मनुष्य अने तिर्यंचने ज होय छे, असंख्यात वर्षना आयुष्यवाळा मनुष्य अने तिर्यंचने तथा देव नारकीने होतुं नथी. ७. पंडित मरण—सर्वविरतिपणामां जे मरण थाय ते. ८. बाळमरण—मिथ्यादृष्टिनुं अथवा अविरतसम्यग्दृष्टिनुं जे मरण थाय ते. ९. मिश्र मरण—बाळ छतां पंडित एटले देशविरति-

अथ मरण विभक्ति नामनु पाचमु अध्ययन ५

ज्यासुधी शरीरनो भेद-नाश थाय त्यासुधी गुणनी अभिलाषा करवी एम चोथा अध्ययनने अंते कह्यु तेथी मरण काळे पण प्रमाद न करवानु कह्यु तेथी मरण केटला प्रकारनां छे ? ते जाणवु जोइए, माटे आ अकाममरणीय नामनु अध्ययन कह्यु छे, तेनु प्रथम सूत्र आ छे—

अण्णवंसि महोहंसि, एगे तिण्णे दुरुत्तरे । तत्थ एगे महापण्णे, इमं पण्हमुदाहरे ॥ १ ॥

अर्थ—(एगे) केटलाएक गौतमादिक महापुरुषो (महोहंसि) मोटा प्रवाहवाळा अने (दुरुत्तरे) दुःखे करीने तरी शकाय एवा (अण्णवंसि) संसाररूपी समुद्रने (तिण्णे) तीर्ण एटले पार पामेला होय छे, परंतु (तत्थ) तेमां एटले देव अने मनुष्यनी सभामां (महापण्णे) केवळज्ञानरूपी मोटी प्रज्ञावाळा तीर्थंकर तो (एगे) एक काळे बे न ज होय माटे एक एटले महावीरस्वामी तीर्थंकर (इमं) आ (पण्हं) प्रश्नने एटले प्रश्न योग्य एवा वचनने (उदाहरे) कहे छे १

शु प्रश्न ते कहे छे—

संतिमे अ दुवे ठाणा, अक्खाया मारणंतिआ । अकाममरणं चेव, सकाममरणं तहा ॥ २ ॥

अर्थ—(मारणंतिआ) मरण अवस्थामां थनारा (इमेअ) आ कहेवाशे एवा (दुवे) बे (ठाणा) स्थानो (अक्खाया)

द्वेषना घरना छे तथा माया अने लोभ ए रागना घरना छे तेथी क्रोधादिकनो जय ए ज रागद्वेषनो जय छे. १२.

उपर जे कामविषयो त्याग करवाना कह्या. ते वात कदाच चरक विगेरे मतवाळामां पण होय छतां तेनो परिचय न करवाने माटे कहे छे.—

जे संखया तुच्छपरप्पवाई, ते पिज्जदोसाणुगया परज्झा ।
एए अहम्मु त्ति दुगंछमाणो, कंखे गुणे जाव सरीरभेओ ॥ १३ ॥ त्ति बेमि ॥

अर्थ—(जे) जेओ (संखया) संस्कृत एटले कात्रिम शुद्धिवाळा, अने तेथी करीने ज (तुच्छ) तुच्छ एटले स्वेच्छाचारी होवाथी निःसार एवा (परप्पवाई) परतीर्थिको छे, (ते) तेओ (पिज्जदोसाणुगया) रागद्वेषने पामेला छे, तथा (परज्झा) परवश एटले रागद्वेषने आधीन छे. तेथी करीने (एए) तेओ (अहम्मु त्ति) अधर्मी छे एम (दुगंछमाणो) जुगुप्सा करतो एटले तेमना परिचयने नहीं करतो (जाव) ज्यांसुधी (सरीरभेओ) शरीरनो नाश थाय त्यांसुधी एटले जावजीव (गुणे) ज्ञानादिक गुणोनी ज (कंखे) अभिलाषा करे. अहीं दुगंछानो अर्थ निंदावाचक करवो नहीं, कारण के शास्त्रमां निंदानो सर्वत्र निषेध छे. १३.

इति चतुर्थ अध्ययन.

अर्थ—(मुहु मुहु) वारंवार (मोहगुणे) मोहना गुणो जे शब्दादिक तेमने (जयंतं) जीतता–पराभव करता, अने (चरंत) संयम मार्गमां विचरता एवा (समणं) मुनिने (अणेगरूवा) कठोर, कुरूप विगेरे अनेक प्रकारना (फासा) इंद्रियोनो स्पर्श करनारा शब्दादिक विषयो (असमंजसं च) प्रतिकूलपणे न (फुसंती) स्पर्श करे एटले प्राप्त थाय, तो (तेसु) ते विषयो उपर (भिक्खु) साधुए (मणसा) मनवडे पण (न पउस्से) प्रद्वेष करवो नहीं. अमनोहर–अनिष्ट शब्दादिक विषयो कदी इंद्रियोने प्राप्त थाय तो " अहो ! आ केवा अनिष्ट छे ? " एम विचार पण करवो नहीं तथा तेनो त्याग पण करवो नहीं ॥ ११

तथा –

मंदा य फासा बहुलोहणिज्जा, तहप्पगारेसु मणं न कुज्जा ।
रक्खिज्ज कोहं विणइज्ज माणं, मायं न सेवे पयहिज्ज लोहं ॥ १२ ॥

अर्थ—(मंदा) मंद एटले विवेकी जनने पण मंद करनारा (य) अने (बहुलोहणिज्जा) अति लोभ एटले मोह पमाडनारा (फासा) शब्दादिक विषयो छे तेथी (तहप्पगारेसु) तेवा प्रकारना मनोहर विषयोने विषे पण (मणं) चित्त (न कुज्जा) न करवुं–न लगाडवुं. उपरनी गाथावडे द्वेषनो त्याग कर्यो अने आ अर्ध गाथावडे रागनो त्याग कर्यो. हवे कषायना त्यागनो उपदेश आपे छे.—(कोहं) क्रोधनुं (रक्खिज्ज) निवारण करवुं, तथा (माणं) मानने (विणइज्ज) दूर करवो, तथा (मायं) मायाने (न सेवे) सेववी नहीं, तथा (लोहं) लोभनो (पयहिज्ज) त्याग करवो. क्रोध अने मान ए

हवे प्रमाद तथा अप्रमाद उपर वणिकनी बे स्त्रीओनी कथा.

कोइ एक वणिक पोतानी भार्याने घरनी संभाळ राखवा कही नोकर-चाकरोने सोंपी पोते वेपार करवा परदेश गयो. त्यारे ते स्त्री आखो दिवस पोताना शरीरनी ज शुश्रूषा करवा लागी अने चाकरोने कांइ काम बतावती नहीं, खावानुं पण समय प्रमाणे आपती नहीं, तथा पगार पण आपती नहीं. तेथी सर्व चाकरो तेने तजीने बीजे ठेकाणे चाल्या गया. तेम थवाथी तेना कामनी अने धननी घणी हानि थइ. केटलेक काळे ते वणिक घेर आव्यो. घरनुं स्वरूप जाणी तेणे ते प्रमादी स्त्रीने काढी मूकी, अने घणुं द्रव्य खर्ची बीजी स्त्री परण्यो. तेणीने पण ते ज प्रमाणे घर तथा चाकरो सोंपी ते परदेश वेपार करवा गयो. ते स्त्री प्रमाद रहित हती, शरीरनी शुश्रूषामां रोकाती नहोती, तेथी मधुर वचनोवडे चाकरो पासे काम करावती हती अने वखतसर भोजन तथा पगार आपती हती, तेथी तेनुं घर आबाद थयुं. केटलेक काळे वणिक घेर आव्यो, त्यारे घरनी सारी स्थिति जोइ खुशी थयो अने ते स्त्रीने सर्व घरनी स्वामिनी बनावी. माटे भव्य प्राणीओए प्रमादनो त्याग करवो.

इति वणिक भार्याद्वय कथा.

हवे प्रमादनुं मूळ-कारण राग अने द्वेष ज छे, तेथी उपाय सहित तेमनो त्याग बतावे छे.—

मुहं मुहुं मोहगुणे जयंतं, अणेगरूवा समणं चरंतं ।
फासा फुसंती असमंजसं च, न तेसु भिक्खू मणसा पउस्से ।। ११ ।।

समतापणे (समेच्च) जाणीने (महेसी) महर्षि अथवा मोक्षने इच्छनार थइ (अप्पाणुरक्खी) कुगतिथी आत्मानु रक्षण करनार थया (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित थयो सतो (चर) तु विचर १०

शीघ्रपणे विवेक पामी न शकाय ते उपर ब्राह्मणीनी कथा—

कोइ ब्राह्मण परदेशमां जइ सर्व शास्त्रनो पारगामी थइ स्वदेशमां आव्या तेनी अति विद्वत्ता जोइ कोइ ब्राह्मणे तेने कन्या आपी, तथा लोको पण तेने घणी दक्षिणा आपवा लाग्या तेथी ते धनवान थयो एटले तेणे पोतानी भार्या माटे घणां घरेणां कराव्यां ते सर्व घरेणांने ते स्त्री निरंतर पोताना शरीरपर ज धारण करती हती, ते जोइ ब्राह्मणे तेणीने कह्यु के—" हे प्रिया ! आ नानु गाम छे, माटे निरंतर अलंकारो पहेरी राखवा ठीक नथी, जो कदाच चोर आवशे तो तारा शरीरने नुकशान करशे तेथी उत्सवने दिवसे ज पहेरवा योग्य छे " ते सांभळी ब्राह्मणी बोली के—" ज्यारे चोरो आवशे त्यारे हु तरत ज अलंकारो शरीरपरथी उतारी नांखीश ज्यारे रोज पहेरवाना काममां न आवे त्यारे ते अलंकारो कराव्या शा माटे ?" आवो तेणीनो उत्तर सांभळी ते ब्राह्मण मौन रह्यो पछी एकदा तेने ज घेर चोरो आव्या खाइ पीने पुष्ट शरीरवाळी थयेली ते ब्राह्मणीना हाथ पग विगेरेना अलंकारो अवयवोनी साथे गाढ चोंटी गयेला हता, तेथी ते महेनत कर्या छतां नीकळी शक्या नहीं त्यारे ते चोरोए तेणीना कांडां कापी घरेणा लीधां तेनी पीडाथी ते ब्राह्मणी मरण पामी ए ज रीते पूर्वकर्मनो ज्यारे उदय आवे छे त्यारे विवेक पामी शकातो नथी, माटे प्रथमथी ज विवेक प्राप्त करवो

इति ब्राह्मणी कथा

अर्थ—जे पुरुष प्रथम अप्रमत्त–प्रमाद रहित थतो नथी (स) ते पुरुष (पुव्वमेवं) प्रथमनी जेम (पच्छा) पछी पण (न लभेज्ज) अप्रमत्तपणाने पामतो नथी. (एसा उवमा) आ युक्ति एटले ' अमे अंतकाळे अप्रमत्तपणे धर्मनुं सेवन करशुं ' एम जे कहेवुं ते (सासयवाइआणं) शाश्वतवादीओने एटले निरुपक्रम आयुष्यपणाए करीने पोताना आत्माने शाश्वतो माननाराओने घटी शके छे, परंतु जळना परपोटानी जेवा चपळ आयुष्यवाळाने तो अंतकाळे धर्म सेववानुं जे मानवुं ए ज अयोग्य छे. केमके (आउअम्मि) आयुष्य (सिढिले) शिथिळ थये सते अने (सरीरस्स भेए) शरीरनो भेद एटले नाश (कालोवणीए) काळे एटले मृत्युए प्राप्त करे सते ते (विसीअई) खेद पामे छे. तेथी पहेलेथी ज प्रमादनो त्याग करवो. ९.

प्रथमनी जेम पछी पण अप्रमत्तपणाने एटले धर्मने केम पामी शकतो नथी ? ते उपर कहे छे—

खिप्पं न सक्केइ विवेगमेउं, तम्हा समुट्ठाय पहाय कामे ।
समेच्च लोगं समया महेसी, अप्पाणुरक्खी चरमप्पमत्तो ॥ १० ॥

अर्थ—हे भव्य प्राणी ! (खिप्पं) शीघ्रपणे (विवेगं एउं) द्रव्यथी स्वजनादिकना संगत्याग रूप अने भावथी कषायना त्याग रूप विवेकने पामवाने (न सक्केइ) तुं शक्तिमान नथी. (तम्हा) ते कारण माटे (समुट्ठाय) सम्यक् प्रकारे उद्यम करीने तथा (कामे) कामने एटले इंद्रियना विषयोने (पहाय) तजीने तथा (लोगं) सर्व प्राणी समूहने (समया)

शिक्षित अने अशिक्षित एवा बे अश्वोनी कथा

कोइ राजाए बे क्षत्रियपुत्रोने एकएक अश्व शिक्षा माटे तथा पोषण करवा माटे आप्यो तेमा एक क्षत्रिय अवसरने योग्य एवा आहारवडे तेनु पोषण करी दोडवु, कुदवु विगेरे शीखवतो हतो अने बीजो क्षत्रिय पोताना अश्वने फोतरां विगेरे निःसार वस्तु खवरावतो हतो अने घरट्टमां फेरवतो हतो. राजाए ते अश्वने खवराववा माटे जे आप्यु हतु ते पोते खाइ जतो हतो एकदा ते राजाने शत्रुओ साथे युद्ध करवानो समय आव्यो, त्यारे तेणे ते बन्ने क्षत्रियोने तेमना अश्व सहित बोलाव्या एटले ते बन्ने संग्रामभूमिपर आव्या तेमां पहेला क्षत्रियनो अश्व तेना स्वारनी शिक्षा प्रमाणे चालवाथी युद्धनो पार पामी गयो, अने बीजानो अश्व घाणीनी जेम फरवा लाग्यो, ते जोइ शत्रुओए तेने मारी नाख्यो जेम पहेलो अश्व शिक्षित होवाथी शिक्षकनी इच्छानुसार चालवाथी निर्भय स्थानने पाम्यो, तेम शिक्षित साधु पण गुरुनी इच्छानुसार चालवाथी मोक्षने पामे छे

इति अश्वद्वय कथा

अहीं कोइ शका करे के—जो गुरुना परतत्रपणाथी ज मोक्ष मळतो होय तो अतकाळे ज गुरुनी आज्ञामां रहेवु, निरतर रहेवानी जरुर नथी. ते उपर कहे छे—

> स पुव्वमेव न लभेज्ज पच्छा, एसोवमा सासयवाइआण ।
> विसीअई सिढिले आउअम्मि, कालोवणीए सरीरस्स भेए ॥ ९ ॥

चडाव्यो. जेम आ चोर अकार्यकारक हतो तोपण मूळदेव राजाए ज्यां सुधी द्रव्यनो लाभ जोयो त्यांसुधी तेनुं पोषण कर्युं, अने पछी तेनो नाश कर्यो, तेम मुनिओए पण ज्यां सुधी निर्जरानो लाभ थाय त्यांसुधी आ शरीरनुं पोषण करवुं, अने निर्जराने अयोग्य थाय त्यारे तेनो त्याग करवो.

इति मंडिक चोर कथा.

'संयम जीवितने वृद्धि पमाडी कर्ममलनो नाश करनार थाय' एम जे उपर कह्युं, ते शुं स्वतंत्रपणे के बीजी रीते ? ते कहे छे—

छंदंनिरोहेण उवेइ मुक्खं, आसे जहा सिक्खिअवम्मधारी ।
पुव्वाइं वासाइं चरऽप्पमत्तो, तम्हा मुणी खिप्पमुवेइ मुक्खं ॥ ८ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (सिक्खिअवम्मधारी) शिक्षा पामेलो अने वर्मने एटले बख्तरने धारण करनारो (आसे) अश्व शिक्षकनी इच्छा प्रमाणे चालवाथी निर्भय स्थाने पहोंचे छे, तेम मुनि (छंदंनिरोहेण) स्वच्छंदपणाना निरोधे करीने (मुक्खं) मोक्ष प्रत्ये (उवेइ) पामे छे. तेथी हे साधु (पुव्वाइं वासाइं) पूर्व वर्षो सुधी (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित थयो सतो तुं (चर) साधुमार्गमां विहार कर. (तम्हा) कारण के तेम करवाथी (मुणी) मुनि (खिप्पं) शीघ्रपणे (मुक्खं) मोक्षने (उवेइ) पामे छे. ८.

बेसी तुन्नवायनो धंधो करवा लाग्यो ते वखते राजा पण चोरनी शोध करवा माटे फरवाना मीषथी बहार नीकळ्यो तेवामां दुकाने बेठेला तेने जोइ निपुण राजाए ओळखी लीधो पछी सभामां आवी राजाए पोताना एक सेवकने निशानी आपी तेने मानपूर्वक सभामां लाववा कहुं सेवके जइ तेने कह्यु के—" तमने राजा बोलावे छे " ते सांभळी तेणे विचार्युं के—" खरेखर रात्रे पेला पुरुषने में मार्यो नथी, अने ते आ राजा ज हशे एम समजे छे, नहीं तो राजा मने शीरीते ओळखे अने शा माटे मने बोलावे ? " एम विचारतो ते राजा पासे गयो राजाए तेने आदरपूर्वक मोटा आसनपर बेसाड्यो, अने मधुर वचनोवडे तेनी साथे वातो करवा लाग्यो पछी राजाए तेने कह्यु के—" तारी बहेन मने परणाव " ते सांभळी तेणे निश्चय कर्यो के—" मारी बहेनने कोइ जाणतु नथी, माटे रात्रे जे नाशी गयो ते ज आ राजा छे " एम विचारी तेणे राजाने कह्यु के—" हे स्वामी ! खुशीथी मारी बहेनने आप स्वीकारो " हुं आपनी साथे तेने परणाववा तैयार छु पछी राजाए ते मनोहर रूपवाळीने तेज वखते त्यां बोलावी अने पोते परण्यो, अने मंडिकने मोटा मानपूर्वक पोतानी पासे राख्यो

एकदा राजाए मोटा आदरपूर्वक तेने कह्यु के—" मारे केटलाक धननी जरुर छे माटे आप " त्यारे तेणे घणु धन लावी आप्यु, केटलोक काळ गया पछी फरीथी राजाए धन माग्यु, त्यारे पण तेणे घणु लावी आप्यु, ए रीते मागी मागीने तेनी पासेथी सर्व धन राजाए लइ लीधु पछी राजाए तेनी बहेनने पूछ्यु के—" हवे तारा भाइ पासे केटलु धन छे ? " त्यारे तेणीए कह्यु के—" हे स्वामी ! तमे लइ लीधु एटलुज धन तेनी पासे हतु, हवे कांइ पण रह्यु नहीं होय " त्यारपछी राजाए ते सर्व धन एकठु करी जेनु जेनु हतु तेने तेने तेना लेख प्रमाणे आप्यु, अने पेला मंडिकने विडंबनापूर्वक शूळीए

अने बोल्यो के—" अरे ! अहीं कोइ छे ? " ते सांभळी समय जाणनार राजाए जवाब आप्यो के—" हुं कार्पटिक अहीं छुं. " त्यारे मंडिक बोल्यो के—" मारी साथे चाल. हुं तने धनवान करुं. " ते सांभळी राजा मजुरनी जेम तेनी पाछळ चाल्यो. पछी ते चोरे कोइ धनिकना घरमां खातर दइ अंदर पेसी पुष्कळ धन लीधुं. अने ते राजाना मस्तकपर मूकी नगर बहार पोताना भोंयरामां गयो. तेना माथापरथी भार उतारी तेणे तेनी बहेनने कह्युं के—" आ अतिथिना पग धो. " त्यारे तेणी तेने कुवा पासे लइ गइ अने त्यां बाजोठपर बेसाडी तेना पग धोवा लागी. ते वखते तेना पगनो स्पर्श थतांज तेणीए विचार्युं के—" आवा कोमळ पग भारवाहकना होइ शके नहीं, माटे आ कोइ राजा लागे छे, तेथी आ महापुरुषने हुं कुवामां नहीं नांखुं. " एम विचारी ते धीमेथी बोली के—" हे सत्पुरुष ! आ कुवामां में घणा माणसोने नांख्या छे, पण तमारा महिमाथी हुं तमने वश थइ छुं, तेथी तमने नहीं नांखुं. माटे हे स्वामी ! मारा पर कृपा करीने जलदी अहींथी नाशी जाओ, नहीं तो अवश्य आपणा बन्नेनुं मरण थशे. " ते सांभळी 'पराक्रमनो आ समय नथी' एम विचारी राजा त्यांथी नाशी गयो, पछी तेनी बहेने बूम पाडी पोताना भाइने कह्युं के—" आ भारवाहक नाशी गयो. " तरतज ते मंडिक खड्ग लइ तेनी पाछळ क्रोधथी दोड्यो अने राजा नगरमां पेसतांज चोर तेनी लगभग आवी पहोंच्यो, ते वखते त्यां एक पत्थरनो स्तंभ खोडेलो हतो तेनापर राजाए वस्त्र ओढाड्युं अने पोते गुप्त रीते संताइ गयो. क्रोधथी अंध थयेला मंडिके तेनेज पुरुष धारी खड्गना प्रहारथी तेना बे ककडा करी नांख्या अने पछी ते पोताने स्थाने गयो.

राजा पोताना महेलमां जइ सुतो. प्रातःकाळे ते चोर हंमेशनी जेम पगे पाटा बांधी राजमार्गमां आवी पोतानी दुकाने

ज्ञान थाय त्यासुधी देह धारण करवा उपर मंडिक चोरनी कथा

बेन्नातट नामना नगरमां मंडिक नामे एक तुणनाय रहेतो हतो ते निरंतर परद्रव्यने हरण करवामां आसक्त हतो. ते दिवसे राजमार्गमां दुकान राखी हती त्यां तेनी तुणवायनो धंधो करतो हतो, अने पगे पाटा बांधी 'मारे पगे गुमडां थयां छे' एम कहीने रहेतो हतो पछी रात्रिनो समय थाय त्यारे इभ्योना घरोमां खातर पाडी पुष्कळ धन चोरतो हतो, ते सर्व धन नगर बहार जीर्ण उद्यानमां रहेला एक भोयरामां ते राखतो हतो, त्यां तेनी बहेन कुमारिकाने राखी हती. मंडिक चोरीनुं द्रव्य उपडावीने जे जे भारवाहकने त्यां लावतो हतो तेने पण आदरमान पूर्वक विधिविधित भोजन जमाडीने मारी नांखतो हतो अने पछी तेने त्यांज एक कुवामां नांखी देतो हतो अहीं कोइ आचार्य कहे छे के—' ते भारवाहकोने कुवाने कांठे बाजोठपर बेसाडी तेनी बहेन तना पग धोवाना मीषथी पग धोवां धोवां कुवामां नाखी देती हती.'

आ प्रमाणे चोरी चोरीने तेणे घणे काळे आखु नगर निर्धन करी दीधुं. तेथी उद्वेग पामेला पुरजनो राजा पासे गया ते राजा पूर्वे कहेलो मूळदेव राजा हतो तेनी पासे पुरजनोए विज्ञप्ति करी के—"हे स्वामी ! कोइ चोर हमेशां चोरी करे छे, जेथी आखु नगर निर्धन थइ गयु छे." ते सांभळी राजाए नगरना कोटवाळनो तिरस्कार करी तने स्थाने बीजो कोटवाळ बनाव्यो. ते पण चोर पकडी शक्यो नहीं, त्यारे मूळदेव राजा पोते काळु वस्त्र ओढी चोरनां दरेक स्थानोए भमवा लाग्यो, परतु क्यांइ पत्तो लाग्यो नहीं एकदा राजा थाकीने कोइ धर्मशाळामां सुतो हतो, तेवामां ते मंडिक चोर त्यां आव्यो

१ हगण विगेरे गुमडांवाळ

फरीने भावनिद्रा त्यागनो ज उपदेश आपे छे.—

चरे पयाइं परिसंकमाणो, जं किंचि पासं इह मन्नमाणो ।
लाभंतरे जीविअं वूहइत्ता, पच्छा परिण्णाय मलावधंसी ॥ ७ ॥

अर्थ—(पयाइं) पद एटले धर्मनां स्थानोने विषे (परिसंकमाणो) रखे भूल न थाय एवी शंका करतो तथा (जं किंचि) जे कांइ गृहस्थनो परिचय विगेरे प्रमादनां स्थान अथवा दुर्ध्यितनादिक कर्मबंधननां स्थान तेने (पासं) पासला जेवां (इह) आ चारित्रने विषे (मन्नमाणो) मानतो एवो साधु (चरे) विचरे-संयममार्गमां चाले. वळी एवो साधु (लाभांतरे) एकबीजानो लाभ सते (जीविअ) संयमरूप जीवितने (वूहइत्ता) वृद्धि पमाडीने (पच्छा) पछी (परिण्णाय) ज्ञपरिज्ञाए जाणीने अने प्रत्याख्यानपरिज्ञाए निषेध करीने-तजी दइने (मलावधंसी) कर्मरूप मळनो नाश करनार थाय. एटले के ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनो आ शरीरवडे विशेष विशेष लाभ जोइ संयमना आधाररूप शरीरने अन्नपानादिकवडे वृद्धि पमाडी पछी ज्ञपरिज्ञावडे तेनाथी लाभनी प्राप्तिनो अभाव जाणी एटले आ मारुं शरीर वृद्ध थवाथी अथवा रोगग्रस्त थवाथी हवे ज्ञानादिक गुणने उपार्जन करी शके तेम नथी, एम विचारी प्रत्याख्यानपरिज्ञाए करीने एटले अनशनवडे तेनो त्याग करीने आठ कर्मरूपी मळनो नाश करनार थाय. ७.

हाथमांथी आ खड्ग पडी गयुं " ते सांभळी सरळ कुमारे तेणीनु वचन ते ज प्रमाणे अंगीकार कर्युं–मान्यु अने तेणीनुं श्चीचरित्र जाण्युं नहीं पछी त्यां रात्रि निर्गमन करीने प्रातःकाळे कुमार प्रिया सहित पोताने घेर गयो

अहीं देवकुलमां रहेला पेला पांचे पुरुषो मदनमंजरीना हाथमांथी खड्ग पाडी कुमार न जाणे तेम गुप्त रीते त्यांथी नीकळी गया फरता फरता कोइ वनमां गया त्यां एक मोटु चैत्य जोयु तेमां एक अतिशयवाळा मुनिने जोया ते मुनिनी पासे धर्म सांभळी ते पांचेए दीक्षा ग्रहण करी, अने ते गुरुनी आज्ञामां रही चारित्र पाळवा लाग्या

एकदा ते अगडदत्त कुमार एकलो ज अश्वपर आरूढ थइ नगर बहार क्रीडा करवा नीकळ्यो. तेमां ते अश्वनो वेग जोवा तेने चाबुक मार्यो. तेथी ते अश्व वेगथी दोडी कुमारने ते ज वनमां लइ गयो के ज्यां पेला पांचे मुनिओ छे त्यां फरतां फरतां कुमारे ते चैत्य जोयु एटले तेमां जइ तेणे देवनी प्रतिमाने नमस्कार कर्या पछी त्यां ज रहेला मुनिओ पासे जइ तेमने वंदना करी गुरुए तेने धर्मोपदेश आप्यो. ते सांभळ्या पछी कुमारे मुनीश्वरने पूछ्यु के–" हे पूज्य ! आ पांच साधुओ सहोदर जेवा कोण छे ? तेओने शाथी वैराग्य थयो ? अने आ युवावस्थामां ज केम तेओए व्रत ग्रहण कर्युं ? " त्यारे गुरुए ' तारा कारणथी ज एमने वैराग्य थयो छे ' एम कहीने तेनु सर्व चरित्र कह्यु ते सांभळी कुमारे स्त्रीचरित्रनु अगाधपणु जाणी प्रतिबोध पामी ते गुरुनी पासे ज दीक्षा ग्रहण करी आ अगडदत्त कुमार प्रथम द्रव्यथी जागृत रह्यो अने चारित्र लइ भावथी पण जागृत रह्यो, तेथी ते आलोक अने परलोक बन्ने लोकमां सुखी थयो

इति द्रव्यभावनिद्रात्यागे अगडदत्त कथा

प्रकाश करवा माटे अग्नि लेवा गयो. आ अवसरे ते देवकुळमां प्रथमथी आवीने पांच पुरुषो रहेला हता. ते पांचे दुर्योधन चोरना भाइओ हता. तेओ पोताना भाइने मारनार ते कुमारनुं वेर लेवा आव्या हता. परंतु कुमारने मारवानो लाग नहीं मळवाथी तेओ आम तेम भमता भमता ते देवकुळमां ज आवीने रह्या हता. तेओए त्यां दीवो करेलो हतो. ते दीवाना प्रकाशथी मदनमंजरीए तेमने जोया, तेमां नानानुं मनोहर रूप जोइ मदनमंजरी तेनापर आसक्त थइ, तेथी तेणीए प्रार्थनापूर्वक तेने कह्युं के–" तमे मारा भर्तार थाओ, हुं तमारी पत्नी थवा इच्छुं छुं." ते सांभळी तेणे कह्युं के–" तारो पति जीवतां ए कार्य शी रीते बने ?" त्यारे ते बोली के–"तेने मारी नाखीने हुं तमारी साथे आवीश." तेवामां कुमार अग्नि लइने आव्यो. तेने आवतो जोइ ते पुरुषोए दीवो बुझवी दीधो. कुमारे आवी प्रियाने पूछ्युं के–" हमणां अहीं प्रकाश देखातो हतो ते शी रीते ?" तेणीए कह्युं–" तमारा हाथमां रहेला अग्निनो ज सामो प्रकाश पड्यो हशे." ते सांभळी सरळ स्वभाववाळा कुमारे ते सत्य मान्युं. पछी मदनमंजरीना हाथमां खड्ग आपी कुमारे अग्निने फुंकी सळगाववा माटे पोतानुं मस्तक नीचे नमाव्युं, ते वखते मदनमंजरीए तेने मारवा माटे खड्गने मीयानमांथी बहार काढ्युं. तेणीनुं तेवुं चरित्र जोइ पेला चोरना नाना भाइने वैराग्य उत्पन्न थयो, तेणे विचार्युं के–" आ स्त्री के जे मारी जेवा अजाण्या माटे थइने पोताना पतिने मारवा तैयार थइ छे ते मारी साथे केवी प्रीति राखशे ?" एम विचारी तेणे तेणीना हाथमांथी ते खड्ग कुमारथी दूर पाडी दीधुं. तेनो खडखडाट सांभळी चमकीने कुमारे प्रियाने पूछ्युं के–" मीयान रहित आ खड्ग पृथ्वीपर केम पड्युं ?" तेणीए जवाब आप्यो के–" हमणां तमने जोइने मारुं चित्त मोहथी अति आकुळव्याकुळ थयुं तेथी मारा

कुमार तेना स्कंधपर चडी बेठो पछी वज्र जेवी कठण मुष्टिवडे तेना बन्ने कुंभस्थळ उपर उग्र प्रहार कर्या अने तेने आम तेम घणो फेरवी वश कर्यो, एटले ते हाथी गायनी जेवो दीन थइ शांत थयो पछी ते हाथीने त्यां मूकी कुमार रथमां बेसी आगळ चाल्यो

थोडे दूर जतां पुछडाने कुंडळ जेवु वांकु वाळी, पोतानी गर्जनावडे पर्वतने प्रतिध्वनिवाळो करतो, विद्युत् जेवा चपळ लोचनवाळो अने सर्प जेवी लांबी जिह्वाने मुख बहार काढतो सिंह तेनी सन्मुख आव्यो तेनी साथे पण कुमारे युद्ध कर्यु तेमां कुमारना तीक्ष्ण प्रहारथी सिंह जर्जरित थइ पृथ्वीपर पड्यो पछी कुमार त्यांथी आगळ चाल्यो थोडे दूर जतां महा क्रूर सर्प मळ्यो तेने तो विद्याथीज वश करी लीधो ए रीते कुशळताथी कुमार बन्ने प्रियाओ सहित शंखपुर नगरे पहोंच्यो कुमारने आव्यो जाणी तेना पिताए मोटो प्रवेश महोत्सव कर्यो. सर्व पुरजनोने मोटो आनंद थयो अने त्यां सुखे विलास करतो कुमार दिवसो निर्गमन करवा लाग्यो

एकदा वसंतऋतुमां मदनमंजरीने साथे लइ कुमार एकलो ज क्रीडाउद्यानमां गयो त्यां स्वेच्छाए क्रीडा करी सायंकाळ वखते ते नगर तरफ पाछो फर्यो, तेटलामां मदनमंजरीने सर्पे करड्यो, तरत ज ते मरण तुल्य थइ गइ तेथी कुमार तेणी-परना मोहने लीधे तेणीनी साथे ज चितामां प्रवेश करवा तैयार थयो तेवामां त्यांथी कोइ एक विद्याधर नीकळ्यो, तेणे ते वृत्तांत जाणी दयाने लीधे मंत्रवडे मदनमंजरीने साजी करी अने ते विद्याधर पोताने स्थाने गयो प्रियाने जीवती जोइ कुमार घणो खुशी थयो पछी त्यां ज रात्रि रहेवाना हेतुथी ते कुमार पासेना देवकुळमां गयो त्यां मदनमंजरीने मूकी पोते

इच्छा होय तो दूध दहीं विगेरे गाममांथी लावी आपुं." सार्थना लोकोए कह्युं के—"भले लइ आवो." एटले ते त्रिदंडी गाममां जइ विषमिश्रित करी दूध दहीं विगेरे लइ आव्यो. ते पीवाथी सर्व लोको मरी गया. मात्र अगडदत्ते अने तेनी बन्ने भार्याओए ते पीधुं नहीं, तेथी तेओ बची गया. पेलो त्रिदंडी फरीथी गाममां गयो, अने हथियारबध केटलाक माणसोने लइ कुमारने मारवा आव्यो. कुमारे तेनी साथे घोर युद्ध करी खड्गवडे तेने मारी नांख्यो. ते जोइ तेनो परिवार सर्व भय पामी नाशी गयो. भूमिपर पडतां मरतां मरतां ते चोर बोल्यो के—"हे वीर! हुं दुर्योधन नामनो प्रसिद्ध चोर छुं, कोइए मने मार्यो नथी, आजे ताराथी हुं मरायो छुं, हवे हुं जीवीश नहीं. परंतु आ वनमां मारी बहेन जयश्री नामनी छे, तथा पुष्कळ धन छे, ते तारे लेवुं अने मारी बहेनने तारे परणवुं." आम कहीने ते मरण पाम्यो.

कुमार तेना कह्या प्रमाणे वनमां गयो अने तेनी बहेनने बोलावीने सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी तेणीए कुमारने गुफामां बोलाव्यो. तेने अंदर जतां जोइ मदनमंजरीए कह्युं के—"हुं मारा सर्व कुटुंबने तजी तमारी पासे आवी छुं अने तमे तो रूपवाळी स्त्रीने जोइ तेना पर आसक्त थाओ छो." एम कही तेने जता अटकाव्यो, तोपण तेणे गुफामां जइ केटलुंक द्रव्य लीधुं अने ते चोरनी बहेनने त्यांज राखी. पछी रथ उपर आरूढ थइ बन्ने स्त्रिओ सहित कुमार आगळ चाल्यो.

केटलेक मार्गे जतां प्रचंड सूंढवडे वृक्षोने भांगतो अने गिरिना तटने पाडी नांखतो यमराज जेवो रौद्र हाथी सामे आवतो कुमारे जोयो. तरतज कुमार रथमांथी उतरी हाथीनी सन्मुख चाल्यो अने पोतानुं उत्तरीय वस्त्र लइ तेनो दडो बनावी हस्ती सामे नांख्यो. हाथीए ते दडा उपर प्रहार करवा पोतानी सूंढ नीची करी तेटलामां तेना दांतपर पग मूकी

एक अटवीमां घणा भिल्लो कुमारनी सन्मुख आव्या ते वखते कुमारना सैन्ये तेमनी साथे युद्ध कर्युं तेमां भिल्लोए कुमारनु सैन्य भग्न कर्युं अने तेनु सर्वस्व लुटी लीधु, एटले समग्र सैन्य हतप्रहत थइ नाशी गयु पछी भिल्लनो स्वामी कुमारना रथ तरफ आव्यो ते वखते बुद्धि सूझवाथी कुमारे पोतानी पत्नीने रथना अग्रभागपर बेसाडी तेणीनु रूप जोइ भिल्लपति तेणीना पर मोह पामवाथी पराक्रम रहित थयो, तेने तरतज कुमारे मारी नांख्यो तेना मरणथी बीजा सर्वे भिल्लो नाशी गया.

पछी कुमार मात्र पोताना एक रथवडे ज आगळ चाल्यो मार्गमां केटलाक माणसोनो साथ तेने मळ्यो ते माणसो कुमारने नाथ रूप मानी तेनी साथे चाल्या, केटलोक मार्ग ओळंग्यो त्यारे तेओए कुमारने कह्यु के—" हे कुमार ! आ सीधे मार्गे भय छे, तेथी ते मार्ग मूकी आ बीजे मार्गे चालो " कुमारे पूछ्यु—" आ मार्गे शु भय छे ? " त्यारे तेओ बोल्या के—" आ सीधा मार्गमां एक मोटी अटवी आवे छे तेमां महा बळवान दुर्योधन नामनो एक चोर छे तथा एक मदोन्मत गर्जारव वडे भयकर हस्ती छे, अने एक दृष्टिविष सर्प महा भयकर छे वळी एक महाक्रूर वाघ छे आ प्रमाणे चार महा भय छे ते सांभळी कुमारे कह्यु—" ए चारमांथी एकनो पण भय करशो नहीं शीघ्र चालो आपणे सर्वे क्षेमकुशळपणे जलदीथी शखपुर पहोंची जइशु " ते सामळी सर्वे ते रस्ते चाल्या मार्गमा प्रथम तेओने दुर्योधन चोर त्रिदडीने वेषे मळ्यो तेणे कह्यु के—" हु मुसाफर छु अने मारे पण शखपुर जवु छे " एम कही ते माणसोनी साथे चाल्यो आगळ चालतां एक गाम आव्यु त्यारे ते त्रिदडीए कह्यु के—" आ गाम मारु जाणीतु छे, अने सर्वे माणसो मारा भक्त छे, तेथी जो

अने निःशंकपणुं ए स्त्रीओना स्वाभाविक दोषो छे. तेमां पण आ तो चोरनी वहेन छे तेथी तेनो तो जरा पण विश्वास करवा जेवुं नथी." एम विचारी कुमार शय्यामांथी उठी घरना एक खूणामां दूर जइ उभो. तेणीए वहार जइ यंत्रना प्रयोगथी एक मोटी शिला शय्यापर मूकी, तेनाथी ते शय्या चूर्ण थइ गइ. ते जोइ कुमारे एकदम तिरस्कार पूर्वक तेणीने केशथी पकडी भोंयरा वहार काढी राजा पासे लइ गयो अने तेने सर्व वृत्तांत कह्यो. राजाए ते भूमिगृहमांथी सर्व द्रव्य मंगावी जेनुं हतुं तेने पाछुं आप्युं. कुमारे ते स्त्रीने जीवती मूकावी. पछी राजाए आग्रह करी कुमारने पोतानी कमळसेना नामनी पुत्री परणावी. हस्तमोचनमां राजाए कुमारने हजार गाम, सो हाथी, दश हजार अश्वो अने एक लाख पत्तिओ (सेवको) आप्या. पछी राजाना आग्रहथी ते अगडदत्त सुखेथी त्यां रह्यो. एकदा कलाभ्यास करता कुमारने जे श्रेष्ठीनी पुत्री मदनमंजरीनी साथे प्रीति थइ हती, तेणीए कुमारनी पासे पोतानी दूती मोकली. ते दूतीए आवी कुमारने कह्युं के—" हे कुमार ! तमारा गुणोथी रंजित थयेली मदनमंजरी तमारी पत्नी थवा इच्छे छे." ते सांभळी कुमारे कह्युं के—" हे दूती ! तेणीने तुं कहेजे के ज्यारे हुं मारा शंखपुरमां जइश त्यारे तने अहींथी साथे ज लइ जइश." एम कही दूतीने रजा आपी.

एकदा कुमारना पिताए तेनो सर्व वृत्तांत जाणी तेने बोलाववा माटे पोताना सेवको मोकल्या. तेमनुं वचन सांभळी कुमार पिताने मळवा माटे अत्यंत उत्सुक थयो. तेथी राजानी आज्ञा लइ कमळसेना सहित ते चाल्यो. चालती वखते कुमारना बोलाववाथी मदनमंजरी पण साथे आवी. ते बन्ने प्रियाओ सहित मोटुं सैन्य लइ कुमारे प्रयाण कर्युं. मार्गमां जतां

आव्यो तेमनां मस्तक उपर ते पेटीओ मूकी पछी ते सर्वे नगरनी बहार एक जीर्ण उद्यानमा आव्या त्यां परिव्राजके कुमारने कह्यु के—" अहीं ज क्षणवार आपणे निद्रासुख लइए " ते सांभळी सर्व पुरुषो त्यां सुता अने निद्रा पाम्या, परिव्राजक पण कपटनिद्राए सुतो, अने कुमार पण " आनो विश्वास करवा जेवु नथी " एम विचारी कपटनिद्राथी ज सुतो थोडी वारे परिव्राजके उभा थइ खड्गवडे सर्व मजुरोने मारी नांख्या पछी ते कुमारनी पासे आव्यो, तेटलामां कुमारे उभा थइ तीक्ष्ण खड्गवडे तेनी जंघाओ कापी नाखी, एटले ते परिव्राजक त्यां ज पृथ्वीपर पड्यो. तेणे कुमारने कह्यु के—" हे वत्स ! हु भुजग नामनो चोर छु, अहीं पासेना स्मशानमां मारु पाताळगृह छे, तेमां वीरपत्नी नामनी मारी बहेन छे, त्यां वटवृक्षना मूळ पासे जइ मारी बहेनने तु बोलावजे एटले ते आवी भूमिगृहनु द्वार उघाडशे, तेने आ मारु खड्ग आपी मारु वृत्तांत कहेजे, एटले ते तने पति करशे अने तु सर्व धननो स्वामी थइश मने तीक्ष्ण प्रहार थयो छे तेथी हु हवे शीघ्र मरी जइश " एम कही क्षणवारमां ते मरण पाम्यो

पछी कुमारे ते भूमिगृह पासे जइ तेनी बहेनने बोलावी, त्यारे तेणीए आवी द्वार उघाडयु कुमारे खड्ग आपी तेणीना भाइनो वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी तेणीने घणु दुःख थयु, परतु ते मुख उपर देखाडयु नहीं, परतु जाणे हर्ष पामी होय तेवो देखाव करी तेने अदर लइ गइ, अने प्रीतिपूर्वक पल्यक पाथरी तेमा सुवाडयो पछी ते बोली के—" हे स्वामी ! तमने विलेपन करवा माटे हु चदन विगेरे लावु छु " एम कही त्याथी बहार गइ कुमारे विचार्यु के—" प्राये करीने स्त्रीओनो विलकुल विश्वास करवो योग्य नथी केमके शास्त्रमा कह्यु छे के–माया, असत्य, लोभ, मूर्खता, साहस, अशुचिता

लाग्यो के-" मस्तकनो छेद थाय, बंधन थाय अथवा सर्व लक्ष्मीनो नाश थाय तो पण सत्पुरुषो पोतानी प्रतिज्ञानो भंग करता नथी. माटे मारे गमे तेम करीने आज तो चोरने पकडवोज जोइए." एम विचारी ते कुमार चोतरफ दिशाओमां दृष्टि नांखतो हतो, तेवामां तेणे एक परिव्राजकने आवतो जोयो. तेणे गेरुना रगेलां वस्त्रो पहेर्यां हतां, मस्तक मुंडावेलुं हतुं, त्रिदंड धारण कर्यो हतो, तेना हाथमां चामर जेवुं कांइक हतुं अने मुखथी कांइक न समजी शकाय तेम बोलतो हतो. तेने जोइ कुमारे विचार्युं के—" आ ज अवश्य चोर होवो जोइए. कारण के तेनां सर्व लक्षणो तेवां ज देखाय छे. आना भुजदंड हस्तीनी सूंढ जेवा छे, तेनुं वक्षःस्थळ विशाळ छे, तेना शरीरपरना वाळ रूक्ष छे, तेनां नेत्रो रक्त छे, तेनी जंघा लांबी छे, तेनी अवस्था युवान छे अने ते जोतां ज महा भयंकर लागे तेवो छे." आ प्रमाणे ते विचार करतो हतो, तेवामां तेनी पासेज आवीने ते परिव्राजके पूछयुं के—" हे सत्पुरुष ! तुं क्यांथी आव्यो छे ? अने पृथ्वीपर केम परिभ्रमण करे छे ? " कुमारे जवाब आप्यो के--" हुं उज्जयिनी नगरीथी अहीं आव्यो छुं अने दारिद्र्यथी पराभव पामेलो होवाथी पृथ्वीपर परिभ्रमण करुं छुं." ते सांभळी परिव्राजके कह्युं के—" हे पुत्र ! तुं खेद न कर. आज तारा दारिद्र्यनो हुं नाश करीश अने तारी इच्छा हशे तेटलुं धन तने आपीश." आ प्रमाणे वातो करता ते बन्ने रात्रि थइ त्यांसुधी त्यां ज बेठा. पछी ज्यारे चोतरफ अंधकार व्यापी गयो त्यारे परिव्राजक तेने साथे लइ नगरमां गयो, अने कोइ इभ्यना घरमां खातर दइ तेमां पोते पेठो, कुमारने बहार राख्यो, पछी परिव्राजके द्रव्यनी भरेली पेटीओ लावी लावीने खातरनी पासे बहार मूकी, कुमारने तेनुं रक्षण करवा त्यां ज राखी पोते क्यांइक जइ घणा दरिद्री पुरुषोने लइ

पूर्वक राजाने प्रणाम कर्या तेने जोइ राजाए विचार्यु के—" अत्यत विनयवाळो आ कोइ महापुरुष देखाय छे " तेना विनयथी रजित थयेला राजाए तेने तेनु कुळादिक अने कळानो अभ्यास पूछ्यो. पण लज्जाने लीधे कुमार कांइपण बोल्यो नहीं, त्यारे उपाध्याये तेनु कुळादिक अने सर्व कळानु निपुणपणु राजाने कह्यु. ते सांभळी राजा अति चमत्कार पाम्यो

आ अवसरे पुरजनोए आवी राजा पासे भेटणु मूकी कह्यु के—हे देव ! आपनु आ नगर लांबा काळथी हमणा सुधी कुबेरना नगर जेवु हतु, ते हाल भीखारीना नगर जेवु थयु छे, तेनु कारण ए के हमेशां कोइ तस्कर आवी सर्व धन हरण करी जाय छे, माटे आप नगरनी रक्षा करो " ते सांभळी राजाए कोटवाळने बोलावी तेनो तिरस्कार कर्यो, त्यारे ते बोल्यो के—" हे स्वामी ! शु करीए ? कोइ प्रचड तस्कर आवे छे पण उपाय कर्या छतां ते क्यांइ देखातो नथी ने पकडातो पण नथी " ते वखते अगडदत्त कुमारे राजाने विज्ञप्ति करी के—" हे राजन् ! आपनी आज्ञा होय तो हु सात दिवसमां ते चोरने पकडु, अने न पकडी शकु तो अग्निमां प्रवेश करु. " ते सांभळी राजाए पुरजनोए मूकेली सर्व भेट अगडदत्तने आपी अने चोरनी शोध करवानी अनुज्ञा आपी

त्यारपछी ते कुमार राजसभामांथी बहार नीकळी चोरनां स्थानोनो विचार करवा लाग्यो कह्यु छे के—" वेश्याने घेर, मद्य वेचनारनी शाळामां, जुगार रमनाना स्थानोमां, जीर्ण उद्यानमां, जळाशयना स्थानोमां, शून्य देवकुळमां, शून्य घरमां अने चौटामां–आवा स्थानोमां प्राये करीने चोरलोको फर्या करे छे " आ रीते ते ते स्थानोमां चोरनी शोध करतां कुमारना छ दिवसो व्यतीत थइ गया पछी सातमे दिवसे ते नगरनी बहार जइ एक वृक्ष नीचे बेसी विचार करवा

हतो. ते साते व्यसन सेवतो हतो अने लोकोना घरोमां पण अन्याय आचरण करतो हतो. तेथी लोकोए राजा पासे जइ तेना अन्यायनी फरीयादी करी. ते सांभळी राजाए अगडदत्तने देशनीकाल कर्यो. ते अगडदत्त शंखपुरमांथी नीकळी अनुक्रमे केटलेक दिवसे वाराणसी नगरीए गयो. त्यां पवनचंड नामना उपाध्यायने घेर रह्यो. तेनी पासे अभ्यास करी ते बहोंतेर कळामां निपुण थयो. ते घरना उद्यानमां जइ एकलो कळाओनो अभ्यास करतो हतो, तेने पासेना घरनी बारीमां बेठेली ते नगरना मुख्य शेठनी पुत्री मदनमंजरीए जोयो, अने तेनुं रूप तथा कळा जोइ ते तेना पर आसक्त थइ, तेथी तेणीए तेना पर पुष्पनो गुच्छो नांख्यो. तेथी ते पण तेणीने देवांगना जेवी जोइ आसक्त थयो. एकदा ते कुमार अश्वपर आरूढ थइ नगरी मध्ये जतो हतो, तेवामां तेणे लोकोनो आ प्रमाणे कोलाहल सांभळ्यो.—" शुं समुद्र पोतानी मर्यादानो त्याग करीने उछळतो अहीं आव्यो छे ? के शुं भयंकर अग्नि सळग्यो छे ? के शुं शत्रुनुं सैन्य आव्युं छे ? के शुं विद्युत्पात थयो छे ? शुं थयुं छे ? अरे ! आतो मदोन्मत्त थयेलो राजहाथी मावतनो पण तिरस्कार करी पुरना दरवाजा अने घरो विगेरेने तोडी नांखतो जाणे अकाळे क्रोध पामेलो यमराज आव्यो होय तेम आखा पुरनो नाश करवा लाग्यो जणाय छे."
आ प्रमाणेनां शब्दो सांभळतांज कुमारे तरतज ते हाथीने वश करवा माटे तेनी तरफ जवा विचार कर्यो. तेवामां तो ते हाथीने पोतानी सामेज आवतो जोयो. एटले तरतज ते अश्वपरथी उतरी तेनी सामे चाल्यो अने हस्तीदमननी विद्या (कळा) वडे स्वल्पकाळमां तेने वश कर्यो. पछी तेना पर आरूढ थइ राजमहेल पासे आव्यो. ए वखते ते खबर जाणी राजाए तेने मानपूर्वक पोतानी पासे बोलाव्यो, त्यारे ते हाथीने तेना आलानस्तंभे बांधी राजा पासे आव्यो अने नम्रता-

पछी अगडदत्त तेनु खड्ग लइ ते भोंयरा पासे गयो अने तेनी बहेनने बोलावी, एटले तेणे द्वार उघाड्यु अगडदत्ते तेने अति मनोहर रूपवाळी जोइ तेणीए तेने पूछ्यु के—" तमे कोण छो ? अने क्यांथी आव्या छो ? " त्यारे अगडदत्ते तेणीने ते खड्ग आप्यु, ते जोतांज तेणीए पोताना भाइनु सर्व स्वरूप जाणी लीधु परंतु मनमान शोकने समावी ते अगडदत्तने अंदर लइ गइ, तेने आसनपर बेसाड्यो, पछी विशेष आदर बतावी शय्या पाथरी ते बोली के—" हे स्वामी ! अहीं शय्यामा विश्रांति ल्यो " ते सांभळी अगडदत्त तेमा सुतो एटले ते घरनी बहार गइ त्यारे अगडदत्ते विचार्यु के—" आ स्त्रीनो पण विश्वास करवो योग्य नथी. " एम विचारी शय्यामांथी उठी दूर खुणामां जइने उभो रह्यो तेणीए प्रथमथीज ते शय्या उपर एक शिला गोठवी राखेली हती, ते यंत्र चलाववाथी तत्काळ शय्यापर पडी अने शय्याना ककडा थइ गया पछी ते हर्षथी ताळीओ पाडती बोली के—" मारा भाइना घात करनारने में हण्यो " ते सांभळी तरतज अगडदत्ते तेणीना केश पकडी कह्यु के—" हे दासी ! तु मने शु मारवानी हती ? " तेने जीवतो जोइ भय पामी ते तेना पगमा पडी अने " तमारा चरणज मारु शरण छे " एम बोली. त्यारे अगडदत्ते तेणीने धीरज आपी पछी तेने पकडी राजगृहमां लइ गयो, अने राजाने सर्व वृत्तांत कह्यो राजाए अत्यंत प्रशंसापूर्वक तेनो सत्कार कर्यो आ प्रमाणे प्रमाद रहित पुरुषो आ भवमां पण कल्याण पामे छे आ द्रव्यथी सुतेलाने विषे जे द्रव्यथी जागतो होय तेनु दृष्टांत कह्यु

आ अगडदत्तनी कथा उत्तराध्ययननी मोटी टीकामा छे ते कही हवे कथाग्रंथमां लखेली अगडदत्तनी कथा कहे छे – शंख नामना नगरमां सुंदर नामे राजा हतो. तेने सुलसा नामनी राणी हती तेमने अगडदत्त नामे पुत्र थयो

लाग्यो के—" आज ते चोर छे, परंतु ते शुं करे छे ? ते जोउं." पछी ते बन्ने नगरमां पेठा. त्यां कोइ इभ्यनुं मनोहर अने उंचुं घर जोयुं. तेमां खातर पाडी ते परिव्राजक अंदर पेठो. अगडदत्ते ते चोर छे एम निश्चय कर्यो. पछी ते परिव्राजके मोटी मोटी भरेली पेटीओ बहार काढी अगडदत्त पासे मूकी. अने अगडदत्तने त्यां उभो राखी पोते कोइ देवकुळमां जइ त्यांथी अनेक भारवाहको (मजुरो) ने लइ आव्यो. तेओना मस्तकपर ते पेटीओ उपडावी सर्वे नगर बहार एक जीर्ण उद्यानमां आव्या.

त्यां आवीने परिव्राजके कुमारने कह्युं के—" हे वत्स ! हजु वखत घणो छे, तेथी अहीं आपणे सर्वे निद्रानुं सुख लइए." ते सांभळी सर्वे सुता अने निद्रा पाम्या, परंतु परिव्राजक कपटथी सुतो, अने अगडदत्त पण " आनो विश्वास करवो योग्य नथी " एम विचारी त्रणवार कपट निद्राए सुइ त्यांथी उभो थइ वृक्षनी ओथे संताइने उभो रह्यो. केटलीक वारे ते सर्वने निद्राधीन जाणी परिव्राजक उभो थयो अने ते सर्व भारवाहकोने खड्गथी मारी नांख्या. पछी ते अगडदत्तनी पथारी पासे आव्यो, त्यां तेने नहीं जोइ ते पाछो फर्यो, त्यारे अगडदत्ते तेनी सन्मुख आवी तेनो तिरस्कार करी तेनी साथे युद्ध करी खड्गना तीक्ष्ण प्रहारथी तेने पृथ्वीपर पाडी नांख्यो. ते वखते मरतां मरतां ते बोल्यो के—" हे वत्स ! हवे हुं मरी जाउं छुं, तुं आ मारुं खड्ग ग्रहण कर, अने स्मशानना पश्चिम भागमां जा, त्यां एक भोंयरुं छे तेनी शिला पासे उभो रही तेमां रहेली मारी व्हेनने बोलावजे, तेने आ मारुं खड्ग बतावी निशानी आपी मारो वृत्तांत कहेजे, एटले ते तारी भार्या थशे अने तुं सर्व धननो स्वामी थइश." एम कही गाढ प्रहारनी वेदनाथी ते मरण पाम्यो.

अगडदत्ते कह्यु के–" हे राजा ! मने आज्ञा आपो तो हु सात दिवसमा ते चोरने पकडी आपना चरणमा हाजर करु " ते सांभळी प्रसन्न थइ राजाए तेनु वचन अगीकार कर्यु अने तेनी प्रशसा करी त्यारे हर्षित थयेलो अगडदत्त राजसभामाथी बहार नीकळी विचार करवा लाग्यो के–" दुष्ट पुरुषो अने चोरो प्राये करीने पाणी भरवाना स्थान उपर विविध वेषे फरे छे, तेथी ते चोरनी शोध माटे मारे तळाव अने उपवन विगेरेमा फरवु जोइए " एम विचारी ते छ दिवस ने छ रात्रि चोतरफ फर्यो, पण चोरनो पत्तो लाग्यो नहीं

पछी सातमे दिवसे ते अगडदत्त सायकाळे नगरनी बहार मलिन वेष धारण करी एक शीतळ छायावाळा आम्रवृक्षनी नीचे बेठो, अने चोरने पकडवानो उपाय चितववा लाग्यो तेटलामां तेज आम्रवृक्षनी नीचे एक परिव्राजक आव्यो तेनी स्थूळ जानु अने लांबी जघा विगेरे शरीरनो आकार जोइ कुमारे विचार्यु के—" आ लक्षणोथी अवश्य आज चोर होवो जोइए " परिव्राजके कुमारने पूछ्यु के—" हे वत्स ! तु क्यांथी आवे छे ? अने शामाटे पृथ्वीपर भ्रमण फरे छे ? " कुमारे जवाब आप्यो के—" हे पूज्य ! हु उज्जयिनी नगरीथी अहीं आव्यो छु अने धन रहित होवाथी भ्रमण करु छु " परिव्राजके कह्यु—" हे पुत्र ! तने हु घणु धन आपीश. " कुमार बोल्यो—" तो मारा पर आपनी मोटी कृपा सत्पुरुषो कारण विनाज परनो उपकार करनारा होय छे. " आ प्रमाणे तेओ वातो करता हता, तेवामां सूर्य अस्त पाम्यो, अने चोतरफ अधकार व्यापी गयो एटले ते परिव्राजके पोताना त्रिदडमांथी खड्ग काढ्यु अने कच्छ बांध्यो पछी कुमारने कह्यु के—" चाल, आपणे नगरमां जइए " एम कही ते चाल्यो अगडदत्त पण तेनी पाछळ चाल्यो अने विचार करवा

मरण पाम्यो. तेनी माता हमेशां वारंवार रोती हती. तेने जोइ एकदा अगडदत्ते रोवानुं कारण पूछ्युं. त्यारे ते बोली के–" तारा पिता जे राजवैभव भोगवता हता, ते वैभव तेना मरण पछी अमोघप्रहारी नामनो रथिक भोगवे छे. तुं कळामां कुशळ नथी, तेथी तने तारा पितानुं स्थान अने वैभव मळ्या नहीं, ते जोइ मने अत्यंत खेद थाय छे, तेथी हुं रोउं छुं." बाळके कह्युं–" मने कोइ कळा शीखवे तो हुं तेनी पासे शीखुं." माता बोली–" कौशांबी नगरीमां दृढप्रहारी नामे कळाचार्य छे, ते तारा पिताना मित्र छे. तेनी पासे जा तो ते अवश्य तने कळा शीखवशे." ते सांभळी मातानी रजा लइ अगडदत्त कौशांबी गयो, कळाचार्यने मळ्यो अने तेने पोतानी माताना खेदनुं कारण कह्युं. ते सांभळी कळाचार्ये तेने पुत्रनी जेम पोतानी पासे राखी थोडा काळमां ज कळामां कुशळ कर्यो.

एकदा कळाचार्ये तेने राजसभामां मोकल्यो. तेणे सभामां जइ कळा देखाडी. ते जोइ समग्र लोको आश्चर्य पाम्या, अने वारंवार तेनी कळानी प्रशंसा करवा लाग्या. परंतु राजाए तो "आमां कांइ आश्चर्य नथी" एम कही कांइ प्रशंसा करी नहीं. तो पण तेणे उचितता जाळववा माटे तेने कह्युं के–" हे कुमार ! तने हुं शुं आपुं ?" कुमारे कह्युं–" हे राजा ! आप मने साधुवाद पण देता नथी एटले मारी कळानी प्रशंसा पण करता नथी, तो बीजुं देवाथी शुं फळ छे ?" आ अवसरे ज राजा पासे पौरजनोए आवी विज्ञप्ति करी के–" हे राजा ! आपना नगरमां कोइ वखत नहीं थयेली चोरीओवडे हमेशां नगरनुं द्रव्य हरण कराय छे. आम थवाथी राजानी आबरुने पण हानि पहोंचे छे. माटे नगरनी रक्षा करवामां यत्न करवो योग्य छे." ते सांभळी तरत ज राजाए कोटवाळने आज्ञा करी के–" सात दिवसमां चोरने पकडी आप." ते वखते

सुत्तेसु आवी पडिबुद्धजीवी, न वीससे पंडिअ आसुपणे ।
घोरा मुहुत्ता अबलं सरीरं, भारुडपक्खीव चरेऽप्पमत्तो ॥ ६ ॥

अर्थ—(आसुपणे) आशुप्रज्ञ एटले उचित कार्यमां शीघ्र प्रवृत्ति करवानी बुद्धिवाळो तथा (पडिबुद्धजीवी) प्रतिबुद्ध—जागतो एटले द्रव्यथी निद्रारहित अने भावथी यथास्थित वस्तुने जाणनार ए रीते जीववाना स्वभाववाळो एवो (पडिअ) पंडित पुरुष (सुत्तेसु आवी) अविवेकी मनुष्यो द्रव्यथी अने भावथी सुता होय तो पण तेमने विषे (न वीससे) विश्वास न करे एटले विवेकी पंडित गतानुगतिकपणाए करीने पोते पण सुइ न जाय परंतु द्रव्य अने भावथी जागृत ज रहे कारण के (मुहुत्ता) मुहूर्त्त एटले क्षण, लव विगेरे काळ क्षणे क्षणे प्राणनी—आयुष्यनी हानि करनार होवाथी (घोरा) महा भयंकर छे, तथा (सरीर) शरीर पण (अबल) बळ रहित छे एटले के मृत्यु आपनारा मुहूर्तोने दूर करवा के सहन करवा ते शक्तिमान नथी तेथी करीने (भारुडपक्खीव) भारंड पक्षीनी जेम (अप्पमत्तो) प्रमाद रहित (चर) तु चाल. जेम भारंड पक्षी प्रमाद रहित चाले छे तेम तु प्रमाद रहित क्रियानुष्ठानमां प्रवृत्ति कर. ६

द्रव्यथी जागता उपर अगडदत्त राजपुत्रनी कथा

उज्जयिनी नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो तेने अमोघरथ नामनो एक रथिक (सारथि) हतो ते रथिकने यशोमती नामे भार्या हती तेमने अगडदत्त नामे पुत्र थयो हतो. ते पुत्र बाल्यावस्थामां हतो, ते ज वखते तेनो पिता

नष्टदीपक धातुवादीनी कथा.

केटलाएक धातुवादी पुरुषो दीवो अने काष्ठ लइ गाढ अंधकारवाळा एक वनमां गया, अने पर्वतनी अंधारी गुफामां पेठा. त्यां प्रमादने लीधे तेमना अग्नि तथा दीवाओ बुझाइ गया. प्रमाद ज सर्व प्राणीओनो शत्रु छे. पछी गुफाना गाढ अंधकारने लीधे दिग्मूढ थयेला तेओ आमतेम चोतरफ भमवा लाग्या. परंतु तेओ गुफाना द्वार पासे आवी शक्या नहीं. छेवट गुफामां रहेला सर्पना डंशथी तेओ बिचारा खाडामां पडी मरणने शरण थया. जेम धातुवादीओए दीवावडे गुफानो मार्ग जोयो हतो, तो पण प्रमादथी तेमना दीवा बुझाइ जवाथी तेओ दिग्मूढ थइ गया अने छेवट सर्पडंश थवाथी त्यां ज खाडामां पड्या, तेथी ते मार्ग तेमणे जोयो हतो, छतां न जोया जेवो थयो. ए ज रीते अन्य प्राणी पण कोइक प्रकारे कर्मना क्षयोपशमादिकथी श्रुतज्ञानरूपी दीवो पामी तेनावडे मुक्तिमार्गने जुए छे. परंतु पाछा द्रव्यादिकनी आसक्तिरूप प्रमादथी तेनो श्रुतज्ञानरूपी दीवो नष्ट थइ जाय छे, तेथी तेओ मिथ्याज्ञानरूपी गाढ अंधकारवडे मूढ थनी लोभरूपी सर्पथी डसाइ कुगतिरूप खाडामां पडे छे. ते प्राणीने मुक्तिमार्ग जोया छतां नहीं जोयेलो ज थाय छे. माटे द्रव्य पोते तो रक्षण करी शकतुं नथी, परंतु उलटुं कोइक रीते आत्मरक्षणना कारणरूप सम्यक्त्वादिक प्राप्त कर्युं होय तो तेनो पण नाश करे छे.

इति धातुवादी कथा.

आ रीते धन विगेरे रक्षणने माटे थतां नथी एम कह्युं. हवे जे करवानुं छे ते बतावे छे.—

मार्ग (दट्ठु) जोइने पण एटले जोयो होय तो पण (अदट्ठुमेव) नथीज जोयो एम जाणवु समकित रूपी भावदीप रहित अने अनंत मोहवाळा पुरुषे प्राप्त करेलु सम्यग्दर्शननु तत्त्व जाण्यु होय तो पण नहीं जाण्या बराबर छे केमके तेनु फळ तेने मळतु नथी अर्थात् प्रमादी माणसनु वित्तथी रक्षण थतु नथी, परंतु उलटु नरकादिकथी रक्षण करनार समकितादिकने पण ते प्रमादी हारी जाय छे ५.

धन आ भवमा रक्षणकर्ता नथी ते उपर पुरोहित पुत्रनी कथा

कोइ नगरनो राजा इंद्रमहोत्सव करवा नगरनी बहार अंतःपुर सहित नीकळ्यो ते वखते तेणे आखा नगरमां आघोषणा करावी के—" सर्वे पुरुषोए नगर बहार आववु. जे नगरमां रहेशे तेनो महादंड थशे " आवी राजानी आज्ञा थवाथी सर्व लोको बहार गया परंतु राजाने मान्य पुरोहितनो पुत्र वेश्याने घेर गयो हतो, तेणे राजाना पुरुषोए करेली आघोषणा सांभळी, तो पण ते त्यांथी नीकळ्यो नहीं एटले राजसेवकोए तेने पकड्यो, तो पण ते पोतानो पिता राजानो मित्र छे एम विचारी गर्वने लीधे तेओने कांइक आपी पोते अपराधथी मुक्त थयो नहीं एटले राजपुरुषो तेने पकडी राजा पासे लइ गया राजाए आज्ञाभंग करवाथी तेने शूळीनी सजा करवानो हुकम कर्यो. ते जाणी तेना पिता पुरोहिते राजा पासे जइ विज्ञप्ति करी के–" हे देव ! मारु सर्व धन लइने पण मारा पुत्रनो अपराध माफ करो " तो पण राजाए पुरोहितनु वचन मान्यु नहीं अने तेने शूळीपर चढाव्यो इति पुरोहित पुत्र कथा

लइ जाय छे. तो कहो, आ बेमांथी कया सार्थवाहनी साथे जवुं योग्य छे ? " ते सांभळी तेओए कह्युं के-" पहेला सार्थवाहनी साथेज जवुं सारुं छे. " त्यारे ते वणिक ते सर्वने साथे लइ उद्यानमां गयो, अने मुनिने बतावी तेणे स्वजनोने कह्युं के-" आ मुनि परलोकना सार्थवाह छे, ते पोतानुं धर्मधन आपी मनुष्योने वेपार करावे छे अने मोक्षपुर प्रत्ये लइ जाय छे, माटे हुं तेनी साथे जइश. बीजा सार्थवाह तरीके स्त्री विगरे स्वजनो छे, ते पूर्वे उपार्जन करेलुं धर्मधन हरी ले छे अने पोतानुं कांइ पण आपता नथी. माटे तमारा कहेवा प्रमाणे स्वजनना मोहनो त्याग करी हुं आ मुनिनो आश्रय करुं छुं. " आ प्रमाणे कही तेमनी रजा लइ तेणे ते मुनि पासे दीक्षा ग्रहण करी अने आत्म कल्याण साध्युं.

इति बंधुमोहत्यागे वणिक कथा.

आ प्रमाणे पोते करेला कर्मनो मोक्ष बंधुओथी थतो नथी एम कह्युं. हवे कोइ एम धारे के द्रव्यथीज करेला कर्मनो मोक्ष थशे. तो ते उपर कहे छे—

वित्तेण ताणं न लभे पमत्ते, इमम्मि लोए अदुवा परत्था। दीवप्पणट्ठेव अणंतमोहे, नेआउअं दट्ठुमदट्ठुमेव ॥

अर्थ—(पमत्ते) मद्यादिकना प्रमादवाळो मनुष्य (इमंमि लोए) आ लोकने विषे (अदुवा) अथवा (परत्था) परलोकने विषे (वित्तेण) धनवडे (ताणं) रक्षणने (न लभे) पामतो नथी. (दीवप्पणट्ठेव) नाश पाम्यो छे दीवो जेनो एवा पुरुषनी जेम (अणंतमोहे) अनंत मोहवाळो पुरुष (नेआउअं) न्यायमार्ग एटले समकित आदिक मोक्ष

नथी ? " तेणीए जवाब आप्यो के-" घेनर तो कर्यां हता, पण आपणो जमाइ तथा तेनो मित्र आपणे घेर आव्या हता तेमने में ते घेवर जमाडी दीधा छे " ते सांभळी वणिके विचार्युं के-" में बिचारी ते भोळी आभीरीने छेतरीने फोगट बीजाने माटे ज पापकर्म उपार्ज्युं. " एम विचारी भोजन कर्या पछी ते वणिक शरीरचिंताने माटे गाम बहार गयो ते वखते उनाळो हतो, तेथी शरीरनी चिंता कर्या पछी विश्रांतिने माटे ते एक वृक्ष नीचे बेठो तेवामां त्यांथी एक मुनि नीकळ्या. तेने तेणे कह्यु के-" हे मुनि ! अहीं बेसीने जरावार विश्रांति ल्यो " मुनि बोल्या के-" मारे पोताना कार्यने माटे जलदी जवु छे, तेथी विश्रांति नहीं लउ " ते सांभळी वणिके पूछ्यु के-" हे पूज्य ! शु कोइपण माणस परना कार्यने माटे जाय छे-उद्यम करे छे ? " साधुए कह्युं-" हा तुज स्वजनोने माटे प्रयास करे छे ते सर्व परनु ज कार्य छे " आ प्रमाणे एक ज वचन सांभळी ते वणिक प्रतिबोध पाम्यो, एटले तेणे कह्यु के-" हे पूज्य ! तमे क्यां रहो छो ? " साधुए कह्युं-" उद्यानमां हु रहु छु " पछी ते वणिक तेनी साथे उद्यानमां गयो त्यां तेमना मुखथी धर्म सांभळी वैराग्य पामीने तेणे कह्यु के " हे पूज्य ! मारे दीक्षा लेवी छे, माटे हु मारा स्वजनोनी रजा लइने आवु त्यांसुधी आप अहीं ज रहेजो " एम कही ते पोताने घेर गयो तेणे स्त्रीने तथा स्वजनोने एकठा करीने कह्यु के-" अहीं गाममां वेपार करतां मने घणो अल्प लाभ थाय छे तेथी परदेशमां जइ मोटो लाभ मेळववा धारु छु अहीं बे सार्थवाह आव्या छे तेमां एक सार्थवाह एवो छे के-ते पोतानी मूळ मुडी आपणने आपे छे अने इष्ट नगर प्रत्ये लइ जाय छे, ते मुडीथी वेपार करतां जे लाभ थाय छे तेमांथी ते कांइ पण लेतो नथी. बीजो सार्थवाह एवो छे के-ते आपणने मूळ मुडी आपतो नथी अने साथे आवी सर्व लाभ तेज

ते पण (कम्मस्स) कर्मना (वेअकाले) उदयकाळे (ते) ते (बंधवा) बंधुओ (बंधवयं) बंधुपणाने (न उविंति) पामता नथी. अर्थात् पोताने माटे कर्म कर्युं होय तेनो तो भाग ग्रहण न करे, परंतु तेमने अर्थे अथवा पोताने अने तेमने बन्नेने अर्थे कर्म कर्युं होय तेनो पण भाग तेओ लेता नथी, पोताने एकलानेज ते कर्मनुं फळ वेदवुं पडे छे. ४.

बंधुमोहना त्याग उपर आभीरीवंचक श्रेष्ठीनी कथा.

कोइ गाममां कोइ एक वणिक दुकान मांडी वेपार करतो हतो. एकदा कोइ आभीरी[1] (भरवाडण) तेनी दुकाने आवी अने तेणे वणिकने कह्युं के–"मने बे रुपीयानुं रु आपो." एम कही आभीरीए तेना हाथमां बे रुपीया आप्या. ते वणिके एक रुपीयानुं रु बे धारणे तोळीने आप्युं, तेथी तेणीए जाण्युं के–"मने बे वार तोळीने आप्युं माटे बे रुपीयानुं थइ गयुं" एम धारी ते रु लइने गइ. वणिके विचार्युं के– "आज एक रुपीयो मने फोगटनो मळयो छे, माटे आजे ज तेनो उपभोग करी उत्तम भोजन करुं." एम विचारी तेणे ते रुपीयानुं घी, खांड विगेरे लइ घेर मोकल्युं अने पोतानी स्त्रीने कहेवराव्युं के–"आजे आनां घेबर करजे." तेणीए पण घेबर कर्यां. तेटलामां पासेना गामथी तेनो जमाइ तेना मित्र सहित तेने घेर आव्यो. तेने कामनी उतावळ हती तेथी जमीने तरत जवुं हतुं. तेथी ते वणिकनी स्त्रीए जमाइने तथा तेना मित्रने घेबर जमाड्या. तेओ घेबर खाइने पोताने कामे गया, समय थये ते वणिक घेर आव्यो, अने स्नान करी जमवा बेठो. ते वखते तेनी थाळीमां तेनी स्त्रीए हमेशनी जेवुं साधारण भोजन पीरस्युं. ते जोइ तेणे पूछयुं के–" केम घेबर कर्यां

---

१ आभीरी–दूध दहीने वेचनारीने वंचक एटले ठगनार.

पोताने घेर आवी सुइ गयो प्रात काळे लोको शु बोले छे ? ते सांभळवा माटे ते चोर त्यां जइ सर्व लोकोनी वच्चे उभो लोको खातर जोइ वातो करवा लाग्या के–" आटला नाना छिद्रमां ते चोर पेसी धन लइ बहार नीकळ्यो ते आश्चर्य छे " आवु लोकोनु वचन सांभळी ते चोर पोतानी कटी विगेरे शरीरना अवयवो तथा खातरनु छिद्र वारंवार जोइ जोइ पोते पण तेवोज विचार करी आश्चर्य पाम्यो तेनी चेष्टा जोइ राजसेवको तेने ज चोर जाणी राजा पासे बांधीने लइ गया राजाए तेना चोरपणानी खात्री करीने तेने मारी नखाव्यो

इति पापकर्म प्रशसा उपर चोर कथा

उपरना सूत्रमां ' करेला कर्मनो नाश थतो नथी ' एम कह्यु. तेमां कोइ मद मतिवाळो एम धारे के–' मारा स्वजनोथी मारा पापकर्मनो मोक्ष थशे, अर्थात् ते स्वजनो मारा धनादिकनी जेम मारा पापकर्म पण वहेंची लेशे ' पण तेम बनी शकतु नथी ते उपर कहे छे

संसारमावण्ण परस्स अट्ठा, साहारण जं च करेइ कम्म ।
कम्मस्स ते तस्स उ वेअकाले, न बंधवा बंधवयं उविंति ॥ ४ ॥

अर्थ—(ससार) ससारने (आवण्ण) पामेलो जीव (परस्स) पुत्र, मित्र, स्त्री विगेरे परने (अट्ठा) अर्थे (च) अथवा (साहारण) साधारण एटले पोताने तथा परने बन्नेने अर्थे (ज) जे (कम्म) कृषि आदि कर्मने (करेइ) करे छे, (तस्स उ)

अर्थ—(जहा) जेम (पावकारी) पापकर्मने करनार (तेणे) चोर (संधिमुहे) खातरना द्वार-छिद्रमां (गहीए) ग्रहण करायो थको (सकम्मुणा) पोताना खातर पाडवाना कर्मे करीने ज (किच्चइ) छेदाय छे-मरण पामे छे. कोइ एक चोर कोइ धनाढ्यना घरमां गढना कांगराना आकारवाळुं खातर पाडी तेनी अंदर पेसवा जाय छे तेटलामां ते घरधणी जागी उठवाथी खातर पासे आव्यो. ते वखते प्रथम बन्ने पग नांखी तेमां पेसता चोरने जोयो एटले तेना पग पकडी तेने खेंचवा लाग्यो, त्यारे ते चोरे बहार उभेला बीजा चोरने कह्युं के-" मने अंदरथी कोइ खेंचे छे, तेथी तुं मने बहार खेंची ले. " ते सांभळी ते बहार खेंचवा लाग्यो. ए प्रमाणे बन्ने बळवानोवडे खेंचातो ते चोर अत्यंत पीडा पामी मरण पाम्यो. (एवं) ए ज प्रमाणे (पया) प्रजा एटले मनुष्य (पेच्च) परलोकमां (च) अने (इहं लोए) आलोकमां पण धनार्जनने माटे क्षुधा, तृषा, शीत, आतप विगेरेनुं सहन करवुं, पर्वतपर चढवुं, समुद्र तरवो, राजानी सेवा करवी अने युद्धमां शस्त्रना प्रहार सहन करवा इत्यादि विविध कष्टोवडे अने परभवमां नारकीना कष्टोवडे ते छेदाय छे-दुःख पामे छे. कारण के (कडाण) करेलां (कम्माण) कर्मोनो (मुक्खु) मोक्ष एटले भोगव्या शिवाय क्षय (न अत्थि) थतो नथी. तेथी करीने पापकर्म करवुं नहीं. एटलुं ज नहीं पण पापकर्मनी प्रशंसा पण करवी नहीं. प्रशंसा करवाथी पण मोटो दोष थाय छे. ३.

पापकर्मनी प्रशंसापर एक चोरनी कथा.

कोइ एक नगरमां कोइ चोर मुश्केलीथी चडी शकाय तेवा कोइ धनाढ्यना मंदिरमां खातर पाडी अंदर पेसी धन लइ

खर्ची ते बीजी स्त्री परण्यो तेणीने पण बालक जन्म्यो त्यारे पूर्वनी जेम बन्नेने मारी कूवामां नांख्या ए रीते लोभने वश थयेला तेणे घणी स्त्रीओ बालको सहित मारी नाखी एकदा ते मनोहर रूपवाळी एक स्त्रीने परण्यो, तेणीना रूपमां मोहित थवाथी तेणीने पुत्र थयो तो पण मारी नहीं अनुक्रमे ते पुत्र आठ वर्षनो थयो त्यारे ते चोरे विचार्यु के-" रूपना मोहथी में घणा काळ सुधी आ स्त्री अने पुत्रने मार्या नहीं ते ठीक थयु नथी, माटे हवे प्रथम स्त्रीने मारु ने पछी पुत्रने पण मारी नाखु " एम विचारी तेणे प्रथम स्त्रीने मारीने कूवामां नाखी, तेटलामा भय पामेला तेना छोकराए घर बहार जइ बूमो पाडी लोकोए तेने रोवानु कारण पूछ्यु, त्यारे ते बोल्यो के-" मारी माताने मारीने मारा बापे कूवामां नाखी दीधी छे " एटले तो राजसेवको त्यां आव्या तेओए ते प्रमाणे जोइ ते चोरने पकड्यो, अने तेने राजा पासे लइ गया राजाए ते कूवामांथी धन कढावी जेनु हतु तेने पाछु अपाव्यु पछी ते चोरने विविध विडंबना वडे पीडा उपजावी मारी नखाव्यो. ते मरीने नरके गयो आ प्रमाणे धननो लोभी आलोक तथा परलोकमां दुःखी थाय छे

इति द्रव्यलोभे चोर कथा

हवे करेलां कर्मनो नाश थतो नथी एम कही प्रस्तुत वातने ज दृढ करे छे.—

'तेणे जंहा संधिमुहे गेहीए, सकम्मुणा किच्चइ पावकारी ।
एव पया पेच्च इह चे लोए, कडाण कम्माण न मुक्खु अत्थि ॥ ३ ॥

जे पावकम्मेहिं धणं मणूसा, समाययंती अमइं गहाय ।
पहाय ते पासपयट्टिए नरे, वेराणुबद्धा नरयं उविंति ॥ २ ॥

अर्थ—(जे) जे (मणूसा) मनुष्यो (अमइं) अमतिने एटले धन ज आलोक अने परलोकना सुखनुं साधन छे एवी कुमतिने (गहाय) ग्रहण करीने (पावकम्मेहिं) पापकर्मोवडे (धणं) धनने (समाययंती) उपार्जन करे छे, (ते) ते (नरे) मनुष्यो (पासपयट्टिए) स्त्री पुत्र विगेरे रूप पाशमां एटले बंधनमां प्रवर्त्याथका एटले पड्याथका (पहाय) द्रव्यादिकनो त्याग करी (वेराणुबद्धा) वैरना हेतुरूप पापकर्मना अनुबंधवाळा थइ (नरयं) नरकमां (उविंति) जाय छे. धन नरकमां जता जीवनी साथे जतुं नथी; परंतु जीव एकलो ज महारंभ अने महापरिग्रहने लीधे पापकर्मने साथे लइ नरकमां जाय छे. २.

द्रव्यना लोभ उपर एक चोरनी कथा.

कोइ एक नगरमां एक चोर रहेतो हतो. तेणे पोताना घरमां एक मोटो कूवो खोद्यो. पछी गृहस्थोना घरमां रात्रे खातर पाडी पुष्कळ धन लावी ते कूवामां नांखवा लाग्यो. अनुक्रमे ते घणुं धन आपी कोइनी कन्याने परण्यो. एकदा ते स्त्रीए एक पुत्र प्रसव्यो. त्यारे ते चोरे विचार्युं के—" छोकराओ मोटा थशे त्यारे तेओ मारा घरनी लक्ष्मीनी वात बीजाने कही देशे. तेथी मारे उत्पन्न थाय तेवा तरत ज दरेक बाळकने मारी नांखवा योग्य छे, परंतु तेनी माता जीवती होय त्यांसुधी बाळक पण मारी शकाशे नहीं. " एम विचारी तेणे स्त्री सहित पुत्रने मारी ते ज कूवामां नांखी दीधा. पछी फरीथी द्रव्य

मल्लयुद्ध थवा लाग्युं, ते वखते जुवान जेवा ताजा थयेला अट्टनमल्ले त्यां आवी राजाना नीरंगण नामना महामल्लने जीती लीधो परंतु " आ कोइ परदेशी मल्ले मारा मल्लनो पराभव कर्यो " एम धारी राजाए तेनी प्रशंसा करी नहीं, तेथी बीजा सर्व लोको पण मौन रह्या ते जाणी अट्टनमल्ले पोतानी ओळखाण आपवा माटे सभाना पत्तीओने कह्युं के—" हे पत्तीओ ! आ अट्टने नीरंगणने जीती लीधो ए तमे ज बोलो " ते सांभळी राजाए तेने पोतानो ज आ अट्टनमल्ल छे एम ओळख्यो पछी तेनो सत्कार करी राजाए तेने घणुं द्रव्य आप्युं अने तेनी आजीविका पण बांधी आपी आ हकिकत जाणी अट्टनना स्वजनो तेनी पासे आवी तेनो सत्कार (बहुमान) करवा लाग्या पण अट्टने विचार्युं के—" द्रव्यना लोभथी ज आ सर्व मारो सत्कार करे छे, तेथी ज्यारे हुं धन रहित थइश त्यारे फरीथी पण तेओ मारुं अपमान ज करशे. वृद्धावस्थामां मारुं कोइ रक्षण करशे नहीं माटे ज्यांसुधी मारामां कांइक पण शरीर संबंधी शक्ति छे, त्यांसुधीमां मारुं आत्मसाधन करुं " एम विचारी तेणे गुरु पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी अने आत्मसाधन कर्युं.

इति अट्टनमल्ल कथा

अहीं उपर कह्युं के—' जीवित सांधी शकाय तेम नथी अने वृद्धावस्थामां कोइ शरण नथी, तेथी प्रमाद न करवो ' एम कहेवाथी कोइ एम धारे के—अर्थ (द्रव्य) नुं उपार्जन करवुं ते पण पुरुषार्थ ज छे, अने ते आलोक तथा परलोकना सुखनुं कारण छे, माटे द्रव्य उपार्जन करवामां प्रमाद न करवो आवो तेमनो खोटो अभिप्राय दूर करवा माटे कहे छे —

साथे फलहीमल्लनुं युद्ध कराव्युं. पहेले दिवसे तेमना युद्धमां बन्ने मल्लो सरखाज उतर्या. कोइनो जय के पराजय थयो नहीं. पछी पोताने उतारे आवी अट्टने फलहीने पूछयुं के—" हे वत्स ! तारा शरीरे क्यां क्यां प्रहारो वाग्या छे ? " त्यारे तेणे प्रहारनां स्थानो बताव्यां. अट्टने औषधि तथा तेलनुं मर्दन विगेरे उपचार करी तेने ताजो बनाव्यो. मत्सीमल्लने पण राजाए पूछयुं के—" तने शरीरे क्यां क्यां प्रहार लाग्या छे ? " ते सांभळी मत्सीमल्ले अभिमानथी पोताना शरीरे लागेला प्रहारो बताव्या नहीं अने उलटो बोल्यो के—" हुं तो ताजोज छुं. फलहीमल्लना बापने पण जीतुं तेवो छुं." पछी बीजे दिवसे पण बन्ने सभामां आव्या ने युद्ध कर्युं. तेमां बन्नेनुं समानपणुंज थयुं. ते दिवसे पण अट्टने फलहीने उपचार करी ताजो बनाव्यो, अने मत्सीमल्ले गर्वने लीधे कांइ पण उपचार कर्या नहीं. पछी त्रीजे दिवसे तेमनुं युद्ध थयुं. तेमां फलहीमल्ले मत्सीमल्लनो पराभव कर्यो. ते वखते अट्टनमल्ले मत्सीमल्लने पोताना पराभवनुं स्मरण कराव्युं, तेथी क्रोध पामी मत्सीमल्ले अन्यायनुं युद्ध करी कपटथी फलहीमल्लनुं मस्तक छेदी नांख्युं. (भावविजयजीनी टीकामां एवुं लख्युं छे के—फलहीमल्ल जीत्यो त्यारे राजाए तथा प्रजाए अट्टनमल्लने घणुं द्रव्य आप्युं. ते सर्व द्रव्य अट्टनमल्ले फलहीमल्लने आपी तेने पोताने घेर मोकल्यो.) पछी अट्टनमल्ल पोतानी उज्जयिनी नगरीए आव्यो, अने युद्धनो व्यापार छोडीने ते पोताने घेरज रह्यो. ते वृद्धावस्थाने पामेलो होवाथी कांइ पण कार्य करवाने लायक रह्यो नहीं, तेथी तेना पुत्र पौत्रादिक स्वजनो पण तेनो पराभव करवा लाग्या. ए रीते पोतानुं अपमान थतुं जोइ ते अट्टन कोइने पूछया विनाज कौशांबी नगरीए गयो. त्यां एक वर्ष सुधी तेणे रसायण खाधुं. तेथी ते अत्यंत बळवान थयो. एकदा उज्जयिनी नगरीमां राजसभाने विषे

अट्टन मल्लनी कथा

उज्जयिनी नगरीमां जितशत्रु राजा हतो तेने एक अट्टन नामनो महामल्ल हतो ते अट्टन दर वरसे सोपारक नगरमां जइ त्याना सिंहगिरि राजानी सभामा तेना मल्लोने जीती जयपताका मेळवतो हवो, तथा घणु धन पण लावतो हवो एकदा सिंहगिरि राजाए विचार कर्यो के—" आ अट्टन परदेशी मल्ल मारी सभामां मारा मल्लोने जीती घणु द्रव्य लइ जाय छे, अने मारो कोइपण मल्ल तेने जीती शकतो नथी, तेथी मारा महत्वनी हानि थाय छे." एम विचारी कोइ महा बळवान मात्सिक (मच्छीमार) ने जोइ तेने पोतानो मल्ल बनाव्यो ते थोडा काळमांज मल्लविद्या शीखी गयो तेनु नाम मत्सीमल्ल पाडयु बीजे वर्षे अट्टनमल्ल सोपारक नगरमां आव्यो, तेनी साथे राजाए मत्सीमल्लनु युद्ध कराव्यु तेमां मत्सीमल्ले अट्टननो पराभव कर्यो एटले ते खेद पामतो पोताना नगरमां गयो तेणे विचार कर्यो के—" मत्सीमल्ल जुवान छे, तेथी तेनु बळ अधिक छे हु हवे वृद्ध थवा आव्यो छु, तेथी मारु बळ ओछु थयु छे तो हु बीजो कोइ बळवान जुवान पुरुष शोधी तेने मारा पक्षनो करु." एम विचारी बळवान पुरुषने शोधतो शोधतो ते अट्टन भृगुकच्छ देशमां आव्यो त्यां हरिणी नामना गाममां एक बळवान खेडुतने जोयो ते खेतरमां एक हाथे हळ खेडतो हतो अने बीजे हाथे फलही उपाडतो हतो तेने जोइ अट्टन तेने पोतानी साथे जमवा लइ गयो तेणे त्या घणु भोजन कर्यु तथा उत्सर्ग समये सुकी लींडी जेवी अल्प विष्ठा करी ते जोइ तेने उज्जयिनीमां पोताने घेर लइ जइ तेनु पोषण करी मल्लविद्या शीखवी. तेनु फलहीमल्ल एवु नाम पाडयु पछी तेने साथे लइ अट्टनमल्ल सोपारक नगरे गयो राजाए मत्सीमल्लनी

अथ प्रमादाप्रमाद नामनुं चोथुं अध्ययन. ४

त्रीजा अध्ययनमां मानुषत्वादिक चार अंगनी दुर्लभता कही, हवे ते चारे अंग प्राप्त थया छतां पण जो प्रमाद सेववामां आवे तो तेथी महा दोष थाय छे, अने अप्रमाद महा गुणने माटे थाय छे, तेथी प्रमादनो त्याग अने अप्रमादनो अंगीकार करवानुं कहेवा माटे प्रमादाप्रमाद नामनुं चोथुं अध्ययन कहे छे.—

असंखयं जीविअ मा पमायए, जरोवणीअस्स हु नत्थि ताणं ।
एअं विआणाहि जणे पमत्ते, कं नु विहिंसा अजया गहिंति ॥ १ ॥

अर्थ—हे भव्य ! (जीवीअ) आ जीवित (असंखयं) असंस्कृत छे एटले के सेंकडो यत्नथी पण सांधी के नधारी न शकाय तेवुं छे, तेथी (मा पमायए) तुं प्रमाद न कर. (हु) कारणके (जरोवणीअस्स) जरावस्था पामेला पुरुषने (ताणं नत्थि) कोइपण शरण नथी. तथा (एअं) आ (विआणाहि) तुं विशेषे करीने जाण, के (पमत्ते) प्रमादी, (विहिंसा) हिंसा करनारा स्वभाववाळा अने (अजया) अजितेंद्रिय एटले जेओए इंद्रियो वश करी नथी एवा (जणे) मनुष्यो (कं नु) कोनुं शरण (गहिंति) ग्रहण करशे ? प्रमादी, इंद्रियोने वशवर्ती अने महा पापी एवा मनुष्योने जरा मरणादिकनी प्राप्ति वखते कोइपण शरणरूप नथी. १.

जरावस्था पामेला मनुष्यने कोइपण शरणरूप नथी ए उपर—

भोच्चा माणुस्सए भोए, अप्पडिरूवे अहाउअ । पुव्वं विसुद्धसद्धम्मे, केवल वोहि वुज्झिआ ॥१९॥
चउरग दुल्लह मच्चा, सजम पडिवज्जिआ । तवसा धुअकम्मसे, सिद्धे हवइ सासए ॥२०॥ त्ति बेमि

अर्थ—त्यां ते मनुष्य (अहाउअ) आयुष्य पर्यंत (अप्पडिरूवे) बीजाने न मळी शके तेवा (माणुस्सए) मनुष्य सबधी (भोए) कामभोगोने (भोच्चा) भोगवीने (पुव्व) पूर्व जन्ममा (विसुद्धसद्धम्मे) विशुद्ध एटले नियाणा आदि रहित छे सद्धर्म जेनो एवो ते (केवल) कलक रहित (बोहि) जिनधर्मनी प्राप्तिने (वुज्झिआ) जाणीने त्यारपछी (चउरग) प्रथम कहेला मनुष्यभवादिक चार अगो जे अत्यत (दुल्लह) दुर्लभ छे एम (मच्चा) जाणी, (सजम) सर्वसावद्यविरति रूप चारित्रने (पडिवज्जिआ) अगीकार करी, (तवसा) बार प्रकारना तपवडे (धुअकम्मसे) नाश कर्या छे सर्व कर्म जेणे एवो थइ, ते (सासए) शाश्वत एटले निरंतर स्थितिवाळो (सिद्धे) सिद्ध (हवइ) थाय छे (त्ति बेमि) एम हु कहु छु. आ प्रमाणे श्रीसुधर्मास्वामीए जबूस्वामीने कह्यु के श्रीमहावीरस्वामी पासे में जे प्रमाणे सांभळ्यु छे ते प्रमाणे हु तमने कहु छु १९-२०

इति श्रीउत्तराध्ययने तृतीय अध्ययन ३

अर्थ—(खित्तं) क्षेत्र एटले ग्राम आराम विगेरे अथवा सेतु अने केतुरूप क्षेत्र (वत्थुं) वास्तु एटले भोंयरा विगेरे खात, मेडी विगेरे उच्छ्रित अने ते बन्ने रूप घरो, (हिरण्णं च) सुवर्ण, अने उपलक्षणथी रुपुं विगेरे, (पसवो) गाय भेंश विगेरे पशुओ, (दास) चाकर, तथा (पोरुसं) पौरुषेय एटले पदातिनो समूह (चत्तारि) आ चार (कामखंधाणि) कामभोगना हेतुरूप स्कंधो एटले पुद्गलना समूहो जेने विषे होय (तत्थ) तेवा कुळमां (से) ते (उववज्जई) उत्पन्न थाय छे. अहीं क्षेत्र अने वास्तु मळीने एक काम जाणवो, बीजो हिरण्य, त्रीजो पशुओ अने चोथो काम दास अने पौरुषेय मळीने जाणवो. आ चारे काम मळीने तेनुं एक अंग कह्युं. १७.

बाकीनां नव अंग कहे छे.—

मित्तवं नाइवं होई, उच्चागोए अ वण्णवं । अप्पायंके महापण्णे, अभिजाए जसो बले ॥ १८ ॥

अर्थ—वळी ते (मित्तवं) मित्रवाळो थाय छे १, तथा (नाइवं) ज्ञातिवाळो एटले कुटुंबवाळो थाय छे २, तथा (उच्चागोए) उच्च गोत्रवाळो थाय छे ३, तथा (वण्णवं) वर्णवाळो एटले शरीरनी कांतिवाळो थाय छे ४, तथा (अप्पायंके) अल्पातंक एटले व्याधि रहित थाय छे ५, (महापण्णे) महाप्राज्ञ एटले पंडित थाय छे ६, तथा (अभिजाए) अभिजात एटले विनयवाळो थाय छे ७, तेथी करीने ज (जसो) यशस्वी थाय छे ८, तथा (बले) बळवान थाय छे. ९. १८.

आवा गुणवाळं मनुष्यपणुं प्राप्त थाय एज तेनुं फळ छे ? के बीजुं पण कांइ फळ छे ? ते कहे छे—

कप्पेसु) उंचे कल्पने विषे एटले बारे देवलोकने विषे तथा उपलक्षणथी नव ग्रैवेयक अने पांच अनुत्तर विमानने विषे (चिट्ठति) रहे छे-स्थितिने भोगवे छे अहीं पूर्ववर्षनु ग्रहण कर्युं छे तेथी एम जणाव्यु के-पूर्वना आयुष्यवाळा ज चारित्रने योग्य होय छे तेथी तेओनेज देशना आपवामां आवे छे, तेओज उपदेशनी योग्यतावाळा छे. १४-१५

तेओने स्वर्गमां रहेवा जेटलु ज फळ छे के बीजु पण छे ? ते उपर कहे छे—

तत्थ ठिच्चा जहाठाणं, जक्खा आउक्खए चुआ। उवेंति माणुसं जोणिं, से दसंगेऽभिजायइ ॥१६॥

अर्थ—(तत्थ) ते देवलोकने विषे (जक्खा) देवो (जहाठाण) जेवु जेवु स्थान होय—जेनी जेटली स्थिति होय ते प्रमाणे (ठिच्चा) रहीने पछी (आउक्खए) आयुष्यनो क्षय थये सते (चुआ) त्यांथी चव्या थका (माणुस जोणिं) मनुष्यनी योनिमां (उवेंति) आवे छे अने त्यां (से) सावशेष शुभ कर्मवाळो ते जीव (दसंगे) दश अंगवाळो एटले दश प्रकारना भोगनी सामग्रीवाळो (अभिजायइ) थाय छे. अहीं से एटले ते जीव एम एकवचन आप्युं, तेनो हेतु ए छे जे पोतपोताना बाकी रहेला शुभकर्मने अनुसारे कोइ नव प्रकारना, कोइ आठ प्रकारना एम विविध प्रकारना भोगनी सामग्रीने पामे छे एम जणाववा माटे एकवचन लख्यु छे. १६.

हवे भोगना दशांग एटले दश प्रकारो बतावे छे.—

खित्तं वत्थु हिरण्णं च, पसवो दासपोरुसं। चत्तारि कामखंधाणि, तत्थ से उववज्जई ॥ १७ ॥

ए प्रमाणे करवाथी प्राणी (पाडवं) आ पृथ्वीना विकार रूप (सरीरं) ओदारिक शरीरनो (हिचा) त्याग करीने (उड्ढं) ऊर्ध्व (दिसं) दिशाए एटले मोक्ष प्रत्ये (पक्कमई) जाय छे अर्थात् एम करवाथी प्राणी मोक्षे जाय छे. ते प्रमाणे करवाथी हे शिष्य ! तुं पण मोक्ष प्रत्ये जइश. १३.

आ प्रमाणे तेज भवे मोक्षे जनारानुं फळ कही, हवे तेथी बीजाओने शुं फळ प्राप्त थाय ? ते कहे छे.

विसालिसेहिं सीलेहिं, जक्खा उत्तरउत्तरा । महासुक्का व दिप्पंता, मणंता अपुणच्चयं ॥ १४ ॥
अप्पिआ देवकामाणं, कामरूवविउव्विणो । उड्ढं कप्पेसु चिट्ठंति, पुव्वावाससया बहू ॥ १५ ॥

अर्थ—साधुओ (विसालिसेहिं) विसदृश एटले पोतपोताना चारित्रमोहनीय कर्मना क्षयोपशमनी अपेक्षाए जूदा जूदा (सीलेहिं) व्रत पाळवारूप आचारे करीने (जक्खा) देवो थइने, उंचे कल्पमां—देवलोकमां रहे छे. एवो बीजी गाथा साथे संबंध छे. ते देवो केवा छे ? ते कहे छे. (उत्तरउत्तरा) उत्तरोत्तर प्रधान एवा, तथा (महासुक्का व) महाशुक्ल एटले अत्यंत उज्वळ जे चंद्र सूर्यादिक तेनी जेम (दिप्पंता) देदीप्यमान तथा (अपुणच्चयं) दीर्घ आयुष्यनी स्थिति होवाथी फरी चववुं नथी एम (मणंता) पोताना मनमां मानता, तथा (देवकामाणं) पूर्व भवमां चारित्र पाळवारूप सुकृतवडे करीने देवना कामभोग प्रत्ये (अप्पिआ) अर्पण करायेला—पामेला एवा, तथा (कामरूवविउव्विणो) इच्छा प्रमाणे रूपने रचनारा एवा ते देवो (बहू) घणा एटले असंख्याता (पुव्वावाससया) सेंकडो पूर्व वर्ष सुधी (उड्ढं

हवे ते चारे अगोनु आलोक सबधी फळ बतावे छे.—

सोही उज्जुअभूअस्स, धम्मो सुद्धस्स चिट्ठइ । णिव्वाण परम जाइ, घयसित्त व्व पावए ॥ १२ ॥

अर्थ—(उज्जुअभूअस्स) चार अगनी प्राप्तिवडे मोच प्रत्ये ऋजुभूत एटले तैयार थयेलाने (सोही) शोधि थाय छे एटले कषायरूपी कलुषतानो नाश थाय छे तथा (सुद्धस्स) शुद्ध थयेलाने (धम्मो) चमादिक दश प्रकारनो यतिधर्म (चिट्ठइ) स्थिर थाय छे तथा स्थिर धर्मवाळाने (परम) उत्कृष्ट (णिव्वाण) निर्वाण—मोच (जाइ) प्राप्त थाय छे एटले ते जीवन्मुक्त थाय छे अर्थात् (घयसित्त) घीवडे सींचायेला (पावए) अग्निनी (व्व) जेम तपना तेजवडे ते जाज्वल्यमान थाय छे १२

आ प्रमाणे फळ कहीने हवे शिष्यने उपदेश आपे छे.—

विगिंच कम्मुणो हेउं, जसं संचिणु खतिए । पाढव सरीर हिच्चा, उड्ढ पक्कमई दिस ॥ १३ ॥

अर्थ—गुरु शिष्यने कहे छे के—हे साधु ! (कम्मुणो) मनुष्यत्वादिकना निषेधक एवा कर्मना (हेउ) मिथ्यात्व अविरति विगेरे उपादान कारणने (विगिंच) तु विवेचन कर एटले पृथक् करण कर अने (खतिए) चांतिवडे तथा उपलचणथी मार्दवादिकवडे (जस) यश एटले सयम अथवा विनय, तेने (सचिणु) तु एकठो कर एटले पुष्ट कर

हवे पूर्वे कहेलुं मनुष्यपणुं, शास्त्रश्रवण अने धर्मश्रद्धा ए त्रणे प्राप्त थया छतां पण संयमने विषे वीर्य फोरववुं अति दुर्लभ छे. ते कहे छे.—

सुइं च लध्धुं सद्धं च, वीरिअं पुण दुल्लहं । बहवे रोअमाणा वि नो यणं पडिवज्जए ॥ १० ॥

अर्थ—(सुइं) श्रुतिने एटले धर्मना श्रवणने (च) तथा मनुष्यपणाने (च) तथा (सद्धं) धर्मनी श्रद्धाने (लध्धुं) पामीने (वीरिअं) संयम लेवानुं वीर्य (पुण) पुनः एटले अत्यंत (दुल्लहं) दुर्लभ छे. केमके (बहवे) घणा मनुष्यो (रोअमाणा वि) रुचिवाळा एटले श्रद्धावाळा छतां पण (यणं) एनं एटले आ संयमने (नो पडिवज्जए) अंगीकार करता नथी. १०.

हवे आ चारे अंगोनुं परलोक संबंधी फळ बतावे छे.—

माणुसत्तम्मि आयाओ, जो धम्मं सुच्च सद्दहे । तवस्सी वीरिअं लध्धुं, संवुडे निध्धुणे रयं ॥११॥

अर्थ—(माणुसत्तम्मि) मनुष्यपणाने विषे (आयाओ) आवेलो (जो) जे प्राणी (धम्मं) धर्मने (सुच्च) सांभळी (सद्दहे) तेना पर श्रद्धा राखे छे, ते (तवस्सी) तपस्वी एटले नियाणा आदि रहित प्रशस्य तपवाळो जीव (वीरिअं) वीर्य एटले संयमना उद्यमने (लध्धुं) पामीने (संवुडे) संवरवाळो थयो थको (रयं) बंधाती कर्मरूपी रजने (निध्धुणे) अत्यंत दूर करे छे—नाश करी मुक्ति पामे छे. ११.

थाय अथवा ज्ञानध्यानना उपघातरूप मोटो दोष थाय जे आ दोषाने धर्मोपकरण विनाज वर्जी शकतो होय ते जिनेश्वरनी जेम उपकरण ग्रहण न करे तो योग्य छे वळी जिनकल्पी पहेला संघयणीज होय छे, तेथी तेओ उपकरण विना पण दोषो टाळी शके छे हमणां प्रथम संघयण नथी, तेथी जिनकल्पीक मार्गनो विच्छेद थयो छे वळी उपकरण धारण करवामां कांइ परिग्रह कही शकातो नथी, पंडितो मूर्छानेज परिग्रह कहे छे केमके मूर्छाज मोक्षमां विघ्नकर्ता छे, कांइ उपकरण विघ्न करी शकता नथी "

ए रीते गुरुए तेने अनेक प्रकारे समजाव्यो तो पण ते समज्यो नहीं अने वस्त्र विगेरेनो त्याग करी एकलो वनमां गयो त्यां तेनी न्हेन उत्तरा नामनी साध्वी तेने वांदवा माटे गइ त्यारे तेने वस्त्र रहित जोइ पोते पण वस्त्रादिकनो त्याग कर्यो एकदा तेनी साथे भिक्षाने माटे ते पण नगरमां चाली तेने पोतानी नारीमां उभेली एक वेश्याए जोइ तेथी ते वेश्याए विचार कर्यो के-" आ स्त्रीने वस्त्र रहित जोवाथी लोको स्त्रीओथी वैराग्य पामशे (एटले अमने हानी थशे)" एम धारी वेश्याए तेना शरीर पर एक साडी उपरथी नाखी, तो पण उत्तराए तेनी इच्छा न करी, त्यारे शिवभूतिए तेणीने कह्यु के—" आ शाटिका देवताए आपी छे, माटे तेने दूर न कर " आ प्रमाणे भाइना वचनथी तेणे ते साडी शरीरपर धारण करी ते शिवभूतिने कोडिन्न अने कोट्टवीर नामना बे बुद्धिमान शिष्यो हता तेमनाथी आ बोटिक मतनी परंपरा चाली आ रीते आठमो निन्हव दिगंबर थयो तेणे प्रथम शुद्ध बोध मेळव्यो हतो, पण पाछळथी हारी गयो, तेथी प्राप्त थयेली बोधिनु रक्षण करवा माटे भव्य प्राणीओए यत्न करवो इति अष्टम निन्हव ८

उपधिमां गोपवीने छानो राख्यो. एकदा ते शिवभूति वहार गयो हतो त्यारे गुरुए तेनी मूर्छा दूर करवा माटे तेनी उपधिमांथी ते रत्नकंबल काढी तेना ककडा करी साधुओने पादलुंछन करवा आपी दीधा. पछी ते ज्यारे आव्यो, त्यारे ते वृत्तांत तेणे जाण्यो, अने मनमां कषाय राखी मौन रह्यो. एकदा गुरुए जिनकल्पीनी व्याख्या करी, तेमां कह्युं के—" जिनकल्पी बे प्रकारना छे. तेमां एक हाथरूपीज पात्रवाळा अने बीजा पात्र धारण करनारा. ते वळी वस्त्र सहित अने वस्त्र रहित एम बे प्रकारना होय छे. " इत्यादि जिनकल्पीकनो मार्ग सांभळी सहस्रमल्ले पूछ्युं के—" हालमां ए मार्ग केम अंगीकार करातो नथी ? " गुरुए कह्युं के—" हालमां ते मार्ग विच्छेद थयो छे. " ते बोल्यो—" जो ते मार्ग हालमां पण अंगीकार कराय तो तेनो विच्छेद न थाय. परलोकना अर्थीने तो एज मार्ग उत्तम छे. केमके सर्वथा प्रकारे परिग्रहनो त्याग करवो एज श्रेय छे. " ते सांभळी गुरुए कह्युं के—" ए तो धर्मनां उपकरण छे, ते कांइ परिग्रह कहेवाय नहीं. केमके चर्मचक्षुथी जोइ न शकाय तेवा घणा जंतुओ छे, तेमनी रक्षाने माटे रजोहरण धारण करवानुं कह्युं छे. बेसतां, सुतां, उभा रहेतां, कांइ वस्तु लेतां अथवा मूकतां तथा शरीरने लांबुं-टुंकुं करतां प्रथम रजोहरणवडे भूमि आदिनुं प्रमार्जन करवानुं छे. तथा संपातिम एटले उडी उडीने आवी पडता सूक्ष्म जीवो चोतरफ व्यापीने रह्या छे, तेमनी रक्षाने माटे मुखवस्त्रिका राखवानी छे. तथा अन्नपाणीमां पण जंतुओ कदाच होइ शके छे, ते जोवा माटे पात्र राखवानुं कह्युं छे. तेमज समकित, ज्ञान, शीळ, अने तप साधवा माटे वस्त्रनुं पण धारण करवुं कह्युं छे. केमके शीत, वायु, तडको तथा डांस मच्छर विगेरेथी संताप पामेला साधुओ कदाच समकित विगेरेथी पण स्वलना पामे. वस्त्र नहीं धारण करवाथी क्षुद्र प्राणीओनो विनाश

वखत परोढीये जाय अने कोइ वखत न पण जाय एवी रीते अनियमित थवाथी तेनी स्त्री घणीज खेद पामी, तेथी तेणीए एकदा पोतानी सासुने कह्यु के—" हे माता ! दिवसे हुं तमारा पुत्रनी राह जोवाथी भूखे मरु छु, अने रात्रीए तेना आव्या सुधी जागवाथी नीरांते निद्रा पण लेवाती नथी. " ते सामळी सासुए कह्यु के—" आजे तु सुइ जा, तारीवती आजे हु जागीश " एम कही वहुने सुवाडी पोते कमाड बंध करी जागती सुती मध्यरात्रि थइ त्यारे शिवभूतिए आवीने द्वार उघाडवानु कह्यु त्यारे तेनी माताए क्रोधथी कह्यु के—" अत्यारे ज्यां द्वार उघाडां होय त्यां जा " ते सामळी शिवभूति पण रोषथी चाल्यो गयो नगरमां फरता फरता तेणे आर्यकृष्णाचार्यनो उपाश्रय उघाडो देख्यो एटले तेनी अदर जइ आचार्यने वांदी कह्यु के—" हे पूज्य ! मने दीक्षा आपो " गुरुए तेने ना कही तोपण तेणे पोताने हाथेज लोच कर्यो त्यारे गुरुए तेने वेष आप्यो प्रात काळे राजाए ते वृत्तांत जाणी तेनी पासे आवी पूछ्यु के—" मने पूछ्या विना केम दीक्षा लीधी ? तेणे कह्यु के—" में तमारी पासे स्वतत्रता मागी ते वखते पूछेलुज हतु " ते सांभळी तेना वियोगथी दु ख पामतो राजा तेने वांदी पोताने घेर गयो पछी गुरु परिवार सहित त्यांथी विहार करी अन्यत्र गया

केटलोक काळ गया पछी फरीथी आचार्य तेज नगरमां आव्या राजा तेमने वादवा आव्यो पछी गुरुनी आज्ञा लइ सहस्रमल्लने राजा पोताने घेर लइ गयो त्यां तेनी इच्छा विना पण राजाए आग्रह करी तेने एक रत्नकंबल आप्यो ते लइ ते गुरु पासे आव्यो. गुरुए रत्नकंबल जोइ तेने कह्यु के—" हे वत्स ! मने पूछ्या विना केम आ रत्नकंबल लीधो ? साधुओने बहु मूल्यवाळु उपकरण कल्पे नहीं " एम कह्या छतां तेणे ते रत्नकंबलनो त्याग कर्यो नहीं परतु मूर्छाने लीधे

करी. ए पोते मांस-मदीरा खाइ-पी गयो छे ए वात करी नहीं. राजाए तेने मोटी आजीविका आपी पोतानो सेवक बनाव्यो.

एकदा राजाए मथुरा नगरी जीतवा माटे पोतानुं सैन्य मोकल्युं, अने साथे सहस्रमल्लने पण मोकल्यो. थोडे दूर गया पछी तेओए परस्पर विचार कर्यो के—" राजाए आपणने मथुरा नगरी जीतवा मोकल्या छे, परंतु उत्तरमथुरा अने दक्षिणमथुरा एवी बे मथुरा छे तेमांथी कइ जीतवानी छे ? ते आपणे पूछ्युं नहीं. माटे हवे शुं करवुं ? " ते सांभळी शिवभूति बोल्यो के—" ते बाबत राजाने पूछवानी जरुर नथी. आपणे बन्ने मथुरा जीतीने जशुं. " ते सांभळी सेनापतिए कह्युं के—" आ सैन्यना बे भाग करीने जुदा जुदा जीतवा जइए, तो तो एक पण मथुरा जीती शकाय तेम नथी. वळी एक जीतवामां ज घणो काळ लागे तेम छे, तेथी एक जीत्या पछी बीजी जीतीए ते पण बनी शके तेवुं नथी. " ते सांभळी शिवभूतिए कह्युं के—" ते बे नगरीमां जे दुर्जय होय ते मने एकलाने ज जीतवा आपो, अने बीजी नगरीने जीतवा आखुं सैन्य लइने तमे जाओ. " त्यारे सेनापतिए कह्युं के—" दक्षिणमथुरा मोटी छे माटे त्यां तमे जाओ. " ते सांभळी शिवभूतिए दक्षिण मथुरा तरफ जइ बुद्धि अने बळथी अनुक्रमे ते जीती लीधी. अने सैन्ये उत्तरमथुरा जीती लीधी. पछी सर्व राजा पासे आव्या. राजाए ते वृत्तांत सांभळी प्रसन्न थइ शिवभूतिने कह्युं के—" तें मोटुं काम कर्युं छे. माटे तने शुं आपुं ? जे मागे ते आपुं. " तेणे कह्युं के—" मने सर्वत्र स्वतंत्र फरवानी रजा आपो. " राजाए कह्युं—" तारी स्वेच्छाए तारे सर्वत्र फरवुं. "

त्यारपछी ते शिवभूति इच्छा प्रमाणे फरवाथी पोताने घेर पण मध्यान्ह पछी जाय, रात्रे पण मध्यरात्रिए जाय, कोइ

आ सातमो निन्हव छे एम कही तेने संघ बहार कर्यो इति सप्तम निन्हव कथा

आ प्रमाणे साते निन्हवोनु वर्णन कर्यु ते सर्वे जिनेश्वरना स्वल्प वचनना उत्थापक हता हवे आ प्रसंगे भगवानना घणा वचनोनो उत्थापक आठमो निन्हव के जेनो काढेलो मत दिगंबर मतथी ओळखाय छे तेनु स्वरूप कही बतावे छे ते श्री वर्धमान स्वामीना निर्वाण पछी छसो नव वर्षे थयेल छे

आठमा निन्हव दिगंबर शिवभूतिनी कथा

रथवीर पुरमा दीपक नामना उद्यानने विषे एकदा आर्यकृष्ण नामना आचार्य गच्छ सहित रह्या हता. ते ज नगरमां शिवभूति नामनो एक सहस्रमल्ल[1] हतो, तेणे राजा पासे जइने कह्यु के—" हु तमारी सेवा करवा इच्छु छु " राजाए कह्यु—" तारी परीक्षा कर्या पछी तने हु सेवक करीश. " पछी एकदा अंधारी रात्रिए राजाए तेने बोलावी एक पशु तथा मदिरा आपी कह्यु के—" अत्यारे स्मशानमा एकला जइ त्यां मातृदेवीना मंदिरमां रहेली देवीने आ मदिरा अने पशुनु बलिदान आपी आव " त्यारे शिवभूति ते पशु तथा मदिराने लइ स्मशानमा गयो. राजाए तेनी पाछळ तेने भय पमाडवा माटे गुप्त सेवको मोकल्या त्यां सहस्रमल्ले भूख्यो होवाथी ते पशुने मारी तेनु मांस राध्यु अने मदिरा पीधी ते वखते गुप्त रहेला राजाना सेवकोए शियाळ जेवा शब्दो विगेरे करी तेने घणे प्रकारे बीवराव्यो, पण ते जरापण क्षोभ पाम्यो नहीं पछी ते सहस्रमल्ले राजा पासे आवीने कह्यु के—" में बलिदान आप्यु " सेवकोए पण तेना वीरपणानी ज प्रशंसा

[1] एक जण हजार जणने पण भारे पडे ते सहस्रमल्ल कहेवाय छे

परभवनी आशंसाना परिणाम होता नथी. अने मरण पाम्या पछी तरतमां तो अवश्य अविरति थवानी ज छे, माटे अवधि सहित कहेवाथी ज प्रत्याख्याननो भंग थतो नथी, पण अवधि न करीए तो परभवमां प्रगट रीते भंग थाय छे. "आ प्रमाणे श्रीदुर्बलिकापुष्पमित्र आचार्यनुं कथन सर्व साधुओए मान्य कर्युं, तथा बीजा आर्यफल्गुरक्षित विगेरे स्थविरोए पण ते ज प्रमाणे कहुं. परंतु गोष्ठामाहिले ते अंगीकार कर्युं नहीं, तेथी ते बोल्या के-"आ सर्वे कांइ पण समजता ज नथी." एम कही पोतानुं वचन तीर्थंकरना वचन जेवुं स्थापन करवा लाग्या. त्यारे सर्व संघ एकत्र थइ शासनदेवीनो कायोत्सर्ग कर्यो, एटले शासनदेवीए आवी प्रगट थइने कहुं के-" मने शुं आज्ञा छे ?" संघे कहुं के-" महाविदेहमां जइ तीर्थंकरने पूछी आवो के-गोष्ठामाहिल जे कहे छे ते सत्य छे ? के दुर्बलिकापुष्पमित्र कहे छे ते सत्य छे ?" ते सांभळी देवीए कहुं के-"हुं जइने आवुं त्यांसुधी मने सहाय माटे कायोत्सर्गनुं बळ आपो." ते सांभळी संघे कायोत्सर्ग कर्यो. पछी देवीए सीमंधर-स्वामी पासे जइ पूछयुं के-" हे भगवान ! संघ पूछे छे के दुर्बलिकापुष्पमित्र विगेरे कहे छे ते सत्य ? के गोष्ठामाहिल कहे छे ते सत्य ?" स्वामीए कहुं के-" दुर्बलिकापुष्पमित्र विगेरे जे कहे छे ते ज सत्य छे, अने गोष्ठामाहिल जे कहे छे ते मिथ्या छे, ते सातमो निन्हव थवानो छे." आ प्रमाणे भगवाननुं वचन सांभळी ते देवीए आवी संघने ते प्रमाणे कहुं. ते सांभळी गोष्ठामाहिले कहुं के-" आ देवी अल्प ऋद्धिवाळी छे, तेथी ते त्यां जइ शके ज नहीं. एटले तेणे त्यां गया विना पोताथी ज जवाब आप्यो छे." पछी आचार्ये गोष्ठामाहिलने एकांतमां बोलावीने कहुं के-" हे आर्य ! भगवाननुं वचन अंगीकार करो, नहीं तो संघ तमारो बहिष्कार करशे." आ प्रमाणे कह्या छतां तेणे मान्युं नहीं, एटले सकळ संघे एकत्र थइ

जीवनो मोक्ष पण थशे नहीं " ते सांभळी वध्ये पूछ्यु के-" त्यारे जीव अने कर्मनो सबध शी रीते जाणवो ?" त्यारे गोष्ठामाहिले कह्यु के-" जेम कांचळी सर्पना शरीरने बहारथी ज स्पर्श करे छे, पण तेने शरीर साथे सबध नथी, तेम कर्म पण जीवने स्पर्श करे छे, परतु चीरनीरनी जेम तद्रूप थतु नथी " ते सांभळी वध्यने शका उत्पन्न थइ, तेथी तेणे सूरि पासे जइ शका पूछी त्यारे सूरिए कह्यु के-" गोष्ठामाहिले असत्य कह्यु छे परतु जेवी व्याख्या अमे करी छ ए ज रीते गुरुए पण कह्यु छे जेम लोढाना गोळामा अग्नि एक रूप थइ जाय छे छता पाछो ते जूदो पण पडे छे, तेम जीवप्रदेशोनी साथे कर्म पण एकरूप थाय छे छता ते नाश पण पामे छे " इत्यादिक घणी युक्तिओवडे सूरिए समजाव्यो वध्यनी शका दूर करी पछी वध्ये गोष्ठामाहिलने ते व्याख्या जणावी पण तेणे ते अगीकार करी नहीं

एकदा प्रत्याख्यान नामना नवमा पूर्वनी व्याख्यामां गुरुए कह्यु के-" प्राणीए (मनुष्ये) चारित्र लेती वखते प्राणातिपात विरमणादिक व्रतो त्रिविध त्रिविधे जावजीव अगीकार करवाना छे " ते सांभळी गोष्ठामाहिले कह्यु के—" प्रत्याख्यानमा जावजीव शब्द बोलवो न जोइए केमके तेम बोलवाथी प्रत्याख्यान अवधिवाळु थयु, तेथी करीने पर भवनी आशसा प्राप्त थइ, अने आशसा थवाथी व्रतनो भग थाय छे तेथी अवधि विना ज एटले जावजीव शब्द बोल्या विना ज प्रत्याख्यान कराववु " आ प्रमाणे सांभळी शका उत्पन्न थवाथी वध्यमुनिए सूरिने पूछ्यु, त्यारे ते बोल्या के—" प्रत्याख्यानमां काळनो अवधि अवश्य करवानो छे पोरसी आदिक सर्व प्रत्याख्यानो मर्यादावाळा ज छे मर्यादा सहित करवाथी परलोकादिकनी आशसा थती नथी केमके हु जीवतां सुधी सावद्यनु सेवन करीश नहीं ए प्रमाणे कहेवामां

एकदा दुर्वलिकापुष्पमित्र आचार्य अर्थपोरसीए सूत्रना अर्थनी व्याख्या करवा लाग्या, त्यारे सर्व साधुओ ते सांभळवा बेठा, ते वखते गोष्ठामाहिलने बोलाव्या छतां पण ते आव्या नहीं, अने बोल्या के--"तमेज वालना घडा जेवा जे होय तेनी पासे अर्थपोरसी करो." ते वखते सूरि वंध्य विगेरे साधुओने कर्मप्रवाद नामना आठमा पूर्वनी व्याख्या समजावता हता. एकदा भण्या पछी बुद्धिमान वंध्य साधु तेनी आ प्रमाणे चिंतवना करता हता के—जीवने त्रण प्रकारे कर्मनो बंध थाय छे—बद्ध १, स्पृष्ट २ अने निकाचित ३. तेमां सोयनो समूह एकठो करी तेने दोरावती बांधीए, ए रीते आत्माना प्रदेशो साथे कर्मनो बंध थाय छे, ते कर्म बद्ध कहेवाय छे १. तथा जेम तेज सोयोनो समूह काट चडवाथी परस्पर एकरूप थइ जाय छे तेवीज रीते जीवना प्रदेशो साथे जे कर्म एकरूप थइ जाय ते स्पृष्ट कहेवाय छे. २. तथा तेज सोयोनो समूह अग्निमां तपावीने कूटवाथी जेम एकरूप थतो जाय छे एवीज रीते जीवप्रदेशो अने कर्म एकरूप थइ जाय ते निकाचित कहेवाय छे. ३. जीव प्रथम रागादिकना परिणामथी कर्मनो बंध करे छे, पछी तेथी चडता परिणामोवडे तेज कर्मोने स्पृष्ट करे छे अने पछी अति संक्लिष्ट परिणामथी तेने निकाचित करे छे. तेमां जे कर्म बद्ध होय ते आत्मनिंदा विगेरे करवाथी ज नाश पामे छे, जे कर्म स्पृष्ट होय ते प्रायश्चित्तादिक उपायवडे नाश पामे छे अने जे कर्म निकाचित होय ते प्राये करीने भोगववावडे ज नाश पामे छे." आवी रीते ते चिंतवना करता हता. ते सांभळी तेने गोष्ठामाहिले कह्युं के—" हे वंध्य ! तुं कहे छे ते बराबर नथी. अमे गुरु पासे एवी रीते सांभळ्युं नथी. जो तारा कहेवा प्रमाणे आत्मानी साथे कर्म बद्ध, स्पृष्ट अने निकाचित थता होय तो ते कर्म क्षीरनीरनी जेम आत्मा साथे मळी जवाथी तेनो विनाश थशे नहीं, अने तेथी करीने

ग्रहण करी छे तो हव मारे आ त्रणमांथी कोने आचार्यपदे स्थापवो ? " ते सांभळी सघे कह्यु के—" हे पूज्य ! दुर्बलिकापुष्पमित्रने आचार्य पद आपो केमके ते सर्व गुणोनु स्थान होवाथी तेज योग्य छे " ते सांभळी सूरिए दुर्बलिकापुष्पमित्रने सूरिपदे स्थापी तेने कह्यु के—" हे वत्स ! जेवी रीते हु फल्गुरक्षित अने गोष्ठामाहिल विगेरेनु लालन पालन करतो हतो, तेवीज रीते तारे पण करवु " एम कही गुरुए फल्गुरक्षित विगेरेने पण कह्यु के—" तमे जेवी रीते मारी सेवामा प्रवर्त्या छो तेवीज रीते दुर्बलिकापुष्पमित्रनी सेवामां पण प्रवर्तजो वळी तमे कोइ वखत मारी सेवा करता अथवा नहोता करता, तोपण में कदापि रोष कर्यो नहोतो, अने ते में सहन कर्यु हतु, तेम आ सहन करी शकशे नहीं, माटे तमारे तेनी साथे वधारे सारी राते वर्तवु " आ प्रमाणे गच्छने जूदु जूदु कही अनशन करी श्री आर्यरक्षित सूरि देवलोके गया

गोष्ठामाहिल गुरुना स्वर्गे जवानी वात सांभळी त्यां आव्या, अने तेणे श्रावकोने पूछ्यु के—" आचार्यपदे गुरुए कोने स्थापन कर्या ? " त्यारे श्रावकोए घीना घडा विगेरेना दृष्टात जेवी रीते गुरुए कह्या हता ते प्रमाणे कही दुर्बलिकापुष्पमित्रने आचार्यपद आप्यानु कह्यु ते सांभळी गोष्ठामाहिल जूदा उपाश्रयमा केटलोक वखत रही त्यां वस्त्र विगेरे मूकी पछी दुर्बलिकापुष्पमित्रने उपाश्रये गया तमने जोइ सर्व साधुओए उभा थइ तेनु सन्मान कर्यु आचार्ये पण तेने सुखशाता पूछी कह्यु के—" तमारे जूदा उपाश्रयमा शा माटे रहेवु जोइए ? अहींज आवीने रहो " आ प्रमाणे आचार्ये कह्या छतां तेनी त्यां रहवानी इच्छा थइ नहीं. तेथी ते त्याथी नीकळी पोताना उपाश्रयमां गया पछी ते गोष्ठामाहिल जूदी जूदी वातो कहीने घणा लोकोने भरमाववा लाग्या, परतु कोइए तेनु वचन अगीकार कर्यु नहीं

रक्षित अने दुर्बलिकापुष्पमित्र ए त्रण शिष्यो सौथी वधारे विचक्षण हता. तेमां गोष्ठामाहिल ते सूरिना मामा थता हता अने फल्गुरक्षित सूरिना सहोदर भाइ हता. एकदा मथुरा नगरीमां कोइ नास्तिक आव्यो. ते 'आत्मा नथी, पुण्य नथी, पाप नथी, परलोक नथी' विगेरे कही लोकोने भरमावतो हतो. ते वखते त्यां साधुओ हता, परंतु तेओ तेनी साथे वाद करी शके तेवा नहोता, तेथी तेनो पराजय करे तेवा वादीने बोलाववा माटे मथुराना संघे श्री आर्यरक्षितसूरि पासे साधुओ मोकली ते वृत्तांत जणाव्यो. त्यारे सूरिए 'गोष्ठामाहिल वादलब्धिवाळा छे' एम जाणी तेने मोकल्या. तेणे मथुरामां जइ राजसभामां ते नास्तिकनो पराजय कर्यो. पछी गोष्ठामाहिल गुरु पासे जवा तैयार थया. परंतु संघे आग्रह करी मथुरामांज चोमासुं राख्या.

अही दशपुरमां श्री आर्यरक्षित सूरिए पोतानो अवसान समय नजीक आव्यो धारी पोताने स्थाने कोने स्थापवो ? ते बाबतनो विचार थवाथी तेमणे संघने बोलावी कह्युं के—" हुं गोष्ठामाहिलने विद्या आपती वखते घीना घडा जेवो थयो छुं एटले के जेम घीना घडामांथी घी काढी लइए, तो पण घडामां घणुं घी चोंटी रहे छे, तेम गोष्ठामाहिलने भणावतां मारी पासे घणा विद्याना अंशो रही गया छे, तथा फल्गुरक्षितने विद्या आपती वखते हुं तेलना घडा जेवो थयो छुं, एटले के तेलना घडामांथी तेल काढी लेतां तेमां घी करतां थोडुं तेल चोंटी रहे छे, तेम मारी पासेथी तेने विद्या देतां थोडा अंशो रही गया छे, कारण के ते पूरी विद्या लइ शक्यो नथी. तथा दुर्बलिका पुष्पमित्रने भणावती वखते हुं वालना घडा जेवो थयो छुं, एटले के घडामांथी वाल काढी लेतां घडामां कांइपण चोंटी रहेतुं नथी, तेम तेणे मारी पासेथी संपूर्ण विद्या

सुधी गुरुए समजाव्यो तोपण ते मान्यो नहीं एटले राजाए कह्यु के "हे सूरि महाराज! अमारां राजकार्यमां विघ्न आवे छे, माटे हवे वादनी समाप्ति करो" त्यारे गुरुए कह्यु के-"आवती काले हु वाद समाप्त करीश"

पछी बीजे दिवसे गुरु राजा तथा रोहगुप्त विगेरेने साथे लइ कुत्रिकापणे गया कारणके ते देवताइ दुकान छे तेमां त्रण जगतनी सर्व विद्यमान वस्तुओ मळे छे त्यां जइ गुरुए जीव माग्यो, त्यारे देवे कूकडो विगेरे कोइ जीव आप्या पछी अजीव माग्यो, त्यारे ढेफु आप्यु, पछी नोजीव माग्यो त्यारे देवे कह्यु के-"त्रण जगतमां नोजीव छे ज नहीं" फरीने पण आग्रहथी नोजीव माग्यो त्यारे फरीथी अजीवनो पदार्थज आप्यो त्यारे सूरिए रोहगुप्तने कह्यु के-"तु कदाग्रह छोडी दे जो नोजीव होत तो आ देव आपत" एम कही बीजा एकसो ने चुम्मालीश प्रश्नोना विकल्पो करी गुरुए तेनो निग्रह कर्यो. तोपण ते मान्यो नहीं त्यारे गुरुए तेना मस्तक पर खेळनी कुडीनी रक्षा नांखी तेने निन्हव कही गच्छमांथी काढी मूक्यो राजाए पण तेने पोताना देशमांथी काढी मूक्यो पछी पृथ्वीपर अटन करता रोहगुप्ते वैशेषिक मत प्रवर्ताव्यो आ प्रमाणे ते रोहगुप्ते प्राप्त थयेली बोधि पण गुमावी दीधी तेथी आ जीवने बोधि प्राप्त थवी ने रहेवी अत्यत दुर्लभ छे.

इति छठ्ठा निन्हवनी कथा ६

अथ सातमा गोष्ठामाहिल निन्हवनी कथा ७

श्री वर्धमानस्वामीना निर्वाण पछी पांचसो ने चोराशी वर्षे सातमो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—एकदा श्री आर्यरक्षित सूरि दशपुर नगरना इक्षुगृह नामना उद्यानमां गच्छ सहित समवसर्या ते आचार्यने गोष्ठामाहिल, फल्गु

नाशी गइ. आ रीते सर्व विद्याओमां पण ते हार्यो एटले सर्व लोकोए तेनो तिरस्कार कर्यो, तेथी ते लज्जा पामीने नाशी गयो. पछी लोकोवडे प्रशंसा कराता रोहगुप्त हर्षथी गुरु पासे आव्या.

रोहगुप्ते गुरुने राजसभामां बनेलो सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी गुरुए कह्युं के–" हे वत्स ! तें वादीनो पराजय कर्यो ते सारुं कर्युं, परंतु त्रण राशिनुं स्थापन कर्युं छे ते उत्सूत्र छे, माटे फरीथी राजानी सभामां जइने यथार्थ व्याख्यान करी आव." आ प्रमाणे गुरुए वारंवार कह्या छतां रोहगुप्त पोतानी निंदाना भयथी गया नहीं, परंतु उलटा एम बोल्या के–" त्रण राशिमां शो दोष छे ? जगतमां त्रण राशि ज छे." गुरुए कह्युं के–" असत्प्ररूपणा करीने अरिहंतनी आशातना न कर." ए प्रमाणे गुरुए वार्या छतां ते मान्यो नहीं, त्यारे गुरुए पोते तेने साथे लइ राजसभामां जइने कह्युं के–" अमारा जैनमतमां बेज राशि छे; छतां वादीने जीतवा माटे ज मारा शिष्य रोहगुप्ते त्रण राशि स्थापन करी छे, परतु ते असत्य छे. छतां आ मारो शिष्य अभिमानने लीधे ते अंगीकार करतो नथी. तेथी हे राजन् ! सत्य असत्यनो विवेक तमारा जेवा राजा सिवाय थइ शके नहीं, माटे अमारो वाद तमे सांभळो." राजाए वाद करवानी अनुमति आपी, त्यारे गुरुए रोहगुप्तने कह्युं के–" तारो जे मत होय ते प्रगट कर." रोहगुप्त बोल्यो के–" जेम जीव थकी अजीव विलक्षण होवाथी भिन्न छे तेम नोजीव पण जीवना लक्षणथी विलक्षण छे तेथी नोजीव एवो त्रीजो राशि प्रगट ज छे." ते सांभळी गुरु बोल्या के–" तें जे कह्युं के–जीवथी विलक्षण छे तेथी घरोळीनी पुंछडी नोजीव छे. ते तारुं कहेवुं असत्य छे. केमके तेमां जीवनुं लक्षण फरकवुं ए आदि जोवामां आवे छे, माटे ते नोजीव कहेवाशे नही." आवी आवी अनेक युक्तिओवडे रोहगुप्तने छ मास

योग्य छे " एम विचारी तेणे कह्यु के—" हे वादी ! ए तारु मानवु असत्य छे, केमके जीव, अजीव अने नोजीव एम त्रण राशि होय छे तेमा मनुष्य, पशु, पक्षी विगेरे जीव छे, घट, पट विगेरे अजीव छे अने घरोळीनु छेदायलु तडफडतु पूछडु ए विगेरे नोजीव कहेवाय छे जेम दंडना आदि, मध्य अने अंत एम त्रण भाग छे स्वर्ग, मृत्यु अने पाताळ ए त्रण लोक छे, ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर ए त्रण देव छे, सत्त्व, रजस, अने तमस ए त्रण गुण छे, ते ज रीते राशि पण त्रण छे एज योग्य छे " आ प्रमाणे कही तेणे ते परिव्राजकनो पराजय कर्यो एटले ते परिव्राजके तेनो पराजय करवा पोतानी विद्यावडे अनेक वींछीओ विकुर्व्या, ते वींछीओ उंचा पुच्छ करी रोहगुप्तने करडवा दोड्या, एटले रोहगुप्ते गुस्से आपेली विद्यावडे मयूर विकुर्व्या ते मयूरोए वींछीओनो नाश कर्यो १ पछी परिव्राजके मोटा सर्पो विकुर्व्या त्यारे रोहगुप्ते नोळीया विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो २. पछी तेणे तीक्ष्ण दातवाळा उंदरो विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते बिलाडा विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो ३ पछी तेणे तीक्ष्ण शींगडावाळा मृगो विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते व्याघ्रो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो ४ पछी तेणे शूकर विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते सिंहो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो ५ पछी तेणे वज्र जेवी चांचवाळा कागडाओ विकुर्व्या, त्यारे रोहगुप्ते घुवडो विकुर्वी तेमनो नाश कर्यो ६. पछी तेणे अति दुष्ट शकुनिका (समळी) ओ विकुर्वीने मूकी त्यारे रोहगुप्ते श्येन (सींचाणा) पक्षी विकुर्वी तेनो विनाश कर्यो. ७ ए रीते तेनी सर्व विद्याओ निष्फळ थइ, त्यारे ते परिव्राजके क्रोध पामी विद्यावडे एक गधेडी विकुर्वी मुनि तरफ मूकी तेने आवती जोइ रोहगुप्त मुनिए गुरुनु रजोहरण पोतानी चोतरफ फेरवी गधेडीने तेवडे हणी एटले तेना प्रभावथी ते गधेडी प्रभाव रहित थइ गइ अने परिव्राजकनी उपर ज मूत्र अने विष्टा करीने

ते विद्यावडे वींछी १, सर्प २, उंदर ३, मृग ४, शूकर ५, कागडो ६ अने शकुंतिका (पत्ती) ७ ए सातने पृथक् पृथक् विकुर्वीने अत्यंत उपद्रव करे छे." ते सांभळी रोहगुप्त बोल्यो के-" वादनो स्वीकार करीने हवे छुपाइ जवुं ते ठीक नथी. में तो जैनशासननी उन्नति करवाना हेतुथी वाद स्वीकार्यो छे, माटे जे थवानुं होय ते थाओ." ते सांभळी तेने वाद करवामां ज एकाग्र चित्तवाळो जोइ गुरुए ते वादीनी विद्यानी प्रतिपक्ष विद्या, के जे मात्र पाठ करवाथी ज सिद्ध थाय तेवी हती ते रोहगुप्तने आपी. ते विद्याओ आ प्रमाणे हती.—मोर १, नोळीयो २, बिलाडो ३, वाघ ४, सिंह ५, घुवड ६ अने श्येन (सींचाणो) ७. वादीनी साते विद्याने नाश करनारी आ सात विद्या रोहगुप्तने आपीने पछी गुरुए तेने ओघो मंत्रीने आप्यो, अने कह्युं के—" आटलाथी वधारे कांइ उपद्रव करे तो आ रजोहरणने तुं चोतरफ फेरवजे. तेथी तारो पराभव थशे नहीं."

पछी ते सर्व विद्याओ अने रजोहरण सहित रोहगुप्त राजसभामां गयो. त्यां जइ तेणे कह्युं के—" आ परिव्राजक मिथ्या पंडिताइ करे छे. माटे प्रथम ते ज वाद करे." ते सांभळी पोट्टसाळे विचार्युं के—"आ जैन लोको घणा पंडित होय छे, तेथी तेने हुं जीती शकीश नहीं, माटे तेना ज सिद्धांतने अनुसरीने हुं मारो पक्ष स्थापन करुं. तेथी ते विरुद्ध बोली शकशे नहीं." एम विचारी ते परिव्राजक बोल्यो के—" आ जगतमां जीव अने अजीव ए बे ज राशि छे एम हुं मानुं छुं." ते सांभळी रोहगुप्ते विचार्युं के—" आ धूर्ते मारा सिद्धांतनो ज आश्रय कर्यो छे, तेथी जो हुं पण ते स्वीकार करीश तो सभाना लोको जाणशे के आ रोहगुप्ते पण परिव्राजकनो मत ज स्वीकार्यो. माटे अत्यारे तो तेना वचननुं मारे खंडन करवुं

तेनी देशना में सांभळी छे, तेमां एक समये एकज क्रियानो उपयोग तेमणे कह्यो छे, तो शु तु तेमनाथी पण वधारे ज्ञानी छे के जेथी आवी असत् प्ररूपणा करे छे ? माटे तारो आ कदाग्रह छोडी दे, नहीं तो आ मुद्गरथी हु तारो विनाश करीश " आ प्रमाणे ते देवना कहेवाथी गंगदेव प्रतिबोध पाम्यो, अने फरीथी शुद्ध थइ पृथ्वीपर विचरवा लाग्यो

इति पचम निन्हव कथा ५

अथ छठ्ठा निन्हव रोहगुप्तनी कथा ६

श्री महावीरस्वामीना निर्वाण पछी पांचसो चुम्मालीश वर्षे छठ्ठो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—श्री अंतरजिका नामनी नगरीमां बळश्री नामे राजा राज्य करतो हतो एकदा ते नगरीना भूतगुहा नामना उद्यानमां श्रीगुप्त नामना आचार्य गच्छ सहित समवसर्या ते वखते ते नगरीमां कोइ परिव्राजक घणी विद्याना बळथी गर्विष्ट थयेलो आव्यो तेणे पोताना पेटपर लोहनो पाटो बांध्यो हतो अने हाथमां जंबूवृक्षनी शाखा राखी हती ते लोकोनी पासे बोलतो हतो के " विद्याथी मारु पेट फाटे छे अने जंबूद्वीपमां मारी तुल्य कोइ नथी–एम जणाववा माटे आ जंबूवृक्षनी शाखा में हाथमां राखी छे " आ रीते ते आखी नगरीमां आघोषणा करावतो हतो, तेथी लोकोए तेनु पोट्टशाल नाम पाडयु हतु

एकदा श्रीगुप्त सूरिना भाणेज रोहगुप्त नामना तेमनाज शिष्य बीजा नगरथी गुरुने वांदवा माटे त्यां आव्या, तेणे उपरनी आघोषणा सांभळी पटहने निवार्यो पछी गुरु पासे आवी तेणे पटह निवार्यानी वात करी त्यारे गुरुए कह्यु के—" हे वत्स ! ते वादी जीताय तो पण घणी विद्यावाळो छे तेथी ते विद्यावडे पछी विविध प्रकारना उपद्रवो करे छे

एटले मार्गमां उलूका नदी उतरवा लाग्या. ते वखते तेने माथे टाल होवाथी सूर्यना किरणोवडे तेनुं मस्तक उष्ण थयुं, अने जळमां चालवाथी पग शीतळ थया. तेथी तेने विचार थयो के—" सिद्धांतमां एक समये बे क्रिया वेदवानो निषेध कर्यो छे अने हुज अत्यारे शीत अने उष्ण बन्ने क्रियाओ एकज काळे वेदुं छुं. " एम विचारी गुरु पासे जइ तेमने वांदीने तेमनी पासे पोतानो मत कह्यो. त्यारे गुरु बोल्या के—" हे वत्स ! छाया अने आतपनी जेम एक समये बे क्रियानुं वेदवुं ए प्रत्यक्ष विरोध ज छे. ज्यारे प्राणीनुं मन शीत वेदनामां उपयोगी होय छे, ते वखते तेने उष्ण वेदनानो उपयोग होइ शके नहीं, अने ज्यारे उष्णवेदनामां उपयोग होय त्यारे शीतवेदनानो उपयोग होइ शके नहीं." ते सांभळी गंगदेवे पूछयुं के —" मने पोताने नदी उतरतां प्रत्यक्षपणे बन्ने उपयोग थया, तेनुं केम ? " गुरुए कह्युं—" हे वत्स ! कमळना सो पत्रने एक साथे भेदतां आपणे जोइए छीए, तोपण जेम ते अनुक्रमेज भेदाय छे, परंतु क्रियानी शीघ्रताने लीधे आपणे एकीसाथे भेदायेला मानीए छीए, तेम मननी शीघ्रताने लीधे अने समयनी अति सूक्ष्मताने लीधे आपणने एक काळे बे उपयोगनो भास थाय छे, परंतु वास्तविक रीते तो अनुक्रमे ज उपयोग थाय छे. " आ प्रमाणे घणी रीते तेने समजाव्या छतां ते गंगदेव समज्यो नहीं, त्यारे गुरुए कायोत्सर्ग पूर्वक तेनो त्याग कर्यो.

ते गंगदेव पृथ्वीपर पोताना मतनी प्ररूपणा करतो अने घणा माणसोने भरमावतो एकदा राजगृह नगरना मणिनाग नामना उद्यानमां गयो. त्यां लोकोनी पासे पोताना मतनी प्ररूपणा करतो हतो, ते जोइ त्यां रहेला मणिनाग नामना यक्षे मुद्गर लइ प्रत्यक्ष थइ तेने कह्युं के—" हे दुष्ट ! श्रीमान महावीरस्वामी पोते ज अहीं देशना आपता हता,

"आपणे कठोर—निर्दय कार्य करीने पण तेओने प्रतिबोध पमाडवा " एम विचारी ते श्रावको तेमनी पासे जइ तेमने यष्टि मुष्टि विगेरेवडे अत्यत मारवा लाग्या त्यारे ते साधुओ बोल्या के—" अमे तमने लोकना मुखथी श्रावको सांभळ्या छे अने तमे अमने साधुओने केम मारो छो ? " ते सांभळी श्रावको बोल्या के—" तमारा मत प्रमाणे जेओए चारित्र ग्रहण कर्युं छे ते तो सर्वथा नाश पाम्या छे, अने तमे तो कोइ बीजा उत्पन्न थया छो तमे पोतानी मेळेज क्षणविनश्वर छो, तो तमारो बीजा कोण विनाश करे छे ? वळी तमारा मत प्रमाणे अमे पण श्रावक नथी, बीजाज छीए परतु जो तमे वीर-परमात्माना सिद्धांतने प्रमाण करता हो तो अमे तमने तेज उत्तम साधुओ तरीके अगीकार करीए " आ प्रमाणे सांभळी तेओ प्रतिबोध पाम्या, अने प्रभुनी वाणी सत्यपणे अगीकार करी एटले ते श्रावकोए पण तेमने खमाव्या ए रीते ते साधुओ फरीथी प्रतिबोध पामी पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

इति चतुर्थ निन्हव कथा ४

अथ पचम निन्हव गगदेवनी कथा ५

श्री महावीरस्वामीना निर्वाण पछी बसोने अठ्ठावीश वर्षे पाचमो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—उलूका नामनी नदीना पूर्व किनारे उलूकतीर नामनु पुर हतु, अने पश्चिम कीनारे खेटस्थाम नामनु पुर हतु एकदा श्री महागिरि सूरिना शिष्य श्री धनगुप्त नामना सूरि खेटस्थाम पुरमां चातुर्मास रह्या, अने तेमना शिष्य गगदेव नामना आचार्य उलूकतीर पुरमां रह्या एकदा शरदऋतुमां गगदेव आचार्य मध्यान्ह समये गुरुने वांदवा खेटस्थाम पुर तरफ चाल्या,

क्षण क्षण प्रत्ये सर्व वस्तुनो सर्वथा नाश थाय छे एम तुं समजीश नहीं, परंतु वस्तुना बीजा बीजा पर्यायोनी उत्पत्ति अने नाशनी अपेक्षाए करीने वस्तुओनुं क्षणविनश्वरपणुं कथंचित इच्छवामां आवे छे. कारणके जो सर्वथा प्रतिक्षणे वस्तुनो नाश अंगीकार करीए तो तेवोने तेवोज पदार्थ प्रत्यक्षपणे जोवामां आवे छे, ते शी रीते देखाय ? वळी क्षण क्षण प्रत्ये वस्तुनो सर्वथा नाश मानीए तो आ लोक अने परलोक संबंधी व्यवहार पण शी रीते थइ शके ? कारणके तेम मानीए तो एक जण भोजन करवानो आरंभ करशे अने तृप्ति बीजो पामशे, एक जण मार्गमां चालशे अने तेनो श्रम बीजो पामशे, एक जण घडाने जोशे अने तेनुं ज्ञान बीजाने थशे, एक जण कार्यनो आरंभ करशे अने कार्यनो कर्ता बीजो थशे, एक जण दुष्कर्म करशे अने नरकमां बीजो जशे, एक जण चारित्र पाळशे अने मोक्षे बीजो जशे. ए रीते क्षणिक वादथी तो सर्वत्र विपरीतपणुं आवशे. तेथी करीने सर्वथा प्रकारे वस्तुनो नाश मानवो योग्य नथी, परंतु वस्तुना पर्याय क्षणे क्षणे जूदा जूदा थाय छे एम मानवुं योग्य छे. सूत्रमां पण नारकादिकनो जे विच्छेद कह्यो छे, ते पर्यायनी अपेक्षाए कह्यो छे. जैन सिद्धांतमां सर्व पदार्थो द्रव्यथी शाश्वता अने बीजा बीजा पर्यायनी अपेक्षाए अशाश्वता मानेला छे. "

आ प्रमाणे अनेक युक्तिवडे समजाव्या छतां ते अश्वामित्र साधु प्रतिबोध पाम्यो नहीं, त्यारे गुरुए तेने निन्हव जाणी कायोत्सर्ग पूर्वक तेनो त्याग कर्यो. त्यारपछी ते अश्वमित्र पोते विपरीत समजावेला केटलाक साधुओ सहित पृथ्वीपर अटन करवा लाग्यो, अने घणा माणसोने पोतानो मत कही भरमाववा लाग्यो. एकदा ते परिवार सहित राजगृह नगरमां गयो. त्यां शुल्क (दाण) ना अधिकारीओ उत्तम श्रावक हता, तेओए ते निन्हवने आवेलो जाणी विचार कर्यो के—

सर्व वस्तु अव्यक्त छे, तेथी अमे साधु छीए एम तमे शी रीते कहो छो ? वळी तमारा मत प्रमाणे हुं पण श्रावक छुं ? के बीजो छुं ? एम निश्चयथी जाण्या विना तमे मने श्रावक केम कहो छो ? तेथी जो तमे व्यवहार नयने मानता हो तो हुं तमने श्रमण निर्ग्रंथ छो एम मानी शकुं " ते सांभळी तेओ अत्यंत लज्जा पामी प्रतिबोध पाम्या, तेथी तेओ बोल्या के–" हे राजा ! अमे चिरकाळथी भ्रांति पाम्या हता, ते आजे तमे अमने प्रतिबोध आप्यो ते बहु सारुं कर्युं " ते सांभळी राजाए तेमने कह्युं के–" में तमने प्रतिबोध पमाडवा माटे जे कांई अयुक्त कर्युं छे ते तमे खमजो " एम कही बहुमानपूर्वक तेमने राजाए वांद्या तेओ पण आलोचना लई फरीथी बोध पामी प्रथमनी जेम पृथ्वीपर विचरवा लाग्या

इति त्रीजा निन्हवनी कथा ३

अथ चोथा निन्हव अश्वमित्रनी कथा ४

श्री वर्धमानस्वामीना निर्वाणथी बसोने वीश वर्षे चोथो निन्हव उत्पन्न थयो, ते आ प्रमाणे–मिथिला नगरीना लक्ष्मीगृह नामना उद्यानमां श्रीमहागिरि नामना आचार्य समवसर्या तेमने कोडिन्न नामनो शिष्य हतो, अने तेने अश्वमित्र नामे शिष्य हतो ते अश्वमित्र एकदा विद्यानुप्रवाद नामना दशमा पूर्वनी नैपुणिक नामनी वस्तु भणतो हतो तेमां आवो पाठ आव्यो के–" वर्तमान समयमां रहेला नैरयिकथी आरंभीने वैमानिक पर्यंत सर्व जीवो बीजे समये विच्छेद पामे छे. " आवा पाठ उपरथी ते विपरीत समजीने बोल्यो के–" जेम इंद्रधनुष, वीजळी अने मेघ विगेरे वस्तु एक क्षणे उत्पन्न थाय छे अने बीजे क्षणे नाश पामे छे, तेम जीवादिक सर्व पदार्थो पण क्षण विनश्वर छे " ते सांभळी गुरुए तेने कह्युं के–" हे वत्स !

तो ज्ञानेज नतावेली आ साधुक्रिया पण शी रीते कराय ? वळी जो ज्ञान सर्वथा प्रकारे निश्चय करनारुं न होय तो हंमेशां भात पाणी विगेरे संबंधी पण शुद्धाशुद्धनो निश्चय शी रीते थशे ? ए सर्वनो पण ज्ञान विना निश्चय थइ शकशे नहीं. जो कदाच भक्तपानादिकनुं ज्ञान व्यवहारथीज निश्चय करनारुं कहेशो तो व्यवहारथीज साध्वादिक वस्तुनुं ज्ञान निर्णय करनारुं केम नथी मानता ? माटे छद्मस्थोनी सर्व प्रवृत्ति व्यवहारथीज होय छे. ते व्यवहारनो उच्छेद करवाथी तीर्थनो पण उच्छेद थइ जाय छे. तेथी तमे पण व्यवहारने अंगीकार करो." आ प्रमाणे घणी रीते समजाव्या छतां तेओए पोतानो कदाग्रह मूक्यो नहीं. त्यारे स्थविरोए कायोत्सर्गपूर्वक तेमनो बहिष्कार कर्यो.

तेओ अनुक्रमे विचरता एकदा राजगृह नगरनी बहार गुणशिल चैत्यमां आव्या. ते वखते ते नगरमां मौर्यवंशनो बलभद्र नामे राजा श्रावक हतो. तेणे तेओने अव्यक्त मतवाळा जाण्या. तेथी तेओने बोध करवा माटे पोताना सुभटो पासे तेमने बांधीने सभामां अणाव्या. पछी राजाए कृत्रिम कोप करी पोताना सेवकोने कह्युं के–" आ सर्वेने कटमर्दनवडे मर्दन करो." एटले के कटनी नीचे माणसोने राखी तेना उपर हाथीओ चलावाय, तेनुं नाम कटमर्दन कहेवाय छे. आवी रीते कटमर्दन करवा माटे राजानी आज्ञा थवाथी तेना सेवको कट तथा हाथी लाव्या, ते जोइ ते मुनिओ भय पामी बोल्या के–" हे राजा ! तमे श्रावक थइने अमने साधुओने केम हणो छो ?" राजाए कह्युं के–" तमे चोर छो ? के हेरिक छो ? के साधु छो ? एम कोण जाणे छे ?" तेओ बोल्या के–" हे राजा ! अमे साधु ज छीए." राजाए कह्युं–" तमारा मतमां

१ कट एटले वासनी जाडी सादडी–टाटुं.

एक तंतु काढी तेने आप्यो पछी तेणे पोताना घरना सर्व माणसोने कर्युं के—" तमो सर्व आ गुरुने वंदना करो आजे आपणे गुरुने उत्तम वस्तु वहोरावी कृतार्थ थया छीए." एम बोलता तेणे गुरुने वंदना करी ते जोइ शिष्य सहित तिष्यगुप्ते रिस चढने कयु के-"हे श्रावक! आवी रीते अमारु अपमान केम करो छो?" श्रावके कयु-" में आपनु अपमान क्यां कर्युं छे? सर्व वस्तुओना छेल्ला प्रदेशो में आपने आप्या छे, अने तमारा मतमां एक छेल्लो अवयवज अवयवी कहेवाय छे, आ तमारो मत जो सत्य होय तो तमारु कांइ पण अपमान में कर्युं नथी तमारा मत प्रमाणे आ छेल्ला छेल्ला अंशोथीज पूर्ण पदार्थोनु कार्य तमारे थशे परंतु जो तमे अरिहंतनी सत्य वाणीने अंगीकार करता हो तो हुं तेमना मत प्रमाणे वहोराबु " आ प्रमाणे तेनी वाणी सांभळी परिवार सहित तिष्यगुप्त प्रतिबोध पाम्यो तेथी ते बोल्यो के—" हे महाश्रावक! तमे मने ठीक प्रतिबोध कर्यो हवे हुं श्रीवीर भगवाननु वचन प्रमाण मानु छु अत्यार सुधी में तेना वचननु जे उत्थापन कर्युं, तेनु मने मिथ्या दुष्कृत हो " ते सांभळी मित्रश्रीए तेने आनंदथी वस्त्र, आहार विगेरे सर्व वस्तु वहोरावी पछी परिवार सहित तिष्यगुप्त ते पापनी आलोचना करी शुद्ध थयो तेनी बोधि गया छतां ते फरीथी बोधिने पाम्यो, ते तेनु महाभाग्य समजवु इति बीजा निन्हवनी कथा २

अथ त्रीजा निन्हवनी कथा—

श्री वर्धमान स्वामीना निर्वाण पछी बसो चौद वर्ष गया त्यारे त्रीजो निन्हव थयो, ते आ प्रमाणे—श्वेतांबिका नगरीमां पोलाश नामना वनने विषे आर्य आषाढ सूरि समवसर्या त्यां आगमने भणनारा तेना घणा शिष्यो आगाढ

योग वहन करवा लाग्या. एकदा रात्रिमां अकस्मात् विशूचिकाना व्याधिथी सूरि महाराज काळ करी सौधर्म देवलोकमां नलिनीगुल्म विमानने विषे देवपणे उत्पन्न थया. तेणे उपयोगथी पोतानुं शरीर तथा आगाढ योग वहन करता पोताना शिष्योने जाणी तेमना परनी दयाने लीधे पोतानाज शरीरमां आवीने प्रवेश कर्यो. आ वातनी कोइने खबर नहोती, तेथी तेमणे ते साधुओने योगवहन तथा आगमनो अभ्यास पूर्ण कराव्यो. त्यारपछी बीजा आचार्यने स्थापन करी सर्व मुनिओने तेणे कह्युं के—" हुं अमुक दिवसे रात्रिए मरीने स्वर्गमां गयो छुं. मात्र तमारा योगने पूर्ण कराववा माटे मारा शरीरमां हुं आटला दिवस रह्यो छुं, हवे तमारी क्रिया पूर्ण थइ छे. माटे हुं जाउं छुं. वळी असंयमी छतां में तमारी पासे वंदना विगेरे करावी, ते तमे खमजो. " एम कही ते देव स्वर्गे गयो.

पछी ते मुनिओए तेनुं शरीर परठवी विचार कर्यो के—" आपणे अज्ञानने लीधे असंयमीने वंदना करी. तो बीजो पण कोइ मुनि देव छे के सयत छे ? ते कोण जाणे ? तेथी तत्त्वज्ञानीए सर्व अव्यक्त छे एम मानवुं योग्य छे, तेम मानवाथी मृषावाद लागतुं नथी अने असंयतने वंदना पण करवी पडती नथी. " इत्यादिक विचार करी अव्यक्तमतनो स्वीकार करवाथी तेओए परस्पर पण वंदन व्यवहार बंध कर्यो. अने पृथ्वीपर विचरता तेओ पोताना अव्यक्त मतनी बीजा पासे प्ररूपणा करवा लाग्या. आ रीते मिथ्यात्वने पामेला तेमने केटलाक स्थविर मुनिओए कह्युं के—" अव्यक्तपणुं अंगीकार करवामां तमारो अभिप्राय एवो छे के—जे कांइ वस्तुनो ज्ञानथी निर्णय न थइ शके, ते सर्व पदार्थो अव्यक्त कहेवा. आवो तमारो मत योग्य नथी. केमके वस्तुने निश्चय करनारुं ज्ञानज छे. जो कदाच ज्ञान निश्चय करनारुं न होय

के छेल्ला कोइपण नियमित नथी, अने तेथी करीने तेनो पण कोइ एक परमाणु घट नथी, तेम जीवनो पण कोइ एक प्रदेश जीव नथी वळी वस्तुना कोइपण एक प्रदेशने वस्तु मानवाथी ते वडे अर्थक्रिया थइ शकती नथी केमके पटना कोइपण एक ततुथी पटनु कार्य थइ शकतु नथी तेथी समग्र जीव प्रदेशोमां ज जीव छे एवु भगवानुं वचन तु स्वीकार कर "

आ प्रमाणे गुरुए तेने घणी रीते समजाव्यो तो पण ते कदाग्रहीए पोतानो कुमत तज्यो नहीं त्यारे गुरुए कायोत्सर्ग पूर्वक ते तिष्यगुप्तने समुदायथी बहिष्कृत कर्यो एटले ते पृथ्वीपर भ्रमण करतो घणा लोकोने भरमाववा लाग्यो एकदा ते तिष्यगुप्त फरतो फरतो आमलकल्पा नगरीमां आव्यो त्यां आम्रसाल नामना वनमां परिवार सहित रह्यो ते नगरीमां मित्रश्री नामे उत्तम श्रावक रहेतो हतो तेणे तिष्यगुप्तने आव्यो सांभळी बीजा श्रावकोने साथे लइ त्यां जइ विधिपूर्वक तेने वदना करी ते निन्हव छे एम जाणतां छतां पण तेनी पासे ते देशना सांभळवा बेठो तेणे पण पोतानो मत प्रकाशित कर्यो. ते साभळी ' समय आवेथी तेने बोध करवो छे ' एम विचारी ते वखते तेनी साथे तेणे वाद कर्यो नहीं अने एज रीते हमेशां तेनी पासे जवा लाग्यो एकदा पोताने घेर कोइ मोटो जमणवार हतो ते दिवसे मित्रश्री श्रावक तेने बोलाववा उद्यानमां गयो, अने तेने कह्यु के—" आजे तो आप जातेज मारे घेर पधारी मारु घर पवित्र करो " एम कही तेने परिवार सहित पोताने घेर तेडी लाव्यो. पछी ते श्रावके खाजां, खांड, मोदक विगेरेना मोटा थाळ भरी तेनी पासे मूक्या तेमांथी खाजांनो एक तलना दाणा जेटलो अंश तेना पात्रमां वहोराव्यो, मोदकनो पण तेटलोज अंश वहोराव्यो, एज रीते दाळ, भात, शाक, घी विगेरे सर्व वस्तुनो एक एक अंश वहोराव्यो, वस्त्रमांथी पण

एवुं कह्युं के—" जीवनो एक प्रदेश ते जीव कहेवाय नहीं, बे प्रदेश पण जीव नथी, एम त्रण, चार, पांच, संख्याता अने छेवट असंख्याता प्रदेश पण ज्यांसुधी एक प्रदेश पण ओछो होय त्यांसुधी ते जीव कहेवाय नहीं. परंतु लोकाकाशना जेटला प्रदेशो छे तेटला संपूर्ण प्रदेशवाळो जीवज जीव कहेवाय छे. " आवुं व्याख्यान सांभळी ते तिष्यगुप्ते अशुभ कर्मना उदयथी विपरीत समजी स्थविरने कह्युं के—" जो मात्र एकज प्रदेश रहित समग्र जीव प्रदेशो मळीने पण जीव न कहेवातो होय तो ते एकज छेल्ला प्रदेशने जीव कहेवो योग्य छे. " ते सांभळी आचार्य महाराजे तेने कह्युं के—" हे वत्स ! एवुं अयुक्त केम बोले छे ? एक जीवप्रदेश कांइ जीव कहेवातो नथी. जे एकना बे भाग न थइ शके एवा जीवना अंशो ते प्रदेशो कहेवाय छे, अने ते प्रदेशो सर्व परस्पर तुल्य छे, तेथी एकज प्रदेशने जीव केम कही शकाय ? " तिष्यगुप्ते कह्युं के—" एक छेल्लो प्रदेश के जे सर्व प्रदेशोनी संख्याने पूर्ण करे छे, तेज अंदर आववाथी जीव कहेवाय छे, अने तेने ज्यांसुधी अंदर न गणीए त्यांसुधी ते सर्व प्रदेशो मळीने पण जीव कहेवातो नथी, माटे ते छेल्ला एक प्रदेशने ज जीव कहेवो ते युक्तियुक्त छे. " गुरु बोल्या के—" ए तारी युक्तिमां विरोध आवे छे. केमके तुं जे प्रदेश भेळववाथी जीव कहेवा मागे छे ते प्रदेश भेळववाथी पण ज्यांसुधी बीजा सर्व प्रदेशोमांनो कोइ एक पण न गणीये त्यांसुधी ते जीव कहेवातो नथी. वळी छेल्लो प्रदेश कोने कहेवो ? ते पण निश्चय थशे नहीं. केमके सर्व प्रदेशो अपेक्षाए करीने छेल्ला छे, पहेलो के छेल्लो के वचलो प्रदेश कोइपण तात्त्विक नथी, अने जे अपेक्षाए करीने पहेलो के छेल्लो विगेरे कहेवाय ते कदापि नियमित होतो नथी. केमके अपेक्षाथी सर्व प्रदेशो पहेला, वचला अने छेल्ला कही शकाय छे. जेम घटना परमाणुओ पहेला

णीना विषयवाळो थाय छे, माटे आवा आवा पर्यायोने लइने आ लोक अशाश्वत पण कहेवाय छे एज प्रमाणे जीव पण त्रणे काळमां होवाथी शाश्वत छे अने देवपणु मनुष्यपणु, तिर्यंचपणु विगेरे पर्यायने पामवाथी अशाश्वत पण कहेवाय छे" आ प्रमाणे स्वामीए समजाव्या छता पण ते जमालि प्रतिबोध पाम्यो नहीं

पछी ते त्यांथी नीकळी पृथ्वीपर विचरवा लाग्यो तेणे घणा मुग्ध जनोने भरमाव्या अने घणा छठ्ठ अठ्ठमादिक तपवडे पोताना आत्माने भावता तेणे चिरकाळ सुधी चारित्रनु पालन कर्युं छेवट अर्धमासनु अनशन करी ते उत्सूत्र प्ररूपणाने आलोच्या विना ज काळ करी छठ्ठा देवलोकमा तेर सागरोपमना आयुष्यवाळो किल्बिषिक देव थयो त्यांथी चवी उत्सूत्रनी प्ररूपणाने लीधे ते घणा काळसुधी संसारमां परिभ्रमण करी छेवट सिद्धि पदने पामशे आ प्रमाणे प्रथम जमालि प्रतिबोध पाम्यो हतो, परंतु पछीथी मिथ्यात्वना उदयथी विपरीत भाव पाम्यो, तेथी धर्मश्रद्धा चिंतामणि रत्ननी जेवी अति दुर्लभ छे आ जमालि श्रीवीर भगवानने केवळज्ञान थया पछी चौद वर्षे निन्हव थयो हतो इति प्रथम निन्हव जमालिनी कथा १

अथ बीजा निन्हव तिष्यगुप्तनी कथा

श्रीमहावीरस्वामीने केवलज्ञान थया पछी सोळ वर्षे बीजो तिष्यगुप्त निन्हव थयो तेनी कथा आ प्रमाणे छे—राजगृह नगरमा गुणशील नामना चैत्यने विषे वसु नामना सूरि महाराज समवसर्या तेनो एक तिष्यगुप्त नामे शिष्य पूर्वनो अभ्यास करतो हतो तेमा एकदा आत्मप्रवाद नामनु सातमु पूर्व भणतां जीवना प्रदेश विषेनो विषय आव्यो तेमा

ते नींभाडामांथी वासण काढतो हतो, ते वखते ते साध्वी स्वाध्यायमां लीन हती. ते समय जोइ तेणे तेणीना साडा पर एक सळगतो अंगारो नांख्यो. तेनाथी बळतुं पोतानुं वस्त्र जोइ ते साध्वी एकदम बोली उठ्या के–"हे श्रावक! मारी साडी तें बाळी नांखी." त्यारे कुंभकार बोल्यो के–"हे साध्वी! तमारी साडी बळे छे, पण बळी गइ नथी. अने तमारा मतमां बळती वस्तुने बळी कहेवाती नथी, तो तमे बळी केम कही?" आ प्रमाणे ते कुंभकारना युक्तिवाळा वचनोथी ते प्रतिबोध पामी. एटले तेणे जमालि पासे जइने कह्युं के–"भगवाननुं वचन सत्य छे, माटे ते तमे पण अंगीकार करो." तोपण तेणे अंगीकार कर्युं नहीं. त्यारे ते प्रियदर्शना जमालिनो त्याग करी पोताना सहस्र साध्वीना परिवार सहित श्री महावीरस्वामी पासे आवी.

एकदा श्री महावीरस्वामी चंपानगरीमां समवसर्या, त्यारे जमालि भगवान पासे समवसरणमां आवी बोल्यो के–"हे भगवान! तमारा सर्व शिष्यो छद्मस्थपणे ज मृत्यु पामशे, अने हुं तो केवळी थयो छुं." ते सांभळी श्रीगौतमस्वामी बोल्या के–"हे जमालि! जो तमने केवळज्ञान थयुं होय तो मारा बे प्रश्नो जवाब आपो के–आ लोक शाश्वत छे के अशाश्वत छे? तथा जीव शाश्वत छे के अशाश्वत छे?" ते सांभळी तेनो उत्तर आपवामां अशक्त थइ गयेलो जमालि मौन रह्यो. त्यारे श्री भगवान बोल्या के–"हे जमालि! मारा घणा शिष्यो आ बन्ने प्रश्नो उत्तर आपी शके तेवा छे. तोपण हुं तुज कहुं छुं के–हे जमालि! आ लोक पहेलां नहोतो. हमणां नथी अने आगळ नहीं होय एवुं कदापि कही शकाशे नहीं. तेथी आ लोक त्रणे काळे रहेलो छे माटे शाश्वत कहेवाय छे. तथा आ लोक उत्सर्पिणीना विषयवाळो थइ पछी अवसर्पि-

एटले जे कार्य करातुं होय ते कर्युं कहेवाय आवु तीर्थंकरनु वचन साचु शी रीते ? केमके आ सथारो हजु करातो छे, कर्यो नथी तेथी भगवाननु वचन प्रत्यक्ष प्रमाणथी ज विरुद्ध छे " एम विचारी तेणे सर्वे साधुओने बोलावीने कह्यु के–" हे साधुओ ! ' क्रियमाण कृत ' ए भगवाननु वचन प्रत्यक्ष रीते विरुद्ध होवाथी असगत जणाय छे कारण के आ सथारो करातो छे तेने कर्यो कहेवो न जोइए केमके जेमां सुवारूप अर्थ क्रिया थाय तेज सथारो कर्यो कहेवाय एज प्रमाणे चालवा मांडयु ते चाल्यु ज कहेवाय अने बोलवा मांडयुं ते बोल्यु ज कहेवाय इत्यादिक जिनेंद्रना वचनो असत्य छे "

ते सांभळी केटलाक साधुओए तेनु वचन अगीकार कर्युं, अने केटलाके अगीकार न कर्युं, तेथी तेओ बोल्या के–" हे जमालि ! श्रीमान् भगवानना वचननो आशय एवो छे के–जे कार्य करवा मांडयु तेज कर्युं कहेवाय छे, जे कार्य करवा मांडयु नथी, ते कदापि कर्युं कहेवाशे नहीं करातु अने कर्युं ए बन्ने एकज पदार्थना पर्यायो छे, तेथी एक पदार्थमा करातु अने बीजा पदार्थमा कर्युं एम कहेवाशे ज नहीं तेथी ' करातु ते कर्युं ' एवु श्री महावीर स्वामीनु वचन सत्यज छे तेने तमे पण अगीकार करो " इत्यादिक घणी रीते तेने समजाव्यो तोपण मिथ्यात्वना उदयने लीधे तेणे ते अगीकार कर्युं नहीं, त्यारे ते साधुओ तेनो त्याग करी भगवाननी पासे आवीने रह्या

प्रियदर्शना साध्वी पतिपरना रागने लीधे सहस्र साध्वीओना परिवार सहित जमालि पासे ज रही एकदा विहार करती ते साध्वी प्रियदर्शना ढक नामना कुंभकारनी शाळामा रही ते कुंभकार भगवाननो परम भक्त श्रावक हतो तेणे विचार कर्यो के–" भगवानना वचनने नहीं माननारी आ साध्वीने हु कोइपण प्रकारे बोध पमाडु " एम विचारी एकदा

श्रीमहावीरस्वामीनी पुत्री प्रियदर्शनाने परण्यो हतो. एकदा श्रीमहावीरस्वामी श्रीकुंडपुरना उद्यानमां समवसर्या. ते वखते जमालि पोतानी स्त्री सहित भगवानने वांदवा गयो. त्यां स्वामीनी देशना सांभळी वैराग्य पामीने मातापितानी आज्ञा लइ मोटा उत्सव पूर्वक पांचसो क्षत्रियो सहित तेणे दीक्षा लीधी, अने तेनी प्रिया प्रियदर्शनाए पण हजार स्त्रीओ सहित दीक्षा लीधी. पछी स्वामीनी साथे विचरतां जमालिए दुस्तप तप कर्यो अने अग्यार अंगनो अभ्यास कर्यो. एटले स्वामीए तेज पांचसो क्षत्रिय साधुओ अने प्रियदर्शना सहित हजार साध्वीओ तेनेज परिवार तरीके सोंपी.

एकदा जमालिए प्रभु पासे एकला-स्वतंत्र विचरवानी आज्ञा मागी. त्यारे प्रभुए तेमां कांइ लाभ न जोयो. तेथी ते मौनज रह्या. तेथी जमालिए विचार्युं के-" मने निषेध कर्यो नहीं. तेथी तेमनी अनुमतिज थइ. " एम धारी ते पोताना सर्व परिवार सहित एकलो विचरवा लाग्यो. अनुक्रमे विचरतां विचरतां ते श्रावस्ती नगरनी बहार तिंदुक नामना उद्यानमां कोष्टक नामना चैत्यने विषे आवीने रह्यो. त्यां अंत प्रांत आहार लेवाने लीधे तेना शरीरमां दाहज्वर उत्पन्न थयो. तेथी ते बेसवाने पण शक्तिमान न रह्यो, त्यारे तेणे सुइ जवानी इच्छाथी पोताना शिष्योने कह्युं के-" मारे माटे संथारो करो. " शिष्ये संथारो करवा मांड्यो. परंतु जमालिए बेसवाने अशक्त होवाथी फरीने पूछ्युं के-" संथारो कर्यो ? " शिष्ये कह्युं ' कर्यो. ' एटले ते उभो थइ त्यां आवीने जुए छे तो संथारो कर्यो नथी. पण करातो छे. एटले तेणे कह्युं के-' हजु करी रह्यो नथी ने कर्यो केम कहो ? ' शिष्य बोल्यो-' महाराज ! करातो होय ते कर्यो कहेवाय छे. ते सांभळी मिथ्यात्वना उदयने लीधे जमालिने विचार थयो के--' जिनेश्वर कहे छे के ' क्रियमाणं कृतं '

करवु ते (दुल्लहा) दुर्लभ छे (ज) के जे धर्मने (सुच्चा) सांभळीने (तव) अनशनादिक बार प्रकारना तपने, तथा (खंतिं) क्रोधना नाशरूप क्षमाने, उपलक्षणथी मानादिकना त्यागरूप मार्दवादिकने, तथा (अहिंसय) अहिंसापणाने, आ प्रथम व्रतना उपलक्षणथी सत्य विगेरे बीजां चार व्रतोने (पडिवज्जंति) भव्य जीवो अंगीकार करे छे अहीं तप एक, क्षमा विगेरे चार अने महाव्रतो पांच कहेवाथी दश प्रकारनो धर्म छे एम कह्यु ८

धर्मश्रवण प्राप्त थया छतां पण ते पर श्रद्धा थवी दुर्लभ छे ते बतावे छे—

आहच्च सवणं लद्धुं, सद्धा परमदुल्लहा । सोच्चा नेआउअं मग्गं, बहवे परिभस्सई ॥ ९ ॥

अर्थ—(आहच्च) कदाचित् (सवण) धर्मनु श्रवण तथा मनुष्यभव (लद्धुं) पामीने पण (सद्धा) धर्मपर रुचि थवी ते (परमदुल्लहा) अत्यंत दुर्लभ छे केम अत्यंत दुर्लभ छे ? ते कहे छे कारण के (नेआउअं) न्याययुक्त (मग्गं) सम्यग्दर्शनादिक मार्गने (सोच्चा) सांभळीने (बहवे) घणा जीवो (परिभस्सई) जमालि विगेरे निन्हवोनी जेम ते न्यायमार्गथी भ्रष्ट थाय छे अर्थात् जे प्राप्त थया छतां पण जतु रहे ते चिंतामणिनी जेम अत्यंत दुर्लभ ज होय छे ९

अहीं जमालि विगेरे साते निन्हवोनी कथा कहे छे—

पहेला निन्हव जमालिनी कथा

श्रीकुंडपुर नगरमां श्रीमहावीरस्वामीनी व्हेन सुदर्शनाने परणावी हती, तेने जमालि नामे पुत्र थयो हतो ते

मनमां मानसीक पीडावडे घणा दुःखी थता, तथा (बहुवेअणा) शरीरे घणी वेदना पामता (पाणिणो) जीवो (अमाणुसासु) मनुष्य शिवाय बीजी एटले नरक, तिर्यंच अने आभियोगिकादिक अधम देवगति संबंधी (जोणीसु) योनिओने विषे (विणिहम्मंति) हणाय छे. अर्थात् एवी योनिओमां भम्या करे छे-तेमांथी निस्तार पामता नथी तेथी आ मनुष्य भवने दुर्लभ कहेलो छे.

त्यारे मनुष्यभवनी प्राप्ति शी रीते थाय ? ते कहे छे—

कम्माणं तु पहाणाए, आणुपुव्वी कयाइ उ । जीवा सोहिमणुपत्ता, आययंति मणुस्सयं ॥ ७ ॥

अर्थ—(तु) परंतु (आणुपुव्वी) अनुक्रमे-धीरे धीरे (कम्माणं) नरकगति विगेरे पमाडनारा अनंतानुबंध्यादिक कर्मोनी (पहाणाए) हानि थवा वडे करीने (कयाइ उ) कदाचितज-कोइकज वार (जीवा) जीवो (सोहिं) क्लिष्ट कर्मना नाशरूप शुद्धिने (अणुपत्ता) पाम्या थका (मणुस्सयं) मनुष्यभवने (आययंति) ग्रहण करे छे-स्वीकार करे छे एटले पामे छे. थोडा कषाय (कषायनी मंदता) अने विशेष शुद्धिए करीनेज मनुष्यभवनुं आयुष्य बंधाय छे. ७.

आ रीते कदाच मनुष्यभव प्राप्त थाय, तोपण धर्मनुं श्रवण दुर्लभ छे ते उपर कहे छे—

माणुस्सं विग्गहं लध्धुं, सुई धम्मस्स दुल्लहा । जं सुच्चा पडिवज्जंति, तवं खंतिमहिंसयं ॥ ८ ॥

अर्थ—(माणुस्सं) मनुष्यभव संबंधी (विग्गहं) शरीरने (लध्धुं) पामीने पण (धम्मस्स) धर्मनुं (सुई) श्रवण

बोक्कसो) चंडाळ अने बोक्कस एटले शूद्र पिता अने ब्राह्मणी माताथी उत्पन्न थयेलो वर्णसंकर थाय छे (तओ) त्यार-पछी वळी (कीडपयंगो) कीडो अने पतंग पण थाय छे. (य) अने (तओ) त्यारपछी (कुंथुपिवीलिआ) कुंथु अने पिपीलिका-कीडी पण थाय छे ४.

आ प्रमाणे सर्वत्र भ्रमण करतां छतां पण जे जीवो गुरुकर्मी होय छे ते निर्वेद (खेद) पामता नथी ते कहे छे–

एवमावट्टजोणीसु, पाणिणो कम्मकिब्बिसा । न निव्विज्जंति संसारे, सव्वट्ठेसु व खत्तिआ ॥ ५ ॥

अर्थ—(एव) ए प्रमाणे (आवट्टजोणीसु) आवर्त एटले वारवार भ्रमण करवा रूप चोराशी लाख योनिओने विषे (कम्मकिब्बिसा) क्लिष्टकर्मे करीने अधम एवा (पाणिणो) जीवो (संसारे) आ संसारने विषे (न निव्विज्जंति) निर्वेद पामता नथी एटले आ संसार भ्रमणथी मारो मोक्ष क्यारे थशे ? एवो विचार करी वैराग्य पामता नथी (व) जेम (खत्तिआ) क्षत्रियो एटले राजाओ (सव्वट्ठेसु) धन, कनक विगेरे सर्व अर्थने विषे खेद पामता नथी एटले मनोहर शब्दादिक विषयो भोगवता छतां तेमनी तृष्णा उलटी वधतीज जाय छे–घटती नथी तेम ते ते योनिओमां वारवार उत्पन्न थया छतां जीवोने तेमां आसक्ति रहे छे नहीं तो ते जन्म मरणादिनो नाश करवा केम यत्न न करे ? ५

कम्मसंगेहि संमूढा, दुक्खिआ बहुवेअणा । अमाणुसासु जोणीसु, विणिहम्मंति पाणिणो ॥ ६ ॥

अर्थ—(कम्मसंगेहिं) ज्ञानावरणीयादिक कर्मना संबंधे करीने (संमूढा) अत्यंत मूढ थयेला, तथा (दुक्खिआ)

अर्थ—(संसारे) संसारमां (नाणागुत्तासु) अनेक नामवाळी (जाइसुं) क्षत्रियादिक जातिने विषे (समावण्णा णं) मनुष्यपणाने पामेला (पया) प्रजा–जीवो (नाणाविहा) नाना प्रकारना (कम्मा) कर्मो (कुट्ट) करीने (पुढो) पृथक् एटले जुदी जुदी दरेक योनिमां उत्पन्न थइ (विस्संभिआ) जगतने पूर्ण करनारा थाय छे. एटले कोइ वखत कोइ ठेकाणे अने कोइ वखत कोइ ठेकाणे एम सर्व ठेकाणे उत्पन्न थइ आखा जगतने दरेक जीवे व्याप्त कर्युं छे. २.

एज वातने स्पष्ट करे छे—

एगया देवलोएसु, नरएसुवि एगया । एगया आसुरं कायं, अहाकम्मेहिं गच्छइ ॥ ३ ॥

अर्थ—(एगया) एकदा एटले शुभ कर्मना उदय वखते जीव (देवलोएसु) सौधर्मादिक देवलोकमां जाय छे एटले त्यां देवपणे उत्पन्न थाय छे. अने (एगया) एकदा एटले अशुभ कर्मना उदयथी (नरएसुवि) तेज जीव नरकने विषे पण उत्पन्न थाय छे. (एगया) एकदा एटले सराग संयम, बाळतप विगेरे कर्मना उदयथी (आसुरं) असुर संबंधी (कायं) निकायमां जाय छे. एटले भवनपत्यादिमां उत्पन्न थाय छे. ए रीते (अहाकम्मेहिं) यथाकर्मवडे एटले ने ते गतिने योग्य एवा कर्मवडे जीव (गच्छइ) ते ते जुदी जुदी गतिमां जाय छे–उत्पन्न थाय छे. ३.

एगया खत्तिओ होई, तओ चंडालवोक्कसो । तओ कीडपयंगो अ, तओ कुंथुपिवीलिआ ॥ ४ ॥

अर्थ—(एगया) एकदा जीव (खत्तिओ) क्षत्रिय एटले राजा (होई) थाय छे, (तओ) त्यार पछी (चंडाल-

अथ परमाणु दृष्टांत १०

एक मोटा माणिक्यना स्तमनु कोइ देव पोताना सामर्थ्यनी परीक्षा करवा माटे बारीक चूर्ण करी एक नळिकामा नांखे. पछी मेरु पर्वत पर जइ त्यांथी सर्व दिशाओमां फुक मारीने ते परमाणुओ उडाडी देय ते परमाणुओ पण वायुना जोरथी सर्व दिशाओना छेडा सुधी चोतरफ वीखराइ जाय त्यारपछी तेज परमाणुओ एकठा करी तेज स्तम हतो तेवो बनाववा आ त्रण जगतमा कोइ पण शक्तिमान थाय ? न ज थाय तेज रीते प्रमादीए गुमावेलो मनुष्यभव तेने फरीथी प्राप्त थतो नथी अथवा कोइ राजानी घणा स्तमोथी शोभती सभा अग्निथी बळीने भस्म थइ जाय. पछी ते सभा पाछी हती तेवी अने तेना तेज परमाणुवडे शु कोइ पण बनावी शके ? न बनावी शके. तेज रीते प्रमादथी गुमावेलो मनुष्यभव पण फरीने मळी शकतो नथी

इति परमाणु दृष्टांत १०

आ रीते मनुष्य भवनी दुर्लभता देखाडवा माटे श्री जिनेश्वरे दश दृष्टांतो कह्या छे ते सांभळीने हे भव्य प्राणीओ ! आवा दुर्लभ मनुष्य जन्मने पामीने तेने सफळ करवा माटे जिनेंद्रे प्ररूपेला धर्मने विषे प्रमादने छोडी निरंतर उद्यम करो के जेथी मोक्षनी प्राप्ति थाय

हवे जे रीते मनुष्य भव दुर्लभ छे ते देखाडे छे

समावण्णा ण संसारे, नाणागुत्तासु जाईसु । कम्मा नाणाविहा कट्टु, पुढो विस्सभिआ पया ॥ २ ॥

ळनी जाळ परस्पर गुंथाइने एवी थइ गइ हती के जाणे चर्मथी मढशुं होय तेवुं ते सरोवर देखातुं हतुं. तेमां कोइ एक काचबो पुत्र पौत्रादिक घणा परिवारवाळो रहेतो हतो, ते एकदा पोतानी ग्रीवाने प्रसारीने चोतरफ फरतो हतो, तेटलामां दैवयोगे प्रबळ वायुना योगथी ते सेवाळमां एक नानुं छिद्र पडशुं. एटले तेमांथी तेनी ग्रीवा बहार नीकळी. तेथी तेणे उंचुं जोयुं तो पूर्णिमाना चंद्रथी अने असंख्य ताराओथी शोभतुं आकाश देखायुं. ते अपूर्व शोभा जोइ काचबो घणो आनंद पाम्यो, अने पोताना कुटुंबने ते शोभा देखाडवाना हेतुथी पाछो डुबकी मारी स्वजनोपासे आव्यो. ते तेओने लइने अपूर्व शोभा बतावबा चाल्यो. अने ते मोटा सरोवरमां घणा काळ सुधी भटक्यो. परंतु वायुने ज लीधे पाछुं ढंकाइ गयेलुं ते छिद्र फरीथी तेना जोवामां आव्युं नहीं, छतां दैवयोगे कदाच ते काचबो फरीथी ते छिद्रने पामे, तो पण प्रमादथी हारेला मनुष्यभवने प्राणी फरीथी पामी शकतो नथी. इति चर्म दृष्टांत. ८

अथ युग दृष्टांत. ६

असंख्य योजनना विस्तारवाळो अने सहस्र योजन उंडो स्वयंभूरमण समुद्र सर्व असंख्याता द्वीपो अने समुद्रोनी फरतो छेवटे वळयाकारे रहेलो छे. ते समुद्रमां पूर्व दिशाए कोइ देव कौतुकथी युग (गाडीनुं धोसरुं) नांखे अने पश्चिम दिशाए तेनी शमिला (खीली–सांबेल) नांखे, पछी ते अपार समुद्रमां भमती भमती शमिला शुं पोतानी मेळे कदापि ते युगमां पेसे ? न ज पेसे. कदाच दैवयोगे ते युगमां ते शमिला पोतानी मेळे प्रवेश करे, तो पण पुण्यहीन मनुष्य आ भव हारी गया पछी फरीथी मनुष्य भव पामतो नथी. इति युग दृष्टांत ६.

राजाने सर्व वृत्तांत स्मरणमां आव्यो. पछी तेणे पूछ्यु के—" हे मंत्री ! ते मारो पुत्र क्यां छे ? " त्यारे मंत्रीए तेने राजा पासे बोलाव्यो ते राजाने प्रणाम करी नम्रताथी उभो रह्यो तेने आलिंगन करी राजाए कह्यु के—"हे वत्स ! हे महाबुद्धि-शाली ! आ मारा बीजा पुत्रोमांथी कोइए राधावेध साध्यो नथी, तेने तु साधीने आ कन्या सहित राज्यने पण ग्रहण कर " ते सांभळी " जेवी पूज्यनी आज्ञा " एम कही ते स्तंभनी पासे गयो पछी धनुष लइ तेना पर बाण चडावी हाथनी मूठी उंची अने दृष्टि नीची राखी योगीनी जेम स्थिर चित्ते उभो रह्यो ते वखते निर्वृति कन्याए तेनु स्वरूप जोइ विचार कर्यो के—" जो आ कुमार राधावेध करे तो हु कृतार्थ थाउ " तथा सर्व राजकुमारो विचारवा लाग्या के—" आ राधावेध न करी शके तो ठीक. " एम धारी तेना चित्तनो व्याक्षेप करवा माटे कोलाहल करवा लाग्या तो पण एक चित्तवाळा तेणे एक ज बाण मूकी तत्काळ राधावेध कर्यो ते जोइ कन्या अने राजा विगेरे सर्व हर्ष पाम्या राजाए कह्यु के—" हे वत्स ! ताराथी ज हु पुत्रवाळो थयो छु " एम कही तेणे तेने प्रीतिथी आलिंगन कर्यु पछी ते कन्या राजाए तेने परणावी अने अनुक्रमे राज्य पण तेने ज आप्यु बावीश कुमारोए अभ्यास नहीं करेलो होवाथी तेओ राधावेध करी शक्या नहीं छतां कदाच दिव्य प्रभावथी तेओ पण राधावेध करी शके, परंतु प्राणी प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव फरीथी पामी शके नहीं इति चक्र दृष्टांत ७

अथ चर्म दृष्टांत ८

कोइ ठेकाणे हजार योजनना विस्तारवाळु एक सरोवर हतु, तेमां अनेक जळचरो रहेता हता तेना पाणी उपर सेवा-

भणाववा, तेमने कदापि मारवा नहीं." ते सांभळी उपाध्यायने विचार थयो के—" आ राजपुत्रोने भणाववाथी मने सन्मान तो मळ्युं नहीं, परंतु उलटो ठपको मळ्यो. तेथी आ अविनीत राजपुत्रोने भणाववाथी कांइ पण फळ थवानुं नथी." एम विचारी तेणे तेमनी उपेक्षा करी. तेथी तेओ नामनी ज कळाओ शीख्या.

ए अवसरे मथुरापुरीमां जितशत्रु नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने त्रण भुवननी स्त्रीओने रूपलक्ष्मीथी जीते तेवी एक पुत्री थइ हती. तेनुं नाम निर्वृति राख्युं हतुं. ते सर्व कळाओमां निपुण थइने युवावस्था पामी. एटले राजाए तेने पूछ्युं के—" हे वत्से ! तने कयो वर प्रिय छे ?" ते बोली के—" जे स्फुट रीते राधावेध साधे, ते वर मने पसंद छे." ते सांभळी राजाए विचार कर्यो के—" इंद्रपुरना इंद्रदत्त राजाना घणा कुमारो निरंतर कळाभ्यास करता संभळाय छे. तेथी तेओ राधावेध करी शकता हशे." एम धारी पोताना वृद्ध मंत्रीओ तथा चतुरंग सैन्य सहित ते पुत्रीने इंद्रपुर मोकली. तेने आवेली जाणी इंद्रदत्त राजाए हर्ष पामी मोटा उत्सवपूर्वक पुरप्रवेश कराव्यो. पछी राधावेधने योग्य मंडप करावी पोताना पुत्रोने राधावेध साधवा उठाड्या. ते सर्वेए अनुक्रमे उभा थइ अनेक बाणो मूक्यां, परंतु बावीशमांथी कोइ पण राधावेध साधी शक्यो नहीं. ते जोइ इंद्रदत्त राजा घणो खेद पाम्यो. त्यारे मंत्रीए कह्युं के—" हे देव ! शा माटे खेद करो छो ? हजु मारी पुत्रीथी उत्पन्न थयेलो आपनो एक पुत्र बाकी छे. ते अवश्य राधावेध साधशे." राजाए कह्युं—" हे मंत्री ! ते पुत्र विषे मने कांइपण सांभरतुं नथी." ते सांभळी मंत्रीए राजा पासे ते दिवसे लखेली वहीनी चोपडी मूकी. ते वांची

१ लक्ष्मीवल्लभीमा तो मथुरामा मंडप रची त्यांना राजाए सर्व राजाओने बोलाव्या विगेरे लखे छे.

एकदा राजाए अत्यंत मनोहर रूपवाळी मंत्रीनी पुत्रीने जोइ एटले ते तेने परण्यो परंतु परण्या पछी कोइपण वखत राजाए तेणीनो स्पर्श कर्या नहीं, तेमज तेनी सामु जोयु पण नहीं, अने घणी प्रियाओ होवाथी तेने ते सांभरी पण नहीं. एकदा ऋतुस्नान करेली तेणीने जोइ राजाए बीजी राणीओने पूछ्यु के-" आ कोण छे ? " तेओए कह्यु के-" हे स्वामी ! ते आपनी ज पत्नी छे " ते सांभळी राजा तेणीनी साथे ते रात्रि रह्यो तज रात्रिए तेणीए गर्भ धारण कर्या बीजे ज दिवसे तेणीए ते गर्भ धारणनो वृत्तांत पोताना पिता मंत्रीने कह्यो, तथा राजानी साथे थयेली वातचीत निशानी साथे कही बतानी. मंत्रीए पोतानी वहीनी चोपडीमां ते गर्भ विगेरेनी सर्व हकिकत निशानी सहित लखी राखी

राजाने तो फरीथी ते मंत्रीपुत्री पाछी स्मरणमां ज आवी नहीं तेथी मंत्रीए तेने पोताने घेर लइ जइने राखी त्यां तेने उत्तम लक्षणवाळो पुत्र थयो तेनु नाम मंत्रीए सुरेन्द्रदत्त पाड्यु पछी ते पुत्र वृद्धि पामी आठ वर्षनो थयो, त्यारे मंत्रीए तेने कळाचार्य पासे कळा शीखवा मोकल्यो त्यां ते बुद्धिमान अनायासे कळा शीखवा लाग्यो तेमां कळाचार्यनी कृपाथी तथा मंत्रीना प्रयासथी ते अनुक्रमे सर्व कळाओ शीख्यो अने धनुर्वेदनी विद्यामां ते एटलो बधो निपुण थयो के ते राधावेध पण सहेलाइथी साधी शकतो हतो राजाना बीजा जे बावीश पुत्रो हता, तेमने कळाचार्य घणी महेनतथी शीखवतो हतो, तोपण क्रीडामां ज चित्तवाळा तेओने कोइपण कळा उत्कृष्ट प्राप्त थइ नहीं कोइ वखत उपाध्याय तेमने शीखवा माटे धमकी आपे के मारे तो तेओ रोता रोता पोतानी माता पासे जाय, एटले ते माताओ पण उपाध्यायने ठपको आपीने कहे के—" अमारी जेवी राणीओने पुत्रो थवा बहु दुर्लभ छे, तेथी अमारा पुत्रोने जेम सुख उपजे तेम तमारे

आ दयालु राजा तने मुक्त करे छे." ते सांभळी ते अचळ नम्रताथी बन्नेना पगमां पडी बोल्यो के—"मारा सर्व अपराधो क्षमा करो." पछी देवदत्ताए आदरथी तेने स्नान भोजन विगेरे कराव्युं, राजाए पण तेनुं दाण माफ करी तेने घणां मूल्यवाळां वस्त्रो विगेरे आपी तेनो सत्कार कर्यो. 'सत्पुरुषो शत्रु उपर पण उपकार करनारा होय छे.' पछी पोताना दूतने मोकली अवंतीना राजाने कहेवराव्युं के—"अचळनो अपराध में माफ कर्यो छे, तेथी हवे तेने कांइ हरकत करशो नहीं." ए रीते मूळदेव राजा निष्कंटक राज्य सुखे भोगववा लाग्यो.

हवे जे धर्मशाळामां मूळदेवनी साथे ज अने तेना जेवुं ज स्वप्न जे कार्पटिकने आव्युं हतुं, तेणे मूळदेवने ते स्वप्नना प्रभावथी ज राज्य मळ्युं सांभळ्युं, तेथी ते विचारवा लाग्यो के—"मने धिक्कार छे, के जेथी में ते वखते तेवुं उत्तम स्वप्न मंद मतिवाळाने कहेवाथी निष्फळ गुमाव्युं. तो हजु पण सरस गोरस (छाश) नुं पान करीने हुं सुइ जाउं, के जेथी राज्यने आपनारुं तेवुं स्वप्न मने फरीथी आवे." ए प्रमाणे विचार करी राज्यनी इच्छाथी ते हमेशां छाश पीने सुवा लाग्यो, परंतु तेवुं स्वप्न तेने फरीथी प्राप्त थयुं नहीं. कदाच ते कार्पटिक कोइ काळे पण तेवुं स्वप्न पामे तोपण प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव फरीथी प्राप्त थइ शके नहीं. इति स्वप्न दृष्टांत. ६

अथ चक्र (राधावेध) दृष्टांत. ७

इंद्रपुर नगरमां इंद्रदत्त नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने घणी राणीओ हती. तेओनी कुक्षिथी उत्पन्न थयेला बावीश पुत्रो राजाने अत्यंत वल्लभ हता. राजाए महोत्सव पूर्वक ते सर्वेने कळा ग्रहण करवा माटे कळाचार्य पासे मूक्या.

मनले राजाने ओळख्यो नहीं तेथी राजाने विनति करी के—" हे देव ! माल करीयाणुं जोई पोंच दाण लेवा पंचकुळने आज्ञा करो " राजाए कयुं—" हुं पोते पण कौतुकथी ते जोवा माटे आवीश " एम कही पंचकुळ सहित राजा तेनुं करीयाणुं जोवा गयो तेने अचले मजीठ, सोपारी विगेरे करीयाणुं देखाड्युं राजाए तेने पूछ्युं के—" हे सार्थवाह ! आटलुं करीयाणुं तमारी पासे छे ! के बीजुं कांइ छे ! " ते बोल्यो—" आटलुं ज छे सीनानी पासे पण हुं असत्य न बोलुं तो राजानी समक्ष दाणचोरी केम करुं ! " ते सांभळी राजाए पंचकुळने कयुं के—" आ सत्यवादी छे माटे तेनुं अर्ध दाण लेजो परंतु मारी रुबरु तेना करीयाणा तोळो " पछी तेने तोळवा वजन वधारे लागवाथी ते करीयाणानी गुणो राजाए भोंगवी ता अनी अंदर मजीठ विगेरे करीयाणामां मोती, सुवर्ण, रुपुं अने परवाळा विगेरे उत्तम करीयाणां नीकळ्यां ते जोई राजाए कोपथी कयुं के—" अरे ! आ प्रत्यक्ष चोर छे, तेने बांधीने मारी पास लावो " एम सुभटोने कही राजा पोताना महेलमां गयो पछी सुभटो अचलने गाढ बंधनथी बांधी राजा पासे लइ गया तेने राजाए बंधनथी छोडावी पूछ्युं के—" हे सार्थवाह ! तुं मने ओळखे छे ! " ते बोल्यो के—" पृथ्वीपर प्रसिद्ध एवा आप विक्रमराजाने कोण न ओळखे ! " राजाए कयुं—' विवेकना वचननी कांइ जरुर नथी जो तुं मने ओळखतो हो तो कहे " त्यारे ते बोल्यो के—" हे देव ! बीजी रीते हुं आपने ओळखतो नथी " त्यारे राजाए देवदत्ताने बोलावी तेने देखाडी ते जोई अचल अत्यंत आकुळ व्याकुळ थइ गयो, अने लजाथी तेणे पोतानुं मुख नीचुं कर्युं त्यारे देवदत्ताए तेने कयुं के—' जे मूळदेवनो तें पराभव कर्यो हतो, तेना ज हाथमां अत्यारे तारा प्राण अने धन विगेरे आव्यां छे जो पण

हतुं–" स्वस्तिश्री वेन्नातटथी मूळदेव अवंतीमां रहेली चित्तरूपी कमळनी हंसी समान देवदत्ताने आलिंगन करी कहे छे के अत्र देवगुरुना प्रसादथी कुशळता छे, तारे पण कुशळतानी वार्ताथी अमने आनंद आपवो. वीजुं साधुने दान आपवाथी देवीए प्रसन्न थइ वरदान आप्युं, त्यारे में देवदत्ता सहित हजार हाथीना वैभववाळुं राज्य माग्युं. तेथी मने राज्य मळ्युं छे, पण तारा विना समग्र राज्य व्यर्थ लागे छे. तेथी तारे राजानी रजा लइ शीघ्र अहीं आववुं." आ प्रमाणेनो पत्र वांचीने ते तुष्टमान थइ. तेणे दूतने कह्युं के–" हुं मूळदेवने विषे ज आसक्त छुं, तो पण अहीना राजानी आज्ञा लइने त्यां आववुं मने योग्य लागे छे." ते सांभळी ते दूत हर्ष पामी राजा पासे गयो, अने तेने नम्रतापूर्वक कह्युं के–" हे देव ! मूळदेवराजा मारा मुखे करीने आपनी पासे मागणी करे छे के–हे स्वामी ! देवदत्ता उपर मारो गाढ स्नेह छे, तेथी जो आपनी अने देवदत्तानी इच्छा होय तो तेने अहीं मोकलो." ते सांभळी राजाए कह्युं के–" आ राज्य पण ते विक्रम (मूळदेव) राजानुं ज छे, तो तेणे मात्र आटलुं ज शुं माग्युं ?" एम कही देवदत्ताने बोलावी कह्युं के–" हे भद्रे ! घणे काळे तारी इच्छा फळीभूत थइ छे. देवीए मूळदेवने राज्य आप्युं छे तेथी ते तने बोलावे छे, माटे तारे जलदी त्यां जवुं." ते सांभळी देवदत्ता अनुक्रमे वेन्नातट नगरे गइ. मूळदेव राजाए तेने मोटा उत्सवपूर्वक प्रवेश कराव्यो. अने तेणीनी साथे विषयसुख भोगवतो अर्हत्पूजादिक धर्मकार्य निरंतर करवा लाग्यो.

अहीं अचल जे पारसकूळमां गयो हतो ते असंख्य करीयाणां लइ अनुक्रमे फरतो फरतो वेन्नातट नगरे आव्यो, अने राजा पासे मोटुं भेटणुं लइने मळवा आव्यो. राजाए तेने ओळखी आसन विगेरे आपी तेनो आदर सत्कार कर्यो. परंतु

अहीं मूळदेव गया पछी तेनी अत्यत विडवणा थयेली जोइ कोप पामेली देवदत्ताए तिरस्कारपूर्वक अचळने कह्यु के-"शु तु मने परणेली स्त्री धारे छे ? के जेथी मारे घेर आवु अयोग्य कृत्य करे छे ? आज पछी तारे वीलकुल मारे घेर आववु नहीं" एम कही तेने काढी मूकी पोते तत्काळ राजा पासे गइ तेणे राजाने कह्यु के-"मारु थापण रानेलु वरदान आपो." राजाए कह्यु-"तारी इच्छा प्रमाणे माग" त्यारे तेणे माग्यु के-"मारे घेर मूळदेव विना बीजा कोइ पुरुषने आपे मोकलवो नहीं, अने मारे घेर जे अचळ आवे छे तेने आवतो अटकाववो" राजाए कह्यु-"ते प्रमाणे थाओ परतु तेनु कारण मने कहे" त्यारे तेणीए प्रथमनो समग्र वृत्तात कह्यो ते सामळी राजाए कोप करी अचळ सार्थवाहने बोलावीने कह्यु के-"अरे ! शु आ नगरीनो स्वामी तु छे ? के जेथी आवु वळ करे छे ? देवदत्ता अने मूळदेव के जे मारा राज्यनां रत्नो छे, तेमनु तें अपमान कर्यु, तेथी हु तने हमणां ज यमराजने घेर पहोंचाडु छु" ते सामळी देवदत्ताए कह्यु-"हे स्वामी ! आ क्षुद्रने मारवाथी शु फळ छे ? माटे तेने छोडी मूको." एम कही तेने छोडाव्यो त्यारे राजाए तेने फरीथी कह्यु के-"आ देवदत्ताना कहेवाथी अत्यारे तने मुक्त करु छु परतु मूळदेव अहीं आवशे त्यारे ज तारी शुद्धि थशे, एटले तु छुटीश" त्यारपछी अचळे मूळदेवनी घणी शोध करी, पण ते तेने मेळवी शक्यो नहीं तेथी राजाना भयने लीधे ते करीयाणां लइने पारसकूळ चाल्यो गयो

अहीं मूळदेव देवदत्ता विना आखा राज्यने नीरस मानवा लाग्यो तेथी एक लेख लखी पोताना दूतने देवदत्ता पासे मोकल्यो दूते अवतीमां जइ ते लेख देवदत्ताने आप्यो देवदत्ता आनद पामी वाचवा लागी तेमां आ प्रमाणे लख्यु

मळशे. " तेटलाथी ज ते संतोष पाम्यो.

मूळदेव तो प्रातःकाळे उठी कोइ माळीनुं काम करी ते माळी पासेथी पुष्पफळ लइ नगरमां कोइ विद्वान निमित्तिआ पासे गयो. तेने नमी पुष्पफळ तेनी पासे मूकी पोतानुं स्वप्न नम्रताथी तेने जणाव्युं. एटले ते निमित्तिआए तेने कह्युं के— " हुं शुभवेळाए आ स्वप्ननुं फळ तमने कहीश. परंतु आजे तमे मारा अतिथि थाओ. " एम कही तेने भोजन करावी ते पंडिते पोतानी पुत्री आग्रहथी तेने परणावी. पछी कह्युं के—" आ स्वप्नथी तमे सात दिवसमां राज्य मेळवशो. " ते सांभळी हर्ष पामी मूळदेव तेना आग्रहथी तेने ज घेर सुखेथी रह्यो. पांचमे दीवसे मूळदेव नगरनी बहार चंपक वृक्षनी नीचे जइ सुखे सुतो हतो. ते वखते तेज नगरनो अपुत्र राजा मरण पामवाथी मंत्रीओए हस्ती विगेरे पांच दिव्यो कर्यां. ते नगरमां भमी भमी कोइ लायक नहीं जोवाथी नगर बहार जइ स्थिर रहेली चंपकनी छायामां मूळदेवने सुतेलो जोइ अश्वे हेषारव कर्यो, हस्तिए गर्जना करी, कळशे तेना पर अभिषेक कर्यो. चामरो तेने वींझवा लाग्या, अने श्वेत छत्र तेना मस्तकपर धारण थयु. सारा स्वामीनी प्राप्तिथी हर्ष पामी लोकोए जय जय शब्द कर्यो. पछी हस्तीए तेने पोताना स्कंध पर बेसाड्यो. ए रीते तेणे नगर प्रवेश कर्यो. राजसभामां लइ जइ तेने सिंहासन पर बेसाडी मंत्री अने सामंतोए राज्याभिषेक कर्यो. ते वखते देवीए आकाशवाणी करी के—" देवताना प्रभावथी आ राजा थयो छे, माटे आ पराक्रमी राजाने सौए मान्य करवो. जो कोइ तेनी आज्ञा नहीं माने तो हुं तेनो निग्रह करीश. " ते सांभळी सर्व भय पामी तेनी भक्तिमां तत्पर थया. पछी ते राजाए उज्जयिनी नगरीना विचारधवळ राजाने भेटणुं मोकली तेनी साथे प्रीति बांधी.

कांइ मातु नहीं होवाथी तथा ते पेटभरु नाणुये पण तेने खावानु नहीं आपवाथी अत्यंत क्षुधावडे पीडा पामतो ते चाल्यो मार्गमां कोइ एक गाम आव्यु, ते गाममा भिक्षाने माटे ते घणु भम्यो, त्यारे तेने एकला कुल्माष ज मळ्या ते लइने ते गाम बहार जळाशय उपर आव्यो तेवामां तपना तेजथी सूर्यनी जेवी कांतिवाळा अने शांत चित्तवाळा एक मुनिने मासोपवासने पारणे गाम सन्मुख जता जोइ मूळदेवे हर्ष पामी विचार्युं के-" आ समये मने मुनिना दर्शन थया तेथी हु भाग्यवान छु मरुदेशमा कल्पवृक्षनी जेम आवे स्थाने आवा महामुनि मळवा अत्यंत दुर्लभ छे आ कृपण गाममा आ मुनिने भिक्षा मळी शकशे नहीं कारण के में आम तेम पुष्कळ भमीने महा मुश्केलीथी आटला कुल्माष मेळव्या छे तो आ निशुद्ध कुल्माष आ मुनिने आपी मारा विवेकवृक्षने हु सफळ करु, हु तो पछी गमे त्या भमीने फरीथी काइक भोजन मेळवीश "

आ प्रमाणे विचारी भक्तिथी तेणे ते कुल्माष ते मुनिने वहोराव्या मुनिए पण शुद्ध जाणीने लीधा ते वखते मूळदेवनी अति भक्ति जाणी पासे रहेली कोइ देवीए तने कह्यु के-"हे वत्स! साधुनी भक्ति करतां तें घणु पुण्य उपार्जन कर्युं छे, तो तु इच्छित वरदान माग " त्यारे मूळदेव हर्ष पामी बोल्यो के-" देवदत्ता वेश्या अने हजार हाथीवाळु राज्य मने आपो " देवीए कह्यु-" ते तने शीघ्रपणे मळशे " पछी मूळदेव मुनिने नमी गाममां जइ फरी भिक्षा मागी जे मळ्यु ते खाइने आगळ चाल्यो अनुक्रमे ते वेन्नातट नगरमां गयो त्यां धर्मशाळामा घणा मुसाफरो साथे सुतो रात्रिने छेल्ले पहोरे निर्मळ कांतिवाळो पूर्णचन्द्र तेणे पोताना मुखमां प्रवेश करतो स्वप्नमां जोयो तेज वखते तेवु ज स्वप्न एक कार्पटिके पण जोयु जाग्या पछी ते कार्पटिके बीजाओने स्वप्ननु फळ पूछ्यु, त्यारे तेओए कह्यु के-" तने आजे घी सहित खाड अने मांडा

के—" एनाथी पण वधारे सारी वस्तुओ हुं लावी आपीश." त्यारे अक्काए पण अचळना कहेवा प्रमाणे करवानुं कह्युं, तेथी पराधीन थयेली देवदत्ताए पोते तेने अभ्यंग विगेरे करीने स्नान कराव्युं, तेनाथी मूळदेवनुं आखुं शरीर कादववाळुं थयुं. तेणे विचार्युं के—" अहो ! मारे माथे केवी आपत्ति आवी ? अथवा कामी पुरुष शी शी आपत्ति न पामे ? हवे मारे शुं करवुं ?" इत्यादिक विचार करी ते मूळदेव मूढ बनी गयो.

ते वखते अक्कानी संज्ञाथी अचळे पोताना सुभटो चोतरफ राखी मूळदेवने तेना केशवडे पकडी बहार काढीने कह्युं के—" अरे मूढ ! बोल, अत्यारे तारुं कोण शरण छे ? अतुल धन आपी में स्वीकार करेली आ गणिकानी साथे क्रीडा करता एवा तने हवे हुं शुं करुं ? कहे." ते सांभळी चोतरफ उभेला सुभटोने जोइ मूळदेवे विचार कर्यो के—" अत्यारे बळ देखाडवानो समय नथी." एम विचारी ते बोल्यो के—" हे सार्थवाह ! तने जे रुचे ते कर." ते सांभळी अचळे विचार्युं के—" आ कोइ महापुरुष छे. सत्पुरुषने पण आ संसारमां विपत्ति आववी सुलभ छे. दैवयोगे आनी आवी अवस्था थइ छे, तोपण तेनो निग्रह करवो योग्य नथी." इत्यादिक विचारी तेणे मूळदेवने कह्युं के—" आवी अवस्थामां आव्या छतां हुं तने मूकी दउं छुं, तारे पण कोइ वखते आवे समये मारो उपकार करवो." एम कही तेने मूकी दीधो.

मूळदेव पण तरतज त्यांथी नीकळी नगर बहार तळावे जइ वस्त्रो धोइ स्नान करी स्वस्थ थइ विचार करवा लाग्यो के—" अचळे मने कपटथी छेतर्यो छे, तेथी हुं पण क्यांइ जइने तेनुं वैर लेवानो उपाय करुं." एम विचारी मूळदेव मार्गमां आवता मोटा अरण्यने एक ब्राह्मणनी सहायथी उतरी बेन्नातट नगर तरफ चाल्यो. अरण्य उतरतां तेनी पासे

तेने बराबर छोली तेमांथी गाठा काढी नाखी वचे आंगळना ककडा करी ते गडरीने कर्पूरथी सुवासित करी तेमां बीजा पण सुगंधि पदार्थो चडावी दरेक ककडो सोय उपर परोवी एक रकाबीमा नाखी तेना पर सुंदर वस्त्र ढाकी दासी साथे ते ककडा मोकल्या ते जोइ हर्ष पामी देवदत्ताए माताने कह्यु के—" हे माता! काच अने मणिनी जेम आ बन्नेनु अंतर जुओ " पछी अक्काए विचार कर्यो के—" आ पुत्री मूळदेवने छोडशे नहीं तेथी हु एवो कोइ उपाय करु के आ धूर्त एनी मेळे ज आ नगर छोडीने चाल्यो जाय अने फरीने आवे ज नहीं " एम विचारी अक्काए अचळने कह्यु के—" तमे परगाम जवानु देवदत्ताने कही तमारे घेर रहेजो पछी मूळदेव अहीं आवशे, त्यारे हु तमने खबर आपीश, एटले तमे सुभटो सहित आवीने तेनु एवु अपमान करजो के फरीथी ते धूर्त अहीं आववा ज न पामे " ए रीते संकेत करी ते ज प्रमाणे अचळ देवदत्ताने " हु परगाम जाउ छु " एम कही तेणीने घणु धन विगेरे आपी पोताने घेर गयो पछी अचळने परगाम गयो धारी देवदत्ताए नि शकपणे मूळदेवने बोलाव्यो अने बन्ने सुख भोगववा लाग्या तेटलामा अक्काना संकेतथी अचळ पण सुभटोने साथे लइ तत्काळ त्यां आव्यो तेने आवतो जोइ देवदत्ताए ते खबर मूळदेवने आप्या, एटले ते भयभीत थइ ते ज पलगनी नीचे संताइ गयो। अचळे आवी अक्काना कहेवाथी मूळदेवने पर्यंकनी नीचे रहेलो जाणी ते ज पर्यंक पर बेसी देवदत्ताने कह्यु के—" मने एवी जातनु स्वप्न आव्यु छे तेथी तेने सत्य करवा माटे मारे आ पर्यंकपर बेठा बेठा ज स्नानादिक करवु छे " देवदत्ताए तेने स्नान करवाना बाजोठपर बेसवानु घणी रीते कह्यु, तो पण ते मान्यो नहीं। त्यारे " पर्यंक तळाइ विगेरे किंमती वस्तु खराब थशे " एम देवदत्ताए कह्यु त्यारे ते बोल्यो

हवे मूळदेव देवदत्ता पासे दररोज आवे छे एम जाणी अचळ तेनापर क्रोध पाम्यो, अने निरंतर तेनां छिद्र जोवा लाग्यो. अचळनी बीकथी ते मूळदेव धूर्त पण गुप्त रीते ज वेश्याने घेर जवा आववा लाग्यो. एकदा अक्काए देवदत्ताने कह्युं के— " आ मूळदेव जुगारी अने धनरहित छे, तेने तुं छोडी दे अने घणुं धन आपनार अचळमां ज अचळ रागवाळी था. एक म्यानमां बे तरवार कदापि रही शकशे नहीं. " देवदत्ताए कह्युं–" हे माता ! हुं केवळ धन उपर ज रागवाळी नथी, गुण उपर मारो राग वधारे छे. " अक्काए घणी समजाव्या छतां तेणीए मूळदेवने तज्यो नहीं, त्यारे ते अक्का तेणीना उपर कोप पामी, तेथी देवदत्ता मूळदेवने माटे चंदन मागती त्यारे अक्का तेने सुकुं काष्ठ आपती, पुष्पनी माळाने बदले निर्माल्य आपती, शेरडीने बदले तेनुं पुंछडीयुं आपती अने मदीराने बदले पाणी आपती. ते जोइ देवदत्ता अक्काने पूछती के— " आ शुं ? " त्यारे ते जवाब आपती के–" आ तारो प्रिय मूळदेव जेवो निरस छे, तेवी ज आ वस्तुओ पण तेने लायक (नीरस) छे. तेथी तुं तेने छोडी दे. " देवदत्ताए कह्युं के–" हे माता ! तमे मूळदेवनी परीक्षा कर्या विना ज केम आम बोलो छो ? " अक्काए कह्युं–" तो परीक्षा करी बताव. "

पछी परीक्षाने माटे देवदत्ताए दासी मोकलीने अचळ पासे शेरडी मागी, त्यारे तेणे एक गाडुं भरीने शेरडी मोकली. ते जोइ अक्काए तेनी उदारतानी प्रशंसा करी, त्यारे देवदत्ता बोली के–" हे माता ! हुं हाथणी होउं तो आवी संस्कार कर्या विनानी अने आटली बधी शेरडी मोकलवी योग्य छे. " एम कही मूळदेवनी परीक्षा माटे तेनी पासे पण दासी मोकली, त्यारे मूळदेवे शेरडीना पांच छ सांठा लइ मूळनो भाग अने पुंछडीयानो भाग काढी नांखी वच्चेनो भाग लइ

में लाखो चतुर पुरुषो जोया छे, पण तमारा विना बीजा कोइए मारु चित्त हर्यु नथी, तेथी हु एक ज प्रार्थना करु छु के जेवी रीते तमे मारा चित्तमां वस्या छो, तेवी ज रीते मारा घरमां पण तमारे रहेवु " आवां प्रेमनां वचनो सांभळी मूळदेव बोल्यो के–" हु द्रव्यरहित छु तथा परदेशी छु मारापर आटलो बधो आग्रह राखवो तमने योग्य नथी कारणके सर्व मनुष्यने धन उपर प्रेम होय छे, तेमां पण वेश्याजनने तो विशेषे करीने होय छे " इत्यादिक तेनां वचनो सांभळी वेश्या बोली के–" गुणीजनोने प्रेमनु कारण द्रव्य होतु नथी, पण गुण ज प्रेमनु कारण होय छे धन तो बाह्य पदार्थ होवाथी वणिक लोको अमने बहारथी ज स्पर्श करे छे, पण अमारा चित्तने विषे तो कळावान ज प्रवेश करे छे तेथी तमारे कृपा करीने हमेशा मारे घेर रहेवु " आ प्रमाणे आग्रह करी तेने पोतानु वचन अंगीकार कराव्यु पछी परस्पर प्रीतिवाळा ते बन्ने हमेशां विविध प्रकारनी क्रीडा करवा लाग्या

एकदा देवदत्ता मूळदेवने साथे लइ राजसभामां नृत्य करवा गइ त्यां मूळदेवे मनोहर पटह वगाडी तेणीनी पासे अति सुंदर नृत्य कराव्यु. ते जोइ राजाए प्रसन्न थइ देवदत्ताने वरदान मागवानु कह्यु ते वरदान देवदत्ताए राजा पासे ज थापणरूपे राखवा कह्यु त्यारपछीथी मूळदेव उपर वधारे आसक्त थइ अने निरंतर तेनी साथे सुख भोगववा लागी अहीं पण मूळदेवे वेश्याए घणीरीते समजाव्या छतां पण द्यूतनु व्यसन मूक्यु नहीं.

ते नगरीमां अचळ नामनो एक सार्थवाह रहेतो हतो ते मूळदेवना पहेलां देवदत्तामां रक्त हतो तेथी ते जे जे मागती हती ते ते सर्व धनादिक तेणीने आपतो हतो ' रागीजन पोताना प्राणोने पण आपी दे छे तो धननु शु कहेवु ?'

ते लज्जा पामी मौन रह्यो. ते जोइ स्नेह भरेली दृष्टिवडे वामनने सन्मुख जोइ देवदत्ता विश्वभूतिनी लज्जा दूर करवा बोली के–" हमणां कार्यनी आकुळताने लीधे तमारुं चित्त स्वस्थ नथी, तेथी विचारीने आमणे पूछेला प्रश्नो जवाब पछी आपजो." ते सांभळी विश्वभूतिए कह्युं के–" हे देवदत्ता ! नाट्यनो समय थइ गयो छे, तेथी हुं जाउं छुं." एम कही ते विश्वभूति त्यांथी गयो. पछी देवदत्ताए ते वीणावादकने पण रजा आपी भोजननो समय थवाथी दासीने कह्युं के–"अमने बन्नेने स्नान करावया माटे कोइ अंगमर्दकने बोलाव." त्यारे वामने कह्युं के–" जो तमारी इच्छा होय तो हुं ज अभ्यंग करुं." देवदत्ताए कह्युं–" हे दक्ष ! ए पण तमे जाणो छो ?" वामने कह्युं–"जाणतो नथी, पण जाणनारनी पासे रहेलो छुं." पछी देवदत्ताना कहेवाथी दासीए तेल आण्युं. तेवडे अपूर्व अभ्यंग करी वामने देवदत्ताने वश करी लीधी. पछी देवदत्ता तेनुं सर्व माहात्म्य जोइ ते असाधारण मनुष्य छे एवो निश्चय करी तेना पगमां पडीने बोली के–" हे भाग्यवंत ! आ सर्व कळाओथी सिद्ध थाय छे के तमे कोइ सिद्ध पुरुष छो. सामान्य जनमां आवा गुणो अने आवी कळाओ होती नथी, तो तमारुं खरु स्वाभाविक रूप जोवा मारुं मन उत्कंठित छे, तेथी आ मायानो त्याग करी मारापर कृपा करी तमारुं खरुं स्वरूप बतावो." आ रीते तेणीना अत्यंत आग्रहथी मूळदेवे गुटिकाना प्रयोगथी पोतानुं मूळ रूप प्रगट कर्युं. दृष्टिरूपी चकोरने चंद्रसमान ते लावण्यना समुद्रने जोइ रोमांचित थयेली देवदत्ता विस्मय पामी. पछी ' मारापर मोटी कृपा करी. ' एम कही देवदत्ताए जाते तेना शरीरे अभ्यंग कर्युं.

ए रीते बन्नेए साथे ज स्नान भोजन विगेरे करी घणवार गोष्ठी करवा मांडी. तेमां देवदत्ता बोली के–" हे नाथ !

सांभळी देवदत्ताए तेनी खात्री करी आपवा कह्यु, एटले तेणे तत्रीमांथी केश अने चशमाथी पथ्थरनो कांकरो काढी देवदत्ताना हाथमां आप्यो पछी पोते ते वीणा सज्ज करीने वगाडी ते सांभळी देवदत्ता पण तन्मय थइ गइ, एटलुज नहीं पण तेना घरनी पासे एक हाथणी निरतर चीत्कार शब्द करती हती, ते पण आ वीणानो स्वर सांभळी शांत थइ गइ त्यारपछी देवदत्ता हर्षना ऊर्मिथी बोली के-" हे कळावान! तमे आ वीणा वगाडीने सरस्वती, तुंबुरु अने नारद ए सर्वने जीती लीधा छे " इत्यादिक देवदत्ताए तेनी घणी प्रशसा करी पछी ते वीणावादक पण तेने पगे पडी बोल्यो के—" हे दत्त! मारा पर कृपा करी मने वीणा वगाडता शीखवो " त्यारे ते धूर्तराजे कह्यु के—" हु पण बराबर वीणा वगाडी जाणतो नथी परतु पाटलीपुर नगरमां विक्रमसेन नामे एक कळाचार्य छे, ते बराबर जाणे छे, अने हु तथा राजपुत्र मूळदेव तेना आश्रयथी काइक जाणीए छीए "

आ प्रमाणे वात करे छे तेवामां देवदत्ताने घेर विश्वभूति नामनो नाट्याचार्य आव्यो त्यारे देवदत्ताए वामनने कह्यु के-" आ नाट्याचार्य भरतना जेवा ज छे " वामने कह्यु के-" तमे तेनी पासे शीख्या छो तेथी तमने तेवा ज लागे, परतु तेनु खरु स्वरूप हवे जणाशे " एम कही वामने ते विश्वभूतिने भरतना नाट्य संबंधी केटलाक प्रश्न कर्या, परतु " आ वामन मूर्ख शु समजे?" एम धारी तेणे तेनी अवगणना करी पछी ते विश्वभूति पोते ज भरतनी व्याख्या करवा लाग्यो तेमां ते वामन पूर्वापरनो विरोध देखाडवा लाग्यो त्यारे तेणे कोप पामीने तेने कांइक अनुचित वचन कह्यु, ते सांभळी मूळदेवे हसीने कह्यु के-" हे रगाचार्य! स्त्रीओने विषे ज तमारो कोप चाली शके, बीजे ठेकाणे चाले नहीं " ते सांभळी

तेने बोलाववा माटे देवदत्ताए मागधिका नामनी पोतानी कुब्जा दासीने मोकली. तेणीए वामन पासे जइने कह्युं के–" हे कळानिधि ! अमारी स्वामिनी देवदत्ता तमने विनंति करे छे के तमे प्रसन्न थइने मारे घेर पधारो. " ते सांभळी मूळदेवे कह्युं के–" हे कुब्जा ! हुं तेने घेर नहीं आवुं. कारणके बुद्धिमान माणसोने माटे गणिकाना संगनो निषेध करेलो छे. " आ प्रमाणे तेना कह्या छतां पण ते दासी तेनी घणी खुशामत तथा आग्रह करी तेनो हाथ पकडी देवदत्ताना घर तरफ तेने लइ चाली, मूळदेव तेनी पाछळ पाछळ चालवा लाग्यो. थोडेक गया पछी मार्गमांज तेणीने एक थपाट मारी मूळदेवे विद्याना प्रभावथी सरळ अने मनोहर रूपवाळी करी दीधी. तेथी ते दासी अत्यंत विस्मय अने आनंद पामी सती तेने गणिकाना महेलमां लइ गइ. तेने जोइ देवदत्ता पण अति हर्ष पामी.

ते वामननुं लावण्य जोइ आश्चर्य पामेली देवदत्ताए तेने मोटा आसनपर बेसाड्यो. कुब्जिकाए पोतानुं शरीर बतावीने तेनी वात देवदत्ताने कही बतावी. ते सांभळी देवदत्ताए तेने देव तरीके मान्यो. मूळदेवे चतुराइ भरेली वातचीतवडे तेणीनुं मन तत्काळ पोताने वश करी लीधुं. तेटलामां कोइ वीणा वगाडनार त्यां आव्यो, ते देवदत्तानी आज्ञाथी वीणा वगाडवा लाग्यो. ते सांभळी देवदत्ता खुशी थइ तेनी प्रशंसा करवा लागी, त्यारे वामन हसीने बोल्यो के–" आ अवंती नगरीना लोको बहु विचक्षण जणाय छे, तेथी शुभाशुभनो विभाग जलदी जाणी जाय छे." ते सांभळी देवदत्ता शंका पामी बोली के–" हे महात्मा ! आमां शी भूल छे के जेथी तमे आवुं मर्म वचन बोलो छो ? " ते बोल्यो के–" तमारी जेवाने तो आमां कांइ न्यूनता लागती नथी. परंतु आ वीणानो वंश शल्य सहित छे अने तेनी तंत्री (तांत) गर्भवाळी छे. " ते

पछी मारे घेर आवजो " एम कही तेमने काढी मूक्या. ते छोकराओ देशावरमां रत्नोनी शोध करवा माटे फरवा लाग्या. परंतु ते रत्नो तेमने शी रीते मळी शके ? न ज मळे कदाच कोइ देवना प्रभावथी ते सर्व रत्नो तेओ पामी शके, परन्तु प्रमादथी गुमावेला मनुष्यभव फरीथी पामी शकाय नहीं इति रत्न दृष्टांत ५.

अथ स्वप्न दृष्टांत ६

आ भरतक्षेत्रमां गौडदेशने विषे पाटलीपुत्र नामनुं नगर छे तेना राजानो पुत्र मूळदेव नामे हतो ते रूपमां कामदेव जेवो, उदार, सर्व कळामां कुशळ, शूरवीर, बुद्धिमान, प्रिय वचन बोलनार अने भूतविद्यानो निधान हतो ते सर्व गुणोवडे अलंकृत हतो, छतां तेनामां द्यूतनो एक मोटो दोष हतो राजा विगेरेए वारंवार कह्या छतां पण तेणे ते व्यसन मूक्युं नहीं, तथी राजाए तेनो तिरस्कार कर्यो, एटले ते मूळदेव त्यांथी नीकळी फरतो फरतो उज्जयिनी नगरीए गयो त्यां गुटिकाना प्रयोगथी वामन रूप करी कळाओवडे सर्व लोकोनुं मन रंजन करी ते आखी नगरीमां प्रसिद्ध थयो. ते नगरीमां सर्व कळाओमां निपुण अने रूपमां उर्वशी जेवी देवदत्ता नामनी वेश्या रहेती हती. तेणीनो कळाकुशळतानो गर्व दूर करवा कोइपण कळावान समर्थ नहोतो ते वृत्तांत जाणी मूळदेव तेना घरनी नीचे रस्तापर तेणीनुं मन हरवा माटे संगीत करवा लाग्यो तेनुं मनोहर संगीत सांभळी देवदत्ता अमृतना पूरवडे जाणे आर्द्र थइ होय तेम आनंद पामी आवुं अपूर्व मधुर गीत कोण गाय छे ? ते जोवा माटे तेणे पोतानी दासीने मोकली ते दासी जोइने पाछी आवी अने देवदत्ताने कहुं " ते सांभळी

" स्वामिनी ! कोइ गंधर्व जेवो वामन पुरुष गाय छे कस्तुरीनी जेम ते रूपवान नथी, छतां मनोहर छे

शरत प्रमाणे सर्व स्तंभो जीती राज्यने ते कुमार मेळवे एवो समय शी रीते आवे ? आवेज नहीं. परंतु कदाच देवना प्रभावथी ते सर्व स्तंभोने जीती कुमार राज्य मेळवे, पण प्रमादथी गुमावेलो मनुष्य भव तो फरीने प्राप्त थइ शके ज नहीं. इति द्यूत दृष्टांत. ४.

अथ रत्न दृष्टांत. ५.

धनसमृद्ध नामना नगरमां धनद नामे एक वणिक रहेतो हतो. ते घणां रत्नोनो स्वामी हतो. उपरांत मोटा मोटा वेपारो करीने उपार्जन करेला धनवडे ते महा प्रयत्ने रत्नो ज एकठां करतो हतो. पोतानी पासे केटलुं धन छे ते पोताना पुत्रने पण कहेतो नहोतो. एकदा ते वेपार करवा परदेश गयो. पाछळथी तेना पुत्रोए विचार्यु के–"पिता तो केवळ कमाइने रत्नो ज एकठां करे छे. बीजा धनाढ्यो पोताना धवलगृह उपर पोतानी मेळे ज जेटला क्रोड द्रव्य होय तेटला ध्वज बांधी लक्ष्मीनो विलास करे छे. पिताए तो असंख्य धन छतां तेवुं कांइ कर्युं नहीं. तेथी आपणे सर्व रत्नो वेची जेटला क्रोड थाय तेटली ध्वजा बांधीए." इत्यादि विचार करी रत्नोना मूल्यने नहीं जाणता होवाथी ते पुत्रोए जे रीते मागनार मळे ते रीत रत्नो वेचवा मांड्या. ते वात सांभळी जूदा जूदा देशावरोथी अनेक वेपारीओए आवी जेवुं तेवुं मूल्य आपी रत्नो खरीद कर्यां अने पोतपोताना देशमां चाल्या गया. ए रीते केटलेक काळे सर्व रत्नो वेची नांख्या. अने पोताना घर उपर पुत्रोए कोटिप्रमाण ध्वजो बांध्या. पछी केटलेक काळे तेनो पिता घेर आव्यो, तो कोटिध्वजो जोइ सर्व हकिकत जाणी ते अत्यंत कोप पाम्यो. तेणे पुत्रोने कह्युं के–" हे दुष्टो ! लक्ष्मीनो नाश करनारा ! मारा घरमांथी नीकळो. अने ते सर्व रत्नो लइने

मनुष्य भव मेळवी शके नहीं इति धान्य दृष्टांत ३

अथ द्यूत दृष्टांत ४

रत्नपुर नगरमां शतायुध नामे राजा हतो तेने एक पुत्र हतो ते युवावस्थाने पाम्यो, त्यारे तेणे विचार कर्यो के—" मारा पिताने मारीने हु राज्यनो स्वामी थाउ " आवो तेनो विचार जाणीने मंत्रीए राजाने निवेदन कर्यो पछी ते युवराज ज्यारे राजाने प्रणाम करवा आव्यो त्यारे तेणे कह्यु के—" हे कुमार ! हवे हु वृद्ध थयो छु, राज्यनो भार उपाडवा शक्तिमान नथी, तेथी तने राज्य सोंपवा इच्छु छु, परतु आपणा कुळनी मर्यादा एवी छे के—जे राजा पोताना पुत्रने राज्य आपवा चाहे, अथवा पुत्र पोते पिता पासेथी राज्य लेवा चाहे, तो ते पुत्रे द्यूतमां राजाने जीतवो जोइए, जो तेम न करे तो कुलदेवी तेना पर कोपायमान थाय छे ते द्यूतनी रीति आ प्रमाणे छे—आ सभामां एक सो ने आठ स्तभो छे तेमा दरेक स्तभे एक सो आठ आठ हांसो छे मारी साथे द्यूत रमतां जो आतरा रहित एक सो आठ वार मने तु जीते तो एक स्तभनी एक हांश तें जीती कहेवाय, ए प्रमाणे अनुक्रमे एक सो आठ हांश जीतवाथी एक स्तभ जीत्यो गणाय ए रीते एक सो आठ स्तभनो विजय करवाथी तत्काळ हु तने राज्य आपीश परतु आ द्यूत रमतां एक वार पण हु जीतु अने तु हारे तो प्रथमनी जीतेली सर्व हांसो अने स्तभो नकामा थाय, एटले पाछु पहेलेथी रमीने मने जीतवा जोइए ' आ प्रमाणे पितानु वचन सांभळी युवराने विचार कर्यो के—" जो द्यूतमां जीतवाथी ज राज्य मळी शकतु होय तो पिताने हणवानु पाप कोण करे ! " एम विचारी ते राजा साथे द्यूत रमवा लाग्यो परतु उपर जणावेली

पासा आप्या, पछी चाणाक्ये सोनामहोरनो भरेलो एक थाळ पोताना सेवकने आपी तेने शीखवीने नगरमां मोकल्यो. ते चोतरफ फरतो कहेवा लाग्यो के—" चाणाक्य मंत्रीने जे तेनी पासेना पासावडे रमतां जीते तेने आ सोनामहोरनो थाळ आपे, अने जो ते जीते तो तेनी पासेथी मात्र एकज सोनामहोर लेय." ते सांभळी लोभ पामेला घणा जनो चाणाक्यनी साथे रमवा लाग्या, परंतु द्यूतक्रीडामां निपुण माणस पण पेला देवताइ पासाना प्रभावथी तेने जीती शकता नहोता. तेथी ते पासाओवडे सर्व लोकोने जीती जीतीने एकेक सोनामहोर लेवावडे चाणाक्ये राजानो कोश भरी दीधो. चाणाक्यने जीतवा माटे बीजा बीजा नगरोमांथी पण संख्याबंध मनुष्यो आवता हता, परंतु ते सर्वे हारीने सोनामहोर आपी जतां हता, पण कोइ तेने जीती शकतुं नहीं. हवे कर्त्ता कहे छे के कदाच कोइ दिव्य प्रभाववडे आ चाणाक्यना पासाने पण जीती शके, परंतु प्रमादवडे मनुष्य जन्मने हारी जनार जीव फरीथी आ मनुष्य भव पामी शके नहीं. एवो ए दुर्लभ छे. इति पाशक दृष्टांत. २.

अथ धान्य दृष्टांत. ३

आखा भरतक्षेत्रमां सारी वृष्टि थवाथी सर्व जातनां धान्य उपद्रव रहितपणे पुष्कळ पाक्यां होय. ते सर्व धान्यनो कोइ देव एक ठेकाणे मोटो राशि करे, तेमां एक प्रस्थ (खोबो) सरसव नांखी तेने सेळभेळ करे पछी एक अति वृद्धा स्त्रीने कहे के—" आ सर्व धान्य पृथक् पृथक् करीने सरसवने जूदा करी आप." तो ते वृद्धा कोइ काळे पण तेम करी शके नहीं. परंतु कदाच ते पण कोइ दिव्य प्रभावथी तेम करी शके, पण आ मनुष्य जन्मने हारी गयेलो जीव फरीथी

नामनी ढोला-झल्लरी वगाडो " ते सांभळी तेओमांथी एक उभो थयो, अने कोइनी पासे आज सुधी प्रगट नहीं करेली पोतानी लक्ष्मी प्रगट करतो बोल्यो के-"हाथीना पगले पगले लाख लाख रुपीया मूकु ए रीते ते हाथी एक हजार योजन सुधी जाय तेटलु धन मारी पासे छे तेथी मारा नामनी ढोला वगाडो " ते सांभळी त्रीजो उन्मत्त बोल्यो-" एक आढक तल वाववाथी ते सारी रीते पाकीने तेना जेटला तल उतरे तेटला लक्ष टक मारी पासे छे, तेथी मारी पण ढोला वगाडो." त्यारपछी बीजो बोल्यो-" मारे घेर एटली बधी गायो छे के तेमना एकज दिवसना माखणवडे पाळ करीने वर्षाऋतुनी मोटी गिरिनदीनो प्रवाह रोकी शकु तेथी मारी पण ढोला वगाडो " वळी बीजो बोल्यो—" मारे त्या एक दिवसे जन्मेला जातिवत अश्वोना वछेरानी केशवाळीवडे आ आखु नगर वींटी शकाय, तेटला मारे अश्वो छे, माटे मारी पण ढोला वगाडो " त्यारपछी वळी बीजो बोल्यो —" मारे घेर बे जातनी शाळी छे, प्रसूतिका अने गर्दभिका एवा तेना नाम छे. ते हमेशां वावीए, लणीए अने हमेशां उगे एवी छे ए बे रत्नो मारी पासे छे तेथी मारी पण ढोला वगाडो " वळी बीजो कोइ बोल्यो के—" मारी पासे पुष्कळ धन रोकडु छे. तेथी हु हमेशा चदनथी लींपायेलो ज रहु छु, मारे कोइ वखत पर देश जवु पडतु नथी, हु कोइ पण वखत देवु करतो नथी अने मारी भार्या निरतर मारे आधीन छे तेथी मारी पण ढोला वगाडो." आ प्रमाणे बीजा पण सर्वेए मदिरापानथी मदोन्मत्त थइने पोतपोतानी समृद्धि प्रगट करी ते सर्व जाणीने पछी ज्यारे तेओ स्वस्थ थया त्यारे ते सर्वेनी पासेथी जेम घटे तेम धन चाणाक्ये राजभडार माटे लीधु.

एकदा सुवर्ण उपार्जन करवाना हेतुथी चाणक्ये कोइ देवनी आराधना करी ते देवे तुष्टमान थइ तेने जय आपनारा

एवुं सूचवे छे के नव पेढी सुधी तारो वंश राज्य करशे." ते सांभळी चंद्रगुप्ते तेने पोताना रथमां बेसाडी. पछी पर्वतक, चंद्रगुप्त अने चाणाक्य ए त्रणे नगरमां प्रवेश करी राजमहेलमां गया. त्यां एक विषकन्याने जोइ पर्वतक कामथी विह्वळ थयो. ते जाणी चाणाक्ये ते कन्या तेने ज आपी. तेणीनो प्रथम संयोग करतां ज पर्वतकना शरीरमां विष व्याप्युं. ते जोइ चंद्रगुप्त तेनो कांइक उपाय करवा तैयार थयो, एटले चाणाक्ये तेने भृकुटिनी संज्ञा करी निषेध कर्यो, अने तेना कानमां कह्युं के—" तुल्य धनवाळा, तुल्य सामर्थ्यवाळा, मर्मने जाणनारा, उद्योगी अने अर्ध राज्यना भागीदार एवा मित्रने जे न हणे, ते पोते ज हणाय छे." ते सांभळी चंद्रगुप्ते तेनो प्रतीकार कर्यो नहीं. एटले ते पर्वतक मरण पाम्यो. पछी चंद्रगुप्त स्वतंत्रपणे आखुं राज्य करवा लाग्यो.

नंद राजाना सेवको चोरीवडे चंद्रगुप्तना देशमां उपद्रव करवा लाग्या. एकदा चोरना निवारणनो उपाय विचारतो चाणक्य नगर बहार गयो. त्यां तेणे एक नळदाम नामनो साळवी जोयो, ते पोताना पुत्रने मंकोडो करडी जवाथी कोप पामीने मंकोडानुं आखुं बिल खोदी ते सर्व मंकोडाने बाळतो हतो. ते जोइ चाणक्ये तेने योग्य जाणी तेने ज तलारक्षक नीम्यो. ते नळदामे सर्व चोरोने प्रगट करी तेमनो नाश कर्यो. तेथी निष्कंटक राज्य थयुं.

एकदा राजानो कोश द्रव्यथी भरवानो चाणक्ये विचार कर्यो. तेथी तेणे नगरना सर्व धनाढ्य वेपारीओने जमवा नोतर्या. ते सर्वने भोजन कराव्या पछी चंद्रहास मदिरा पाइ. तेथी ते सर्वे उन्मत्त थया. पछी चाणक्य उभो थइ नृत्य करतो बोल्यो के—" मारे गेरुना रंगेलां बे वस्त्रो छे, त्रिदंड छे, सुवर्णनुं कमंडळ छे अने राजा मारे वश छे, तेथी मारा

हतो तेनी साथे मैत्री करीने एकदा चाणाक्ये तेने कह्यु के-" नंदराजानु राज्य लइने तमे अने आ चंद्रगुप्त अर्ध अर्ध वहेंची ल्यो. " ते वचन पर्वतक राजाए अंगीकार कर्युं पछी सैन्यसहित तेओ त्यांथी चाल्या नंदना देशमां आवी मार्गमां जेटला गाम तथा नगर आव्या तेने जीतता जीतता एक मोटा नगर पासे आव्या ते नगर तेओ ग्रहण करी शक्या नहीं, त्यारे चाणाक्य परिव्राजकनो वेष धारण करी नगरमां गयो तेमां फरता तेणे प्रभाववाळी देवीओनी सात प्रतिमाओ जोइ विचार्युं के-" आ देवीओना प्रभावथी आ नगर जीतातु नथी " आ प्रमाणे ते विचार करतो हतो, तेटलामां तेने योगी जाणी नगरना लोकोए पूछ्यु के-" आ अमारा नगरनो रोध क्यारे दूर थशे ? " ते सांभळी चाणाक्ये कह्यु के-" ज्यांसुधी आ देवीओनी मूर्तिओ छे त्यांसुधी नगरनो रोध क्यांथी दूर थाय ? " ते सांभळी तरत ज नगरना लोकोए ते सर्व मूर्तिओ उखेडी नांखी त्यारपछी तरत ज पर्वतक अने चंद्रगुप्ते ते नगर पोताने आधीन करी लीधु ए रीते अनुक्रमे तेओ नंदनो देश जीतता जीतता पाटलीपुत्र पहोंच्या तेनु मोटु लश्कर जोइ नंदराजा युद्ध करवा अशक्त थयो, तेथी तेणे तेमनी पासे धर्मद्वार माग्यु त्यारे चाणाक्ये कह्यु-" एक रथमां जेटलु लइ जवाय तेटलु धन, स्त्री, पुत्री विगेरे लइने जाओ " नंदे ते प्रमाणे कर्युं ते रथ लइने बहार नीकळ्यो, ते वखते नंदराजानी एक कन्या चंद्रगुप्तनी सन्मुख वारंवार जोवा लागी तेनो अभिप्राय जाणी नंदराजाए पुत्रीने कह्यु के-" तने आ चंद्रगुप्त पसंद होय तो तेनी पासे जा " ते सांभळी ते कन्या ते रथमांथी उतरी चंद्रगुप्तना रथमां चडी ते वखते चंद्रगुप्तना रथना पैडाना नव आरा भांगी गया ते जोइ अमंगळ जाणी चंद्रगुप्ते तेणीनो निषेध कर्यो त्यारे चाणाक्ये तेने कह्यु के-" हे वत्स ! तु तेनो निषेध न कर आ आरा भांग्या ते तो

" आ सरोवरमां पेठो छे. " ते सांभळी ते स्वार अश्वपरथी उतरी ते घोबीनेज अश्व तथा खड्ग सोंपी ते सरोवरमां प्रवेश करवा तैयार थयो. एटले तेनाज खड्गवडे चाणक्ये तेना बे ककडा करी नांख्या. पछी चंद्रगुप्तने सरोवरमांथी बहार काढी तेने अश्वपर बेसाडी चाणक्य आगळ चाल्यो. मार्गमां तेणे बाळकने पूछ्युं के—" हे वत्स ! में तने जे वखते पेला स्वारने देखाड्यो त्यारे तें तारा मनमां शुं धार्युं हतुं ? " चंद्रगुप्ते कह्युं—" में एम विचार्युं हतुं के मने जे आ प्रमाणे देखाड्यो छे ते कांइ पण मारा हितने माटेज हशे. " ते सांभळी चाणक्ये विचार्युं के–" आ चंद्रगुप्त मारापर पूर्ण विश्वासु होवाथी सर्वथा प्रकारे योग्यज छे. "

आगळ जतां चंद्रगुप्त क्षुधातुर थयो. त्यारे तेने माटे भोजननी शोध करता चाणक्ये ताजोज जमेलो एक ब्राह्मण जोयो. तेनुं उदर विदारी चाणक्ये तेमांथी दहीं अने कुरीयां काढी चंद्रगुप्तने जमाड्यो. त्यारपछी गामेगाम भिक्षा करतो चाणक्य चंद्रगुप्तने साथे राखी भ्रमण करवा लाग्यो. एकदा कोइ गाममां चाणक्य कोइ वृद्धाने घेर भिक्षा मागवा गयो. त्यां ते वृद्धाए बाळकने खावा माटे वासणमां खीर पीरसी हती. तेमां ते बाळके वच्चे हाथ नांख्यो, तेथी ते दाझ्यो, अने रोवा लाग्यो. त्यारे तेने वृद्धाए कह्युं के—" हे मूढ ! तुं पण चाणक्यनी जेवो मूर्ख जणाय छे. " ते सांभळी चाणक्ये वृद्धाने पूछ्युं के–" हे माता ! तमे चाणक्यने शा उपरथी मूर्ख कहो छो ? " वृद्धाए कह्युं–" भोजनमां अने राज्य ग्रहण करवामां प्रथम आडसे पडखेथी ग्रहण करवुं जोइए अने पछी वचे हाथ नांखवो जोइए, नहीं तो दाझी जवाय." ते सांभळी चाणक्ये पोतानी भूल मनमां कबूल करी. पछी चाणक्य हिमवान पर्वत तरफ गयो. त्यां पर्वतक नामे राजा

फरतो फरतो त्यां आव्यो ते वखते गामनी बहार चद्रगुप्तने गामना छोकराओ साथे राजनीतिनी क्रीडा करतो जोयो चाणक्ये तेनी पासे आवी याचना करी त्यारे चद्रगुप्त बोल्यो के–" तमने हु आ गाय आपु छु " तेणे कह्यु –" गायनो धणी तने मारशे तो तु शु करीश ?" ते बोल्यो–" तमे भय न पामो आ पृथ्वी वीर पुरुषनेज भोगववा लायक छे " ते सांभळी चाणक्ये विचार्यु के–" आनु चरित्र आजथीज महा उदार छे " एम जाणी तेणे कोइने पूछ्यु के–" आ कोनो पुत्र छे ?" त्यारे तेणे दोहदनो वृत्तात कही कह्यु के—" चाणक्य नामना परिव्राजकनो पुत्र छे " ते सांभळी हर्षित थइ चाणक्ये चद्रगुप्तने कह्यु के—" हे वत्स ! मारी साथे चाल हु तने राजा बनावु " ते सांभळी ते बाळक तेनी साथे गयो. पछी चाणक्ये धातुर्वादना बळथी घणु द्रव्य मेळवी ते द्रव्यनो व्यय करीने घणा माणसो (सैनिको) मेळा कर्या पछी ते सैन्य सहित जइने पाटलीपुत्र नगरने तेणे घेरी लीधु. नदराजाए सैन्य सहित बहार आवी तेनी साथे युद्ध करी तेनो पराभव कर्यो तेनु सर्व सैन्य नासी गयु त्यारे चद्रगुप्तने लइ चाणक्य पण नाठो तेनी पाछळ नदराजाना स्वारो नीकळ्या तेमने पाछळ आवता जोइ चाणक्ये विचार्यु के—" नदना सेवको आवी पहोंच्या मारी साथे आ बाळक छे अने वळी अमे बन्ने पगे चालता छीए, तो अश्व उपर चढीने आवता तेओनी सामे मारु शु बळ चालशे ?" एम विचारी पासे एक तळावमां एक धोबी धोतो हतो, तेनी पासे जइ चाणक्ये कह्यु के—" हे धोबी ! आ नद राजाना सुभटो मारवा आवे छे माटे नासो " ते सांभळी धोबी लूगडां मूकीने नाठो. पछी चद्रगुप्तने ते सरोवरमां सताडी चाणक्य पोते धोबी थयो तेटलामां नदनो एक स्वार त्यां आव्यो तेणे पूछ्यु के—" हे धोबी ! चद्रगुप्त क्यां गयो ?" धोबीए कह्यु–

त्यां जे वृद्ध (मोटो) मयूरपालक हतो, तेनी गर्भवती पुत्रीने चंद्रपान करवानो दोहद उत्पन्न थयो, तेथी तेणे तेना पितादिकने कह्युं. तेओ दोहद पूरवानी चिंतामां व्यग्र हता, तेवामां चाणाक्य त्यां आव्यो. तेने जोइ ते वृद्धे तेनो आदरसत्कार करी पुत्रीना दोहदनी वात करी. त्यारे चाणाक्ये कह्युं के-" जो तमे आठ वर्षनो ते पुत्र थाय त्यारे मने सोंपो, तो हुं तेनो दोहद पूर्ण करुं." ते सांभळी गर्भनो तथा पुत्रीनो विनाश थवाना भयथी तेओए तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. पछी चाणाक्ये एक माथे छिद्रवाळो मंडप कराव्यो. ते छिद्र पासे गुप्त रीते एक मनुष्यने शीखवीने बेसाड्यो. पछी ज्यारे शरदपूर्णिमानो चंद्र आकाश मध्ये आव्यो. त्यारे ते छिद्रनी नीचे मधुर दूधनो भरेलो एक थाळ मूक्यो. तेमां चंद्रनुं प्रतिबिंब पड्युं. ते देखाडी चाणाक्ये गर्भवतीने कह्युं के-" आ थाळमां चंद्र आव्यो छे तेनुं तुं पान कर." ते जोइ चंद्रनी बुद्धिथी ज ते थाळमांथी ते दूध पीवा लागी. जेम जेम ते पीती गइ तेम तेम उपर रहेला पुरुषे ते छिद्र थोडे थोडे ढांकवा मांड्युं. ए रीते तेनो दोहद पूर्ण कर्यो. पछी चाणाक्य पृथ्वीपर फरवा लाग्यो, अने धन उपार्जन करवा माटे धातुर्वाद विगेरे उपायो करवा लाग्यो.

अहीं मयूर ग्राममां अनुक्रमे पेली बाइने पुत्र जन्म्यो. तेनुं नाम चंद्रगुप्त पाड्युं. ते आठ वर्षनो थयो त्यारे चाणाक्य

---

१ श्री लक्ष्मीवल्लभगणि कृत टीकामा आ प्रमाणे छे.—माडवाना छिद्र नीचे मुख रहे तेवी रीते ते गर्भवतीने सुवाडी. पछी उपर रहेला पुरुषे चंद्र आकाश मध्ये आव्यो त्यारे चंद्रना किरणो जेवा मधुर उज्वळ दूधना बिंदुओ तेना मुखमां पाड्या. ते पीवाथी तेनो दोहद पूर्ण थयो

के—" खरेखर जगतमां धन रहित माणस जीवतां छतां मर्या जेवो ज छे केमके आ मारी प्रिया तेना पिताने घेर पण पराभव पामी तेनु कारण मारु दारिद्र्य ज छे " इत्यादिक विचारी चाणक्य धननी इच्छाथी पाटलीपुर नगरमां गयो

त्यां राजसभामां जइने पूर्व दिशा तरफना आसन पर बेठो तेवामां त्यांनो नंदराजा कोइ निमित्तियाने साथे लइ सभामां आव्यो चाणक्यने जोइ ते निमित्तियो बोल्यो के—" आ ब्राह्मण नंदवंशनी छाया (कांति) दबावीने बेठो छे " ते सांभळी राजानी दासीए चाणक्यने आदर सहित कह्यु के—" हे भगवान् ! आ बीजा आसनपर बेसो " त्यारे ते बोल्यो के—" ए आसनपर मारु कमंडळ बेसशे " एम कही तेणे ते आसनपर कमंडळ मूक्यु, पण प्रथमनु आसन तेणे छोडयु नहीं त्यारे दासीए फरी फरी बीजां बीजां आसनो देखाड्यां, तेमनापर तेणे अनुक्रमे दरेक उपर दंड, जपमाळा, यज्ञोपवीत विगेरे उपकरणो मूक्यां, पण पोते प्रथमनु आसन छोडयु नहीं ते जोइ क्रोधथी दासीए तेनो तिरस्कार करी तेने पगनी लात मारी उठाड्यो. त्यारे ते चाणक्ये सर्व सभा समक्ष प्रतिज्ञा करी के—" कोश अने सेवकोवडे जेनां मूळ मजबूत थयां छे, अने पुत्रो तथा मित्रोरूपे जेनी शाखाओ वृद्धि पामी छे एवा आ नंदरूपी मोटा वृक्षने वायुनी जेम हुं मूळमांथी उखेडी नाखीश " आ प्रमाणे प्रतिज्ञा करी ते नगरमांथी नीकळ्यो ' आ भिक्षुथी शु थवानु छे ? ' एम धारी राजाए तेनी उपेक्षा करी

पछी चाणक्ये मुनिनु वचन संभारी विचार्यु के—"हु एक पुरुषना आंतरावाळो राजा थवानो छु, तेथी कोइ भाग्यवंतने शोधी काढु " एम विचारी ते पृथ्वीपर फरवा लाग्यो एकदा ते परिव्राजकने वेषे नंदराजाना मयूरपालकना गाममां गयो.

फरीथी मनुष्यभव तो पामी शके ज नहीं. एवी तेनी प्राप्ति थवी मुश्केल छे. माटे मनुष्यभवनी दुर्लभता उपर आ चोल्लकनुं दृष्टांत आप्युं छे. इति चोल्लक दृष्टांत. १.

बीजुं पाशकनुं दृष्टांत कहे छे—

गोल्ल देशमां चणक नामना गामने विषे चणक नामे ब्राह्मण रहेतो हतो. तेने चणेश्वरी नामनी प्रिया हती. ते श्रावक धर्म पाळता हता. एकदा तेने घेर कोइ साधु आवीने रह्या. तेवामां तेने घेर दांत सहित पुत्र जन्म्यो. ते पुत्रने ब्राह्मणे मुनिने देखाड्यो. मुनि बोल्या के—" आ पुत्र दंष्ट्रा सहित जन्म्यो छे. तेथी ते राजा थशे." पछी ब्राह्मणे विचार्युं के—" जो आ राजा थशे तो मरीने नरके जशे. " एम विचारी ते पुत्रना दांत तेणे घसी नांख्या. पछी फरीथी मुनिने देखाड्यो, त्यारे तेमणे कह्युं के—" हवे आ एक पुरुषना आंतरावाळो राजा थशे. अर्थात् प्रधान थशे. " पछी ब्राह्मणे ते बाळकनुं नाम चाणिक्य पाड्युं. ते पुत्र वृद्धि पामी अनुक्रमे चौद विद्यामां निपुण थयो. पछी ते एक ब्राह्मणनी कन्याने परण्यो. एकदा तेनी स्त्री पोताना भाइना लग्न होवाथी तेना बापने घेर गइ. ते वखते त्यां तेनी बीजी बहेनो के जेओ मोटा धनवंतोनी स्त्रीओ हती, ते पण आवी हती. ते बहेनो मोटा घरनी होवाथी तेना माता पिता अने भाइए तेओनो घणो आदर सत्कार कर्यो, अने आनी तो प्राये उपेक्षा ज करी. तेथी तेणीए खेद पामी विचार्युं के—" मारा पति निर्धन होवाथी आ पितादिक पण मने मान आपता नथी. " एम विचारी ते पाछी पतिने घेर आवी. चाणिक्ये तेनुं खेदनुं कारण पूछ्युं, एटले तेणीए पोतानी बीजी बहेनोनुं मान अने पोतानुं अपमान थयानुं कही बताव्युं. ते सांभळी चाणक्ये विचार्युं

ब्रह्मदत्तने चक्रवर्ती थया सामळी पेलो ब्राह्मण कांपील्यपुर नगरमां आव्यो परतु तेने राजाना दर्शन थइ शक्यां नहीं एटले ते एक वांसपर जोडानी ध्वजा करी गाममां फरवा लाग्यो एकदा फरवा नीकळेला राजाए तेने जोयो तरत ज तेने पोतानी पासे बोलावी ओळखीने कुशळता पूछी कह्यु के-" हे ब्राह्मण ! हु तमने शु आपु ? तमारी इच्छा होय ते मागो " ब्राह्मणे कह्यु के-" मारी स्त्रीने पूछ्या पछी मागीश. " एम कही घेर जइ तेणे स्त्रीने कह्यु के-" चक्रवर्ती मारापर तुष्टमान थया छे, तेनी पासे हु शु मागु ? " स्त्रीए विचार्यु के-" पुरुषने जो समृद्धि प्राप्त थाय तो ते पूर्वना मित्र, पूर्वनी स्त्री अने जूना घरनो त्याग करी नवा करे छे " एम विचारी स्त्रीए तेने कह्यु के-" घणो परिग्रह राखवाथी मनने सताप थाय छे. तेथी आखा भरतक्षेत्रमां हमेशां अनुक्रमे सर्व घेर भोजन तथा बे दीनार (सोनामहोर) दक्षिणामा मळे, एवु मागो " ते सामळी तेणे राजा पासे आवी ते ज प्रमाणे माग्यु राजाए हसीने कह्यु के-" हे विप्र ! एवी तुच्छ मागणी केम करो छो ? कांइ देश, गाम अने भडार विगेरे मागो " ते सांभळीने पण तेणे तो ते ज माग्यु, बीजु कांइ माग्यु नहीं राजाए विचार्यु के-" जे जेने योग्य होय छे तेने ते ज मळे छे जुओ ! वरसाद सर्वत्र घणो वरसे छे, तो पण पर्वतपर काइपण जळ रहेतु नथी " एम विचारी राजाए ते प्रमाणे अगीकार कर्यु पहेले दिवसे राजाए तेने कुटुब सहित पोताने घेर जमाडी बे दीनार आप्या पछी बीजे दिवसे प्रधानने घेर जमी तेणे बे दीनार लीधा ए रीते नगर, देश विगेरे आखा भरतक्षेत्रना दरेक घेर भोजन करवा माटे फरवा लाग्यो तेने फरीथी चक्रवर्तीने घेर भोजन करवानो वखत क्यारे आवे ? तेना भवमां तो आवे ज नहीं तो पण कदाच मानो के दिव्य अनुभावथी तेवो वखत आवे, परतु मनुष्य अवतारथी भ्रष्ट थयेलो प्राणी

मनुष्यभवनी दुर्लभता उपर पहेलुं चोल्लक दृष्टांत. १.

कांपील्यपुर नामना नगरमां ब्रह्म नामे राजा हतो. तेने चुलनी नामे राणी हती. तेमने ब्रह्मदत्त नामनो पुत्र हतो. एकदा ब्रह्म राजा मरण पाम्यो, त्यारे पुत्र बाळवयनो होवाथी तेनो मित्र दीर्घपृष्ठ नामनो राजा तेना बीजा बे मित्रोना कहेवाथी ब्रह्मना राज्यनुं रक्षण करवा रह्यो. अनुक्रमे ते दीर्घराजा चुलनी राणीने विषे आसक्त थयो. ब्रह्मदत्ते ते बन्नेनो अनाचार जाण्यो. तेनाथी ते बन्ने भय पाम्या. तेथी ते चक्रवर्ती थनारा पुत्रने पण मारवा माटे एक लाक्षागृह कराव्युं. पछी एक कन्या साथे तेने परणावी लाक्षागृहमां सुवा माटे मोकल्यो. ते वखते वरधनु नामनो तेनो मित्र पण तेनी साथे ज हतो. मध्यरात्रिए ते लाक्षागृहमां तेनी माता चुलनीए ज अग्नि प्रगटाव्यो. ते जोइ कुमार जागृत थयो. वरधनुए तेने सुरंग बतावी. ते सुरंग वरधनुना पिता धनुमंत्रीए चुलनी ने दीर्घपृष्ठनो प्रपंच जाणीने प्रथमथी ज करावी राखी हती. ते रस्तेथी नीकळी बन्ने मित्रो तैयार राखेला अश्व उपर बेसीने नासी गया. घणो पंथ करवाथी बन्ने अश्वो थाकीने मरण पाम्या. एटले ते बन्ने मित्रो पगवडे चालता ज पृथ्वीपर फरवा लाग्या. एकदा दीर्घपृष्ठ राजाए मोकलेला सुभटोने जोइ वरधनु जूदो पडी गयो. एटले कुमार एकलो ज भमवा लाग्यो. तेने एक ब्राह्मण मळ्यो. तेनी साथे कुमार अटवी उतरी गयो. पछी तेनाथी जूदो पडतां कुमारे ते ब्राह्मणने कह्युं के-" ज्यारे मने राज्य मळ्युं एम तमे सांभळो त्यारे मारी पासे आवजो." पछी फरतो फरतो ब्रह्मदत्त कुमार विद्याधरादिकनी घणी कन्याओ परण्यो. अनुक्रमे दीर्घपृष्ठनो पराभव करी पोतानुं राज्य मेळव्युं अने ते छ खंड साधीने चक्रवर्ती थयो.

अथ चतुरगीय नाम तृतीयमध्ययनम् ३.

बीजु अध्ययन कह्यु हवे त्रीजु चतुरगीय नामनु अध्ययन कहे छे तेनो सबध आ प्रमाणे छे —बीजा अध्ययनमां परीषहो सहन करवानु कह्यु ते शु आलबन लइने सहन करवां ? एवो प्रश्न सभवे छे, तेनो उत्तर ए छे के-मनुष्यपणु विगेरे चार दुर्लभ अगोनु-कारणोनु आलबन लइने परीषहो सहन करवा . ते आलबन आ अध्ययनमां कहे छे तेनु पहेलु सूत्र आ प्रमाणे छे—

चत्तारि परमंगाणि, दुल्लहाणिंह जंतुणो । माणुसत्त सुई सद्धा, संजमम्मि अ ''वीरिअ ॥ १ ॥

अर्थ—(इह) आ ससारमा (जतुणो) प्राणीने (चत्तारि) चार (परमगाणि) धर्मना प्रधान अगो-कारणो (दुल्लहाणि) दुर्लभ छे. ते चार आ प्रमाणे—(माणुसत्त) एक तो मनुष्यपणु एटले मनुष्यभव प्राप्त थवो ते (सुई) बीजु धर्मनु श्रवण (सद्धा) त्रीजु कारण श्रद्धा एटले धर्मपर श्रद्धा थवी ते (अ) तथा चोथु कारण (सजमम्मि) सयमने विषे एटले विरतिने विषे (वीरिअ) वीर्य एटले सामर्थ्य फोरववु आ चार अगो-कारणो उत्तरोत्तर अति दुर्लभ छे १

अहीं मनुष्यपणानी दुर्लभता उपर निर्युक्तिकारे दश दृष्टातो कह्या छे ते आ प्रमाणे—चोल्लक १, पाशक २, धान्य ३, द्यूत ४, रत्न ५, स्वप्न ६, चक्र ७, चर्म ८, युग ९ अने परमाणु १० तेमां चोल्लक एटले भोजन तेनु दृष्टांत प्रथम कहे छे —

थता अग्यार परीषहो होय छे, अने उपरनी ज युक्ति प्रमाणे एक साथे उदय तो नवनोज होय छे.

हवे आ बीजा अध्ययननो उपसंहार (समाप्ति) करे छे.—

एए परीसहा सव्वे, कासवेणं पवेइआ। जे भिक्खू णो विहंणेज्जा, पुट्ठो केणइ कण्हुइ ॥४६॥ त्ति बेमि॥

अर्थ—(एए) आ (सव्वे) सर्वे (परीसहा) परीषहो (कासवेणं) काश्यप गोत्री श्रीमहावीर स्वामीए (पवेइआ) प्ररूप्या छे एटले कह्या छे. (जे) के जे परीषहोने जाणीने (भिक्खू) साधु (केणइ) कोइ पण परीषहवडे (कण्हुइ) कोइपण ठेकाणे अथवा कोइपण काळे (पुट्ठो) स्पर्श कराया-फरस्या होय एटले बाधा पाम्या होय तो पण ते (ण विहणेज्जा) हणाता नथी एटले संयमथी भ्रष्ट थता नथी. ४६ (त्ति बेमि) ए प्रमाणे आ परीषह नामनुं बीजुं अध्ययन में सांभळ्युं ते प्रमाणे कह्युं छे.

इति श्री उत्तराध्ययने द्वितीय अध्ययन. २

हवे क्या क्या परीषहोनो क्या क्या कर्ममां समावेश थाय छे ? ते कहे छे—

दर्शनमोहनीयनो उदय होय त्यारे दर्शनपरीषह होय छे, ज्ञानावरणीयना उदयथी प्रज्ञा परीषह अने अज्ञान परीषह होय छे, अंतरायना उदयथी अलाभ परीषह होय छे, चारित्रमोहनीय कर्मना उदयथी आक्रोश १, अरति २, स्त्री ३, नैषेधिकी ४, आचेलक्य ५, यांचा ६ अने सत्कार ७ ए सात परीषहोनो उदय थाय छे, तथा बाकीना अग्यार परीषहो वेदनीय कर्मना उदयथी उत्पन्न थाय छे ते आ प्रमाणे–क्षुधा १, तृषा २, शीत ३, उष्ण ४, दंशमशक ५, चर्या ६, शय्या ७, जल्ल (मळ) ८, वध ९, रोग १० अने तृणस्पर्श ११ बाकीना कर्मोना उदयथी परीषहो थता नथी वळी बावीशमांथी एकी वखते घणामां घणा वीश परीषहो एक जीवने प्राप्त थाय छे परंतु कदापि बावीशे प्राप्त थता नथी केमके शीत अने उष्ण ए बे परीषहो एकी वखते होइ शके नहीं, ते बेमांथी एकज होय, तथा चर्या अने नैषेधिकी ए बे पण एक साथे होय नहीं, ते बेमांथी एकज होय केमके तेओने परस्पर विरुद्धता छे, तेथी आ चारमांथी बे होय अने बे न होय तेथी उत्कृष्टपणे वीश परीषह ज एक जीव आश्री एकीवखते होइ शके छे वळी अनिवृत्तिबादर नामना नवमा गुणस्थानक सुधी सर्वे परीषहो होइ शके छे. पण उदय तो उपरनी युक्ति प्रमाणे एकी वखते उत्कृष्टपणे वीशनो ज होय छे सूक्ष्मसंपराय आदि त्रण एटले दशमा, अग्यारमा अने बारमा गुणस्थानकमां चौद परीषहो होय छे. केमके त्यां चारित्रमोहनीयना उदयथी थता सात परीषहो तथा दर्शनपरीषह ए आठ परीषहो होता नथी ते चौदमां पण एकी वखते उपरनी युक्ति प्रमाणे बारनो ज उदय होय छे तेरमा सयोगिकेवली गुणस्थानके उपर कहेला वेदनीय कर्मना उदयथी

व्याकुळ थइ गया अने नीचुं मुख राखी विचार करवा लाग्या के—" अहो ! मूढ चित्तवाळा में आ मोटुं अकार्य कर्युं, के जेथी आना पुत्रोने मारीने तेना अलंकारो में लीधा ! मारुं सर्व पाप आ राजाए जाण्युं, तेथी ते मने कोइपण कुमृत्युथी मारशे. मारा सर्व पापनुं आ फळ मने तत्काळ प्राप्त थयुं छे. हवे मारुं शरण कोण थशे ? अथवा प्रथमथीज में विचार्या विना अकृत्य आदर्युं छे, के जेथी सुखभोगनी इच्छावडे में संयमनो त्याग कर्यो." आ प्रमाणे ते सूरि पश्चात्ताप करवा लाग्या, ते जाणी सर्व पोतानी मायाने संहरी लइ ते देव प्रगट थयो. तेणे सूरिने कह्युं के—" हे पूज्य ! तेज हुं तमारो प्रिय शिष्य छुं के जेने तमे आराधना करावी हती अने देव थाउं तो स्वर्गमांथी आववानुं कह्युं हतुं. हुं व्रत आराधनना प्रभावथी देव थयो छुं, अने आपनुं वचन सांभरवाथी हुं अहीं आव्यो छुं. मने अहीं आवतां वार थइ, तेनुं कारण ए छे जे देवगतिना आनंद ने सुखमां हुं व्यग्र हतो. आपने बोध करवा माटेज नाटक, कुमारो, साध्वी अने राजानुं सैन्य विगेरे सर्व मेंज विकुर्व्युं हतुं. वळी निरंतर सुखमांज मग्न थयेला देवो खास प्रयोजन विना आ मनुष्य लोकमां आवता नथी. विगेरे आगमनां वचनो जाणता छतां आपे आवुं केम कर्युं ? जेम तमे नाटक जोतां छ मास व्यतीत थया ते जाण्या नहीं, तेम देवो दिव्य नाटक विगेरेना मोटा सुखमां मग्न रहेवाथी वीती जता काळने जाणता नथी." आ प्रमाणे ते देव थयेला शिष्यनुं वचन सांभळी प्रतिबोध पामी ते सूरि फरीथी संयममां लीन थया. प्रथम तेमणे दर्शन परीषह सहन न कर्यो, तेम बीजाए करवुं नहीं, अने पछीथी सहन कर्यो, तेम बीजाए सहन करवो. इति दर्शन परीषहे श्रीआषाढाचार्य कथा.

इति बावीश परीषहो कथा सहित समाप्त.

चमत्कार पामेला पुत्रे तथा वकराए जैनधर्म अंगीकार कर्यो अनुक्रमे मरण पामीने बन्ने स्वर्ग गया जेम ते ब्राह्मणे परभवमा शरणरूप थशे एम धारी यज्ञ विगेरे कर्या, ते ज तेना विनाशने माटे थया तेथी जेनु शरण तेनाथी ज भय थयो एज प्रमाणे तमे पण शरणे आवेला एवा अमारा अनर्थ करनारा थाओ छो " ते सांभळीने पण " हे बाळक ! तु पडित छे " एम कही तेनी पण डोक मरडी अलकारो लइ पात्रमां नाखी सूरि आगळ चाल्या.

थोडे दूर गता ते देव सूरिना सम्यक्त्वनी परीक्षा करवा माटे सर्व अलकारवडे शोभती एक साध्वी विकुर्वी ते जोइ सूरि बोल्या—" हे शासननो उड्डाह करनारी ! तु दूर जा. तारु मुख मने न बताव " ते सांभळी क्रोध पामीने ते बोली के—" राइ अने सरसवना दाणा जेवा परना अन्य छिद्रोने तमे जुओ छो, अने पोताना पर्वत जेवडा छिद्रो जाणवा छता पण जोता नथी आ तमारा पात्रामा शु छे ? " आ प्रमाणे कह्या छता सूरि प्रतिबोध पाम्या नहीं. आगळ चालता सूरिए राजानो एक स्कधावार जोयो ते राजाए आचार्यने वांदी कह्यु के—" हे पूज्य ! पात्र धरो अने आ प्रासुक मोदको ग्रहण करो " ते सांभळी पात्रमा रहेला अलकारो राजा जोइ जशे एवा भयथी तेणे कह्यु के—" आजे मारे आहार करवो नथी. " ते सांभळी राजाए कह्यु के—" तमारु पात्र बहार काढो अने मने बतावो " सूरिए भयथी ते बहार काढयु नहीं; त्यारे राजाए बळात्कारे पात्र काढी तेमांना अलकारो जोइ क्रोधथी कह्यु के—"अरे ! अनार्य ! खरेखर तें मारा पुत्रोने ज मारी नाख्या जणाय छे नहींतो तेना आ अलकारो तारी पासे क्यांथी होय ? रे दुष्ट ! पापी ! साधुना वेषनी विडबना करनार ! मारा पुत्रोने मारी तु जीवतो शी रीते जइश ? " आ प्रमाणेनु राजानु वचन सांभळी ते सूरि भयभीत थइ गया, अत्यत आकुळ

माता ! तें ज मने यत्नने बहु मानवानुं कह्युं हतुं, तेथी यत्नरूपे पितानो में आदर कर्यो छे, हवे तुं मारो बीजो पिता शोधी ले." ते सांभळी माता फरीथी बोली के-"नव मास सुधी जेने कष्टथी गर्भमां धारण करी अने चिरकाळ सुधी जेनुं अशुचि धोयुं, ते ज पुत्रीए मारा पतिनुं हरण कर्युं. तेथी जेनुं शरण तेनाथी ज भय थयो."

आ कथामां जेम मातापिताए मळीने ते पुत्रीना शीयळनो विनाश कर्यो, तेम मातापितारूप तमे मारो विनाश करवा तैयार थया छो. आ प्रमाणे ते त्रसकाय कुमारे कह्या छतां आचार्य अकृत्यथी निवृत्ति पाम्या नहीं, त्यारे तेणे आ प्रमाणे चोथी कथा कही.—" कोइ गाममां एक ब्राह्मण धनवान रहेतो हतो. तेणे धर्मबुद्धिथी गाम बहार एक सरोवर खोदाव्युं अने तेनी पासे एक उद्यान कर्युं. तेमां यज्ञ करी अनेक पशुओनो वध करी अनुक्रमे ते मरण पामी ते ज गाममां बकरो थयो. ते चरवा गाम बहार जतो हतो, त्यां हमेशां ते सरोवर तथा उपवन जोइ जोइने एकदा तेने जातिस्मरण थयुं. अन्यदा तेनाज पुत्रोए यज्ञ आरंभ्यो. तेमां ते ज बकराने तेओ वध करवा लइ जवा लाग्या. ते वखते ते बकरो पूत्कार करवा लाग्यो. ते जोइ त्यां नीकळेला कोइ ज्ञानी मुनिए ज्ञानथी जाणीने कह्युं के-" आ सरोवर तें ज खोदाव्युं छे, तें ज आ वृक्षो वाव्यां छे अने तें ज आ ठेकाणे यज्ञो कर्या छे. तो हे बकरा! हवे तुं बेंबें केम करे छे?" ते सांभळी बकरो मौन रह्यो. ते जोइ तेना पुत्रे ज्ञानीने पूछ्युं के-"आ बकरो मौन केम थयो?" मुनि बोल्या के-" आ तमारो पिता ज छे. ते अन्य बकराओवडे यज्ञ करवाथी बकरो थयो छे." ते सांभळी पुत्रे तेनी खात्री पूछी त्यारे मुनि बोल्या के-" तमारा घरमां दाटेलुं धन आ बकरो पगे खणीने बतावशे." ते सांभळी तेणे ते प्रमाणे कर्युं, बकराने घेर लइ गया, एटले बकराए निधान बताव्युं. ते जाणी

साथे भोग भोगववानी इच्छावाळो थयो परतु लज्जाने लीधे बोली शकतो नहीं तेथी तेनी व्यथाथी ते अति कृश थइ गयो एकदा तेनी मार्याए घणा आग्रहथी कृश थवानु कारण पूछ्यु, त्यारे तेणे पुत्रीना भोगनी इच्छा बतावी ते सांमळीने ते बोली के–" चिंता करशो नहीं हु तमारी इच्छा पूर्ण करीश " एम कही माताए एकांतमां पुत्रीने कह्यु के–" आपणा कुळनी एवी रीत छे के जे पुत्री होय तेने प्रथम यक्ष भोगवे त्यारपछी तेनो विवाह कराय छे तेथी कृष्णचतुर्दशीनी रात्रिए यक्ष तारी पासे आवशे, तेनु तारे अपमान करवु नहीं, तेम ज रात्रिए दीवो पण राखवो नहीं " आ प्रमाणे माताए कह्या पछी ज्यारे ते रात्रि आवी त्यारे ते पुत्रीए कौतुकथी विचार्यु के–" आजे साक्षात यक्ष आवशे, माटे तेने हु बराबर जोउ के ते केवो छे ? " एम विचारी एक दीवो करी तेनापर सरावलु ढांकी दीधु, एटले घरमां प्रकाश देखातो नहोतो पछी यक्षरूपे तेनो पिता तेनी पासे गयो पुत्रीनी साथे भोग भोगवी थाक लागवाथी ते त्यांज सुइ गयो पछी कौतुकथी ते पुत्रीए सरावलु दूर करी दीवाना प्रकाशथी जोयु तो पोताना पिताने ज जोयो तेथी ते सर्व पोतानी मातानु कपट जाणी तेणे विचार कर्यो के–" जे थवानु होय ते थाओ हवे तो मारे आ पिता साथे ज विलास करवो छे " एम विचारी तेने जगाडी फरी भोग भोगवी सुइ गइ. ते पण सुइ गयो प्रात काळ थयो तो पण बन्नेमांथी कोइ जाग्या नहीं एटले ब्राह्मणी त्यां आवी बन्नेने सुतेला जोइ आ प्रमाणे बोली–" सूर्यनो उदय थइ गयो छे, तडको आखा विश्वमां व्यापी गयो छे अने समग्र लोको जाग्या छे, तो पण हे सुखी पुत्री ! तु हजु केम जागती नथी ?" ते सांभळी पुत्री बोली के–" हे

१ प्रत्यतरमां पुत्रीने यक्षना देरामा जवानु कह्यु छे ते मतातर छे

तेणे पण तेज प्रमाणे कहीने कथा कही—" कोइ एक वृक्ष उपर केटलाक पक्षीओ रहेता हता. त्यां तेमने घणां बच्चांओ थयां. एकदा ते वृक्षना मूळमांथी एक वेलडीनो अंकुरो नीकळ्यो. अनुक्रमे ते वेल वधीने वींटती वींटती शिखर सुधी पहोंची. एकदा तेने आधारे एक सर्प उपर चढ्यो, अने माळामां रहेलां बच्चांओने खावा लाग्यो. ते वखते पक्षीओ बोल्या के— " जेनी उपर आटला दिवस सुधी सुखेथी अमे वस्या हता, तेज वृक्ष लता सहित थवाथी आजे अमने जेनुं शरण हतुं तेनाथीज भय थयो. " आ प्रमाणे तेनो अभिप्राय जाणया छतां ते आचार्ये तेनी डोकी मरडी आभरणो लइ पात्रमां नांख्यां. पछी आगळ जतां त्रसकाय नामनो कुमार जोयो. तेनी साथे पण तेवीज वात थतां ते कुमारे कथा कही के— " कोइ एक नगरमां शत्रुनुं सैन्य आव्युं, तेना भयथी नगर बहार रहेनारा चंडालो नगरमां पेसवा गया. तेमने अशौचनी बीकथी तथा अन्नादिकनो क्षय थवानी बीकथी पुरजनोए बहार काढी मूक्या. ते जोइ केटलाक लोको बोल्या के—" हे चंडालो ! पुरजनो भय पामीने तमने बहार काढे छे अने बहार शत्रुओ तमने हणे छे, तेथी तमे क्यांइ बीजे ठेकाणे जाओ. केमके तमने जेनुं शरण तेनाथीज भय छे. " वळी ते त्रसकाय कुमारे बीजी कथा पण आ प्रमाणे कही—" कोइ नगरमां राजा पोतेज सेवको पासे चोरी करावतो हतो अने तेनो पुरोहित सर्व लोकोने गाळो देतो हतो. तेथी खेद पामीने लोको बोल्या के-" ज्यां राजा पोतेज चोर छे अने पुरोहित पण गाळो दे छे, त्यां रहेवुं योग्य नथी. माटे हे पुरजनो ! बीजे स्थाने चालो. कारणके अहीं तो जेनुं शरण तेनाथीज भय छे. " आ प्रमाणे उपनय सहित बे कथा कह्या छतां पण ते आचार्य मान्या नहीं त्यारे तेणे त्रीजी कथा कही के—" कोइ गाममां एक ब्राह्मण रहेतो हतो. ते पोतानीज जुवान अने रूपवाळी पुत्रीने जोइ तेनीज

जणाव्यो तोपण सूरिए "हे वाळक ! तु महा पडित छे " एम कही तेनी डोक मरडी अलकारो लइ पात्रमां नांख्या पछी आगळ जता त्रीजो अग्निकाय नामनो तेवोज कुमार जोया तेनी साथे पण तेज रीते वातचित थइ तेणे आ प्रमाणे कथा कही —" एकदा कोइ एक तापसनी झुपडी अग्निथी बळवा लागी, ते जोइ तापस बोल्यो के—जेने हु रात्रिदिवस घृतादिकवडे तृप्त करु छु, तेज अग्निए मारी झुपडी बाळी, माटे जेनु शरण तेनाथीज भय थयो " अथवा आ विपय उपर बीजी कथा कहु छु—कोइ पथिक वनमां गयो. त्यां वाघना भयथी रात्रे अग्नि सळगावीने रह्यो पछी कांइक निद्रानो प्रमाद थवाथी ते अग्निवडे बळ्यो, त्यारे ते बोल्यो के—" वाघना भयथी में जेनो आश्रय कर्यो, तेज अग्निए मने बाळ्यो, माटे जेनु शरण तनाथीज भय थयो " आ प्रमाणे बे कथाओ कही तेणे पोतानो अभिप्राय जणाव्यो, तोपण आचार्ये तेने पडित कही तनी डोकी मरडी अलकारो लइ पात्रमां नांख्या पछी आगळ जतां चोथो वायुकाय नामनो वाळक जोयो तेना अलकारो लेवा तैयार थयेला सूरिने तेणे तेज प्रमाणे कहीने आ प्रमाणे कथा कही—" कोइ एक जुवान पुरुप शरीरे हृष्टपुष्ट हतो, तेने एकदा वायुना रोगने लीधे लाकडीनो टेको दइने चालतो जोइ कोइए पूछ्यु के—" हे भद्र ! पहेलां तो तु शीघ्रपणे चालतो हतो, तारु शरीर पण घणु मजबूत हतु. आजे तने आ शु थयु ? " त्यारे ते बोल्यो के—" जे वायु ज्येष्ठ अने अपाड मासमां मने सुखकारी हतो, तेज वायुए मारा शरीरमा आजे पीडा उत्पन्न करी छे तेथी जेनु शरण तेनाथीज भय थयो छे " आ प्रमाणे कथा कहेता छता पण आचार्ये तेने पडित कही तेनी डोक मरडी अलकारो लइ पात्रमा नांख्या पछी आगळ जतां आचार्ये वनस्पतिकाय नामनो तेवोज पांचमो कुमार जोयो

विचित्र रचना अने नाटक विगेरे जोवामा व्यग्र थवाथी ते पण आव्यो नहीं, त्यारे सूरिए विचार्यु के—" परलोक छेज नहीं तेथी कोइ पण आवतो नथी जो परलोक होय तो मने वचन आपीने गयेला मारा शिष्यो मने केम दर्शन न आपे ? तेथी आज सुधी में जे व्रतो पाळ्यां, तपस्याओ करी, अने कष्टो सहन कर्यां, ते सर्व अनुष्ठानो निष्फळ थयां में फोगटज भोगोनो त्याग कर्यो, माटे हु आज सुधी छेतरायो छु." आ प्रमाणे विचारी मिथ्यात्व पामी गच्छनो त्याग करी एकलाज साधुना मात्र वेष सहित नीकळी गया अहीं स्वर्गमां गयेलो ते भक्त शिष्य केटलाक दिवस सुधी नाट्यादिक जोइ गुरुना प्रेमने लीधे अहीं आव्यो, त्यारे तेणे गुरुने मिथ्यात्व पामेला जोया पछी तेने प्रतिबोध करवा माटे कोइ गामना सीमाडामां ते देवे नाटक विकुर्व्यु ते नाटक जोवा गुरु उभा रह्या छ मास सुधी नाटक जोयु तोपण आचार्यने क्षुधा के तृषानी वेदना थइ नहीं पछी छ मासने अंते ते देवे नाटक संहरी लीधु आचार्य त्यांथी आगळ चाल्या पछी तेज देवे आचार्यना चारित्रनी परीक्षा करवा माटे षट्काय नामना छ बाळको सर्व अलंकारोथी विभूषित विकुर्व्या तेमां प्रथम पृथ्वीकाय नामनो कुमार आचार्यना जोवामां आव्यो तेने आचार्ये कह्यु के—" हे बाळक ! तारा अलंकारो मने आप " ते सामळी ते बाळके आप्या नहीं, त्यारे आचार्ये तेने गळे पकड्यो तेथी भयभीत थइ बाळक बोल्यो के–" हे प्रभु ! हु पृथ्वीकाय नामनो कुमार छु, आ भयंकर अटवीमां हु आपने शरणे आव्यो छु आपनी जेवाने आम करवु योग्य नथी आ प्राणो तो विनश्वर छे, पण विश्वने विषे एक कीर्तिज शाश्वती छे, तेथी यशना अर्थीए प्राणोनो नाश थाय तोपण शरणे आवेलानु रक्षण करवु योग्य छे. हे प्रभु ! दीनताने पामेला एवा मारु–बाळकनु रक्षण करो जेओ शरणे आवेलानु रक्षण करे छे,

हुं छेतरायो छुं. एटले लोच, उपवासादिक तप अने साधुनी क्रिया विगेरे धर्मानुष्ठान करवा वडे हुं भोगथी ठगाणो छुं. (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खू) साधु (न चिंतए) विचारे नहीं. ४४.

अभू जिणा अत्थि जिणा, अदुवावि भविस्सई । मुसं ते एवमांहंसु, इइ भिक्खू न चिंतए ॥४५॥

अर्थ—(जिणा) जिन एटले केवली के तीर्थंकरो (अभू) अतीतकाळे हता, तथा (जिणा) जिनो (अत्थि) वर्तमान काळे महाविदेहमां छे, (अदुवावि) अथवा (भविस्सई) आगामीकाळे हशे—थशे. (एवं) ए प्रमाणे (ते) ते केवळी भगवंत (मुसं) असत्य (आहंसु) कहे छे. केमके कांइपण प्रत्यक्ष देखातुं नथी. ए प्रमाणे (भिक्खू) साधु (न चिंतए) चिंतवे नहीं. केमके तेनुं चिंतवनथी समकितनो नाश थाय छे. ४५.

दर्शन परीषह उपर आर्य आषाढसूरिनी कथा.

वत्सभूमिने विषे आर्य आषाढ नामना आचार्य रहेता हता. तेमने शिष्योनो मोटो परिवार हतो. तेमना गच्छमां अनशन करीने जे जे साधु काळधर्म पामता हता ते ते सर्वने आचार्य महाराज निरामणा करीने कहेता हता के—" हे वत्स ! तुं जो देव थाय तो तारे शीघ्र अहीं आवीने मने दर्शन आपवुं. " पछी तेओ मरी मरीने स्वर्गे जता हता. परंतु तेमांना कोइए आवीने आचार्यने दर्शन आप्या नहीं. तेथी आचार्यने परलोकना विषयमां शंका थवा लागी. छेवट एक शिष्य आचार्यनो अति भक्त हतो. तेना समाधि मरण समये गुरुए निभामणा करावी कह्युं के—" हे वत्स ! तुं स्वर्गमां जा त्यारे अवश्य अहीं आवीने मने दर्शन आपजे. प्रमाद करीश नहीं. " पछी ते पण मरीने स्वर्गे गयो. परंतु स्वर्गनी

के धनदेव क्यां गया छे ? " तेणीए कह्यु के-" बाह्य धन सर्व क्षय पाम्यु, अने निधाननु द्रव्य क्यांइ हाथ आवतु नथी तेथी धन उपार्जन करवा परदेश गया छे " ते सांभळी स्वामीए श्रुतना उपयोगथी थांभला नीचे निधान छे एम जाणी वारंवार थांभला सामे हाथ करी कह्यु के-" आ आवु छे अने त तेवो छे " आ कहेवानो भावार्थ ए हतो के-" आ धन आवु छे एटले थांभला नीचे छे अने ते मारो मित्र तेवो छे एटले देशांतरमा नकामो गयो छे." आ प्रमाणे कही स्वामीए अन्यत्र विहार कर्यो केटलेक दिवसे धनदेव द्रव्य विनाज खाली हाथे पाछो आव्यो तेने तेनी स्त्रीए हर्षथी श्रीस्थूलभद्र स्वामी आव्याना खबर आप्या, तथा तेनु कहेलु वचन पण कह्यु ते सांभळी ते पंडिते जाण्यु के—" आ थांभला नीचे अवश्य धन होवु जोइए " एम विचारी ते थांभला नीचे खोद्यु तो तेमांथी मोटु निधान नीकळ्यु आ रीते श्री स्थूलभद्रे ज्ञानपरीषह सहन कर्यो नहीं, ते रीते बीजाए करवु नहीं

इति ज्ञान परीषहे स्थूलभद्र कथा

हवे अज्ञानने लीधे कोइने दर्शनने विषे पण संशय थाय तेथी छेल्ला बावीशमो दर्शन परीषह कहे छे—

नत्थि नूणं परे लोए, इड्ढि वावि तवस्सिणो । अदुवा वंचिओ म्हि त्ति, इइ भिक्खू न चिंतए ॥४४॥

अर्थ—(नूणं) निश्चे (परे लोए) स्वर्गादिक परलोक (नत्थि) छे नहीं केमके परलोकमा गयेलो कोइ अहीं आवीने कहेतो नथी, माटे प्रत्यक्षनो अभाव होवाथी परलोक छेज नहीं (वावि) अथवा (तवस्सिणो) तपस्वी साधुनी (इड्ढि) आमर्षाषधि विगेरे लब्धिओ पण नथी एटले देखाती नथी (अदुवा) अथवा घणु शु कहेवु ? (वंचिओ म्हि त्ति)

दीक्षा लीधा पछी उत्तराध्ययनना योग वहन करतां चोथा असंखयाध्ययननो प्रथम उद्देशो कर्यो त्यारे ते आभीर साधुने पूर्वे बांधेला ज्ञानावरणीय कर्मनो उदय थवाथी एक पद पण आवड्युं नहीं. एटले गुरुए तेने कह्युं के—" हे वत्स! प्रयत्न करतां छतां पण तने आ अध्ययन आवडतुं नथी, तेथी तने तेनी अनुज्ञा आपीए." ते बोल्या के—" हे पूज्य! आ अध्ययननो योग केवी रीतनो छे?" गुरुए कह्युं के—" ज्यां सुधी आनो अभ्यास चाले त्यां सुधी आंबेल करवा जोइए." त्यारे ते बोल्या के—" हमणां मारे आनी अनुज्ञा लेवी नथी. ज्यां सुधी भणीश त्यांसुधी हमेशां हुं आंबील करीश." एम कही ते निरंतर आंबीलतप करवा लाग्या, अने मनमां खेद पाम्या विना तेनो अभ्यास करवा लाग्या. बीजो जड माणस शास्त्रमां कांइ पण न आवडे त्यारे तेनी निंदा करे. परंतु आ तो पोताना कर्मने ज निंदतो हतो. ए प्रमाणे बार वर्ष सुधी आंबील करी ते अध्ययन ते भण्या, एटले तेनुं ते कर्म पण क्षय पाम्युं, तेथी शीघ्रपणे बीजुं श्रुत पण ते भण्या, अने अनुक्रमे केवलज्ञान पामी मोक्षे गया. आ रीते ते आभीर साधुए अज्ञानपरीषह सहन कर्यो, ते रीते बीजाए पण ते सहन करवो.

इति अज्ञानपरीषहे आभीर मुनिनी कथा.

ज्ञान परीषह उपर स्थूलभद्रनी कथा.

चौद पूर्वना पारगामी श्रीस्थूलभद्र स्वामी एकदा श्रावस्ति नगरीमां गया. त्यां तेनो धनदेव नामनो पूर्वावस्थानो मित्र रहेतो हतो. ते स्वामी पासे वांदवा आव्यो नहीं. तेथी स्वामी पोते तेने घेर गया, अने तेनी स्त्री धनेश्वरीने पूछ्युं

रतां तेने आवा अर्थवाळो श्लोक याद आव्यो—" हे मित्र ! मने [illegible] मूर्खपणु रुचे छे कारण के तेमा आठ गुणो रहेला छे–निश्चिंतपणु १, घणो आहार २, निर्लज्जपणु ३, रात्रि दिवस सुवानु ४, कार्य तथा अकार्यना विचार रहितपणु ५, मान तथा अपमानमा समानपणु ६, प्राये करीने रोगरहितपणु ७ तथा दृढ शरीर ८ ए आठ गुण होवाथी मूर्खनी जींदगी सुखी छे " आवो अशुभ विचार तेना मनमां आव्यो, पण तेणे एम न विचार्यु के—" विविध शास्त्रोना सुभाषित रूपी अमृत रसवडे श्रोत्रनो उत्सव करनार तथा पंडित जनोनी साथे शास्त्रविनोद करवाथी जेनो आत्मा श्रमित थतो होय एवा जे पुरुषोना दिवसो निर्गमन थता होय तेमनो जन्म तथा जीवित सफळ छे, अने तेओथी ज आ पृथ्वी भूषित छे बाकीना पशुनी जेम विवेक रहित अने पृथ्वीना भार रूप एवा मनुष्योथी शु फळ छे ? " इत्यादिक पंडितना गुणोनो विचार नहीं करता अने मूर्खना अछता गुणोनो विचार करता तेणे ज्ञानावरणीय कर्म बाध्यु अनुक्रमे ते पापने आलोव्या विना ते काळधर्म पामी स्वर्गे गया त्यांथी चवी आ भरतक्षेत्रमां आभीरनो पुत्र थयो अनुक्रमे युवान थइ कोइ स्त्री परण्यो. तेने एक कन्या थइ, ते अति रूपवती हती एकदा ते गामना बीजा आभीरो गाडामां घी भरी नगर तरफ वेचवा जता हता. तेनी साथे आ आभीर पण गाडामां घीनां पात्रो नाखी चाल्यो मार्गमा ते कन्या गाडु हाकवा बेठी तेनु स्वरूप जोवामां मोह पामेला बीजा सर्व आभीरो तेना गाडा पासे पोताना गाडा हांकवा लाग्या एम उपरा उपर पडवाथी तेओनां गाडां उन्मार्गे जवाने लीधे भागी गयां. आवु ससारनु स्वरूप जोइ ते आभीरे वैराग्य पामी ते पुत्रीने परणावी पोते दीक्षा ग्रहण करी

जाणतो नथी. मैथुनथी विरमी अने जितेंद्रिय थइ जो कदाच ज्ञाननी सिद्धि थती होय तो मने केवळज्ञान केम थतुं नथी? तेथी में मैथुननी निवृत्ति करी इंद्रियोनुं दमन कर्युं ते सर्व वृथा थयुं छे. ए प्रमाणे विचार करवो नहीं. ४२.

सामान्य रीते मुनिचर्याथी विशेष फळ मळतुं नथी, तेथी विशेष चर्या बतावे छे.—

तवोवहाणमादाय, पडिमं पडिवज्जओ । एवं पि विहरओ मे, छउमं न णिअट्टइ ॥ ४३ ॥

अर्थ—(तवोवहाणं) भद्र, महाभद्र विगेरे तप अने उपधान एटले सिद्धांत भणवाना उपचार रूप आंबेल विगेरे, तेने (आदाय) ग्रहण करीने तथा (पडिमं) बार प्रकारनी साधुनी प्रतिमाने (पडिवज्जओ) अंगीकार करीने हुं विचरुं छुं, (एवं पि) ए रीते पण (विहरओ) विचरता एवा (मे) मारुं (छउमं) छद्म एटले ज्ञानावरणादिक कर्म (न णिअट्टइ) निवृत्ति पामतुं नथी. हुं तप करुं छुं, उपधान वहुं छुं, प्रतिमा धारण करुं छुं अने साधुमार्गमां विचरुं छुं, तोपण मने केवळज्ञान थतुं नथी. माटे आवुं कष्टकारी अनुष्ठान करुं छुं ते निरर्थक छे. एम मुनिए विचारवुं नहीं. एनो पछीनी गाथा साथे संबंध छे. ४३.

अज्ञान परीषह उपर आभीर साधुनी कथा.

गंगा नदीने कांठे कोइ गाममां रहेनार बे भाइओए वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी. तेमां एक विद्वान थया अने बीजा मूर्ख रह्या. जे विद्वान थया ते रात दिवस शिष्योने भणाववाथी खेद पामी विचारवा लाग्या के—" अहो ! आ मारा भाइने धन्य छे के जे सुखे रहे छे अने अवसरे निद्रा करे छे. हुं तो शिष्योने भणाववाना कष्टमां पड्यो छुं. " एम विचा-

नांखवाथी भूमिपर चोंटवा विगेरेना कारणथी" ओछी ओछी थइने छेवट थोडी रही तेम गणधर पासेथी तेमना शिष्य, प्र शिष्य, प्रप्रशिष्य विगेरे उत्तरोत्तर अल्प अल्प बुद्धिवाळा साधुओए ग्रहण करवाथी विस्मृतिने कारणे हालमां ते श्रुत घणुज अल्प रह्यु छे एम विचार करी हे वत्स ! श्रुतनो मद करवो योग्य नथी " आ रीते समजाववाथी ते सागराचार्ये श्रुतमदनो त्याग कर्यो अहीं सागराचार्ये प्रथम श्रुतमद कर्यो हतो तेम बीजाए करवो नहीं. पण कालकाचार्य गुरुनी जेम प्रज्ञापरी-षह सहन करवो

इति प्रज्ञापरीषहे सागराचार्य कथा

हवे प्रज्ञा ए ज्ञानविशेष ज छे, तेनो प्रतिपक्ष अज्ञान छे, माटे एकवीशमो अज्ञानपरीषह कहे छे तेना पण बे भेद छे, एक अज्ञाननु होवु अने बीजु न होवु ते तेमां अज्ञानना होवापणाने आश्री बे सूत्र कहे छे —

णिरट्ठगम्मि विरओ, मेहुणाओ सुसंवुडो । जो सक्खं नाभिजाणामि, धम्मं कल्लाण पावगं ॥ ४२ ॥

अर्थ—(णिरट्ठगम्मि) निरर्थक एटले प्रयोजन विना ज हु (मेहुणाओ) मैथुनथी (विरओ) विरम्यो छु. अहीं हिंसादिक पांचे आश्रवोथी हु विरम्यो छु एम कहेवा बदल मैथुनथी विरम्यो छु एम कह्यु ते मैथुननु अत्यत दुस्त्यजपणु होवाथी कह्यु छे तथा (सुसंवुडो) सुसंवृत एटले इंद्रिय अने नोइंद्रियनो संवर में कर्यो छे ते पण निरर्थक छे केमके (जो) जे हु (सक्खं) साक्षात्पणे (कल्लाण) शुभ अने (पावगं) अशुभ एवा (धम्मं) वस्तुना धर्मने तो (न अभिजाणामि

" गुरु महाराज अहीं पधार्या छे एम हुं जाणतो नथी. परंतु कोइ वृद्ध मुनि उज्जयिनीथीज आवीने अहीं रहेला छे, एटलुं हुं जाणुं छुं. " पछी ते सर्वे मुनिओ सागराचार्य सहित ते वृद्ध मुनिनी पासे गया. त्यां गुरुने ओळखी सर्वे आनंद पाम्यां, अने सागराचार्यने कह्युं के—" आज गुरु महाराज कालकाचार्य छे. प्रमादी, अविनीत अने दुष्ट एवा अमाराथी खेद पामीने तेओ अहीं आव्या छे. अमे प्रमादथी तेमनी अवज्ञा करी अने तमे अजाणता अवज्ञा करी, तेथी हे सागराचार्य ! आपणे सर्वे सरखा थया. " एम कही ते सर्वे शिष्योए वारंवार पोतानो अपराध गुरु पासे खमाव्यो. सागराचार्य पण ते वात जाणी संभ्रांत थइ गुरुने वंदना करी बोल्या के—" हे पूज्य ! विश्वने वंद्य एवा आपने ओळख्या विना में आपनी आशातना करी, तेनुं मने मिथ्यादुष्कृत हो. "

ए प्रमाणे वारंवार खमावी सागराचार्ये गुरुने पूछ्युं के—" हे पितामह ! हुं श्रुतनी व्याख्या केवी करुं छुं ? " गुरुए कह्युं—" हे वत्स ! जो के तुं श्रुतनी व्याख्या सारी करे छे, तोपण तुं गर्व करे छे ते योग्य नथी. कारणके आ काळे सर्वज्ञ कोण छे ? " एम कही बुद्धिना निधानरूप कालकाचार्ये तेने प्रतिबोध करवा माटे नदीमांथी एक पळक भरीने रेती (वेळु) मंगावी. तेने एक ठेकाणे नखावी, त्यांथी लइ बीजे ठेकाणे नखावी, त्यांथी लइ त्रीजे ठेकाणे नखावी. ए रीते जूदे जूदे ठेकाणे नाखवाथी ते रेती थोडी थोडी ओछी थतां छेवट घणी ओछी थइ गइ. आ प्रमाणे ते रेतीनुं दृष्टांत बतावीने गुरुए सागरसूरिने कह्युं के—" हे वत्स ! जेम नदीमां स्वभावथीज घणी रेती छे तेम जिनेंद्रने विषे स्वभावथीज अनंत ज्ञान छे. जेम तें नदीमांथी एक पळक रेती लीधी तेम जिनेंद्रमांथी गणधरोए अल्प श्रुत लीधुं. पछी जेम ते रेती जूदे जूदे ठेकाणे

पाम्यो होय तेम तेमना हितनी बुद्धियी बोल्यो के-" अहो ! तमे तो मारे प्रमादी अने विनय रहित जणाश्रो छो जे गुरु महाराजे तमने दीक्षा आपी, हितशिक्षा आपी अने विविध आहारादिक वडे तमारुं पोषण कर्युं, तेना गुरु महाराजनी सेवा पण तमे ठवध्नी करता नथी गुरु महाराजे प्रेर्या छतां पण तमे सदाचारमां प्रवर्तता नथी, तो तमारी जेवा शिष्योथी गुरुने शी अर्थसिद्धि थवानी छे ? वळी तमे तेमना शिष्यो थइने तेओ क्यां गया ? एटलुं पण जाणता नथी, तो हुं शी रीत जाणुं ? " आवां तेनां वचन सांभळी लज्जा पामेला शिष्यो फरीथी बोल्या के-" अमोए जेवुं कर्युं, तेवुंज फळ अमने मळ्युं छे परतु गुरु विना निराधार अमे रही शकशुं नहीं हवे अमे एवो अविनय कदापि करशुं नहीं, माटे गुरु कई दिशा तरफ गया छे ? ते अमने कहो तमने कह्या विना गुरु जाय नहीं, माटे तमे कहो. " इत्यादिक पश्चात्तापवाळी तेमनी वाणी सांभळी ते शय्यातर गुरुविहारनी दिशा बतावी पछी तेओए ते दिशा तरफ विहार कर्यो

गुवर्णकुळ तरफ विहार करता ते मुनिओने जोइ मार्गमां लोको पूछवा लाग्या के-" आ कया आचार्य जाय छे ? " त्यारे तेओए जवाब आप्यो के-" कालकाचार्य गच्छ सहित जाय छे " आ वात लोकोनी परपराए सागरसूरिना सामळवामां आवी त्यारे तेए तेज वृद्ध मुनिने पूछ्युं के-" हे वृद्ध मुनि ! शुं मारा पितामह—गुरुना गुरु कालकाचार्य अहीं पधार छे ? ' गुरु बोल्या-" हुं कांइ जाणतो नथी परतु लोकोनुं वचन सांभळ्युं छे. " पछी अनुक्रमे शोध करता ते मुनिओ सागराचार्य पासे आव्या सागराचार्ये पण उभा थइ तेमनी सामा जइ पूछ्युं के—"गुरु महाराज क्यां छे?" त्यार तेओए कह्यु के—" शुं कोइ धुरधर आचार्य अहीं आव्या नथी ? " ते सांभळी शंका पामी सागराचार्ये कह्युं के—

हता. तेमने आचार्य महाराज मधुर वाणीथी उपदेश आपता हता, तोपण तेओ चित्तमां क्रोध पामता हता. छतां गुरु तो तेमने सारी शिखामण आप्याज करता. ए प्रमाणे वर्ततां छेवट सुधी कूतराना पूंछडानी जेम ते कुशिष्योनी वक्रता गइ नहीं. त्यारे गुरुए चित्तमां खेद पामी विचार्युं के–" आ शिष्योने कांइ गुण थतो नथी, उलटो दोष वधे छे अने मारो स्वाध्याय सीदाय छे तथा तेमने सर्वने कर्मबंध थाय छे." माटे एने तजी देवा एज योग्य छे. इत्यादि विचारी एक शय्यातर श्रावकने परमार्थ कही पोते तेओने सुता मूकी रात्रिने छेडे नगरीमांथी नीकळी गया, अने सुवर्णकूळ नामना नगरे गया. त्यां पोताना शिष्यना शिष्य सागर नामना आचार्य घणा शिष्योना परिवारवाळा अने बुद्धिमान रहेला हता. तेणे कोइपण वखत गुरुने जोयेला नहीं होवाथी ओळख्या नहीं, तेमज गुरुए पण कांइ ओळखाण आपी नहीं. तेथी सागराचार्य तेमने जोइ उभा थया नहीं, तेमज तेमने वंदना पण करी नहीं. तोपण गुरुना मनमां कांइपण कोप थयो नहीं अने तेनी पासे आज्ञा लइने उतर्या. सागराचार्ये तेमने पूछ्युं के–" हे वृद्ध ! तमे क्यांथी आवो छो ? " गुरुए कह्युं के–" अवन्तीथी आवुं छुं. " त्यारपछी सागराचार्ये साधुओने भणावती वखते गुरुने पूछ्युं के–" आ श्रुतस्कंधनो अर्थ तमे जाणो छो ? " गुरुए कह्युं के–" हा. " त्यारे ते सागरसूरि अज्ञाना गर्वथी बोल्या के–" हुं आ साधुओ पासे ते श्रुतस्कंधनुं व्याख्यान करुं छुं, ते तमे सांभळो. " एम कही ते वृद्धने पोतानी प्रज्ञा देखाडवा माटे विशेष विशेष व्याख्यान करवा लाग्या.

अहीं उज्जयिनीमां प्रातःकाळे कालकाचार्यना शिष्यो जाग्या त्यारे गुरुने नहीं जोवाथी तेओ अत्यंत आकुळ व्याकुळ थया. छेवट तेओए शय्यातर श्रावकने पूछ्युं के–" गुरु महाराज अमने मूकीने क्यां गया ? " त्यारे ते श्रावक जाणे कोप

अर्थ—(मे) हवे (नूण) निश्चे (मए) में (पुव्वि) पूर्वे एटले पूर्व जन्मने विषे (अन्नाणफला) अज्ञानना फळवाळां एटले ज्ञानावरण रूप (कम्मा) कर्मो (कडा) कर्यां छे एटले ज्ञाननी निंदा विगेरे करवावडे में ज्ञानावरणीयरूप कर्मो उपार्जन कर्यां छे (जेण) जे कारण माटे (केण) कोइए (कण्हुई) कोइ जीवादिकना विषयमां (पुट्ठो) पूछायो एवो (अह) हु (न अभिजाणामि) काइपण जाणतो नथी अर्थात् मने तेवो प्रश्न करे तो हु उत्तर आपी शकु तेम नथी ४०

अहीं कोइ शंका करे के—"जो पूर्व कर्मो कर्यां छे तो तेनु फळ तेज वखते केम न मळे ?" ते उपर कहे छे—

अह पच्छा उइज्जंति, कम्मा ऽनाणफला कडा । एवमासासि अप्पाण, नच्चा कम्मविवागय ॥ ४१ ॥

अर्थ—(अह) अथ शब्द बीजा वाक्यनी शरुआतमा लख्यो छे (अन्नाणफला) अज्ञानना फळवाळां (कम्मा) जे कर्मो (कडा) कर्यां होय ते (पच्छा) अबाधा काळ व्यतीत थया पछी (उइज्जंति) उदयमा आवे छे, तेथी तेनो क्षय करवा माटे प्रयत्न करवो, पण विषाद करवो नहीं (एव) आ प्रमाणे (कम्मविवागय) कर्मना विपाकने (नच्चा) जाणीने (अप्पाण) पोताना आत्माने (आसासि) आश्वासन आपवु, एटले आत्माने स्थिर करवो आ बे गाथाओ अल्प प्रज्ञावाळाने आश्री कही छे, तेना उपलक्षणथी ज्ञानावरणना क्षयोपशमवडे प्रज्ञा घणी प्राप्त थइ होय तोपण तेनो गर्व करवो नहीं एम जाणी लेवु ४१

प्रज्ञापरीषह उपर सागराचार्यनी कथा

उज्जयिनी नगरीमां कालकाचार्य सदा उद्यतविहारी तथा बहुश्रुत हता, तेमना शिष्यो साधुनी क्रियामा पण प्रमादी

राखवा, अने कहेवुं के 'आ महेल हमणां पडवानो छे तेथी अंदर जशो नहीं.' एम कही राजाने अंदर जवा देवा नहीं. ते वखते हुं विद्यावडे ते महेल पाडीश." आ प्रमाणे गुरुनुं वचन सांभळी ते श्रावके ते ज प्रमाणे कर्युं. ते वखते ते प्रासाद पडी गयो. ते जोइ राजाए श्रावकने पूछ्युं के–"आ शुं?" श्रावके कह्युं के–"हे राजा! आ पुरोहिते आपने मारवा माटे आ कपट रच्युं हतुं." ते सांभळी पुरोहित उपर कोप पामी राजाए ते पुरोहित ते श्रावकने ज सोंप्यो. पछी ते श्रावके ते पुरोहितनो पग इंद्रकीलकमां नांखी पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे लोटनो पग करी तेने छेद्यो, अने पुरोहितने कह्युं के–"अमारा मुनि उपर तें जे द्वेष कर्यो हतो तेनुं आ फळ छे." ते सांभळी पुरोहिते कह्युं के–"हवे पछी एवुं अकृत्य नहीं करुं." पछी ते दयाळु श्रावके तेने मूकी दीधो, अहीं सत्कार परीषह साधुए सहन कर्यो, ते प्रमाणे बीजा साधुओए पण सहन करवो. परंतु श्रावके सहन न कर्यो. तेना जेवुं थवुं नहीं.

इति सत्कारपरीषहे साधु श्रावकनी कथा.

हवे पूर्वे कहेला सर्व परीषहोने सहन कर्या छतां पण कोइने ज्ञानावरणीयना उदयने लीधे अल्प प्रज्ञा होय तो विषाद थाय अने कोइने ज्ञानावरणीयना क्षयोपशमने लीधे अधिक प्रज्ञा होय तो तेथी तेने गर्व थाय, ते बन्ने करवा लायक नथी. तेथी वीशमो प्रज्ञापरीषह कहे छे.—

से नूणं मए पुव्विं, कम्माऽणाणफला कडा । जेणाहं नाभिजाणामि, पुट्ठो केणइ कण्हुई ॥ ४० ॥

रसने विषे (न अणुगिज्झिज्जा) गृद्धि एटले अभिलाषा न करे, तथा (न अणुतप्पेज) पश्चात्ताप न करे एटले के बीजा तीर्थिकोनो राजादिक सत्कार करता होय ते जोइ "में आ श्वेतभिक्षुना समुदायमां शामाटे दीक्षा लीधी ? अने आ अन्यतीर्थिकोनी दीक्षा केम न लीधी ? इत्यादि अनुताप न करे अर्थात् सत्कार करनारपर तोष अने तिरस्कार करनारपर रोष कर्या सिवाय आ सत्कारपरीषह सहन करे ३९

सत्कारपरीषह उपर साधु तथा श्रावकनी कथा

मथुरापुरीमा इन्द्रदत्त नामे पुरोहित जैनधर्मनो प्रत्यनीक रहेतो हतो ते पोताना गवाक्षनी नीचे थइने जता मुनिओनी उपर पोताना पग लांबा करतो हतो ए प्रमाणे तेने हमेशां करतो जोइ कोइपण मुनि तेनापर कोप करता नहोता परतु एक श्रावक तेनापर कोप पाम्यो तेथी तेणे ते पुरोहितना पग छेदवानी प्रतिज्ञा करी पछी ते श्रावक तेनां छिद्र जोवा लाग्यो, परतु कांइपण छिद्र पाम्यो नहीं त्यारे तेणे गुरुने ते वात करी गुरुए कह्यु के-" साधुने सत्कारपरीषह सहन करवानो ज छे " ते सांभळी श्रावके कह्यु के-" में तो तेना पग छेदवानी प्रतिज्ञा करी छे ते जो पूर्ण न थाय तो मारु जीवतर नकामु छे, अने आवा शासनना प्रत्यनीकने शिक्षा न मळे तो धर्मनी सौ कोइ हीलना करे, माटे मारी प्रतिज्ञा पूर्ण थाय तेवो उपाय रचावो " आ प्रमाणे तेनो अति आग्रह जोइ गुरुए कह्यु के-" हालमा तेना घरनी शी हकीकत छे ?" श्रावके कह्यु-" तेणे एक नवो प्रासाद कराव्यो छे, तेमां राजाने निमत्रण कर्यु छे तथी राजा अमुक दिवसे तेने घेर जवाना छे " ते सांभळी गुरुए कह्यु के-" ज्यारे राजा तेना महेलमां प्रवेश करे ते वखते राजाने तमारे हाथे तमारे पकडी

अर्थ—(सामी) स्वामी एटले राजादिक (अभिवायणं) नमस्कार करे, तथा (अब्भुट्ठाणं) देखीने एकदम उभा थाय, तथा (निमंतणं) 'आज तमारे अमारे घेरथी भिक्षा लेवी.' ए प्रमाणे आमंत्रण (कुज्जा) करे. ए प्रमाणे (जे) स्वतीर्थिक के परतीर्थिक तरफथी थता (तानि) ते नमस्कारादिकने जे मुनि (पडिसेवंति) सेवे छे एटले आगममां निषेध कर्या छतां अंगीकार करे छे-स्वीकारे छे, (तेसिं) तेओने जोइने बीजा उत्तम (मुणी) मुनि (न पीहए) तेवा प्रकारना सत्कारने न इच्छे. 'आ भाग्यवंत छे के जेओनो नमस्कारादिकवडे सत्कार कराय छे.' ए प्रमाणे उत्तम यति विचार करे नहीं. ३८.

अणुक्कसाई अप्पिच्छे, अण्णाएसी अलोलुए । रसेसु नाणुगिज्झिज्जा, नाणुतप्पेज्ज पण्णवं ॥ ३९ ॥

अर्थ—(अणुक्कसाई) साधु अल्प कषायवाळा होवाथी तेओ नमस्कारादिक न करनार उपर कोप करता नथी, कोइ नमस्कार करे तो मान-गर्व करता नथी, बीजा नमस्कारादिक करे एवा हेतुथी आतापनादिक छद्म (माया) करता नथी, अने नमस्कार पढनार छतां लोभ पण राखता नथी. एज कारण माटे मुनि (अप्पिच्छे) अल्प इच्छावाळा एटले धर्मना उपकरण मात्रनी ज इच्छावाळा होय, पण सत्कारादिकनी इच्छा न करे. तेथी करीने ज (अण्णाएसी) अज्ञातैषी एटले जाति, श्रुत विगेरेवडे नहीं ओळखाएला सता पिंडादिकनी गवेषणा करे अथवा अजाण्या गृहस्थीओना घर प्रत्ये गवेषणा करे. तथा (अलोलुए) सरस ओदनादिकने विषे लोलुपता रहित एवा (पण्णवं) प्रज्ञावान साधु (रसेसु) मधुरादिक

थयो त्याथी चवी कौशाबी नगरीमा कोइ महेभ्यनो पुत्र थयो त्या गुरुनी पासे धर्म साभळी वैराग्य पामी तेणे प्रव्रज्या अगीकार करी । एकदा तेने मुनिनिंदानु दुष्कर्म उदयमा आव्यु, तेथी तेनु शरीर अति दुर्गंधवाळु थयु तेनो दुर्गंध कोइ पण सहन करी शकतु नहीं तेथी ते ज्या ज्या भिक्षा विगेरेने माटे जाय त्या त्या तेना असह्य दुर्गंधथी लोकोमा तेनो उड्डाह थवा लाग्यो तेथी गुरुए तेने उपाश्रयनी बहार जवानो ज निषेध कर्यो. त्यारपछी ते मुनिए रात्रे पोतानी दुर्गंध दूर करवा माटे शासनदेवताने उद्देशी कायोत्सर्ग कर्यो एटले देवीए प्रसन्न थइ तेनु शरीर कस्तुरी जेवु सुगधी कर्यु ते जोइ " अहो ! आ साधु छतां पण निरतर सुगधी पदार्थोने शरीरपर लगावता जणाय छे " एम लोकोना कहेवाथी तेनो फरीथी उड्डाह थवा लाग्यो. तेथी तेणे खेद पामी फरीथी शासनदेवीनी आराधना करी, त्यारे देवीए तेनो स्वाभाविक गध कर्यो आ प्रमाणे जेम ते सुनदे प्रथम मळ परीषह सहन न कर्यो, तेम बीजा साधुए करवु नहीं परतु धैर्यथी मळपरीषह सहन करवा

इति मळपरीषहे सुनद कथा.

हवे मळने धारण करनार साधु बीनाओने पवित्र रहेता अने शरीरनो सत्कार करता जुए, तेथी तेने पोताना शरीरना सत्कार पुरस्कारनी इच्छा थाय तेमन बीनावडे सत्कार थाय तो ठीक एवी इच्छा पण थाय तेथी ओगणीशमो सत्कारपरीषह कहे छे —

अभिवायणमब्भुट्टाण, सामी कुज्जा निमतण । जे ताइ पडिसेवति, न तेसिं पीहए मुणी ॥ ३८ ॥

अर्थ—(आरिअं) आर्य एटले सर्व अशुभ आचार रहित, तथा (अणुत्तरं) सर्वथी उत्तम एवा (धम्मं) श्रुतचारित्र रूप धर्मने पामेला (निज्जरापेही) निर्जरापेक्षी एटले अत्यंत कर्मनो जे क्षय, तेनी अपेक्षा राखता साधु (वेएज्ज) मळथी उत्पन्न थयेला दुःखने सहन करे. तथा (जाव) ज्यांसुधी (सरीरभेओ त्ति) शरीरनो नाश थाय त्यांसुधी (जल्लं) मळने (काएण) कायाए करीने (धारए) धारण करे. आ जगतमां दावानळथी बळेला ज्ञाडना ठुंठानी जेवा कांति रहित श्याम शरीरवाळा, शीत अने वायु विगेरेथी पराभव पामेला, धूळना समूहथी खरडायेला अने मेलथी व्याप्त शरीरवाळा घणा माणसो जोवामां आवे छे, परंतु तेओने अकाम निर्जरा होवाथी तेवा प्रकारनो कांइपण गुण थतो नथी. पण हुं तो सम्यक् प्रकारे समजीने हर्षथी सहन करुं छुं, तेथी मने मोटो गुण थाय छे एम मानीने मळने दूर करवा माटे स्नानादिकनी इच्छा पण करे नहीं. कह्युं छे के—"निरंतर नव द्वारवडे मळने वहेतुं आ शरीर सेंकडो स्नानथी पण निर्मळ करी शकातुंज नथी." ३७.

मळपरीषह उपर सुनंद श्रावकनी कथा.

चंपा नगरीमां सुनंद नामे वणिक रहेतो हतो. ते सर्व जातिना करियाणानो वेपार करतो हतो. तेनी पासे कोइ पण मुनि आवीने कांइ औषध मागे तेने ते गर्व सहित कांइक अवज्ञावडे आपतो हतो. एकदा ग्रीष्म ऋतुमां स्वेदथी नीतरता अने दुर्गंधी शरीरवाळा केटलाक साधु तेनी पासे कांइक औषध लेवा आव्या. तेना दुर्गंधथी तेनी दुकानना औषधोना गंध पण पराभव पाम्या. ते जोइ सुनंदे विचार कर्यो के—" साधुओनो सर्व आचार सारो छे, परंतु तेओ जे मळ धारण करे छे ते एक सारुं नथी." आ रीते मुनिनी निंदाथी दुष्कर्म उपार्जन करी अनुक्रमे मरण पामी ते श्रावक धर्मी होवाथी देव

तेना शरीरमा शस्त्रवडे घत करी तेने तीक्ष्ण अणीवाळा दर्भोथी मजबुत बाधी चाल्या गया दर्भना अग्रो वागवाथी ते मुनिना शरीरमाथी रुधिर नीकळवा लाग्यु, तोपण मनमा काइपण दुर्ध्यान कर्या विना ते क्षमानिधिए ते वेदना सहन करी एज रीते बीजा साधुओए पण तृणस्पर्श परीषह सहन करवो

इति तृणस्पर्शपरीषहे भद्रमहर्षि कथा

हवे तृण एटले दर्भादिक, ते केटलाएक मलिन पण होय छे, तेथी तेना संगमवडे परसेवाने लीधे जल्ल एटले मेल थाय छे, तेथी अढारमो जल्ल अथवा मळपरीषह कहे छे—

किलिंनगाए मेहांवी, पकेंण वं रएंण वां । घिंसु वां परितांवेण, सांय नो परिदेवंए ॥ ३६ ॥

अर्थ—(मेहावी) स्नान नहीं करवारूप मर्यादामा रहेला साधु (घिंसु वा) ग्रीष्म ऋतुने विषे अथवा ' वा ' शब्द छे माटे शरद्ऋतुने विषे (परितावेण) अति गरमीथी उत्पन्न थयेला (पकेण व) मेलवडे अथवा (रएण वा) रजवडे (किलिणगाए) व्याप्त थयु छे शरीर जेनु एवा सता पण (साय) साता सुखने (नो परिदेवए) इच्छे नहीं अर्थात् " केवी रीते अने क्यारे आ मारो मळ नाश थइ मने सुख थशे ? " एम सुखने माटे वाच्छा करे नहीं ३६.

त्यारे शु करे ? ते कहे छे—

वेंएज्ज निंज्जरापेही, आरिंय धम्मंमणुत्तंर । जांव सरीरंभेओ त्ति, जंल्ल काएंण धारए ॥ ३७ ॥

आयवस्स निंवाएणं, अउला हवइ वेअणा । एअं नच्चा नं "सेवंति, तंतुजं तणतज्जिआ ॥ ३५ ॥

अर्थ—(आयवस्स) आतप एटले तडकाना (निवाएणं) पडवाथी (अउला) अतुल एटले घणी (वेअणा) वेदना (हवइ) थाय छे. (एअं) ए प्रमाणे (नच्चा) जाणीने (तणताज्जिआ) दर्भादिक तृणवडे तर्जना पाम्या एटले पीडा पाम्या एवा साधुओ (तंतुजं) तंतुथी उत्पन्न थयेला वस्त्र अथवा कंबलने (न सेवंति) सेवता नथी. अहीं भावार्थ ए छे के—जो के दर्भादिक तृणथी पीडाता शरीरवाळा साधुने आतपथी उत्पन्न थता परसेवाना मळने लीधे चांदा उपर खार नांख्या जेवीज पीडा थाय छे, तोपण कर्मक्षयने इच्छता साधुओए वस्त्रादिकनुं ग्रहण कर्या विनाज आर्तध्यान नहीं करता थका ते पीडा सम्यक् प्रकारे सहन करवी घटे छे. आ हकिकत जिनकल्पिकनी अपेक्षाए कही छे. स्थविरकल्पिक तो सापेक्ष संयमवाळा होवाथी वस्त्रादिकनुं सेवन करे छे. ३६.

तृणस्पर्श परीषह उपर भद्रर्षिनी कथा.

श्रावस्ति नगरीना राजा जितशत्रुने भद्र नामे पुत्र हतो. तेणे गुरु पासे जैन धर्म सांभळी वैराग्य पामी दीक्षा ग्रहण करी. अनुक्रमे बहु श्रुत थइ एकाकी विहार प्रतिमाने धारण करी पृथ्वीपर विचरता ते भद्र मुनि विरुद्ध राज्यमां गया. त्यां ते मुनिने हेरक जाणी राजपुरुषोए पकडीने पूछ्युं के–" तुं कोण छे ? तने कोणे चर तरीके अहीं मोकल्यो छे ? सत्य बोल. " विगेरे घणी रीते पूछ्युं, तोपण मुनिए प्रतिमाधारी होवाथी कांइपण जवाब आप्यो नहीं, त्यारे ते राजसेवको

करवो योग्य छे " एम विचारी नगरमांथी नीकळी पासेना पर्वतपर जइ ते महासत्त्ववाळा मुनिए पादपोपगम अनशन ग्रहण कर्युं. ते जाणीने त्यांना राजाए तेना उपसर्गोनुं निवारण करवा माटे पोताना सेवको तेनी पासे राख्या आ अवसरे पेलो व्यंतर मुनिनो जोइ पूर्वभवनुं वैर संभारी तेने उपसर्ग करवा आव्यो. तेणे तेथे घणा बच्चाओ सहित शियाळणीनुं रूप विकुर्व्युं अने ज्यारे राजाना सेवको न होय त्यारे ते मुनिना शरीरने बच्चाओ सहित "खी खी" शब्द करती खावा लागी आ रीते पदर दिवस पर्यंत शियाळणीनी अने अर्शरोगनी पीडाने समभावे सहन करता ते मुनि केवळज्ञान पामी मोक्षे गया आ रीते बीजा मुनिओए पण रोगपरीषह सहन करवो

इति रोगपरीषहे काळवैशिक मुनिनी कथा.

हवे रोगथी पीडा पामता साधुने सुवा बेसवा विगेरेमां दुःसह तृणनो स्पर्श थाय तेथी सत्तरमो तृणस्पर्शपरीषह कहे छे.—

अचेलगस्स लूहस्स, संजयस्स तवस्सिणो । तणेसु सुयमाणस्स, होज्जा गायविराहणा ॥ ३४ ॥

अर्थ—(अचेलगस्स) वस्त्र रहित तथा (लूहस्स) रूक्ष एटले तैलाभ्यंग विगेरेथी रहित होवाने लीधे लूखा शरीर वाळा तथा (संजयस्स) सत्तर प्रकारना संयम धारण करनारा एवा (तवस्सिणो) तपस्वी मुनिने (तणेसु) दर्भादिकना आसन उपर (सुयमाणस्स) सुता थका अथवा बेठा थका एटले सुवाथी के बेसवाथी (गायविराहणा) गात्रविराधना एटले शरीरनी पीडा (होज्जा) थाय छे. ३४.

तेणीने काळवैशिक नामे पुत्र थयो, तथा एक पुत्री थइ. ते पुत्री मुद्गशैल नगरना राजाने परणावी हती. हवे युवावस्थाने पामेलो ते काळवैशिक कुमार एकदा रात्रिए सुतो हतो, ते वखते तेणे शियाळनो शब्द सांभळी पोताना सेवकोने पूछ्युं के–" आ शब्द कोनो छे ? " तेओए कह्युं के–" शियाळनो छे. " कुमारे कह्युं के तेने बांधीने पकडी लावो. एटले ते सेवको वनमां जइ एक शियाळने पकडी लाव्या. कुमार तेने जेम जेम मारवा लाग्यो तेम तेम शियाळ ' खी खी ' शब्द करतो हतो. ते जोइ कुमार हर्ष पामतो हतो. छेवटे ते कुमारना मारथी मरण पामीने अकाम निर्जरावडे व्यंतर थयो.

त्यारपछी कुमारे वैराग्य पामी स्थविर मुनिनी पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे ते गीतार्थ थया. पछी ते महामुनि एकाकी-विहार नामनी प्रतिमा धारण करी विहारना अनुक्रमे मुद्गशैल नगरे गया. त्यां तेमने अर्शनो रोग थयो. तेनी व्यथाथी ते मुनि अत्यंत पीडा पामता हता, तो पण वैद्य के औषधनी मनमां इच्छा पण करता नहोता, तेम ज " आ रोग क्यारे नाश पामशे ? " एवो विचार पण तेने थतो नहीं. परंतु " पोताना कर्मनो ज आ दोष छे. " एम विचारी ते मुनि ते व्याधिने धीरताथी सहन करता हता. ते नगरना राजानी राणी ते मुनिनी बहेन हती, तेने पोताना भाइनो रोग तथा औषध न करावचा संबंधी अभिग्रह जाणवामां आव्यो. तेथी तेणीए भाइना मोहथी औषधमिश्रित आहार करी तेने वहोराव्यो. ते लइ मुनिए उपाश्रयमां आवी तेनो आहार कर्यो, पछी ते आहार औषधमिश्रित जाणी ते मुनि पश्चात्ताप करवा लाग्या–"अहो ! उपयोग नहीं राखवाथी में आ अर्शना जंतुओनो नाश करनार औषधवाळो आहार लीधो ते अयोग्य कर्युं. जे आहारना अर्थी होय तेने आ प्रमाणे अभिग्रहनो भंग तथा अधिकरणनुं ग्रहण संभवे छे, तेथी हवे अत्यारथी मारे आहारनो ज त्याग

वेदनाए करीने (दुहट्टिए) दुःखार्तित थयेला एटले दु खवडे पीडा पामेला साधु (अदीणो) दीनता रहित थया सता (पन्न) पोताना ज कर्मनु आ फळ छे एवी तत्त्वबुद्धिने (ठावए) स्थापन करे एटले स्थिर करे. तथा (पुट्ठो) रोगवडे व्याप्त थया छतां पण (तत्थ) तत्त्वबुद्धि स्थिर करवाथी (हिआसए) रोगथी उत्पन्न थयेलु दु ख सहन करे ३२

अहीं कोइ शका करे के–औषधवडे रोगने केम दूर न करे ? ते उपर कहे छे.—

तेगिंच्छं नाभिणंदिज्जा, संचिक्खत्तगवेसए । एअं खु तस्स सामण्णं, जं न कुज्जा न कारवे ॥ ३३ ॥

अर्थ—साधु (तेगिच्छं) चिकित्सा एटले औषध करवानी (न अभिणादिज्जा) अनुमति एटले अनुमोदना करे नहीं तो पछी करवु, करावबु तो होय ज क्यांथी ? तथा (अत्तगवेसए) आत्मगवेषक एटले चारित्ररूपी आत्मानी गवेषणा करनार–तेना रक्षणने माटे शोध करनार एवा सता (संचिक्खे) संतिष्ठेत् एटले समाधिपूर्वक रहे (खु) कारणके (तस्स) ते श्रमणनु–साधुनु (सामण्णं) श्रमणपणु–साधुपणु (एअं) ते ज छे के (जं) जे (न कुज्जा) साधु चिकित्सा करे नहीं, तथा (न कारवे) करावे नहीं तथा उपलक्षणथी अनुमोदे पण नहीं आ जिनकल्पिकनी अपेक्षाए कह्यु छे परंतु स्थविरकल्पिक मुनिओ तो पुष्टालंबनवाळा होय छे तेथी तेओ यतनाए करीने चिकित्सा करावे पण खरा ३३

रोगपरीषह उपर काळवैशिकनी कथा

मथुरा नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो तेणे अति रूपवाळी काळा नामनी वेश्याने अंत पुरमां राखी हती

चाल्या. दरवाजामां प्रवेश करतां ज तें मुनिने जोया. एटले तरत ज हाथी परथी नीचे उतरी कृष्णे तेमने भक्तिथी वांद्या. पछी कृष्ण पोताने स्थाने गया. तेमने वांदता जोइ कोइ इभ्ये विचार्यु के—" अहो ! आ महात्मा छे, के जेने श्री कृष्णे पण वंदना करी." आ प्रमाणे विचार करे छे तेवामां ते इभ्यना घरमां ज ढंढण मुनिए भिक्षा माटे प्रवेश कर्यो. एटले ते इभ्ये आनंद पूर्वक तेमने मोदक वहोराव्या. ते लइ मुनिए प्रभु पासे जइ पूछ्युं के—" हे प्रभु ! मारो लाभांतराय क्षीण थयो के जेथी मने आजे सारी भिक्षा मळी ? " स्वामीए कह्युं—" वासुदेवे तमने वंदना करी ते जोइ तें इभ्ये तमने मोदक वहोराव्या छे. " त्यारे मुनि बोल्या के—" ते तो परनी लब्धिथी लाभ थयो, ते मारे कल्पे नहीं. " एम कही नगरीनी बहार जइ उचित स्थाने मोदकने परठवतां ते मुनि शुभ ध्यानमां आरूढ थइ केवळज्ञान पाम्या. आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण अलाभ परीषह सहन करवो.

इति अलाभ परीषहे ढंढण ऋषि कथा.

हवे अलाभने लीधे अनिष्ट आहार मळवाथी अंत प्रांत आहार करनारा यतिने शरीरे कदाच रोग उत्पन्न थाय, तेथी सोळमो रोग परीषह कहे छे—

णच्चा उप्पइअं दुक्खं, वेअणाए दुहट्टिए । अदीणो ठावए पन्नं, पुट्ठो तत्थं हिआसए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(दुक्खं) दुःख एटले ज्वरादिक रोगने (उप्पइअं) उत्पन्न थयेल (णच्चा) जाणीने (वेअणाए) तेनी

हतो तेथी तेरो दृढ अतराय कर्म बाध्यु. ते आलोया अनुक्रमे मरण पामी चिरकाळ सुधी ससारमा भमी कांइक पुण्यना योगे द्वारिका नगरीमा श्री कृष्ण वासुदेवनी ढढणा नामनी राणीनी कुक्षिथी पुत्र रूपे उत्पन्न थयो तेनु नाम ढढण कुमार पाड्यु अनुक्रमे ते युवावस्थाने पाम्यो एकदा ते ढढणकुमार श्री नेमिनाथस्वामी पासे वांदवा गयो त्या देशना साभळी वैराग्य पामी तेणे दीक्षा ग्रहण करी ते वखते तेने पूर्वे बाधेला अतरायकर्मनो उदय थयो तेथी द्वारिका नगरी जेवी मोटी नगरीमा भिक्षाचर्याए फरता छतां तेने अन्नादिक मळतु नहोतु, कदाच मळतु तो ते अयोग्य मळतु तेथी तेणे एकदा प्रभुने तेनु कारण पूछ्यु, त्यारे भगवाने तेनो पूर्व भवनो समग्र वृत्तात कही बताव्यो ते साभळी तेणे अभिग्रह लीधो के—" सर्वथा मारे बीजानी लब्धिथी प्राप्त थयेलो आहार लेवो नहीं. पोतानी लब्धिथी मळे तेज लेवो. " ए प्रमाणे अभिग्रह धारण करी ते मुनि हमेशा भिक्षाने माटे फरता हता, परतु काइ पण तेने मळतु नहीं, तोपण ते मनमा जरा पण उद्वेग पामता नहीं, तेमज लोकने पण निंदता नहीं, पण पोताना कर्मनो दोषज चिंतवता हता ए रीते मनमा पण दीनता रहित ते महामुनिए अलाभ परीषहने सहन करतां केटलोक काळ निर्गमन कर्यो एकदा श्री कृष्ण वासुदेवे नेमिनाथने वदना करी पूछ्यु के—" हे स्वामी ! आ सर्व मुनिओमा वधारे दुष्कर कारक कोण छे ? " स्वामीए कह्यु—" सर्व मुनिओ दुष्कर कारक छे, तो पण तेमां ढढण मुनि वधारे दुष्कर कारक छे " वासुदेवे तेनु कारण पूछ्यु त्यारे स्वामीए तेना अभिग्रह सबधी सर्व वृत्तात कह्यो ते सांभळी कृष्णे पूछ्यु के—" ते महात्मा अत्यारे क्यां छे ? " प्रभुए कह्यु के—" ते नगरीमां भिक्षा माटे गया छे तमने नगरीमा प्रवेश करता ज ते सामा मळशे " पछी प्रभुने वांदी वासुदेव नगरी तरफ

प्पिज्ज) " अहो ! हुं अधन्य छुं, मने कांइ मळ्युं नहीं. " एम विचारी पश्चात्ताप करे नहीं. ३०.

शुं विचारीने पश्चात्ताप न करे ? ते कहे छे.—

अज्जेवाहं न लब्भामि, अवि लाभो सुवे सिआ। जो एवं पडिसंचिक्खे, अलाभो तं न तज्जए ॥३१॥

अर्थ—(अह) मने (अज्जेव) आजेज (न लब्भामि) भिक्षा मळी नथी, (अवि) परंतु (सुवे) काल अथवा परम दिवस (लाभो) भिक्षानो लाभ (सिआ) थशे. (एवं) ए प्रमाणे (जो) जे साधु (पडिसंचिक्खे) दीनता रहितपणे अलाभआश्री विचार करे (तं) ते साधुने (अलाभो) अलाभ परीषह (न तज्जए) तर्जना एटले पराभव करी शकतो नथी. परंतु आवो विचार न करे ते अलाभपरीषहथी पराभव पामे छे. ३१.

अलाभ परीषह उपर ढंढण कुमार मुनिनी कथा.

मगध देशमां पूरवारक नामे गाम छे. तेमां एक पाराशर नामनो ब्राह्मण रहेतो हतो. तेने राजाए ते गामनो मुखी नीम्यो हतो. तेथी ते गामना खेडुतो पासे राजाना खेतरो वधराववा माटे गामना पांचसो कणबीओनां सांतीओने वेठे पकडी हंकावतो हतो. ते खेडुतो मध्यान्ह काळसुधी सांती हांकीने तेओ तथा तेमना बळदो थाकी गया होय, भूख्या तरश्या थया होय अने भोजननो अवसर थवाथी तेमने माटे भोजन पण आव्युं होय, तोपण ते ब्राह्मण तेमने खावा पीवानी रजा आपतो नहोतो, परंतु तेओ पासे पोताना खेतरमां एक एक चास कढावतो हतो अने पछी तेमने रजा आपतो

राना कठमां दोरडानो पाश नांख्यो ते जोइ बळदेव मुनिए तेनी पासे आवी तेणीने प्रतिबोध कर्यो, त्यारे तेणीए छोकराना कठमाथी दोरडानो पाश काढी लीधो पछी बळभद्र मुनिए गामनी भिक्षा अनर्थनु कारण जाणी वैराग्यथी गाममा प्रवेश न करवानोज नियम ग्रहण कर्यो वनमां घास अने काष्ठ लेवा आवनार क्षुद्र लोकों पासेथी जो काइ आहार मळे तो तेज लइने पोतानो निर्वाह करवा लाग्या, न मळे तो तप करवा लाग्या गाममां सहेलाइथी भिक्षा मळी शके छे, वनमा मळवी दुर्लभ होय छे, तोपण बळभद्र मुनिए काष्ठवाहक जेवी नीच जाति पासे पण भिक्षा मागी याचा परीषह सहन कर्यो तेज रीते बीजा साधुओए पण यांचापरीषह सहन करवो

इति याचापरीषहे बळभद्र मुनि कथा

हवे याचना कर्या छता पण कदाच लाभांतरायना उदयथी भिक्षा न मळे, तेथी पदरमो अलाभ परीषह कहे छे—

परेसु घासमेसिज्जा, भोयणे परिणिट्ठिए । लद्धे पिंडे अलद्धे वा, नाणुतप्पिज्ज संजए ॥ ३० ॥

अर्थ—(भोअणे) ओदनादिक भोजन (परिणिट्ठिए) तैयार थाय त्यारे मुनि (परेसु) गृहस्थीओना घरने विषे (घास) ग्रासनी-भिक्षानी (एसिज्जा) गवेषणा करे भोजन तैयार थया पहेला जो भिक्षा माटे नीकळे तो साधुने माटे पाकादिकमा प्रवृत्ति थवानो संभव छे त्यारपछी (पिंडे) पिंड एटले भिक्षा (लद्धे) मळे तो खुशी न थाय एटले "अहो! हु लब्धिमान छु" एम विचारी गर्व करे नहीं (वा) अथवा (अलद्धे) भिक्षा न मळे तो (संजए) साधु (न अणुत

तो पण भवितव्यताना वशथी कृष्णना पुत्रोए बहार वनमां जइने त्यां मद्यपान कर्युं. पछी उन्मत्त थइ आमतेम फरवा लाग्या. तेवामां कोइ ठेकाणे आतापना करता द्वैपायन मुनिने जोइ तेओ बोल्या के–" अरे ! शुं तुं ज द्वारिका नगरीनो चय करीश ? " एम कही तेओए तेने यष्टि, मुष्टि विगेरेवडे अत्यंत मार्यो. ते उपसर्गथी क्रोध पामेला द्वैपायने द्वारिकानो चय करवानुं नियाणुं कर्युं. तरत ज ते मारथी तेनुं मरण थयुं. एटले ते अग्निकुमारने विषे उत्पन्न थयो. तेणे अवधिज्ञानथी पूर्वभव जाणी द्वारिकानो दाह कर्यो. तेमांथी मात्र कृष्ण अने बळभद्र बे ज भाइओ बहार नीकळ्या. तेओ चालता चालता एक अटवीमां गया. त्यां कृष्णने तृषा लागी तेथी तेणे बळभद्र पासे पाणी माग्युं. ते पाणी लेवा गया, अने कृष्ण पगपर पग चडावी वृक्ष नीचे सुता. तेवामां प्रथमथी ज श्रीनेमिनाथनुं वचन सांभळी पोताने हाथे बंधुवध न थाय तेटला माटे जराकुमार वनवासी थयो हतो, तेणे ते वखते आमतेम फरता फरता ते ज ठेकाणे आवी दूरथी मृगनी भ्रांतिवडे कृष्णना पगमां बाण मार्युं. तेथी ते मरण पाम्या. थोडीवारे त्यां आवेला बळभद्रे कृष्णने सुता जोया. तेने जगाडवानो प्रयत्न कर्या छतां ते जाग्या नहीं. एटले बळभद्र विचार्युं के–" हुं विलंबे जळ लइने आव्यो, तेथी मारो भाइ मारी साथे रीसाणो होवाथी बोलतो नथी, परंतु ए कांइ मरी गयो नथी. " एम विचारी मोहथी तेणे छ मास सुधी कृष्णनुं शब पोतानी खांधपर वहन कर्युं. छेवट पूर्वना मित्र कोइ देवे तेने प्रतिबोध पमाड्यो. त्यारे वैराग्य पामी मृतकने अग्नि संस्कार करी बळभद्रे दीक्षा ग्रहण करी. एकदा भिक्षाने माटे बळभद्र मुनि कोइ गाममां जता हता. त्यां बहार कुवापर कोइ स्त्री पाणी भरवा आवी. तेणीए ते मुनिनुं अनुपम रूप जोइ अति मोह पामी घडाने बदले पोताना छोक-

(नत्थि) होती नथी २८

गोअरग्गपविट्ठस्स, पाणी नो सुप्पसारए । सेओ अगारवासो त्ति, इइ भिक्खू न चिंतए ॥ २९ ॥

अर्थ—(गोअरग्गपविट्ठस्स) गाचराग्र प्रविष्ट एटले भिक्षाने अर्थे गृहस्थीने घेर प्रवेश करेला साधुने (पाणी) पोतानो हाथ (नो सुप्पसारए) प्रसारवो–लांबो करवो शक्य नथी एटले कोइनो उपकार नहीं करनारा (बदलो नहीं वाळनारा) साधुए हमेशा बीजा पासे याचना करवी अति दुष्कर छे (त्ति) ए कारण माटे (अगारवासो) गृहस्थावास (सेओ) वखाणवालायक छे गृहस्थाश्रममां कोइ पासे याचना करवी पडती नथी तेमज पोते उपार्जन करेलु दीनादिकने आपीने पोते भोगवाय छे (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खू) मुनिए (न चिंतए) विचार करवां नहीं कारण के गृहस्थावास घणा सावद्य व्यापारवाळो छे ते वखाणवालायक केम होय ? २९.

याचा परीषह उपर बळभद्र मुनिनी कथा

एकदा द्वारिका नगरीमा श्रीनेमिनाथस्वामी समवसर्या श्रीकृष्णे प्रभुने वादी द्वारिका नगरीनो क्षय अने पोतानु मरण पूछ्यु त्यारे स्वामीए कह्यु के–" हे वासुदेव ! तमारा पुत्रो मद्यपानथी उन्मत्त थइ द्वैपायन मुनिने उपसर्ग करशे तेथी ते क्रोधथी नियाणु करी द्वारिकानो दाह करशे, अने तमारा भाइ जराकुमारथी तमारु मरण थशे " ते सांभळी श्रीकृष्णे द्वारका नगरीमा मद्यपाननो बीलकुल निषेध कर्यो अने जेटली मदिरा हती तेटली चमी बहार वनमा नखावी दीधी,

ओळखी तेणे साधुओनी चोतरफ शोध करावी. छेवट सर्वने पीलीने मारी नांख्यानी हकिकत सांभळी राजाने धिक्कार आपी कह्युं के-" हे दुष्ट ! साधुओनी आवी दशा करनार तारुं मुख हवे हुं जोइश नहीं. हुं दीक्षा लइश." आ प्रमाणे ते बोली, ते ज वखते देवताए तेणीने मुनिसुव्रत स्वामी पासे मूकी. तेणीए दीक्षा लीधी. पछी ते अग्निकुमार देवे ते नगर सहित समग्र देश बाळी नांख्यो. ते प्रदेश अत्यारे पण दंडकारण्यना नामथी ओळखाय छे. अहीं पांचसो साधुओनी जेम अन्य साधुओए पण वधपरीषह सहन करवो. पण स्कंदकाचार्यनी जेम क्रोध करवो नहीं.

इति वधपरीषहे स्कंदकाचार्यना शिष्योनी कथा.

बीजाए ताडन करेला यतिने तथाप्रकारना औषधनी जरुर पडे, ते बीजा पासे मागवुं ज पडे. माटे चौदमो यांचा परीषह कहे छे.—

दुक्करं खलु भो निच्चं, अणगारस्स भिक्खुणो । सव्वं से जाइअं होई, नत्थि किंपि अजाइअं ॥ २८ ॥

अर्थ—(खलु) निश्चे (भो) इति आमंत्रणे ! (अणगारस्स) द्रव्य अने भावथी घर रहित एवा (भिक्खुणो) मुनिने (निच्चं) निरंतर एटले जावजीव पर्यंत (दुक्करं) अति दुष्कर एटले कष्टकारक छे, ते ए के (से) ते मुनि पासे (सव्वं) सर्व कांइपण आहार उपकरण विगेरे चीज (जाइअं) याचना करेली ज एटले गृहस्थी पासेथी मागेली ज (होई) होय छे. परंतु (अजाइअं) नहीं मागेली एवी (किंपि) कांइ पण दांत खोतरवानी सळी जेवी चीज पण

गुप्त रीते छत्रीश प्रकारनां शस्त्रो दाट्यां ते ज उद्यानमां स्कदकाचार्य रह्या पछी ते दुष्ट पालक राजाने कह्यु के—" हे देव ! आ स्कदक तथा तेनी साथेना पांच सो साधुओ पण सहस्रयोधी छे एटले एक एक जण हजार हजार योधाओने जीती शके तेवा बळवान छे तेओ सर्व परीषहोने सहन नहीं करवाथी भग्न परिणामवाळा थइने तमारु राज्य ग्रहण करवा आव्या छे तमने हणीने तेओ राज्य ग्रहण करशे आ बाबतनी खात्री करवी होय तो ते ज उद्यानमा तेओए गुप्त रीते शस्त्रो दाट्यां छे ते जुओ " ते सांभळी राजाए गुप्त रीते उद्यानमां जइ ते शस्त्रो जोयां, तेथी तेने घणो क्रोध चड्यो पछी राजाए ते सर्व साधुओ पालकने ज तेनी इच्छा प्रमाणे शिक्षा करवा सोंप्या. एटले पालके ते सर्वेने यंत्रमां पीलवा मांड्या ते सर्व शिष्योने स्कदकाचार्ये निर्यामणा कराववा लाग्या तेओ पण पघपरीषह सहन करी शुभ ध्यानथी केवळज्ञान पामी मोक्षे गया ए रीते अनुक्रमे चारसो नवाणु शिष्यो मोक्षे गया छेल्ला क्षपक साधुने ते दुष्ट पालक यत्रमां पीलवा लाग्यो त्यारे आचार्ये तेने कह्यु के—" आ क्षुल्लक साधुनु दुःख हु जोइ शकीश नहीं, माटे प्रथम मने पील्या पछी तेने पील. " आ वचन पालके मान्यु नहीं, त्यारे आचार्ये तेने पण निर्यामणा करावी ते बाळ पण शुभ ध्यानथी केवली थइ मोक्षे गया. ते वखते सर्व शिष्योनु आयु दु खकारक मरण जोइ स्कदकाचार्यने कोप थयो, तेथी " हु तपना प्रभावथी आ समग्र देशनो बाळनार थाउ " एवु नियाणु कर्यु. तेने पण पालके छेवटे पील्या ते मरण पामीने अग्निकुमार देवमां उत्पन्न थया त्यारपछी ते आचार्यनु रजोहरण रुधिरथी खरडायेलु हतु ते मनुष्यनो हाथ छे एम जाणी कोइ गीध पक्षीए चांचवडे उपाडी पुरदरयशानी पासे नाख्यु ते जोइ पोताना भाइनो ओघो

मारा आत्मानो के धर्मनो नाश थवानो नथी, अने जो हुं देहना नाश वखते क्रोध करीश तो मारा धर्मरूप जीवितनो नाश थशे. माटे क्रोध करवो योग्य नथी. इत्यादि विचार करे. २७.

वधपरीषह उपर स्कंदकाचार्यना शिष्योनी कथा.

श्रावस्ती नगरीमां जितशत्रु नामे राजा हतो. तेने धारिणी नामनी प्रिया हती. तेमने स्कंदक नामे पुत्र अने पुरंदरयशा नामनी पुत्री हती. तेने कुंभकारकटक नगरना राजा दंडकने परणावी हती. ते दंडकने पालक नामनो पुरोहित मिथ्यादृष्टि तेमज अभव्य हतो. एकदा श्रावस्ती नगरीमां श्री मुनिसुव्रत स्वामी समवसर्या. तेमनी देशना सांभळीने स्कंदक कुमार श्रावक थयो. एकदा पालक पुरोहित दूतपणे श्रावस्ती नगरीमां आव्यो. ते राजसभामां जैन साधुओनी निंदा करवा लाग्यो, ते वखते स्कंदक कुमारे तेने उत्तर रहित करी काढी मूक्यो. तेथी ते पालक स्कंदक कुमारनां छिद्रो जोवा लाग्यो. एकदा स्कंदक कुमारे बीजा पांचसो कुमारो सहित श्री मुनिसुव्रत स्वामी पासे दीक्षा ग्रहण करी. अनुक्रमे ते गीतार्थ थया. एटले स्वामीए ते ५०० शिष्यो तेने ज सोंप्या. एकदा स्कंदकाचार्ये स्वामीने कह्युं के-“ हे भगवान ! आपनी आज्ञाथी मारी बहेनने वंदावा जाउं. ” स्वामी बोल्या- “ त्यां जवाथी सर्वने मरणांत उपसर्ग थशे. ” ते सांभळी स्कंदकाचार्ये पूछ्युं के-“ हे पूज्य ! ते उपसर्गमां अमे आराधक थशुं के विराधक थशुं ? ” प्रभुए कह्युं-“ तारा एक सिवाय बीजा सर्वे आराधक थशे. ” आ प्रमाणे प्रभुए कह्या छतां भवितव्यताना वशथी ते स्कंदकाचार्य पांचसो शिष्यो सहित कुंभकारकटक नगरमां गया. पाळके तेना आववाना समाचार जाणी पूर्वनुं वेर संभारी साधुओने रहेवाना उद्यानमां

हंओ न संजले भिंक्खू, मंणं पिं नं पंओसए । तितिंक्खं परमं नंच्चा, भिंक्खुधम्मं विचिंतए ॥२६॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (हओ) कोइए लाकडी विगेरेथी मार्यो होय तो पण (न संजले) कोपयुक्त न थाय एटले के कोपथी शरीर कपावे नहीं अने सामो घा करे नहीं, तथा कोपथी वचनवडे सामाने आक्रोशादिक पण करे नहीं, तथा (मणं पि) मनने पण (न पओसए) द्वेषयुक्त करे नहीं एटले मन पण कोपना विकारवाळुं करे नहीं परंतु (तितिक्खं) तितिक्षा एटले क्षमाने (परमं) धर्मसाधनमां उत्कृष्टी (चेष्टा) छे एम (नच्चा) जाणीने (भिक्खु धम्मं) क्षांति विगेरे यतिना धर्मनुं (विचिंतए) चिंतवन करे मुनिधर्मनुं मूळ क्षमा छे, तथा मारे निमित्ते आ माणस कर्म बांधे छे ते पण मारोज दोष छे एम विचारी तेना प्रत्ये कोप करे नहीं

आज अर्थ बीजा प्रकारे कहे छे —

समंणं संजयं दंतं, हंणेज्जा कोई वि कत्थेइ । नंत्थि जीवंस्स नांसो त्ति, एंवं पेहिंज्ज संजए ॥ २७ ॥

अर्थ—(कोवि) कोइ माणस (कत्थइ) कोइ ग्रामादिकने विषे (संजयं) संयत एटले छकायनी हिंसादिकथी निवृत्ति पामेला तथा (दंतं) इंद्रिय अने नोइंद्रिय (मन) ने दमन करनारा (समणं) तपस्वी साधुने (हणेज्जा) ताडन करे, तो ते वखते मुनि पोताना मनमां विचार करे के—आना ताडनथी मारा (जीवस्स) जीवनो (नासोत्ति) नाश (नत्थि) थवानो नथी. वळी (एवं) ए प्रमाणे (संजए) साधु (पेहिज्ज) विचार करे के आ अनित्य देहनो नाश थवाथी

माळी शेठनी साथे प्रभुने वांदवा गयो. त्यां प्रभुनी देशना सांभळी प्रतिबोध पामी दीक्षा लइ छठ छठने पारणे राजगृह नगरमां घेर घेर भिक्षा माटे ते फरवा लाग्यो. तेने जोइ लोको तेनो तिरस्कार करता कहेवा लाग्या के—" आ माळीए अमारा अमुक अमुक स्वजनोने मार्या छे, अने आजे आ पापी धूर्त साधुनो वेष लइ वेषनी विडंबना करनार थयो छे." विगेरे अनेक प्रकारे तेने आक्रोश करवा लाग्या तथा ताडना पण करवा लाग्या. तो पण ते महात्मा जरा पण कोप करता नहीं. ते तो उलटो एवो विचार करता के—" मारी निंदा विगेरे करवाथी ज आ लोको संतुष्ट थता होय तो खरेखर प्रयास विना ज मारापर तेमनो अनुग्रह कहेवाय. कारण के बीजाने प्रसन्न करवा माटे थइने मनुष्यो कष्टवडे उपार्जन करेलुं धन पण आपी दे छे." वळी ते महामुनि एवो विचार करता के—" आ लोको मात्र मने गाळो ज दे छे, पण ताडना करता नथी, कदी ताडन करे छे तो मने मारी तो नांखता नथी, अने मारी नांखे छे तो पण मने धर्मथी भ्रष्ट तो करता नथी, माटे जे कांइ मने करे छे ते सर्व मारे तो लाभने माटे ज छे. मारा कुकर्मनो क्षय आ रीते थाय छे." इत्यादि विचार करी ते मुनि मनमां पण क्रोधनो उदय किंचित् पण थवा देता नहीं. ए रीते छ मास सुधी आक्रोश परीषह सहन करी सर्व कर्मनो क्षय करी ते अर्जुनमाळी मुनि केवळज्ञान पामी चिरकाळ सुधी भव्यजनोने प्रतिबोध करी मोक्षसुखने पाम्या. ए प्रमाणे बीजा साधुओए पण आक्रोश परीसह सहन करवो.

इति आक्रोश परीषहे अर्जुनमाळी मुनिनी कथा.

हवे कोइ माणस मुनिने आक्रोश करतो सतो कदाच तेनो वध पण करे, तेथी तेरमो वध परीषह कहे छे—

तेने जोइ तेणीना रूपथी मोहित थयेला तेओ भोगवने माटे तेणीने चैत्यमां खेंची लाव्या. ते ज वखते ते माळी पण यक्षनी पूजा करवा त्यां आव्यो तेने आवतो जोइ स्कंदश्रीए तेओने कह्यु के–" मारो पति अहीं आवे छे, माटे तमे मने मूकी द्यो " आ प्रमाणे तेणीए कह्या छतां तेणीना मननो भाव अनुकूळ जाणी तेओ ते माळीने चैत्यमां ज लावी बांधीने तेनी समक्ष तेनी स्त्री साथे भोग भोगववा लाग्या. ते जोइ माळीए विचार कर्यो के–" आजसुधी आ यक्षनी में पूजा करी ते निष्फळ ज छे, केमके आनी पासे ज मारो आवो पराभव थाय छे, ते ए जोइ रह्यो छे पण कांइ करतो नथी " आवो तेनो भाव जाणी ते यक्षे माळीना शरीरमां ज प्रवेश करी, बंधन तोडी, यक्षनी प्रतिमाना हाथमांथी मुद्गर लइ ते छए पुरुषोने तथा ते स्त्रीने मारी नांख्या ए रीते हमेशां छ पुरुषो अने एक स्त्री एम सात जणने ते मारवा लाग्यो तथा ज्यांसुधी अर्जुन माळीए सात जणने मार्या न होय त्यांसुधी राजगृह नगरमांथी कोइ पण माणस ते मार्गे जतो ज नहीं. एकदा त्यां श्रीमहावीर स्वामी समवसर्या परतु अर्जुनमाळीना भयथी कोइपण लोक स्वामीने वांदवा गयु नहीं ते वखते सुदर्शन शेठे विचार कर्यो के–" जे थवानु होय ते थाओ, पण मारे तो अवश्य आजे भगवानने वांदवा छे " एम विचारी ते ज मार्गे सुदर्शन शेठ चाल्या तेने आवता जोइ माळीना शरीरमां पेठेलो ते यक्ष मुद्गर लइ तेनी सन्मुख दोड्यो तेने आवतो जोइ सुदर्शन शेठे अरिहंत, सिद्ध, साधु अने शुद्ध धर्म ए चारनु शरण कर्यु, तथा सागारिक अनशन करी कायोत्सर्गे स्थिर उभा रह्या तेना धर्मना प्रभावथी ते यक्ष तेने कांइपण करी शक्यो नहीं, एटले ते माळीनु शरीर मूकी यक्ष जतो रह्यो माळी पण स्वस्थ थयो शेठना मुखथी पोतानु सर्व वृत्तांत सांभळी तथा भगवाननु आगमन सांभळी ते

आ करेला अतिचार दोषनुं मने मिथ्यादुष्कृत हो." पछी देवी मुनिने नमी पोताने स्थानके गइ. आ क्षपक मुनिनी जेम साधुए कोप करवो नहीं.

इति कोप उपर क्षपकनी कथा.

त्यारे तेवे प्रसंगे शुं करवुं ? ते कहे छे.—

सोच्चा णं फरुसा भासा, दारुणा गामकंटया । तुसिणीओ उवेहिज्जा, नं ताओ मणसी करे ॥२५॥

अर्थ—(दारुणा) दारुण एटले संयमनी धृतिने नाश करनारी, तथा (गामकंटया) कर्णादिक इंद्रियोने कंटक जेवी एटले दुःखने उत्पन्न करनारी एवी (फरुसा) कठोर (भासा) भाषा (सोच्चा णं) सांभळीने साधुए (तुसिणीओ) मौन रही (उवेहिज्जा) ते कठोर भाषानी उपेक्षा करवी. एटले तेनापर वचनद्वारा द्वेष न करवो. तथा (ताओ) ते कठोर भाषाने (मणसी) मनमां पण (न करे) न लाववी, एटले कठोर भाषा बोलनार उपर मनमां पण द्वेष न करवो. २५.

आक्रोश परीषह उपर अर्जुनमाळी मुनिनी कथा.

राजगृह नगरमां अर्जुन नामे एक माळी हतो. तेने स्कंदश्री नामनी भार्या हती. ते माळी नगरनी बहार पोतानी वाडीना मार्गमां रहेला एक चैत्यमां मुद्गरपाणि नामना यक्षनी पोताना इष्टदेव तरीके हमेशां पूजा करतो हतो. एकदा स्कंदश्री पोताना पति माटे भोजन लइने पोतानी वाडीए जती हती, ते वखते ते यक्षना चैत्यमां रहेला छ कामी पुरुषोए

बाळक एटले मूर्खनी (सरिसो) सदृश एटले तुल्य (होई) थाय छे (तम्हा) ते कारण माटे (भिक्खू) साधुए (न सजले) कोप न करवो एटले कोइनी गाळ सांभळी पोते सामी गाळ न देवी अर्थात् कोइ काइ कठण वचन कहे तो तेने सामु कठण वचन कहेवु नहीं. २४

एवे प्रसगे कोप करनार साधु अज्ञानी जेवो थाय छे ते उपर क्षपकनी कथा

कोइ गाममा एक गुणवान साधु रहेला हता ते मासखमणादिक तपस्या करता हता तेना गुणथी वश थयेली कोइ देवी तेमनी पासे आवी हमेशा तेमने वदना करती हती, अने "हे पूज्य ! मारे उचित काइ कार्य बतावो" एम कहेती हती. एकदा कोइ ब्राह्मणना दुर्वचन सामळी ते क्षपक मुनिए तेना उपर कोप कर्यो तेथी बन्नेनु महा युद्ध थयु तेमां क्षीण शरीरवाळा ते मुनिने ते बळवान ब्राह्मणे मुष्टि विगेरे वडे अत्यत मारी पृथ्वीपर पाडी दीधा पछी मुनि जेम तेम पोताने आश्रमे गया बीजे दिवसे नियम प्रमाणे देवीए आवी तेमने वदना करी ते वखते मुनिए तेनी सामे जोयु पण नहीं त्यारे देवीए कह्यु के-" हे पूज्य ! आज केम काइ बोलता नथी ?" मुनिए कह्यु-" काले एक ब्राह्मणे मने मार्यो, ते वखते तें मारु रक्षण कर्यु नहीं, तो मात्र वाणीथी ज प्रीति बतावनारी तारी साथे मारे बोलवानु कांइ प्रयोजन नथी " ते सांभळी देवी काइक हसीने बोली के-" हे पूज्य ! तमारा युद्ध वखते हु पण कौतुक जोवा माटे उभी ज हती, परतु तमने बन्नेने में सरखा कोपवाळा जोया, तेथी में तमने ओळख्या नहीं, अने तेथी करीने ज में तमारी रक्षा अने ब्राह्मणने शिक्षा करी नहीं " ते सामळी बोध पामेला मुनिए कह्यु के-" हे देवी ! तमे मने सारी प्रेरणा करी, हवे हु कोप नहीं करु, अने

उज्जयिनी नगरीए गया. ते नगरीमां तेमना मातापिता विगेरे स्वजनो पहेलेथी आवीने रहेला हता. ते मुनिओ तेमने घेर गोचरी गया. ते देशनी रीति प्रमाणे तेने घेर विविध औषधना मिश्रणथी मदिरा जेवो पदार्थ बनावेलो हतो, ते तेमणे अजाणतां प्रासुक जळ तरीके लीधो. ते पीवाथी ते मुनिओने अमि विगेरे थवाथी तेमणे विचार्यु के–" आ तो अजाणतां आपणे मद्यपान कर्यु." ए रीते घणा पश्चात्ताप सहित वैराग्य पामी तेमणे नदीने कांठे रहेला एक शुष्क काष्ठ उपर उभा रही पादपोपगम नामनुं अनशन कर्यु. तेटलामां अकाळे वृष्टि थवाथी नदीना पूरमां ते काष्ठ तणायुं, तो पण वसति परीषह सहन करता तेओ ते काष्ठपरथी उतर्या नहीं, तेथी तेओ अनुक्रमे काष्ठसहित महासमुद्रमां गया. त्यां जळजंतुओना उपसर्गो सहन करी मृत्यु पामीने स्वर्गे गया. आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण शय्या परीषह सहन करवो.

इति शय्या परीषहे सोमदत्त अने सोमदेव मुनिनी कथा.

वसतिमां रहेला साधुने कदाच शय्यातर अथवा बीजो कोइ आक्रोश करे, तो ते पण सहन करवो, ते माटे बारमो आक्रोश परीषह कहे छे.—

अक्कोसिज्ज परो भिक्खुं, न तेसिं पडिसंजले। सरिसो होई बालाणं, तम्हा भिक्खू न संजले ॥ २४ ॥

अर्थ—कदाच (परो) बीजो कोइ माणस (भिक्खुं) साधुने (अक्कोसिज्ज) आक्रोश करे एटले दुर्वचनवडे तिरस्कार करे, तो (तेसिं) तेनापर पोते (न पडिसंजले) कोप करे नहीं. कारण के कोप करवाथी साधु (बालाणं)

पामी खेद करवो नहीं कारण के–(पावदिट्ठी) पापदृष्टि एटले जे आचार पाळवामां शिथिल होय छे ते (विहण्णइ) मर्यादाने हणे छे अर्थात् मर्यादाने हणनार पापदृष्टि कहेवाय छे २२

तेवे वखते शु विचार करवो ? ते कहे छे —

पईरिक्कुवस्सेय लध्धु, कल्लांण अदुव पावंग । किमेगराइ करिस्सइ, एव तत्थ हियासए ॥ २३ ॥

अर्थ—(कल्लाण) सारो (अदुव) अथवा (पावग) खराब एवो छतां पण (पइरिक) प्रतिरिक्त एटले स्त्री, पशु, पडक रहित (उवस्सय) उपाश्रयने (लध्धु) पामीने साधुए आ प्रमाणे विचार करवो के (एगराइ) आ उपाश्रय मने एक रात्रि उपयोगनो छे ते मने (किं करिस्सइ) शु सुख दु ख करवानो छे ? केटलाक पुण्यवत्त लोको स्वर्ग जेवा मनोहर प्रासादोमां जावजीव वसे छे अने बीजाओ उदर, सर्प विगेरेना दरवाळा झुपडामां जावजीव रहे छे, मारे तो आ उपाश्रयमा एक ज रात्रि रहेवु छे (एव) ए प्रमाणे विचारीने (तत्थ) ते सुदर के असुदर उपाश्रयमां (हिआसए) सुख के दु खने सहन करे अहीं जिनकल्पीने आश्री एक रात्रि कही छे, बीजानी अपेक्षाए केटलीक रात्रिओ जाणवी २३

शय्या परीषह उपर सोमदत्त अने सोमदेव मुनिनी कथा

कौशाम्बी नगरीमा यज्ञदत्त नामना ब्राह्मणने सोमदत्त अने सोमदेव नामना बे पुत्रो हता तेमणे सोमभूति नामना गुरु पासे उपदेश साभळी वैराग्यथी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे ते बन्ने बहुश्रुत थया पछी एकदा ते बन्ने विहार करता

कांइपण जवाब आप्यो नहीं. त्यारे तेओ कोप पाम्या, अने मुनिना मस्तकपर कादवनी पाळ करी तेमां धगधगता अंगारा भरी तेओ चाल्या गया. मुनि पण हृदयमां विचार करवा लाग्या के–" हे कलेवर! खेद पाम्या विना आ परीषह सहन कर. फरीथी तने स्ववशपणुं मळशे नहीं. परवशपणे तो तें घणुं सहन कर्युं छे अने करीश, परंतु तेमां कांइपण गुण थतो नथी." इत्यादिक शुभ ध्यान ध्यावतां ते मुनिए मन के मस्तक जरा पण हलाव्युं नहीं, अने ते उपसर्ग सहन करी अंतकृत केवळी थइने सिद्धिपद पाम्या. आ रीते बीजा साधुओए पण नैषेधिकी (शरीर) परीषह सहन करवो.

इति नैषेधिकी परीषह उपर कुरुदत्त कथा.

हवे नैषेधिकी सहन करी स्वाध्यायादिक करी वसतिमां आवे, माटे ते वसतिनो (शय्यानो) परीषह अग्यारमो कहे छे.—

उच्चावयाहिं सिज्जाहिं, तवस्सी भिक्खु थामवं। नाइवेलं विहम्मिज्जा, पावदिट्ठी विहम्मइ ॥ २२ ॥

अर्थ—(थामवं) स्थामवान एटले शीत, आतप विगेरे सहन करवामां सामर्थ्यवाळा (तवस्सी) तपस्वी (भिक्खु) साधुए (उच्चावयाहिं) उच्च एटले शीत आतप विगेरे न लागे तेवी अने अवच एटले शीत आतप विगेरे लागे तेवी (सिज्जाहिं) शय्यावडे एटले एवो उपाश्रय पामीने (अइवेलं) वेळाने ओळंगी एटले जे काळे जे स्वाध्यायादिक क्रिया करवानी होय ते काळने ओळंगी अथवा समतारूप मर्यादाने ओळंगी (न विहम्मेज्जा) स्वाध्यायादिक क्रियाने हणवी नहीं. अर्थात् शीतादिकथी पराभव पामी बीजे स्थाने जवुं नहीं. अथवा सारो उपाश्रय पामी हर्षित थवुं नहीं अने खराब उपाश्रय

कदाच स्मशानादिकमा रहेला साधुने उपसर्ग थाय तो तेणे शु करवु ? ते कहे छे—

तत्थ से ॐचिट्ठमाणस्स, उवसग्गाभिधारए । सकाभीओ न गच्छिज्जा, उट्ठित्ता अन्नमासणं ॥२१॥

अर्थ—(तत्थ) त्या एटले स्मशानादिकमां (चिट्ठमाणस्स) रहेता एवा (से) ते साधुने कदाच (उवसग्गा) दिव्यादिक उपसर्गो प्राप्त थाय, तो ते उपसर्गोने (अभिधारये) दृढ चित्तवाळा मने आ उपसर्गो शु करी शकवाना छे ? एम विचार करी सहन करे परतु (सकाभीओ) शंकाथी भय पामीने (उट्ठित्ता) ते आतापनाना स्थानथी उठीने (अन्न आसणं) बीजा आसन एटले बीजे स्थाने (न गच्छिज्जा) जाय नहीं.

नैषेधिकी परीषह उपर कुरुदत्त साधुनी कथा

हस्तिनागपुरमां कोइ श्रेष्ठीनो पुत्र कुरुदत्त नामे हतो तेणे गुरुनो उपदेश सांभळी वैराग्यथी दीक्षा ग्रहण करी अनुक्रमे श्रुतनो अभ्यास करी एकाकिविहार प्रतिमा तेणे धारण करी अनुक्रमे विचरतां साकेत नगरनी पासे रात्रिए ते मुनि प्रतिमा धारण करीने रह्या ते रात्रिने छेल्ले पहोरे केटलाक चोरो गाममांथी गायोनु धण चोरीने लइ जता हता, तेओ मुनि पासे थइने ज गया तेमनी पाछळ ते गायोना शोधक पुरुषो नीकळ्या तेओ पण मुनिनी पासे आव्या त्यांथी बे मार्गो जता जोइ तेओए मुनिने पूछ्यु के—" हे मुनि ! गायोने लइने जता चोरो कये मार्गे गया ? " ते सांभळी मुनिए

ॐ अत्थमाणस्स (आस्थीयमानस्य) इति पाठान्तरम्

" चंद्र जेवा उज्वळ चारित्र गुणवाळा गुरुने विषे पण तुं दोषनो आरोप करे छे, तेथी तारा जेवो दुर्जन बीजो कोइ नथी." इत्यादिक घणी रीते तेनी निर्भर्त्सना करी. तेथी ते भय पामी गुरुना पगमां पड्यो. गुरुए धीरज आपी. पछी देवी अदृश्य थइ. गुरुए तेने पोतानो नव कल्पी विहार विगेरे सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभळी दत्त निःशंक थयो. आ रीते संगमसूरिनी जेम बीजा साधुओए पण चर्या परीषह सहन करवो.

इति चर्यापरीषहे संगमसूरि कथा.

जेम ग्रामादिकमां ममता रहित थइ चर्यापरीषह सहन कराय छे तेम शरीरादिक उपर ममता रहित थइ दशमा नैषेधिकी परीषह (शरीर संबंधी कष्टनो परीषह) सहन करवो. ते कहे छे—

सुसाणे सुन्नगारे वा रुक्खमूले व एगगो । अकुक्कुओ निसीएज्जा, न य वित्तासए परं ॥ २० ॥

अर्थ—(सुसाणे) स्मशानमां (सुन्नगारे वा) अथवा शून्य घरमां (रुक्खमूले व) अथवा वृक्षनी नीचे (एगगो) एकलो एटले द्रव्यथी एकाकी तथा भावथी राग द्वेष रहित एवो साधु (अकुक्कुओ) अकुत्कुच एटले नट विट अने भांडनी जेवी दुष्ट चेष्टा रहित (निसीएज्जा) बेसे-रहे. (य) अने (परं) अन्य जनने (न वित्तासए) त्रास न उपजावे. अर्थात् साधु स्मशानादिकमां एकला रह्या छतां अने भयंकर उपसर्गो थया छतां पण पोते भय पामे नहीं, तथा स्वरना के शरीरना विकार करी बीजाने भय उत्पन्न करे नहीं. २०.

मोदक वहोराव्या ते शिष्यने आपी गुरुए तेने थाकी गयेलो जोइ उपाश्रये मोकल्यो अने पोते अत प्रात कुळोमां भिक्षा लेवा गया त्यारे शिष्ये विचार्यु के–" घणो काळ रखडावीने छेवट मने पोतानु एकज घर बताव्यु, हवे पोते एकला बीजा भक्तना घरोमां जशे." पछी गुरु पोताने माटे अतप्रात आहार लइ उपाश्रयमां आव्या बन्नेए आहार कर्यो साजे प्रतिक्रमण करते गुरुए शिष्यने कह्यु के–" हे वत्स ! आजनी भिक्षाना दोषनी आलोचना कर " शिष्य बोल्यो के–" तमारी साथे ज हु भिक्षाचर्याए आव्यो हतो तो शी आलोचना करु ? " गुरुए कह्यु के–" तें आज धात्री अने चिकित्सा पिंडनो आहार कर्यो छे " ते सामळी कोपथी ते बोल्यो के–" सरसव जेटला परना दोषोने तमे जुओ छो, अने पोताना बिला जेवडा मोटा दोषोने तो जोता नथी लोकोने पोताना दोष जोवा माटे एक पण नेत्र नथी, अने परना दोष जोवा माटे लाखो नेत्रो होय छे ते वात सत्य छे " इत्यादिक बबडतो ते दत्त साधु पोतानी ओरडीमां चाल्यो गयो गुरुए तो तेना पर कांइ पण कोप कर्यो नहीं परतु नगरनी अधिष्ठायक देवीए तेना पर कोप कर्यो, अने ते कुशिष्यने शिखामण आपवा माटे मध्य रात्रिए गाढ अधकार अने जळनी वृष्टि विकुर्वी, तथा वायुथी उडाडी उडाडीने कांकरा सहित धूळ तेना शरीर पर नाखवा लागी. तेथी ते भय पामी गुरुने मोटे स्वरे बोलाववा लाग्यो गुरुए तेने भय पामेलो जाणी कह्यु के–" हे वत्स ! अहीं आव " तेणे कह्यु के–" हु काइ पण मार्ग जोइ शकतो नथी " त्यारे गुरुए पोताना हाथनी आगळी थुक वाळी करीने तेने देखाडी, तेथी दीवानी जेवो तेनो प्रकाश जोइ ते कुशिष्ये विचार्यु के–"गुरु तो रात्रे दीवो पण राखे छे" आवो तेनो विचार अवधिज्ञानवडे जाणी ते देवी तेनी समुख आवी तेनो तिरस्कार करी कठोर वाणीथी बोली के–

वादने जाणनार हता. तेमनुं जंघाबळ क्षीण थवाथी ते ज नगरमां नियतवास करीने रहेला हता. एकदा त्यां दुष्काळ पडवाथी पोताना शिष्य सिंह नामना आचार्यने गच्छ सहित दूर देशमां मोकली पोते एकला ज त्यां रह्या, तोपण ते नगरमां नव भागनी कल्पना करी आठ मासना आठ अने चातुर्मासनो एक एम नव कल्पे करीने रहेता हता. एक ज नगरमां रह्या छतां तेमणे नगर, श्रावक, कुळ, सय्या अने आसन विगेरे कोइ पण ठेकाणे प्रतिबंध एटले ममता करी नहोती. आवा तेमना उत्कृष्ट गुणो जोइने ते नगरनी अधिष्ठाता देवी तेमनी भक्ति करवा लागी. एकदा वर्षाकाळ पूर्ण थयो त्यारे सिंहसूरिए पोताना दत्त नामना शिष्यने गुरुपासे खबर लेवा मोकल्यो. ते गुरु पासे आव्यो, तो जे उपाश्रयमां पोताना विहार वखते गुरु हता ते ज स्थाने आजे पण (बधे फरीने आवेला) गुरुने रहेला जोइ केवल उत्सर्गमार्गनी ज रुचिवाळा तेणे विचार्युं के—" आ स्थविर गुरु तो एक ने एक ज ठेकाणे निरंतर रहे छे तेथी उद्युक्त विहारवाळा मारे एमनी साथे रहेवुं योग्य नथी. " एम विचारी ते सामेनी ओरडीमां रह्यो. पछी गुरु पासे जइने वांदी सुखसाता पूछी. गुरुए पण सिंहसूरि विगेरे सर्व गच्छनी सुखसाता पूछी. पछी गोचरीनो समय थयो त्यारे गुरु तेने साथे लइ भिक्षाचर्या माटे नीकळ्या. दुष्काळने लीधे चिरकाळ सुधी फर्या तो पण ते शिष्यने इच्छित आहार मळ्यो नहीं, एटले शिष्ये क्रोध पामी विचार्युं के " गुरु मने खोटी रीते आम तेम भटकावे छे, पण पोताना भक्त गृहस्थोना घर बतावता नथी, तेथी सारो आहार क्यांथी मळे ? " गुरुए तेनो भाव जाणी लीधो. तेथी कोइ गृहस्थीने घेर तेनो नानो पुत्र सर्वदा निरंतर व्यंतरना दोषथी रोतो हतो, त्यां जइ चपटी वगाडी ते व्यंतरनो दोष दूर करी तेने रोतो बंध कर्यो. एटले ते घरना स्वामीए प्रसन्न थइ तेमने श्रेष्ठ

एक ठेकाणे रहेवाथी मुनिने स्त्री साथे प्रसग थवानो संभव छे, तेथी साधुए गामेगाम विहाररूप चर्या करवी योग्य छे, माटे हवे नवमा चर्यापरीषहने बतावे छे—

एगे एवं चरे लाढे, अभिभूअ परीसहे। गामे वा नगरे वावि, निगमे वा रायहाणिए ॥ १८ ॥

अर्थ—(लाढे) प्रासुक अने एषणीय आहारवडे पोतानो निर्वाह करनार साधु (परीसहे) क्षुधादिक परीषहोवडे (अभिभूय) पराभव पाम्या छतां तेने सहन करीने (गामे वा) गामने विषे, अथवा (नगरे वावि) नगरने विषे, अथवा (निगमे वा) वणिकनी वस्तीवाळा स्थानमां, अथवा (रायहाणिए) राजधानीमां (एग एव) एकला ज एटले रागादिक रहित अप्रतिबद्ध विहारे करीने (चरे) विचरे १८

असमाणो चरे भिक्खू, नेअ कुज्जा परिग्गहं। असंसत्तो गिहत्थेहिं, अणिकेओ परिव्वए ॥ १९ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधु (असमाणो) जेनी समान कोइ नथी एवो एटले गृहस्थीओ तथा अन्य तीर्थिकोथी विलक्षण एवो सतो (चरे) विचरे तथा (परिग्गहं) परिग्रहने एटले ग्रामादिकने विषे ममतादिकने (नेअ कुज्जा) न ज करे. तथा (गिहत्थेहिं) गृहस्थीओनी साथे (असंसत्तो) संबंध रहित अने (अणिकेओ) घर रहित एवो सतो (परिव्वए) सर्वत्र विचरे–विहार करे १९

चर्यापरीषह उपर संगमाचार्यनी कथा—

कोल्लाक नामना नगरमां संगम नामना आचार्य रहेता हता, ते जिनाज्ञा पाळवामां तत्पर तथा उत्सर्ग अने अप

धनप्राप्तिनो कांइ उपाय बताव तो ते पण हुं लावी आपुं." त्यारे कोशाए कह्युं-"नेपाळ देशनो राजा नवीन साधुने लक्ष-मूल्यवाळो रत्नकंबल आपे छे, ते मने लावी आपो." ते सांभळी तरत ज ते मुनि वर्षाकाळमां ज नेपाळ देशमां गया. त्यांथी रत्नकंबल लइ ते मार्गमां चोरनो भय होवाथी तेने वांसनी लाकडीमां गोपवीने चाल्या. आवतां मार्गमां चोरनी पल्ली आवी. तेमां रहेला पोपटे मुनिने आवता जोइ "लक्ष आवे छे" एम कह्युं. पछी ते मुनिने आवेला जोइ पल्लीपतिए तेनी पासे आवी तजवीज करी पण कांइ जोयुं नहीं, तेथी तेने मूकी दीधा. त्यारे ते पोपट फरीथी बोल्यो के-"लक्ष जाय छे." ते सांभळी साधुने पकडी पल्लीपतिए तेने पूछ्युं के-"हे भिक्षु! सत्य बोल, तारी पासे शुं छे?" त्यारे तेणे कह्युं के-"आ वंशनी अंदर रत्नकंबल में गोपव्यो छे, ते हुं वेश्याने माटे लइ जाउं छुं." ते सांभळी तेने पल्लीपतिए मूकी दीधा. पछी मुनिए आवी ते रत्नकंबल कोशाने आप्यो. तेणीए तेना ककडा करी तेना वडे पग लुहीने घरनी खाळमां नांखी दीधा. ते जोइ साधुए खेद पामीने कह्युं के-"हे सुंदरी! महा कष्टे आणेली आ अमूल्य वस्तुने तें कादवमां केम नांखी दीधी." कोशाए कह्युं-"ज्यारे आत्रुं तमे जाणो छो त्यारे तमे तमारा चारित्ररूपी रत्नवडे युक्त एवा आत्माने नरकरूपी कादवमां नांखवा केम इच्छो छो?" आवां तेनां वचनो सांभळी प्रतिबोध पामी तेने खमावी ते साधु गुरुपासे गया, अने गुरुपासे पोतानी सत्य हकिकत कही आलोचना लइ शुद्ध थया अने तप करवा लाग्या. आ प्रमाणे श्रीस्थूलभद्रनी जेम बीजा साधुओए पण स्त्रीपरीषह सहन करवो. परंतु सिंहगुहावासी मुनिनी जेम तेनाथी क्षोभ पामी जवुं नहीं.

इति स्त्रीपरीषह उपर श्रीस्थूलभद्रनी कथा.

गुफावासी आव्या ते वखते गुरु काइक आसनपर उचा थइ बोल्या के–" हे वत्स ! दुष्करकारक ! तु भले आव्यो " ए ज रीते बीजा बेने पण कह्यु त्यारपछी श्रीस्थूलभद्र आव्या ते वखते तेने आवता जोइ गुरु एकदम आसनपरथी उभा थइ बोल्या के–' हे दुष्करदुष्करकारक ! हे तपना निधान ! वत्स ! तु भले आव्यो " आवु गुरुनु वचन सांभळी ते त्रणे साधुओए ईर्ष्याथी विचार्यु के–" आ मत्रीनो पुत्र होवाथी तेने गुरुए दुष्करदुष्करकारक कही वधारे मान आप्यु जणाय छे तो एना जेवो अभिग्रह आपणे पण आवते वर्षे लेशु " एम विचारी तेमणे आठ मास निर्गमन कर्या पछी वर्षाकाळ आव्यो त्यारे सिंहगुफावासी मुनिए गुरुपासे आवी कह्यु के–" हे प्रभु ! स्थूलभद्रनी जेम छ रसनो आहार करी हु आ चातुर्मास कोशाने घेर रहीश " ते सांभळी " स्थूलभद्रनी ईर्ष्याथी आ मुनि आवो अभिग्रह करे छे " एम जाणी तथा उपयोग आपी गुरुए कह्यु के–" हे वत्स ! ईर्ष्याथी आवो अभिग्रह तु ग्रहण न कर आवो अत्यत दुष्कर अभिग्रहनो स्थूलभद्र सिवाय बीजो कोइ सपूर्ण निर्वाह करी शके तेम नथी " ए प्रमाणे घणी रीते गुरुए ना कह्या छतां गुरुना वचननो अनादर करी ते मुनि कोशाने घेर गया कोशाए पण तेनी ईर्ष्यानु कारण जाणी तेने वदना करी त्यारे मुनिए निवास माटे चित्रशाळा मागी तेणीए पण ते आपी पछी छ रसवाळो आहार कोशाने घेरथी लइ तेनो आहार करी ते मुनि बेठा हता, ते वखते कोशा तेनी परीक्षा करवा माटे तेनी पासे आवी तेणीने जोतां ज ते क्षोभ पाम्या, अने तेनी साथे क्रीडा करवानी मागणी करी त्यारे ते बोली के " हे स्वामी ! अमे वेश्या होवाथी इद्रने पण धन विना अगीकार करती नथी " मुनिए कह्यु के–" हे भद्रे ! कामाग्निथी बळता आ मारा शरीरने तारा शरीरना सगरूपी अमृतवडे शात कर, अने

वडे मारो एक एक दिवस दिव्य वर्ष तुल्य गयो छे. हे विभु ! तमारो वियोग वडवानळ जेवो मने लाग्यो छे, केमके ते नेत्रनां जळ पीर्पाने वृद्धिज पाम्यो छे. माटे हवे तमारा शरीरना आलिंगन रूपी अमृतवडे मने शांत करो. कारणके हुं तमारा विरहाग्निनी ज्वाळाथी बळी रही छुं. हे स्वामी ! पहेलां तमे संभोगना कलहथी थयेला पण मारा अल्प वियोगने सहन करी शकता नहोता, तेवो तमारो प्रेम आजे क्यां गयो ? हे नाथ ! विचित्र प्रकारना आलिंगनवडे मनोहर जे कामक्रीडा तमे मारी साथे अनुभवी छे ते शुं वधी तमे भूलीज गया ? हे प्रभु ! मारा पर दया करो, मने तमारा हृदयमां स्थापन करो, मारुं दुःखी मुख ढांको, अने मने प्रत्युत्तर आपो. ”

आवां प्रेमी अने कामने उत्पन्न करनार तेणीनां वचनो सांभळीने पण ते मुनि जरा पण क्षोभ पाम्या नहीं. शुं घणा वायुथी पण मेरु पर्वत कंपे ? आ प्रमाणे मुनिने क्षोभ पमाडवा माटे ते कोशाए जे जे उपायो कर्या ते ते सर्व निष्फळ गया. त्यारे तेणीए काम इच्छानो त्याग करी प्रणाम पूर्वक कह्युं के—“ में अज्ञानने लीधे प्रथमनी जेम तमारी साथे जे क्रीडा करवानी इच्छाथी तमने क्षोभ पमाडवाना उपाय कर्या ते मारो अपराध क्षमा करो अने मने योग्य उपदेश आपो. ” आ प्रमाणे तेणीनुं केवळ शुद्ध हृदयथी कहेवुं थयुं त्यारे स्थूळभद्र मुनिए तेणीने श्राद्धधर्मनो उपदेश आप्यो. ते सांभळी ते प्रतिबोध पामी, अने श्रावक धर्मनो स्वीकार करी तेणीए आ प्रमाणे अभिग्रह लीधो के—“ नंदराजाए मोकलेला पुरुष सिवाय बीजा सर्व पुरुषो मारे आजथी बंधु समान छे. ”

हवे चार मास पूर्ण थये पोतपोताना अभिग्रहो पूर्ण करी ते त्रणे मुनिओ अनुक्रमे गुरुनी पासे आव्या. प्रथम सिंह-

जेवी वाणीवडे ते बोली के—" रूपवडे कामदेवनो पण तिरस्कार करनार हे स्वामी ! आप भले पधार्या आजे आपना आगमनथी मने चिंतामणि प्राप्त थयो, आजे कल्पवृक्ष फळ्यो अने आजे मारे घेर कामधेनु आवी एम हु मानु छु आजे मारो अंतराय कर्म दूर थवाथी अमृतनी वृष्टि समान आपना दर्शन थया छे तो प्रसन्न थइ मने आज्ञा आपो के हु शु करु ? आ सर्व वित्त, चित्त, शरीर अने घर आपनाज छे " ते सांभळी श्रीस्थूलभद्र बोल्या के—" तारी आ चित्रशाळा मने चार मास रहेवा माटे आप. " ते साभळी " ग्रहण करो " एम बोली चित्रशाळा तैयार करी ते मुनिने रहेवा आपी तेमा ते समाधि पूर्वक रह्या पछी कोशाए वहोरावेलो छ रसवाळो आहार करी चारित्रधर्मरूपी कमळना भ्रमर समान ते मुनि ध्यानमग्न थया ते वखते चतुराइना निधि समान अने रूप तथा लावण्यना कोश समान कोशा सर्व शणगार सजी तेमनी पासे आवी त्यां ते कामदेवना बाण जेवा कटाक्षोवडे तेमने वींधवा लागी, मनोहर हावभाव वडे पोताना मननो अभिप्राय देखाडवा लागी, खसी गयेला उत्तरीय (ओढेला) वस्त्रने पाछु ठीक करवाना मिषथी पोताना स्तन प्रगट करवा लागी, शरीर मरडवाना मिषथी त्रण वळीयाए करीने मनोहर पोतानु उदर देखाडवा लागी, ढीली पडेली नाडी बाधवाना मिषथी सूक्ष्म रुवाटीनडे शोभती गंभीर नाभिने प्रकाश करवा लागी, अने पूर्वे बाळी नाखेला कामदेवने अमृत रसनी जेवा पंचम स्वरना गीत वडे पाछो जीवतो करती होय तेम ते कोशा वेणु अने वीणा विगेरे वाजित्रोने वगाडती एवी सखीओ सहित ते मुनिनी पासे समग्र विश्वने मोह पमाडे तेवु नृत्य करवा लागी ते जोइने पण श्री स्थूलभद्र महामुनिए पोतानु धर्म ध्यान मूक्यु नहीं त्यारे ते कोशा तेनी पासे बेसीने आ प्रमाणे बोली—" हे स्वामी ! तीव्र दु खने आपनार तमारा वियोग

आपी वररुचिने मदनफळवासित कमळ आप्युं, ते सुंघतां ज तेणे सभामां मदिरानुं वमन कर्युं. ते जोइ राजा विगेरे सर्व लोकोए तेनो अत्यंत तिरस्कार कर्यो. पछी तेना प्रायश्चित्तने माटे पंडितोना कहेवाथी उकाळेलो सीसानो रस तेणे पीधो, तेथी तरत ज ते मरण पाम्यो.

अहीं स्थूलभद्र मुनि संभूतविजय गुरुनी सेवा करता अनुक्रमे श्रुतसागरना पारगामी थया. एकदा वर्षाकाळ आव्यो त्यारे त्रण मुनिओए संभूतविजय गुरुने वंदना करी जूदा जूदा अभिग्रह लीधा. तेमां पहेलाए कह्युं के–" हुं चातुर्मास उपवास करी सिंहगुहाना द्वार पासे कायोत्सर्गे रहीश." बीजाए कह्युं–" हुं दृष्टिविष सर्पना राफडाना द्वार पासे तेज प्रमाणे चार मासना उपवास करीने रहीश." त्रीजाए कह्युं–" हुं कुवाना भारवट[1] उपर तेज प्रमाणे चार मास रहीश." ते सांभळी गुरुए तेमने योग्य जाणी अनुज्ञा आपी, पछी स्थूलभद्रे उभा थइ बे हाथ जोडी गुरुने विज्ञप्ति करी के–" हुं छ रसवाळो आहार करी तप कर्या विनाज कोशाना घरमां चार मास रहीश." गुरुए तेने पण योग्य धारी आज्ञा आपी. एटले ते चारे मुनिओ पोतपोताने अंगीकार करेले स्थाने गया. त्यां शांत, जितेंद्रिय अने घोर तपस्यावाळा ते त्रणे मुनिओने जोइ तेमना प्रभावथी सिंह, सर्प अने आरघट्टिक ए त्रणे जण शांति पाम्या.

हवे स्थूलभद्र कोशावेश्याने घेर गया. तेने जोइ हर्ष पामी कोशा तेनी सामे गइ, अने तेणे धार्युं के—" जरुर आ परीषहोथी उद्वेग पामी चारित्रथी भ्रष्ट थइ अहीं आव्या जणाय छे. तेथी मारुं भाग्य हजु जागतुं छे." एम विचारी अमृत

[1] कूवामा रेट फेरवनार.

राजानी समक्ष तु मारु मस्तक छेदी नांखजे. हु आगळथी मारा मुखमां तालपुट विष राखीश, तेथी मने मरेलाने मारवामां तने पाप लागशे नहीं " आ वात महा प्रयत्ने श्रीयके अंगीकार करी

पछी बीजे दिवसे श्रीयके राजानी समक्ष ते प्रमाणे कर्युं ते जोइ राजाए मंत्रमथी कयु के—" आ शु कर्यु ? " श्रीयके कयु के—" हे स्वामी ! आपनी आज्ञाथी जे विरुद्ध होय ते पितानु पण मारे कांइ प्रयोजन नथी " ते सांभळी राजा खुशी थयो पछी मंत्रीनी उत्तरक्रिया समाप्त थइ त्यारे राजाए श्रीयकने कयु के—" आ तारा पितानी मंत्रीमुद्रा तु ग्रहण कर " श्रीयक बोल्यो के—" मारो मोटो भाइ कोशागणिकाने घेर छे, तेने बोलावीने आ मंत्रीमुद्रा आपो " त्यारे राजाए स्थूलभद्रने बोलावीने मंत्रीनी मुद्रा ग्रहण करवा कयु तेणे जवाब आप्यो के—" हु विचारीने कहीश " पछी राजानी आज्ञाथी स्थूलभद्र अशोक वाटिकामां जइ विचार करवा लाग्यो तेमां पिताना मरणथी संसारनी अनित्य भावना तथा राज्यचिंतानु परिणाम अति दुष्ट विचारी तेणे ते ज ठेकाणे पंच मुष्टि लोच करी राजा पासे जइ धर्मलाभ आप्यो अने कयु के—" में मस्तकनो लोच कर्यो छे " एम कही ते राजसभा मांथी बहार नीकळ्यो. राजाए ते क्यां जाय छे ? ते जोवा माटे अगाशी उपर चडीने जोयु तो वखारना पाडानी जेम कोशाना घरनो त्याग करीने ते आगळ चाल्या गया

स्थूलभद्रे संभूतविजय नामना आचार्य पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी पछी राजाए श्रीयकने राजमुद्रा आपी. श्रीयके पितानु वेर वाळवा वररुचिने कोशानी बहेन उपकोशा द्वारा मद्यपान करतो बनाव्यो, अने सभामां दरेक सभासदोने कमळ

आश्चर्य पाम्यो. मंत्रीए राजाने कह्युं के—" तेनी खात्री आपणे जाते काले गंगानदी पर जइने करशुं. " एम कही घेर आवी पोताना खानगी माणसने रात्रे गंगानदीए मोकल्यो. तेणे वररुचिने ग्रंथि संताडतो जोयो. एटले तेना गया पछी गुप्त रीते ते ग्रंथि लइ तेणे मंत्रीने आपी.

बीजे दिवसे राजा विगेरे सर्व जनो गंगानदीने कांठे गया. वररुचिए स्तुति करी यंत्र दबाव्यो पण कांइ मळ्युं नहीं. पछी तेणे घणी रीते ते ग्रंथि खोळी, पण हाथ लागी नहीं. त्यारे मंत्रीए तेने कह्युं के—" तमे जे ग्रंथि शोधो छो, ते आ रही. " एम कही तेनो सर्व प्रपंच प्रसिद्ध करी तेने ते ग्रंथि आपी. वररुचि लज्जा पामी ते ग्रंथि लइ पोताने घेर गयो. पछी वररुचि मंत्रीनां छिद्र जोवा लाग्यो. एकदा श्रीयकना लग्न होवाथी राजाने भेट आपवा माटे मंत्री पोताने घेर छत्र, चामर, शस्त्रो विगेरे सामग्री तैयार करावतो हतो. ते तेनी दासीना मुखथी जाणी वररुचिए गामना बाळकोने एक श्लोक शीखव्यो. ते छोकराओ आखो दिवस बोल्या करता हता. ते श्लोकनो भावार्थ आ प्रमाणे हतो.—" शकटाल मंत्री जे करे छे ते राजा जाणतो नथी. ते एवुं करे छे के जेथी ते राजाने मारी श्रीयकने राज्य आपशे. " आ श्लोक अनुक्रमे राजाना सांभळवामां आव्यो, त्यारे तेणे खात्री करवा माटे पोतानो खानगी सेवक मंत्रीने घेर मोकल्यो. तेणे मंत्रीने घेर बधी सामग्री थती जोइ राजाने ते वात करी. एटले राजा मंत्री पर कोपायमान थयो. बीजे दिवसे मंत्री राजाने नमस्कार करवा आव्यो, त्यारे राजा क्रोधथी पराङ्मुख थयो, ते जोइ तेनो अभिप्राय जाणी मंत्रीए घेर आवी श्रीयकने कह्युं के—" राजा कोइ कारणथी अत्यंत कोपायमान थयो छे. ते आपणा आखा कुटुंबनो नाश करशे, तेथी सर्वनी रक्षा करवा माटे काले

तेने लक्ष्मीवती प्रिया हती तेमने स्थूलभद्र तथा श्रीयक नामना बे पुत्रो थया हता तथा यक्षा, यक्षदत्ता, भूता, भूतदत्ता, सेना, वेणा अने रेणा नामनी सात पुत्रीओ थइ हती तेमां मोटो पुत्र स्थूलभद्र कोशा नामनी वेश्याने घेर ज रहेतो हतो ते नगरमां वररुचि नामे एक पंडित ब्राह्मण रहेतो हतो ते हमेशां राजसभामां आवी नवा एकसो ने आठ श्लोको करी राजानी प्रशंसा करतो हतो परंतु ते मिथ्यात्वी होवाथी शकटाल मंत्री ते पंडितना श्लोकोने वखाणतो नहोतो, तेथी राजा पण तेने इनाम आपतो नहोतो ते जाणी वररुचिए ते मंत्रीनी स्त्रीने सेवी प्रसन्न करी राजापासे पोताना श्लोकनी प्रशंसा मंत्री करे तेवी मागणी करी एटले तेणीना कहेवाथी मंत्रीए राजसभामां तेना काव्यनी एकवार प्रशंसा करी, त्यारथी राजा हमेशां ते पंडितने एकसो ने आठ सोनामहोरोनुं इनाम आपवा लाग्यो तेथी कोश खाली थतो जोइ एक वखत एकांतमां मंत्रीए राजाने कह्युं—" आ वररुचि जूनां काव्यो बोले छे, तेनी खात्री ए छे के मारी सातें पुत्रीओने ते काव्यो आवडे छे " ते सांभळी राजाए बीजे दिवसे ते पुत्रीओने सभामां बोलावी जवनिकामां राखी ते पुत्रीओमांनी मोटी पुत्रीनी बुद्धि एवी हती के जे एकज वार सांभळे ते तेणीने कंठे थतुं हतुं, बीजीने बे वार सांभळवाथी कंठे थतुं हतुं ए रीते अनुक्रमे सातमीने सात वार सांभळवाथी कंठे थतुं हतुं, तेथी वररुचि ज्यारे काव्यो बोल्यो, त्यारे ते सांभळीने अनुक्रमे सातें पुत्रीओ ते ज प्रमाणे बोली गइ ते जोइ राजाए तेने इनाम आपवुं बंध कर्युं त्यारे ते वररुचि हमेशां गंगानदीमां एकसो ने आठ सोनामहोरनी ग्रंथि गुप्त रीते यंत्रना प्रयोगथी गोठवी पछी मनुष्योना देखतां १०८ काव्योवडे गंगानी स्तुति करतो एटले तेनी गोपवेली ग्रंथि उंची आवती हती ते ग्रंथि ते लइ लेतो हतो अनुक्रमे ते वात सांभळी राजा पण

अत्यतं आसक्तिना हेतु रूप छे तेथी अहीं स्त्री शब्द लख्यो छे. अन्यथा संगीतादिक पांचे इंद्रियोना विषयो पण संगना ज हेतु रूप छे. तेथी करीने (जस्स) जे साधुने (एसा) आ स्त्री (परिण्णाया) जाणवामां आवी छे एटले के ज्ञपरिज्ञाए करीने महा अनर्थकारी जाणी छे अने प्रत्याख्यान परिज्ञाए करीने तेनो सर्वथा त्याग कर्यो छे (तस्स) ते साधुए (सामण्णं) चारित्र (सुकडं) सारुं कर्युं छे. तात्पर्य ए छे के-पापना हेतुनो त्याग करवो ते व्रत छे, अने पापना हेतु तो रागद्वेष ज छे. तेमज रागद्वेषनुं मूळ स्त्री जेवुं बीजुं कोइ पण नथी, तेथी स्त्रीनो त्याग करवाथी ज चारित्र सारुं कर्युं (पाळ्युं) कहेवाय छे. १६.

तेथी करीने शुं करवुं ? ते कहे छे.—

एअमादाय मेहावी, पंकभूआ उ इत्थीओ। नो ताहिं विणिहणेज्जा, चरेज्जत्तगवेसए ॥ १७ ॥

अर्थ—(मेहावी) बुद्धिमान साधु (इत्थीओ) स्त्रीओ (पंकभूआ उ) कादव रूप ज छे एटले मुक्ति मार्गमां प्रवर्तेलाने विघ्न करनार होवाथी तथा मलिनतानुं कारण होवाथी पंक जेवी ज छे (एअं) ए प्रमाणे (आदाय) बुद्धिवडे ग्रहण करीने—जाणीने (ताहिं) ते स्त्रीओवडे (नो विणिहणेज्जा) पोताना आत्माने न हणे एटले संयम रूप जीवितना उपघातवडे आत्माने अधोगतिमां पाडे नहीं. परंतु (अत्तगवेसए) आत्म गवेषक एटले मारे मारो आत्मा संसारथी शी रीते तारवो एवो अभिप्राय राखीने (चरेज्ज) धर्मनुं अनुष्ठान करे. १७.

स्त्रीपरीषह उपर श्री स्थूलभद्रनी कथा.—

पाटलीपुर नगरमां नवमो नंद राजा राज्य करतो हतो. तेना राज्यनी चिंता करनार शकडाल नामे तेनो मंत्री हतो.

साधुए तेने पूछ्यु के–" तु वारवार आ प्रमाणे बोले छे, माटे तु कोण छे ? " त्यारे देवे तेने मूकनु स्वरूप देखाडी पूर्व भवनो वृत्तांत कह्यो ते सांभळी साधुए कह्यु–" आ वातनी खात्री शी ? " त्यारे तेने खात्री कराववा माटे ते देव तेने वैताढ्य पर्वत पर देव वदाववा लइ गयो. त्यां एक सिद्धायतनना खूणामां ते दुर्लभबोधि देवे ज देव हतो त्यारे पोताना नामना चिन्हवाळु कुडलयुगल राख्यु हतु, अने तेणे ते वखते मूकने कह्यु हतु के–" हु ज्यारे कोइ रीते बोध न पामु त्यारे मने आ कुडळयुगल बतावजु " तेथी ते मूक देवे ते वखते तेने देखाडयु ते जोइ तेने जातिस्मरण थयु, अने तेथी ते चारित्रमां दृढ थयो आ साधुने प्रथम चारित्र उपर अरति हती, पछीथी तेने रति थइ, माटे बीना साधुओए पण सयमने विषे अरति करवी नहीं

इति अरति परीषह उपर पुरोहित पुत्रनी कथा

हवे सयमने विषे अरति थाय त्यारे स्त्रीनी इच्छा थाय छे, तेथी आठमो स्त्रीपरीसह बतावे छे —

संगो एस मणुस्साण, जाओ लोगम्मि इत्थीओ । जस्स एआ परिण्णाया, सुकड तस्स सामण्ण ॥ १६ ॥

अर्थ—(लोगम्मि) आ ससारमां (जाओ) जे (इत्थीओ) मनुष्यणी विगेरे स्त्रीओ छे, (एस) ए स्त्रीओ (मणुस्साण) मनुष्योने (सगो) सग एटले बधन रूप छे जेम जाळ मृगोनु बधन छे, तेम स्त्रीओ मनुष्योनु बधन छे तथा जेम श्लेष्म माखीओने सग एटले लेप अर्थात् बधनरूप छे तेम स्त्रीओ मनुष्योनो लेप एटले बधनरूप छे अहीं मनुष्योने बीजी गतिना जीवो करतां मैथुनसज्ञा अधिक होय छे तेथी मनुष्य शब्द वापर्यो छे तथा स्त्रीओ ज हावभाव विगेरेवडे मनुष्योने

दीक्षा लउं. ” त्यारे वैद्य तेने दीक्षा अपावी पोते स्वर्गे गयो.

देवना गया पछी ते दीक्षा मूकी दइ पाछो पोताने घेर गयो. त्यारे देवे तेने फरी जळोदरनो व्याधि उत्पन्न कर्यो, अने फरीथी वैद्यनुं रूप करी तेने साजो करी तेज प्रमाणे कोथळो उपडावी दीक्षा अपावी. बीजी वार पण ते दीक्षा मूकी जतो रह्यो, त्यारे त्रीजीवार पण तेज प्रमाणे व्याधि निरोग करी दीक्षा अपावी देव स्वर्गे गयो. त्रीजीवार पण ते दीक्षा मूकी घेर गयो. त्यारे पण देवे तेज प्रमाणे करी तेने दीक्षा अपावी. पछी तेने दृढ करवा माटे ते देववैद्य तेनी साथेज रह्यो. एकदा तेने स्थिर करवा माटे ते देव माथे घासनो भारो लइ एक बळता गाममां प्रवेश करवा लाग्यो, ते जोइ ते साधुए तेने कह्युं के—“ आ बळता गाममां केम प्रवेश करो छो ? ” देवे कह्युं के—“ तुं पण क्रोध, मान, माया अने लोभथी बळता संसारमां निषेध कर्या छतां पण वारंवार केम प्रवेश करे छे ? ” आ प्रमाणे ते देववैद्य तेने कह्युं तोपण ते बोध पाम्यो नहीं. एकदा ते बन्ने अटवीमां गया. त्यां देव कांटावाळा मार्गमां चालवा लाग्यो, ते जोइ साधुए तेने कह्युं के—“ आ सारो मार्ग मूकीने तमे उन्मार्गे केम चालो छो ? ” देव बोल्यो—“ तुं पण विशुद्ध संयम मार्गनो त्याग करी आधि व्याधि रूप कंटक वडे व्याप्त एवा संसारमार्गमां केम चालवा इच्छे छे ? ” आ प्रमाणे कह्या छतां ते बोध पाम्यो नहीं. एकदा ते बन्ने कोइ देवालयमां गया. त्यां रहेलो यक्ष उत्तम पूजावडे पूजाता छतां पण नीचे मुखे पडतो हतो. ते जोइ साधुए कह्युं के—“ अहो ! आ यक्ष केवो अधम छे ? के जे पूजाता छतां पण नीचे मुखे पडे छे ? ” देवे कह्युं—“ तुं पण एवोज अधम छे, कारणके मुनिपणामां सर्व लोकोने वंद्य अने पूज्य छतां पण तुं वारंवार संसारमां जइने पडे छे. ” ते सांभळी

अने देव गुरुने वदना करावतो परतु ते बालक दुर्लभबोधि होवाथी ते देव तथा गुरुने जोइ रोतो हतो आ प्रमाणे बाल्यावस्थाधीन तेने अत्यत यत्नपूर्वक मूक प्रतिबोध करतो हतो पण ते बोध पाम्यो नहीं त्यारे मूके कटाळीने छेवट दीक्षा लीधी, अने चारित्र पाळीने ते स्वर्गे गयो.

तेणे अवधिज्ञानथी पूर्वनी हकीकत जाणी पोताना भाइने प्रतिबोध करवा माटे तेने जळोदरनो व्याधि उत्पन्न कर्यो घणा वैद्योए तेना अनेक उपायो करी तेने व्याधि न शमवाथी तजी दीधो पछी ते देव वैद्यनु रूप लइ तेनी पासे आव्यो, अने तेने कह्यु के—" हु सर्व व्याधिओने जलदीथी दूर करु छु " ते बोल्यो—" मारो जळोदरनो व्याधि दूर करो " वैद्य बोल्यो—"तारो आ असाध्य व्याधि पण हु दूर करु, परतु सारो थया पछी तारे जींदगी पर्यंत मारो औषधोनो कोथळो उपाडीने मारी साथे फरवु जोइशे " ते सांभळी व्याधिथी बहु हेरान होवाथी तेणे तेनी शरत कबूल करी; त्यारे ते वैद्ये तेने उपचार करी सारो कर्यो ते स्वस्थ थयो पछी वैद्ये तेने पोतानो कोथळो उपाडवा आप्यो, अने पोतानी साथे लीधो ते कोथळाने उपाडी वैद्यनी पाछळ पाछळ फरवा लाग्यो देवमायाथी ते कोथळो घणो भारे थइ गयो, तेथी तेवा अत्यत भारने वहन करता ते बहुज खेद पाम्यो, परतु कोथळो मूकी पाछा जवा ते शक्तिमान थयो नहीं, कारणके " पाछो जवाथी कदाच फरीथी व्याधि थाय " एवो भय हतो एटले ते वैद्यनीज पाछळ कोथळो उपाडीने निरतर भमवा लाग्यो एकदा कोइ ठेकाणे स्वाध्याय करता साधुओने जोइ वैद्ये तेने कह्यु के—" जो तु आ मुनिओ पासे दीक्षा ग्रहण करे तो हु तने आ भार उपाडवामांथी मुक्त करु " त्यारे ते भार वहन करीने अत्यत कटाळी गयेलो होवाथी बोल्यो के— ' हु

आ गाथा सांभळी ते मूक प्रतिबोध पाम्यो अने गुरु पासे जइ तेणे श्रावक धर्म अंगीकार कर्यो. अने बोलवा लाग्यो.
आ अवसरे पुरोहितपुत्रनो जीव जे स्वर्गमां देव हतो, ते महाविदेह क्षेत्रमां विचरता तीर्थंकर पासे गयो, अने वंदन करी पूछ्युं के–" हे भगवान ! हुं सुलभबोधि छुं के दुर्लभबोधि छुं ? तथा अहींथी चवीने हुं क्यां उत्पन्न थवानो छुं ?" भगवाने कह्युं के–" तुं दुर्लभबोधि छे. अने स्वर्गथी चवीने कौशांबी नगरीमां मूकनो भाइ थवानो छुं. ते मूकथी तने प्रतिबोध थशे." ते सांभळी ते देव त्यांथी कौशांबी नगरीमां मूकनी पासे आव्यो, अने तेने घणुं द्रव्य आपी तेणे कह्युं के–" ज्यारे हुं तारी माताना उदरमां उत्पन्न थइश, त्यारे तेणीने आम्रफळनो दोहद थशे, तेथी में आ पासेना पर्वतपर सदा फळे तेवो आम्रवृक्ष रोप्यो छे, त्यांथी फळो लावीने तेनो दोहद पूर्ण करजे. परंतु माता पासेथी प्रथम लखावी लेजे के ते उत्पन्न थयेलो बाळक तने आपे. पछी तारे मारा जन्म्या बाद ते प्रमाणे करवुं के जेथी मने धर्मनी प्राप्ति थाय." एम कहीने ते देव पोताने स्थाने गयो.

अन्यदा ते देव स्वर्गमांथी चवी मूकनी माताना गर्भमां उत्पन्न थयो. ते वखते तेणीने आम्रफळनो दोहद थयो. त्यारे मूके माताने कह्युं के-" हे माता ! जो तमे आ गर्भ जन्म्या पछी मने आपवानुं लखी आपो तो हुं तमारो दोहद पूर्ण करुं." ते सांभळी तेनी माताए ते वात कबूल करी तेने लखी आप्युं. पछी मूके देवना कह्या प्रमाणे आम्रफळो लावी आपी तेनो दोहद पूर्ण कर्यो. समय पूर्ण थये तेणीने पुत्र जन्म्यो. ते बाळकने मूक पोतानी पासेज राखी तेनुं पालन करवा लाग्यो. बाल्यावस्थाथीज तेने चैत्यमां देववंदन करवा जतां तथा उपाश्रये साधुने वंदना करवा जतां ते पोतानी साथे लइ जतो

पाळता छतां पण ते द्वेषने लीधे मनमां विचार करतो हतो के–" आ मुनिए श्रमने बळात्कारे दीक्षा आपी छे " आवा विचारथी तेणे दुर्लभबोधिपणु उपार्जन कर्यु अनुक्रमे ते बन्ने काळधर्म पामी स्वर्गे गया

अहीं कौशाम्बी नगरीमां तापस नामनो श्रेष्ठी मरीने पोताना ज घर आगळ भुंड थयो त्यां पोताना घर विगेरे जोइ तेने जातिस्मरण थयु पोताना पुत्र विगेरे कुटुंबने तेणे ओळख्या, परंतु ते बोली शकतो नहोतो एकदा श्राद्धने दिवसे तेना पुत्रोए ज ते भुंडने मारी नांख्यो त्यारे ते मरीने तेज घरमा सर्प थयो त्यां पण जातिस्मरण पाम्यो तेने पण तेना पुत्रोए मारी नांख्यो, एटले ते पुत्रनो ज पुत्र थयो त्यां पण ते जातिस्मरण पाम्यो तेथी तेणे विचार्यु के–" पूर्व भवनी पुत्रवधूने हु माता शी रीते कहु ? अने पूर्व भवना पुत्रने पिता कहीने शी रीते बोलावु ? " एम विचारी ते मुंगो ज रह्यो तेना मातपिताए घणा उपायो कर्या, तो पण तेनु कृत्रिम मुगापणु गयु नहीं एकदा कोइ चार ज्ञानने धारण करनारा मुनिए ते मूक पुत्रने बोध करवा माटे पोताना बे शिष्योने एक गाथा सहित मोकल्या तेओए जइ तेनी पासे आ प्रमाणे ते गाथा कही —

" तावस ! किमिणा मूअ –व्वएण पडिवज्ज जाणितु धम्म ।
मरिऊण सूअरोरग, जाओ पुत्तस्स पुत्तो त्ति ॥ "

" हे तापस श्रेष्ठी ! धर्मने हितकर जाणीने तेने अंगीकार कर, मूक व्रतथी शु फळ थवानु छे ? तु मरीने भुंड, सर्प अने हमणा पुत्रनो पुत्र थयो छे "

उंचे स्वरे धर्मलाभ आप्यो. ते सांभळी ते बन्ने पुत्रोए तेमने हांसीपूर्वक बोलाव्या, एटले मुनि तेमनी पासे गया. तेओए पूछ्युं के—" तमे नृत्य जाणो छो ? " मुनि बोल्या—" हा. जाणुं छुं; परंतु तमे ताल वगाडो तो हुं नाचुं. " त्यारे तेओ ताल वगाडवा लाग्या, परंतु बराबर जाणता नहोता, तेथी मुनिए ते बन्नेने कह्युं के—" तमे मूर्खशिरोमणि छो. " ते सांभळी तेओ क्रोध पामी मुनिने मारवा दोडया. मुनि पण युद्धमां कुशळ हता, तेथी तेणे ते बन्नेने खूब कुटी तेमना हाथ पग विगेरे सर्व अवयवो संधिमांथी जूदा करी दीधा अने तेओने ते ज अवस्थामां मूकीने मुनि उपाश्रये आव्या. परिवारना कहेवाथी पुत्रोनी तेवी अवस्था जोइ राजा अने पुरोहित भय पामी आर्यराधाचार्य पासे गया. तेमने वांदी बन्ने पुत्रोने साजा करवा विनंति करी. गुरु बोल्या के—" अमे कांइ पण जाणता नथी, परंतु एक नवा साधु आजे आव्या छे, तेने प्रसन्न करो. " ते सांभळी राजा अने पुरोहित युवराजर्षि पासे आवी तेमना पगमां पडी पासे बेठा. राजाए ते मुनिने ओळखीने कह्युं के—" हे भाइ ! तमारा भत्रीजाने सारो करो. " मुनिए तेनुं हित विचारी कह्युं के—" ज्यारे तमे साधुने पीडा करनारा तमारा पुत्रोने पण शिक्षा आपी शक्ता नथी, तो तमारा आ मोटा राज्यने ज धिक्कार छे. " राजाए कह्युं—" हे भ्राता ! आ अपराध क्षमा करी बन्ने बाळकोपर दया करो. " मुनि बोल्या के—" जो ते बन्ने कुमारो दीक्षा ग्रहण करे तो तेमने साजा करुं, अन्यथा नहीं करुं. " ते सांभळी राजाए अने पुरोहिते बन्ने पुत्रोने पूछी तेमना कहेवाथी मुनिनुं वचन स्वीकार्युं. पछी मुनिए प्रथम तेमनो लोच करी पछी तेमना संधि जोडी दइने हता तेवा कर्या, अने तरत ज तेमने दीक्षा आपी. तेमां राजपुत्र तो निःशंकपणे चारित्र पाळवा लाग्यो, परंतु पुरोहितपुत्र वारंवार जातिमद करवा लाग्यो. दीक्षा

अर्थ—(विरए) हिंसादिकथी निवृत्ति पामेला, तथा (आयरक्खिए) दुर्गतिना कारण रूप दुर्ध्यानथी रक्षण कर्यो छे आत्मा जेणे एवा, तथा (णिरारभे) असत् क्रियाथी निवृत्त थयेला, तथा (उवसते) क्रोधादिक उपशम्या छे जेना एवा (मुणी) मुनिए (अरइ) अरतिने (पिट्ठओ) पाछळ (किच्चा) करीने एटले आ अरति धर्ममां विघ्न करनारी छे एम जाणी तेनो अनादर करीने (धम्मारामे) धर्मरूप आराममने विषे रमता थका (चरे) विचरवु १५

अरति परीसह उपर पुरोहितपुत्र अने राजपुत्रनी कथा

अचलपुरमा जितशत्रु नामे राना हतो तेने अपराजित नामनो युवराज पुत्र हतो तेणे प्रतिबोध पामी रथाचार्य पासे दीक्षा लीधी एकदा रथाचार्य त युवरान मुनि सहित विहार करी तगरा नामनी नगरीए गया ते वखते ते रथाचार्यना स्वाध्यायी शिष्य (गुरुभाइ) आर्य राधाचार्य उज्जयिनी नगरीमां हता त्यांथी तेना केटलाक शिष्यो तगरा नगरीमां आव्या तेमणे रथाचार्यने वदना करी आचार्ये तेमने आर्य राधाचार्यनी निराबाधा–सुखसाता पूछी, त्यारे ते साधुओए कह्यु के—" पूज्य प्रसादथी सर्व सारु छे, परतु त्यांना राजपुत्र अने पुरोहितपुत्र ए वे सर्व मुनिओने उद्वेग पमाडे छे " ते सांभळी युवरानर्षिए विचार्यु के—" ते राजपुत्र तो मारो भत्रीजो थाय छे, माटे तेने जइने हु प्रतिबोध करु " एम विचारी गुरुनी आज्ञा लइ ते युवरानर्षि शीघ्र उज्जयिनीमां गया

त्या आर्यराधाचार्यने वदना करी तेमनी पासे रह्या पछी तेमणे ना कह्या छतां ते युवराज मुनि एक क्षुल्लक मुनिने घर देखाडवा माटे साथे लइ भिक्षाचर्याए नीकळ्या अनुक्रमे लोकोए ना कह्या छतां तेओ राजकुमारने घेरज गया, अने

मारुं धोतीयुं गयुं, तेथी आ नानुं पहेर्युं छे." ते सांभळी संभ्रमथी आचार्य बोल्या के—"अरे शिष्यो ! आ पिताने माटे जलदी धोतीयुं लावो." ते सांभळी सोमदेवे कह्युं के—"जेनाथी लाजवानुं हतुं ते सर्वेए तो आजे धोतीयुं गयुं त्यारे जोइ लीधुं, तो हवे आजथी मारे चोलपट्ट ज हो. धोतीयानी कांइ जरुर नथी." एम कही तेणे जावजीव पर्यंत शुद्ध वेप धारण करी चारित्र पाळ्युं. आ सोमदेव ऋषिए प्रथम अचेल परीषह सहन कर्यो नहीं, पण पाछळथी सहन कर्यो, तेम सर्व साधुए सहन करवो.

इति अचेल परीषह उपर सोमदेव ऋषिनी कथा.

हवे वस्त्ररहित अने अप्रतिबद्ध विहार करनार साधुने शीतादिकनी पीडाथी अरति पण उत्पन्न थाय छे, तेथी अरति परीषह कहे छे.—

गामाणुगामं रीअंतं, अणगारं अकिंचणं । अरई अणुप्पविसे, तं तितिक्खे परीसहं ॥ १४ ॥

अर्थ—(गामाणुगामं) एक गामथी बीजे गाम (रीअंतं) विचरता एवा अने (अकिंचणं) परिग्रह रहित एवा (अणगारं) मुनिने (अरई) संयम संबंधी अप्रीति (अणुप्पविसे) प्राप्त थाय, तो (तं) ते (परीसहं) परीषहने सहन करवो. १४.

हवे ते अरतिपरीषह सहन करवानो उपाय बतावे छे.—

अरइं पिट्ठओ किच्चा, विरए आयरक्खिए । धम्मारामे णिरारंभे, उवसंते मुणी चरे ॥ १५ ॥

जोडा अने जनोइनो पण त्याग कराव्यो; परतु बाळकोना कहेवाथी तथा तेमना नहीं वादवाथी पण तेणे धोतीयु मूक्यु नहीं

एकदा कोइ साधु अनशन करीने कालधर्म पाम्या, ते वखते वृद्धनु धोतीयु मूकाववाना हेतुथी सूरिए सर्व साधुओने एकठा करी कह्यु के—" आ वोसरावेलु साधुनु शरीर कोइ खांधे उपाडी सस्कार करवाने स्थानके लइ जाय तो तेने मोटु पुण्य थाय " ते सामळी सोमदेवे पूछ्यु के—" हे पुत्र ! तेम करवाथी बहु निर्जरा थाय ? " आचार्ये कह्यु—" हा घणी निर्जरा थाय " त्यार तेणे कह्यु—"हु वहन करीश " आचार्ये कह्यु—" आ शब वहन करतां बाळकोना उपसर्गो थशे, ते सहन कराय तेवु होय तो वहन करजो, नहीं तो उलटु शुभने बदले अशुभ फळ प्राप्त थशे " त्यारे सोमदेवे उपसर्ग सहन करवानु स्वीकारी ते शब पोताना स्कधपर उपाड्यु सर्व साधु साध्वीओ तेनी पाछळ चाल्या ए रीते सोमदेव काइक आगळ चाल्या, थोडे दूर गया तेवामां सूरिए शीखवीने मोकलेला छोकराओए आवी तेनु धोतीयु खेंचीने काढी नाख्यु तेथी लज्जा पामीने ते जेवामां स्कध उपरथी शबने नीचे मूकवा इच्छे छे तेटलामां बीजा सर्वे बोल्या के—" न मूको, न मूको " एम कही एक साधुए तेनी केडे दोराए करीने चोलपट्ट बाधी दीधो ते वखत सोमदेवे विचार्यु के—" पाछळ आवती पुत्रवधू अने पुत्री विगेरे मने जुए छे " एम धारी तेने लज्जा आवी, तो पण " आ उपसर्ग छे तेथी सहन करवो " एम विचारी तेणे ते शब मूक्यु नहीं ए रीते शबने परठववानी भूमि सुधी तेने उपाडी त्यां तेने परठवी सर्व साधु साध्वी सहित पाछा वळी ते उपाश्रयमा आव्या तेने चोलपट्टवाळा जोइ सूरिए पूछ्यु—" हे पिता ! आजे नानु वस्त्र केम पहेर्यु छे ? " तेणे कह्यु—" हे पुत्र ! मार्गमा उपसर्ग थवाथी

एकदा आचार्ये पिताने कह्युं के—" आ सर्व मुनिओ चोलपट्ट धारण करे छे, परंतु तमे स्थविर छो तेथी शाटक (धोतीयुं) भले पहेरो, परंतु आ छत्रादिक वस्तुओ तमने शोभती नथी." ते सांभळी ते सोमदेव मुनि बोल्या के— "हे पुत्र ! तडकामां छत्री विना हुं चाली शकतो नथी, कमंडळ विना ठल्ला मात्रामां शुद्धि शी रीते थाय ? ब्राह्मणपणुं जणावनार जनोइनो त्याग केम कराय ? अने जोडा विना मार्गमां कांटा वागे तेथी ते पण शी रीते तजुं ?" ते सांभळी सूरिए कह्युं के—" जो एम छे तो ते सर्व (पांचे) वस्तु भले राखो, परंतु ते सिवाय बीजा सर्व परिग्रहनो त्याग करो." त्यारे ते सोमदेवे सर्व अन्य परिग्रहनो त्याग कर्यो. एकदा सूरि नाना बाळकोने कांइक शीखवी पोते जिनेश्वरने वांदवा गया. ते वखते ते बाळकोए आवी सोमदेव सिवाय बीजा सर्व मुनिओने वांद्या, अने सोमदेवने जोइ जोइने बोल्या के— "आ छत्रधारी स्थविर मुनिने वांदशो नहीं." ते सांभळी सोमदेव ऋषिए क्रोध पामी कह्युं के—"अरे ! मारा पुत्र पौत्रादिक बाळकोने वांदो छो, अने हुं तो सूरिनो पिता छुं वळी वृद्ध छुं तो मने केम वांदता नथी ? शुं में हजु प्रव्रज्या अंगीकार नथी करी ?" त्यारे बाळको बोल्या के—" जेणे दीक्षा ग्रहण करी होय तेने छत्र शी रीते होय ? सर्व मुनिओ छत्र विनाना ज देखाय छे." ते सांभळी सोमदेवे विचार्युं के—" छोकराओ पण मने उपदेश आपे छे, तो साधुना आचारथी विरुद्ध एवा आ छत्रनो हुं त्याग करुं." एम विचारी चैत्यवंदन करीने आवेला आचार्यने तेणे कह्युं के— "सर्वने न गमता आ छत्रनी मारे कांइ जरुर नथी." सूरिए कह्युं के—" जो एम होय तो छत्रनो त्याग करो. कदाच बहु ताप लागे तो मस्तकपर वस्त्र ओढवुं." एम कही छत्रनो त्याग कराव्यो. आज रीते अनुक्रमे धीमे धीमे कमंडळ,

वज्रस्वामी पासे जवानी रजा मागी. त्यारे ते बोल्या के—" हे वत्स ! स्वस्थ चित्ते भण, जवानी उतावळ न कर " पछी यमक भणवाथी खेद पामेला आर्यरक्षिते फरी गुरुने पूछ्यु के—" हे पूज्य ! दशमु पूर्व हु केटलु भण्यो अने बाकी केटलु छे ? " गुरु बोल्या के—" हे वत्स ! दशमा पूर्वनु एक बिंदु तु भण्यो छे, अने समुद्र जेटलु हजु बाकी छे " ते सांभळी तेनु चित्त भणवापरथी मद थयु तेथी तेणे वज्रस्वामीने कह्यु के—" हे भगवान् ! हवे हु पूर्वनो अभ्यास करवा शक्तिमान नथी " ते सांभळी गुरुए श्रुतज्ञानना उपयोगथी जाण्यु के—"दशमु पूर्व मारी पासेज रहेशे, आ जइने पाछो आवशे नहीं, अने मारु आयुष्य पण हवे थोडु छे " एम जाणी तेणे तेने जवानी रजा आपी जती वखते तेने गुरुए आचार्यपदे स्थापन कर्या पछी आर्यरक्षित आचार्य फल्गुरक्षित सहित अनुक्रमे पोताना दशपुर नगरे आव्या त्या पोतानी माताने, बहेनने, भाणेजने, भत्रीजाने, नाना भाइनी वहुने तथा तेना पुत्रने विगेरे सर्वने प्रतिबोध पमाडी दीक्षा आपी, त्यानो राजा समकित पाम्यो, तेना पिता सोमदेव पण प्रतिबोध पाम्या, परतु तेने विचार थयो के—" पुत्री अने पुत्रनी वहु विगेरेनी पासे निरतर नग्न जेवो हु शी रीते रहु ? " एम विचारी तेणे दीक्षा (साधु वेष) ग्रहण न करी तोपण स्वजन अने पुत्रना प्रेमपाशथी बधायेलो हतो. तेथी निरतर तेमनी साथेज रहेतो हतो, बीजे कोइ ठेकाणे जतो नहोतो तेने आर्यरक्षित आचार्य वारवार कहेता हवा के—"हे पिता ! तमे प्रव्रज्या लइने मनुष्य जन्मनु फळ ग्रहण करो " त्यारे ते बोल्या के— "जनोइ, जोडा, छत्री, कमडळ अने धोतीयु ए पांच वस्तु राखवानी जो अनुमति आपो तो हु दीक्षा लउ " ते सांभळी तेमां पण लाभ जोइ आचार्ये तेने ते प्रमाणे राखीने दीक्षा आपी अनुक्रमे चरण सीत्तेरी अने करण सीत्तेरी विगेरे भणाव्या

पामे तेवी स्थिति छे. " आ प्रमाणे ते सूरिनुं वचन अंगीकार करी आर्यरक्षित अनुक्रमे ज्यां वज्रस्वामी हता ते नगरनी बहार ते रात्रि रह्यो. ते ज रात्रिए वज्रस्वामीए कोइ बहारथी आवेला शिष्ये पोताना हाथमां दूधनुं पात्र हतुं, तेमांथी कांइक बाकी रह्युं एटलुं बधुं दूध पीधुं, एवुं स्वप्न जोयुं. पछी प्रातःकाळे आर्यरक्षिते श्रीवज्रस्वामी पासे आवी तेमने वंदना करी अने पूर्वनी वाचना आपवा विनंति करी. गुरुए तेने भिन्न उपाश्रयमां रहेवानुं कारण पूछ्युं त्यारे तेणे कह्युं के-" मने भद्रगुप्त आचार्ये भिन्न उपाश्रयमां रहेवा कह्युं छे. " ते सांभळी तेमणे श्रुतनो उपयोग दइ तेनुं कारण जाणी तेने जूदा उपाश्रयमां रहेवानी अनुज्ञा आपी. पछी ते थोडा समयमां ज नव पूर्व भणी रह्यो, त्यारे गुरुए तेने कह्युं के-" हे वत्स ! हवे दशम पूर्व भणतां प्रथम तेनां यमको भण. " त्यारे आर्यरक्षित ते महा विषम यमकने पण भणवा लाग्या.

ते अवसरे दशपुरमां तेना विरहथी पीडा पामेला तेना मातापिताए तेने बोलाववा माटे तेना नाना भाइ फल्गुरक्षितने मोकल्यो. तेणे आवी आर्यरक्षितने कह्युं के—" तमारा वियोगथी पीडा पामता मातापिता तमने बोलावे छे, माटे चालो. जो के तमे पोताना कुटुंब उपर पण मोहरहित थया छो, अथवा वैराग्यने लीधे तमने कोइ उपर राग नथी, तोपण शोकमां मग्न थयेला पोताना स्वजनोनो उद्धार करवा दयाळु थाओ. वळी तेओ प्रव्रज्या लेवाने माटे पण उत्कंठावाळा छे, तेथी त्यां आवी तेमने मुक्ति आपनारुं व्रत आपो. " ते सांभळी आर्यरक्षिते कह्युं के—" जो तुं आ वात सत्य कहेतो होय तो प्रथम तुं ज दीक्षा ग्रहण कर. " त्यारे ते बोल्यो के—" मने दीक्षा आपो. " ते सांभळी आर्यरक्षिते तेने चारित्र आप्युं. पछी फरीथी फल्गुरक्षिते आर्यरक्षितने पोताने नगर चालवानुं कह्युं. त्यारे आर्यरक्षित पण जवाने उत्सुक थया, तेथी तेणे श्री

तेथी आ साडानव सांठा मारी माताने आपजो अने तेने कहेजो के आर्यरक्षितने सौथी पहेलो हु ज सामो मळ्यो छु " त्यारे ते ब्राह्मणे तेना कहेवा प्रमाणे ज कर्युं ते जाणी तेनी माताए हर्ष पामी विचार कर्यो के–" मारा पुत्रे शुभ मगळ जोयु. आ शुकनथी ते साडानव पूर्वनो अभ्यास करशे " आर्यरक्षित पण शुभ शकुन थया एम जाणी हर्ष पामी शेरडीने वाडे गयो त्या तेने विचार थयो के–" हु मुनिओने वदन करवानो विधि जाणतो नथी, तेथी अदर शी रीते जाउ? माटे कोइक श्रावक मळे तो तेनी साथे जाउ " एम ते विचार करतो हतो, तेटलामा ढढ्ढर नामनो एक श्रावक गुरुने वदना करवा आव्यो, तेनी साथे ते अदर गयो अने तेनो करेलो विधि जोइ पोते पण गुरुने ते प्रमाणे वदना करीने गुरुनी पासे बेठो पछी गुरुना पूछवाथी तेणे पोतानु वृत्तात कही दृष्टिवाद भणाववा कह्यु. त्यारे आचार्य महाराजे कह्यु के–" जो अमारी पासे चारित्र ग्रहण कर तो अमे दृष्टिवाद भणावीए " तेणे चारित्र लेवानी हा कही एटले गुरुए तेने दीक्षा आपी पछी आर्यरक्षिते गुरुने कह्यु के–" अहीं रहेवाथी अभ्यास बहु थोडो थशे, तेम ज राजा तथा स्वजनो विगेरे सुखे रहेवा देशे नहीं माटे अहींथी अन्यत्र विहार करवो सारो छे " ते साभळी गुरुए ते प्रमाणे कर्युं अनुक्रमे आर्यरक्षिते गुरुपासे उपाग सहित अग्यार अगनो अभ्यास कर्यो पछी आर्यरक्षितने पूर्वनो अभ्यास करवा माटे ते तोसलीपुत्र आचार्ये श्रीवज्रस्वामी पासे मोकल्यो मार्गमा जतां अवति नगरीमा श्रीभद्रगुप्त सूरिने तेणे तेमना कहेवाथी रोकाइने निर्यामणा करावी ते सूरिए अत समये आर्यरक्षितने कह्यु के–" हे वत्स ! तु वज्रस्वामी पासे भणवा जाय छे, तो तारे तेनाथी जुदा उपाश्रयमा रहेवु कारण के जे सोपक्रम जीवितवाळो तेनी साथे एक रात्रि पण रहे ते तेनी साथे ज मरण

अचेल परीषह उपर सोमदेव ऋषिनी कथा.

दशपुर नगरमां सोमदेव नामे श्रेष्ठ ब्राह्मण हतो. तेने रुद्रसोमा नामनी भार्या हती. तेमने आर्यरक्षित अने फल्गुरक्षित नामना बे पुत्रो हता. तेमां मोटा आर्यरक्षिते पितानी पासे पूर्ण विद्या ग्रहण करी, पछी पाटलीपुत्र नगरमां अधिक विद्या भणवा माटे कोइ उपाध्यायनी पासे गयो. त्यां ते उपांग सहित चारे वेद तथा चौद विद्या शीख्यो. पछी पोताना दशपुर नगरमां आव्यो. ते वखते राजा विगेरे सर्व पुरजनोए तेनो प्रवेशोत्सव करी पूजा करी. पछी घेर जइ मातापिताने तेणे प्रणाम कर्या. ते वखते तेनो पिता अत्यंत हर्षित थयो, परंतु तेनी माताए जरा पण हर्ष देखाड्यो नहीं, ते जोइ आर्यरक्षिते कह्युं—" हे माता ! तमे मारा अभ्यासथी केम हर्ष पामता नथी ? " ते बोली के—" जीवहिंसादिकना निमित्तरूप घणां शास्त्रो भण्यो तेमां मने शेनो हर्ष थाय ? शुं तुं दृष्टिवाद भणीने आव्यो छे के जेथी मने हर्ष थाय ? " त्यारे तेणे माताने पूछ्युं के—" ते दृष्टिवाद क्यां भणाय छे ? " माताए कह्युं—" शेरडीना वाढमां रहेला तोसलिपुत्र नामना आचार्यनी पासे ते भणाय छे. " ते सांभळी ते बोल्यो के—" हे माता ! काले तेनी पासे हुं दृष्टिवाद भणवा जइश. " एम कही रात्रे सुतां सुतां तेणे विचार कर्यो के—" दृष्टिनो जे वाद ते दृष्टिवाद ए नामज सुंदर छे."

पछी प्रातःकाळे ते भणवा माटे चाल्यो. मार्गमां प्रथम ज पासेना गामथी आवतो तेना पितानो मित्र ब्राह्मण शेरडीना साडानव सांठा लइने आर्यरक्षितने मळवा माटे ज आवतो हतो ते सामो मळ्यो. तेणे आर्यरक्षितने कह्युं के—" हुं तमने मळवा ज आव्यो छुं. " ते सांभळी आर्यरक्षिते तेने खुशी समाचार पूछी कह्युं के—" हमणां हुं कांइ कार्यने माटे जाउं छुं,

हवे दशादिकथी पीडा पाम्या छता पण साधुए नवा वस्त्र मेळववा तत्पर थवु नहीं ए जणाववा माटे अचेल परीषह कहे छे—

परिजुण्णेहिं वत्थेहिं, होक्खामि त्ति अचेलए। अदुवा सचेलए होक्खं, इइ भिक्खू ण चिंतए ॥१२॥

अर्थ—(परिजुण्णेहिं) जीर्ण एवां (वत्थेहिं) वस्त्रोए करीने हु (अचेलए) थोडा दिवसमां वस्त्र रहित (होक्खामि त्ति) थइ जइश, ए प्रमाणे दीनताथी चिंतववु नहीं. (अदुवा) अथवा (सचेलए) वस्त्र सहित (होक्खं) हु थइश एटले के मने जीर्णवस्त्रवाळो जोइ कोइ दातार श्रावक मने सुंदर वस्त्रो आपशे तेथी हु वस्त्र सहित थइश (इइ) ए प्रमाणे पण हर्ष पामी (भिक्खू) मुनिए (ण चिंतए) चिंतववु नहीं अर्थात् वस्त्र न मळवाथी दीनता धारण करवी नहीं, अने मळवाथी हर्षित थवु नहीं १२

एगया अचेलए होइ, सचेले आवि एगया। एअं धम्महिअं णच्चा, णाणी णो परिदेवए ॥१३॥

अर्थ—(एगया) एकदा जिनकल्पादिक अवस्थामां अथवा जीर्ण वस्त्रवाळी अवस्थामां (अचेलए) वस्त्र रहित (होइ) होय, तथा (एगया) एकदा एटले स्थविरकल्पादिक अवस्थामां (सचेलेआवि) वस्त्र सहित पण होय तेथी करीने (एअं) आ अचेलपणु अथवा सचेलपणु बन्ने (धम्महिअं) साधु धर्मने उपकार करनारु छे एम (णच्चा) जाणीने (णाणी) ज्ञानी मुनि (णो परिदेवए) कोइपण वखत दीनता पामे नहीं. १३

जीवोने (या हणे) हणवा नहीं. परंतु " आ जीवो आहारना अर्थी छे, मारुं शरीर एओनुं भोज्य छे, वळी आ शरीर घणाने साधारण छे अर्थात् तेनी उपर घणानो हक्क छे, तेथी जो तेओ तेनुं भक्षण करे तो तेमां मारे शामाटे द्वेष करवो जोइए ? " आ प्रमाणे विचार करवो. ११

दंशमशक परीषह उपर श्रमणभद्रमुनिनी कथा.

चंपा नगरीमां जितशत्रु राजा हतो. तेने श्रमणभद्र नामे पुत्र हतो. तेणे धर्मघोष गुरुनी पासे धर्म सांभळी शुद्ध वैराग्यथी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे श्रुतसागरनो पार पामी तेणे एकाकीविहार नामनी प्रतिमा अंगीकार करी. एकदा शरदऋतुमां मोटी अटवीने विषे रात्रीए प्रतिमा धारण करीने रह्या हता, ते वखते सोयना अग्र जेवा तीक्ष्ण मुखवाळा हजारो डांसो तेना शरीरे वळग्या अने लोही पीवा लाग्या. तेमना डंखथी ते मुनिने अत्यंत वेदना थइ, तोपण ते महात्मा विचारवा लाग्या के—" आ डांसनी वेदना कइ गणतरीमां छे ? कांइज नथी. आथी अनंतगुणी वेदना नरकमां छे, ते आ जीवे घणीवार सहन करी छे. वळी आ शरीर भिन्न छे, अने जीव पण भिन्न छे. एम जाणनार कयो विद्वान शरीरपर ममता करे ? वळी आ नाशवंत शरीरथी जो कदाच आ डांसोने तृप्ति थती होय तो में शुं कल्याण न पाम्युं कहेवाय ? " अर्थात् आ देहवडे अन्य जीवने तृप्त करवा ते एक प्रकारनुं पुण्यज छे. आ रीते शुभ भावना भावता ते महात्मा मुनि रात्रिमांज काळधर्म पामी स्वर्गे गया. एवीज रीते बीजा साधुओए पण दंशमशक परीषह सहन करवो.

इति दंशमशक परीषह उपर श्रमणभद्रमुनिनी कथा.

स्वर्गे गया आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण उष्ण परीषह सहन करवो

इति उष्ण परीषह उपर अरहन्नकनु दृष्टांत

उष्ण ऋतु पछी वर्षाऋतु आवे छे तेमां डांस, मच्छर घणा थाय छे, तेथी ते संबधी परीषह कहे छे —

पुट्ठो अ दंसमसएहिं, समरेव महामुणी । णागो संगामसीसे वा, सूरो अभिहणे परं ॥ १० ॥

अर्थ—(समरेव) शत्रु तथा मित्रने विषे सम एटले समान चित्तवाळा (महामुणी) महामुनिए (दसमसएहिं) डांस, मच्छर तथा उपलक्षणथी जू, माकड विगेरेवडे (पुट्ठो अ) स्पर्श कराया छतां पण एटले पीडा पाम्या छतां पण (संगामसीसे) रण संग्रामने मोखरे रही (सूरो) शूरवीर (णागो वा) हाथी जेम (परं) शत्रुने (अभिहणे) हणे छे तेम भावशत्रुने हणवा जेम शूरवीर हाथी शस्त्रोथी व्यथा पाम्या छतां पण तेने नहीं गणीने संग्रामने मोखरे रही शत्रुने हणे छे तेम मुनिए पण डांस, मच्छर विगेरेथी पीडा पाम्या छतां पण तेने नहीं गणीने क्रोधादिक भावशत्रुनो पराभव करवो १०

भावशत्रुने शी रीते जीतवा ? ते कहे छे —

ण संतसे ण वारिज्जा, मणं पि णं पओसए । उवेह णं हणे पाणे, भुंजते मंससोणिअं ॥ ११ ॥

अर्थ—मुनिए दशमशकादिकथी (ण संतसे) त्रास पामवो नहीं तथा (ण वारिज्जा) तेमने वारवा—उडाडवा नहीं कमके उडाडवाथी अंतराय लागे तथा (मणं पि) मनमां पण तेनी उपर (ण पओसए) द्वेष लाववो नहीं परंतु (उवेह) तेमनी उपेक्षा करवी—करडवा देवा तथा (मंससोणिअं) पोतानु मांस अने रुधिरने (भुंजते) खाता एवा (पाणे)

मुनिने अति दारुण शीत लागवाथी ते रात्रिना पहेले प्रहरे ज मरण पाम्या, उद्यानमां रहेला बीजे प्रहरे, उद्याननी समीपे रहेला त्रीजे प्रहरे अने गामनी नजीक रहेला मुनि गामनी उष्माने लीधे कांइक अल्प शीत लागवाथी चोथे प्रहरे मरण पाम्या. ते चारे साधु मृत्यु पामीने स्वर्गे गया. आ प्रमाणे बीजा साधुओए पण शीतपरीषह सहन करवो.

इति शीतपरीषह दृष्टांत.

हवे शियाळानी पछी उनाळो आवे छे तेथी उष्णपरीषहं कहे छे—

उसिणप्परिआवेणं, परिदाहेण तज्जिए । घिंसु वा परिआवेणं, सायं णो परिदेवए ॥ ८ ॥

अर्थ—(घिंसु) ग्रीष्मऋतुमां (वा) वा शब्द छे माटे अथवा शरदऋतुमां (उसिणप्परिआवेणं) उष्णताथी युक्त जे धूळ पत्थर विगेरे, तेना परितापे करीने, तथा (परिदाहेण) परिदाहवडे एटले बहारथी स्वेद अने मळवडे अथवा लोहकारनी शाळा पासे उभा होय तो तेना अग्निवडे अने अंदर तृषाथी उत्पन्न थयेला दाहवडे, तथा (परिआवेणं) सूर्यना किरणोथी थता परितापवडे (तज्जिए) तर्जित एटले अत्यंत पीडा पामेला साधुए (सायं) सुख प्रत्ये (णो परिदेवए) चंद्रनी चंद्रिका अने मलयाचळनो वायु विगेरे सुखना कारणो मने क्यारे प्राप्त थशे ? एवी इच्छा पण न करवी. ८

उण्हाभितत्तो मेहावी, सिणाणं णोवि पत्थए । गायं णो परिसिंचेज्जा, णो वीएज्जा य अप्पयं ॥९॥

अर्थ—(मेहावी) मेधावी एटले मर्यादामां रहेला साधुए (उण्हाभितत्तो) गरमीथी ताप पाम्या छतां पण (सिणाणं)

णे मे णिवारणं अत्थि, छवित्ताणं णं विज्जए । अहं तु अग्गिं सेवामि, इइ भिक्खू ण चिंतए ॥७॥

अर्थ—(मे) मारे (णिवारणं) शीत, वात विगेरेने दूर करनार घर विगेरे (ण अत्थि) कांइपण नथी, तथा (छवित्ताणं) छवि एटले शरीरनी चामडीनुं त्राण एटले रक्षण करनार कंबलादिक (ण विज्जए) नथी तेथी (अहं तु) हुं तो (अग्गिं) अग्निनुं (सेवामि) सेवन करुं (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खू) साधुए (ण चिंतए) मनमां विचार पण करवो नहीं तो पछी सेववानुं तो होय ज क्यांथी ?

शीतपरीषह उपर भद्रबाहु स्वामीना शिष्योनी कथा —

राजगृह नगरमां चार वणिक मित्रो हता तेओए श्रीभद्रबाहुस्वामी पासे धर्मोपदेश सांभळी दीक्षा लीधी. अनुक्रमे तेओ श्रुतना पारगामी थया पछी तेओए एकाकित्वविहार नामनी प्रतिमा अंगीकार करी ते प्रतिमानो एवो कल्प–आचार छे के विहार तथा अशनादिक सर्व त्रीजा पहोरमां ज करवुं, अने चोथो प्रहर शरु थाय ते ज वखते ज्यां होय त्यां ज तेणे प्रतिमाए (काउस्सग्ग ध्याने) बाकीना सात पहोर उभा रहेवुं आवो कल्प पाळता तेओ अनुक्रमे राजगृहनगरमां आव्या ते वखते शियाळानी ऋतु हती एकदा तेओ त्रीजे पहोरे वैभारगिरिथी उतरी राजगृहनगरमां आव्या त्यांथी आहारादिक करी तेओ पाछा जूदा जूदा वैभारगिरि तरफ चाल्या तेमां एक मुनि वैभारगिरिनी गुफाना द्वार पासे पहोंच्या, बीजा मुनि नगरना उद्यानमां पहोंच्या, त्रीजा उद्याननी समीपे पहोंच्या अने चोथा नगरनी बहार पहोंच्या, ते वखते त्रीजो प्रहर पूर्ण थइ चोथो शरु थयो एटले तेओ ते ते स्थळे ज कायोत्सर्गे उभा रह्या तेमां गुफाने द्वारे उभेला

लीधे हुं कइ गतिमां जात ? माटे तेणे शत्रु जेवुं कार्य कर्युं छे, तेथी हुं तेने नम्यो नथी." एम कही ते देव स्वर्गे गयो. पछी सर्व साधुओए पण त्यांथी अन्यत्र विहार कर्यो. आ क्षुल्लक साधुए जेम पिपासा परीषह सहन कर्यो तेम बीजा साधुओए पण सहन करवो.

इति पिपासा परीषहे धनशर्मा मुनिनी कथा.

क्षुधा तथा पिपासा सहन करवाथी मुनिनुं शरीर कृश थाय, अने तेथी करीने तेने शीयाळामां टाढ पण घणी लागे, तेथी हवे शीतपरीषह कहे छे—

चरंतं विरयं लूहं, सीअं फुसइ एगया । णाइवेलं मुणी गच्छे, सोच्चा णं जिणसासणं ॥ ६ ॥

अर्थ—(चरंतं) एक गामथी बीजे गाम विचरता अथवा मोक्षमार्गे चालता, तथा (विरयं) अग्नि आदि सावद्य योगथी निवर्तेला, तथा (लूहं) तेलनुं अभ्यंग, स्नान, स्निग्ध आहार विगेरेना त्यागने लीधे रूक्ष–लूखा थयेला एवा साधुने (एगया) एकदा एटले शीतकाळे (सीअं) शीत–टाढ (फुसइ) स्पर्श करे–बाधा उपजावे, तो पण (मुणी) मुनिए (जिणसासणं) जिनेश्वरनुं शासन (सोच्चा णं) सांभळीने एटले तेमां कहेलो उपदेश सांभळेलो होवाथी (अइवेलं) स्वाध्यायादिक वेळानुं उल्लंघन करीने बीजे स्थाने (ण गच्छे) जवुं नहीं. परंतु " जीव अने शरीर जूदा छे, नरकादिकमां तीव्र शीतवेदना भोगवी छे. " एवो विचार करी शीतपरीषह सहन करवो. ६.

वळी शीतथी पीडा पामेला साधुए आवो विचार करवो नहीं—

तेणामां तेने एवो विचार थयो के-" हुं जिनेश्वरनी वाणी जाणतो छतां आ जीवोने केम पान करुं? केमके एक जळना बिंदुमां जिनेश्वरोए असंख्य जीवो कह्या छे आ प्रमाणे रक्षण कर्या छतां पण जे अमुक दिवसे अवनाश छे तेवा प्राणोनुं रक्षण करवाना हेतुथी कोण सज्जन परजीवना प्राणोने हणे? तेथी आ गरिस नळ तो हुं सर्वथा नहीं पीउं" एम विचारी तेणे ते नद हाथमांथी धीमे धीमे पाणु नदीमां मूकी दीधुं पछी ते नदी उतरी सामे कांठे गयो त्यां चाली नहीं शकवाथी ते पडी गयो, अने बहु धैर्य राखी पंच नमस्कारनुं स्मरण करतो मरण पामीने स्वर्गे गयो.

पछी अवधिज्ञानथी पोतानो पूर्वभव जाणी आगळ जइने उभा रहेला पिताने जोइ ते देवे पोताना कलेवरमां प्रवेश कर्यो, अने ते धनमित्र साधुनी पाछळ गयो पुत्रने आवतो जोइ ते पण आगळ चाल्या पछी तृषाथी पीडा पामता सर्व साधुओने जोइ अनुकंपा लीधे धनशर्मा देवे मार्गमां घणां गोकुळो विकुर्व्यां त्यांथी छाश विगेरे लइ सर्व स्वस्थ थया ए रीते तेओ अरण्यने उतरी गया देवना गोकुळमांथी तेओए छाश लीधी ते वखते ते देवे एक साधुनो उपधिनो वींटो त्यां वीसारी दीधो पछी दूर गया त्यारे तेने ते सांभर्यो एटले ते साधु लेवा माटे पाछा फर्या तेमणे ते स्थळे आवीने पोतानो वींटो लीधो पण त्यां गोकुळ देख्युं नहीं एटले ते वात तेणे आवीने सर्व साधुओने करी ते सांभळी सर्व साधुओ आश्चर्य पामी विचारवा लाग्या के-" खरेखर कोइ देवना प्रभावथी वनमां गोकुळो थयां हशे एम जणाय छे" ते अवसरे ते देव प्रगट थइ पोताना पिता सिवाय बीजा सर्व साधुओने नम्यो "आ साधुने केम नमता नथी?" एम मुनिओए तेने पूछ्युं त्यारे ते बोल्यो के-"मने पुत्रना मोहथी सचित्त पाणी पीवानी बुद्धि आपी, तेथी जो में तेना कह्या प्रमाणे कर्युं होत तो व्रतभंगने

तृषावडे अति आकुळ व्याकुळ थयो होय तोपण "मने अहीं कोइ देखतुं नथी." एम धारी कहेली मर्यादाने ओळंगवी नहीं, एटले सचित्त जळनो स्पर्श पण करवो नहीं. आ रीते करवाथी तृषा परीषह सहन कर्यो कहेवाय छे. ५.

तृषा परीषह उपर धनशर्मा साधुनी कथा.

उज्जयिनी नामनी नगरीमां धनमित्र नामे एक वणिक हतो. तेने धनशर्मा नामे पुत्र हतो. एकदा गुरुनो उपदेश सांभळी वैराग्य पामी धनमित्रे पुत्र सहित दीक्षा लीधी. एकदा ते बन्ने मुनिओ बीजा साधुओनी साथे एलगपुर नगरना मार्गमां मध्यान्ह समये जता हता, ते वखते भयंकर ग्रीष्म ऋतुना सूर्यना किरणोथी ताप पामेलो ते क्षुल्लक साधु तृषावडे अति आकुळ व्याकुळ थवाथी धीमे धीमे चालवा लाग्यो. बीजा साधुओ तो आगळ चाल्या, पण धनमित्र मुनि पुत्रना प्रेमने लीधे पाछळ रह्या. थोडे दूर जतां मार्गमां एक नदी आवी. ते जोइ पिताए पुत्रने कह्युंके-" हे वत्स ! तारी चेष्टाथी जणाय छे के तु तृषाथी अत्यंत आकुळ व्याकुळ थयो छे. परंतु मारी पासे प्रासुक पाणी नथी, तेथी शुं करुं ? तो हमणां आ नदीनुं सचित्त पाणी पीने तारी तृषा दूर कर. कारणके आपत्तिमां बुद्धिमान जनो निषिद्ध कार्य पण सेवे छे. तेथी आ मृत्यु आपनारी आपत्तिने कोइ पण प्रकारे ओळंगीने पछी सद्गुरुनी पासे ते पापनी आलोचना करजे." एम कही ते धनमित्र साधु नदी उतरी आगळ चाल्या. पछी ते क्षुल्लक साधु धीमे धीमे चालता नदीए पहोंच्या. अत्यंत तृषाथी पीडा पामेला अने जेनुं मुख अने ताळवुं सुकाइ गयुं छे एवा ते क्षुल्लके मनमां विचार कर्यो के—" हमणां आ नदीनुं पाणी अकल्प्य छतां पण हुं पीउं, पछीथी सद्गुरुनी पासे तेनुं प्रायश्चित्त लइश." एम विचारी तेणे खोबामां पाणी लइ मुख सुधी लीधुं,

जाणी क्षुल्लकमुनिने समजाव्या अने तेने साथे लइने तेओए विहार कर्यो जेम ते पिता पुत्रे क्षुधा परीसह सहन कर्यो, तेम हालना मुनिओए पण सहन करवो

इति क्षुधा परीसह दृष्टांत

भिक्षाने माटे फरता तृषानो उदय थाय छे, तेथी ते पण सहन करवो तेने माटे बे गाथा कहे छे—

तओ पुट्ठो पिवासाए, दोगुंछी लज्जसंजए । सीओदगं न सेविज्जा, वियडस्सेसणं चरे ॥ ४ ॥

अर्थ—(तओ) त्यार पछी एटले क्षुधा परीषहनी पछी (पिवासाए) पिपासा-तृषावडे (पुट्ठो) स्पर्श करायेला-पीडायेला तथा (दोगुंछी) अनाचारथी भय पामेला, तथा (लज्जसंजए) लज्जाथी संयमने विषे सम्यक् प्रकारे यतना करनार साधुए (सीओदगं) शीतोदक एटले सचित्त जळ (न सेविज्जा) न सेववु-न वापरवु परंतु (वियडस्स) विकृत एटले अग्नि आदिक शस्त्रथी विकार पामेला-अचित्त थयेला एवा जळनी (एसणं) एषणा-गवेषणा (चरे) करवी ४

छिन्नावाएसु पंथेसु, आउरे सुपिवासिए । परिसुक्कमुहेऽदीणे, तं तितिक्खे परीसहं ॥ ५ ॥

अर्थ—(छिन्नावाएसु) छिन्न एटले गयो छे आपात एटले लोकनो संचार जेने विषे एटले निर्जन एवा (पंथेसु) मार्गने विषे जतो कोइ साधु (आउरे) अत्यंत आकुळ व्याकुळ थयो होय, शा कारणथी ? (सुपिवासिए) अत्यंत तृषातुर थवाथी तथा (परिसुक्कमुहे) थुंक पण नहीं हावाथी सुकाइ गयु छे मुख जेनु एवो थयो होय तोपण (अदीणे) दीनता रहित थइने तेणे (तं) ते (परीसहं) तृषापरीषह (तितिक्खे) सहन करवो निर्जन स्थानमां पोते एकलो होय, अने

हस्तीमित्र साधु बीजा साधुओ साथे विहार करी भोजकट नामना नगर तरफ जतां मार्गमां एक अटवीने विषे आव्या. त्यां तेना पगमां तीक्ष्ण कांटो वाग्यो. तेथी चालवानी शक्ति न होवाथी ते अटवीमां ज रह्या. तेनी तेवी स्थिति जोइ बीजा साधुओए कह्युं के–" अमे सर्व वारा प्रमाणे तमने मार्गमां उपाडीने चालशुं, तमे खेद करशो नहीं." तेणे कह्युं के–" मारुं आयुष्य अल्प छे, तेथी हुं अहींज अनशन ग्रहण करीश. तमे सर्वे जाओ. मारे माटे अहीं रहेवाथी बीजा साधुनो पण विनाश थशे." एम कही तेओने खमावी भातपाणीनुं (चारे आहारनुं) पच्चख्खाण करी तेमने रजा आपी. तेनो पुत्र क्षुल्लक साधु तेमनी साथे जतो नहोतो, अने पिताना मोहथी त्यां ज रहेतो हतो, तेने पण समजावीने ते साधुओ पोतानी साथे लइ चाल्या. मार्गमां सर्व साधुओने छेतरी ते क्षुल्लक साधु पाछो फरी पिता पासे आव्यो. ते वखते ते पितासाधु काळधर्म पामी देव थया हता, परंतु ते क्षुल्लक साधुए मोहने लीधे तेमने मरेला धार्या नहीं, तेथी तेमने सुतेला जाणी तेमनी फरतोज फरवा लाग्यो. क्षुधाथी पीडा पाम्या छतां पण तेणे वृक्षो परथी फळ विगेरे कांइ पण लीधुं नहीं. छेवटे पिता साधु जे देव थयेल ते क्षुल्लकपरना मोहने लीधे पोताना शरीरमां प्रवेश करी बोल्या के–" हे वत्स ! भिक्षा लेवा जा." क्षुल्लके कह्युं–" क्यां जाउं ?" तेणे कह्युं–" आ वृक्षोनी झाडीमां जा. त्यां रहेनारा मनुष्यो तने भिक्षा आपशे." ते सांभळी तहत्ति कही क्षुल्लक त्यां गयो, अने तेणे धर्मलाभ आप्यो. एटले ते देवे दिव्य शक्तिवडे स्त्रीपुरुषोनां रूप विकुर्वी तेने आहार पाणी आप्यां. आ रीते दिवसो निर्गमन करतां दुकाळ पूर्ण थयो, अने पेला भोजकट नगरमां गयेला साधुओ पाछा वळी विहारना क्रमे तेज अटवीमां आव्या. तेओए पेला मुनिनुं शब जीर्ण थयेलुं जोइ तथा देवतानी शक्तिनो प्रयोग

करवी नहीं, बीजा पासे खरीद करावबी नहीं, तथा खरीद करता एवा बीजानी अनुमोदना करवी नहीं आ प्रमाणे क्षुधाथी पीडित होय तोपण साधुए नव कोटि शुद्धज आहार ग्रहण करवो २

कालीपव्वगसकासे, किसे धमणिसतए । मायणे असणपाणस्स, अदीणमणसो चरे ॥ ३ ॥

अर्थ—(कालीपव्वगसकासे) काली एटले कागडानी जघा तेना पर्व मध्यमा पातळा अने छेडे आडा होय छे, तेनी जेवा बाहु, जघा विगेरे अग छे जेना एवा, तथा (किसे) कृश शरीरवाळा, तथा (धमणिसतए) नसोए करीने व्याप्त, तथा (असणपाणस्स) आहार पाणीना (मायणे) प्रमाणने जाणनार एटले अति लोलुपताथी वधारे आहार न करे एवा तपस्वीए (अदीणमणसो) दीनता रहित मनवाळा थइने (चरे) सयम मार्गमां विचरवु तात्पर्य ए छे जे—साधुए क्षुधाथी अत्यत पीडा पामता होय तोपण नव कोटि शुद्ध आहारज ग्रहण करवो, ते पण लोलुपताथी वधारे लेवो के खावो नहीं, अने शुद्ध आहारनी प्राप्ति न थाय तो मनमां दीनपणु लाववु नहीं, परतु तपनी वृद्धि थइ एम चितववु आ रीते वर्तवाथी क्षुधापरीषह सहन कर्यो कहेवाय छे ३

क्षुधापरीषह उपर दृष्टात

उज्जयिनी नगरीमां हस्तीमित्र नामे श्रेष्ठी रहेतो हतो तेने हस्तीभूत नामनो पुत्र बाल्यावस्थावाळो हतो केटलेक काळे हस्तीमित्रनी भार्या मरण पामी, तेथी वैराग्य पामी हस्तीमित्रे पुत्र सहित दीक्षा लीधी एकदा दुकाळ पडवाथी

एटले जूदा जूदा मतो सांभळ्या छतां पण समकितने निश्चयपणे धारण करतां जे सहेवुं पडे ते. २२.

आ प्रमाणे नाम मात्रथीज परीषहो गणावी हवे तेनुं स्वरूप जणाववानी इच्छाथी कहे छे—

परीसहाणं पविभत्ती, कासवेणं पवेइआ । तं भे उदाहरिस्सामि, आणुपुव्विं सुणेह मे ॥ १ ॥

अर्थ—हे शिष्यो ! (परीसहाणं) परीषहोनी (पविभत्ती) प्रविभक्ति एटले एक एकनुं स्वरूप (कासवेणं) काश्यप गोत्री श्री महावीर स्वामीए (पवेइआ) जाणीने कह्युं छे. (तं) ते स्वरूप (भे) तमने (उदाहरिस्सामि) हुं कहीश. तेने (आणुपुव्वि) अनुक्रमे (मे) कहेता एवा मारी पासेथी (सुणेह) तमे सांभळो. १.

अहीं " छुहा समा वेअणा नत्थि " एटले " क्षुधा जेवी बीजी कोइपण वेदना नथी. " एवुं वचन छे माटे अने सर्व परीषहोमां क्षुधा परीषह अति दुःसह छे, तेथी तेनेज प्रथम कहे छे—

दिगिंछापरिगए देहे, तवस्सी भिक्खु थामवं । ण छिंदे ण छिंदावए, ण पए ण पयावए ॥ २ ॥

अर्थ—(तवस्सी) छठ, अठम, विगेरे तप करनार, तथा (थामवं) संयमना बळवाळा अथवा मनोबळवाळा (भिक्खु) साधुए (देहे) पोतानुं शरीर (दिगिंछापरिगए) क्षुधाथी व्याप्त थाय-पीडाय तोपण (ण छिंदे) फळादिकने पोते छेदवां नहीं, (ण छिंदावए) बीजा पासे छेदाववां नहीं, (ण पए) पोते अन्नादिक रांधवुं नहीं, (ण पयावए) बीजा पासे रंधाववुं नहीं. उपलक्षणथी कोइ छेदनारनी के रांधनारनी अनुमोदना करवी नहीं. एज प्रमाणे पोते कांइपण वस्तु खरीद

शीत एटले शीयाळा आदि ऋतुमां ठडीने जे सहेवी ते शीत परीषह छे ३ (उसिणपरी०) उष्ण एटले ग्रीष्मादिक ऋतुमां तापने जे सहेवो ते उष्ण परीषह छे ४ (दसमसयपरी०) डांस, मच्छर तथा उपलक्षणथी जू, माकण विगेरेने सहेवानो परीषह ५. (अचेलपरी०) अचेल एटले जिनकल्पीने सर्वथा वस्त्रनो अभाव अने बीजाओने जीर्ण, अल्पमूल्यवाळां तथा प्रमाणोपेत वस्त्र होय ते पण अचेलज कहेवाय छे, तेना निर्वाहनो परीषह ६ (अरइपरी०) संयमने विषे जे अरति-अधृति थाय ते न थवा देवानो परीषह. ७. (इत्थीपरी०) रागना कारणरूप स्त्रीनी गति, विलास, हास्य, चेष्टा, कटाक्ष अने स्तन विगेरे अवयवो जोया छतां पण तेनी अभिलाषा न करवानो परीषह ८. (चरिआपरी०) चर्या एटले विहार, तेनो परीषह. ९ (णिसीहिआपरी०) नैषेधिकी एटले स्वाध्यायनी भूमि, तेनो परीषह १० (सिज्जापरी०) शय्या एटले वसति-उपाश्रय तेनो परीषह ११ (अक्कोसपरी०) आक्रोश एटले अपशब्द तेनो परीषह १२ (वहपरी०) वध एटले लाकडी विगेरेनो मार, ते सहन करवा सबंधी वध परीषह १३. (जायणापरी०) याचना एटले आहारादिक वस्तु मागवी, तेनो परीषह १४ (अलाभपरी०) अलाभ एटले इच्छित वस्तुनी अप्राप्ति तेनो परीषह १५ (रोगपरी०) कुष्ठादिक रोगनो परीषह १६ (तणफासपरी०) तृण एटले डाभ विगेरेना स्पर्शथी थती पीडानो परीषह १७ (जल्लपरी०) जल्ल एटले मळ तेनो परीषह १८ (सक्कारपुरक्कारपरी०) सत्कार एटले वस्त्रादिकवडे पूजन अने पुरस्कार एटले उभा थइ आदर मान करवु ते, ते बन्नेनो परीषह १९ (पण्णापरी०) प्रज्ञा एटले बुद्धि तेनो परीषह २० (अण्णाणपरी०) अज्ञान एटले मत्यादिक ज्ञाननो अभाव तेनो परीषह २१ तथा (दंसणपरीसहे) दर्शन एटले समकित ते सबंधी परीषह

काश्यपगोत्री भगवंत महावीर स्वामीए जाणेला छे अने कहेला छे के जे परीषहोने साधु सांभळी, जाणी, परिचित करी, सर्वथा तेमनुं सामर्थ्य हणी, भिक्षाचर्याने विषे जतो कदाच ते परीषहो वडे स्पर्श कराय तोपण पोते हणातो नथी.

हवे सुधर्मा स्वामी ते परीषहोनां नाम कहे छे—

तं जहा—दिगिंच्छापरीसहे १, पिवासापरीसहे २, सीअपरीसहे ३, उसिणपरीसहे ४, दंसमसय-परीसहे ५, अचेलपरीसहे ६, अरइपरीसहे ७, इत्थीपरीसहे ८, चरिआ परीसहे ९, णिसीहिआप-रीसहे १०, सिज्जापरीसहे ११, अक्कोसपरीसहे १२, वहपरीसहे १३, जायणापरीसहे १४, अलाभ-परीसहे १५, रोगपरीसहे १६, तणफासपरीसहे १७, जल्लपरीसहे १८, सक्कारपुरक्कारपरीसहे १९, पन्नापरीसहे २०, अन्नाणपरीसहे २१, दंसणपरीसहे २२ ॥

अर्थ—(तं जहा) ते बावीश परीषहो आ प्रमाणे छे—(दिगिंछापरीसहे) दिगिंछा एटले क्षुधा, तेज जीवने अत्यंत आकुळ व्याकुळ करवामां कारणभूत छे, तोपण छकायना मर्दनरूप असंयमना भयने लीधे आहारनो पाक विगेरे नहीं करवाथी तथा प्रासुक अने एषणीय शुद्ध आहार न मळवाथी तेनुं दुःख जे सहन करवुं ते पहेलो क्षुधापरीषह छे. १. (पिवासापरी०) एज रीते पिपासा एटले तृषा, तेने जे अत्यंत सहन करवी ते पिपासापरीषह कहेवाय छे. २. (सीअपरी०)

आ प्रमाणे सुधर्मा स्वामीए कह्यु त्यारे जंबू स्वामीए तेमने आ प्रमाणे प्रश्न कर्यो —

कयरे खलु ते बावीस परीसहा समणेण भगवया महावीरेण कासवेण पवेइआ ? जे भिक्खू सुच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरिआए परिव्वयतो पुट्ठो णो विहणेज्जा ? ॥

अर्थ—(कयरे) कया नामना (खलु) निश्चे (ते) ते (बावीस) बावीश (परीसहा) परीषहो (समणेण) तपस्वी (कासवेण) काश्यपगोत्री (भगवया महावीरेण) भगवंत महावीर स्वामीए (पवेइआ) जाण्या छे ? कह्या छे ? के (जे) जे परीषहोने (भिक्खू) साधु (सुच्चा) गुरु पासेथी सांभळीने (णच्चा) यथार्थपणे जाणीने (जिच्चा) वारंवार अभ्यासवडे परिचित करीने (अभिभूय) सर्वथा प्रकारे तेमनु सामर्थ्य हणीने (भिक्खायरिआए) भिक्षाचर्याने विषे (परिव्वयतो) परिभ्रमण करतो कदाच (पुट्ठो) परीषहोवडे स्पर्श कराय, तोपण (णो विहणेज्जा) न हणाय—हणातो नथी ?

त्यारे गुरु श्री सुधर्मा स्वामी जंबूस्वामीने उत्तर आपे छे—

इमे खलु ते बावीस परीसहा समणेण भगवया महावीरेण कासवेण पवेइआ, जे भिक्खू सुच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरिआए परिव्वयतो पुट्ठो णो विहणेज्जा ॥

अर्थ—(इमे) आ एटले मारा हृदयमा प्रत्यक्ष रहेला (खलु) निश्चे (ते) जे तें पूछ्या ते बावीश परीषहो तपस्वी

अर्थ छे तेथी आ जिन प्रवचनमांज (अर्थात् बीजा शाक्य विगेरेना दर्शनमां आ प्रमाणे नथी.) (बावीसं) बावीश (परीसहा) परीसहो कहेला छे. अथवा तो " आउसंतेणं " ए आखुं पद राखी " मे " शब्दनुं विशेपण करवुं, तेम करवाथी तेनो अर्थ आ प्रमाणे थाय छे.–आगममां कह्या प्रमाणे गुरुकुळने विषे वसता एवा में आ प्रमाणे सांभळ्युं छे. आम कहेवाथी एवुं जणाव्युं के–साधुओए जावजीव पर्यंत गुरुकुळमां ज वसवुं. कह्युं छे के–" जे धन्य साधुओ जाव-जीव सुधी गुरुकुळना वासने मूकता नथी, तेओ ज्ञानना भागी थाय छे, तथा दर्शन एटले समकित अने चारित्रमां अत्यंत स्थिर थाय छे. " हवे भगवंते बावीश परीषहो छे एम जे कह्युं ते शुं बीजा पासेथी जाणीने कह्या ? के पोतानी मेळे जाणीने कह्या ? आ प्रमाणे शिष्यनो संशय दूर करवा कहे छे के–(समणेणं) श्रमण एटले तपस्वी, तथा (कासवेणं) काश्यप गोत्री (भगवया महावीरेणं) भगवंत महावीर एटले वर्धमान स्वामीए (पवेइआ) प्रविदिताः एटले केवळज्ञान उत्पन्न थवाथी पोते ज साक्षातपणे जाण्या छे, परंतु बीजाना उपदेशथी जाण्या छे एम नहीं. हवे ते परीषहो केवा छे ? ते कहे छे.–(जे) जे परीषहोने (भिक्खू) साधु (सोच्चा) गुरु पासे सांभळीने तथा (णच्चा) यथार्थपणे जाणीने, तथा (जिच्चा) जीतीने एटले वारंवार सहन करवाना अभ्यासवडे तेमने परिचित करीने, तथा (अभिभूय) सर्वथा प्रकारे तेमनुं सामर्थ्य हणीने (भिक्खायरियाए) भिक्षाचर्याने विषे (परिव्वयंतो) परिभ्रमण करतो कदाच (पुट्ठो) परीषहोवडे स्पर्श कराय एटले परीषहो आवी पडे तोपण ते साधु (णो विहण्णेज्जा) न हणाय एटले संयम रूपी शरीरना उपघातवडे नाश न पामे. प्राये करीने भिक्षाटनमां परीषहो थाय छे, तेथी अहीं ते प्रमाणे कह्युं छे.

बीजुं श्री परीषह अध्ययन

पहेलुं विनय नामनुं अध्ययन कह्युं हवे परीषह नामनुं बीजुं अध्ययन कहे छे. तेनो संबंध आ प्रमाणे छे—अहीं पहेला अध्ययनमां विनय कह्यो ते विनय स्खलितपणाए तथा परीषहोथी पीडातां पण करवानो ज छे. तो हवे ते परीषहो क्या क्या छे ? ते जाणवानी शिष्यनी इच्छा थवाथी तेनुं स्वरूप जणाववा माटे आ अध्ययन कहेवाय छे. आ प्रमाणेना संबंध करीने आवेला आ परीषह अध्ययननुं पहेलुं सूत्र कहे छे—

सुयं मे आउसं तेणं भगवया एवमक्खायं, इह खलु बावीसं परीसहा, समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइया, जे भिक्खू सोच्चा णच्चा जिच्चा अभिभूय भिक्खायरियाए परिव्वयंतो पुट्ठो णो विहण्णेज्जा ॥

अर्थ—सुधर्मा स्वामी जंबूस्वामीने कहे छे के—(आउसं) हे आयुष्मान् शिष्य ! (मे) में (सुयं) सांभळ्युं छे के (तेणं) ते त्रण जगतमां प्रसिद्ध एवा (भगवया) आठ महा प्रातिहार्यादिक समग्र ऐश्वर्यवाळा भगवंत महावीरे (एवं) आगळ कहेवाशे ते प्रकारे (अक्खायं) कह्युं छे. शुं कह्युं छे ? तेने बतावे छे—(इह खलु) खलु शब्दनो निश्चय

१ विनिहन्निज्जा—इति पाठान्तर

प्रकारनी चक्रवाल सामाचारी, तेनी समृद्धिए करीने सहित (चिट्ठइ) रहे छे-थाय छे. तथा (तवोसमायारिसमाहिसंवुडे) अनशनादिक तपनुं आचरण अने समाधि एटले चित्तनी स्वस्थता, तेणे करीने सहित एवो ते शिष्य (पंचवयाइं) पांच महाव्रतोनुं (पालिया) पालन करीने (महज्जुई) महा तपतेजोमय कांतिवाळो थाय छे. ४७. तथा—

स[2] देवगंधव्वमणुस्सपूइए, चइत्तु[3] देहं[4] मलपंकपुव्वयं ।

सिद्धे वा हवइ सासए[12] देवे वा, अप्परए महिड्ढिए[13] त्ति[14] बेमि ॥ ४८ ॥

अर्थ—(देवगंधव्वमणुस्सपूइए) देव, गंधर्व अने मनुष्योवडे पूजायेलो (स) ते विनीत शिष्य (मलपंकपुव्वयं) मळ अने पंक एटले रुधिर अने वीर्य छे पूर्व एटले प्रथम कारण जेनुं एवा (देह) शरीरनो (चइत्तु) त्याग करीने (सासए) सर्व काळ स्थायी एवो (सिद्धे वा) सिद्ध (हवइ) थाय छे. (वा) अथवा (अप्परए) अल्पकर्मवाळो ते (महिड्ढिए) महर्द्धिक (देवे) देव थाय छे. (त्ति) ए प्रमाणे (बेमि) हुं तीर्थंकर अने गणधरादिकना उपदेशे करीने कहुं छुं. परंतु मारी पोतानी बुद्धिथी कहेतो नथी. ४८.

इति विनयश्रुत अध्ययन. १

पुज्जा जस्स पसीअंति, संबुद्धा पुव्वसंथुआ । पसन्ना लाभइस्संति, विउलं अट्ठिअं सुअं ॥ ४६ ॥

अर्थ—(संबुद्धा) सारी रीते तत्त्वने जाणनारा, तथा (पुव्वसंथुआ) प्रथम एटले भणवा मांड्या पहेलांज विनयथी परिचयमां आवेला अथवा तेना सत्य गुणोनी स्तुति करवाथी परिचित थयेला, एवा (पुज्जा) पूज्य गुरु महाराज (जस्स) जे शिष्य उपर (पसीअंति) प्रसन्न थाय छे, ते शिष्यने (पसन्ना) प्रसन्न थयेला गुरु (विउलं) विस्तीर्ण अने (अट्ठिअं) मोक्ष पमाडनारुं (सुअं) श्रुतज्ञान (लाभइस्संति) पमाडशे एटले भणावशे. अर्थात् पूज्यनी प्रसन्नतानुं अनंतर फळ श्रुत ज्ञाननी प्राप्ति छे अने परंपर फळ मोक्ष छे ४६

हवे श्रुतनी प्राप्ति थवाथी तेने आलोक तथा परलोक संबंधी जे फळ प्राप्त थाय छे ते बे काव्योवडे कहे छे—

> स पुज्जसत्थे सुविणीअसंसए, मणोरुई चिट्ठइ कम्मसंपया ।
> तवोसमायारिसमाहिसंवुडे, महज्जुई पंचवयाइं पालिया ॥ ४७ ॥

अर्थ—(स) प्रसन्न थयेला गुरु पासेथी श्रुतज्ञान पामेलो ते शिष्य (पुज्जसत्थे) पूज्य एटले विनयने लीधे श्लाघा करवा लायक छे शास्त्र जेनुं एवो, तथा (सुविणीअसंसए) प्रसन्न थयेला गुरुएज शास्त्रनुं रहस्य आपवाथी दूर कर्यो छे संशय जेनो एवो, तथा (मणोरुई) गुरुना मननी रुचिने अनुसरनारो, पण स्वेच्छाचारी नहीं एवो ते (कम्मसंपया) क्रिया एटले दश

आ प्रमाणेना विनीतपणाए करीने ते साधु केवो थाय ? ते बतावे छे—

वित्ते अचोइए णिच्चं, खिप्पं हवइ सुचोइए । जहोवइट्ठं सुकयं, किच्चाइं कुव्वई सया ॥ ४४ ॥

अर्थ—(वित्ते) विनीत शिष्य (अचोइए) प्रेरणा कर्या विनाज (णिच्चं) निरंतर गुरुना कार्यमां प्रवर्ते छे. वळी एवो सुशिष्य पोतानी मेळेज गुरुना कार्यमां प्रवर्ततो होय छतां गुरु प्रेरणा करे तोपण खेद पामे नहीं. परंतु (सुचोइए) गुरु विशेष प्रेरणा करे त्यारे ते तेमनुं कार्य करवाने (खिप्पं) उतावळो (हवइ) थाय छे अने तेथी करीने (जहोवइट्ठं) जे प्रमाणे गुरुए कह्युं होय ते प्रमाणे (सुकयं) सारी रीते (किच्चाइं) गुरुनां कार्यने (सया) हमेशां (कुव्वई) करे. ४४.

हवे विनयने समाप्त करता कहे छे—

णच्चा णमइ मेहावी, लोए कित्ती से जायइ । हवइ किच्चाण सरणं, भूआणं जगई जहा ॥ ४५ ॥

अर्थ—आ प्रमाणे विनयनी शिक्षा (णच्चा) जाणीने (मेहावी) बुद्धिमान साधु निरंतर (णमइ) विनय करे. तेम करवाथी (लोए) लोकमां (से) ते विनयवंतनी (कित्ती) "अहो ! आनो जन्म सफळ छे, आ भवसागरने तरी गयो." एवी रीते कीर्ति (जायइ) थाय छे. तथा (जहा) जेम (भूआणं) प्राणीओनो आश्रय (जगई) पृथ्वी छे, तेम ते विनीत साधु (किच्चाण) पुण्यक्रियाओना (सरणं) आश्रयरूप (हवइ) थाय छे. ४५

अहीं कोइ शंका करे के–विनयनुं फळ तो गुरु प्रसन्न थाय तेज छे, तो तेनी प्रसन्नताथी शुं लाभ थाय ? ते उपर कहे छे–

वचनवडे बोलवु ४१

हवे ज रीते वर्तवाथी गुरुने कोपज उत्पन्न न थाय, ते कहे छे—

धम्मज्जिअं च ववहारं, बुद्धेहीयरिअं सया । तमायरंतो ववहारं, गरहं णाभिगच्छइ ॥ ४२ ॥

अर्थ—(धम्मज्जिअं) क्षात्यादिक धर्म करीने उपार्जन करेलो (च) अने (बुद्धेहिं) तत्त्वना जाण एवा मुनिओए (सया) सदा (आयरिअं) आचरेलो एटले सेवेलो (ववहारं) जे व्यवहार एटले प्रत्युपेक्षणादिक साधुक्रियानो समूह (तं) तेवा (ववहारं) पाप कर्मनो नाश करनार व्यवहारने (आयरंतो) सेवतो एवो साधु (गरहं) अविनीतपणानी निंदाने (णाभिगच्छइ) पामतो नथी आ रीते वर्तवाथी गुरुने कोप उत्पन्नज थतो नथी ४२

घणु शु कहेवु ? संक्षेपथीज विनय बतावे छे—

मणोगयं वक्कगयं, जाणित्तायरिअस्स उ । तं परिगिज्झ वायाए, कम्मुणा उववायए ॥ ४३ ॥

अर्थ—(आयरिअस्स) आचार्यनु (मणोगयं) मनमां रहेलु, तथा (वक्कगयं) वचनमां रहेलु एटले वचनवडे कहेलु, तथा (उ) तु शब्दे करीने कायाने विषे रहेलु एवु कार्य (जाणित्ता) जाणीने (तं) ते गुरुनु कार्य (वायाए) वाणीवडे (परिगिज्झ) आ कार्य हु करु छु एम अंगीकार करीने (कम्मुणा) कायावडे करीने एटले क्रियाए करीने (उववायए) ते कार्य करी दवु. ४३

थवाथी ते कोइएक गाममां नित्यवास करीने रह्या हता. ते गामना श्रावको तेमने सारो आहार तथा औषध विगेरे भक्ति पूर्वक आपता हता. केटलोक काळ गया पछी तेना कुशिष्यो तेनी भक्ति करवामां भग्न परिणामवाळा थया. तेथी गुरुने मारवानी इच्छाथी तेओए गुरुना औषध विगेरेनी चिंता करनारा श्रावकोने कह्युं के—" गुरु महाराज अनशन करवा इच्छे छे, तेथी औषधादिक कांइ पण लेता नथी." एम खोटुं समजावी अंत प्रांत आहार लावी गुरुने आपीने बोल्या के—"अहीं निरंतर रहेवाथी गृहस्थो भाव रहित थया छे, तेथी आपने योग्य एवो आहार मागता छतां पण आपता नथी." त्यार-पछी श्रावकोए आवी गुरुने अनशन करवानुं कारण पूछ्युं. त्यारे गुरुए पोताना मनमां शिष्योनुं कपट अने अप्रीति जाणी कांइपण कह्या विना समभावे अनशनज कर्युं अने देह तजी दीधो. (स्वर्गे गया.) आ आचार्यना कुशिष्योनी जेम गुरुनो उपघात करनार थवुं नहीं.

उपरनी गाथामां शिष्ये गुरुने कोप पमाडवो नहीं, एम कह्युं. परंतु कोइक कारणे गुरु कोप पामे तो तेवे प्रसंगे शिष्ये शुं करवुं ? ते कहे छे—

आयरिअं[1] कुविअं[2] णच्चा[3], पत्तिएण[4] पसायए[5] । विज्झविज्ज[6] पंजलीउडो, वइज्ज ण पुणत्ति अ ॥४१॥

अर्थ—(आयरिअं) गुरुने (कुविअं) कोप पामेला (णच्चा) जाणीने सुशिष्ये (पत्तिएण) प्रीति उत्पन्न करे तेवा वचने करीने तेमने (पसायए) प्रसन्न करवा, तथा (पंजलीउडो) बे हाथ जोडीने (विज्झविज्ज) तेमनो कोप शांत करवो, (अ) तथा (ण पुण त्ति) फरीथी हुं आवो अपराध नहीं करुं, मारो अपराध क्षमा करो, ए प्रमाणे (वइज्ज)

स्वजननी जेम गणिने उपदेश आपे छे, अर्थात् पुत्र, भाइ अने स्वजन जेवो मने गणीने उपदेश आपे छे, ए प्रमाणे (साहु) विनीत शिष्य (कल्लाण) गुरुना वचनने कल्याणकारक (मण्णइ) माने छे (उ) परतु (पावदिट्ठी) पापदृष्टिवाळो कुशिष्य (सास) उपदेश अपाता (अप्पाण) पोताना आत्माने (दास त्ति) मने गुरु दासनी जेम आज्ञा आपे छे, एम (मण्णइ) माने छे अर्थात् एम मानी गुरुनी निंदा करे छे ३९

विनयनु सर्वस्व एटले रहस्य कहे छे—

ण कोवए आयरियं, अप्पाणं पि ण कोवए। बुद्धोवघाई ण सिया, ण सिया तोत्तगवेसए ॥ ४० ॥

अर्थ—सुशिष्ये (आयरिय) आचार्यने एटले गुरु महाराजने (ण कोवए) तेवा वचनवडे कोप न पमाडवो, तथा (अप्पाण पि) पोताना आत्माने पण गुरुना हितकारक एवा कठोर वचनवडे पण (ण कोवए) कोप न पमाडवो, तथा (बुद्धोवघाई) कोइ प्रकारे कोप थया छतां पण गुरुनो उपघात करनार (ण सिया) न थवु, तथा (तोत्तगवेसए) चपेटादिक द्रव्यतोत्र एटले चाबुक अने जात्यादि दोष कहेवावडे करीने गुरुने व्यथा करनारु वचन रूपी भावतोत्र तेनी गवेषणा करनार (न सिया) थवु नहीं अर्थात् तेवु कदी पण न करवु ४०

गुरुनो उपघात करनार कुशिष्यनी कथा—

कोइ एक आचार्य आठ प्रकारनी गणिनी संपदाथी युक्त, बहुश्रुत अने प्रकृतिथीज शात हता तेनु जघाबळ क्षीण

जेम (वाहए) अश्वार (भद्दं) सुशिक्षित (हयं) अश्वने शिक्षा आपतां आनंद पामे छे तेम. तथा (वालं) मूर्ख शिष्यने (सासंतो) उपदेश देता एवा गुरु (सम्मइ) थाकी जाय छे–खेद पामे छे. (व) जेम (वाहए) अश्वार (गलिअस्सं) हठीला अश्वने चलावतां थाकी जाय छे तेम. ३७.

उपदेश देता गुरुने मूर्ख शिष्य केवा माने ? ते कहे छे—

खड्डुआ मे चवेडा मे, अक्कोसा य वहा य मे । कल्लाणमणुसासंतो, पावदिट्ठि त्ति मन्नइ ॥३८॥

अर्थ—(कल्लाणं) आ लोक तथा परलोकमां हितकारक (अणुसासंतो) उपदेश आपता एवा गुरुने एटले गुरुना वचनने कुशिष्य जे ते (पावदिट्ठि) आ पापदृष्टिवाळा गुरु (मे) मने (खड्डुआ) टकोर करे छे, (मे) मने (चवेडा) चपेटा एटले लात मारे छे, (य) तथा (अक्कोसा) मने आक्रोश करे छे. (य) तथा (मे) मने (वहा) दंडादिकवडे मारे छे, (त्ति) ए प्रमाणे (मन्नइ) माने छे. अर्थात् आ पापी गुरु मने केवळ वचनवडे टकोर विगेरेज करे छे, बीजुं कांइ पण मारा हितनुं कहेता नथी, माटे ते मारा हितकारक नथी. एम माने छे. ३८.

हवे विनीत शिष्य गुरुने केवा धारे छे ? ते कहे छे—

पुत्तो मे भाय णाइ त्ति, साहु कल्लाण मन्नइ । पावदिट्ठी उ अप्पाणं, सासं दासं त्ति मन्नइ ॥३९॥

अर्थ—आ गुरु (मे) मने (पुत्तो) पुत्रनी जेम, तथा (भाय) भ्रातानी जेम, तथा (णाइ त्ति) ज्ञाति एटले

अर्थ—(सुकडि त्ति) या अन्नादिक सारु कर्युं छे, (सुपक्कि त्ति) आ घेवर विगेरे सारा पकाव्या छे, (सुच्छिण्णे) आ शाक विगेरे मारु सुधार्युं छे, (सुहडे) आ कारेला विगेरेनी कडवाश ठीक हरण करी छे, (मडे) आ मग विगेरेने ठीक घी पायु छे, (सुणिट्ठिए) आ आहार सारो निष्ठा पाम्यो छे एटले ठीक रसवाळो थयो छे, तथा (सुलट्ठ त्ति) आ ओदन विगेरे अति सुदर छे एटले अखड, उज्वळ अने स्वादिष्ट छे एम न बोले ए प्रमाणे बीजु पण (सावज्ज) सावद्य वचन (मुणी) मुनि (वज्जए) वर्जे–न बोले अर्थात् आणे शत्रुनो प्रतिकार ठीक कर्यो, आ मासादिक ठीक पकाव्यु छे, आ वृक्षने ठीक छेद्यु छे, आ कृपणनु धन चोर हरी गया ते ठीक थयु, आ शासननो द्वेषी ब्राह्मण मरी गयो ते सारु थयु, आ प्रासाद के कुवो सपूर्ण थयो ते ठीक थयु, तथा आ हाथी के अश्व ठीक हृष्टपुष्ट बन्या छे, ए प्रमाणे सामान्य रीते पण सावद्य वचन मुनि बोले नहीं. परतु आणे धर्मध्यानादिक ठीक कर्युं, आनु वचन, विज्ञान विगेरे सारु पक्व छे, आणे स्नेह रूपी बेडी सारी छेदी, चारित्र मूकावी देवाने इच्छता एवा स्वजनो पासेथी आ शिष्यने लइ आव्या ते ठीक कर्युं, पडित मरणे मरनार आनु मरण सारु थयु, आ मुनि साधुना आचारमा सपूर्ण छे ते प्रशसनीय छे तथा आ हृष्टपुष्ट छोकरो दीक्षाने लायक सारो छे, आ रीते अनवद्य वचन बोले तेवी रीते बोलवामा दोष नथी ३६

हवे विनीत अने अविनीत शिष्यने उपदेश देता गुरुने जे आनद ने खेद थाय छे ते कहे छे—

रमँए पडिंए सांस, हँयं भंद्दं वं वाँहए । वाल संम्मइ सासंतो, गलिअस्स वें वाहंए ॥ ३७ ॥

अर्थ—गुरु (पडिए) पडित एटले विनीत शिष्योने (सास) उपदेश देता सता (रमए) प्रसन्न थाय छे (व)

गृहस्थीए पोताने माटे करेला (पिंडं) आहारने (पडिगाहिज्जा) ग्रहण करवो. ३४.

फरीथी ग्रासैपणा विधि एटले आहार करवा माटे बेसवाना स्थान विगेरे संबंधी विधि कहे छे.–

अंप्पपाणप्पवीअंमि, पंडिच्छन्नंमि संवुंडे । समंयं संजए भुंजे, जंयं अपंरिसाडिअं ॥ ३५ ॥

अर्थ—(अप्पपाणप्पवीअंमि) अल्प प्राण एटले द्वीद्रियादि त्रस जीव रहित अने अल्प बीज एटले बीज शब्दना उपलक्षणथी सर्व एकेंद्रिय जीव रहित एवा स्थानमां, तथा (पडिच्छन्नंमि) संपातिम जीवनी रक्षा माटे उपरथी ढांकेला स्थानमां, तथा (संवुडे) पडखे भींत, टाटुं विगेरेथी वींटायेला अथवा अटवी होय तो कुडंग विगेरे स्थानमां आहार लेवा बेसवुं. जो आवुं स्थान न होय तो दीनादिक आवी याचना करे तेने आपवाथी पुण्यबंध अने न आपवाथी प्रद्वेष आदि दोष थाय. माटे उपर बताव्या तेवा स्थानमां बेसी (संजए) साधुए (समयं) समकं एटले सर्व साधु साथे आहार करवो. परंतु रसलंपटपणाथी अथवा साधुसमुदाय नहीं सारो लागवाथी एकला बेसीने आहार करवो नहीं. अने ते पण (जयं) यतनावाळा थइने एटले सुरसुर चबचब विगेरे शब्द रहित, तथा (अपरिसाडिअं) दाणो पण नीचे न पडे तेम (भुंजे) आहार करवो. ३५.

उपर यतनावाळा थवानुं कह्युं. तेमां वाणीनी यतना कहे छे—

सुंकडि त्ति सुंपक्कि त्ति, सुंच्छिन्ने सुहडे मंडे । सुंणिट्ठिए सुंलट्ठे त्ति, सांवज्जं वंज्जए मुंणी ॥ ३६ ॥

रहित (चिट्ठिज) उभा रहेवु तथा (भत्तट्ठा) भिक्षाने अर्थे (त) ते प्रथम आवेला भिक्षुने (लंघिआ) ओळगीने (णाइक्कमे) घरमा न जवु केमके तेम करवाथी तेनी अप्रीतिनो संभव छे अहीं पूर्व गाथामा मित भोजन करवु एम भोजननो विधि बतावीने अहीं फरीथी जे भिक्षाटननो विधि बताव्यो ते ग्लानादिकने कारणे अथवा पोते क्षुधाने सहन न करी शके तो फरीथी अटन करवामा दोष नथी एवु जणाववा माटे बताव्यो छे ३३

फरीथी तेज विधिने बतावे छे —

णाइउच्चे व णीए वा, णासन्ने णाइदूरओ । फासुअं परकडं पिंड, पडिगाहिज्ज संजए ॥ ३४ ॥

अर्थ—(ण अइउच्चे व) माळ विगेरे अति उंचे स्थाने उभा रहेवु नहीं त्या रहेवाथी आहार के दातारने पडी जवानो संभव छे तथा (णीए वा) भोंयरा विगेरे अति नीचे स्थाने उभा रहेवु नहीं त्या रहेवाथी एषणानो असंभव छे, तथा दातारने कष्टादिक थवानो संभव छे अथवा द्रव्यथी अति उच्च एटले उंची डोक राखीने उभा रहेवु नहीं अने भावथी अति उच्च एटले सारा आहारनी प्राप्ति थवाथी हु लब्धिमान छु एवु अभिमान करवु नहीं एज रीते द्रव्यथी नीच एटले अत्यंत नम्र डोकवाळा थइने रहेवु नहीं अने भावथी नीच एटले मने आज काइ मळ्यु नहीं एम धारी दीनतावाळा थवु नहीं तथा (ण आसन्ने) दातानी अति समीपे रहेवु नहीं तथा (ण अइदूरओ) अति दूर-छेटे उभा रहेवु नहीं अति समीपे रहेवाथी दातारने जुगुप्सा के शंका उत्पन्न थवानो संभव छे, अने दूर रहेवाथी अनेषणादिक दोषनो संभव छे आवी रीते रहेला (संजए) साधुए (फासुअ) प्रासुक एटले सहज अने संसक्त एटले जीवरहित, तथा (परकड) बीजाए एटले

घरनी पंक्तिमां उभा न रहेवुं. केमके तेम रहेवाथी दातारना दोष जाणवामां आवता नथी. तथा (दत्तेसणं) गृहस्थी दान आपे ते वखते ते भिक्षानी अंदर रहेला दोषोनी अन्वेषणाने (चरे) करवी. परंतु जिन्हानी लोलताए करीने दोषवाळो आहार लेवो नहीं. आ ग्रहणैषणा कही. तथा ते शुद्ध आहार पण (पडिरूवेण) पूर्व मुनिओने प्रतिरूपे करीने एटले जेम पूर्वना आचार्यो अने स्थविरकल्पी साधुओ पात्रने विषे ग्रहण करता हता ते रीते (एसित्ता) गवेषणा करीने, एटले ग्रहण करीने पछी (कालेण) नमस्कार पूर्वक प्रत्याख्यान पारी सिद्धांतमां कहेला विधिवडे (मितं) परिमित एटले मात्र कुक्षि पूराय तेटलोज (भक्खए) आहार करवो. घणो आहार करवाथी स्वाध्यायनो विघात विगेरे दोषोनो संभव छे. आ ग्रासैषणा कही. ३२.

भिक्षाटन करतां बीजो कोइ भिक्षु प्रथमथी त्यां आव्यो होय तो शुं करवुं ? ते कहे छे.—

णाइदूरमणासन्ने, णन्नेसिं चक्खुफासओ । एगो चिट्ठिज्ज भत्तट्ठा, लंघिआ तं णाइक्कमे ॥ ३३ ॥

अर्थ—(णाइदूरं) साधुए गृहस्थीने घेर भिक्षा लेवा जतां घणे दूर उभा रहेवुं नहीं. केमके दूर रहेवाथी प्रथम आवेल भिक्षु गयो के नहीं ? तेनी खबर रहे नहीं तेमज एषणानी शुद्धिनो असंभव रहे. तथा (अणासन्ने) घणुं नजीक उभा रहेवुं नहीं. केमके तेम करवाथी प्रथम आवेला भिक्षुने अप्रीति उत्पन्न थाय. तथा (अन्नेसिं) भिक्षुनी अपेक्षाए अन्य एटले बीजा गृहस्थोनी (चक्खुफासओ) दृष्टिना विषयमां (ण) उभा न रहेवुं. परंतु " आ भिक्षुकना जवानी राह जुए छे " ए रीते गृहस्थो न जाणे तेम एकांतमां उभा रहेवुं. (एगो) एक एटले प्रथम आवेला भिक्षु उपर द्वेष

(अप्पकुक्कुए) हाथ, पग, मस्तक विगेरे शरीरना अवयवोने वारवार हलाववा नहीं (णिसीइज्ज) ए रीते वेसवु ३०

हवे एषणासमिति संबधी विनय कहे छे—

कालेण णिक्खमे भिक्खू, कालेण य पडिक्कमे । अकालं च विवज्जित्ता, काले कालं समायरे ॥ ३१ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधुए (कालेण) भिक्षादिने योग्य समय थये सते (णिक्खमे) भिक्षाने माटे नीकळवु, (य) तथा (कालेण) योग्य समये (पडिक्कमे) आहार लइने पोताने स्थाने पाछु आववु एटले के भिक्षानो लाभ न थाय अथवा अल्प लाभ थाय तो पण वधारे लाभनी इच्छाथी समय सिवाय पर्यटन कर्या करवु नहीं (च) तथा (अकाल) ते ते क्रियाना अयोग्य काळने (विवज्जित्ता) वर्जीने (काले) योग्य अवसरे (काल) ते ते काळने उचित एवी प्रतिलेखना आदि क्रियाने (समायरे) करवी. कह्यु छे के—" जेम कृषि कर्म विगेरे काळे करवाथी ज बहु फळदायक थाय छे, तेम सर्व क्रियाओ पोतपोताना काळने विषे ज करवा लायक छे " ३१

भिक्षाने माटे नीकळेला साधुए शु करवु ? ते कहे छे —

परिवाडीए ण चिट्ठेज्जा, भिक्खू दत्तेसणं चरे । पडिरूवेण एसित्ता, मियं कालेण भक्खए ॥ ३२ ॥

अर्थ—(भिक्खू) साधुए (परिवाडीए) परिपाटीने विषे एटले भोजन करवा बेठेला जनोनी पंक्तिमां (ण चिट्ठेज्जा) भिक्षाने माटे उभा न रहेवु केमके त्यां उभा रहेवाथी जमनारनी अप्रीति उत्पन्न थाय छे. अथवा परिपाटी एटले दातारोना

आ अर्थनेज फरीथी दृढ करे छे—

हिअं[5] विगयभया[1] बुद्धा[2], फरुसं[3] पि अणुसासणं[4] । वेसं[10] तं[9] होइ[11] मूढाणं[6], खंतिसोहिकरं[7] पयं[8] ॥२९॥

अर्थ—(विगयभया) आलोक, परलोक आदि सप्त भयरहित अने (बुद्धा) तत्त्वना जाण एवा सुशिष्यो (फरुसं पि) कठोर एवा पण (अणुसासणं) गुरुना अनुशासनने (हिअं) हितकारक माने छे, तथा (मूढाणं) मूर्ख एवा कुशिष्योने तो (खंतिसोहिकरं) क्षमा करनारुं अने शोधि एटले आत्मशुद्धिने करनारुं, तथा (पयं) ज्ञानादिकनां स्थान रूप एवुं पण (तं) ते गुरुवचन (वेसं) द्वेषनुं कारण (होइ) थाय छे. २९.

फरीथी विनयने ज कहे छे—

आसणे[4] उवचिट्ठिज्जा[5], अणुच्चे[1] अकुए[2] थिरे[3] । अप्पुट्ठाइ[8] णिरुट्ठाइ[7], णिसीइज्ज[6] अप्पकुक्कुए[8] ॥ ३० ॥

अर्थ—(अणुच्चे) उंचा नहीं एवा एटले द्रव्यथी गुरु करतां नीचा अने भावथी गुरुना आसन करतां अल्प मूल्य-वाळा, तथा (अकुए) शब्द न करे तेवा, शब्द करतुं आसन कामनुं अंग कहेवाय छे माटे, तथा (थिरे) स्थिर एटले सरखा पायावाळा (आसणे) पीठादिक आसननी उपर वर्षा ऋतुमां (उवचिट्ठिज्जा) बेसवुं. आवा आसन उपर साधुए केवा थईने बेसवुं ? ते कहे छे—(अप्पुट्ठाइ) अल्पोत्थायी एटले खास कार्य होय तोपण थोडुं उठवाना शीळवाळा–खास कार्य होय तोज उठनारा अर्थात् वारंवार आसन उपरथी उठवुं नहीं. तथा (णिरुट्ठाइ) कार्य विना उठवुं नहीं. तथा

कदाच भूल थाय अने गुरु शिखामण आपे त्यारे शिष्ये शु करवु ? ते कहे छे—

जं मे बुद्धाणुसासति, सीएण फरुसेण वा। मम लाभो त्ति पेहाए, पयओ तं पडिस्सुणे ॥२७॥

अर्थ—(बुद्धा) गुरु महाराज (ज) जे (मे) मने (सीएण) शीतळ एटले कोमळ वचनवडे (वा) अथवा (फरुसेण) कठोर वचन वडे (अणुसासति) उपदेश आपे छे ते (मम) मने (लाभो) लाभ छे (त्ति) ए प्रमाणे (पेहाए) जाणीने (पयओ) प्रयत्नवान थयो थको शिष्य (त) ते शिखामणने (पडिस्सुणे) करवा रूपे अगीकार करे, परतु गुरुनु कठोर वचन सामळी क्रोध करे नहीं. २७

अहीं कोइ शका करे के—गुरुनु वचन आ लोक अने परलोकमा पण परम उपकारी छे, ते शु कोइने अप्रिय लागे खरु ? के जेथी तमे आवो उपदेश आपो छो ? ते उपर कहे छे—

अणुसासणमोवाय, दुक्कडस्स च चोयण। हिय तं मण्णए पण्णो, वेसं होइ असाहुणो ॥ २८ ॥

अर्थ—(पण्णो) प्राज्ञ एटले बुद्धिमान शिष्य (ओवाय) कोमळ के कठोर वचन रूप उपायवाळा (अणुसासण) शिक्षावाळा (च) तथा (दुक्कडस्स) अरे ! तें आ शु दुष्कृत कर्यु ए प्रमाणे दुष्कृतनी (चोअण) चोयणा एटले प्रेरणा-वाळा (त) ते गुरुवचनने (हिअ) आ लोक अने परलोकमा सुखदायक (मण्णए) माने छे परतु (असाहुणो) कुशि-ष्यने तो ते वचन (वेस) द्वेष करवा लायक एटले द्वेष उत्पन्न करनारु (होइ) थाय छे २८

ण लविज्ज पुट्ठो सावज्जं, ण णिरट्ठं ण मम्मयं । अप्पणट्ठा परट्ठा वा, उभयस्संतरेण वा ॥ २५ ॥

अर्थ—साधुए (पुट्ठो) कोइए पूछ्या थका (सावज्जं) सावद्य वचन (ण लविज्ज) बोलवुं नहीं. तथा (णिरट्ठं) अर्थ रहित निरर्थक (ण) बोलवुं नहीं. तथा (मम्मयं) कोइना मर्मनुं वचन (ण) बोलवुं नहीं. आ प्रमाणे (अप्पणट्ठा) पोताने अर्थे, के (परट्ठा) परने अर्थे (वा) अथवा (उभयस्स) पोताने अने परने बन्नेने अर्थे (वा) अथवा (अंतरेण) प्रयोजन विना बोलवुं नहीं. २५.

आ प्रमाणे पोतामां रहेलो दोष दूर करवानुं कही हवे उपाधिथी थयेला दोषनो त्याग करवा कहे छे.

समरेसु अगारेसु, संधीसु अ महापहे । एगो एगित्थिए सद्धिं, णेव चिट्ठे ण संलवे ॥ २६ ॥

अर्थ—(समरेसु) लुहारनी शाळामां, उपलक्षणथी सर्व हलका गणाता स्थानोमां तथा (अगारेसु) घरोमां, तथा (संधीसु) बे घरनी वच्चे (अ) तथा (महापहे) राजमार्गमां (एगो) एकला साधुए (एगित्थिए) एकली स्त्रीनी (सद्धिं) साथे (णेव चिट्ठे) नज उभा रहेवुं, तथा (ण संलवे) वातचीत न करवी. अहीं एक शब्दनुं ग्रहण कर्युं छे ते अत्यंत दोष जणाववा माटे. अन्यथा आवा स्थानोमां अनेक साधुओए पण स्त्रीनी साथे उभुं रहेवुं के वात करवी ते पण दोषने माटेज छे. केमके तेथी शासनना मलिनपणानो संभव छे. कह्युं छे के—“ माता, बेन के दीकरीनी साथे पण एकांतमां बेसवुं नहीं. कारणके इंद्रियोनो समूह बळवान छे, तेथी पंडित पण तेमां मोह पामे छे.” २६.

एंव विणयजुत्तस्स, सुत्त अत्थ चं तदुभय । पुंच्छमाणस्स सीसस्स, वागरेज्ज जहासुअ ॥ २३ ॥

अर्थ—(एव) आ प्रकारे (विणयजुत्तस्स) विनयवडे युक्त तथा (सुत्त) कालिक उत्कालिक आदि सूत्रने, (अत्थ) तेना अर्थने (च) अने (तदुभय) सूत्र तथा अर्थ बन्नेने (पुच्छमाणस्स) पूछता एवा (सीसस्स) शिष्यने आचार्य महाराजे (जहासुअ) गुरु परपराए जेवु सामळ्यु होय तेवु (वागरेज्ज) कहेवु पण पोतानी मतिकल्पनाथी काइ पण कहेवु नहीं. २३

फरीथी शिष्यनो वाणी सबधी विनय कहे छे —

मुसं परिहरे भिक्खू, ण य ओहारिणिं वए । भासादोस परिहरे, मायं च वज्जए सया ॥ २४ ॥

अर्थ—(भिक्खु) साधुए (मुस) मृषा एटले असत्य वाणीनो (परिहरे) त्याग करवो (य) तथा (ओहारिणिं) अवधारणी एटले " आ आम ज छे " एम निश्चयवाळी भाषा (ण वए) बोलवी नहीं. तथा (भासादोस) भाषाना दोष एटले सावद्यनी अनुमोदना अथवा अपशब्दो, तेनो (परिहरे) त्याग करवो (च) तथा (माय) मायाने (सया) सदा (वज्जए) वर्जवी. अहीं मायानु ग्रहण कर्यु छे, तेणे करीने बीजा क्रोध, मान अने लोभनु पण ग्रहण समजी लेवु सर्व कषायोनो त्याग करवाथी मृषा भाषानो त्याग थइ शके छे केमके कषाय रूप कारणने अभावे असत्य वचन रूपी कार्यनो पण अभाव थाय ज छे २४

फरीथी विनयनो ज उपदेश आपे छे.—

आलवंते लवंते वा, ण णिसीज्ज कयाइवि। चइऊण आसणं धीरो, जओ जं त्तं पडिस्सुणे ॥२१॥

अर्थ—गुरु (आलवंते) एकवार बोलते छते (वा) अथवा (लवंते) वारंवार बोलते छते (कयाइवि) कदापि (ण णिसीज्ज) शिष्ये बेसी रहेवुं नहीं. परंतु (धीरो) बुद्धिमान तथा (जओ) उद्यमवंत एवा शिष्ये (आसणं) आसननो (चइऊण) त्याग करी (जं) जे गुरु आदेश आपे (तं) ते तेमनी पासे जइने (पडिस्सुणे) अंगीकार करवो. २१

हवे गुरुने पूछती वखते शिष्ये राखवानो विनय कहे छे.—

आसणगओ ण पुच्छिज्जा, णेव सिज्जागओ कया। आगम्मुक्कुडुओ संतो, पुच्छिज्जा पंजलीउडो ॥ २२॥

अर्थ—शिष्ये (आसणगओ) आसन पर बेठा बेठा (ण पुच्छिज्जा) कांइ पण सूत्रादिक गुरु महाराजने पूछवुं नहीं. तथा (कया) कदापि एटले ग्लानादिक अवस्था विना पोते बहुश्रुत थयो होय तो पण (सिज्जागओ) संथारामां रह्या थका गुरुने (णेव) नज पूछवुं. परंतु (आगम्म) गुरुनी पासे आवीने (उक्कुडुओ संतो) उत्कटुक आसने रह्या थका अथवा कारणे पादपुंछन उपर बेठा थका (पंजलिउडो) बे हाथ जोडीने (पुच्छिज्जा) सूत्रादिक पूछवुं. २२.

आवा विनीत शिष्यने गुरुए शी रीते उत्तर आपवो ? ते कहे छे.—

फरीथी बेसवानो विधिन बतावे छे —

णेवँ पल्हत्थिअ कुंज्जा, पक्खपिंड वँ सजए । पाए पसारए वावि, णं चिट्ठे गुरुणंतिए ॥ १९ ॥

अर्थ—(सजए) साधुए (पल्हत्थिअ) पर्यस्तिका एटले पग उपर पग चडावीने अथवा पलाठी वाळीने बेसवु (व) अथवा (पक्खपिंड) पक्षपिंड एटले केड बाधीने बेसवु अथवा बे हाथवडे शरीरने बाधी पिंडरूप करवु ए विगेरे (णेव कुज्जा) नज करवु (वावि) अथवा तो (पाए) पगने (ण पसारए) लाबा करीने बेसवु नहीं तथा (गुरुणतिए) गुरुनी अत्यत समीपे (ण चिट्ठे) बेसवु नहीं कोइ आचार्यना मते उत्तरार्धनो एकज वाक्यार्थ छे के ' गुरुनी पासे पग लाबा करीने बेसवु नहीं ' १९

फरीथी पण गुरुनु वचन अगीकार करवा विषेज कहे छे—

आयरिएहि वाहित्तो, तुसिणीओ ण कयाइवि । पसायपेही णिआगट्ठी, उवचिट्ठे गुरु सया ॥ २० ॥

अर्थ—(आयरिएहिं) गुरुए (वाहित्तो) बोलावेला एवा शिष्ये (कयाइवि) कदापि एटले ग्लानादिक अवस्थामा रह्या छता पण (तुसिणीओ) मुगा (ण) बेसी न रहेवु परतु (पसायपेही) प्रसादप्रेक्षी एटले " गुरुनो अमारापर प्रसाद छे के जेथी बीजा साधुओ छता पण मने बोलावे छे " ए प्रमाणे विचार करनार तथा (णिआगट्ठी) मोक्षना अभिलाषी एवा शिष्ये (गुरु) गुरु पासे (सया) सदा (उवचिट्ठे) जवु (बेसवु) २०

लोक देखतां (जइवा) अथवा (रहस्से) एकांतमां (कयाइवि) कदापि (णेव) नज (कुज्जा) करे. १७.

हवे शुश्रूषा विनय बतावे छे एटले आसननो–गुरु पासे केम बेसवुं ? तेनो विधि कहे छे.—

ण पक्खओ ण पुरओ, णेव किच्चाण पिट्ठओ । ण जुंजे ऊरुणा ऊरुं, सयणे णो पडिस्सुणे ॥१८॥

अर्थ—विनीत शिष्ये (किच्चाणं[1]) गुरुनी (पक्खओ) बन्ने पडखे नजीक (ण) बेसवुं नहीं, तेवी रीते बेसवाथी पोते पण गुरुनी सरखो देखाय, तेथी ते अविनय कहेवाय, अने पाठ विगेरे आपतां गुरुने तेनी सन्मुख जोतां वखते वांकुं जोवुं पडे तेथी गुरुनी डोक विगेरे दुःखवा आवे, तथा (पुरओ ण) गुरुनी आगळ–सन्मुख बेसवुं नहीं. तेम बेसवाथी गुरुने वांदनार लोकने गुरुना मुखनुं दर्शन थइ शके नहीं, तेथी लोकनी अप्रीति थाय. तथा (पिट्ठओ णेव) गुरुनी पाछळ न बेसवुं. तेम बेसवाथी परस्पर मुख जोइ शकाय नहीं, तेथी वात विगेरेमां जोइए तेवो रस आवे नहीं, तथा (ऊरुणा) पोताना साथळ साथे (ऊरुं) गुरुना साथळनो (ण जुंजे) संघट्टो न करवो तथा उपलक्षणथी बीजां अंगोनो पण स्पर्श थाय तेम न बेसवुं, तेम करवाथी अत्यंत अविनयनो प्रसंग आवे. तथा गुरु बोलावे त्यारे (सयणे) संथारामां सुता सुता के बेठा बेठा (णो पडिस्सुणे) गुरुनुं वचन सांभळवुं के अंगीकार करवुं नहीं, परंतु गुरुनी समीपे आवी हाथ जोडी " आपनी शी आज्ञा छे ? " एम विनयथी बोलवुं. १८.

---

१ कृत्यानां आचार्यादीनाम्.

के-" हाथीना सर्व उत्तम लक्षणोथी युक्त एवो सेचनक नामनो हाथी वनमा विचरे छे, ते आपना राज्यने लायक छे" ते सांभळी श्रेणिक राजाए जाते जइ मोटा प्रयत्नवडे तेने पकडी लावी पोतानी हस्तीशाळामा बांध्यो एकदा ते तापसोए आवी तेनी निर्भर्त्सना करी के-" हे गजराज! तारु पराक्रम क्या गयु ? अमारा अविनयनु फळ पाम्यो ?" आ प्रमाणे सांभळी ते हाथी अत्यंत क्रोध पाम्यो अने बंधननो स्तंभ तोडी तेमनी पाछळ दोड्यो अने ते सर्व तापसोने तेणे हतप्रहत करी नाख्या, केटलाक नाशी पण गया पछी तेणे अटवीमा आवी फरीथी तेमनो आश्रम भांगी नाख्यो श्रेणिक राजा पण फरीथी ते हाथीने पकडवा अरण्यमा गयो ते वखते ते हाथीने तेना पूर्वभवना मित्र देवे कह्यु के-" हे वत्स ! तारे आ भवमा पराधीनता भोगववानीज छे, तो बीजाना दमन करता पोतानी मेळेज दमावु सारु छे" आ प्रमाणे तेनु वचन सांभळी ते सेचनक पोतानी मेळेज आवी आलानस्तंभ पासे उभो रह्यो ते जोइ राजाए तेनी पूजा करी, अने तेने पट्टहस्ती बनाव्यो जेम पोतानी मेळे दमन करवाथी आ हाथीने गुण थयो तेम बीजाने पण गुण थाय छे इति सेचनक दृष्टांत

हवे फरीथी पण विनयनोज उपदेश आपे छे —

पडिणीअं च बुद्धाणं, वाया अदुव कम्मुणा । आवी वा जइ वा रहस्से, णेव कुज्जा कयाइ वि ॥१७॥

अर्थ—(च) तथा (बुद्धाण) आचार्यादिकनु (पडिणीअं) प्रत्यनीकपणु एटले शत्रुपणु (वाया) वाणीवडे एटले तमे शु जाणो छो ? इत्यादि शब्दोथी निर्भर्त्सना करवावडे न करे (अदुव) अथवा (कम्मुणा) क्रियावडे एटले गुरुना संथाराने ओळंगवो तथा पगवडे संघट्टो करवो इत्यादिक अविनय कायावडे न करे अने तेपण (आवी वा) प्रगट एटले

आत्मदमन उपर सेचनक हाथीनी कथा.

अेक अटवीमां हाथीनुं मोटुं टोळुं रहेतुं हतुं. ते यूथना स्वामीअे विचार कर्यो के–" जो कोइ नवो जन्मेलो कलभ (बाळक) वृद्धि पामी युवावस्था पामशे तो ते मने मारीने यूथनो नायक थशे, " माटे कोइने मोटो थवाज देवो नहीं. ए प्रमाणे विचारी ते नवा जन्मेला कलभोने मारी नांखतो हतो, एकदा कोइ हाथणी गर्भवती थइ. तेणे विचार्यु के–" जो मारे कलभ थशे, तो आ नायक तेने मारी नांखशे. माटे ते न मारे एवो कांइक उपाय करुं." एम विचारी ते हाथणी कपटथी लंगडी थइ, अने धीमे धीमे चालवाथी ते यूथनी पाछळ रहेवा लागी. यूथपति केटलेक दूर जइ तेनी राह जोवा उभो रहे, त्यारे ते एक पहोरे, बे पहोरे तेनी भेगी थती हती. तेज प्रमाणे कोइ वखत एक बे दिवसे पण भेगी थती हती. एवी रीते करतां तेणीए यूथपतिने विश्वास उपजाव्यो. पछी एकदा प्रसव समय आव्यो त्यारे पासेना तापसोना आश्रममां जइ त्यां तेणीए कलभ प्रसव्यो, अने तेने त्यां आश्रममांज मूकी ते यूथने जइने मळी. पछी आंतरे आंतरे आश्रममां जइ ते पोताना बाळकने स्तनपान करावती हती. ते कलभ जरा मोटो थयो त्यारे मुनिकुमारोनी साथे पोतानी सुंढमां पाणी लइ वृक्षोने सिंचवा लाग्यो. तेथी तापसोए तेनुं सेचनक नाम पाड्युं. अनुक्रमे ते जुवान थयो. एकदा फरतां फरतां तेणे यूथाधिपतिने जोयो एटले तेने मारी पोते यूथनो स्वामी थयो. पछी तेणे विचार्यु के–" मारी मातानी जेम कदापि कोइ बीजी हाथणी पण आ आश्रममां आवी कलभने जन्म आपशे तो ते मारो शत्रु थशे." एम विचारी तेणे ते तापसोनो आश्रम भांगी नांख्यो. तेथी मुनिओ क्रोध पामी हाथमां पुष्प फळ लइ श्रेणिक राजा पासे गया. तेओए राजाने कह्युं

थे नायको रात्रिभोजनना नियमनो भग थाय एवा भयथी जम्या नहीं अने वीजा सर्वे परस्परने आपेला विषयुक्त मास अने मदिरा खाराथी मरण पाम्या अने दुर्गतिए गया पेला बन्ने भाइओ रात्रिभोजन त्यागरूप व्रतने पाळवाथी जिव्हेंद्रियना दमनने लीधे आ भवमा अने परभवमा सुखी थया

इति चौरनायक कथा

हवे शु विचारीने आत्मानु दमन करवु ? ते कहे छे—

वर मे अप्पा दंतो, सजमेण तवेण य । मा ह परेहि दम्मतो, बधणेहि वहेहि अ ॥ १६ ॥

अर्थ—(मे) में (सजमेण) सत्तर प्रकारना सयमे करीने (य) तथा (तवेण) बार प्रकारना तपे करीने (अप्पा) आत्मा एटले पाच इंद्रियरूप देह (दतो) दम्यो होय तो ते (वर) श्रेष्ठ छे, परतु (ह) अह-हु एटले मारो देह (परेहिं) बीजा लोकोथी (बधणेहि) लोढानी साकळो आदि बधनोए करीने (अ) अने (वहेहि) लाकडी, अकुश अने चाबुक आदिए करीने (दम्मतो) दमन कराय ए (मा) सारु नहीं केमके बीजा लोको मने तर्जना, ताडना आदिवडे दमन करे तेमा मारु काइ पण कल्याण थवानु नहीं कह्यु छे के—" हे आत्मा ! तु खेदनो विचार कर्या विना दुःखने सहन कर, कारण के फरीथी तने आत्मवशता दुर्लभ छे हे जीव ! पराधीनपणे तो तु घणु सहन करीश, परतु तेमा तने कांइ पण गुण थवानो नथी स्ववशपणे सहन करीश त्यारेज तने गुण थशे." आवी रीते विचार करीने पोताना आत्माने वश राखवो १६

जो कीडीओ आवी गइ होय तो बुद्धिनो नाश थाय छे, माखी आवी होय तावमने थाय छे, जू आवी होय तो जलोदरनो व्याधि थाय छे, करोळीयो आव्यो होय तो कुष्टरोग थाय छे, वाळ आव्यो होय तो स्वरनो भंग थाय छे, कांटो के लाकडानो ककडो आव्यो होय तो गळामां लागे छे, अने भमरो आव्यो होय तो ते ताळवुं वींधी नांखे छे. वळी रात्रिभोजन करनारा मरीने परभवमां घुवड, कागडा, बिलाडा, गीध, भुंड, सुअर, सर्प, वींछी अने घो थाय छे. तथा रात्रिए वासण धोतां कुंथुवा विगेरे जीवोनी हिंसा थाय छे. रात्रिभोजनना समग्र दोषोनुं वर्णन करवा कोण समर्थ छे ? कोइ समर्थ नथी. तेथी आ व्रत पाळवाने विषे तमारे दृढ उद्यम करवो."

ए प्रमाणे कही साधुओए त्यांथी विहार कर्यो. ते बन्ने नायको पण परिवार सहित साधुओने वळाववा केटलेक दूर जइ पाछा वळ्या अने मुनिओनी सेवाथी पोताना आत्माने कृतार्थ मानवा लाग्या. एकदा ते बन्नेए चोरना सैन्यसहित कोइ गाममां धाड पाडी अने घणी गायो भेंशो विगेरे पकडी लाव्या. त्यांथी आवतां मार्गमां तेमना परिवारना माणसोए एक पाडो मार्यो, तेनुं भोजन करवा माटे तेओ परिवार सहित त्यां रोकाणा. केटलाक परिवारना माणसो मदिरा लेवा माटे गाममां गया. ते अवसरे पाडो मारनाराओए परस्पर विचार कर्यो के—"आ मांसना अर्ध भागमां विष नांखी, जेओ गाममां गया छे तेमने आपीए तो आपणे भागे घणी गायो भेंशो आवे." एम विचारी तेओए ते प्रमाणे कर्युं. दैवना वशथी जेओ गाममां गया हता तेमणे पण परस्पर एवोज विचार करी अर्ध मदिरामां विष नांख्युं. पछी तेओ आव्या अने सर्व दुष्ट चित्तवाळा तेओ एकठा थया. मात्र ते बे नायको कपट रहित हता. तेटलामां सूर्य अस्त पाम्यो. तेथी ते

ते ठेकाणे कोइ पण साधुनो भक्त हतो नहीं, तेथी ते साधुओ चोरना नायक पासे गया साधुओना दर्शनथी ते बन्ने भाइओ खुशी थया, तेथी तेमणे प्रणाम करी साधुओने पूछयु के–" आपने शु प्रयोजन छे ? " साधुओ बोल्या के–" वर्षाऋतुमा अमारे विहार करवो कल्पे नहीं, तेथी वर्षाऋतुमा रही शकाय तेवा उपाश्रयनी (रहेवानी जग्यानी) अम याचनी करीए छीए " ते सामळी तेओए तेमने हर्षसहित उपाश्रय आप्यो तेमा सुखेथी साधुओ रह्या पछी बन्ने नायकोए साधुओने कह्यु के–" अमारे घेरथी ज तमारे सपूर्ण थाय तेटली भिक्षा हमेशा ग्रहण करवी " त्यारे साधुओ बोल्या के–" साधुओने एक घेरथी आहार लेवो कल्पे नहीं, तेथी अमे सर्व योग्य घरोमा विचरशु उपाश्रय आपवाथी ज तमोए महा पुण्य उपार्जन कर्यु छे कह्यु छे के–तप, नियम अने योगोवडे युक्त एवा मुनिओने जे माणस उपाश्रय आपे छे, तेणे वस्त्र, अन्न, पाणी, शय्या, आसन विगेरे सर्व आप्या बरावर छे जे माणस साधुओने तप, सयम, सज्झाय अने ज्ञाननो अभ्यास करवा माटे उपाश्रय आपे छे, ते माणस तेमनो शय्यातर थाय छे साधुओने वसतिदान करनार गृहस्थी देव अने मनुष्यनी समृद्धि, सुकुलमा जन्म अने भोगनी समृद्धि पामे छे, तथा ते भवसागरने तरी जाय छे " आ प्रमाणेना साधुओना वचन सामळी ते बन्ने भाइओ बहु खुशी थया अने उपद्रवोथी रक्षण करी तेमनी विश्रामणादिक भक्ति करवा लाग्या ए रीते साधुओनो वर्षाकाळ सुखेथी निर्गमन थयो पछी विहार करती वखते साधुओए तेमनी बीजा व्रत लेवानी शक्ति नहीं होवाथी मात्र रात्रिभोजननो नियम आप्यो अने ते नियमने दृढ करवा माटे उपदेश आप्यो के–" रात्रिने समये राक्षसो पृथ्वीपर विचरता होय छे, तेओ पण रात्रिभोजन करनाराओने छळे छे भोजनमा

सहन करवुं. अर्थात् तेमां समभाव राखवो. कह्युं छे के—" लाभ, अलाभ, सुख, दुःख, जीवित, मरण तथा स्तुति के निंदा ए सर्वने विषे साधुओ समान चित्तवाळा होय छे. " अर्थात् साधु स्तुति सांभळी तेनापर राग न करे अने निंदा सांभळी तेनापर द्वेष न करे. इति मांत्रिकत्रयनी कथा.

अहीं कोइ शंका करे के—क्रोधादिकने निष्फळ करी पोताना आत्मानेज दमवानो केम उपदेश करो छो ? शुं सामा माणसने दमवो नहीं ? ते उपर कहे छे—

अप्पा चेव दमेयव्वो, अप्पा हु खलु दुद्दमो । अप्पा दंतो सुही होइ, अस्सिं लोए परत्थ य ॥१५॥

अर्थ—(अप्पा चेव) आत्मा ज (दमेयव्वो) दमवा योग्य छे. (हु) कारण के (अप्पा) आत्माज (खलु) निश्चे (दुद्दमो) दुर्दम एटले दमवो-जीतवो दुर्लभ छे. तेथी करीने ज आत्मानुं ज दमन करवानो उपदेश अपाय छे. हवे आत्माने दमन करवानुं फळ कहे छे—(अप्पा) आत्मा जे ते (दंतो) दम्यो थको (अस्सिं लोए) आ लोकमां -आ भवमां (य) अने (परत्थ) परलोकमां-परभवमां (सुही) सुखी (होइ) थाय छे. कारण के आत्माने दमन करनार महर्षिओने आ भवमां ज देवो पण पूजे छे अने परभवमां तेओ मोक्ष साधे छे. परंतु आत्मानुं दमन नहीं करनारा चोर, परदारा सेवी विगेरे जनो आ भवमां ज विनाश पामे छे अने परभवमां दुर्गति पामे छे. १५

आत्मदमन उपर बे चोरनायकनी कथा.

कोइ एक पल्लीमां बे भाइओ चोरना नायक हता. त्यां एकदा सार्थनी साथे जता साधुओने वर्षा ऋतु प्राप्त थयो.

प्रियाप्रिय उपर राग द्वेष न करवा विषे त्रण मांत्रिकोनी कथा

एकदा वीतभय नामना पुरमां महा मरकी उत्पन्न थइ तेथी राजाए तेने दूर करवा माटे नगरमां पडह वगडाव्यो के ' कोइ आ मरकीने दूर करी शके तेम छे ? ' ते सांभळी त्रण मांत्रिको राजा पासे आवी बोल्या के " हे राजा ! अमे महामारीने दूर करीए " राजाए तेमने पूछ्युं के—" तमारी पासे केवा केवा उपाय छे ? ते कहो " त्यारे पहेलो मांत्रिक बोल्यो के—" मारी पासे एक मंत्रथी सिद्ध करेलो भूत छे ते अत्यंत मनोहर रूप करी नगरमां भमे, ते वखते तेना सन्मुख जे जुए ते माणस तत्काळ मरी जाय, अने तेने जोइने जे नीचुं मुख राखी चाल्यो जाय, तेना सर्व रोगो नष्ट थाय " ते सांभळी राजाए कह्युं के—" एवा क्रोधी भूतवडे सर्युं. " पछी बीजो मांत्रिक बोल्यो के—" मारी पासे जे भूत छे तेनुं उदर लांबुं छे, तेनुं शरीर पर्वत जेवडुं मोटुं छे, तेनी कुक्षि विस्तारवाळी छे, तेने पांच माथां छे, तेने पग एकज छे अने तेनुं स्वरूप विकारवाळुं छे ते अट्टहास करतो नगरमां फरे, त्यारे तेने जोइने जे हसे तेनुं मस्तक सात प्रकारे भेदाइने फाटी जाय, पण जे मनुष्य तेने धूप, पुष्प अने स्तुति विगेरेथी पूजे ते सर्व रोगोथी मुक्त थाय." ते सांभळी राजाए कह्युं—" आ भूतनी पण कांइ जरूर नथी " पछी त्रीजो मांत्रिक बोल्यो के—" मारी पासे पण एक साधेलो भूत छे, ते पोतानुं प्रिय करनार के अप्रिय करनार एवा बन्ने प्रकारना मनुष्योने ते रोग रहित करे छे " ते सांभळी राजाए कह्युं—" आ उपाय घणो सारो छे, ते प्रमाणे करो. " पछी तेणे ते प्रमाणे कर्युं, एटले ते नगरमां महामारी नष्ट थइ पछी राजा तथा लोकोए ते त्रीजा मांत्रिकनी पूजा करी आ दृष्टांत प्रमाणे साधुए पूजा के निंदा अने प्रिय के अप्रिय सर्व

(असच्चं) निष्फळ (कुव्विज्जा) करवो. अर्थात् क्रोधनुं फळ गुरु उपर अप्रीति थवा रूप वेसवा न देवुं. तथा (अप्पिअं) अप्रिय एवुं पण गुरुनुं वचन (पिअं) प्रिय एटले आत्माने हितकारक छे एम (धारिज्जा) मनमां धारवुं. सारांश- अप्रिय एटले निंदा के प्रिय एटले स्तुति, ते बन्नेने विषे द्वेष के राग करवो नहीं. १४

क्रोधने निष्फळ करवा उपर कुलपुत्रनी कथा.

कोइ कुलपुत्रना भाइने तेना वेरीए मारी नांख्यो. त्यारे तेनी माए ते कुलपुत्रने कहुं के—" हे पुत्र ! तारा भाइने मारनार शत्रुने तुं मार. तारी शक्ति छे अने तुं केम कांइ करतो नथी ? " ते सांभळी ते कुलपुत्र तरतज पोतानी शक्तिथी ते शत्रुने पकडी पोतानी मा पासे लाव्यो, अने तेने कहुं के—" अरे ! मारा भाइना घातक ! आ खड्गवडे हुं तने क्यां हणुं ? " ते वेरी पण उंचा करेला तीक्ष्ण खड्गने जोइ अत्यंत भय पामी बोल्यो के—" शरणे आवेला जे रीते हणाय ते रीते मने तुं हण. " ते सांभळी ते कुलपुत्रे पोतानी मानी सन्मुख जोयुं. त्यारे माताए धैर्य धारण करी दया उत्पन्न थवाथी कहुं के—" हे पुत्र ! शरणे आवेलाने मारवो न जोइए. कहुं छे के— शरणे आवेला, विश्वास पामेला, प्रणाम करनारा, व्यसन (दुःख) पामेला, रोगी अने पांगळा विगेरेने सत्पुरुषो मारता नथी. " ते सांभळी कुलपुत्र बोल्यो के—" मारा मनमां जे क्रोध व्याप्यो छे तेने हुं शी रीते सफळ करुं ? " माताए कहुं के—" हे पुत्र ! सर्व ठेकाणे क्रोधने सफळ करवो न जोइए. " ते सांभळी तेणे ते वेरीने मूकी दीधो, एटले ते वेरी माता अने पुत्रना पगमां पडी तेनो अपराध खमावी पोताने घर गयो. आ प्रमाणे क्रोधने निष्फळ करवो. इति कुलपुत्र कथा.

—"अहो! आ महात्माने मेंज आवी दया पमाडी." आ रीते उत्तम भावना भावतां तेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं तेथी त्यारपछी गुरुना पगथी ते सारी भूमिपरज चाल्यो त्यारे गुरुए तेने कह्युं के—"मार्ग एज मार्ग छे हवे केम सारो चाले छे?" तेणे कह्युं—"तमारा प्रसादथी मारे सरलु चालवापणुं प्राप्त थयुं छे" गुरुए कह्युं—"अरे! शुं तने कांई ज्ञान उत्पन्न थयुं छे?" तेणे कह्युं—"हा, आपना पसायथी ज्ञान थयुं छे" गुरुए पूछ्युं—"प्रतिपाति के अप्रतिपाति?" तेणे कह्युं—"अप्रतिपाति" ते सांभळी "हा, हा! में केवलीनी आशातना करी" एम कही तरत गुरु तेना स्कंधपरथी नीचे उतरी गया, अने तेना मस्तकपर दांडाना प्रहारथी रुधिर वहेतुं हतुं ते जोई मनमां अत्यंत खेद पामी वारंवार भावपूर्वक ते केवलीने खमाववा लाग्या खमावतां खमावतां ते आचार्यने पण केवलज्ञान प्राप्त थयुं. माटे शिष्ये आवा विनयवाळा थवुं

इति चंडरुद्राचार्य कथा

हवे गुरुना शिष्ये अनुसरवानो उपाय बतावे छे—

नापुट्ठो वागरे किंचि, पुट्ठो वा नालियं वदे। कोहं असच्चं कुव्विज्जा, धारिज्जा पियमप्पियं ॥१४॥

अर्थ—(अपुट्ठा) गुरुए पूछ्या विना (किंचि) काइपण (न वागरे) बोलवुं नहीं (वा) अथवा (पुट्ठो) गुरुए पूछे थके (अलियं) असत्य (न वदे) बोलवुं नहीं तथा (कोहं) कदाच गुरुए करेली निर्भर्त्सनाथी क्रोध थाय तो तेने

आ हकीकत उपर चंडरुद्राचार्यनी कथा.

उज्जयिनी नगरीमां चंडरुद्र नामना सूरि पधार्या. ते स्वभावथीज क्रोधी हता, तेथी ते कोपनी उत्पत्ति न थाय एटला माटे सर्व साधुओथी जूदा एकांत स्थाने बेसता हता. एकदा कोइ शेठनो पुत्र नवो परण्यो हतो, ते तेना केटलाक मित्रो साथे साधुओ पासे आव्यो. तेमने वांदीने तेना मित्रोए हांसीथी मुनिओने कह्युं के—" आने दीक्षा आपो." ए रीते वारंवार कहेवाथी मुनिओने पोताना ध्यानमां विघ्न थवा लाग्युं, तेथी तेओए कह्युं के—" अमारा गुरु पेले स्थाने बेठा छे, त्यां तमे जाओ." एटले तेओ गुरु पासे जइ तेज प्रमाणे बोल्या, त्यारे गुरुए कह्युं के—" रक्षा लावो." ते सांभळी नवा परणेला ते शेठना पुत्रे हांसीथीज पोते रक्षा लावीने आपी. गुरुए ते लइ बळात्कारे तेना मस्तकपरथी केशनो लोच कर्यो. ते जोइ तेना मित्रो खेद पामी नाशी गया. ते शेठना पुत्रे लघुकर्मी होवाथी विचार कर्यो के—" मने गुरुए इच्छा विना पण लोच कर्यो छे, तो अत्यारथी मारे चारित्रज हो." एवा तेना परिणाम थया. पछी तेणे गुरुने कह्युं के—" रमत करतां साचुं थयुं छे. तोपण हुं तो चारित्र पाळवा तत्पर छुं. परंतु हवे अहीं रही शकाशे नहीं, तेथी अन्यत्र विहार करवो योग्य छे, नहींतो मारा कुटुंबीओ आपने उपद्रव करशे." गुरुए कह्युं—" हे शिष्य ! अत्यारे तो रात्रिनो समय थयो छे अने हुं रात्रिए देखतो नथी." शिष्ये कह्युं—" मारा खभापर बेसाडीने हुं आपने लइ जइश." एम कही गुरुने पोताना खभापर बेसाडीने ते चाल्यो. मार्गमां खाडा खडीयामां चालवाथी गुरुने घसारो लागवाने लीधे कोप उत्पन्न थयो, तेथी तेणे शिष्यना माथामां दांडानो प्रहार कर्यो. परंतु शिष्ये तो मनमां एवो विचार कर्यो के

उपदेशने न इच्छे, परन्तु (कस) कशाने-चाबुकने (दट्ठु) जोइनेज (आइण्णे व) आकीर्ण एटले सुशिक्षित अश्वनी जेम विनयवंत शिष्य गुरुना आकारादिक जोइनेज (पावग) पाप एटले अशुभ अनुष्ठाननो (परिवज्जए) त्याग करे. अर्थात् जेम आकीर्ण अश्व तेना स्वारने चाबुक हाथमां लीधेलो जोइनेज-तेनो प्रहार थया पहेलांज अस्वारनो अभिप्राय जाणी ते प्रमाणे प्रवृत्ति निवृत्ति करे छे तेम सुशिष्य पण आकारादिकवडेज गुरुनो अभिप्राय जाणीने तेमना कह्या पहेलांज कोइपण कार्यमां प्रवृत्ति के निवृत्ति करे १२

गलि अने आकीर्ण जेवा शिष्यना दोष अने गुण बतावे छे—

अणासवा थूलवया कुसीला, मिउं पि चंडं पकरंति सीसा।
चित्ताणुआ लहु दक्खोववेआ, पसायए ते हु दुरासयं पि ॥ १३ ॥

अर्थ—(अणासवा) अनाश्रव एटले गुरुना वचनमां नहीं रहेला तथा (थूलवया) स्थूल वचनवाळा एटले विचार कर्या विना बोलनारा, तथा (कुसीला) कुत्सित एटले खराब आचारवाळा (सीसा) शिष्यो (मिउं पि) मृदु एटले शांत एवा पण गुरुने (चंडं) कोपयुक्त (पकरंति) करे छे अने (चित्ताणुआ) गुरुना चित्तने अनुसरनारा, तथा (दक्खोववेआ) चतुराइए करीने सहित एवा (ते) ते विनीत शिष्यो (हु) निश्चे (दुरासयं पि) दुराशय एटले अत्यंत कोपवाळा गुरुने पण (लहु) शीघ्रपणे (पसायए) प्रसन्न करे छे १३.

आहच्च चंडालिअं कट्टु, नें निण्हविज्ज कयाइवि । कडं कडित्ति भासिज्जा, अकडं णो कडित्ति अं ॥११॥

अर्थ—(आहच्च) कदाचित एटले कोइ वखत (चंडालिअं) क्रोधादिक कषायना वशथी असत्य भाषण (कट्टु) करीने एटले कर्युं होय अने ते (कयाइवि) कदापि एटले कोइ वखत बीजाए न जाण्युं होय तोपण (न निण्हविज्ज) गुरुनी पासे ओळववुं नहीं. त्यारे शुं करवुं ? ते कहे छे–(कडं) कर्युं होय ते (कडित्ति) में कर्युं छे एम (भासिज्जा) कहेवुं, पण भय लज्जादिके करीने नथी कर्युं एम कहेवुं नहीं. (अ) तथा (अकडं) न कर्युं होय ते (णो कडित्ति) में नथी कर्युं एम कहेवुं. परंतु मायाथी के बीजाना आग्रहथी नहीं कर्या छतां में कर्युं छे एम कहेवुं नहीं. तेम कहेवाथी मृषावाद विगेरे दोषो संभवे छे. अहीं भावार्थ ए छे जे—कोइपण प्रकारे व्रतमां अतिचार लाग्यो होय तो लज्जादिक छोडीने गुरु पासे आवी जेम बाळक कार्य अकार्य सर्व साची वात मातपिता पासे कही दे छे, तेम माया अने गर्वनो त्याग करी यथार्थपणे ते शल्यनी आलोचना करवी. ११.

हवे विनीत अने अविनीत शिष्यना दृष्टांत आपे छे—

मा, गलिअस्सु व्वं कसं, वयणमिच्छे पुणो पुणो । कसं व दट्ठुमाइण्णे, पावगं परिवज्जए ॥ १२ ॥

अर्थ—जे विनयवंत शिष्य होय ते (गलिअस्सु) गलि एटले अविनीत अश्व (कसं व) जेम कशा एटले चाबुकना प्रहारने वारंवार इच्छे—वारंवार तेने चाबुक मारवो पडे तेम (पुणो पुणो) वारंवार (वयणं) गुरुना प्रवृत्ति अने निवृत्तिवाळा

अर्थ—(पडिए) बुद्धिमान शिष्य (अणुसासिओ) गुरुए कठोर वाणीवडे शिक्षा आपायो होय तोपण तेणे (न कुप्पिज्जा) कोप करवो नहीं. त्यारे शु करवु ? (खंतिं) कठोर वचनादिक सहन करवा रूप क्षमानेज (सेविज्ज) सेववी तथा (खुड्डेहिं सह) क्षुद्र एटले बाळको अथवा शीळ रहित पासत्थादिकनी साथे (संसग्गिं) संसर्ग एटले परिचयने, (हास) हास्यने (च) तथा (कीड) क्रीडाने (वज्जए) वर्जवी कारणके हास्य अने क्रीडा ए बन्ने, लोक अने आगमथी विरुद्ध छे तथा मोटा कर्मबंधनो हेतु छे. ९

फरीथी बीजी रीते विनयनेज बतावे छे—

मा य चंडालियं कासी, बहुयं मा य आलवे । कालेण य अहिज्जित्ता, तओ झाएज्ज एगगो ॥१०॥

अर्थ—(य) तथा हे शिष्य ! तु (चंडालिअं) चंड एटले क्रोधना वशथी अर्थात् कषायना वशथी अलीक एटले असत्य भाषण (मा कासी) करीश नहीं. (य) अने (बहुअं) घणु एटले आळजाळ रूप स्त्रीकथा आदि (मा आलवे) बोलीश नहीं बहु बोलवाथी स्वाध्यायादिक क्रियानी हानी थाय छे तथा वायु थवानो संभव रहे छे त्यारे शु करवु ? ते कहे छे—(य) तथा (कालेण) पहेली पोरषी आदि काळने विषे (अहिज्जित्ता) अभ्यास करीने (तओ) त्यारपछी (एगगो) एकलो एटले भावथी रागादि रहित अने द्रव्यथी स्त्री, पशु, पंडकादि रहित वसतिमां रहेलो (झाएज्ज) ध्यान कर एटले मंत्रेलाडु चिंतनादि कर १०

अर्थ—(तम्हा) ते कारण माटे (गुरुपुत्त) आचार्यादिकना पुत्रनी जेवो पुत्ररूप, तथा (निआगट्ठी) नियाग एटले सर्वसंवर तथा तेनां फळभूत जे मोक्ष तेनो अर्थी अर्थात् मोक्षनो अर्थी साधु (विणयं) विनयने (एसिज्जा) अंगीकार करे. (जओ) के जे विनयथी (सीलं) शील एटले सम्यक् आचार (पडिलभे) प्राप्त थाय छे. तेथी ते (कत्थइ) गच्छादिक कोइ ठेकाणेथी (न निक्कसिज्जइ) काढी मूकातो नथी. परंतु विनयने लीधे तेनो सर्वत्र आदर थाय छे. ७.

विनय शी रीते करवो ? ते कहे छे—

निसंते सिआऽमुहरी, बुद्धाणं अंतिए सया । अट्ठजुत्ताणि सिक्खिज्जा, निरट्ठाणि उ वज्जए ॥ ८ ॥

अर्थ—साधुए (निसंते) निशांत एटले अत्यंत शांत (सिआ) थवुं. अर्थात् अंदरथी क्रोधादिकनो त्याग करवो अने बहारथी शांत आकार धारण करवो. तथा (अमुहरी) अवाचाळ थवुं एटले संबंध रहित बोलवुं नहीं. तथा (बुद्धाणं अंतिए) आचार्यादिकनी समीपे (सया) सदा (अट्ठजुत्ताणि) हेय अने उपादेय अर्थे करीने युक्त एवां आगमनां वाक्योनो (सिक्खिज्जा) अभ्यास करवो. (उ) परंतु (निरट्ठाणि) निरर्थक एटले शृंगारादिकनां शास्त्रो (वज्जए) वर्जवां—भणवां के वांचवां नहीं. ८.

अर्थयुक्त शास्त्रो केवी रीते शीखवां ? ते कहे छे—

अणुसासिओ न कुप्पिज्जा, खंतिं सेविज्ज पंडिए । खुड्डेहिं सह संसग्गिं, हासं कीडं च वज्जए ॥ ९ ॥

अर्थ—जेम (सूअरे) भुंड (कणकुंडग) दाणानु भाजन (जहाय) तजीने (विट्ठं) विष्टाने (भुंजइ) खाय छे (एव) एज प्रमाणे (मिए) मृगना जेवो मूर्ख आ अविनीत शिष्य (सील) सारा आचारने (चइत्ताण) तजीने (दुस्सीले) अनाचारने विषे (रमई) रमे छे एटले आनंद पामे छे ५

कहेला पदार्थने संपूर्ण करी हवे कर्तव्यनो उपदेश आपे छे.—

सुणिआभाव साणस्स, सूअरस्स नरस्स य । विणए ठविज्ज अप्पाणं, इच्छंतो हिअमप्पणो ॥ ६ ॥

अर्थ– (साणस्स) कूतरीनो, तथा (सूअरस्स) भुंडनो (य) तथा (नरस्स) अविनीत मनुष्यनो (अभाव) अशुभ भाव एटले नष्ट करवा जेवा भाववाळा दृष्टांत (सुणिअ) सांभळीने (अप्पणो) पोताना आत्मानु (हिअं) आलोकमां तथा परलोकमां हित (इच्छंतो) इच्छतो एवो पुरुष (अप्पाणं) पोताना आत्माने (विणए) विनयमां (ठविज्ज) स्थापन करे कारण के विनयथीज आ भवमां ने परभवमा हितनी प्राप्ति थाय छे कह्यु छे के—

" विणया नाणं नाणाओ, दंसणं दंसणाओ चरणं च । चरणाहिंतो मोक्खो, मोक्खे सुक्खं निराबाहं ॥ "

" विनयथी ज्ञान प्राप्त थाय छे, ज्ञानथी दर्शन (समकित) प्राप्त थाय छे, दर्शनथी चारित्र प्राप्त थाय छे, चारित्रथी मोक्ष प्राप्त थाय छे अने मोक्षमां निराबाध सुख रहेलु छे "

तम्हा विणयमेसिज्जा, सील पडिलभे जओ । बुद्धपुत्त नियागट्ठी, न निक्कसिज्जइ कण्हुइ ॥७॥

भांगी, (चेटक राजा कुवामां पड्या अने आराधना करीने स्वर्गे गया.) पोतानी प्रतिज्ञा प्रमाणे कोणीके गधेडावडे ते नगरीमां हळ हंकाव्या. त्यारपछी ते पोतानी नगरीए गयो. आ रीते कूलवालक साधु अविनीत होवाथी चारित्रभ्रष्ट थयो. अने मृत्यु पामीने दुर्गतिए गयो. इति कूलवालक कथा.

हवे दृष्टांत सहित अविनीतनो दोष देखाडे छे.—

जहा सुणी पूइकण्णी, निक्कसिज्जइ सव्वसो । एवं दुस्सील पडिणीए, मुहेरी निक्कसिज्जइ ॥ ४ ॥

अर्थ—(जहा) जेम (पूइकणी) सडेला कानवाळी (सुणी) कूतरी (सव्वसो) सर्व ठेकाणेथी (निक्कसिज्जइ) काढी मूकाय छे, (एवं) तेज प्रमाणे (दुस्सील) दुःशील एटले दुष्ट आचारवाळो, तथा (पडिणीए) शासन अने गुरुनो प्रत्यनीक तथा (मुहरी) मुखर एटले घणे प्रकारे संबंध विनानुं बोलनार एवो शिष्य (निक्कसिज्जइ) कुळ, गण अने संघ सर्व ठेकाणेथी काढी मूकाय छे. ४.

अहीं कोइ शंका करे के—' दुःशीलपणुं अनर्थनो हेतु छे एम जाणता छतां अविनीत शिष्य केम दुःशीलपणामां रमतो हशे ? ' एनो जवाब ए छे के तेवा अविनीतनी मति पापवडे हणायेली होय छे, तेथी ते तेमांज प्रीति माने छे. ते वात दृष्टांतवडे सिद्ध करी देखाडे छे.—

कणकुंडगं चइत्ताणं, विट्ठं भुंजइ सूअरे । एवं सीलं चइत्ताणं, दुस्सीले रमई मिए ॥ ५ ॥

तेनु स्थान जाण्युं. पछी राजगृह नगरथी मागधिका गणिकाने बोलावी तेने सर्व वृत्तांत कह्यो एटले तेणीए कह्यु के–" हु कूलवालक साधुने वश करीने अहीं लइ आवीश " एम प्रतिज्ञा करीने ते गणिका कपटश्राविका थइ

पछी सार्थ लइने ते कूलवालक मुनि पासे गइ तेने वांदीने बोली के–" हु तीर्थयात्रा करवा नीकळी छु. स्थाने स्थाने चैत्योने तथा साधुओने वांदीने पछी भोजन करु छु तमे अहीं छो एम जाणी तमने वांदवा माटे हु अहीं आवी छु तो मारा पर अनुग्रह करी प्रासुक अने एषणीय भात पाणी ग्रहण करो " ते सांभळी कूलवालक साधु तेणीने उतारे गया तेणीए प्रथमथी ज नेपाळाना चूर्णथी मिश्रित मोदक बनाव्या हता ते वहोराव्या ते खावाथी साधुने अतीसारनो व्याधि थयो एटले तेनी चाकरी करवा रहेली ते वेश्याए तेनु शरीर पखाळवु, चांपवु, हेरववु, फेरववु विगेरे करवाथी तेनु चित्त भेदी नांख्यु तेथी ते साधु तेनापर आसक्त थयो ते पण तेने पोताने वश करी कोणिक राजा पासे लइ गइ तेने कोणिके कह्यु के–" हे कूलवालक मुनि ! आ विशाला नगरी जीताय तेवो उपाय बतावो " ते सांभळी राजानु वचन अंगीकार करी ते मुनि निमित्तियानो वेष लइ नगरीमा गया त्यां फरता फरता तेणे मुनिसुव्रतस्वामीनी स्थूभ जोइ अने " आना प्रभावथी ज नगरीनु रक्षण थाय छे " एम जाण्युं तेने निमित्तियो जाणी वार वार वर्षना रोधथी कायर थइ गयेला विशाळा नगरीना लोकोए तेने पूछ्यु के–" आ नगरीनो रोध हवे क्यारे मटशे ? " एटले ते बोल्यो के–" ज्यारे आ स्थूभने तमे उखेडी नांखशो त्यारे नगरीनो रोध दूर थशे " ते सांभळी लोकोए ते स्थूभ उखेडी नाखी तेज वखते कूलवालक साधु नगरी बहार गयो, अने कोणिकने सज्ज कर्यो ते कोणिके तरतज स्थूभना प्रभाव रहित थयेली ते नगरी

चाल्यो. चेटक राजा पण मोटा सैन्य सहित तेनी सामा आव्या. अनुक्रमे बन्ने सैन्यो वच्चे भारे जबरुं युद्ध थयुं. तेमां जेनुं बाण मूकेलुं निष्फळ थतुं नथी एवा चेटक राजाए दशे दिवस एकेक बाण मूकीने कालादिक दशे कुमारने मृत्यु पमाड्या. तेम बनवाथी कोणिक राजा चिंतातुर थयो के-" मारे हवे शी रीते जय मेळववो." पछी ते कोणिके अठ्ठम तप करी देवनी आराधना करी, तेथी पूर्व जन्मना मित्र शक्र इंद्र तथा चमरेंद्र तेनी पासे आव्या. तेमने कोणिके कह्युं के-" जो तमे मारापर प्रसन्न थया हो तो चेटक राजाने मृत्यु पमाडो." त्यारे ते देवोए कह्युं के-" चेटक राजा श्रावक छे, तेथी अमारा साधर्मी छे, तेने अमे मारशुं नहीं, परंतु तारी रक्षा करशुं." एम कही चमरेंद्रे ते कोणिकने महाशिलाकंटक अने रथमूशळ नामना बे संग्राम बताव्या. तेनी हकीकत जाणी लइ कोणिक ते रीते युद्ध करवा लाग्यो. ते वखते शक्र इंद्रे कूणिकनी आगळ वज्रकवच धारण कर्युं अने पाछळ चमरेंद्रे लोहकवच धारण कर्युं. तेथी चेटके कोणिकपर मूकेलुं बाण निष्फळ गयुं. बीजे दिवसे पण तेनुं बाण निष्फळ गयुं अने चमरेंद्रे बतावेला बन्ने संग्रामवडे कोणिके चेटक राजानुं घणुं सैन्य हणी नांख्युं, थोडुंघणुं बाकी रह्युं ते नाशी गयुं, त्यारे चेटक राजा पण पाछा वळीने विशाला नगरीमां पेसी गया. एटले कोणिके मोटा किल्लावाळी ते नगरीने पोताना सैन्यवडे घेरी लीधी. परंतु नगरीनी अंदर श्री मुनिसुव्रतस्वामीनी महाप्राभाविक स्तूभ हती, तेना प्रभावथी कोणिक ते नगरीने लइ शक्यो नहीं. एटले घणा काळ सुधी कोणिक चिंतातुरपणे त्यां पड्यो रह्यो. एकदा आकाशमां रहीने कोइ देवताए कोणिकने कह्युं के-" ज्यारे मागधिका वेश्यानी साथे कूलवालक मुनि क्रीडा करशे, त्यारे हे कोणिक ! तुं विशाला नगरीने लइ शकीश." ते सांभळी कोणिके कूलवालक मुनिनी शोध करावी,

पछी आचार्ये तेना कुकर्मथी क्रोध पामी तेने शाप आप्यो के-"हे अविनीत ! पापी ! स्त्रीथी तारु चारित्र नाश पामशे " ते सांभळी ते क्षुल्लके विचार्यु के-" आ आचार्यनु वचन हु मिथ्या करु " एम विचारी गुरुथी जूदो पडी एकलो ज कोइ निर्जन वनमां जइने एक पर्वतमांथी नीकळती नदीने कांठे रही आतापना लेवा लाग्यो तेनी समीपना मार्गमां जो कोइ सार्थ आवे अने तेनी पासेथी शुद्ध अन्न जळ पामे तो ते लइने आहार करतो हतो, अन्यथा तप करतो हतो ए रीते ते मासक्षपणादिक दुस्तप तप तपतो सतो त्यां रह्यो एकदा वर्षाऋतुमा घणी वृष्टि थवाथी नदीमां पूर आव्यु ते वखते तेना तपना प्रभावथी नदीनी अधिष्ठायिका देवीए विचार्यु के-"आ वरसादथी आवेला पाणीना पूरमां कांठे उभेला मुनि तणाइ जशे, माटे तेम न थाओ " एम विचारी ते देवीए नदीनो प्रवाह बीजी तरफ चलाव्यो ते जोइ लोकोए तेनु कूलवालक एवु नाम पाडयु

आ अवसरे श्रेणिक राजानो पुत्र कोणिक चंपा नगरीमा राज्य करतो हतो तेणे एकदा पोतानी राणी पद्मावतीना कहेवाथी पोताना भाइ हल्ल अने विहल्ल पासे पिता (श्रेणिक राजा) ए आपेला दिव्य कुंडळ, अढार सरनो हार अने सेचनक नामनो हाथी माग्यो. त्यारे ते बन्ने भाइओ ते वस्तुओ लइने वैशाली नगरीमां पोताना मातामह (माना पिता) चेटक महाराजा पासे आव्या ते हकीकत जाणीने कोणिके मातामह चेटक महाराज पासे दूत मोकली सर्व वस्तुओ सहित हल्ल विहल्लनी मागणी करी. परंतु शरणे आवेलाना वज्रपंजररूप बिरुदने धारण करनारा चेटक राजाए तेमने मोकल्या नहीं तेथी कोणिक क्रोधायमान थयो एटले कालादिक दश कुमारोने साथे लइ मोटा सैन्य सहित ते विशाला नगरी तरफ

जोवुं विगेरे, ते बन्नेवडे गुरुना आशयने समजनारो जे होय (स) ते (विणीय त्ति) विनीत–विनयवाळो छे एम (वुच्चई) तीर्थंकरादिवडे कहेवाय छे. अर्थात् तीर्थंकरोए कह्युं छे. २

अविनयनो त्याग करवाथीज विनयवाळा थवाय छे तेथी हवे अविनीतनुं एटले विनय रहितनुं स्वरूप कहे छे–

आणाणिद्देसयरे, गुरूणमणुववायकारए । पडिणीए असंबुद्धे, अविणीए त्ति वुच्चई ॥ ३ ॥

अर्थ—जे शिष्य (आणाणिद्देसयरे) आज्ञानिर्देशअकर–आज्ञा जे तीर्थंकर अने गुरुनुं वचन, तेना निर्देशने एटले अंगीकारने नहीं करनारो अर्थात् तीर्थंकर अने गुरुनी आज्ञानो विराधक होय, तथा (गुरूणमणुववायकारए) गुरुनी समीपे एटले दृष्टिए न रहे अर्थात् तेमनी आज्ञाना भयथी दूर बेसे, तथा (पडिणीए) गुरुनो प्रत्यनीक होय एटले गुरु साथे प्रतिकूळपणे वर्ते अने गुरुना छिद्रनी गवेषणा करे, केम एवो होय तो के (असंबुद्धे) तत्त्वनो जाण न होवाथी, ते शिष्य (अविणीए) अविनीत छे (त्ति) एम (वुच्चई) तीर्थंकरादिक कहे छे.

शिष्यना अविनीतपणा उपर कूलवालक मुनिनी कथा.

कोइ आचार्यनो एक क्षुल्लक शिष्य अविनीत हतो. तेने आचार्य महाराज शिक्षा आपता हता त्यारे ते क्षुल्लक गुरुपर रोष करतो हतो. एकदा आचार्य तेनी साथे सिद्धाचळ उपर प्रभुने वांदवा गया. त्यांथी उतरता ते आचार्यनो वध करवा माटे पाछळ रहेला ते शिष्ये एक मोटी शिला गुरुनी पाछळ दडती मूकी. ते शिलाने आवती जोइ आचार्ये पोताना बे पग पहोळा कर्या एटले ते शिला तेना बे पगनी वच्चे थइने नीकळी गइ. जो आचार्ये पग पसार्या न होत तो ते मरण पामत.

मोहनीय रूपी घर जेने नथी एवा (भिक्खुणो) भिक्षावडे एटले मधुकरवृत्तिवडे आहार ग्रहण करीने शरीर धारण करनार एवा साधुनो (विणय) विनय एटले साधुनने सेवेलो आचार तेने (पाउकरिस्सामि) हु प्रगट करीश एटले कहीश (आणुपुव्वि) अनुक्रमे (मे) ते विनयने प्रगट करता एवा मारा थकी (सुणेह) हे शिष्यो ! तमे सांभळो १ आ सूत्र कहेवाथी एवु जणाव्यु छे के—धर्मोपदेश करनारे प्रथम शिष्यादिक श्रोताने अवश्य पोतानी सन्मुख करवो, तेम नहीं करवाथी वक्तानु वचन निष्फळ थाय छे श्रोताने सन्मुख करवाथी कदाच तेने लाभ थाय अथवा न थाय तोपण वक्ताने तो अवश्य एकातपणे लाभज छे

उपरनी गाथामा विनय प्रगट करवानु कहु ते विनय तो गुणरूपे छे, अने ते निरतर जीवनी साथेज रहेलो होय छे तेथी एकला विनयनु स्वरूप कही न शकाय माट विनयवाळा जीवनाज गुणोए करीने विनयनु स्वरूप बतावे छे.

आणाणिद्देसयरे, गुरूणमुववायकारए। इंगिआगारसपन्ने, से विणीय त्ति वुच्चई ॥ २ ॥

अर्थ—जे शिष्य (आणाणिद्देसयरे) आज्ञा एटले तीर्थंकरनी वाणी, तेनो निर्देश एटले उत्सर्ग अने अपवादनु कथन, तेने करनारो अथवा आज्ञा एटले "हे भद्र! तु आ कर अने आ न कर" एवु गुरुनु वचन, तेनो निर्देश एटले "तेम प्रमाणे हु करीश" ए प्रमाणे कहेवु, तेने करनारो तथा (गुरूण) आचार्यादिक गुरुनी (उववायकारए) समीपे रहेनारो अर्थात् गुरुना आदेशनी बीकथी दूर नहीं रहेनारो तथा (इगिआगारसपन्ने) इगित एटले प्रवृत्ति निवृत्तिने जणावनार काइक भृकुटि के मस्तकने चलाववु ते अने आकार एटले प्रयाणादिकनो अभिप्राय जणावनार दिशा सन्मुख

॥ ॐ ॥

॥ श्री उत्तराध्ययन सूत्र. ॥

गाथाओनो गुजराती अर्थ तथा कथाओनुं भाषांतर.

१ विनय अध्ययन.

जिनेश्वरनो धर्म विनयमूळ छे, तेथी प्रथम विनय नामनुं अध्ययन कहे छे.

संजोगा विप्पमुक्कस्स, अणगारस्स भिक्खुणो । विणयं पाउकरिस्सामि, आणुपुव्वि सुणेह मे ॥१॥

अर्थ—श्री सुधर्मास्वामी जंबूस्वामीने तथा बीजा साधुओने उद्देशीने कहे छे के—(संजोगा) संयोग एटले द्रव्यथी मातापितादिकनो संबंध अने भावथी विषयकषायादिकनो संबंध ते थकी (विप्पमुक्कस्स) विप्रमुक्त एटले मूकायेला, तथा (अणगारस्स) अगार एटले द्रव्यथी पत्थर माटी विगेरेनुं करेलुं घर तथा भावथी अनंतानुबंधि आदिए करेलुं कषाय-

सूचना —

आ ग्रथ तैयार करवामां श्री लक्ष्मीवल्लभी टीका तथा श्री भावविजयजी विरचित टीका–बन्नेनो आधार लेवामा आव्यो छे एटले क लक्ष्मीवल्लभी टीका घणी संक्षिप्त छे अने भावविजयजीनी टीका वधारे विस्तृत छे तेथी अभ्यासीओनी अनुकूळता साचववा माटे बन्ने टीकामाथी जरूरनो भाग लीधो छे

आ कार्यना केटलीक आर्थिक सहाय मळेली होवाथी ओछी किंमते आपवामा आवशे माटे साधुसाध्वीओ विगेरेने जैनबधुओए आ महान् सूत्रनो लाभ आपवानु ध्यानमा राखवा विनति छे

आखा सूत्रनु प्रमाण बहु मोटु थइ जाय तेम होवाथी तेना बे विभाग करवामा आव्या छे आ विभागमा १९ अध्ययन आपेला छे बाकीना २१ अध्ययनो बीजा भागमा आपवामा आवशे

प्रसिद्ध कर्त्ता

श्री आनंद प्रीन्टींग प्रेसमां शाह गुलाबचंद लल्लुभाइए छाप्युं

॥ ॐ अर्हं ॥

श्री उत्तराध्ययन सूत्र. प्रथम विभाग.

(अध्ययन १५)

—०×०—

(मूळगाथा-अन्वयार्थ तथा कथा सहित गुजराती भाषांतर)

भाषान्तर कर्त्ता—शास्त्री जेठालाल हरिभाइ—भावनगर.

गुरुणीजी श्री शिवश्रीजी तथा गुरुणीजी श्री हेतश्रीजी तथा गुरुणीजी श्री लाभश्रीजीना उपदेशथी विविध स्थान निवासी श्राविकावर्गनी आर्थिक सहायथी प्रयत्नपूर्वक छपावी प्रसिद्ध करनार

शाह. कुंवरजी आणंदजी. श्री जैनधर्मप्रसारक सभाना प्रमुख—भावनगर.

वीर सवत् २४५१

विक्रम सवत् १९८१